

องค์กรมุสลิมข้ามชาติกับความมั่นคงของมนุษย์: ศึกษากรณีองค์กรสงเคราะห์
มุสลิมนานาชาติแห่งชาอุดีอาระเบียในประเทศไทย

นายฮาฟิซ สาละ

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2550

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

TRANSNATIONAL MUSLIM ORGANIZATIONS AND HUMAN SECURITY: A CASE STUDY OF
INTERNATIONAL ISLAMIC RELIEF ORGANIZATION OF SAUDI ARABIA IN THAILAND

MR. HAFIZ SALAE

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts Program in International Relations

Department of International Relations

Faculty of Political Science

Chulalongkorn University

Academic Year 2007

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

องค์กรรมมุสลิมข้ามชาติกับความมั่นคงของมนุษย์: ศึกษากรณีองค์การ
สงเคราะห์มุสลิมนานาชาติแห่งชาอุดีอาเราะเบียในประเทศไทย

โดย

นายฮาฟิซ สากล

สาขาวิชา

ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

อาจารย์ที่ปรึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุรัตน์ โหระชัยกุล

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของ
การศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารธุรกิจ

..... คณบดีคณะรัฐศาสตร์

(ศาสตราจารย์ ดร. จรัส สุวรรณมาลา)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วีระ สมบูรณ์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุรัตน์ โหระชัยกุล)

..... กรรมการ

(อาจารย์ วรศักดิ์ มหัทธโนบล)

สถาบันวิจัยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ยาพิศ สาและ: องค์การมุสลิมข้ามชาติกับความมั่นคงของมนุษย์: ศึกษากรณีองค์การสงเคราะห์มุสลิมนานาชาติแห่งชาอุดีอาระเบียในประเทศไทย. (TRANSNATIONAL MUSLIM ORGANIZATIONS AND HUMAN SECURITY: A CASE STUDY OF INTERNATIONAL ISLAMIC RELIEF ORGANIZATION OF SAUDI ARABIA IN THAILAND) อ. ที่ปรึกษา: ผศ. สุรัตน์ ไหราชัยกุล, 350 หน้า.

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการทำงานเป็นเครือข่ายข้ามพรมแดนและบทบาทในการสร้างเสริมความมั่นคงของมนุษย์ขององค์การมุสลิมข้ามชาติ โดยเน้นศึกษากรณีการดำเนินงานขององค์การสงเคราะห์มุสลิมนานาชาติแห่งชาอุดีอาระเบียในประเทศไทย กรอบความคิดที่ใช้ในการศึกษาวิจัยนี้ประกอบด้วยหลายแนวคิด โดยใช้แนวคิดพหุนิยมเป็นกรอบความคิดหลักในการศึกษา และอธิบายปรากฏการณ์ในมิติที่แตกต่างกันโดยใช้กรอบความคิดย่อยต่างๆ ร่วมกัน อันประกอบด้วย แนวคิดเรื่องความสัมพันธ์ข้ามชาติ แนวคิดเรื่องโลกาภิวัตน์ แนวคิดเรื่องประชาสังคม แนวคิดเรื่องการเคลื่อนไหวทางสังคมแนวใหม่ แนวคิดเรื่องภราดรภาพในอิสลาม และแนวคิดเรื่องประชาคมมุสลิม

จากการศึกษาพบว่า องค์การสงเคราะห์มุสลิมนานาชาติแห่งชาอุดีอาระเบียเป็นกลุ่มนิยมแนวทางอิสลามที่ดำเนินกิจกรรมบรรเทาทุกข์เป็นเครือข่ายข้ามชาติในกว่า 80 ประเทศทั่วโลก และมีการดำเนินงานที่เน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ทุกข์ร้อนและด้วยโอกาสควบคู่กับการพัฒนาจิตใจ โดยใช้แนวทางแห่งศาสนาอิสลาม อันเป็นบทบาทที่สอดคล้องกับแนวคิดเรื่องความมั่นคงของมนุษย์ในทัศนะอิสลาม ซึ่งแตกต่างจากค่านิยมอื่นๆ ในลักษณะที่ อิสลามมิได้มองความมั่นคงของมนุษย์เพียงแค่มิติของโลกนี้เท่านั้น หากแต่มีเป้าหมายให้มนุษย์มีความมั่นคงที่ยั่งยืนในโลกหน้าอีกด้วย

การศึกษายังให้ข้อค้นพบว่า การดำเนินงานขององค์การมุสลิมข้ามชาติมีโลกาภิวัตน์เป็นปัจจัยสำคัญ ทั้งในลักษณะที่เชื้ออำนาจและเป็นอุปสรรค ในด้านที่เชื้ออำนาจ ได้แก่ ความสอดคล้องกันของโลกาภิวัตน์และอุมมะฮ์ในมิติของความสัมพันธ์ข้ามชาติ ความเข้มแข็งอัตลักษณ์ของมุสลิมในลักษณะที่ปรับเปลี่ยนไปสู่อิสลาม "บริสุทธิ" และการเชื้ออำนาจของโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ ในโลกาภิวัตน์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเทคโนโลยีสารสนเทศ ส่วนในด้านที่เป็นอุปสรรค ได้แก่ การที่อัตลักษณ์มุสลิมถูกกัดกร่อนและทำลายในกระบวนการโลกาภิวัตน์ และการที่โครงสร้างพื้นฐานในโลกาภิวัตน์เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานขององค์กร โดยพบว่าหลังเหตุการณ์ 9/11 เป็นจุดหักเหสำคัญที่ทำให้องค์การมุสลิมข้ามชาติถูกจำกัดการดำเนินงานด้วยเงื่อนไขต่างๆ ของโลกาภิวัตน์

ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
สาขาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
ปีการศึกษา 2550

ลายมือชื่อนิสิต.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา..... สุรัตน์ ไหราชัยกุล

4781168924 : MAJOR INTERNATIONAL RELATIONS

KEY WORD: TRANSNATIONAL ORGANIZATIONS / HUMAN SECURITY / GLOBALIZATION / ISLAMIC RELIEF CHARITIES / ISLAMIST ORGANIZATIONS

HAFIZ SALAE: TRANSNATIONAL MUSLIM ORGANIZATIONS AND HUMAN SECURITY; A CASE STUDY OF INTERNATIONAL ISLAMIC RELIEF ORGANIZATION OF SAUDI ARABIA IN THAILAND. THESIS ADVISOR: ASST. PROF, SURAT HORACHAIKUL, 350 pp.

This thesis aims to study the networking of transnational Muslim organizations (TMOs) and their roles in strengthening human security by focusing on a case of the International Islamic Relief Organization of Saudi Arabia (IIROSA) in Thailand. The conceptual framework of this thesis consists of various concepts including the main concept of pluralism in studying and explaining phenomena in different dimensions by employing various sub-concepts comprising transnationalism, globalization, civil society, social movement, Islamic brotherhood and Muslim community.

The thesis finds that the IIROSA is an Islamic organization that conducts its relief activities in more than 80 countries. In addition to the pursuit of Islamic means to develop mind, the IIROSA focuses on enhancing the life quality of those who suffer and are underprivileged. Such a role is in line with the concept of human security in Islam which is different from other definitions in that Islam does not only view human security in this worldly life, but also aim to sustain human security in the afterlife.

Besides, the study finds that globalization creates crucial conditions toward the working of TMOs, both as facilitators and obstacles. The facilitator aspects are of the common features of globalization and Ummah in transnationalism, the vicissitude of Muslim identity to "pure" Islamic identity, and the infrastructures, especially information technology. The obstacle dimensions are of the corrosion of Muslim identity by globalizing processes and the barriers deriving from globalization infrastructure. Among these obstacles, "9/11" is the turning point that created vital conditions limiting the working of TMOs.

Department: International Relations
Field of study: International Relations
Academic year 2007

Student's Signature.....*[Signature]*
Advisor's Signature.....*[Signature]*

กิตติกรรมประกาศ

“อัลฮัมดุลิลลาฮ์” มวลการสรรเสริญเป็นกรรมสิทธิ์ของอัลลอฮ์ (ซ.บ.) พระผู้เป็นเจ้าของสากลโลก ความสำเร็จในการศึกษาและการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้จะไม่สามารถเกิดขึ้นได้หากไม่ได้รับการช่วยเหลือจากพระองค์ ที่ทรงประทานทางนำ และจัดวางโอกาสควบคู่กับอุปสรรคให้แก่ผู้วิจัย มาตลอดเส้นทางการศึกษาในสถาบันแห่งนี้

ผู้วิจัยขอขอบคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์สุรรัตน์ โหระชัยกุล ที่ได้มอบเกียรติ ความไว้วางใจ ความคาดหวัง ตลอดจนคำแนะนำที่มีคุณค่า ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วีระ สมบูรณ์ และ อาจารย์วรศักดิ์ มหัทธโนบล สำหรับข้อชี้แนะที่เป็นประโยชน์ รวมถึงคณาจารย์คณะรัฐศาสตร์ทุกท่านที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาให้แก่ผู้วิจัย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปราณี ทิพย์รัตน์ ที่ให้ความเอ็นดู และคำแนะนำที่ดี ตลอดจนรองศาสตราจารย์ ดร. ชัยโชค จุลศิริวงศ์ ผู้ล้วงลับ ที่ให้ประสบการณ์และคำสั่งสอนที่มีคุณค่ายิ่ง นอกจากนี้ ยังรวมถึง Dr. Rajeswary Brown แห่งมหาวิทยาลัยลอนดอน ที่เปิดโอกาสให้ทำงานเป็นผู้ช่วยวิจัย และเชื้อเพื่อนำข้อมูลบางส่วนมาใช้อ้างอิงในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ขอขอบคุณศูนย์มุสลิมศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่ได้มอบทุนและโอกาสทางวิชาการแก่ผู้วิจัย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง รองศาสตราจารย์ ดร. อิศรา ศานติศาสน์ ที่มอบโอกาสและคำแนะนำที่ดี ดร. ศราวดี อารีย์ ที่ช่วยแลกเปลี่ยนความเห็นและชี้แนะ รวมทั้งพี่ๆ น้องๆ ในศูนย์ฯ และเพื่อนๆ ร่วมรุ่นทุกคนที่ให้ความช่วยเหลือ ห่วงใย และให้ความเป็นกันเองมาโดยตลอด

ข้อมูลที่ตกผลึกเป็นวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ยังได้รับความกรุณาจากบุคคลหลายท่านดังนี้ อาจารย์ซอและห์ ตาละ สำหรับข้อมูล ข้อคิด และความช่วยเหลืออย่างมากมาย คุณอิสมาอิล เต๊ะมาหมัด นายแพทย์มูร์ริส ไบกาเต็ม ตลอดจนทีมงาน IIROSA และผู้รับความช่วยเหลือจาก IIROSA ทุกคน โดยเฉพาะอย่างยิ่งพี่น้องเด็กกำพร้าที่ทำให้ผู้วิจัยได้รับแรงคิด น้ำตา และแรงบันดาลใจอันทรงพลัง ขอขอบคุณ ดร. อิสมาอิลลูตฟี จะปะเกีย คุณวันมูหะหมัดนอร์ มะทา และคุณณัช ภิญญไญวัฒน์ชีพ ที่กรุณาให้สัมภาษณ์และข้อเสนอแนะ ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่หอสมุดกลาง ศูนย์เอกสารประเทศไทย และห้องสมุดคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่บริการอย่างเต็มที่และมีไมตรีจิต

การเดินทางครั้งนี้คงจะห่อเหี่ยวและทำให้หมดแรงหากไม่ได้รับกำลังใจอย่างมหาศาลจากครอบครัวและเพื่อนๆ ที่คอยให้ความช่วยเหลือและกอดดันเสมอมา พี่อรช่าและลูกหลานที่หิบบิ้นความช่วยเหลือแทบทุกทาง ฮาฟิสสา และวนิตา น้องสาวที่คอยเป็นกำลังเสริมในทุกสถานการณ์ที่มีความกังวล จูไรดี...ภรรยาที่รัก ที่ช่วยเหลือ ให้กำลังใจ รวมทั้งอดทนอุ้มท้องลูกน้อยที่คอยกอดดันพ่อให้เร่งคลอดปริญญาบัตรให้ทันกับปริญญาบุตร สุดท้ายขอขอบคุณอาเยาะฮ์และมาม่า บิดามารดาที่อบรมเลี้ยงดู ให้คำตักเตือน ความสุข ความอบอุ่น และแบกรับความทุกข์ตลอดเส้นทางชีวิตของผู้วิจัย และท้ายสุดขอขอบคุณความหวังและความอดทนที่ทำให้ผู้วิจัยยืนหยัดพัฒนาวิทยานิพนธ์มาจนกระทั่งถึงวันนี้

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญภาพ.....	ฑ
สารบัญตาราง.....	ฒ
คำอธิบายคำศัพท์.....	ณ
คำอธิบายคำย่อ.....	ถ
บทที่ 1 บทนำ	1
1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
2. การสำรวจวรรณกรรม.....	10
3. วัตถุประสงค์ในการศึกษา.....	15
4. ขอบเขตการศึกษา.....	16
5. สมมติฐาน.....	16
6. คำจำกัดความที่ใช้ในการศึกษา.....	16
7. กรอบความคิดที่ใช้ในการศึกษา.....	21
8. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	32
9. วิธีที่ใช้ในการศึกษา.....	32
10. ลำดับขั้นตอนในการเสนอผลการศึกษา.....	34
บทที่ 2 องค์การสงเคราะห์มุสลิมนานาชาติแห่งชาอุดีอาระเบีย: จากองค์กรแม่สู่ประเทศไทย.....	36
1. กำเนิดองค์การสงเคราะห์มุสลิมนานาชาติแห่งชาอุดีอาระเบีย.....	37
1.1. รากฐานและปัจจัยแวดล้อมที่ทำให้เกิด IIROSA.....	37
1.1.1. ปัจจัยเชิงหลักการ: รากฐานองค์กรการกุศลมุสลิม.....	37
1) หลักแห่งภราดรภาพในอิสลาม.....	38
2) แนวคิดเกี่ยวกับสังคมสงเคราะห์ในอิสลาม	39
1.1.2. ปัจจัยเชิงปรากฏการณ์: บริบทรอบด้านกาเนิด IIROSA.....	42
1) สภาพเศรษฐกิจสังคมที่เสื่อมโทรมในโลกมุสลิม.....	42

2) การคุกคามและสิ่งรุมเร้าจากโลกตะวันตก.....	43
3) กระแสการฟื้นฟูอิสลาม.....	44
4) บทบาทของปัญญาชนมุสลิมที่ได้รับการศึกษาจากโลกตะวันตก.....	48
5) คุณูปการจากโลกตะวันตก.....	48
6) พลังอำนาจทางเศรษฐกิจของประเทศในตะวันออกกลาง.....	49
1.2. ประวัติการก่อตั้ง IIROSA.....	50
2. ระบบการดำเนินงานองค์กรสงเคราะห์มุสลิมนานาชาติ:	
ภาพสะท้อนลักษณะข้ามชาติ.....	54
2.1. วัตถุประสงค์ของ IIROSA.....	54
2.2. นโยบายของ IIROSA.....	54
2.3. วิธีการดำเนินงานของ IIROSA.....	55
2.4. โครงสร้างการบริหารองค์กรของ IIROSA.....	56
2.4.1. สมัชชาสูงสุด.....	56
2.4.2. คณะกรรมการบริหาร.....	56
2.4.3. สำนักเลขานุการ.....	57
2.5. สำนักงานสาขาของ IIROSA.....	59
2.5.1. สำนักงานสาขาของ IIROSA ภายในซาอุดีอาระเบีย.....	59
2.5.2. สำนักงานสาขาของ IIROSA ในต่างประเทศ.....	60
3. ระบบการบริหารงบประมาณองค์กรสงเคราะห์มุสลิมนานาชาติ.....	62
3.1. ระบบการบริจาคในอิสลาม: ทุนและกลไกควบคุม.....	62
3.1.1. การบริจาคทานบังคับ.....	62
3.1.2. การบริจาคทานตามความสมัครใจ.....	64
3.2. วิธีการระดมทุนขององค์กร.....	68
3.2.1. แหล่งที่มาของทุน.....	68
3.2.2. ประเภทของทุน.....	70
3.3. การจัดสรรงบประมาณขององค์กร.....	70
3.4. วิธีการดำเนินงานทางการเงินและมาตรการตรวจสอบ.....	72
3.4.1. ฝ่ายควบคุมก่อนการชำระเงิน.....	72
3.4.2. ฝ่ายควบคุมภายหลังการชำระเงิน.....	73
4. ความสัมพันธ์ของ IIROSA กับองค์กรนานาชาติอื่นๆ.....	74

4.1. การเข้าร่วมเป็นภาคีสมาชิกในเครือข่ายองค์กรด้านการบรรเทาทุกข์.....	74
4.2. ความร่วมมือกับองค์การระหว่างประเทศในการช่วยเหลือผู้อพยพ.....	76
4.3. ความร่วมมือกับองค์กรในโลกมุสลิม.....	77
5. องค์การสงเคราะห์มุสลิมนานาชาติแห่งชาติแห่งซาอุดีอาระเบียในประเทศไทย.....	77
5.1. แนวคิดอิสลามนิยมในกระแสการฟื้นฟูอิสลาม: จากตะวันออกกลางสู่ประเทศไทย.....	77
5.2. บริบทแวดล้อมองค์กรการกุศลมุสลิมในประเทศไทย.....	78
5.3. องค์การสงเคราะห์มุสลิมนานาชาติในประเทศไทย: จากอดีตถึงปัจจุบัน.....	80
5.4. โครงสร้างการบริหารงานของ IIROSA สำนักงานประเทศไทย.....	84
5.5. วิธีการดำเนินโครงการ ระบบการเงินและการจัดสรรงบประมาณ.....	85
5.6. โครงการที่ดำเนินการในประเทศไทย.....	88
6. สรุปท้ายบท.....	89
บทที่ 3 บทบาทขององค์กรมุสลิมข้ามชาติในการสร้างเสริมความมั่นคงของมนุษย์.....	92
1. ความมั่นคงของมนุษย์: แนวคิดและนิยาม.....	92
1.1. แนวคิดหลักเรื่องความมั่นคงของมนุษย์.....	93
1.2. หลากหลายแนวคิดและนิยามความมั่นคงของมนุษย์.....	94
2. อิสลามกับความมั่นคงของมนุษย์.....	98
2.1. แนวคิดในอิสลามกับความมั่นคงของมนุษย์.....	99
2.2. หลักเจตนารมณ์แห่งชะรีอะฮ์ในฐานะหลักประกันความมั่นคงของมนุษย์.....	102
2.3. ชะกาต: หลักประกันความมั่นคงของสังคมเพื่อความมั่นคงของมนุษย์.....	105
2.3. ความมั่นคงของมนุษย์ในอิสลามกับค่านิยมร่วมสมัย.....	105
3. การดำเนินงานขององค์กรมุสลิมข้ามชาติ: ภาพสะท้อนความมั่นคงของมนุษย์.....	111
3.1. ปรัชญาในการดำเนินงานของ IIROSA.....	111
3.2. กิจกรรมในภาพรวมของ IIROSA.....	113
3.2.1. หมวดสวัสดิการสังคม.....	113
3.2.2. หมวดวิศวกรรมและงานก่อสร้าง.....	114
3.2.3. หมวดการให้ความช่วยเหลือกรณีฉุกเฉิน.....	115
3.2.4. หมวดการพัฒนาสังคมและโครงการตามเทศกาล.....	116
3.2.5. หมวดการให้ความดูแลด้านสุขภาพ.....	117

3.2.6. หมวดสวัสดิการทางการศึกษา.....	118
3.2.7. หมวดการศึกษาและห้องจำอัลกุรอาน.....	119
4. IIROSA กับการสร้างเสริมความมั่นคงของมนุษย์ในบริบทประเทศไทย.....	120
4.1. นโยบายของ IIROSA ในประเทศไทย.....	120
4.2. วิสัยทัศน์และแนวทางการดำเนินงานของ IIROSA ในประเทศไทย.....	121
4.3. กิจกรรมของ IIROSA ในประเทศไทย.....	123
4.3.1. โครงการก่อสร้างมัสญิด.....	123
4.3.2. โครงการขุดเจาะและก่อสร้างบ่อน้ำ.....	132
4.3.3. โครงการให้ความช่วยเหลือเด็กกำพร้าและผู้ด้อยโอกาส.....	133
• สถานสงเคราะห์และฝึกฝนวิชาชีพเด็กกำพร้าบ้านฟารูก.....	134
• ศูนย์สาธิตเพื่อพัฒนาเยาวชนมุสลิม จ.ยะลา.....	139
• ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตชาวไทยภูเขาภาคเหนือ จ.เชียงราย.....	142
• โครงการช่วยเหลือเด็กกำพร้าตามบ้าน.....	143
4.3.4. การสนับสนุนการศึกษาและเผยแพร่ความรู้.....	144
• โครงการสนับสนุนมหาวิทยาลัยอิสลามยะลา.....	144
• ศูนย์การศึกษาอบรมนักเรียนในประเทศกัมพูชา.....	145
• โครงการสนับสนุนครูผู้ขาดแคลนและนักเผยแพร่.....	146
• โครงการให้ทุนการศึกษาแก่เยาวชนเรียนดี.....	146
• ศูนย์บริการวิชาการอิสลาม.....	148
• โครงการจัดตั้งสถาบันศึกษาและวิจัยอัลกุรอาน.....	148
• โรงเรียนสอนท่องจำอัลกุรอาน “ประทีปวิทยาทาน”.....	148
4.3.5. โครงการให้บริการด้านสุขภาพ.....	149
4.3.6. โครงการฝึกฝนวิชาชีพ.....	149
4.3.7. โครงการสนับสนุนกิจกรรมตามเทศกาล.....	149
4.3.8. การให้ความช่วยเหลือกรณีฉุกเฉิน.....	150
5. สภาพปัญหาและการปรับตัวในการดำเนินงานของ IIROSA ในประเทศไทย.....	151
5.1. ปัญหาจากการบริหารงานและนโยบายขององค์กรแม่.....	151
5.1.1. โครงการที่ได้รับไม่สอดคล้องกับความต้องการของพื้นที่.....	151
5.1.2. ความล่าช้าในการพิจารณาโครงการ.....	154

5.2. ปัญหาที่เป็นผลกระทบจากเหตุการณ์ 9/11.....	155
5.2.1. ความหวาดระแวง.....	157
ก. ความหวาดระแวงของภาครัฐ.....	157
ข. สื่อมวลชนกับความหวาดระแวง.....	160
ค. ความหวาดระแวงในหมู่ประชาชน.....	161
5.2.2. บุคลากรและการทำงานถูกคุกคาม.....	164
5.2.3. งบประมาณล่าช้าและหยุดชะงัก.....	167
5.2.4. บุคลากรไม่มีเงินเดือน.....	169
5.2.5. โครงการล่าช้าและหยุดชะงัก.....	170
5.2.6. การเปลี่ยนแปลงในองค์กรที่มีผลต่อความต่อเนื่องของโครงการ.....	176
6. สรุปท้ายบท.....	177
บทที่ 4 โลกาวัดน์กับการทำงานขององค์กรมุสลิมข้ามชาติ.....	179
1. โลกาวัดน์กับอุมมะฮ์: เงื่อนไขทางด้านพื้นที่และเวลา.....	180
1.1. ความหมายของอุมมะฮ์.....	180
1.2. วิวัฒนาการของอุมมะฮ์: บริบททางประวัติศาสตร์ของโลกาวัดน์อิสลาม.....	183
1.2.1. ช่วงก่อเกิดและขยายตัวอุมมะฮ์: กระบะฮ์ของโลกมุสลิมทุกสมัย.....	184
1.2.2. ยุคเสื่อมของอุมมะฮ์: ละทิ้งรากฐาน-เดินตามตะวันตก.....	187
1.2.3. อุมมะฮ์ในยุคแห่งการฟื้นฟูอิสลาม: ทวงถามความเข้มแข็ง?.....	190
1.2.4. อุมมะฮ์ในยุคร่วมสมัย: วิสัยทัศน์ หรือ ชุมชนที่จับต้องได้?	192
1.3. อภิปรายอุมมะฮ์ในยุคโลกาวัดน์: ปัจจัยต่อการดำเนินงานขององค์กรมุสลิมข้ามชาติ.....	197
1.3.1. ปัจจัยทางด้านกายภาพ.....	197
1.3.2. ปัจจัยทางด้านจิตวิญญาณและความรู้สึก.....	199
2. โลกาวัดน์กับการเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ของมุสลิม.....	202
2.1. อัตลักษณ์ของมุสลิม: ที่มาและการก่อร่างสร้างตัว.....	202
2.2. อัตลักษณ์มุสลิมร่วมสมัยในกระแสโลกาวัดน์.....	206
2.2.1. อัตลักษณ์มุสลิมตั้งรากต่างถิ่นพบกับอัตลักษณ์อิสลาม “บริสุทธี”....	208
2.2.2. อัตลักษณ์มุสลิมตั้งรากต่างถิ่นในต่างพื้นที่มาพบกันเอง.....	214
2.2.3. อัตลักษณ์มุสลิมตั้งรากต่างถิ่นพบกับอัตลักษณ์ต่างวัฒนธรรม.....	215

2.3. อภิปรายการเปลี่ยนแปลงของอัตลักษณ์มุสลิมในโลกาภิวัตน์: ปัจจัยต่อการดำเนินงานของ IIROSA.....	218
3. โลกาภิวัตน์กับเงื่อนไขต่อองค์กรมุสลิมข้ามชาติ.....	220
3.1. โครงสร้างพื้นฐานของโลกาภิวัตน์.....	221
3.1.1. โครงสร้างพื้นฐานด้านกายภาพ.....	221
3.1.2. โครงสร้างพื้นฐานด้านกฎระเบียบ.....	223
3.1.3. โครงสร้างพื้นฐานด้านสัญลักษณ์.....	223
3.1.4. อุปสรรคเชิงกายภาพ.....	224
3.1.5. อุปสรรคเชิงกฎระเบียบ.....	225
3.1.6. อุปสรรคเชิงสัญลักษณ์.....	226
3.2. การพัฒนาจากเครือข่ายของความสัมพันธ์ในโลกไปสู่การจัดตั้งเป็น สถาบันและลักษณะการใช้อำนาจ.....	227
3.3. รูปแบบของการแบ่งชนชั้นในสังคมโลก.....	229
3.4. ลักษณะที่โดดเด่นของปฏิสัมพันธ์ในโลก.....	230
4. สรุปท้ายบท: อภิปรายสมมติฐานว่าด้วยโลกาภิวัตน์กับเงื่อนไขต่อการดำเนินงานของ องค์กรมุสลิมข้ามชาติ.....	234
บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	236
1. บทสรุป: องค์กรมุสลิมข้ามชาติกับความมั่นคงของมนุษย์ในยุคโลกาภิวัตน์.....	236
1.1. ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกับองค์กรมุสลิมข้ามชาติ และความมั่นคงของมนุษย์ในบริบทโลกาภิวัตน์.....	236
1.2. จากความสัมพันธ์ฉันพี่น้องสู่องค์กรมุสลิมข้ามชาติ.....	238
1.3. ความมั่นคงของมนุษย์ในอิสลาม: วิธีคิดที่ควรพิจารณา.....	240
1.4. โลกาภิวัตน์อิสลาม: โลก อภิวัตน์อิสลาม หรือ อิสลาม อภิวัตน์โลก?	242
1.5. กลุ่มนิยมแนวทางอิสลาม: ภัยต่อความมั่นคง?.....	243
2. ข้อเสนอแนะ.....	246
2.1. ข้อเสนอแนะต่อองค์กรมุสลิมข้ามชาติ.....	246
2.2. ข้อเสนอแนะต่อภาครัฐ.....	247
2.3. ข้อเสนอแนะในเชิงวิจัย.....	248
2.4. ข้อเสนอแนะต่อสังคมและองค์กรมุสลิม.....	249

สารบัญภาพ

๗

ภาพประกอบ	หน้า
ภาพที่ 2.1 แผนภาพสรุปความเชื่อมโยงของปัจจัยที่ทำให้เกิด IIROSA.....	50
ภาพที่ 2.2 ตราสัญลักษณ์ประจำองค์การ IIROSA.....	53
ภาพที่ 2.3 ผังโครงสร้างการบริหารงานของสำนักงานใหญ่แห่ง IIROSA.....	58
ภาพที่ 2.4 แถบประชาสัมพันธ์เลขที่บัญชีที่ขอรับบริจาคผ่านเว็บไซต์ของ IIROSA.....	68
ภาพที่ 2.5 แบบฟอร์มขอรับการบริจาคที่ปรากฏอยู่ในจุลสารของ IIROSA.....	69
ภาพที่ 2.6 ผังโครงสร้างการบริหารองค์การสงเคราะห์มุสลิมนานาชาติ แห่งชาอุดีอาระเบียสำนักงานประเทศไทย.....	85
ภาพที่ 2.7 แผนภาพสรุปขั้นตอนการดำเนินโครงการของ IIROSA.....	86
ภาพที่ 3.1 แผนภาพแสดงขอบเขตนิยามความมั่นคงของมนุษย์.....	96
ภาพที่ 4.1 กรอบความคิดว่าด้วยขั้นตอนการเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์.....	203
ภาพที่ 4.2 แผนภาพสรุปลักษณะปฏิสัมพันธ์ระหว่างอัตลักษณ์มุสลิมตั้งรากต่างถิ่น กับอัตลักษณ์อิสลาม “บริสุทธิ” รูปแบบที่ 1.....	209
ภาพที่ 4.3 แผนภาพสรุปลักษณะปฏิสัมพันธ์ระหว่างอัตลักษณ์มุสลิมตั้งรากต่างถิ่น กับอัตลักษณ์อิสลาม “บริสุทธิ” รูปแบบที่ 2.....	210
ภาพที่ 4.4 แผนภาพสรุปลักษณะปฏิสัมพันธ์ระหว่างอัตลักษณ์มุสลิมตั้งรากต่างถิ่น กับอัตลักษณ์อิสลาม “บริสุทธิ” รูปแบบที่ 3.....	213
ภาพที่ 4.4 แผนภาพสรุปลักษณะปฏิสัมพันธ์ระหว่างอัตลักษณ์มุสลิมตั้งรากต่างถิ่น กับอัตลักษณ์อิสลาม “บริสุทธิ” รูปแบบที่ 4.....	214
ภาพที่ 4.5 สัญลักษณ์การใช้หลากภาษาในเว็บไซต์ของ IIROSA.....	222
ภาพที่ 4.6 เสื้อกั๊ก IIROSA.....	224

สารบัญตาราง

ฅ

ตาราง	หน้า
ตารางที่ 2.1	งบประมาณประจำปีของ IIROSA แยกตามหมวดของกิจกรรม..... 71
ตารางที่ 2.2	งบประมาณประจำปีของ IIROSA แยกตามทวีป..... 72
ตารางที่ 3.1.	เปรียบเทียบแนวคิดความมั่นคงของมนุษย์ของ UNDP กับมุมมองอิสลาม.....108
ตารางที่ 3.2.	กิจกรรมประจำวันของเยาวชนในศูนย์สถิติเพื่อพัฒนาเยาวชนมุสลิม จ.ยะลา.... 140
ตารางที่ 3.3.	รายการรับงบประมาณอุดหนุนจาก IIROSA ของมหาวิทยาลัยอิสลามยะลา ในปี 2006..... 171

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คำอธิบายคำศัพท์

คำศัพท์	ความหมาย
<u>คำศัพท์ทั่วไปทางด้านศาสนา</u>	
กะอ์บะฮ์ (Ka'bah)	หินดำที่ตั้งอยู่ในนครมักกะฮ์ ประเทศซาอุดีอาระเบีย
กูรบาน (Qurban)	การเชือดสัตว์พลี
คิลาฟะฮ์ (Khilafah/Caliphate system)	ระบอบการปกครองของอาณาจักรอิสลามที่ใช้กฎหมายอิสลาม โดยมีกาหลิบเป็นผู้นำสูงสุด
คุตบะฮ์ (Kutbah)	การปราศรัยเทศนา ที่เป็นส่วนหนึ่งของการละหมาดวันศุกร์ และในอีกหลายโอกาส
เคาะลีฟะฮ์ (Khalifah/Caliph)	กาหลิบ/ผู้นำสูงสุดของอาณาจักรอิสลาม
ชะรีอะฮ์ (Shari'ah)	กฎหมายอิสลาม ที่มาจากบทบัญญัติของศาสนาอิสลาม ในฐานะที่เป็นทั้งข้อปฏิบัติในระดับปัจเจกบุคคล และเป็นกฎหมายของสังคม เป็นตัวบทกฎหมายซึ่งมีที่มาจากคัมภีร์อัลกุรอานและคำสอนของท่านศาสดามุฮัมมัดในกรณีทั่วไป รวมทั้งความเห็นและข้อวินิจฉัยชี้ขาด (ฟัตวา) ต่อประเด็นปลีกย่อยร่วมสมัยโดยผู้รู้ทางด้านศาสนาที่ได้รับการยอมรับ
ซะกาต (Zakat)	การบริจาคทานบังคับ
ซุนนะฮ์ (Sunnah)	วาระและแบบอย่างการปฏิบัติของท่านศาสดามุฮัมมัด
ญะมาอะฮ์ (Jema'ah)	กลุ่ม, การรวมตัวกันเป็นหมู่คณะ
ดะวะฮ์ (Da'wah/Dakwah)	การเผยแพร่คำสอนของศาสนา/การเรียกร้องเชิญชวนสู่การศรัทธาและปฏิบัติตามคำสอนของศาสนาอิสลาม
ดาอีย์ (Da'i)	ผู้ทำงานเผยแผ่คำสอนของศาสนา
ตาดีกา (Tadika)	ศูนย์อบรมศาสนาขั้นพื้นฐานแก่เด็กประจำมัสญิด (ย่อมาจากคำว่า <i>Teman Didikan Kanak</i> ในภาษามลายู)
เตาฮีด (Tawhid)	เอกภาพในความศรัทธาต่อพระผู้เป็นเจ้า (อัลลอฮ์)
บิดอะฮ์ (Bid'ah)	อุตริกรรม สิ่งต่อเติมและบิดเบือนจากหลักการอันบริสุทธิ์แห่งอิสลาม
ฟัตวา (Fatwa)	ข้อวินิจฉัยชี้ขาดทางด้านศาสนา
วะกัอ์ฟ (Waqf)	ทรัพย์สินที่ได้รับการบริจาคให้เป็นสาธารณกุศล

คำศัพท์	ความหมาย
เศาะดะเกาะฮ์ (Sadaqah)	การบริจาคทาน
หะลาล (Halal)	สิ่งที่ยินยอมปฏิบัติตามบทบัญญัติของอิสลาม
อินฟาก (Infaq)	การบริจาคทานตามความสมัครใจ
อุมมะฮ์ (Ummah)	ประชาชาติมุสลิม (Muslim nation) ซึ่งหมายถึงประชาคม/ชุมชนของมุสลิมในระดับโลก หรือ ชุมชนมุสลิมสากล (universal Muslim community)
อูลามาฮ์ (Ulama)	ผู้รู้ทางด้านศาสนา
เอียะฮ์ดีกาฟ (I'tikaf)	การพำนักอยู่ในมัสญิดเพื่อขัดเกลาตนเองและสร้างความผูกพันกับพระเจ้า
ฮะดีษ (Hadith)	บันทึกการรายงานวจนะและแบบอย่างการปฏิบัติของท่านศาสนทูตมุฮัมมัด
ฮิจเราะฮ์ (Hijrah)	การอพยพ
<u>คำศัพท์ทางการเมืองร่วมสมัยที่เกี่ยวข้องกับอิสลาม</u>	
กลุ่มนิยมแนวทางอิสลาม (Islamist)	กลุ่มที่ยึดอิสลามเป็นแนวทางและรากฐานในการเคลื่อนไหวทางสังคมและการเมือง หรือที่เรียกว่าอุดมการณ์อิสลามนิยม (Islamism)
การปรับเปลี่ยนสู่อิสลาม (Islamization)	การเปลี่ยนแปลงลักษณะของสิ่งหนึ่งสิ่งใดอย่างมีพลวัตและกระบวนการไปสู่สภาพที่สอดคล้องตามบทบัญญัติแห่งอิสลาม ไม่ว่าจะเป็นอย่างใดก็ตาม วัตถุประสงค์ วิธีคิด วิธีชีวิต ระเบียบกฎเกณฑ์ ตลอดจนสภาพสังคมในมิติต่างๆ
มุสลิมตั้งรกรากต่างถิ่น (Muslim diasporas/ diasporic Muslim)	คนมุสลิมที่เข้าไปตั้งรกรากอาศัยอยู่ในประเทศต่าง ๆ ซึ่งกระจายตัวอยู่ทั่วโลก ซึ่งประกอบด้วย 2 กลุ่มคือ มุสลิมในประเทศที่มีประชากรมุสลิมเป็นส่วนใหญ่ (Muslim majorities) มุสลิมในประเทศที่มีประชากรมุสลิมเป็นชนส่วนน้อย (Muslim minorities)
รากฐานนิยมใหม่ (neofundamentalist)	กลุ่มนิยมแนวทางอิสลามที่เน้นการฟื้นฟูอิสลามในเชิงสังคมมากกว่าการเมือง กล่าวคือ ไม่ได้เรียกร้องให้มีรัฐอิสลาม ไม่ใช่แนวทางปฏิวัติ แต่ใช้แนวทางปฏิรูปโดยเน้นการสร้างสังคมอิสลามจากกฎหมายชะรีอะฮ์ เน้นการ

ฟื้นฟูชุมชนมุสลิมสากล ผู้ที่ยึดมั่นในกลุ่มนี้จะนิยามตัวตนในฐานะที่เป็นสมาชิกของอุมมะฮ์อย่างเข้มข้นกว่าความเป็นสมาชิกของชาติ

รากฐานนิยมใหม่ยังถูกเรียกในอีกลักษณะหนึ่งว่า post-Islamism ซึ่งเรียนรู้อุปถัมภ์และยอมรับต่อข้อจำกัดในความล้มเหลวของกลุ่มนิยมแนวทางอิสลามในอดีต และได้ปรับเปลี่ยนวิธีการตามบริบทของสังคม*

โลกาภิวัตน์อิสลาม (globalized Islam)	ปรากฏการณ์ที่กระแสนี้เกี่ยวข้องกับอิสลามกระจายตัวครอบคลุมพื้นที่ต่างๆ ในโลก เช่น ประชากรมุสลิม อุดมการณ์อิสลามนิยม “กลุ่มก่อการร้าย” ที่อ้างอุดมการณ์ทางศาสนาอิสลาม ความรู้อิสลาม รวมทั้งวัฒนธรรมและค่านิยมต่างๆ ที่มาจากศาสนาอิสลามเป็นต้น
วะฮาบีญ์ (Wahabism)	กลุ่มที่นิยมแนวทางการศึกษาอิสลามของมุฮัมมัด อิบน์ अबดุลวะฮาบ ที่เน้นการตีความตามหลักฐานทางศาสนาที่เข้มแข็งและเชื่อถือได้เท่านั้น และรื้อถอนหลักฐานที่ขาดความน่าเชื่อถือ
สะลัฟ (Salaf)	บรรพชนในยุคแรกๆ ของอิสลาม
สะลาฟี (Salafi/Salafism)	ผู้ดำเนินตามแนวทางแห่งบรรพชนยุคแรกเริ่มของอิสลามอย่างเคร่งครัด สะลาฟีจัดเป็นกลุ่มหนึ่งของกลุ่มนิยมแนวทางอิสลามที่มีแนวทางในการทำงานเพื่อฟื้นฟูสังคมโดยอาศัยการตีความบนพื้นฐานของอัลกุรอานและสุนนะฮ์ “อิสลามบริสุทธิ์” หรือ “อิสลามรากฐานนิยม”
อิสลาม “บริสุทธิ์” (“pure” Islam)	ความเชื่อและการปฏิบัติในศาสนกิจอิสลามที่มีความบริสุทธิ์สอดคล้องกับสิ่งที่ถูกเชื่อและถือปฏิบัติโดยบรรพชนยุคแรกเริ่มแห่งอิสลาม โดยปราศจากการต่อเติมและบิดเบือน

* Olivier Roy กล่าวว่ากลุ่มนิยมแนวทางอิสลามในอดีตหมดแรงที่จะเป็นพลังปฏิวัติและเดินมาถึงทางแยกที่จะต้องเลือกระหว่าง 2 ทาง คือ การปรับตัวให้เข้ากับโครงสร้างทางการเมืองสมัยใหม่ (เช่นกลุ่มฮามาสในปาเลสไตน์ที่พัฒนาเป็นพรรคการเมือง) หรือการปรับเปลี่ยนเป็นสิ่งที่ Roy เรียกว่า รากฐานนิยมใหม่ ที่มีความคิดในเชิงอนุรักษนิยมอิสลามที่มองข้ามมิติของรัฐและชาติ แต่ให้ความสำคัญกับอุมมะฮ์ ที่วางอยู่บนพื้นฐานของชะรีอะฮ์ และความเป็นสากลนิยม

คำอธิบายคำย่อ

คำย่อ	คำเต็ม
AML/CFT	Action Plan on Anti-Money Laundering and the Combat against Financing of Terrorism
CHS	Commission on Human Security
CONGO	Conference on Non-Governmental Organizations
ECOSOC	Economic and Social Council of the United Nations
FATF	Financial Action Task Force
FIU	Financial Intelligence Unit
HSN	Human Security Network
ICBL	International Campaign to Ban Landmines
ICC	International Criminal Court
ICRC	The International Committee of the Red
ICVA	International Council of Voluntary Agency
IDB	Islamic Development Bank
IFRC	International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies
IGO	International Governmental Organization
IICDR	International Islamic Council for Da'wah and Relief
IIROSA	International Islamic Relief Organization of Saudi Arabia
INGO	International Non Governmental Organization
IOM	International Organization for Migration
ISESCO	Islamic Educational, Scientific, and Cultural Organization
MSF	Medecine Sans Frontier / Doctors without Border
MWL	Muslim World League
NRM	New Religious Movement Concept
NSM	New Social Movement Concept
OIC	Organization of Islamic Conference
USA PATRIOT	The Uniting and Strengthening America by Providing Appropriate Tools Required to Intercept and Obstruct Terrorism Act
RIHS	Revival of Islamic Heritage Society
TMO	Transnational Muslim Organization

UNHCR	United Nations High Commission for Refugees
UNDP	United Nations Development Program
WAMY	World Assembly of Muslim Youth
WHO	World Health Organization
YMCA	Young Men Christian's Association

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ณ วันนี้สังคมโลกให้ความสนใจกับเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับศาสนาอิสลามและคนมุสลิมมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากการรายงานและวิเคราะห์ข่าวของสื่อทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ อาทิ บทความในวารสาร หนังสือพิมพ์และสื่อบนโทรทัศน์ รวมทั้งหัวข้อในการสัมมนาทางวิชาการต่างๆ ที่มีประเด็นเกี่ยวกับคนมุสลิมและศาสนาอิสลาม เช่น การปฏิวัติ การระเบิดพลีชีพ การก่อการร้ายและปัญหาภาคใต้ เป็นต้น ปรัชญาการมองของความสนใจดังกล่าวนี้ สาเหตุประการหนึ่งมาจากการที่สถานการณ์ความขัดแย้งต่างๆ ที่เกิดขึ้นในโลกหลายกรณีมีความเกี่ยวข้องกับคนมุสลิม ไม่ว่าจะเป็นมุมมองเรื่องความขัดแย้งทางด้านอุดมการณ์และวัฒนธรรมระหว่างอารยธรรมตะวันตกกับอิสลาม* และความขัดแย้งทางชาติพันธุ์อันเป็นระเบิดเวลาของการขีดเส้นแบ่งดินแดนในอดีตกษัตริย์วรรดินิยม ซึ่งได้ปะทุขึ้นในภูมิภาคต่างๆ ทั่วโลก ตั้งแต่การสังหารหมู่ชาวมุสลิมที่บอสเนียเฮอร์เซโกวีนา (Bosnia Herzegovina) และที่โคโซโว (Kosovo) ปัญหาความขัดแย้งระหว่างปาเลสไตน์กับอิสราเอล ปัญหาแคชเมียร์ (Kashmir) ปัญหาการเรียกร้องเอกราชในเชชเนีย (Chechnya) การต่อสู้เรียกร้องการปกครองตนเองในอาเจะฮ์ (Aceh) ของอินโดนีเซียและบนเกาะมินดาเนาของฟิลิปปินส์ ตลอดจนปัญหากลุ่มแบ่งแยกดินแดนใน 3 จังหวัดภาคใต้ของประเทศไทย เป็นต้น

แม้ปัญหาเหล่านี้จะเรื้อรังและดำรงอยู่มาเป็นระยะเวลายาวนาน จนหลายกรณีมีความคืบหน้าในการแก้ไขปัญหาไปในระดับสำคัญแล้ว กระนั้นก็ตาม ความสนใจต่อโลกมุสลิมก็ยังไม่เกิดเป็นกระแสมากนัก จนกระทั่งเกิดเหตุการณ์ 9/11 ซึ่งเป็นจุดพลิกผันสำคัญที่ทำให้ทั่วโลกหันมาสนใจและตั้งคำถามต่อมุสลิมมากขึ้น เนื่องจากนโยบายการต่อต้านการก่อการร้ายที่ประเทศสหรัฐอเมริกา นำมาใช้ซึ่งได้พุ่งเป้าไปยังกลุ่มอัลกออิดะฮ์ (Al Qaeda) ของอูซามะฮ์ บินลาดีน (Osama bin Laden) ที่สหรัฐฯ เชื่อว่าเป็นกลุ่มก่อการร้ายซึ่งอยู่เบื้องหลังเหตุวินาศกรรมเมื่อวันที่ 11 กันยายน 2001 หรือที่เรียกว่า เหตุการณ์ 9/11 นอกจากนี้ยังได้ขยายเป้าหมายในการปราบปรามครอบคลุมไปถึงกลุ่มมุสลิมและประเทศมุสลิมบางประเทศที่อาจมีส่วนเกี่ยวข้องหรือให้การสนับสนุนการก่อการร้าย เช่น อัฟกานิสถานและอิรัก รวมทั้งเครือข่ายมุสลิมอื่นๆ ในภูมิภาคต่างๆ ด้วย

* ตามสมมติฐานที่อ้างใน Samuel P. Huntington, *The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order*, (New York: Simon & Schuster, 1996).

ความสนใจต่อเรื่องมุสลิมมิได้จำกัดอยู่เพียงแค่นับบริบทของสังคมโลกเท่านั้น หากยังรวมถึงสังคมในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และสังคมไทยด้วยเช่นกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังจากเกิดเหตุการณ์การระเบิดในท่าโคลบบนเกาะบาห์ลี ประเทศอินโดนีเซีย เมื่อวันที่ 12 ตุลาคม ค.ศ. 2002 ส่งผลให้การก่อการร้ายระหว่างประเทศกลายเป็นปัญหาความมั่นคงหลักของภูมิภาคนี้ โดยขบวนการที่ถูกตั้งสงสัยว่าอยู่เบื้องหลังเหตุการณ์ดังกล่าวคือ ขบวนการญะมาอะฮ์อิสลามียะฮ์ หรือเจไอ (Jemaah Islamiyah – JI) ซึ่งหน่วยข่าวกรองของสหรัฐฯ และสิงคโปร์ได้อ้างว่ามีเครือข่ายแทรกซึมอยู่ในหลายประเทศของภูมิภาคนี้รวมทั้งประเทศไทยด้วยเช่นกัน ดังนั้นเมื่อพิจารณาจากบริบทของประเทศไทยที่การก่อการร้ายสากลถูกเชื่อมโยงมาถึงคนมุสลิมในประเทศ ประกอบกับในช่วงเวลาเดียวกันก็มีการก่อความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ซึ่งมีประชากรส่วนใหญ่เป็นคนมุสลิม จึงไม่ใช่เรื่องแปลกที่สังคมไทยจะมีความหวาดระแวงควบคู่ไปกับความสนใจต่อคนมุสลิมไม่น้อยไปกว่าในสังคมอื่นๆ ในโลก

ผลพวงจากความสนใจที่เคลือบแฝงความหวาดระแวงทำให้ประเด็นการก่อการร้ายที่เกิดขึ้นทั้งในระดับโลกและระดับภูมิภาคมักจะถูกโยงให้เข้ากับกลุ่มขบวนการหรือแม้กระทั่งความเชื่อในหลักการทางศาสนาอิสลาม ทั้งนี้อาจเป็นการเชื่อมโยงโดยมีหลักฐานและข้อเท็จจริงที่เชื่อถือได้ หรือในทางตรงกันข้ามอาจเป็นการกล่าวอ้างบนพื้นฐานของข้อมูลที่ปะปนไปด้วยอคติ การใส่ร้ายป้ายสี หรือการขาดซึ่งความรู้ความเข้าใจที่เพียงพอ* สิ่งเหล่านี้ทำให้การทำงานขององค์กรมุสลิม โดยเฉพาะ

* หากย้อนกลับไปดูจากประวัติศาสตร์ร่วมสมัยในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สองเป็นต้นมา จะพบว่าแท้จริงแล้วการบิดเบือนข้อเท็จจริงเกี่ยวกับศาสนาอิสลามและคนมุสลิมนั้นเกิดขึ้นมาก่อนเหตุการณ์ 9/11 เสียอีก เหตุการณ์สำคัญที่ส่งผลกระทบต่ออิสลามถูกนำเสนอในประเด็นต่างๆ ผ่านสื่อมากขึ้น ได้แก่ การปฏิวัติอิสลามในประเทศอิหร่านในปี ค.ศ. 1979 และเหตุการณ์การก่อการร้ายต่างๆ เช่น การระเบิดเครื่องบินโดยสารของสายการบินแพนแอม เหนือน่านฟ้าเมืองลิกเคอร์บี ประเทศสกอตแลนด์ ในปี ค.ศ. 1988 การสังหารนักกีฬาของอิสราเอลที่ถูกจับเป็นตัวประกันในกีฬาโอลิมปิกเกมส์ที่ประเทศเยอรมนี และการวางระเบิดที่อาคารเวิร์ลด์เทรดเซ็นเตอร์ สหรัฐอเมริกาในปี ค.ศ. 1993 เป็นต้น แม้ว่าเหตุการณ์เหล่านี้จะเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจริงโดยการกระทำของคนมุสลิม แต่ก็พบว่า สิ่งที่มีสื่อมวลชนและผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่นำเสนอเกี่ยวกับอิสลามนั้นมักจะเป็นข้อมูลในด้านลบเพียงด้านเดียว ซึ่งวิธีการที่นำเสนอมีการอธิบายเกินความเป็นจริงและการสร้างภาพให้อิสลามดูเลวร้ายและน่ากลัวกว่าที่เป็นอยู่ เช่น ตัวละครที่เป็นผู้ร้ายในภาพยนตร์ฮอลลีวูดมักเป็นคนที่มีเชื้อสายอาหรับและไว้หนวดเครา และการใช้คำว่า “หัวรุนแรง” ต่อท้ายคำว่าอิสลามหรือมุสลิม จนกลายเป็นวาทกรรมของโลก นอกจากนี้ยังมีวิธีการเลือกนำเสนอบางส่วนและปกปิดอีกบางส่วน เช่น การนำเสนอข่าวของสำนักข่าวCNN เกี่ยวกับการใช้กำลังต่อสู้ของมุสลิมชาวปาเลสไตน์และชาวเซเชเนีย โดยไม่นำเสนอต้นตอหรือที่มาของการลุกขึ้นสู้ดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นการที่คนปาเลสไตน์ถูกคนอิสราเอลขับไล่ออกจากบ้านเรือนและดินแดนของตน การกดขี่ข่มเหงของชาวรัสเซียต่อคนเซเชเนีย การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ของชาวเซอร์เบียต่อชาวบอสเนีย และความโหดร้ายอื่นๆ อีกมากมายที่เกิดขึ้นโดยการกระทำของมนุษย์ต่อมนุษย์ด้วยกันเองในโลกใบนี้ และผลที่ปรากฏจากวิธีการดังกล่าว ก็คือ อิสลามถูกมองและเป็นที่เข้าใจกันว่าเป็นศาสนาที่สอนให้ใช้ความรุนแรง เป็นอุดมการณ์ที่ล้าหลังและเป็นภัยต่อสันติภาพของโลก

ที่กล่าวมาข้างต้น คือ มายาคติเกี่ยวกับอิสลามที่ถูกสร้างขึ้นโดยสื่อตะวันตก ซึ่งอีกนัยหนึ่งก็สะท้อนให้เห็นถึงวิธีการที่สื่อและผู้เชี่ยวชาญของตะวันตกใช้มองและตัดสินสังคม “อื่น” ในโลก อ่านรายละเอียดเพิ่มเติมใน Edward W. Said, *Covering Islam*:

อย่างไรก็ดี องค์การที่มีการทำงานเป็นเครือข่ายข้ามชาติ ได้รับผลกระทบจากความหวาดระแวงและการถูกจับตามองจากหน่วยงานทางด้านความมั่นคงว่าเป็นองค์กรที่ให้เงินสนับสนุนแก่กลุ่มก่อการร้าย¹ ทั่วๆ ที่ยังไม่มีความหลักฐานหนักแน่นเพียงพอที่จะบ่งชี้ว่าองค์กรดังกล่าวมีส่วนเกี่ยวข้องกับการก่อการร้าย²

อย่างไรก็ตามเมื่อมีเครือข่ายขององค์กรมุสลิมที่ถูกจัดประเภทว่าเป็นองค์กรก่อการร้าย ในอีกด้านหนึ่งก็ย่อมมีเครือข่ายขององค์กรจำนวนไม่น้อยที่ก่อการดี ซึ่งดำรงอยู่ในบริบทระหว่างประเทศมาตั้งแต่ในอดีต แต่ยังไม่มีการศึกษาอย่างจริงจังถึงพฤติกรรมและบทบาทขององค์กรเหล่านี้ ทั้งนี้เนื่องจากในช่วงเวลาที่ผ่านมากการศึกษาด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมักจะจำกัดขอบเขตการศึกษาอยู่เพียงแค่ตัวแสดงที่เป็นรัฐ (state actor) แต่ในระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในปัจจุบันประเด็นเกี่ยวกับความสัมพันธ์ข้ามชาติ (transnationalism) รวมทั้งบทบาทของตัวแสดงที่ไม่ใช่รัฐ (non-state actor) ซึ่งเป็นที่รู้จักกันในนามองค์กรพัฒนาเอกชน หรือ เอ็นจีโอ (non-governmental organization – NGO) กำลังเป็นที่สนใจและมีบทบาทมากขึ้น ตัวอย่างขององค์กรที่มีชื่อเสียงและเป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไป เช่น กลุ่มกรีนพีซ (Greenpeace) ที่ทำงานด้านอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ คณะกรรมการกาชาดสากล (The International Committee of the Red – ICRC) และสหพันธ์องค์การกาชาดและจันทร์เสี้ยวแดงสากล (International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies – IFRC) ที่ทำงานด้านการบรรเทาทุกข์ องค์การนิรโทษกรรมสากล (Amnesty International) ที่รณรงค์การรักษาสีทธิมนุษยชน และอื่นๆ อีกมากมาย องค์การ

How the Media and the Experts Determine How We See the Rest of the World, (London: Vintage, 1997); John L.

Esposito, *The Islamic Threat: Myth or Reality?*, (New York: Oxford University Press, 1992).

¹ Zachary Abuza, *Funding Terrorism in Southeast Asia: the Financial Network of Al Qaeda and Jemaah Islamiyah*, Seattle: The National Bureau of Asian Research, NBR Analysis Vol. 14, No. 5, 2003, pp. 22-34. Available from: <http://www.nbr.org/publications/analysis/vol14no5/145.pdf> [26/1/2005]

² Ibid., pp. 24-25.

ในเอกสารเรื่อง Funding Terrorism in Southeast Asia: the Financial Network of Al Qaeda and Jemaah Islamiyah (ที่ระบุข้างต้น) ได้อ้างถึงองค์การการกุศลของศาสนาอิสลามที่มีองค์กรแม่อยู่ในซาอุดีอาระเบียและมีเครือข่ายอยู่ทั่วโลก รวมทั้งในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ว่าอาจมีส่วนเกี่ยวข้องในการให้งบประมาณสนับสนุนกลุ่มก่อการร้าย โดยมี 4 องค์กรที่ถูกอ้างถึง ได้แก่ Al Haramain Foundation, Medical Emergency Relief Charity (MERC), International Islamic Relief Organization (IIRO) และ World Assembly of Muslim Youth (WAMY)

อย่างไรก็ตาม การกล่าวอ้างดังกล่าวนี้เป็นเพียงแค่การตั้งข้อสงสัยโดยปราศจากหลักฐานยืนยันที่หนักแน่น ซึ่งแม้แต่ในเนื้อหาในหน้า 25 ของเอกสารนี้เองก็ได้รับรู้ไว้เช่นเดียวกันว่ายังไม่มีความชัดเจนที่สามารถยืนยันการสนับสนุนขององค์กรข้างต้นได้

เหล่านี้มีการทำงานที่ข้ามพรมแดนและมีความเป็นอิสระจากรัฐบาลในระดับสำคัญ โดยที่แต่ละองค์กรมีเป้าหมายที่กว้างหรือแคบแตกต่างกันไปอย่างหลากหลาย³

“ความสัมพันธข้ามชาติ” เป็นคำที่ใช้กันอย่างกว้างขวางในทางการเมืองระหว่างประเทศในปัจจุบันโดยใช้ในความหมายของกิจกรรมหรือปรากฏการณ์ที่เชื่อมโยงมนุษย์ในลักษณะที่ข้ามพรมแดนของรัฐ พัฒนาการของความสัมพันธข้ามชาติที่เชื่อมต่อกับประชาคมศาสนาแห่งชาติ (national religious community) ได้รับการผลักดันโดยการสื่อสารระหว่างกลุ่มของบุคคลหรือปัจเจกบุคคลที่เกิดขึ้นโดยเสรี⁴ ปฏิสัมพันธ์ข้ามพรมแดนเป็นสิ่งที่ดำรงอยู่มาโดยตลอดตั้งแต่ในอดีต แต่มาเติบโตในอัตราที่เข้มข้นในช่วงประมาณ 50 ปี ที่ผ่านมานี้ โดยมีเงื่อนไขผลักดัน 4 ประการ ได้แก่ ความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจ ความก้าวหน้าทางการสื่อสาร ความเจริญทางเทคโนโลยีด้านการคมนาคมขนส่งและการขยายตัวขององค์กรต่างๆ โดยที่เงื่อนไขในแต่ละด้านต่างมีความเชื่อมโยงและมีปัจจัยสนับสนุนต่อกัน⁵ และหนึ่งในรูปแบบกิจกรรมที่มีลักษณะข้ามชาติที่เกิดขึ้นมาจากเงื่อนไขเหล่านี้คือ กิจกรรมศาสนาข้ามชาติ

ข้อสังเกตประการหนึ่งของศาสนาที่มีคนในโลกนับถือเป็นจำนวนมากคือ การมีองค์ประกอบพื้นฐานของความสัมพันธข้ามชาติที่เข้มแข็งและครอบคลุมไปทั่วโลกจนสามารถที่จะอ้างถึงความเป็นสากลของหลักการแห่งศาสนา⁶ โดยเฉพาะอย่างยิ่งศาสนาอิสลามและศาสนาคริสต์ ปฏิสัมพันธ์ข้ามพรมแดน (cross-border interactions) ของมุสลิมและคริสเตียนลักษณะหนึ่งคือ เครือข่ายข้ามชาติของกลุ่มทางศาสนาจะมีการเผยแพร่ข้อมูล การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การสนับสนุนเงินทุนระหว่างกัน และจัดตั้งเป็นองค์กรที่มีเครือข่ายขยายไปตามภูมิภาคโดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างความก้าวหน้าและการอยู่ดีกินดีให้เกิดขึ้นกับคนที่เป็สมาชิกของประชาคม⁷ องค์กรศาสนาข้ามชาติที่เป็นที่รู้จักกันดีของศาสนาคริสต์คือ Catholic Church ของนิกายคาทอลิก และสมาคมYMCA (Young Men Christian's Association) ของนิกายโปรเตสแตนต์ ที่มีสมาชิกและการทำงานครอบคลุมไปทั่วโลก ในขณะที่เครือข่ายข้ามชาติของศาสนาอิสลามกลับเป็นที่รู้จักกันในด้านลบ นั่นคือ เครือข่ายการก่อการร้ายสากล ที่เป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงในโลก ทั้งที่ในความเป็นจริงแล้ว ยังมีองค์กรมุสลิม

³ Steven L. Spiegel, *World Politics in a New Era* (Belmont: Wadsworth/Thomson Learning, 2004), pp. 582-585.

⁴ Brian White, *Issues in World Politics*, 2nd ed. (New York: Palgrave, 2001), p. 156.

⁵ John T. Rourke, *World Politics: International Politics on the World Stage*, 4th ed. (Guilford: McGraw-Hill/Dushkin, 2002), pp. 105-106.

⁶ Ibid., p.117.

⁷ Brian White, *Issues in World Politics*, p. 156.

ข้ามชาติอีกเป็นจำนวนมากที่ทำงานช่วยเหลือในด้านมนุษยธรรม อันเป็นการสร้างเสริมความมั่นคงอีกรูปแบบหนึ่ง และถือเป็นความมั่นคงขั้นพื้นฐานที่สำคัญที่สุด กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ความมั่นคงของมนุษย์ (Human Security) แม้กระนั้น บทบาทในเชิงสร้างสรรค์ขององค์กรเหล่านั้นแทบจะไม่ได้รับการกล่าวถึง

แนวความคิดเกี่ยวกับ “ความมั่นคงของมนุษย์” เริ่มเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายใน ค.ศ. 1994 เมื่อโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (United Nations Development Program – UNDP) ได้นำเสนอเป็นครั้งแรกในรายงานการพัฒนามนุษย์ฉบับปี ค.ศ. 1994 (The Human Development Report 1994)⁸ และยังคงเป็นที่สนใจในระดับสำคัญมาอย่างต่อเนื่องจากหลายประเทศโดยมีแคนาดา นอร์เวย์ และญี่ปุ่น เป็นผู้แสดงบทบาทนำในการขับเคลื่อนแนวคิด รวมทั้งได้รับการยอมรับจากสหประชาชาติให้เป็นวาระสำคัญในการดำเนินงาน ดังเช่นในรายงานของเลขาธิการสหประชาชาติเรื่อง “In Larger Freedom: Towards Development, Security and Human Rights for All”⁹ ที่นำเสนอต่อชาติสมาชิกในการประชุม Millennium Summit ปี 2005 โดยเรียกร้องให้มีการปฏิบัติร่วมกันเพื่อช่วยเหลือให้ประชาชนสามารถดำเนินชีวิตโดยปลอดจากความกลัว (Freedom from Fear) ปลอดจากความต้องการ (Freedom from Want) และมีเสรีภาพในศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ (Freedom in Human Dignity)

และถึงแม้คำว่า ความมั่นคงของมนุษย์จะถูบัญญัติศัพท์ขึ้นมาโดย UNDP รวมถึงหน่วยงานอื่นๆ ในช่วงระยะเวลาไม่นานมานี้ แต่สาระสำคัญที่อยู่ในแนวคิดดังกล่าวได้เกิดขึ้นและมีการให้ความสำคัญกันมาก่อนที่คำคำนี้จะกลายเป็นวาทกรรมซึ่งเป็นที่รู้จักดังเช่นในปัจจุบันเสียอีก และหนึ่งในผู้ที่มีบทบาทในการทำให้สาระดังกล่าวปรากฏเป็นผลในภาคปฏิบัติ คือ องค์กรมุสลิมข้ามชาติ ดังนั้นคำตอบหนึ่งที่จะได้จากการศึกษาองค์กรมุสลิมข้ามชาติก็คือ บทบาทที่สอดคล้องกับแนวคิดในเรื่องความมั่นคงของมนุษย์

องค์กรมุสลิมข้ามชาติ (Transnational Muslim Organizations) เกิดขึ้นมาจากแนวความคิดพื้นฐานทางศาสนาที่สำคัญ 2 ประการ คือ แนวความคิดเกี่ยวกับภราดรภาพอิสลาม (The Concept

⁸ United Nations Development Program, Human Development Report, (New York: Oxford University Press, 1994).

⁹ Kofi Annan, “In Larger Freedom: Towards Development, Security and Human Rights for All,” Report of the Secretary-general, Dated on 21 March 2005. Available from: <http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N05/270/78/PDF/N0527078.pdf?OpenElement> [22/2/2008]

of Islamic Brotherhood) และแนวความคิดเกี่ยวกับประชาคมมุสลิมหรืออุมมะฮ์ (The Concept of Muslim Community / Ummah) * ดังที่ปรากฏในส่วนหนึ่งจากหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม ดังนี้

ในคัมภีร์อัลกุรอาน มีใจความว่า

“แท้จริงผู้ศรัทธานั้นเป็นพี่น้องกัน...”¹⁰

“โอ้มนุษยชาติทั้งหลาย แท้จริงเราได้สร้างเจ้าจากชายและหญิง (อดัมและฮีฟ) และเราได้ทำให้พวกเจ้าแยกเป็นเผ่าพันธุ์และกลุ่มต่างๆ เพื่อพวกเจ้าจะได้ทำความรู้จักซึ่งกันและกัน แท้จริงผู้มีเกียรติที่สุดในหมู่พวกเจ้า ณ ที่อัลลอฮ์คือ ผู้ที่มีความยำเกรงยิ่งในหมู่พวกเจ้า”¹¹

และจากคำกล่าวของท่านศาสดามุฮัมมัดที่กล่าวว่า

“บุคคลหนึ่งๆ จากพวกท่านจะยังไม่ศรัทธาอย่างแท้จริง จนกว่าเขารักที่จะให้พี่น้องของเขาได้รับในสิ่งที่เขารักที่จะให้ตนเองได้รับ”

“เปรียบผู้ศรัทธาในความรักที่มีต่อกัน ความเอื้ออาทรที่มีต่อกัน และการช่วยเหลือเกื้อกูลต่อกันนั้นประหนึ่งเป็นเรือนร่างเดียวกัน เมื่ออวัยวะส่วนหนึ่งส่วนใดเจ็บปวด อวัยวะส่วนอื่นก็จะเจ็บปวดและอดหลับอดนอนไปด้วย”

“มุสลิมเป็นพี่น้องกับมุสลิม ไม่นอมนูมีตีให้ก่อการอธรรมต่อเขา ปล่อยให้ละเลยเขา ผู้ใดช่วยปลดเปลื้องภาระของพี่น้องของเขา อัลลอฮ์ก็จะทรงปลดเปลื้องภาระให้แก่เขาผู้นั้นด้วย ผู้ใดปล่อยให้ความลำเค็ญเกิดขึ้นแก่พี่น้องของเขา อัลลอฮ์ก็จะทรงให้เขาประสบความลำเค็ญในวันกิยามะฮ์ (วันแห่งการพิพากษาและตัดสินตอบแทน) ผู้ใดรักษาความลับของพี่น้อง แน่อนอนอัลลอฮ์จะทรงรักษาความลับของเขาด้วยในวันกิยามะฮ์”

หลักการในเรื่องประชาคมมุสลิมและความเป็นพี่น้องระหว่างผู้ศรัทธาดังกล่าวข้างต้นทำให้คนมุสลิมตระหนักถึงความผูกพันภายใต้ร่มเดียวกันแห่งประชาชาติมุสลิม รวมทั้งมีความสำนึกในหน้าที่ที่มีต่อกันในการช่วยเหลือและขจัดปัดเป่าความเดือดร้อนต่างๆ และการที่ความเป็นประชาคมมีความสำคัญเหนือความแตกต่างทางด้านชาติพันธุ์ สัญชาติ ถิ่นฐาน อาชีพ หรือผลประโยชน์ใดๆ นั้น ความผูกพันของคนมุสลิมจึงดำรงอยู่ได้แม้ในสภาพที่มีเส้นเขตแดนของรัฐมาขีดคั่น และเมื่อเส้น

* คำว่าอุมมะฮ์ เป็นคำในภาษาอาหรับ และเป็นที่ยุ้จักกันในอีกสำนวนหนึ่งว่า ประชาชาติมุสลิม (Muslim Nation/Ummah) หมายความว่า ชุมชนของมุสลิมในระดับโลก

¹⁰ อัลกุรอาน 49: 10.

¹¹ อัลกุรอาน 49: 13.

เขตแดนของรัฐมีอาจที่จะจำกัดการมีความสัมพันธ์ระหว่างกันของคนมุสลิมได้แล้ว เครือข่ายขององค์กรมุสลิมจึงปรากฏให้เห็นตั้งแต่ก่อนที่จะเกิดเงื่อนไขอันเข้มข้น กว้างขวางและรวดเร็วของกระบวนการโลกาภิวัตน์

องค์กรมุสลิมข้ามชาติที่มีบทบาทด้านความมั่นคงของมนุษย์เริ่มต้นจากการรวมกลุ่มของนักศึกษามุสลิมในตะวันออกกลางที่เข้าไปศึกษาในประเทศแถบยุโรปและมีแนวความคิดในการที่จะทำความรู้จักกับคนมุสลิมที่อยู่ในประเทศต่างๆ รวมทั้งให้ความช่วยเหลือพี่น้องมุสลิมที่ประสบกับความทุกข์ยากในประเทศเหล่านั้น ทั้งนี้โดยอาศัยงบประมาณจากการรวบรวมเงินบริจาคโดยคนมุสลิมในที่ต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศซาอุดีอาระเบีย ซึ่งการทำงานในช่วงแรกเป็นการรวมกลุ่มกันอย่างไม่เป็นระบบ แต่ต่อมาในช่วงต้นของทศวรรษ 1970 ได้เริ่มมีการจัดตั้งเป็นองค์กรต่างๆ ขึ้น โดยที่การเกิดของแต่ละองค์กรมีลักษณะคล้ายคลึงกันดังที่ได้กล่าวถึงมาแล้วในภาพรวม แต่มีความแตกต่างกันในรายละเอียดของบทบาทหน้าที่ ทั้งนี้ตัวอย่างขององค์กรหลักที่เกิดขึ้นในช่วงแรกและยังคงมีเครือข่ายที่กว้างขวางอยู่ในปัจจุบันได้แก่ สภายูวมุสลิมโลก (World Assembly of Muslim Youth – WAMY) ที่เน้นการช่วยเหลือกิจกรรมของเยาวชน องค์การสันนิบาตโลกมุสลิม (Muslim World League – MWL) หรือที่รู้จักกันในชื่อภาษาอาหรับว่า อัล-รอฮิบาฮียะฮ์ (Al-Rabitah) ซึ่งเน้นการช่วยเหลือ เผยแพร่และให้ความรู้สร้างความเข้าใจในศาสนาอิสลาม รวมถึงการสร้างศาสนสถาน ส่วนองค์กรสงเคราะห์มุสลิมนานาชาติแห่งซาอุดีอาระเบีย (International Islamic Relief Organization of Saudi Arabia – IIROSA) จะเน้นงานด้านสังคมสงเคราะห์และสวัสดิการสังคม เช่น การช่วยเหลือด้านสาธารณสุข การสนับสนุนการศึกษา การสร้างเคหะและศาสนสถาน การอุปการะช่วยเหลือเด็กกำพร้า ตลอดจนการบรรเทาทุกข์ในภัยพิบัติและสาธารณภัยต่างๆ เป็นต้น

ปัจจัยสำคัญที่ทำให้การทำงานขององค์กรเหล่านี้ มีความสะดวกในด้านการบริหาร การเข้าถึงปัญหาและแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนแผ่ขยายเครือข่ายไปยังพื้นที่ต่างๆ ได้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้นก็คือ การแผ่ขยายของพื้นที่ที่เป็นมิติเหนือดินแดน (supraterritorial spaces) ในโลกาภิวัตน์ซึ่งได้เอื้ออำนวยให้เกิดประชาคมหรือชุมชนข้ามพรมแดน (non-territorial communities) ที่มีความผูกพันจากจุดร่วมในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นชนชั้นทางสังคม เชื้อชาติ ศาสนา หรือแม้กระทั่งเพศ (gender) ซึ่งในด้านศาสนานั้น การสื่อสาร การเงิน และการจัดตั้งองค์กรที่มีลักษณะครอบคลุมได้ ทำให้แนวความคิดเกี่ยวกับเรื่องอุมมะฮ์ของศาสนาอิสลามในปัจจุบันแพร่กระจายอย่างกว้างขวางและเข้มข้นมากขึ้นกว่าในอดีตที่ผ่านมา¹²

¹² Jan Aart Scholte, *Globalization: a Critical Introduction* (New York: Palgrave, 2000), pp.172-173.

สำหรับในประเทศไทยปัจจุบันมีองค์กรมุสลิมข้ามชาติเข้ามาทำงานเป็นจำนวนไม่น้อย เช่น สมาคมมุสลิมโลก องค์การสันนิบาตโลกมุสลิม องค์การสงเคราะห์มุสลิมนานาชาติ มูลนิธิฟื้นฟูมรดกอิสลาม (Revival of Islamic Heritage Society – RIHS) หรือ อีฮ์ยาอูตุตตุรอซ อัจลอิสลามีย์ (Ihya-ul-Turath al-Islami) องค์การลัจญ์นัต อัดดะวะฮ์ อัลอิสลามียะฮ์ประเทศคูเวต และมูลนิธิจันทร์เสี้ยวแดง หรือ ฮิลาลอะฮ์มัร (Hilal Ahmar) ซึ่งการทำงานขององค์กรเหล่านี้มิได้เป็นการทำทลาย บั่นทอน หรือ แม้กระทั่งเป็นภัยต่ออำนาจและความมั่นคงของรัฐแต่อย่างใด หากเป็นการเสริมสร้างความมั่นคงของมนุษย์ในจุดที่รัฐยากที่จะเข้าใจและเข้าถึง กล่าวคือ เป็นการทำงานในขอบเขตของช่องว่างที่เกิดจากความแตกต่างทางด้านศาสนาในแง่มุมต่างๆ ของวิถีชีวิต ที่รัฐไม่อาจที่จะตอบสนองได้¹³ แต่ถึงกระนั้น องค์กรเหล่านี้ก็ยังมีที่หวาดระแวงจากหน่วยงานทางด้านความมั่นคงของรัฐ ว่าอาจมีส่วนเกี่ยวข้องกับ การให้เงินสนับสนุนในกิจกรรมการก่อการร้ายสากลในระดับโลกและระดับภูมิภาค รวมทั้งการก่อความไม่สงบใน 3 จังหวัดชายแดนใต้ด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีขององค์การสงเคราะห์มุสลิมนานาชาติแห่งซาอุดีอาระเบีย หรือ IIROSA* นั้น ถูกสงสัยว่าได้นำเงินส่วนหนึ่งมาใช้เป็นทุนในการก่อความไม่สงบในภาคใต้¹⁴ ความหวาดระแวงนี้มีสาเหตุสำคัญซึ่งจำแนกได้ตามบริบท 2 ประการ ได้แก่ ประการแรก ในระดับโลก IIROSA เป็นองค์กรหนึ่งที่มีการดำเนินงานเป็นเครือข่ายกว้างขวาง รวมทั้ง

¹³ Katerina Dalacoura, "Islamist Movements as Non-state Actors and their Relevance to International Relations," in *Non-state Actors in World Politics*, eds. Daphne Josselin and William Wallace (New York: Palgrave, 2001), p. 238.

* หลังจากนี้จะใช้ตัวอักษรย่อ IIROSA แทนชื่อขององค์การสงเคราะห์มุสลิมนานาชาติแห่งซาอุดีอาระเบีย

¹⁴ คม ชัด ลึก (6 พฤศจิกายน 2548): 16.

เนื้อหาในข่าวได้อ้างถึงข้อมูลที่ได้รับจากแหล่งข่าวด้านความมั่นคง (ซึ่งไม่ได้ระบุที่มา) ว่า “เงินช่วยเหลือจากองค์กรมุสลิมในต่างประเทศที่หน่วยความมั่นคงตรวจพบ มักจะฟอกเงินมาในรูปแบบที่มีองค์กร สถาบัน มูลนิธิ ชมรม สถานศึกษา หรือ องค์กรเอกชน ที่ตั้งขึ้นบังหน้าโดยมีสมาชิกขบวนการเป็นผู้บริหารจัดการทำโครงการเพื่อกิจการสาธารณกุศล เช่น สร้างมัสยิด โรงเรียน เอกชนสอนศาสนา ศูนย์รับเลี้ยงเด็กกำพร้าแล้วทำเรื่องไปยังตะวันออกกลางเพื่อขอรับเงินสนับสนุน แต่ได้มีการนำเงินส่วนหนึ่งมาใช้เป็นทุนในการก่อความไม่สงบ” และได้พาดพิงถึงองค์การสงเคราะห์มุสลิมนานาชาติว่า “แหล่งข่าวได้ยกตัวอย่างบัญชีธนาคาร เอกชนขนาดใหญ่ของประเทศที่สาขายะลา และสาขาหัวหมากของนายซอและห์ ซึ่งเป็นรองประธานองค์การสงเคราะห์มุสลิมนานาชาติ (ไอโออาร์ไอ) โดยเปิดบัญชีร่วมกับนายหะมะ (ปัจจุบันเสียชีวิตแล้ว) และนายอับดุลฮาติม จากการตรวจสอบตั้งแต่ปี 2542-2546 พบว่ามีการโอนเงินจากไอโออาร์ไอ ซาอุดีอาระเบีย เข้ามาในประเทศไทยถึง 59 ล้านบาท”

ในขณะที่นายซอและห์ได้ชี้แจงกับทางศูนย์ข่าววิศราว่า การโอนเงินจากไอโออาร์ไอในซาอุดีอาระเบียเข้ามาในประเทศไทยกว่า 59 ล้านบาทเป็นเรื่องจริง แต่เป็นบัญชีธนาคารกรุงเทพสำนักงานใหญ่สาขาสีลม ทั้งแบบกระแสรายวันและแบบออมทรัพย์ ซึ่งตนได้แจ้งรายการให้กับทางการได้ทราบแล้ว นอกจากนี้ยังยืนยันได้แย้งว่านายหะมะ สะระที่ถูกพาดพิงนั้นยังมีชีวิตอยู่ โดยที่ยังไม่ได้เสียชีวิตตามที่หนังสือพิมพ์กล่าวอ้างแต่อย่างใด

ดูรายละเอียดเพิ่มเติมใน ปิยลักษณ์ อุทรัพย์, “เปิดปมเงินซาอุฯ แคนทุนสงเคราะห์เด็กกำพร้ามุสลิม?” ศูนย์ข่าววิศรา สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย แหล่งที่มา: http://www.tjanews.org/cms/index.php?option=com_content&task=view&id=406&Itemid=58 [8/1/2006]

มีสำนักงานอยู่ทั่วโลก และถูกเชื่อมโยงกับการก่อการร้ายสากล ประการที่สอง ในประเทศไทย IIROSA นับว่าเป็นองค์กรหนึ่งที่นำงบประมาณเข้ามาดำเนินงานเป็นจำนวนมากและมีกิจกรรมที่ค่อนข้างโดดเด่น ยิ่งไปกว่านั้นยังมีสำนักงานตั้งอยู่ที่จังหวัดยะลา ซึ่งเป็นพื้นที่ที่เกิดเหตุการณ์ความไม่สงบ และจากเหตุผลข้างต้นนี้ ทำให้องค์กร IIROSA มีความน่าสนใจที่จะถูกหยิบยกขึ้นมาเป็นกรณีศึกษาในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

องค์กร IIROSA ถูกก่อตั้งเป็นองค์กรเอกชนด้านมนุษยธรรม (a humanitarian non-governmental organization) ขึ้นในปี ค.ศ. 1978 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความช่วยเหลือบรรเทาทุกข์แก่ผู้ยากไร้ ผู้ด้อยโอกาส ตลอดจนผู้ประสบความเดือดร้อนจากภัยธรรมชาติและสงครามทั่วโลก การดำเนินงานขององค์กรฯ มีรูปแบบที่เป็นการให้ความช่วยเหลือ ดูแล สงเคราะห์ ให้การศึกษา ตลอดจนพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนกลุ่มดังกล่าว สำหรับงบประมาณส่วนใหญ่ได้รับมาจากเงินบริจาคในประเทศซาอุดีอาระเบีย โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากอดีตกษัตริย์ฟะฮัด กษัตริย์อับดุลเลาะห์ เชื้อพระวงศ์ นักธุรกิจ และได้รับการสมทบจากผู้มีจิตกุศลในประเทศต่างๆ ทั่วโลกอีกจำนวนหนึ่ง ปัจจุบัน IIROSA มีสำนักงานใหญ่อยู่ที่เมืองมักกะฮ์ (Makkah) ประเทศซาอุดีอาระเบีย และดำเนินกิจกรรมอยู่ในประเทศต่างๆ กว่า 80 ประเทศทั่วโลก

จากการที่คนมุสลิมมีจำนวนประชากรมากเป็นจำนวนประมาณ 1 ใน 3 ของประชากรโลก กอปรกับสถานการณ์โลกในยุคหลังสงครามเย็นมีเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับมุสลิมอยู่ไม่น้อยดังที่ได้กล่าวมาแล้วในสภาพปัญหาข้างต้น ทำให้ความสนใจต่อประเด็นทางด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับโลกมุสลิมมีมากขึ้น จึงจำเป็นที่จะต้องศึกษาถึงองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับศาสนาอิสลาม และคนมุสลิม องค์กรมุสลิมข้ามชาติเป็นตัวแสดงหนึ่งที่ดำรงอยู่ในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและยังคงมีบทบาทในกิจการข้ามพรมแดนที่เป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสร้างเสริมความมั่นคงของมนุษย์มาอย่างต่อเนื่อง แต่ถึงกระนั้นก็ยังไม่ปรากฏในพจนานุกรมหรือหนังสือที่นิยามศัพท์และความคิดหลักในศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ รวมทั้งยังไม่เป็นที่รับรู้ของคนทั่วไปเท่าใดนัก ทั้งนี้เนื่องจากถูกบดบังโดยมายาคติของวาทกรรมการก่อการร้าย ที่ก่อให้เกิดภาพลบต่อเครือข่ายขององค์กรมุสลิมแทบทุกระดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งมุมมองจากรัฐที่หวาดระแวงต่อองค์กรการกุศลของมุสลิมจากต่างประเทศ ทั้งๆ ที่องค์กรเหล่านี้ได้นำงบประมาณจำนวนไม่น้อยเข้ามาช่วยแบ่งเบาภาระของรัฐในการจัดสวัสดิการสังคมให้กับคนมุสลิมในประเทศไทยซึ่งเป็นทั้งพลเมืองของรัฐและสมาชิกของประชาคมโลกมุสลิมในเวลาเดียวกัน จึงเป็นที่น่าเสียดายอย่างยิ่งหากรัฐไม่สามารถที่จะนำความหลากหลายทางวัฒนธรรมมาเป็นโอกาสในการสร้างเสริมความมั่นคงของมนุษย์ให้กับพลเมืองของตนได้ ดังนั้นการศึกษาถึงการทำงานในลักษณะข้ามชาติขององค์กรศาสนาข้ามชาติ จึงเป็นสิ่งที่สำคัญต่อการพัฒนานโยบายสาธารณะที่เกี่ยวกับการจัดสวัสดิการสังคม รวมถึงการพัฒนาองค์กร

ความรู้ทางความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านที่ถูกมองว่าเป็น 'สังคมปิด' และยากแก่การเข้าถึงของคนภายนอก

และเมื่อพิจารณาจากปรากฏการณ์ทั้งหมดข้างต้นแล้ว ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นนิสิตในสาขาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศซึ่งนับถือศาสนาอิสลามและเคยมีประสบการณ์ในกิจกรรมนักศึกษา ร่วมกับองค์กรเหล่านี้มาบ้าง จึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงการทำงานขององค์กรมุสลิมข้ามชาติกับบทบาทในการส่งเสริมความมั่นคงของมนุษย์ โดยมีองค์การสงเคราะห์มุสลิมนานาชาติแห่งชาอุดีอาระเบียเป็นกรณีศึกษา ซึ่งมีคำถามในการวิจัยว่า องค์กรมุสลิมข้ามชาติมีการดำเนินงานในลักษณะข้ามชาติและมีบทบาทในการส่งเสริมสร้างความมั่นคงของมนุษย์ในประเทศไทยอย่างไร

2. การสำรวจวรรณกรรม

จากการสำรวจการศึกษาทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่จะศึกษาในวิทยานิพนธ์สามารถจำแนกงานเขียนออกเป็น 4 ประเภท คือ 1) ตัวแสดงที่ไม่ใช่รัฐในบริบทความสัมพันธ์ข้ามชาติ 2) ความสัมพันธ์ข้ามชาติของโลกมุสลิม 3) องค์กรสาธารณประโยชน์ในประเทศไทย และ 4) องค์กรภาคประชาสังคมของมุสลิมในประเทศไทย

1. งานเขียนที่เกี่ยวกับตัวแสดงที่ไม่ใช่รัฐในบริบทความสัมพันธ์ข้ามชาติ มีดังนี้

งานเขียนเรื่อง "Taking Part: Social Movements, INGOs, and Global Change"¹⁵ โดย Catherine Eschle และ Neil Stammers เป็นการสำรวจความสัมพันธ์ระหว่างขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมกับการเปลี่ยนแปลงในโลกเพื่อยืนยันถึงอิทธิพลของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมที่มีต่อการเมืองโลก โดยแยกแยะให้เห็นถึงความแตกต่างของแนวทางการศึกษาขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมข้ามชาติ (approach to the study of transnational social movements) ซึ่งมีอยู่ 3 แนวทาง คือ pragmatic, structuralist, และ transformationist

งานของ Robert O. Keohane และ Joseph S. Nye Jr. เรื่อง Transnational Relations and World Politics¹⁶ ได้สำรวจความซับซ้อนของการเมืองโลกที่มีตัวแสดงที่ไม่ใช่รัฐเพิ่มขึ้นมาเป็นจำนวน

¹⁵ Catherine Eschle and Neil Stammers, "Taking Part: Social Movements, INGOs, and Global Change," Alternatives 29, No. 3 (June-July 2004): 333-372.

¹⁶ Robert O. Keohane and Joseph S. Nye Jr., Transnational Relations and World Politics (Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 1971) cited in Paul R. Viotti and Mark V. Kauppi, International Relations and World Politics: Security, Economy, and Identity, (Upper Saddle River: Prentice-Hall, 2001), p. 284.

มาก โดยที่ผู้เขียนแม้ว่าจะตระหนักถึงความสำคัญของรัฐ แต่ถึงกระนั้นก็ยังมองว่ารัฐยังคงมีความเปราะบางต่อผลกระทบที่เกิดจากตัวแสดงที่ไม่ใช่รัฐและการพึ่งพาอาศัยกันในความสัมพันธ์ข้ามชาติ

หนังสือเรื่อง *Non-state Actors in World Politics* ที่ Daphne Josselin และ William Wallace เป็นบรรณาธิการ ได้รวบรวมบทความเกี่ยวกับตัวแสดงที่ไม่ใช่รัฐในการเมืองโลก เช่น Catholic Church องค์การอาชญากรรมข้ามชาติ องค์การธุรกิจข้ามชาติ เป็นต้น แต่ที่ใกล้เคียงกับการศึกษาในงานวิจัยชิ้นนี้มากที่สุดคือ บทความเรื่อง “Islamist Movements as Non-state Actors and their Relevance to International Relations”¹⁷ โดย Katerina Dalacoura

ในขณะที่หนังสือเรื่อง *Global Humanitarianism: NGOs and the Crafting of Community*¹⁸ ของ Robert D. Dechaine เป็นการศึกษาถึงองค์กรเอกชนข้ามชาติที่มีบทบาทในการให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม ซึ่งในอีกด้านหนึ่งบทบาทขององค์กรเหล่านี้ได้ก่อให้เกิดวาทกรรมและการยกระดับความสำคัญเกี่ยวกับกิจกรรมทางด้านมนุษยธรรม ขณะเดียวกันก็มีส่วนในการก่อร่างให้เกิดความเป็นชุมชนในระดับโลก โดยผู้เขียนได้ศึกษากรณีตัวอย่างจากสององค์กร ได้แก่ องค์การแพทย์ไร้พรมแดน (Medecins Sans Frontieres/Doctors without Border – MSF) และ เครือข่ายนานาชาติเพื่อการรณรงค์ต่อต้านการใช้ทุ่นระเบิด (International Campaign to Ban Landmines – ICBL)

ในส่วนของวิทยานิพนธ์ภาษาไทยเกี่ยวกับประเด็นความสัมพันธ์ข้ามชาติ ผู้วิจัยพบว่าส่วนใหญ่เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับประเด็นทางธุรกิจ ซึ่งมี 3 ชิ้น ได้แก่ “บทบาทของบริษัทข้ามชาติญี่ปุ่นในประเทศไทย: วิเคราะห์กรณีอุตสาหกรรมสิ่งทอ”¹⁹ โดยอภิญา เพ็องฟูสกุล “บทบาทของบริษัทน้ำมันข้ามชาติที่มีต่ออุตสาหกรรมน้ำมันของประเทศไทย”²⁰ โดยทวี พานิชวัฒนาเจริญ และ “บริษัท

¹⁷ Katerina Daracoura, “Islamist Movements as Non-state Actors and Their Relevance to International Relations,” in Daphne Josselin and William Wallace, *Non-state Actors in World Politics*, (New York: Palgrave, 2001), pp. 235-248.

¹⁸ D. Robert Dechaine, *Global Humanitarianism: NGOs and the Crafting of Community*, (Lanham: Lexington Books, 2005).

¹⁹ อภิญา เพ็องฟูสกุล, “บทบาทบริษัทข้ามชาติญี่ปุ่นในประเทศไทย: วิเคราะห์กรณีอุตสาหกรรมสิ่งทอ,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527).

²⁰ ทวี พานิชวัฒนาเจริญ, “บทบาทของบริษัทน้ำมันข้ามชาติที่มีต่ออุตสาหกรรมน้ำมันของประเทศไทย,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526).

ลงทุนข้ามชาติกับประเทศโลกที่สาม: กรณีอุตสาหกรรมตีบุกในประเทศไทย”²¹ ที่ศึกษาโดยกรรณชฎา พูนพนิช

2. งานเขียนที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ข้ามชาติของโลกมุสลิม

หนังสือเรื่อง *Transnational Muslim Politics: Reimagining the Umma*²² ได้อธิบายถึงการเมืองข้ามชาติในระดับรากหญ้าของมุสลิมที่เป็นการหลอหลอมให้เกิดประชาคมมุสลิมข้ามชาติ ซึ่ง Peter G. Mandaville ได้อธิบายโดยเริ่มด้วยการรื้อถอนการผูกขาดศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยได้วิพากษ์แนวคิดที่ใช้รัฐเป็นศูนย์กลางว่าไม่สามารถศึกษาได้อย่างครอบคลุมในบริบทโลกยุคโลกาภิวัตน์ที่มีลักษณะข้ามชาติเป็นองค์ประกอบสำคัญ และอีกส่วนหนึ่งได้กล่าวถึงกิจกรรมและความสัมพันธ์ของโลกมุสลิมที่มีลักษณะข้ามท้องถิ่นภายในปริมนทลสาธาณะข้ามชาติ อันก่อให้เกิดการจินตนาการไปสู่ประชาคมมุสลิมข้ามชาติในระดับโลก

ในขณะที่หนังสือ *Globalised Islam: the Search for a New Ummah*²³ ของ Olivier Roy กล่าวถึงประเด็นทางด้านศาสนาและการเมืองในโลกมุสลิมที่เกิดขึ้นและกระจายอยู่ ณ จุดต่างๆ ทั่วโลกในบริบทของประชาคมมุสลิมข้ามชาติ เช่น กลุ่มนิยมแนวทางอิสลาม กลุ่มอิสลามรากฐานนิยม กลุ่มก่อการร้าย ชนกลุ่มน้อยและผู้อพยพมุสลิมในประเทศต่างๆ โดยอธิบายถึงผลกระทบของประเด็นเหล่านี้ต่อการเปลี่ยนแปลงภายในโลกมุสลิม ปฏิสัมพันธ์กับโลกตะวันตก และความเป็นไปของการเมืองโลกโดยรวม ทั้งนี้แม้ว่าประเด็นที่ผู้เขียนได้กล่าวถึงส่วนใหญ่ในหนังสือจะเป็นเรื่องของกลุ่มก่อการร้ายและกลุ่มที่มีแนวคิดแบบหัวรุนแรง แต่ก็ได้นัยย้าถึงบทบาทของกลุ่มรากฐานนิยมใหม่ (neo-fundamentalism) ว่าส่วนใหญ่ไม่ใช่กลุ่มที่เน้นการใช้ความรุนแรงหรือเรียกร้องการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองไปสู่รัฐอิสลาม แต่เน้นการสร้างให้เกิดประชาคมมุสลิมข้ามชาติ (Ummah) และการนำกฎหมายชะรีอะฮ์ (Shari'ah) มาใช้ในสังคม โดยมีเทคโนโลยีการสื่อสารและการอ่อนตัวของพรมแดนในยุคโลกาภิวัตน์เป็นปัจจัยเกื้อหนุนที่สำคัญ

²¹ กรรณชฎา พูนพนิช, “บวรชั้ทลงทุนข้ามชาติกับประเทศโลกที่สาม: กรณีอุตสาหกรรมตีบุกในประเทศไทย,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526).

²² Peter G. Mandaville, *Transnational Muslim Politics: Reimagining the Umma*, (London: Routledge, 2001).

²³ Olivier Roy, *Globalised Islam: the Search for a New Ummah*, (London: Columbia University Press, 2004).

3. งานเขียนที่เกี่ยวกับองค์กรสาธารณกุศลในประเทศไทย

งานวิจัยเรื่อง *Philanthropy, NGO Activities, and Corporate Funding in Thailand*²⁴ โดย Amara Pongsapich และ Nittaya Kataleeradabhan เป็นการศึกษาเกี่ยวกับองค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไรและองค์กรให้ทุนในประเทศไทย ทั้งในส่วนที่เป็นกิจกรรมในด้านการกุศลและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาขององค์กร รวมทั้งศึกษาการเปลี่ยนแปลงนโยบายของรัฐบาลในการควบคุมและส่งเสริมการทำงานขององค์กรเหล่านี้

ต่อมาทั้งสองท่านก็ได้ทำการศึกษาต่อไปอีกในเรื่อง *องค์กรให้ทุนเพื่อประชาสังคมในประเทศไทย*²⁵ โดยศึกษาถึงบทบาทขององค์กรทั้งในและต่างประเทศที่นำเงินมาสนับสนุนกิจกรรมของภาคประชาสังคมในประเทศไทย

นอกจากนี้ยังมีการศึกษาอีกชิ้นหนึ่งที่ใกล้เคียงกันและมีความต่อเนื่องมาจากงานทั้งสองชิ้นที่ระบุข้างต้น โดยเป็นการของอมรา พงศาพิชญ์ และคณะ เรื่อง *องค์กรสาธารณประโยชน์ในประเทศไทย*²⁶ ได้ศึกษาขนาด ขอบเขต การจ้างงาน สถานภาพทางการเงินและทางกฎหมาย ความเป็นมา บทบาทและคุณลักษณะที่เด่นชัดขององค์กรสาธารณประโยชน์ที่มีอยู่ในประเทศไทย ซึ่งเป็นการศึกษาในองค์กรรวมและได้จัดทำเป็นฐานข้อมูลเกี่ยวกับองค์กรสาธารณประโยชน์ขึ้น โดยแยกกิจกรรมขององค์กรเหล่านั้นเป็น 11 ด้าน คือ วัฒนธรรมและสันตนาการ การศึกษาและวิจัย สุขภาพอนามัย บริการสังคม สิ่งแวดล้อม การพัฒนาชนบทและเมือง กฎหมาย การรณรงค์และการเมือง องค์กรการกุศลและให้ทุน กิจกรรมระหว่างประเทศ ศาสนา และองค์กรวิชาชีพ

4. งานเขียนเกี่ยวกับองค์กรภาคประชาสังคมของชาวไทยมุสลิม มี 5 เรื่อง ได้แก่

การศึกษาของ ภณชิตล จิตต์หมวด เรื่อง “ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมของชาวไทยมุสลิม: ศึกษากรณีองค์กรต่อต้านสงครามในอัฟกานิสถาน”²⁷ เป็นการศึกษาถึงองค์ประกอบของการ

²⁴ Amara Pongsapich and Nittaya Kataleeradabhan, *Philanthropy, NGO Activities, and Corporate Funding in Thailand*, (Bangkok: Chulalongkorn University Social Research Institute, 1994).

²⁵ อมรา พงศาพิชญ์ และนิตยา กัทสิทธิ์พันธุ์, *องค์กรให้ทุนเพื่อประชาสังคมในประเทศไทย*, (กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541).

²⁶ อมรา พงศาพิชญ์ และคณะ, *องค์กรสาธารณประโยชน์ในประเทศไทย*, (กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546).

²⁷ ภณชิตล จิตต์หมวด, “ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมของชาวไทยมุสลิม: ศึกษากรณีองค์กรต่อต้านสงครามในอัฟกานิสถาน,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาสังคมวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546).

เคลื่อนไหวทางสังคมของชาวไทยมุสลิมในการต่อต้านสงครามในอัฟกานิสถาน ความร่วมมือระหว่างองค์กรที่เคลื่อนไหว และอัตลักษณ์ของชาวไทยมุสลิมที่เกิดจากการร่วมมือดังกล่าว โดยศึกษาจากองค์กรมุสลิมที่มีการเคลื่อนไหว 6 องค์กร ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าเป้าหมายของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมดังกล่าวคือ สันติภาพ โดยการเรียกร้องให้ยุติสงครามโดยเร็ว กิจกรรมที่หลากหลายในการขับเคลื่อนตั้งอยู่บนแนวทางของสันติวิธีในอิสลามเป็นสำคัญ โดยนำเอาคำสอนของอิสลามมาสู่การปฏิบัติทั้งในส่วนที่เป็นเป้าหมาย รูปแบบและสาระของขบวนการ ซึ่งทั้งหมดนี้สะท้อนให้เห็นถึงอัตลักษณ์ร่วมของชาวไทยมุสลิม

ในหนังสือ Islam and Civil Society in Southeast Asia ได้รวบรวมบทความทางวิชาการเกี่ยวกับประชาสังคมของชาวมุสลิม ในประเทศแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งมีการศึกษาที่เกี่ยวกับขบวนการเคลื่อนไหวของมุสลิมในสังคมไทย จำนวน 2 ชิ้น ได้แก่

- การศึกษาของ Chaiwat Satha-Anand เรื่อง “Defending Community, Strengthening Civil Society: A Muslim Minority’s Contribution to Thai Civil Society”²⁸ ศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยการเคลื่อนไหวทางสังคมของชาวมุสลิมในสังคมไทย โดยศึกษากรณีการต่อสู้ชุมชนมุสลิมบ้านครัวเพื่อต่อต้านโครงการก่อสร้างทางด่วน

- การศึกษาของ Preeda Prapertchob เรื่อง “Islam and Civil Society in Thailand: The Role of NGOs”²⁹ ศึกษาถึงบทบาทขององค์กรประชาสังคมในประเทศไทย ได้แก่ สมาคมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม กลุ่มญะมาอะฮ์ตับลิสม์ และมูลนิธิเพื่อการศึกษาและพัฒนามุสลิมอีสาน

หนังสือเรื่อง The Islamic Voluntary Sector in Southeast Asia ได้รวบรวมบทความเกี่ยวกับการระดมทรัพยากรและการบริหารจัดการเงินทุนขององค์กรสาธารณกุศลของมุสลิมในมาเลเซีย อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และประเทศไทย ซึ่งบทความที่ศึกษาถึงการระดมทรัพยากรในประเทศไทยโดยวิธีการบริจาคเพื่อสาธารณกุศลก็คือเรื่อง “Mobilization of Resources through Waqf in Thailand”³⁰ ของ Preeda Prapertchob

²⁸ Chaiwat Satha-Anand, “Defending Community, Strengthening Civil Society: A Muslim Minority’s Contribution to Thai Civil Society,” in Matsuo, Nakamura. et al, Islam and Civil Society in Southeast Asia, (Singapore: ISEAS, 2001).

²⁹ Preeda Prapertchob, “Islam and Civil Society in Thailand: The Role of NGOs,” in Matsuo, Nakamura. et al, Islam and Civil Society in Southeast Asia, (Singapore: ISEAS, 2001).

³⁰ Preeda Prapertchob, “Mobilization of Resources through Waqf in Thailand,” in Ariff, Mohamed, The Islamic Voluntary Sector in Southeast Asia: Islam and the Economic Development of Southeast Asia, (Singapore: Social Issues in Southeast Asia, Institute of Southeast Asian Studies, 1991).

ส่วนการศึกษาที่ใกล้เคียงกันของ สุรสิทธิ์ วชิรขจร คือ การระดมทุน: กรณีศึกษา มัสยิดโรงเรียน และมูลนิธิในศาสนาอิสลาม³¹ นั้นได้ศึกษาถึงการระดมทุนขององค์กรเอกชน สาธารณประโยชน์ในศาสนาอิสลาม โดยครอบคลุมถึงแหล่งที่มาและวิธีการระดมทุน รูปแบบการจัดการบริหารเงินทุน และกิจกรรมหลักขององค์กรมุสลิมในภาคกลางและภาคใต้ของประเทศไทย

จากวรรณกรรมที่ได้สำรวจมาทั้งหมดข้างต้น จะเห็นได้ว่าในประเภทแรกนั้น งานเขียนที่เกี่ยวข้องกับเรื่องตัวแสดงที่ไม่ใช่รัฐในบริบทความสัมพันธ์ข้ามชาติส่วนใหญ่จะเป็นประเด็นทางด้านเศรษฐกิจและประเด็นทางสังคม เช่น องค์กรธุรกิจข้ามชาติ บริษัทข้ามชาติ องค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ประชาสังคมข้ามชาติที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและการช่วยเหลือทางด้านมนุษยธรรม เป็นต้น ในขณะที่ประเด็นเกี่ยวกับกิจการศาสนาข้ามชาตินั้นถึงแม้ว่าจะมีอยู่บ้าง แต่ส่วนใหญ่ก็เป็นเรื่ององค์กรในศาสนาคริสต์ ส่วนการศึกษาถึงองค์กรในศาสนาอิสลามนั้นพบว่าส่วนใหญ่เน้นศึกษาเครือข่ายองค์กรที่เป็นภัยต่อความมั่นคง เช่น กลุ่มนิยมความสุดขั้ว (extremist) ขบวนการเคลื่อนไหวต่อต้านรัฐ และกลุ่มก่อการร้ายสากล อย่างไรก็ตามยังมีงานเขียน 2 ชิ้นในประเภทที่ 2 ที่ศึกษาถึงเครือข่ายความสัมพันธ์ข้ามชาติของโลกมุสลิม โดยมีได้จำกัดอยู่ที่กลุ่มที่ใช้ความรุนแรง หากแต่ศึกษาโดยครอบคลุมความเคลื่อนไหวข้ามพรมแดนของมุสลิมทุกกลุ่มโดยมีโลกาภิวัตน์เป็นเงื่อนไขที่สำคัญในการสร้างเสริมความเป็นอุมมะฮ์ ซึ่งถือว่ามีกรอบแนวคิดที่ใกล้เคียงกับการศึกษาของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นอย่างยิ่ง เพียงแต่วิทยานิพนธ์นี้เป็นการใช้แว่นขยายให้เห็นพลวัตในภาพย่อยได้ชัดเจนขึ้นผ่านกรณีศึกษาขององค์กรการกุศลข้ามชาติ ส่วนในประเภทที่ 3 คืองานเขียนเกี่ยวกับองค์กรสาธารณกุศลในประเทศไทยนั้นพบว่า ยังขาดการศึกษาถึงองค์กรของชาวไทยมุสลิม และในประเภทที่ 4 ซึ่งเกี่ยวกับองค์กรภาคประชาสังคมของชาวไทยมุสลิมนั้นก็เป็นการศึกษาเพียงแค่องค์กรมุสลิมภายในประเทศไทย แต่ยังไม่รวมถึงองค์กรมุสลิมจากต่างประเทศที่เข้ามาดำเนินงาน ดังนั้นการศึกษาในเรื่ององค์กรมุสลิมข้ามชาติกับบทบาทในการสร้างเสริมความมั่นคงของมนุษย์จึงเป็นเรื่องใหม่ที่ยังไม่มีการศึกษา

3. วัตถุประสงค์ในการศึกษา

1. เพื่อศึกษาการทำงานที่มีลักษณะเป็นเครือข่ายข้ามพรมแดนขององค์กรมุสลิมข้ามชาติ
2. เพื่ออธิบายถึงอิทธิพลของหลักการในศาสนาอิสลามที่ส่งผลให้เกิดบทบาทขององค์กรมุสลิมข้ามชาติในด้านความมั่นคงของมนุษย์

³¹ สุรสิทธิ์ วชิรขจร, การระดมทุน: กรณีศึกษา มัสยิด โรงเรียน และมูลนิธิในศาสนาอิสลาม, (กรุงเทพฯ: ศูนย์สาธารณประโยชน์และประชาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2544).

3. เพื่อให้ทราบถึงบทบาทขององค์กรมุสลิมข้ามชาติในการสร้างเสริมความมั่นคงของมนุษย์ในประเทศไทย
4. เพื่อปฏิเสธคำครหาของศาสตร์ของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกระแสหลักที่กล่าวถึงเครือข่ายมุสลิมข้ามชาติในลักษณะที่เป็นภัยต่อความมั่นคงในโลกเพียงด้านเดียว
5. เพื่อชี้ให้เห็นว่าแท้จริงแล้วตะวันตกมิได้เป็นผู้ผูกขาดหลักความคิดเรื่อง “ความมั่นคงของมนุษย์”

4. ขอบเขตการศึกษา

งานวิจัยฉบับนี้มุ่งเน้นที่จะศึกษา:

1. โครงสร้างการทำงานเป็นเครือข่ายข้ามชาติขององค์การสงเคราะห์มุสลิมนานาชาติแห่งชาติอู่อาระเบีย โดยมีระยะเวลาการศึกษาตั้งแต่การก่อตั้งองค์กรในช่วงทศวรรษ 1970 จนถึงปัจจุบัน
2. บทบาทด้านความมั่นคงของมนุษย์ขององค์การสงเคราะห์มุสลิมนานาชาติแห่งชาติอู่อาระเบีย ในประเทศไทย

5. สมมติฐาน

การศึกษาถึงบทบาทขององค์กรมุสลิมข้ามชาติในการสร้างเสริมความมั่นคงของมนุษย์นั้น ผู้วิจัยขอตั้งสมมติฐานว่า องค์กรมุสลิมข้ามชาติในประเทศไทยมีบทบาทที่สอดคล้องกับการสร้างเสริมความมั่นคงของมนุษย์ โดยมีโลกาภิวัตน์เป็นเงื่อนไขที่สำคัญต่อการดำเนินงานขององค์กรฯ

6. คำจำกัดความที่ใช้ในการศึกษา

1. องค์กรมุสลิมข้ามชาติ หมายถึง องค์กรการกุศลของคนมุสลิมที่ไม่ได้มุ่งแสวงหาผลกำไร และทำงานช่วยเหลือในการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่และบรรเทาทุกข์ให้กับคนมุสลิมที่อยู่ทั่วโลกโดยมีลักษณะที่สำคัญคือ เครือข่ายข้ามชาติ (Transnational Networks) ที่ทำงานเพื่อผลประโยชน์ของชุมชนศาสนาข้ามพรมแดน และเป็นตัวแสดงที่ไม่ยึดติดกับอธิปไตย (Sovereignty-free Actor) กล่าวคือ เป็นองค์กรเอกชนระหว่างประเทศ (International Non Governmental Organization - INGO) แต่ไม่ใช่ องค์กรระหว่างประเทศ (International Governmental Organization - IGO) หรือความร่วมมือระหว่างรัฐ (International Cooperation)

กลุ่มทางสังคมอาจแยกได้เป็น 3 ภาคส่วนใหญ่³² ได้แก่ 1. กลุ่มหรือองค์กรภาครัฐ (Government Sector) 2. กลุ่มหรือองค์กรภาคเอกชน (Private Sector) และ 3. กลุ่มที่ไม่ใช่รัฐหรือธุรกิจเอกชน ซึ่งเรียกกันว่า Third Sector หรือ Nonprofit Sector หรือ Nongovernmental Sector โดยในระยะหลังศัพท์ที่ใช้เรียกองค์กรในภาคนี้คือ องค์กรประชาสังคม (Civil Society Organization) ซึ่งองค์กรมุสลิมข้ามชาติก็ถูกนับรวมอยู่ด้วย นอกจากนี้ยังมีศัพท์อื่นๆ ที่ใช้เรียกองค์กรในลักษณะเดียวกันนี้แตกต่างออกไป ไม่ว่าจะเป็น องค์กรสาธารณประโยชน์ (Public Interest Organization) องค์กรสาธารณกุศลหรือองค์กรการกุศล (Philanthropic/Charitable Organization) องค์กรอาสาสมัคร (Voluntary Organization) องค์กรไม่แสวงหาผลกำไร (Nonprofit Organization) เป็นต้น ทั้งนี้ผู้วิจัยเลือกใช้คำว่า “องค์กรมุสลิมข้ามชาติ (Transnational Muslim Organization – TMO)” ด้วยเหตุผลว่าวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นการศึกษาในสาขาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และคำนี้น่าจะให้ความหมายที่เหมาะสมกับการศึกษาที่ต้องการเน้นเกี่ยวกับพฤติกรรมข้ามชาติขององค์กร

2. ความมั่นคงของมนุษย์

ความมั่นคงของมนุษย์เป็นคำที่ยังไม่มีฉันทามติในการนิยามความหมาย เนื่องจากมีการให้คำนิยามของฝ่ายต่างๆ ไว้อย่างหลากหลาย ซึ่งในทัศนะของโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (United Nations Development Program – UNDP) ที่ระบุไว้ในรายงานพัฒนามนุษย์ (Human Development Report – HDR) ค.ศ. 1994 นั้น ได้ให้ความหมายว่า

“ความมั่นคงของมนุษย์ คือ สภาวะที่เด็กคนหนึ่งจะไม่ตายลง การที่เชื้อโรคไม่แพร่ระบาด การที่คนไม่ตกงาน ความขัดแย้งระหว่างชาติพันธุ์ไม่ปะทุเป็นเหตุรุนแรง ผู้ที่คัดค้านไม่ถูกปิดปาก ความมั่นคงของมนุษย์ไม่ใช่เป็นเรื่องของอาวุธ แต่เป็นเรื่องของชีวิตและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์³³ ... ความมั่นคงของมนุษย์เป็นแนวคิดที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง เป็นเรื่องของการที่ประชาชนจะใช้ชีวิตอยู่อย่างไรในสังคม จะใช้ทางเลือกที่มีอยู่ได้อย่างเสรีเพียงใด จะสามารถเข้าถึงตลาดและโอกาสทางสังคมได้อย่างไร และจะอยู่ในสภาพแห่งความขัดแย้งหรือสันติภาพ”³⁴

³² อมรา พงศาพิชญ์ และคณะ, องค์กรสาธารณประโยชน์ในประเทศไทย, (กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546), หน้า 2.

³³ United Nations Development Program, Human Development Report 1994, p. 22.

³⁴ Ibid., p.23.

คณะกรรมการสิทธิการความมั่นคงของมนุษย์ (The Commission on Human Security – CHS)*
 ให้นิยามความมั่นคงของมนุษย์ว่า

“เป็นการปกป้องคุ้มครองแก่นสำคัญแห่งชีวิตของมนุษย์ทุกคน ในลักษณะที่ส่งเสริมเสรีภาพและความต้องการของมนุษย์ ความมั่นคงของมนุษย์หมายถึง การปกป้องเสรีภาพขั้นพื้นฐานในด้านต่างๆ ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต และยังหมายรวมถึงการปกป้องคุ้มครองมนุษย์จากภัยคุกคามและสถานการณ์ต่างๆ ที่มีผลกระทบอย่างรุนแรงและแผ่กระจายไปในวงกว้าง ความมั่นคงมนุษย์เป็นการใช้กระบวนการที่มีฐานจากความเข้มแข็งและแรงบันดาลใจของประชาชน เป็นการสร้างระบบการเมือง สังคม สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ การทหาร และวัฒนธรรมที่ร่วมกันสร้างป้อมปราการแห่งความอยู่รอด การดำรงชีพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ให้แก่ประชาชน”³⁵

ส่วนโคฟี อันนัน (Kofi Annan) เมื่อครั้งดำรงตำแหน่งเลขาธิการใหญ่แห่งสหประชาชาติ ได้ให้ความเห็นว่า ความมั่นคงของมนุษย์เป็นประเด็นที่อยู่ร่วมกับเรื่องสันติภาพ ความมั่นคง และการพัฒนา รวมทั้งสามารถทำความเข้าใจในความหมายที่บูรณาการเข้ากับประเด็นต่างๆ ดังนี้³⁶

“ความมั่นคงของมนุษย์ในความหมายที่กว้างที่สุดนั้นมีขอบเขตมากกว่าเรื่องการปราศจากความขัดแย้งที่ใช้ความรุนแรง หากแต่ครอบคลุมเรื่องสิทธิมนุษยชน ธรรมนูญาภิบาล การเข้าถึงการศึกษาและการให้บริการสุขภาพ รวมถึงการให้หลักประกันในโอกาสและทางเลือกตามศักยภาพของแต่ละบุคคล ทุกขั้นตอนในวิถีทางแห่งความมั่นคงของมนุษย์เป็นขั้นตอนที่นำไปสู่การบรรเทาความยากจน การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และการป้องกันความขัดแย้ง เสรีภาพที่ปลอดจากความต้องการ ปลอดจากความกลัว และเสรีภาพของอนาคตลูกหลานที่จะสืบทอด

* เป็นคณะกรรมการสิทธิการอิสระที่จัดตั้งขึ้นสืบเนื่องจากการประชุม UN Millennium Summit ในเดือนกันยายน ปี 2000 ด้วยความคิดริเริ่มของรัฐบาลญี่ปุ่นและแรงสนับสนุนจากเลขาธิการสหประชาชาติ คณะกรรมการชุดนี้จัดตั้งขึ้นในเดือนมกราคม ค.ศ. 2001 และเริ่มดำเนินการในเดือนมิถุนายนปีเดียวกัน โดยมี Sadako Ogata และ Amartya Sen เป็นประธานกรรมการร่วมกัน รวมทั้งมี ดร.สุรินทร์ พิศสุวรรณ เป็นหนึ่งในคณะกรรมการ

³⁵ Commission on Human Security, *Human Security Now*, (New York: Commission on Human Security, 2003), p. 4. Available from: <http://www.humansecurity-chs.org/finalreport/English/FinalReport.pdf> [5/5/06].

³⁶ Ibid, p. 4.

มรดกแห่งสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติที่สมบูรณ์ เหล่านี้คือป้อมปราการที่เชื่อมโยงกัน
ของความมั่นคงของมนุษย์ และความมั่นคงแห่งชาติ”

ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม จากสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน และประธานกรรมการศูนย์ส่งเสริม
และพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม ซึ่งต่อมาดำรงตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการ
กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ในรัฐบาลของพลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์ ได้
กล่าวถึงหลักความมั่นคง 5 ประการที่เป็นพื้นฐานสำคัญของชีวิตมนุษย์ ดังต่อไปนี้³⁷

1. **ความมั่นคงทางสุขภาพ** ได้แก่ ความไม่เป็นโรคภัยแรง ไม่เจ็บไข้ได้ป่วยถึงขั้นที่เป็น
อุปสรรคต่อการประกอบอาชีพหรือการดำเนินชีวิตตามปกติ เป็นต้น
2. **ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ** คือ มีช่องทางเลี้ยงชีพหรือมีรายได้เพียงพอแก่ความ
จำเป็นพื้นฐานของตนเองและครอบครัวอันประกอบด้วยปัจจัย 4 เป็นอย่างน้อย โดยที่ไม่มีหนี้สินที่
เป็นภาระเกินกำลังส่งคืน รวมทั้งมีหลักประกันความมั่นคงของรายได้ในอนาคตตามสมควร
3. **ความมั่นคงทางสังคม** ซึ่งรวมถึงความมั่นคงของครอบครัวและชุมชน ความ
ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน การอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขในสังคม เป็นต้น
4. **ความมั่นคงทางการเมืองการปกครอง** ได้แก่ การมีสิทธิเสรีภาพเพียงพอ ไม่ถูก
ละเมิดสิทธิมนุษยชน มีความยุติธรรมเสมอภาคในสังคม ประเทศชาติมีความปลอดภัยจากการรุกราน
หรือการทำให้แตกสลาย เป็นต้น
5. **ความมั่นคงทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม** คือ ทรัพยากรธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยอย่างต่อเนื่องต่อการประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิต โดยไม่เกิดการเสื่อม
โทรมจนเป็นปัญหาหรืออุปสรรคต่อความมั่นคงด้านอื่นๆ

จากคำนิยามต่างๆ ของความมั่นคงของมนุษย์ที่ได้กล่าวถึงทั้งหมดข้างต้น ผู้วิจัยขอสรุปเป็น
คำนิยามของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เพื่อใช้เป็นกรอบการอธิบายบทบาทของ IIROSA ในด้านความมั่นคง
ของมนุษย์ว่า

“ความมั่นคงของมนุษย์ คือ การมีหลักประกันในความปลอดภัยของมนุษย์ทั้งทาง
ร่างกายและจิตใจ จากความเสี่ยง ความกลัว ภัยคุกคาม และภัยอันตรายทุกรูปแบบ
รวมทั้งมีหลักประกันในการมีสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต
ของมนุษย์อย่างปกติสุขและสมศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ ตามคุณค่าและความ

³⁷ ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม, “อะไรนะ... ความมั่นคงของมนุษย์” ใน เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการประจำปี 2546
เรื่องความมั่นคงของมนุษย์ สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.

เชื่อที่แต่ละบุคคลยึดถือ โดยวางอยู่บนพื้นฐานของการไม่ละเมิดความมั่นคง
ระหว่างกัน”

3. อิสลามและมุสลิม

แม้คำว่าอิสลาม และ มุสลิม เป็นคำธรรมดาสามัญที่รู้จักกันทั่วไป แต่กระนั้นส่วนใหญ่มักยังไม่มีความเข้าใจและมักใช้สลับกันอย่างไม่ถูกต้อง ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นถึงความสำคัญในการให้คำจำกัดความและแยกแยะความหมายของทั้งสองคำดังกล่าวไว้ดังต่อไปนี้

- **อิสลาม** คือ ศาสนา ที่มีความหมายในแง่หลักความเชื่อ ตัวยุทธหลักการ หลักคำสอน พิธีกรรม อุดมการณ์ เครื่องควบคุมยึดเหนี่ยวจิตใจและพฤติกรรม และกรอบแนวทางการดำเนินชีวิต ที่ครอบคลุมทุกด้านรวมทั้งสะท้อนออกมาจากหลักคำสอนของศาสนาอิสลามโดยตรง เช่น การรับประทานอาหาร การแต่งกาย ตลอดจนหลักในการสร้างปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนมนุษย์ที่ศาสนาได้วางกฎเกณฑ์ไว้ เป็นต้น กล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่าการศึกษเกี่ยวกับอิสลามเป็นการศึกษาในสิ่งที่เป็นภววิสัย (objective) ที่แน่นอนในสาระของตัวเอง โดยไม่เปลี่ยนแปลงไปตามตัวแปรต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรม ภูมิภาค หรือ ยุคสมัย

- **มุสลิม** ไม่ได้หมายถึงสาระของตัวหลักการศาสนาหรือสิ่งที่สะท้อนออกมาจากหลักการของศาสนาโดยตรง แต่มีความหมายในแง่ของ บริบท ที่เกี่ยวข้องกับอิสลาม หรือสิ่งที่สะท้อนออกมาจากอิสลามและถูกหล่อหลอมร่วมกับตัวแปรอื่นๆ เช่น คนมุสลิม ชาวมุสลิม สังคมมุสลิม โลกมุสลิม รวมไปถึงกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับคนมุสลิม เช่น กลุ่ม ชมรม องค์กร ประเพณี เป็นต้น ซึ่งเป็นเรื่องของอัตวิสัย (subjective) ที่มีความแปรผันไปตามสภาพของวัฒนธรรม พื้นที่ และยุคสมัย รวมทั้งมีพลวัต ความหลากหลาย และ ไม่ใช่สิ่งที่เป็นเนื้อเดียวกัน

สำหรับการศึกษาในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้แม้ว่าจะเป็นการศึกษาเกี่ยวกับองค์กรมุสลิมข้ามชาติ ซึ่งเป็นอัตวิสัย แต่ปัจจัยที่เป็นรากฐานสำคัญขององค์กรมุสลิมประการหนึ่งนั้นมาจากศาสนาอิสลาม อันเป็นภววิสัย ดังนั้นผู้วิจัยจึงขอทำความเข้าใจในเบื้องต้นว่า ในการศึกษาปรากฏการณ์เกี่ยวกับมุสลิม จำเป็นต้องมีความเข้าใจในสิ่งที่เป็นภววิสัยของมุสลิมด้วย เนื้อหาของวิทยานิพนธ์นี้จึงประกอบด้วยองค์ความรู้ทั้งสองประเภท โดยสิ่งที่เป็นหลักคำสอนอิสลามนั้นมีที่มาของความรู้จาก 2 แหล่ง คือ 1. คัมภีร์อัลกุรอาน ที่มุสลิมศรัทธาว่าถูกประทานมาจากพระเจ้า และเป็นธรรมนูญสูงสุดสำหรับชีวิตมุสลิม ซึ่งมีสาระของกฎเกณฑ์ คำสอน รวมถึงแนวทางการดำเนินชีวิตของมนุษย์ และ 2. อัลฮะดีษ* (Al-Hadith) หมายถึง บันทึกการรายงานวจนะและการปฏิบัติของศาสนทูตมุฮัมมัด

* ฮะดีษ ได้รับการบันทึกเป็นจำนวนกว่าแสนตัวบท และมีระบบการรายงานที่ต่อเนื่องกันมากกว่า 1,400 ปี โดยมีระบบการตรวจสอบและชำระความถูกต้องแม่นยำของข้อมูลที่ละเอียดและเชื่อถือได้

(ช.ล.)³⁸ หรือที่เรียกว่า ซุนนะฮ์ (Sunnah) เพื่อเป็นแบบอย่างให้มนุษยชาติได้ยึดถือเป็นแนวปฏิบัติ แต่อย่างไรก็ตามเนื้อหาส่วนใหญ่ยังคงกล่าวถึงปรากฏการณ์ทางสังคมศาสตร์

7. กรอบความคิดที่ใช้ในการศึกษา

การศึกษาถึงบทบาทขององค์กรมุสลิมข้ามชาติที่มีบทบาทในการสร้างเสริมความมั่นคงของมนุษยชาติโดยมีแนวทางการแสวงหาคำตอบจากคำถามในลักษณะที่เป็น How นั้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่าไม่มีทฤษฎีหรือแนวคิดหนึ่งแนวคิดใดที่จะสามารถอธิบายปรากฏการณ์ที่จะศึกษานี้ได้อย่างเพียงพอทั้งหมด ดังนั้นจึงจำเป็นต้องใช้หลายๆ แนวคิดมาอธิบายเสริมกันในแต่ละปรากฏการณ์ย่อยเพื่อให้ได้กรอบความคิดที่ครอบคลุมประเด็นที่ทำการศึกษามากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกใช้แนวคิดพหุนิยม (Pluralism) มาเป็นกรอบความคิดใหญ่ในการศึกษา ในขณะที่กรอบความคิดย่อยจะใช้หลายแนวคิดประกอบกัน ได้แก่

1. แนวคิดว่าด้วยความสัมพันธ์ข้ามชาติ (Transnationalism)
2. แนวคิดเรื่องโลกาภิวัตน์ (Globalization)
3. แนวคิดเรื่องประชาสังคม (Civil Society)
4. แนวคิดเรื่องการเคลื่อนไหวทางสังคมแนวใหม่ (New Social Movement)

นอกจากนี้จะนำแนวคิดทางด้านศาสนา 2 แนวคิดมาประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์ร่วมกัน คือ

5. แนวคิดในเรื่องภราดรภาพในอิสลาม (The Concept of Islamic Brotherhood)
6. แนวความคิดเกี่ยวกับประชาคมมุสลิม (The Concept of Ummah / Muslim Community)

สืบเนื่องจากปรากฏการณ์ทางความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่สำคัญในปัจจุบันไม่ได้จำกัดอยู่เพียงแต่ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแสดงที่เป็นรัฐ (state actor) เท่านั้น หากยังรวมถึงตัวแสดงที่ไม่ใช่รัฐ (non-state actor) ด้วย ดังนั้นในการศึกษาถึงเรื่ององค์กรศาสนาข้ามชาติซึ่งเป็นตัวแสดงที่ไม่ใช่รัฐ จึงไม่สามารถที่จะใช้แนวคิดแบบดั้งเดิมที่มีอิทธิพลมาตั้งแต่ในอดีตอย่าง Realism ซึ่งเน้นความสำคัญที่รัฐว่าเป็นตัวแสดงหลักเพียงหนึ่งเดียวได้ เนื่องจากแนวความคิดดังกล่าวไม่สามารถที่จะอธิบายปรากฏการณ์ในระบบการเมืองโลกในปัจจุบันที่มีลักษณะของการพึ่งพาอาศัยกัน (interdependence) ของตัวแสดงต่างๆ ได้อย่างพอเพียง

³⁸ ช.ล. ย่อมาจากคำว่า ซ็อลลัลลอฮุ อะลยฮิ วะซัลลิม หมายถึง ขอความสงบสันติจงประสบแด่ท่านศาสนทูตมุฮัมมัด ซึ่งเป็นคำอวยพรที่มุสลิมทุกคนสมควรกล่าวต่อท้ายชื่อของท่านศาสนทูตมุฮัมมัดทุกครั้งทีกล่าวถึงท่าน ทั้งนี้เพื่อเป็นขอพรและให้เกียรติแก่ท่าน

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงเลือกใช้แนวคิดพหุนิยม (Pluralism) มาเป็นกรอบความคิดหลักในการศึกษา

แนวคิดพหุนิยม (Pluralism)

Pluralism เป็นแนวคิดที่สามารถนำไปใช้กับทั้งการเมืองระหว่างรัฐ (inter-state politics) และการเมืองภายในรัฐ (intra-state politics)

ในฐานะที่เป็นแนวคิดเกี่ยวกับโครงสร้างของระบบ Pluralism ต่อต้านแนวความคิดเกี่ยวกับอำนาจรวมศูนย์อยู่ที่รัฐ (state-centrism) และสนับสนุนแนวความคิดที่มีตัวแสดงแบบผสมผสาน (Mixed Actor Model) Pluralists ไม่พอใจในความเห็นแคบๆ ของสำนัก Realism ที่เน้นความสำคัญของรัฐในการเมืองระหว่างประเทศ โดยเห็นว่ายังมีหน่วยงานอื่นๆ อีกเป็นจำนวนมากที่ปฏิบัติการข้ามพรมแดนของชาติ เช่น องค์การระหว่างประเทศ NGO และบริษัทข้ามชาติ ในการอธิบายการเมืองโลกอย่างสมบูรณ์แบบนั้น จะต้องทราบถึงกิจกรรมของหน่วยงานเหล่านี้ด้วย

สำหรับกลุ่ม Pluralist มองว่าการเมืองโลกเป็นเหมือนใยแมงมุม (cobweb) ที่หนาแน่นและประณีตอย่างสมบูรณ์แบบ และในความสัมพันธ์แบบพึ่งพาอาศัยกันและกันในแบบ cobweb นี้ รัฐเป็นเพียงแค่ “แมลงวัน” ตัวหนึ่งเท่านั้น หาใช่ “แมงมุม” ไม่³⁹

โดยสรุป การมองความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของ Pluralist วางอยู่บนสมมติฐานหลัก 4 ประการ⁴⁰ ได้แก่

1. ตัวแสดงที่ไม่ใช่รัฐ (non-state actor) เป็นหน่วยที่มีความสำคัญในการเมืองโลก ทั้งนี้โดยพิจารณาจากการเติบโตของเครือข่ายความสัมพันธ์ข้ามชาติ ไม่ว่าจะเป็นบริษัทข้ามชาติ เครือข่ายองค์กรรณรงค์เพื่อปกป้องสิทธิมนุษยชนและสิ่งแวดล้อม ซึ่งทำให้เห็นถึงการขยายตัวของตัวแสดงที่ไม่ยึดติดกับอธิปไตย (sovereignty-free actor) และทำให้เกิดความทกรวมใหม่ที่เรียกว่า ประชาสังคมโลก (global civil society)
2. ในระบบโลก รัฐมิใช่ตัวแสดงเพียงหนึ่งเดียว (unitary actor) ที่ทำการตัดสินใจในนามของรัฐ หากแต่ประกอบด้วยปัจเจกบุคคล กลุ่มผลประโยชน์และระบบราชการที่มีส่วนร่วมในกระบวนการดังกล่าวด้วย ซึ่งเหตุผลที่ Pluralists เชื่อว่าไม่สามารถมองรัฐในฐานะที่เป็นตัวแสดงเพียง

³⁹ สมพงษ์ ชูมาก, *ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศยุคปัจจุบัน (ทศวรรษ 1990 สู่ทศวรรษแรกแห่งศตวรรษที่ 21)* (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547), หน้า 40-42.

⁴⁰ Paul R. Viotti and Mark V. Kauppi, *International Relations Theory: Realism, Pluralism, Globalism, and Beyond*, 3rd ed. (Nedham Heights: Allyn & Bacon, 1999), pp. 199-200.

หนึ่งเดียว (unitary actor) ได้ ก็เนื่องจากจะทำให้ละเลยความหลากหลายซับซ้อนของตัวแสดงที่ประกอบกันขึ้นเป็น “รัฐ” รวมถึงปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างตัวแสดงดังกล่าว และยังไปกว่านั้นจะทำให้มองไม่เห็นถึงบทบาทของตัวแสดงที่อยู่เหนือเส้นพรมแดนของรัฐ เช่น องค์การข้ามชาติ รวมทั้งปัจจัยที่มาจากภายในรัฐ เช่น ค่านิยมและความคิดเห็นสาธารณะ เป็นต้น

3. Pluralists ทำทนายสมมติฐานของสำนัก Realism ที่ว่ารัฐเป็นตัวแสดงที่มีเหตุผล (rational actor) โดยมองว่ากระบวนการตัดสินใจของรัฐไม่ได้อยู่บนพื้นฐานของเหตุผลหรือเลือกสิ่งที่ดีที่สุดให้กับรัฐเสมอไป เช่น ในภาวะที่ต้องประนีประนอมระหว่างกลุ่มผลประโยชน์ภายในรัฐ ผู้ที่ทำหน้าที่ตัดสินใจอาจจะทำเพื่อความนิยมทางการเมืองของพรรครัฐบาลมากกว่าที่จะคำนึงถึงผลประโยชน์ของชาติโดยรวม เป็นต้น

4. ประเด็นของการเมืองระหว่างประเทศมิได้จำกัดอยู่เพียงแค่ความมั่นคงของรัฐเท่านั้น แต่ Pluralists ยังสนใจในประเด็นทางเศรษฐกิจ สังคมหรือแม้กระทั่งสิ่งแวดล้อม ที่เกิดขึ้นมาจากการเติบโตของการพึ่งพาอาศัยกันภายในรัฐและสังคมอีกด้วย

ถึงแม้ว่าแนวคิดพหุนิยมจะเป็นกรอบแนวคิดทางสังคม แต่ก็ยังคงเป็นการอธิบายปรากฏการณ์ทางความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่มีบริบทใหม่ คือ บริบทของความสัมพันธ์ข้ามชาติ (Transnational Relations) แต่อย่างไรก็ตามมิได้หมายความว่าเป็นการละเลยบทบาทของรัฐโดยสิ้นเชิงแต่ประการใด เพียงแต่เปลี่ยนแนวการอธิบายทางความสัมพันธ์ระหว่างประเทศจากแนวการอธิบายที่เน้นรัฐ (state-centered approach) มาสู่แนวการอธิบายที่ใช้สังคมเป็นศูนย์กลาง (society-centered approach) รวมทั้งเปิดโอกาสให้แนวคิดที่ใช้นุุษย์เป็นศูนย์กลาง (human-centered concept) ดังเช่นแนวความคิดเรื่องความมั่นคงของมนุษย์ ซึ่งเป็นประเด็นการศึกษาของวิทยาลัยนานาชาติในปัจจุบันด้วย

สำหรับแนวคิดที่นำมาใช้เป็นกรอบความคิดย่อยมีดังนี้

1. แนวคิดว่าด้วยความสัมพันธ์ข้ามชาติ (Transnationalism)

“ความสัมพันธ์ข้ามชาติ” เป็นปรากฏการณ์ที่สอดคล้องกับการมองความสัมพันธ์ในโลกตามแนวคิดพหุนิยมดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น งานเขียนเกี่ยวกับเรื่องความสัมพันธ์ข้ามชาติที่ปรากฏส่วนใหญ่เน้นความสัมพันธ์ที่ครอบคลุมไม่ใช่เพียงแค่ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับรัฐเท่านั้น กล่าวอีกนัยยะหนึ่ง ความสัมพันธ์ข้ามชาติอธิบายการเมืองโลกในบริบทที่อยู่เหนือเส้นพรมแดนของรัฐใดรัฐหนึ่ง ซึ่งอาจเป็นทั้งการติดต่อทางธุรกิจ (transactions) และที่เกี่ยวกับองค์การ (organizations)

James Rosenau ได้ให้คำจำกัดความของความสัมพันธข้ามชาติไว้อย่างน่าสนใจว่า “เป็นกระบวนการที่ความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกบุคคล กลุ่มและสังคมซึ่งมีอิทธิพลต่อความเป็นไปของเหตุการณ์ในโลกโดยเข้ามาผนวกกับความสัมพันธระหว่างประเทศเดิมที่มีรัฐเป็นตัวควบคุมหลัก”⁴¹

การศึกษาในงานวิจัยชิ้นนี้เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ข้ามชาติในเรื่องขององค์การ ดังนั้นกรอบความคิดที่ผู้วิจัยนำมาอธิบายจึงจำกัดแต่เฉพาะประเด็นที่จะศึกษาเท่านั้น ในบทความเรื่อง World Politics ที่เขียนโดย Samuel P. Huntington ในปี ค.ศ. 1973 ให้คำจำกัดความขององค์การข้ามชาติ (Transnational Organization) โดยใช้บรรทัดฐานดังต่อไปนี้⁴²

1. เป็นองค์การที่ซับซ้อนภายใน (complex organization internally)
2. เป็นองค์การที่ปฏิบัติภารกิจเฉพาะเรื่อง (functionally specific)
3. เป็นองค์การที่ปฏิบัติการข้ามพรมแดนของชาติด้วยความตั้งใจ

Huntington กล่าวว่า ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1945 องค์การเหล่านี้ได้ขยายตัวทั้งในด้านกิจกรรม (domain) และขอบข่ายงานขององค์การ และจนกระทั่งถึงปัจจุบันความเจริญเติบโตของการติดต่อข้ามชาติ (transnational linkages) ได้กลายเป็นส่วนสำคัญของการเมืองโลก โดยเงื่อนไขทางการเมืองมหภาค 2 ประการที่มีความสำคัญต่อการเจริญเติบโตของการติดต่อข้ามชาติ⁴³ ได้แก่

- 1) ความเจริญทางเทคโนโลยีด้านการคมนาคมขนส่ง
- 2) การขยายตัวของการบินพาณิชย์ซึ่งกันและกันของตัวแสดงต่างๆ

นอกจากอิทธิพลของเงื่อนไขข้างต้นแล้ว การเติบโตขององค์การมุสลิมข้ามชาติ ยังเป็นผลมาจากเงื่อนไขอื่นๆ ที่มีพลังผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้เช่นเดียวกัน และเงื่อนไขที่นี้คือเงื่อนไขที่เกิดจากกระบวนการโลกาภิวัตน์

2. แนวคิดเรื่องโลกาภิวัตน์ (Globalization)

ถึงแม้แนวคิดในเรื่องความสัมพันธ์ข้ามชาติได้กล่าวถึงเงื่อนไขที่ช่วยขยายเครือข่ายขององค์การอยู่บ้าง แต่ถึงกระนั้นก็ยังไม่สามารถที่จะอธิบายถึงปัจจัยที่เสริมให้การทำงานขององค์การกว้างขวางและซับซ้อนมากขึ้นได้ดีเท่ากับแนวคิดในเรื่องโลกาภิวัตน์

⁴¹ Ibid., p. 211.

⁴² สมพงษ์ ชูมาก, ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศยุคปัจจุบัน (ทศวรรษ 1990 สู่ทศวรรษแรกแห่งศตวรรษที่ 21), หน้า 66.

⁴³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 65-66.

ด้วยเหตุที่โลกาภิวัตน์เป็นเรื่องที่สลับซับซ้อนและมีหลายแง่มุม เป็นคำที่อาจกล่าวถึงในฐานะที่เป็นทั้ง กระบวนการ ปรัชญาการณ หรือกระแสของการเคลื่อนไหวก็ได้ ดังนั้นการนำโลกาภิวัตน์มาเป็นกรอบแนวคิดจึงจำเป็นต้องระบุให้แน่ชัดว่านำมาใช้ในสถานะหรือความหมายใด

สำหรับโลกาภิวัตน์ที่นำมาเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาบทบาทขององค์กรมุสลิมข้ามชาตินี้ ผู้วิจัยกำหนดให้อธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษาในฐานะที่เป็นกรอบในการมองพัฒนาการขององค์กร และในฐานะของกระบวนการที่เสริมสร้างการทำงานขององค์กรได้ดังนี้

1. กรอบแนวคิดโลกาภิวัตน์ว่าด้วยการสร้างเงื่อนไขต่อการขยายบทบาทขององค์กร

กรอบการวิเคราะห์ของ David Held กับ Anthony McGrew และ David Goldblatt กับ Jonathan Perraton ในบทความเรื่อง Rethinking Globalization⁴⁴ เกี่ยวกับรูปแบบทางประวัติศาสตร์ของโลกาภิวัตน์ ซึ่งมี 8 มิติ แบ่งเป็นมิติเกี่ยวกับพื้นที่และเวลา (spatio-temporal dimensions) และมิติเกี่ยวกับองค์กร (organizational dimensions)

- มิติทางด้านพื้นที่และเวลา ประกอบด้วย 4 มิติ ได้แก่
 1. ความกว้างขวางของเครือข่ายโลก (the extensity of global networks)
 2. ความเข้มข้นของการเชื่อมโยงในโลก (the intensity of global interconnectedness)
 3. ความเร็วของกระแสโลก (the velocity of global flows)
 4. ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเชื่อมโยงในโลก (the impact propensity of global interconnectedness)
- มิติทางด้านองค์กร ประกอบด้วย 4 มิติ ได้แก่
 1. โครงสร้างพื้นฐานของโลกาภิวัตน์ (the infrastructure of globalization)
 2. การพัฒนาจากเครือข่ายความสัมพันธ์ในโลกไปสู่การจัดตั้งเป็นสถาบันและลักษณะการใช้อำนาจ (the institutionalization of global networks and the exercise of power)
 3. รูปแบบของการแบ่งชนชั้นในสังคมโลก (the pattern of global stratification)
 4. ลักษณะที่โดดเด่นของปฏิสัมพันธ์ในโลก (the dominant modes of global interaction)

⁴⁴ David Held et al., "Rethinking Globalization," in The Global Transformations Reader: an Introduction to the Globalization Debate, 2nd ed., eds. David Held and Anthony McGrew (Cambridge: Polity Press, 2003), pp. 67-74.

กรอบความคิดดังกล่าวนี้สามารถอธิบายการดำรงอยู่ขององค์กรมุสลิมข้ามชาติในบริบทของโลกที่มีความเคลื่อนไหวอย่างหลากหลาย ซับซ้อนและรวดเร็ว จากการที่มีมิติของพื้นที่และเวลาหดแคบเข้ามาเพราะการปฏิวัติทางด้านเทคโนโลยีการสื่อสาร ซึ่งส่งผลให้เครือข่ายขององค์กรกว้างขวางและซับซ้อนมากขึ้นตามไปด้วย

2. กรอบแนวคิดโลกาภิวัตน์ว่าด้วยการกีดกันและการสร้างความเข้มแข็งให้อัตลักษณ์

พร้อมๆ กันกับที่โลกาภิวัตน์ได้ทำลายและกีดกันอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมต่างๆ ที่มีในโลกนั้น โลกาภิวัตน์ก็เป็นตัวสร้างและเชื่อมอำนาจต่อการแพร่ขยายอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมเช่นเดียวกัน จากงานเขียนของ Anthony Giddens เรื่อง ผลกระทบของความทันสมัย* (The Consequences of Modernity) ซึ่งให้เห็นว่า โลกาภิวัตน์เป็นกระบวนการเชิงวิภาษวิธี ที่ไม่ได้นำไปให้เกิดสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่น่าพอใจและตายตัวและมีได้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่างๆ อันเป็นทิศทางเดียวกันแต่อย่างไร แต่เป็นกระบวนการที่ประกอบขึ้นจากแนวโน้มหรือกระแสที่ขัดแย้งกัน

การที่กระแสโลกาภิวัตน์ไหลบ่าไปทั่วโลกและมีการวิเคราะห์จากนักวิชาการว่าจะคุกคามต่ออัตลักษณ์ของวัฒนธรรมท้องถิ่นต่างๆ นั้น ทำให้เกิดความตื่นตัวของวัฒนธรรมย่อยต่างๆ ว่า หากไม่มีการรักษาอัตลักษณ์ของตนไว้ สิ่งๆ ที่เรียกว่าเป็นสมบัติหรือมรดกทางวัฒนธรรมที่มีมาตั้งแต่เดิมจะเกิดความเสียหายหรืออาจจะสูญสิ้นไปในที่สุด

John Tomlinson⁴⁵ มองว่า การที่อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมสามารถที่จะเป็นพลังที่ต่อต้านการครอบงำหรือทำลายของโลกาภิวัตน์ได้ก็ด้วยความทันสมัยที่เกิดขึ้นมาควบคู่กับโลกาภิวัตน์ กล่าวคือ ความทันสมัยได้ทำให้เอกลักษณ์ของกลุ่มหรือชุมชนที่มีร่วมกัน เกิดการก่อร่างสร้างตัว และพัฒนาเป็นระบบมากขึ้น จนมีลักษณะของสถาบันที่มีกลไกในการรักษาความเป็นตัวตนของตน อัตลักษณ์ที่กล่าวถึงอาจเป็นอัตลักษณ์ของชาติ ชุมชนท้องถิ่น เชื้อชาติ กลุ่มชาติพันธุ์ หรือศาสนา เป็นต้น ซึ่งในปัจจุบันเราสามารถสังเกตเห็นได้ว่า ความขัดแย้งหรือการต่อสู้ในโลกส่วนหนึ่งนั้นมาจากความต้องการในการที่จะธำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมของตน นอกจากนี้ยังรวมไปถึงการที่กลุ่มของอัตลักษณ์ย่อยทางสังคมในประเทศต่างๆ เริ่มมีบทบาทในการเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องสิทธิในอัตลักษณ์ของตน เช่น กลุ่มทางชาติพันธุ์ ศาสนา หรือแม้กระทั่งกลุ่มทางเพศสภาพ เช่น กลุ่มสตรี และกลุ่มเพศที่ 3 และเพศที่ 4 เป็นต้น

* ดูรายละเอียดใน Anthony Giddens, *The Consequences of Modernity*, (Cambridge: Polity Press, 1990).

⁴⁵ John Tomlinson, "Globalization and Cultural Identity," in *The Global Transformations Reader: an Introduction to the Globalization Debate*, 2nd ed., eds. David Held and Anthony McGrew, pp. 271-275.

หากมองในแง่การรักษาอัตลักษณ์ตามมุมมองข้างต้น องค์กรมุสลิมข้ามชาติก็ถือเป็น การเคลื่อนไหวเรียกร้องสิทธิโดยอาศัยอัตลักษณ์ทางด้านศาสนาเป็นฐานสำคัญ ทั้งนี้อัตลักษณ์ของ ศาสนาอิสลามถือว่ามีความเข้มข้นอยู่แล้วในระดับหนึ่ง แต่ได้รับการกระตุ้นให้เข้มแข็งขึ้นจากกระแส การรบเร้าของพลวัตจากภายนอก ซึ่งเป็นที่ทราบกันดีว่าหมายถึง การไหลบ่าของวัฒนธรรมตะวันตก อัตลักษณ์ที่เข้มแข็งขึ้นในลักษณะดังกล่าวนี้เองที่ส่งผลเชิงบวกต่อการขยายบทบาทขององค์กร

3. แนวคิดเรื่องประชาสังคม (Civil Society)

ผู้วิจัยเลือกแนวคิดเรื่องประชาสังคมมาเป็นกรอบแนวคิดมาอธิบายองค์กรมุสลิมข้ามชาติ เพื่อให้เข้าใจถึงลักษณะขององค์กรฯ ในฐานะที่เป็นหน่วยทางสังคมที่ไม่ใช่ภาครัฐซึ่งก่อกำเนิดขึ้นใน บริบทของสังคมโลกยุคเสรีประชาธิปไตย กรอบที่นำมาใช้จะมาจากคำจำกัดความและลักษณะของ ประชาสังคมตามที่นักวิชาการหลายท่านได้อธิบายไว้ ซึ่งมีทั้งความเห็นที่คล้ายคลึงกันและความเห็นที่ ไม่ตรงกัน ดังนั้นผู้วิจัยจึงเลือกคำอธิบายที่เห็นว่าเหมาะสมกับลักษณะขององค์กรมุสลิมข้ามชาติให้ มากที่สุด

แนวคิดเรื่องประชาสังคมมีรากฐานที่สัมพันธ์กับประวัติศาสตร์ในยุโรปตะวันตกในช่วงปลาย คริสตศตวรรษที่ 17 ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงในวิถีคิดจากความเชื่อที่ว่ารัฐผูกขาดความรับผิดชอบต่อ สังคมโดยสิ้นเชิงมาสู่วิถีคิดในเรื่องรัฐกับประชาสังคม ถึงกระนั้นก็ตามแนวคิดเรื่องประชาสังคมยัง ไม่ได้รับความสนใจในวงวิชาการและการเมืองจนกระทั่งเกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญ คือ การล่ม สลายของคอมมิวนิสต์ในยุโรปตะวันออกที่สาเหตุหนึ่งมาจากการเคลื่อนไหวของเครือข่ายองค์กร อิสระนอกกระบวนการรัฐที่ได้รับอิทธิพลจากแนวคิดประชาธิปไตยและสามารถโค่นล้มเผด็จการในประเทศ ต่างๆ ได้โดยสันติวิธี บทบาทของภาคประชาสังคมที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสำคัญในการเมือง โลกได้ทำให้แนวคิดเรื่องประชาสังคมกลับมาได้รับความสนใจอย่างจริงจังอีกครั้ง

สาเหตุสำคัญที่ทำให้ประชาสังคมก่อกำเนิดขึ้นคือ การที่ระบบราชการและกลไกของรัฐไม่มี ประสิทธิภาพในการสนองตอบต่อปัญหาสังคม เช่น เกิดช่องว่างของรัฐในการให้บริการด้านสวัสดิการ และการแก้ปัญหาในสังคม ทำให้เกิดวิกฤตศรัทธาของภาคประชาชนที่มีต่อภาคสังคมนการเมือง ซึ่ง ในทางตรงกันข้ามถือเป็นโอกาสให้กลุ่มประชาสังคมเข้ามามีบทบาทช่วยเหลือ

ประชาสังคมในความเห็นของเอนก เหล่าธรรมทัศน์ คือ เครือข่าย กลุ่ม ชมรม สมาคม มูลนิธิ สถาบัน และชุมชนที่มีกิจกรรมหรือมีการเคลื่อนไหวอยู่ระหว่างรัฐ (state) กับปัจเจกชน (individuals) โดยให้น้ำหนักกับกลุ่มหรือองค์กรอันเกิดจาก 1) “คนแปลกหน้า” 2) มารวมตัวกันอย่างสมัครใจ สามารถเข้าหรือออกจากสมาชิกภาพของกลุ่มหรือองค์กรนั้นได้โดยเสรี และ 3) การทำงานในองค์กร

หรือกลุ่มนั้นต้องเป็นไปอย่างคนที่ค่อนข้างเท่าเทียมกัน⁴⁶ นอกจากนี้ภาคประชาสังคมยังอาจหมายรวมถึงองค์กรและกิจกรรมทางสังคมที่อยู่นอกกระบวนการอำนาจทางการเมืองที่เป็นทางการ ซึ่งครอบคลุมถึงองค์กรอิสระสาธารณะประโยชน์ องค์กรการกุศล องค์กรอาสาสมัครเพื่อสังคม สมาคม ชมรม มูลนิธิต่างๆ ตลอดจนปัจเจกชนพลเมืองที่สนใจและร่วมมือกันกระทำกิจการเพื่อสาธารณะและเพื่อปัญหาสังคมต่างๆ⁴⁷

โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์ ได้สรุปลักษณะสำคัญของประชาสังคมร่วมสมัยจากทัศนะของนักวิชาการคนสำคัญต่างๆ * ว่าเป็นชุมชนอิสระจากการใช้อำนาจของรัฐ(การใช้อำนาจบังคับเพื่อระเบียบทางสังคม) และอำนาจทุน (การแสวงหาผลกำไรหรือผลประโยชน์เฉพาะตน) รวมทั้งเน้นความริเริ่มของปัจเจกบุคคลในการทำประโยชน์แก่ส่วนรวม กล่าวคือ เป็นกลุ่มพลังที่ 3⁴⁸

ในเรื่องการก่อตัวของประชาสังคม เจอร์เกน ฮาเบอร์มาส (Jurgen Habermas) เน้นการก่อตัวของบุคลิกภาวะหรืออัตลักษณ์ของบุคคลโดยผ่านจริยธรรมที่แฝงอยู่ในการสื่อสาร ในความต้องการของมนุษย์ที่จะรับรู้โลกสังคม ซึ่งต้องรับรู้ร่วมกันกับผู้อื่น⁴⁹ เพราะต้องผ่านภาษาที่เป็นสมบัติร่วมของสังคม ต้องผ่านการเรียนรู้การใช้ภาษาในการสื่อสาร ความหมาย ความตั้งใจกับผู้อื่น ต้องการตกลงหรือกระทำร่วมกับผู้อื่น สังคมและทั้งหมดก็ล้วนต้องผ่านภูมิหลังเชิงโครงสร้างของปริณิถาลชีวิตส่วนรวมของแต่ละยุคสมัยด้วย

ผลจากการพัฒนานี้ทำให้อัตลักษณ์ 2 ส่วนคือ อัตลักษณ์ความเป็นตัวเองซึ่งแตกต่างไปจากคนอื่นและอัตลักษณ์ร่วม ซึ่งเหมือนๆ กับผู้อื่น กล่าวอีกนัยหนึ่ง ทฤษฎีของ Habermas ทำให้เราเข้าใจได้กว้างมากขึ้นว่า การก่อรูปของอัตลักษณ์บุคคลและอัตลักษณ์กลุ่มนั้น ต้องทำโดยผ่านกระบวนการยอมรับซึ่งกันและกันภายในกลุ่มซึ่งส่งผลต่อความสมานฉันท์ในกลุ่ม และความพยายามความต้องการ หรือประสบการณ์ในการแก้ไขปัญหาพร้อมกันภายในกลุ่ม

⁴⁶ เอนก เหล่าธรรมทัศน์, การเมืองของพลเมือง: สู่สหธรรมชนใหม่ (กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ, 2545), หน้า 23-27.

⁴⁷ โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์, “ประชาคม: มิติใหม่ของการเมืองสาธารณะ” ใน ประชาสังคมกับสุขภาพ (นนทบุรี: สำนักนโยบายและแผนสาธารณสุข, 2544), หน้า 3.

* นักวิชาการดังกล่าวได้แก่ Michael Bernhard, Michael Walzer, Paul Starr, และ Jurgen Habermas

⁴⁸ โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์, เรื่องเดียวกัน, หน้า 12-20.

⁴⁹ อธิษฐาน บุญมี, ประชาสังคม (กรุงเทพฯ: สายธาร, 2547), หน้า 193-195.

4. แนวคิดเรื่องการเคลื่อนไหวทางสังคมแนวใหม่ (New Social Movement – NSM)

แนวคิดนี้อธิบายการรวมกลุ่มและเน้นที่ขบวนการเคลื่อนไหว ลักษณะ รูปแบบ และวิธีการทำงานของกระแสการเคลื่อนไหวทางสังคมโดยรวมซึ่งเกิดขึ้นในช่วงทศวรรษ 1960 และเป็นปัจจัยสนับสนุนให้เกิดการริเริ่มที่จะเคลื่อนไหวของกลุ่มต่างๆ มากขึ้นจนกระทั่งมีบทบาทเด่นชัดในช่วงทศวรรษต่อมาซึ่งได้รับการขนานนามว่าเป็นแนวใหม่ โดยขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมที่เริ่มขึ้นในช่วงเวลาดังกล่าวได้แก่ กลุ่มปกป้องพิทักษ์สิ่งแวดล้อม กลุ่มรณรงค์สันติภาพ กลุ่มเรียกร้องสิทธิและความเท่าเทียมกันทางเพศ กลุ่มรณรงค์สิทธิมนุษยชน และกลุ่มเคลื่อนไหวทางด้านศาสนา (New Religious Movements - NRMs) เป็นต้น⁵⁰

คำว่า “ใหม่” เติมเข้าไปเพื่อให้แตกต่างจากขบวนการเก่าก่อนหน้านี้ ที่ผู้เข้าร่วมขบวนการมีฐานมาจากชนชั้น เช่น ขบวนการสหภาพแรงงาน ขบวนการเสรีนิยม ขบวนการคอมมิวนิสต์ และมีจุดมุ่งหมายล้มล้างอำนาจรัฐเดิม แต่ขบวนการ “ใหม่” มิได้มาจากชนชั้นกรรมกรหรือชาวนาเท่านั้น และมีได้มีจุดมุ่งหมายล้มล้างอำนาจรัฐ แต่มีนัยยอมรับกรอบการเมืองประชาธิปไตยเสรีนิยม บางกลุ่มต้องการสร้างอัตลักษณ์ด้วยวัฒนธรรมที่แตกต่าง (cultural identity) เรียกร้องให้สังคมยอมรับการดำเนินชีวิตที่แตกต่าง หลากๆ ขบวนการเป็นเรื่องคุณภาพชีวิต และการยื่นหยัดสิทธิปัจเจกบุคคล⁵¹

การปรากฏตัวของขบวนการเคลื่อนไหวเหล่านี้ทำให้นักทฤษฎีทางสังคมในช่วงดังกล่าวเกิดความฉงน เนื่องจากทฤษฎีทางด้านสังคมศาสตร์ในขณะนั้นไม่สอดคล้องกับสาระสำคัญของขบวนการเคลื่อนไหวเหล่านี้ซึ่งมีลักษณะเฉพาะ⁵² คือ

ประการแรก ไม่ใช่กระบวนการเคลื่อนไหวบนพื้นฐานของชนชั้นใดเพียงชนชั้นเดียวอย่างขบวนการเคลื่อนไหวในอดีตที่ทฤษฎีมาร์กซิสต์พยายามจะอธิบาย

ประการที่สอง เรื่องที่เคลื่อนไหวเรียกร้องของขบวนการเหล่านี้มิใช่เรื่องแคบๆ เกี่ยวกับผลประโยชน์เฉพาะกลุ่มอย่างที่ทฤษฎีกลุ่มผลประโยชน์ในวิชารัฐศาสตร์ว่าไว้

⁵⁰ James A. Beckford, *Social Theory and Religion* (Cambridge: Cambridge University Press, 2003), p. 161.

⁵¹ ผาสุก พงษ์ไพจิตร, “ทฤษฎีขบวนการทางสังคมสำหรับประเทศกำลังพัฒนา,” ใน *ทฤษฎีและความรู้ในยุคโลกาภิวัตน์*, ศิริโรตม์ คล้ามไพบูลย์, บรรณาธิการ (กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยธรรม, 2544), หน้า 89.

⁵² ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, *ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่* (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิภาษา, 2545), หน้า 2-

ประการที่สาม ขบวนการเคลื่อนไหวเหล่านี้ไม่ได้เรียกร้องผ่านกลไกทางการเมืองที่ดำรงอยู่อย่างเช่นพรรคการเมือง และก็มีได้หวังพึ่งกลไกของรัฐอย่างขบวนการเคลื่อนไหวเรียกร้องในอดีต แต่เคลื่อนไหวเรียกร้องด้วยตัวเอง เนื่องจากไม่เชื่อในความเป็นตัวแทนของระบบและไม่เชื่อมั่นศรัทธาในความสามารถและความจริงใจของรัฐ และ

ประการสุดท้าย เป้าหมายของการเคลื่อนไหวเรียกร้องก็มีใช้เพื่อต้องการช่วงชิงอำนาจรัฐอย่างขบวนการเคลื่อนไหวในอดีต แต่ต้องการสร้างสิ่งที่ ฮาเบอร์มาส เรียกว่า “กติกากฎเกณฑ์ชุดใหม่ในการดำรงชีวิต” (the grammar of forms of life)

เมื่อพิจารณาถึงองค์กรมุสลิมข้ามชาติที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาดังกล่าวแล้ว จะเห็นได้ว่าเป็นองค์กรที่เคลื่อนไหวโดยไม่มีการเรียกร้องผ่านกลไกทางการเมืองและไม่มีเป้าหมายที่ต้องการช่วงชิงอำนาจรัฐแต่ประการใด หากเป็นการเคลื่อนไหวในกรอบของศาสนาอิสลามโดยไม่มีการจำกัดชนชั้นทั้งนี้เพื่อสร้างความมั่นคงในชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดี ดังที่สำนัก NSMs โดยทั่วไปอธิบายขบวนการทางสังคมใหม่ว่าโยงกับความล้มเหลวของระบอบประชาธิปไตยของสังคมยุคหลังสมัยใหม่ที่จะประกันว่าปัจเจกบุคคลมีเสรีภาพ ความเสมอภาคและภราดรภาพอย่างสมบูรณ์⁵³

นอกจากแนวคิดย่อยข้างต้นที่นำมาอธิบายปรากฏการณ์ของการทำงานขององค์กรแล้ว ยังมีแนวคิดทางศาสนาอิสลามที่ผู้วิจัยนำมาอธิบายในฐานะที่เป็นตัวหล่อหลอม กำหนดพันธกิจ และก่อรูปองค์กร โดยมีแนวคิดดังนี้

5. แนวคิดในเรื่องภราดรภาพแห่งอิสลาม (The Concept of Islamic Brotherhood)

องค์ประกอบพื้นฐานหนึ่งในคุณค่าแห่งศาสนาอิสลาม คือ คุณค่าแห่งการเป็นพี่น้องกันของมนุษย์ โดยอยู่บนพื้นฐานของความศรัทธาในเอกภาพและความเป็นสากลของพระเจ้าผู้เป็นเจ้าของ การเคารพภักดี สำหรับมุสลิมแล้วพระเจ้ามีเพียงองค์เดียว คือ ผู้ทรงประทานเครื่องยังชีพ ผู้ทรงพิพากษา ผู้ทรงอภิบาลสากลจักรวาล สำหรับพระองค์แล้ว ฐานะทางสังคม ชาติที่เหนือกว่า หรือวงศ์ตระกูลล้วนแล้วแต่ไม่มีความสำคัญ ต่อหน้าพระองค์นั้นมนุษย์จะมีความเท่าเทียมกัน เป็นพี่น้องกัน⁵⁴

มุสลิมเชื่อในเอกภาพของมนุษย์จากที่มาแห่งการบังเกิด ต้นตอแห่งชาติพันธุ์ และในเป้าหมายสุดท้าย เพราะที่มาแห่งการบังเกิดนั้นมาจากพระเจ้าเท่านั้น ชาติพันธุ์ดั้งเดิมร่วมกันของ

⁵³ ผาสุก พงษ์ไพจิตร, เรื่องเดียวกัน, หน้า 93.

⁵⁴ ฮัมมุดะฮ์ อับดุลอาญี, *อิสลามและมุสลิม*, แปลโดย อับดุลเลาะ อับรู (ปัตตานี: โครงการแปลและเรียบเรียงตำราอิสลาม วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2542), หน้า 51-52.

มนุษย์ก็มาจากอดัม และฮาวา (อีฟ) จากต้นกำเนิดแรกร่วมกันเองที่มนุษย์ทุกคนมีลักษณะเป็นของกันและกัน สำหรับเป้าหมายสุดท้ายนั้น มุสลิมไม่มีข้อสงสัยใดๆ ว่าเป็นของพระเจ้าและมนุษย์ทุกคนจะต้องกลับไปหาพระองค์

การที่มุสลิมเชื่อในเอกภาพของศาสนา หมายความว่า พระเจ้ามิได้จำกัดขอบเขตของศาสนาของพระองค์กับเชื้อชาติใดเชื้อชาติหนึ่ง หรือยุคใดยุคหนึ่งเป็นการเฉพาะโดยมีความศรัทธาร่วมกันในหลักการที่มาจากพระเจ้า ความศรัทธาต่อพระเจ้ารวมถึงบทบัญญัติที่มาจากพระองค์นี้เองที่เป็นจุดร่วมให้เกิดความรักในความเป็นพี่น้อง ซึ่งมีคำสั่งใช้มากมายที่พูดถึงหน้าที่ต่อการช่วยเหลือ บรรเทาความเดือดร้อนให้กับพี่น้อง ดังหลักฐานที่ได้กล่าวมาแล้วในสภาพปัญหา

6. แนวความคิดเกี่ยวกับประชาคมมุสลิม (The Concept of Ummah / Muslim Community)

ในความหมายทั่วไป ประชาคม หมายถึง “ความสัมพันธ์ทุกรูปแบบที่ก่อตัวจากความผูกพันอย่างแน่นแฟ้นระหว่างบุคคล ส่วนลึกของอารมณ์ ข้อผูกมัดทางศีลธรรม การรวมตัวกันทางสังคมและความต่อเนื่องของเวลา ซึ่งอาจพบได้ในชนบท ศาสนา ชาติ เผ่าพันธุ์ อาชีพ หรือแนวความคิดร่วมกัน โดยรูปแบบดั้งเดิมของมันก็คือครอบครัว”⁵⁵ นอกจากนี้ยังมีความหมายรวมไปถึง การรวมกลุ่มของคนที่มีลักษณะสำคัญ 2 ประการคือ 1) กลุ่มที่แต่ละบุคคลภายในกลุ่มสามารถแสดงกิจกรรมและประสบการณ์ต่างๆ ที่มีความสำคัญต่อพวกตน และ 2) กลุ่มบุคคลที่ผูกพันกันด้วยความรู้สึกเป็นเจ้าของและมีอัตลักษณ์ร่วมกัน

ความหมายของประชาคมที่ยกมาข้างต้นมิได้ขัดแย้งกับทัศนะของศาสนาอิสลามแต่ประการใด หากแต่แนวความคิดเกี่ยวกับประชาคมของอิสลามนั้นมีลักษณะที่ระบุถึงไปว่ามีพื้นฐานแบบชาติพันธุ์ สัญชาติ ถิ่นฐาน อาชีพ ความเป็นญาติพี่น้องหรือผลประโยชน์ใดๆ สรุปได้ในอีกนัยหนึ่งว่าเป็นประชาคมที่วางอยู่เหนือพรมแดนของรัฐ (non-territorial community)⁵⁶ และเมื่อมองถึงการทำงานขององค์กรมุสลิมข้ามชาติ ก็จะได้เห็นว่า หลักการในเรื่องอุมมะฮ์ที่เกิดขึ้นก่อนรัฐประชาชาติสมัยใหม่ในระบบเวสต์ฟาเลียนั้น (the Westphalian system) เป็นหลักการที่คนมุสลิมตระหนักและยึดถือมาโดยตลอด และแม้จะมีการจัดตั้งเป็นองค์กรขึ้นก็ตาม หลักการดังกล่าวก็ยังคงมีอิทธิพลต่อการทำงานขององค์กรฯ ซึ่งจะเห็นได้จากบทบาทขององค์กรมุสลิมที่ทำงานเหนืออัตราระหว่างเรื่องพรมแดนของรัฐและปรากฏสะท้อนให้เห็นเป็นเครือข่ายข้ามชาติในปัจจุบัน

⁵⁵ Robert Nisbet, *The Sociological Tradition* (New York: Basic Books, 1966) pp. 47-48, อ้างถึงใน ฮัมมุดะฮ์ อับดุลอาวีย์, *อิสลามและมุสลิม*, หน้า 53.

⁵⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 54.

8. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงบทบาทขององค์กรมุสลิมข้ามชาติในด้านความมั่นคงของมนุษย์ที่สะท้อนออกมาจากหลักการของศาสนาอิสลาม
2. ทำให้เข้าใจถึงความเป็นชุมชนข้ามเส้นพรมแดนของรัฐ ที่ส่งผลให้องค์กรมุสลิมข้ามชาติมีการทำงานที่เป็นเครือข่ายข้ามพรมแดน
3. เป็นคู่มือการต่อสังคมไทยดังนี้
 - 1) ได้เข้าใจถึงอัตลักษณ์ของมุสลิมมากขึ้น
 - 2) เป็นฐานข้อมูลสำหรับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการจัดสวัสดิการและการสร้างความมั่นคงของมนุษย์ เพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีต่อไป
 - 3) ทำให้เกิดความเข้าใจและลดความหวาดระแวงในเรื่องเครือข่ายของมุสลิมที่มีความสัมพันธ์กับต่างประเทศ

9. วิธีที่ใช้ในการศึกษา

เนื่องจากการศึกษาในงานวิจัยชิ้นนี้เป็นการศึกษาถึงลักษณะการทำงานเป็นเครือข่ายข้ามพรมแดนของตัวแสดงที่ไม่ใช่รัฐ คือ องค์กรมุสลิมข้ามชาติ และบทบาทขององค์กรฯ ว่าสอดคล้องกับการส่งเสริมความมั่นคงของมนุษย์อย่างไร โดยศึกษาจากกิจกรรมขององค์กรที่ดำเนินการในประเทศไทยและตีความจากการให้คำนิยามในเรื่องความมั่นคงของมนุษย์ ดังนั้นการศึกษาของผู้วิจัยจึงกระทำโดยอาศัยข้อมูลเชิงคุณภาพ (qualitative data) โดยมีวิธีการศึกษาวิจัยดังนี้

1. รวบรวมข้อมูล โดยมีวิธีการดังนี้
 - 1.1 การค้นคว้าจากเอกสารต่างๆ ทั้งที่เป็นปฐมภูมิและทุติยภูมิ ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ได้แก่ หนังสือ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ วารสาร หนังสือพิมพ์และเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น เอกสารการจดทะเบียนองค์กรของทางราชการ เอกสารการจัดตั้งองค์กร รายงานการประชุม รายงานผลการปฏิบัติงานประจำปี และเอกสารเผยแพร่ขององค์กร
 - 1.2 การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in-dept interview) เพื่อสอบถามความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย รวมทั้งเพื่อความกระจ่างชัดและการเข้าถึงข้อมูลที่ไม่สามารถเข้าถึงเอกสารสำคัญได้ โดยบุคคลที่ได้ทำการสัมภาษณ์มีดังนี้

- อาจารย์ซอและห์ ตาและ รักษาการผู้อำนวยการองค์การสงเคราะห์มุสลิมนานาชาติ ประจำประเทศไทย และคณบดีคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา
- ดร. อิสมาอีลลูตฟี จะปะกียา คณะมนตรีสภาก่อตั้งองค์การสันนิบาตโลกมุสลิม ประจำประเทศไทย, ผู้แทนกระทรวงสาธารณสุขสมบัติและกิจการอิสลามแห่งคูเวต ประจำประเทศไทย และอธิการบดีมหาวิทยาลัยอิสลามยะลา
- คุณวันมูหะมัดนอร์ มะทา คณะมนตรีสภาก่อตั้งองค์การสันนิบาตโลกมุสลิมประจำ ประเทศไทย และนายกสภามหาวิทยาลัยอิสลามยะลา
- คุณณัช ภิญญวัฒน์ชีพ ผู้อำนวยการกองตะวันออกเฉียงใต้ ตะวันออก กลางและแอฟริกา กระทรวงการต่างประเทศ
- คุณบุญสนอง มีพงษ์ หัวหน้าฝ่ายพิจารณาการดำเนินงานขององค์การเอกชน ต่างประเทศ กองงานคนต่างด้าว กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม
- กลุ่มตัวอย่างจากผู้ที่มีความช่วยเหลือจาก IIROSA เช่น เด็กกำพร้าและผู้นำ ชุมชน
- กรรมการและบุคลากรของ IIROSA ในประเทศไทย

3.3 การสังเกตการณ์ภาคสนาม (field observation) จากกิจกรรมขององค์กรที่ดำเนินงาน ใน 5 พื้นที่ โดยใช้เวลา 20 วัน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

- กรุงเทพมหานครและเขตปริมณฑล 6 วัน
- ภาคใต้ตอนล่าง ได้แก่ ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส 10 วัน
- ภาคใต้ตอนบน ได้แก่ ภูเก็ต กระบี่ และพังงา 2 วัน
- ภาคเหนือ ได้แก่ เชียงราย 2 วัน

2. ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (descriptive analysis) จากข้อมูลที่ได้จากเอกสาร การสัมภาษณ์ และการสังเกตการณ์ประกอบกัน

3. สรุปผลการศึกษาจากข้อมูลที่ได้รับรวบรวมมา โดยอาศัยวิธีทั้งวิธีสรุปความเป็นมาของเรื่อง (summarizing historical details) ในส่วนที่เป็นประวัติความเป็นมาและการทำงานขององค์กร และใช้วิธีสรุปความและเก็บประเด็น (descriptive inference) ในส่วนที่ต้องการพิสูจน์บทบาทขององค์กรว่าสอดคล้องกับความมั่นคงของมนุษย์

10. ลำดับขั้นตอนในการเสนอผลการศึกษา

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะนำเสนอเนื้อหาโดยแบ่งเป็น 5 บท ดังต่อไปนี้

บทที่ 1 บทนำ จะกล่าวถึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา การสำรวจวรรณกรรม วัตถุประสงค์ในการศึกษา ขอบเขตการศึกษา คำนียามเชิงปฏิบัติการ กรอบความคิดในการศึกษา สมมติฐานในการศึกษา วิธีที่ใช้ในการศึกษา ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ และวิธีการนำเสนอ

บทที่ 2 โครงสร้างการดำเนินงานขององค์การสงเคราะห์มุสลิมนานาชาติ บทนี้จะศึกษาถึงประวัติการก่อตั้งองค์กรฯ บริบทของกระบวนการปรับเปลี่ยนสู่อิสลาม (Islamization)* ในโลกมุสลิมและประเทศไทย ศาสนาอิสลามกับรูปแบบขององค์กรฯ โครงสร้างการบริหารองค์กรฯ ที่มีลักษณะเป็นเครือข่ายข้ามชาติขององค์กรแม่และองค์กรในประเทศไทย และเส้นทางการระดมทุนและการจัดสรรงบประมาณขององค์กร

บทที่ 3 บทบาทขององค์กรมุสลิมข้ามชาติในการสร้างเสริมความมั่นคงของมนุษย์ เป็นการยืนยันและชี้ให้เห็นถึงเป้าหมายและการดำเนินงานขององค์กรมุสลิมข้ามชาติว่าสอดคล้องกับแนวความคิดเรื่องความมั่นคงของมนุษย์ โดยจะกล่าวถึง ศาสนาอิสลามกับความมั่นคงของมนุษย์ กิจกรรมขององค์กรฯ ที่ดำเนินอยู่ในประเทศไทย ปัญหาในการดำเนินงานขององค์กรฯ ที่เกิดจากองค์กรแม่ นโยบายของรัฐ และผลกระทบจากเหตุการณ์ 9/11

บทที่ 4 โลกาภิวัตน์กับการทำงานขององค์กรมุสลิมข้ามชาติ เป็นการกล่าวถึงโลกาภิวัตน์ในฐานะที่เป็นเงื่อนไขสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการทำงานขององค์กร โดยมีประเด็นในการ

* คำว่า Islamization เป็นคำที่ปรากฏอยู่ในแวดวงวิชาการอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน แต่ยังไม่ได้รับการบัญญัติคำศัพท์ขึ้นอย่างเป็นทางการในภาษาไทย เท่าที่ปรากฏในงานเขียนภาษาไทยมีผู้ให้ความหมายของ Islamization ไว้หลายคำ เช่น การทำให้เป็นอิสลาม การฟื้นฟูอิสลาม การทำให้เป็นแบบฉบับอิสลาม และอิสลามานุวัตร เป็นต้น ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่ายังไม่สามารถสื่อให้เข้าใจได้ชัดเจนถึงความหมายที่ลึกซึ้งได้ เพราะ Islamization คือ การเปลี่ยนแปลงลักษณะของสิ่งหนึ่งสิ่งใด ไม่ว่าจะเป็นอย่างใดก็ตาม วัตถุประสงค์ วิถีคิด วิถีชีวิต ระเบียบกฎเกณฑ์ ตลอดจนสภาพสังคมในมิติต่างๆ ให้สอดคล้องตามบทบัญญัติแห่งอิสลาม ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีพลวัตและกระบวนการ ใน Wikipedia ได้ให้ความหมายของ Islamization ว่าเป็นกระบวนการของการเปลี่ยนแปลงสังคมไปสู่ศาสนาอิสลาม ดังนั้นผู้วิจัยจึงกำหนดและใช้คำว่า “การปรับเปลี่ยนสู่อิสลาม”

ทั้งนี้ผู้วิจัยขอขอบคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปราณีย์ พ้าพาดนิช แห่งภาควิชาภาษาตะวันออก คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่กรุณาให้คำแนะนำในเรื่องการใช้ภาษา มา ณ โอกาสนี้

ดูรายละเอียดเพิ่มเติมใน <http://en.wikipedia.org/wiki/Islamization>; และ นิพนธ์ โสเสง, “การปฏิรูปการศึกษาในโลกมุสลิม: อิสลามานุวัตรและอิสลามานุวัตรองค์ความรู้,” แหล่งที่มา: <http://www.midnightuniv.org/midnight2545/document9598.html> [1/12/2548].

วิเคราะห์คือ 1.โลกาภิวัตน์กับอุมมะฮ์ 2.โลกาภิวัตน์กับอัตลักษณ์มุสลิม และ 3.โลกาภิวัตน์กับเงื่อนไขต่อองค์กรมุสลิมข้ามชาติ

บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ จะสรุปในเชิงวิเคราะห์ภาพรวมของเนื้อหาและข้อเสนอแนะแนวทางให้กับตัวแสดงที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ข้อเสนอต่อองค์กรมุสลิมข้ามชาติเกี่ยวกับการปรับปรุงแนวทางในการดำเนินงาน และข้อเสนอต่อรัฐบาล เกี่ยวกับบทบาทและท่าทีของรัฐต่อองค์กรมุสลิมข้ามชาติที่มีอยู่ในประเทศไทย เพื่อให้ประเทศไทยได้รับประโยชน์จากการเข้ามาขององค์กรการกุศลจากต่างประเทศให้มากที่สุด

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

องค์การสงเคราะห์มุสลิมนานาชาติแห่งซาอุดีอาระเบีย: จากองค์กรแม่สู่ประเทศไทย

องค์การสงเคราะห์มุสลิมนานาชาติแห่งซาอุดีอาระเบีย หรือ IIROSA เป็นองค์กรเอกชนการกุศลในระดับนานาชาติซึ่งมีที่มาจากแนวความคิดริเริ่มของมุสลิมในประเทศซาอุดีอาระเบียที่มีฐานะทางการเงินดีและมีความรู้สึกห่วงใยในความทุกข์ร้อนของพี่น้องร่วมศาสนาที่อาศัยอยู่ทั่วโลก อันเป็นแนวความคิดซึ่งหล่อหลอมขึ้นมาจากหลักคำสอนของศาสนาอิสลามในเรื่องความเป็นพี่น้องร่วมศาสนาและความรู้สึกในความเป็นประชาชาติเดียวกันที่วางอยู่บนความศรัทธาต่อพระเจ้าองค์เดียวกัน IIROSA เป็นองค์กรที่ดำเนินการโดยอิสระและไม่เกี่ยวข้องกับรัฐบาลซาอุดีอาระเบียทั้งในเรื่องของนโยบายและงบประมาณ หากแต่ได้รับการสนับสนุนจากประชาชนชาวซาอุดีอาระเบีย ซึ่งประกอบด้วย การอุปถัมภ์ค้ำจุนจากอดีตกษัตริย์พะฮัด กษัตริย์อับดุลลอฮ์ เจ้าฟ้าชายซุลฏอน ตลอดจนบรรดาเชื้อพระวงศ์และเจ้าชายซึ่งเป็นผู้ว่าการเมืองต่างๆ รวมทั้งได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณจากการบริจาคเงินสมทบทุนของผู้มีจิตกุศลภายในประเทศซาอุดีอาระเบีย ทั้งนักธุรกิจ นักการเมือง นักวิชาการ รวมไปถึงประชาชนทั่วไป ส่งผลให้ IIROSA สามารถดำเนินกิจกรรมทางด้านมนุษยธรรมได้ครอบคลุมกว้างขวางในหลายภูมิภาคทั่วโลกรวมทั้งประเทศไทยด้วยเช่นกัน ตัวอย่างของกิจกรรมหลักที่ IIROSA ได้ดำเนินการประกอบด้วย การมอบอาหารแก่ผู้หิวโหย การบริจาคเสื้อผ้าและเครื่องนุ่งห่มแก่ผู้ขาดสน การดูแลสุขภาพแก่ผู้เจ็บป่วย ตลอดจนการให้ที่พักอาศัยแก่เด็กกำพร้า คนไร้ที่อยู่ และผู้อพยพทั่วโลก เป็นต้น

เนื้อหาในบทนี้ประกอบด้วย 5 ส่วนที่สำคัญ ได้แก่ 1.บริบทและประวัติการก่อตั้ง IIROSA ที่เกี่ยวข้องกับหลักแห่งภราดรภาพในศาสนาอิสลามและปรากฏการณ์ที่สำคัญของโลกมุสลิม 2.ระบบการดำเนินงานของ IIROSA ในระดับภาพรวมขององค์กรซึ่งจะสะท้อนให้เห็นถึงนโยบายวัตถุประสงค์ โครงสร้างการบริหารองค์กรในลักษณะข้ามชาติ 3.ระบบการบริหารงบประมาณที่จะระบุถึงวิธีการระดมทุน การจัดสรรงบประมาณ ตลอดจนการควบคุมการใช้จ่าย 4.ความสัมพันธ์กับองค์กรนานาชาติอื่นๆ และ 5.จะกล่าวถึงการดำเนินงานของ IIROSA ในประเทศไทย ซึ่งเป็นกรณีศึกษาของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เนื้อหาทั้งหมดนี้เป็นข้อมูลเบื้องต้นของ IIROSA ที่จะเป็นพื้นฐานสำคัญในการทำความเข้าใจกับเนื้อหาในบทต่อไป

1. กำเนิดองค์การสงเคราะห์มุสลิมนานาชาติแห่งซาอุดีอาระเบีย

IIROSA เป็นองค์การการกุศลของมุสลิมที่ก่อตั้งขึ้นมาเพื่อจัดการและบรรเทาปัญหาความไม่มั่นคงของมนุษย์ในรูปแบบต่างๆ ทั่วโลก และเพื่อให้เข้าใจการทำงานของ IIROSA อย่างลึกซึ้ง จึงจำเป็นต้องเริ่มต้นด้วยการอธิบายถึงสาเหตุและบริบทของการถือกำเนิดของ IIROSA

1.1. รากฐานและปัจจัยแวดล้อมที่ทำให้เกิด IIROSA

ในประเด็นนี้สามารถจำแนกปัจจัยได้เป็น 2 ลักษณะที่สำคัญ ได้แก่ ปัจจัยในเชิงหลักการ และปัจจัยในเชิงปรากฏการณ์ ในส่วนของปัจจัยประเภทแรกประกอบด้วย หลักแห่งภราดรภาพในศาสนาอิสลาม และแนวคิดเกี่ยวกับสังคมสงเคราะห์ในอิสลาม อันเป็นรากฐานสำคัญที่ก่อให้เกิดองค์กร ส่วนปัจจัยในเชิงปรากฏการณ์ ซึ่งเป็นบริบทที่เอื้ออำนวยและผลักดันให้เกิดการจัดตั้งองค์กร ขึ้นนั้นประกอบด้วย 1.ความเสื่อมโทรมของสภาพเศรษฐกิจสังคมในโลกมุสลิม 2.สิ่งรุมเร้าและ ความทุกข์จากโลกตะวันตก 3.กระแสการฟื้นฟูอิสลาม 4.บทบาทของปัญญาชนมุสลิมที่ได้รับการศึกษาจากโลกตะวันตก 5.คุณูปการจากโลกตะวันตก ซึ่งประกอบด้วย ตัวอย่างการทำงานด้านการกุศลในรูปแบบองค์กร และกระแสการตื่นตัวของภาคประชาสังคมในระดับโลก และ 6. พลังอำนาจทางเศรษฐกิจของประเทศในตะวันออกกลาง

1.1.1. ปัจจัยเชิงหลักการ: รากฐานองค์การการกุศลมุสลิม

คนหรือกลุ่มบุคคลที่ประกาศสถานะของตนว่าเป็นมุสลิม ล้วนมีที่มาซึ่งเชื่อมโยงกับศาสนาอิสลามไม่ว่าทางใดก็ทางหนึ่ง องค์การการกุศลที่มีคำว่าอิสลามหรือมุสลิมประกอบอยู่ในชื่อนโยบาย และวัตถุประสงค์ขององค์กรก็เช่นเดียวกัน ย่อมมีรากฐานที่เกี่ยวข้องกับหลักคำสอนแห่งศาสนาอิสลาม หลักคำสอนที่สำคัญอันเป็นรากฐานสำคัญของการเกิดองค์การการกุศลมุสลิมทั้งหมดคือ หลักแห่งภราดรภาพ หรือ ความเป็นพี่น้อง ซึ่งทำให้เกิดความรู้สึกห่วงใยและมีความรู้สึกเป็นทุกข์ร่วมกับผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนถึงแม้ว่าบุคคลนั้นจะไม่ใช่พี่น้องร่วมสายเลือด ไม่ได้อาศัยอยู่ในสถานที่เดียวกัน ไม่มีเชื้อชาติหรือสีผิวเหมือนกัน หรือไม่เคยแม้กระทั่งรู้จักและพบปะกันก็ตาม และหลังจากที่มีความรู้สึกห่วงใยแล้ว ความเป็นพี่น้องก็ได้ผลักดันให้บุคคลซึ่งมีชีวิตที่ดีกว่าหยิบยื่นความช่วยเหลือแก่ผู้ที่ด้อยโอกาสกว่า จนนำไปสู่การจัดตั้งกลไกให้ความช่วยเหลือทางด้านมนุษยธรรมขึ้น ซึ่งรูปแบบการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ของสังคมมุสลิมเกิดขึ้นมาตั้งแต่อดีตพร้อมๆ กับการเริ่มต้นของศาสนาอิสลาม แต่องค์การการกุศลอย่างเป็นทางการในรูปแบบที่รู้จักกันในปัจจุบันเกิดขึ้นเมื่อไม่นานมานี้ การที่จะเข้าใจที่มาขององค์การการกุศลมุสลิมจึงจำเป็นต้องทราบถึงแนวคิดเกี่ยวกับสังคมสงเคราะห์ในอิสลามควบคู่กับการพิจารณาตัวอย่างของรูปแบบการจัดการทางด้านสวัสดิการสังคมในยุคต้นของประวัติศาสตร์อิสลาม

1) **หลักแห่งภราดรภาพในอิสลาม** คำสอนหนึ่งที่สามารถเป็นตัวแทนของเรื่องหลักแห่งภราดรภาพในอิสลามได้ก็คือคำสอนจากการกล่าวปราศรัยให้โอวาทครั้งสุดท้ายที่ท่านศาสดามุฮัมมัดได้สั่งเสียแก่ประชาชาติมุสลิมทั้งหมดว่า

“ท่านทั้งหมดเป็นพี่น้องกันและต่างล้วนเท่าเทียมกัน ไม่มีใครที่จะอ้างสิทธิหรืออภิสิทธิ์กับคนอื่น ๆ ชาวอาหรับมิได้ดีกว่าคนที่ไม่ใช่อาหรับ และคนที่ไม่ใช่อาหรับก็ไม่ได้ดีกว่าคนอาหรับ”

คำกล่าวนี้ชี้ให้เห็นถึงมุมมองของอิสลามที่ปฏิเสธแนวความคิดชาตินิยมตลอดจนลัทธิคั่งชาติ เนื่องจากเป็นอุปสรรคต่อการสร้างความสัมพันธ์แห่งความเป็นพี่น้อง¹ และในทางตรงกันข้ามภราดรภาพอิสลามที่แท้จริงนั้น สามารถสร้างขึ้นโดยอาศัยความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันของมนุษย์ผ่านทางพระเจ้าเป็นเจ้า² กล่าวคือ มุสลิมมีความเป็นพี่น้องกันเพราะศรัทธาในพระเจ้าองค์เดียวกัน มีอุดมการณ์และแนวทางในการดำเนินชีวิตที่มาจากรากฐานเดียวกัน ปฏิบัติศาสนกิจในรูปแบบเดียวกัน เช่น การละหมาด 5 เวลา และหันหน้าไปทิศทางเดียวกันคือ อัลกะอ์บะฮ์* (Al-kabah) ในนครมักกะฮ์ ตลอดจนการกล่าวคำทักทายโดยใช้คำเดียวกันทั่วโลก คือ “อัสลามูอะลัยกุม” (ขอความสันติจงมีแด่ท่าน) เป็นต้น จุดร่วมเหล่านี้เองทำให้เกิดความรู้สึกแห่งความเป็นพี่น้องขึ้นระหว่างมุสลิม ดังนั้นการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในศาสนาอิสลามจึงต้องเป็นไปควบคู่กับการเรียกร้องสู่การศรัทธาและปฏิบัติตามคำสั่งใช้ของพระเจ้าเป็นเจ้า ดังที่ท่านศาสดามุฮัมมัดได้กำหนดให้การตักเตือนนั้นเป็นสิทธิและหน้าที่ของมุสลิม เพราะหากการตักเตือนซึ่งกันและกันเพื่ออัลลอฮ์ไม่เกิดขึ้น ความดีของความเป็นพี่น้องแห่งอิสลามก็จะมีคุณค่าใดๆ ณ ที่อัลลอฮ์³ เนื่องจากมุสลิมเชื่อว่าการช่วยเหลือสู่ความสุขอย่างแท้จริงคือการช่วยให้ได้พบกับสวรรค์และห่างไกลจากนรก ดังนั้นเป้าหมายในการช่วยเหลือของมุสลิมที่นอกเหนือจากเพื่อปลดเปลื้องทุกข์ทางกายภาพแล้ว ยังต้องมีเป้าหมายเพื่อให้ผู้ทุกข์ร้อนมีความเคร่งครัดในศาสนา อันเป็นการปลดเปลื้องทุกข์ทางด้านจิตวิญญาณอีกด้วย เมื่อเป็นเช่นนี้กิจกรรมขององค์กรการกุศลมุสลิมจึงมักเกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางด้านศาสนา ทั้งในส่วนของการพัฒนาฟื้นฟูคนในศาสนาและการเผยแพร่สิ่งดีงามให้แก่คนต่างศาสนา เพราะอิสลามไม่ได้สอนให้

¹ อับดุลลอฮ์ นาซีฮ์ อุลวาน, ความเป็นพี่น้องในอิสลาม, แปลโดย มานูร์ อับดุลลอฮ์ (สงขลา: ลัจญ์นัต อัล-ตะอ์วะฮีย์ อัล-อิสลามียะฮ์, 2545), หน้า 82-85.

² เอ็ม อับดุลมานัน, เศรษฐศาสตร์อิสลาม, แปลโดย บรรจง บินกาซัน (กรุงเทพฯ: อิสลามิกอะเคเดมี, 2539), หน้า 42-44.

* อัลกะอ์บะฮ์ หมายถึง หินดำ ที่ตั้งอยู่ในนครมักกะฮ์ซึ่งเป็นจุดศูนย์รวมของมุสลิมทั่วโลก และเป็นตำแหน่งทิศทางที่มุสลิมได้หันหน้าไปในการละหมาด

³ อับดุลลอฮ์ นาซีฮ์ อุลวาน, ความเป็นพี่น้องในอิสลาม, หน้า 59.

มุสลิมจำกัดการสร้างความสัมพันธ์เพียงแค่นั้นในหมู่คนที่นับถือศาสนาเดียวกันเท่านั้น หากยังส่งเสริมให้ทำความรู้จักและมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนมนุษย์ร่วมโลกที่มีเชื้อชาติและความเชื่อแตกต่างกัน ดังคำสอนจากคัมภีร์อัลกุรอานว่า

“โอ้มนุษยชาติทั้งหลาย แท้จริงเราได้สร้างเจ้าจากชายและหญิง (อดัมและอีฟ) และเราได้ทำให้พวกเจ้าแยกเป็นเผ่าพันธุ์และกลุ่มต่างๆ เพื่อพวกเจ้าจะได้ทำความรู้จักซึ่งกันและกัน แท้จริงผู้ที่มีเกียรติที่สุดในหมู่พวกเจ้า ณ ที่อัลลอฮ์คือ ผู้ที่มีความยำเกรงยิ่งในหมู่พวกเจ้า”⁴

ทั้งนี้การทำความรู้จักนั้นวางอยู่บนวัตถุประสงค์เพื่อเรียกร้องเชิญชวนสู่การกระทำที่ดีงาม และห้ามปรามมิให้กระทำความชั่ว ดังคำสอนที่ว่า

“พวกท่านนั้นเป็นประชาชาติที่ดีเลิศ ซึ่งถูกอุบัติขึ้นสำหรับมนุษยชาติ พวกท่านเชิญชวนให้ทำในสิ่งที่ดีและห้ามปรามมิให้ทำในสิ่งที่ไม่ดี และศรัทธาต่ออัลลอฮ์”⁵

ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของมุสลิมที่จะต้องหยิบยื่นมิตรภาพและสิ่งที่ดีให้กับสังคมรอบข้าง โดยไม่จำกัดพวกพ้อง เชื้อชาติและศาสนา อันเป็นแนวคิดพื้นฐานที่สำคัญของการทำงานการกุศล

2) แนวคิดเกี่ยวกับสังคมสงเคราะห์ในอิสลาม เป็นอีกประการหนึ่งที่เป็นรากฐานของการทำงานการกุศลในอิสลาม หลักคำสอนที่ถือเป็นแนวคิดด้านสังคมสงเคราะห์ส่วนหนึ่งถูกระบุอยู่ในพระมหาคัมภีร์อัลกุรอานที่มีใจความว่า

“หาใช่คุณธรรมไม่ การที่พวกเจ้าหันหน้าของพวกเจ้าไปทางทิศตะวันออกและทิศตะวันตก * แต่คุณธรรมนั้นคือผู้ที่ศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ต่อมลาอิกะฮ์ ต่อบรรดาคัมภีร์และนบีทั้งหลาย และบริจาคทรัพย์ต่างๆ ที่มีความรักในทรัพย์นั้น ให้แก่บรรดาญาติที่สนิทและบรรดาเด็กกำพร้า และแก่บรรดาผู้ที่ยากจนและผู้ที่อยู่ในการเดินทาง และบรรดาผู้ที่มาขอและเพื่อไถ่ทาส และเขาได้ดำรงไว้ซึ่งการละหมาด และชำระซะกาต และ (คุณธรรมนั้น) คือ บรรดาผู้ที่รักษาสัญญาของพวกเขาโดยครบถ้วน เมื่อพวกเขาได้สัญญาไว้ และบรรดาผู้ที่อดทนในความทุกข์ยาก และในความเดือดร้อน และ

⁴ อัลกุรอาน 49: 13.

⁵ อัลกุรอาน 3: 110.

* หมายถึงการละหมาด เพราะมุสลิมที่อยู่ในส่วนต่างๆ ของโลกล้วนต้องหันหน้าไปทางอัลกะอ์บะฮ์ในนครมักกะฮ์

ขณะต่อสู้ในสมรภูมิ ชนเหล่านี้แหละคือผู้ที่พูดจริงและชนเหล่านี้แหละคือผู้ที่มีความยำเกรง”⁶

จากโครงการข้างต้น คัมภีร์อัลกุรอานได้ชี้ให้เห็นถึงงานสังคมสงเคราะห์ในฐานะที่เป็นหลักการพื้นฐานของศาสนา ทั้งนี้เป็นการเชื่อมโยงระหว่างวัตถุประสงค์ของการละหมาดกับนโยบายการยกระดับทางสังคมและจิตสำนึกแห่งความห่วงใยในสวัสดิภาพของชุมชน เพราะการสักการะอัลลอฮ์โดยการละหมาดเพียงอย่างเดียว โดยไม่สนใจการช่วยเหลือผู้อื่นนั้น ไม่ถือว่าเป็นคุณธรรมที่สมบูรณ์ในศาสนาอิสลาม หากจะต้องทำหน้าที่ช่วยเหลือเจือจุนญาติพี่น้อง เด็กกำพร้า ผู้เดินทางที่ขาดแคลน ปัจจุบันยังชีพ ผู้ที่ขาดอิสรภาพ คำสอนนี้เป็นรากฐานสำคัญต่อการทำงานด้านสังคมสงเคราะห์ของมุสลิม⁷ นอกจากนี้อิสลามยังสอนให้มุสลิมปลดเปลื้องความทุกข์ยากลำบากของพี่น้องมุสลิมและมนุษยชาติร่วมโลก ซึ่งแม้กระทั่งสัตว์ การให้อาหารให้น้ำดื่มแก่สุนัขก็ยังเป็นผลบุญ อิสลามโน้มน้าวให้มุสลิมให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เดือดร้อน มุสลิมทุกคน เมื่อมีเงิน นอกเหนือจากเขาก็จะต้องจ่ายซะกาตแล้ว เขายังถูกโน้มน้าวให้ทำความดีช่วยเหลือผู้อื่นมากขึ้นอีกด้วย

ขณะที่ในทางปฏิบัติ รูปแบบการจัดการทางด้านสวัสดิการสังคมในสมัยที่ท่านศาสดามุฮัมมัดได้ก่อตั้งอาณาจักรอิสลามขึ้นนั้นมีความเรียบง่ายไม่ซับซ้อนแต่เป็นระบบและมีกฎระเบียบที่เคร่งครัดซึ่งมาจากบทบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม เช่น มีกองทุนที่รับผิดชอบในการดูแลทั้งคนที่เป็นมุสลิมและไม่ใช่มุสลิม มีชื่อเรียกในภาษาอาหรับว่า “บัยตุลมาล” (Bait-al-Mal) ซึ่งเป็นกองคลังที่ทำหน้าที่รวบรวมทรัพย์สินประเภทต่างๆ ทั้งที่ได้มาจากการบริจาคและการเรียกเก็บภาษีจากประชาชน และนำส่วนหนึ่งไปใช้ในเป็นงบประมาณในด้านการจัดสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานและการให้สวัสดิการทางด้านสังคมแก่คนทุกระดับโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่ประสบกับความทุกข์ยาก ตัวอย่างดังกล่าวทำให้เห็นว่ารูปแบบของการจัดสวัสดิการสังคมของอิสลามในอดีตผูกพันอยู่กับการจัดการโดยรัฐ แต่ในยุคกลางของอิสลามจนถึงปัจจุบันมักเป็นการจัดสวัสดิการในลักษณะที่กระทำโดยเอกชน⁸ ทั้งในส่วนของระดับบุคคลและระดับองค์กร แม้กระทั่งคนที่ทำงานให้กับรัฐก็ยังไม่ได้ให้ความสำคัญกับการจัดตั้งหรืออาศัยกลไกของรัฐขึ้นมาดำเนินการเพื่อการให้ความช่วยเหลือด้านสวัสดิการสังคม หากแต่ได้ออกไปทำงานในลักษณะของการเสียสละบริจาคทรัพย์สินส่วนตัวโดยดำเนินการทั้งในรูปแบบองค์กร

⁶ อัลกุรอาน 2: 177.

⁷ Anis Ahmad, “Social Welfare: a Basic Islamic Value,” [online] Available from: <http://muslim-canada.org/welfare.htm>. [15/2/50].

⁸ Norman A. Stillman, “Charity and Social Service in Medieval Islam,” in *The Development of Islamic Ritual*, ed. Gerald R. Hawting (Burlington: Ashgate Publishing, 2006), p. 211.

และรายบุคคล⁹ที่เป็นเช่นนี้ก็เนื่องจากในระยะหลังเริ่มเกิดการเปลี่ยนแปลงของการยึดมั่นใน ศรัทธาและความเคร่งครัดต่ออิสลามในหมู่ผู้ปกครอง ดังนั้นประชาชนจึงขาดความเชื่อมั่นในระบบ ราชการ ทั้งในประเด็นทางด้านศาสนาและที่เกี่ยวกับความคล่องตัว ประสิทธิภาพ และความโปร่งใส ในการทำงาน

ส่วนในประเด็นของการให้ความช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ ที่มุสลิมมักถูกมองว่าจำกัดความ ช่วยเหลือเฉพาะพวกพ้องเดียวกันนั้น แท้จริงแล้วอิสลามมิได้จำกัดว่าจะต้องให้ความช่วยเหลือเฉพาะ คนมุสลิมแล้วก็เกิดการให้ความช่วยเหลือต่อคนต่างศาสนิก เพราะตามความศรัทธาของมุสลิมนั้น ท่านศาสดามุฮัมมัดได้ถูกส่งมายังโลกนี้เพื่อให้เป็นความเมตตาแก่มนุษยทุกกลุ่มในโลก ดังที่ถูกระบุ ในคัมภีร์อัลกุรอานว่า

“และเราได้ส่งเจ้า (มุฮัมมัด) มาเพื่อวัตถุประสงค์อื่นใด นอกเหนือจากเพื่อให้เป็น ความเมตตาแก่ทุกสรรพสิ่งในโลก”¹⁰

อย่างไรก็ตาม การทำงานขององค์กรมุสลิมในรูปแบบที่ให้ความช่วยเหลือแก่คนทั่วไปโดย มิได้จำกัดกลุ่มเป้าหมายหลักทางศาสนาก็ยังไม่ปรากฏออกมาให้เห็นเป็นรูปธรรมที่เด่นชัดใน ภาคปฏิบัติเท่าใดนัก โดยส่วนใหญ่เน้นกลุ่มเป้าหมายที่เป็นคนมุสลิม แต่ทั้งนี้ก็ได้กีดกันว่าห้ามให้ ความช่วยเหลือแก่คนที่ไม่ใช่มุสลิม ดังจะเห็นได้จากธรรมนูญขององค์กรในส่วนที่ระบุถึง กลุ่มเป้าหมาย ซึ่งไม่ได้เฉพาะเจาะจงว่าจะต้องเป็นมุสลิมเท่านั้น แต่เมื่อพิจารณาจากรายละเอียด การสรุปผลโครงการและกิจกรรมขององค์กรฯ ที่ได้ดำเนินการในแต่ละปีแล้ว พบว่าในทางปฏิบัติ นั้น การช่วยเหลือก็มักจะเน้นไปที่กลุ่มเป้าหมายซึ่งเป็นคนมุสลิม ที่เป็นเช่นนี้ก็เนื่องจากองค์กรที่จัดตั้งขึ้น เล็งเห็นว่าปัญหาของมุสลิมทั่วโลกเป็นปัญหาอันดับแรกที่ต้องได้รับการช่วยเหลือ เพราะไม่มี หน่วยงานใดมาทำหน้าที่ดูแล อีกทั้งยังมีความจริงที่จะต้องยอมรับว่าเป็นเรื่องยากที่ประเทศที่ไม่ใช่ มุสลิมจะสามารถจัดสรรการจัดสวัสดิการให้กับประชากรมุสลิมได้อย่างทั่วถึงและตรงตามความ ต้องการ โดยเฉพาะในด้านการปฏิบัติศาสนกิจ ทั้งนี้เนื่องจากหน่วยงานของรัฐยังขาดความ เข้าใจอย่างแท้จริง และหากทางองค์กรจะกำหนดกลุ่มเป้าหมายให้กว้างไปกว่านั้นก็อาจจะไม่ สามารถแก้ปัญหาได้อย่างเพียงพอและดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะมีงบประมาณและ บุคลากรจำกัด¹¹ มุมมองและการดำเนินการในลักษณะดังกล่าวนี้จึงไม่ถือว่าขัดหรือผิดต่อหลักการ

⁹ Ibid.

¹⁰ อัลกุรอาน 21: 107.

¹¹ สัมภาษณ์ ซอและห์ ตาละ, วิชาการผู้อำนวยการองค์การสงเคราะห์มุสลิมนานาชาติแห่งประเทศไทย สำนักงาน ประเทศไทย, 23 กันยายน 2549.

ของอิสลาม เพียงแต่เป็นการดำเนินการที่ถือว่ายังไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ตามที่ศาสนาได้กำหนดไว้ และมีแนวโน้มว่าจะเป็นไปได้ยากในช่วงเวลาที่โลกมุสลิมยังไม่มีคามเข้มแข็งและมีปัญหาของมุสลิมที่เป็นชนกลุ่มน้อยในประเทศต่างๆ รุมเร้า นอกจากนี้ยังมีเหตุผลมาจากการที่องค์กรบรรเทาทุกข์ในโลกมุสลิมส่วนใหญ่มีภารกิจในด้านการฟื้นฟูศาสนาควบคู่กันไป กิจกรรมที่ให้ความช่วยเหลือจึงมักเป็นโครงการที่เกี่ยวพันกับวิถีการดำเนินชีวิตของมุสลิม¹² แต่ถ้าหากเป็นประเด็นปัญหาทางด้านมนุษยธรรมอื่นๆ โดยเฉพาะความเดือดร้อนที่จำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลืออย่างเร่งด่วน เช่น ความเดือดร้อนในภาวะสงคราม ภาวะ อดอยาก รวมทั้งภัยธรรมชาติต่างๆ ไม่ว่าจะเป็แผ่นดินไหว น้ำท่วม และสึนามิ เป็นต้น แม้ว่าผู้เดือดร้อนจะไม่ใช่มุสลิมก็ตาม ก็ถือเป็นหน้าที่ที่ศาสนาอิสลามกำหนดว่าจะต้องให้ความช่วยเหลือโดยไม่แบ่งแยกว่าจะนับถือศาสนาใด ซึ่งการให้ความช่วยเหลือในปัญหาดังกล่าวนั้น องค์กรการกุศลมุสลิมข้ามชาติได้ให้ความร่วมมือและหยิบยื่นความช่วยเหลือทั้งในส่วนของเงินและวัสดุปัจจัยผ่านกลไกการบรรเทาทุกข์ขององค์การระหว่างประเทศในระดับโลก เช่น สหประชาชาติ ICRC UNHCR WHO เป็นต้น

1.1.2. ปัจจัยเชิงปรากฏการณ์: บริบทรอบด้านการเกิด IIROSA

การเกิดขึ้นขององค์กรมุสลิมข้ามชาติรวมทั้ง IIROSA นั้น มีปัจจัยแวดล้อมในด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมดังนี้

1) **สภาพเศรษฐกิจสังคมที่เสื่อมโทรมในโลกมุสลิม** เป็นสภาพแวดล้อมสำคัญที่ทำให้มุสลิมเกิดความรู้สึกอัดอั้นต่อชีวิตความเป็นอยู่ที่ย่ำแย่ของประชาชาติมุสลิมทั่วโลก ไม่ว่าจะเป็นความอ่อนแอในหมู่นำของโลกมุสลิม ความล้มเหลวในการแก้ไขปัญหาปาเลสไตน์ ตลอดจนปัญหาของชนกลุ่มน้อยมุสลิมในที่ต่างๆ ที่ถูกกดขี่เอารัดเอาเปรียบ นอกจากนี้ยังรวมถึงสภาพโดยรวมของประเทศในโลกมุสลิมที่ถูกจัดอยู่ในกลุ่มประเทศโลกที่สาม คนมุสลิมจำนวนมากต้องทุกข์ยากเนื่องจากปัญหาความยากจน สงครามกลางเมือง และภัยธรรมชาติ ซึ่งความทุกข์ร้อนข้างต้นได้ดำรงอยู่ท่ามกลางการใช้ชีวิตที่ทรุทร่าเพื่อของมุสลิมจำนวนหนึ่งในประเทศที่ร่ำรวยในภูมิภาคตะวันออกกลาง สภาพข้างต้นนี้ได้กระตุ้นความรู้สึกของมุสลิมที่มีจิตสำนึกในความเป็นพี่น้องทางด้านศาสนาและเจ็บปวดกับปัญหาที่เกิดขึ้น จึงมีความพยายามในการพัฒนาโลกที่สามารถบรรเทาทุกข์ให้กับมุสลิมในที่ต่างๆ ได้ โดยเริ่มจากการเรียไรเงินบริจาคและให้ความช่วยเหลือผู้เดือดร้อนและด้อยโอกาสในระดับรากหญ้า จนกระทั่งปรับเปลี่ยนไปสู่รูปแบบของการทำงานองค์กรที่มีความทันสมัย ซึ่งการที่องค์กรนิยมแนวทางอิสลาม (Islamist organizations) ได้รับการสนับสนุน

¹² สัมภาษณ์ ประสพ สุโชะ. รองหัวหน้าฝ่ายสังคมสงเคราะห์ และหัวหน้างานดูแลเด็กกำพร้าตามบ้าน องค์กรสงเคราะห์มุสลิมนานาชาติแห่งชาอุดีฮาระเบีย สำนักงานประเทศไทย, 18 มิถุนายน 2550.

จากชุมชนในตะวันออกกลางก็เนื่องจากการทำงานเป็นขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมที่ทันสมัยซึ่งมีความสามารถในการระดมทุนและคนไปสู่เป้าหมายที่ชัดเจนได้¹³

นอกจากนี้ยังรวมถึงการที่รูปแบบการทำงานการกุศลที่ถูกนำเสนอขึ้นมีพื้นฐานมาจากศาสนา ซึ่งมีบริบทสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนที่รู้สึกอึดอัดและเป็นทุกข์กับสภาพอันเสื่อมโทรมของสังคมในระบบเดิมที่เป็นอยู่ เช่น ความไม่พอใจต่อระบอบและชนชั้นปกครอง รวมถึงสังคมสมัยใหม่ที่มีเน้นการพัฒนาบนพื้นฐานของวัตถุนิยม บัณฑิตนิยม การกดขี่เอารัดเอาเปรียบ การบริหารที่คดโกงและไร้ประสิทธิภาพ¹⁴ เป็นต้น

2) การคุกคามและสิ่งรุมเร้าจากโลกตะวันตก เป็นอีกบริบทหนึ่งของปัญหาที่สร้างความรู้สึกอึดอัดในหมู่ผู้ที่ตระหนักถึงสภาพเสื่อมโทรมของโลกมุสลิม ไม่ว่าจะเป็ปัญหาที่เรื้อรังมาจากอดีตในดินแดนที่เคยตกอยู่ภายใต้ลัทธิจักรวรรดินิยม ตลอดจนปัญหาการคุกคามจากกลุ่มเผยแพร่ศาสนาคริสต์ที่เข้าไปเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและความเชื่อของมุสลิมผู้ด้อยโอกาสและผู้เดือดร้อนจากปัญหาภัยธรรมชาติ จนเกิดเป็นการเมืองและความขัดแย้งในกิจกรรมการกุศลบรรเทาทุกข์ระหว่างองค์กรของศาสนาคริสต์และอิสลามในเวลาต่อมา¹⁵ นอกจากนี้ยังรวมถึงการไหลบ่าของวัฒนธรรมตะวันตกที่ได้ทำลายอัตลักษณ์แห่งอิสลามออกไปจากวิถีชีวิตของมุสลิมจำนวนมาก

ดังนั้นเมื่อผนวกกับสิ่งที่นาซีฮ์ อัยยูบิ (Nazih Ayubi) นักวิชาการที่ศึกษาเกี่ยวกับอิสลามในมิติการเมือง (Political Islam) ท่านหนึ่ง ได้กล่าวว่า “หนึ่งในลักษณะของการพัฒนาที่เชิงรุก ไม่เท่าเทียมกัน และตกอยู่ใต้อาณัติตามแบบทุนนิยมนั่นก็คือ การที่อัตราการเจริญเติบโตของชุมชนเมือง การศึกษา และระบบราชการ ไม่เคยสอดคล้องกับอัตราการพัฒนาของความเป็นอุตสาหกรรม”¹⁶ สิ่งรุมเร้าที่เกิดขึ้นจากโลกตะวันตกข้างต้นและสภาพความเสื่อมโทรมของเศรษฐกิจสังคมในหัวข้อที่ผ่านมาจึงได้ร่วมเป็นปัจจัยแวดล้อมร่วมแห่งสภาพปัญหาที่ผลักดันให้เกิดกระแสการฟื้นฟูอิสลาม

¹³ Thomas Butko, “Unity through Opposition: Islam as an Instrument of Radical Political Change.” *Middle East Review of International Affairs*. 8, 3 (December 2004): p. 34. อ้างถึงใน ฮาฟิซ สาและ, “เส้นทางการเมืองของฮามาส: ภาพสะท้อน Political Islam ในปาเลสไตน์,” *เอเชียปริทัศน์* 2, 27 (กรกฎาคม- ธันวาคม 2549): 141-142.

¹⁴ Ibid., pp. 33-34.

¹⁵ Jonathan Benthall and Jérôme Bellion-Jourdan, *The Charitable Crescent: Politics of Aid in the Muslim World*, (London: I.B. Tauris, 2003), pp. 111-114.

¹⁶ Nazih Ayubi, *Political Islam: Religion and Politics in the Arab World*, (London and New York: Routledge, 1991), p. 171.

3) **กระแสการฟื้นฟูอิสลาม (Islamic Revivalism)** เป็นปัจจัยประการสำคัญที่สุดซึ่งไม่สามารถละเลยได้ในการทำความเข้าใจถึงที่มาของการก่อเกิด IIROSA กระแสการฟื้นฟูอิสลามได้เริ่มขึ้นในภูมิภาคตะวันออกกลางและส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญหลายประการในการเมืองโลก ทั้งในส่วนของการเมืองภายในโลกมุสลิมและในบริบทการเมืองโลกทั้งหมด

การฟื้นฟูอิสลามเกิดขึ้นจากการตระหนักถึงความเสื่อมถอยและล้าหลังของโลกมุสลิมและการถูกคุกคามจากลัทธิจักรวรรดินิยมตะวันตก¹⁷ และเกิดความรู้สึกหววนรำลึก (nostalgia) ถึงความรุ่งเรืองของอาณาจักรอิสลามในอดีต ระหว่างคริสต์ศตวรรษที่ 13-17 ที่มีความเจริญทั้งทางด้านศิลปกรรมและศิลปะวิทยาการ รวมทั้งตระหนักดีว่าสาเหตุของความเสื่อมถอยที่เกิดขึ้นนั้น มาจากการละทิ้งหลักการแห่งอิสลามของผู้นำมุสลิมในยุคหลัง จนนำไปสู่การล่มสลายของอาณาจักรออตโตมานใน ค.ศ. 1924 ในที่สุด เมื่ออิสลามขาดอำนาจและผู้นำทางการเมือง โลกมุสลิมจึงตกอยู่ในฐานะของผู้ถูกรุกรานทางวัฒนธรรมเรื่อยมา สภาพเช่นนี้ได้ผลักดันให้เกิดแนวความคิดในการฟื้นฟูอิสลามขึ้น โดยมีเป้าหมายเพื่อปฏิรูปสังคมมุสลิมให้กลับไปอยู่ในแนวทางแห่งอิสลาม ซึ่งอีกกระแสหนึ่งที่เกิดขึ้นควบคู่กันก็คือ การปฏิรูปอิสลาม (Islamic Reformism) และอุดมการณ์ที่เป็นแกนหลักในการผลักดันให้เกิดกระแสการฟื้นฟูอิสลามก็คือแนวความคิดที่โลกตะวันตกเรียกว่า *อุดมการณ์อิสลามนิยม (Islamism)** ซึ่งกลุ่มนิยมแนวทางอิสลาม (Islamists) ที่ถือได้ว่าโดดเด่นและมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงสังคมมุสลิมอย่างกว้างขวางที่สุดในช่วงศตวรรษที่ 20 นี้คือ กลุ่มภราดรภาพมุสลิม (Muslim Brotherhood) ซึ่งก่อตั้งขึ้นในอียิปต์เมื่อ ค.ศ. 1928 โดยมีหะซัน อัลบันนา (Hasan al-

¹⁷ John L. Esposito, *The Islamic Threat: Myth or Reality?*, p. 49.

* Islamism เป็นคำที่ถูกอธิบายความหมายและถูกใช้อย่างหลากหลาย ซึ่งในความหมายทั่วไป หมายถึง อุดมการณ์ที่มีอิสลามเป็นแนวทางในการเคลื่อนไหวทางสังคมและการเมือง โดยครอบคลุมทั้งกลุ่มที่มีเป้าหมายเพื่อเรียกร้องรัฐอิสลาม และกลุ่มที่ต้องการเปลี่ยนแปลงสังคมให้มีความสอดคล้องกับบทบัญญัติแห่งอิสลามและใช้ชะรีอะฮ์เป็นกฎหมาย แต่มีนักวิชาการส่วนหนึ่ง เช่น Olivier Roy ที่จำกัดความหมายของ Islamism ว่าเป็นอุดมการณ์ทางการเมืองของอิสลามที่ต้องการจัดตั้งรัฐอิสลามและเน้นการเปลี่ยนแปลงสังคมให้เป็นอิสลามด้วยแนวทางแห่งการปฏิวัติเท่านั้น และมองว่า Islamist ประสบกับความล้มเหลวในการเรียกร้องเป้าหมายดังกล่าว (ดู Olivier Roy, *The Failure of Political Islam*, Translated by Carol Volk, (London: I.B. Tauris, 1994) กลุ่มที่เคลื่อนไหวโดยนิยมแนวทางอิสลามในปัจจุบันจึงถูกเรียกโดย Roy ว่าเป็น กลุ่มหลังอิสลามนิยม (post-Islamist) หรือกลุ่มรากฐานนิยมใหม่ (neofundamentalist movements) ที่มีการปรับตัวและยึดหยุ่นต่อระบบสังคมและการเมืองแบบนิยมทางโลก (secularism) ที่ได้รับอิทธิพลจากตะวันตก

อย่างไรก็ตาม ในความเห็นของผู้วิจัยนั้น แม้ว่าจะไม่คัดค้านที่จะใช้คำว่า *neofundamentalism* มาอธิบายความแตกต่างภายในกลุ่ม Islamist แต่ก็ไม่เห็นด้วยที่จะสละคำว่า Islamism ทิ้งไป แล้วใช้ *post-Islamism* แทนที่ เพราะคำว่า Islamism ยังคงเป็นคำที่สามารถอธิบายกลุ่มเคลื่อนไหวทางสังคมที่นิยมแนวทางอิสลามได้อย่างครอบคลุมและให้ภาพที่ชัดเจน ดังนั้นในวิทยานิพนธ์นี้จึงยังคงใช้คำว่า กลุ่มนิยมแนวทางอิสลาม (Islamist) และ อุดมการณ์อิสลามนิยม (Islamism) ในการอธิบายกลุ่มที่ใช้อิสลามเป็นแนวทางและรากฐานในการเคลื่อนไหวทางสังคมและการเมืองทั้งในอดีตและปัจจุบันเช่นเดียวกับที่นักวิชาการที่ศึกษาเกี่ยวกับการเมืองในโลกมุสลิมอีกส่วนหนึ่งได้ใช้ เช่น Graham E. Fuller และ John L. Esposito เป็นต้น

Bannah) เป็นผู้ก่อตั้ง และมีชัยยิด กุฎบุ (Sayyid Qutb/ 1906-66) เป็นนักคิดคนสำคัญ และอีกกลุ่มหนึ่งคือ กลุ่มญะมาอัตอิสลามี่ (Jamaat-i-Islami) ที่ก่อตั้งในอินเดียเมื่อ ค.ศ. 1941 โดยอบุลอะลา เมาดูดี้ (Abul A'la Maududi/ 1903-79) ซึ่งทั้งสองกลุ่มถูกขนานนามว่าเป็น “ขบวนการฟื้นฟูอิสลามสมัยใหม่” (modern Islamic neorevivalist movement)¹⁸ โดยได้รับอิทธิพลทางความคิดมาจากกลุ่มนักปราชญ์มุสลิมที่มีบทบาทในการฟื้นฟูอิสลามในอดีต ซึ่งมี 2 ช่วงที่เป็นรอยต่อสำคัญทางประวัติศาสตร์ขององค์ความรู้อิสลาม¹⁹ ได้แก่ ในช่วงศตวรรษที่ 18 ที่มี มุฮัมมัด อิบน์ อับดุลวะฮาบ (Muhammad Ibn Abd al-Wahhab/ 1703-87) เป็นผู้ฟื้นฟูแนวทางการศึกษาอิสลามโดยเน้นการกลับไปศึกษารากฐานอันบริสุทธิ์ของอิสลามที่มาจากคัมภีร์อัลกุรอานและแบบอย่างจากท่านศาสดามุฮัมมัด นอกจากนี้ยังมีบทบาทในการต่อต้านการบิดเบือนศาสนา และได้รับความนิยมนักฟื้นฟูศาสนาเป็นจำนวนมาก จนกลายเป็นที่มาของคำว่า “แนวทางวะฮาบี”^{*} ส่วนในช่วงศตวรรษที่ 19 และ 20 นั้น นักฟื้นฟูอิสลามคนสำคัญที่มีอิทธิพลต่อกลุ่มนิยมแนวทางอิสลามมี 3 คน คือ ญะมาลุดดีน อัลอัฟฆอนี (Jamal al-Din al-Afghani/ 1838-1897) มุฮัมมัด อับดุลฮ์ (Muhammad Abduh/ 1849-1905) และรชิด ริฎอ (Rashid Rida/ 1865-1935) แนวคิดของบรรดาปราชญ์เหล่านี้มิได้มีอิทธิพลต่อกลุ่มภราดรภาพมุสลิมและกลุ่มญะมาอัตอิสลามี่เท่านั้น หากรวมถึงกลุ่มนิยมแนวทางอิสลามอื่นๆ ที่มีอยู่อย่างหลากหลายจากอดีตจนถึงปัจจุบันด้วย ทั้งนี้จอห์น แอล เอสโปซิโต (John L. Esposito) ได้สรุปกรอบอุดมการณ์ของขบวนการฟื้นฟูอิสลามไว้ 6 ประการ ดังนี้²⁰

1. อิสลาม คือแนวทางแห่งการดำเนินชีวิตที่สมบูรณ์ที่สุด
2. ความล้มเหลวของมุสลิมมีสาเหตุมาจากการละทิ้งแนวทางแห่งอิสลาม และเดินตามแนวทางโลกีย์แห่งตะวันตก
3. การฟื้นฟูสังคมจำเป็นต้องกลับไปสู่อิสลามและปฏิรูปหรือปฏิวัติให้สังคมปรับเปลี่ยนสู่อิสลามทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง

¹⁸ Ibid., pp. 69-70.

ทั้งสองกลุ่มได้รับความนิยมอย่างกว้างขวางและมีองค์กรสาขาข้ามชาติในหลายประเทศ โดยกลุ่มภราดรภาพมุสลิมมีเครือข่ายอยู่ในตะวันออกกลางและแอฟริกา เช่น ซาอุดีอาระเบีย ซูดาน ซีเรีย และจอร์แดน เป็นต้น และกลุ่มญะมาอัตอิสลามี่มีองค์กรเครือข่ายอยู่ในปากีสถาน บังกลาเทศ อัฟกานิสถาน และแคชเมียร์

¹⁹ Anthony Bubalo and Greg Fealy, *Joining the Caravan?: The Middle East, Islamism and Indonesia*, (Alexandria: Lowy Institute for International Policy, 2005), p. 11.

^{*} ดูรายละเอียดเพิ่มเติมใน ซุฟอัม อูสมาน และ อุษมาน อิดริส, *ขบวนการวะฮาบี: นิยามและความหมาย*, (กรุงเทพฯ: อิสลามิกอะเคเดมี, 2547).

²⁰ John L. Esposito, *Islam: The Straight Path*, (Oxford: Oxford University Press, 1994), p.163. Cited in Douglas Pratt, *The Challenge of Islam: Encounters in Interfaith Dialogue*, (Hampshire: Ashgate, 2005), pp. 153-154.

4. ต้องนำกฎหมายชะรีอะฮ์มาแทนที่กฎหมายของตะวันตก
5. แม้ว่าการทำให้เป็นตะวันตก (westernization) จะถูกประณาม แต่การปรับเปลี่ยนสู่ความทันสมัย (modernization) โดยเฉพาะในด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นสิ่งที่รับได้ แต่จะต้องไม่ขัดกับหลักการแห่งอิสลาม
6. กระบวนการปรับเปลี่ยนสู่อิสลามจำเป็นต้องอาศัยองค์หรือสมาคมของมุสลิมที่ได้รับการฝึกฝนและเสียสละ

โดยทั่วไปแล้วกลุ่มนิยมแนวทางอิสลามเคลื่อนไหวโดยการเรียกร้องให้สังคมมุสลิมกลับไปเคร่งครัดในหลักการแห่งศาสนาและนำอิสลามมาเป็นมาตรฐานและวิถีทางในการดำเนินชีวิตทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว และสังคม รวมทั้งครอบคลุมในทุกมิติทั้งเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ทั้งนี้โดยอาศัยคำสอนอิสลามดั้งเดิมอันบริสุทธิ์และปราศจากการบิดเบือนเป็นแนวทางในการยึดมั่น การเคลื่อนไหวในลักษณะเช่นนี้จึงถูกเรียกในอีกลักษณะหนึ่งว่า แนวความคิดแบบรากฐานนิยม (fundamentalism) ซึ่งเป็นวาทกรรมที่มักถูกโลกตะวันตกกล่าวถึงโดยผูกโยงกับการใช้ความรุนแรงและการก่อการร้าย²¹ และก่อให้เกิดจินตภาพของมีอบที่ตะโกลนสาปแช่งสหรัฐอเมริกา การเผาสถานทูตของประเทศตะวันตก การจับตัวประกันและสังหารผู้บริสุทธิ์ รวมถึงการกดขี่ผู้หญิง แต่เมื่อพิจารณาจากความหมายโดยเนื้อแท้แล้วแนวความคิดแบบรากฐานนิยมเป็นเพียงอุดมการณ์ที่มีแนวทางที่ย้อนศรจากสภาพสังคมที่เป็นอยู่จนอาจเปิดช่องให้ภาคปฏิบัติของบางกลุ่มมีลักษณะที่เป็นไปแบบสุดขั้วหรือตกขอบได้ เพราะกลุ่มนิยมแนวทางอิสลามมีความหลากหลายอยู่ภายใน ย่อมมีบางกลุ่มตีความไปในลักษณะที่สนับสนุนการใช้ความรุนแรง แต่นั่นก็เป็นเพียงส่วนน้อย แม้กระนั้นกลับพบว่าส่วนน้อยดังกล่าวกลับสามารถครอบครองพื้นที่การนิยามวาทกรรมโดยโลกตะวันตกเกี่ยวกับกลุ่มและแนวทางการเคลื่อนไหวของมุสลิม อาทิ Islamic extremism, Islamic radicalism and fanaticism, Islamic terrorism, Political Islam, Islamic fundamentalism, Islamic revivalism, Islamic reformism, Salafism, Wahabism และ Islamic militant เป็นต้น ซึ่งคำเหล่านี้มักถูกเรียกอย่างตรงต่อความหมายและไม่ตรงต่อความหมาย รวมทั้งมีการใช้ในลักษณะที่เหมารวมเป็นเนื้อเดียวกัน (monolithic) ว่าเป็นแนวคิดอิสลามแบบสุดโต่งที่นิยมใช้ความรุนแรง

การเน้นการศึกษาโดยเชื่อมโยงการก่อการร้ายโดยผูกติดกับกลุ่มที่เคร่งครัดในแนวทางอิสลามเพียงอย่างเดียวนี้เป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องเนื่องจากเป็นการทำให้กลุ่มที่มีบทบาทเชิงสร้างสรรค์ดูเลวร้ายในวาทกรรมทางการเมืองของตะวันตกขณะเดียวกันก็ทำให้มองไม่เห็นมิติที่หลากหลายของ

²¹ John L. Esposito, *The Islamic Threat: Myth or Reality?*, p. 209.

แนวคิดอิสลามนิยมซึ่งส่วนใหญ่ไม่สนับสนุนการก่อการร้ายอีกด้วย²² ดังนั้นการศึกษาถึงบทบาทของกลุ่มนิยมแนวทางอิสลามจึงจำเป็นต้องแยกประเด็นการใช้ความรุนแรงหรือการก่อการร้ายออกไปเสียก่อน ซึ่งจะช่วยให้เห็นภาพได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้นว่ายังมีมุสลิมอีกเป็นจำนวนมากที่ยึดแนวทางอิสลามนิยมในการทำงานเพื่อพัฒนาสังคมและเสริมสร้างสันติภาพและความมั่นคงของมนุษย์ ดังที่เราได้เห็นว่าท่ามกลางการใช้อิสลามเป็นเครื่องมือโดยรัฐบาลในบางประเทศและกลุ่มนิยมความรุนแรงบางกลุ่มซึ่งก่อให้เกิดกระแสเกลียดชังจากโลกตะวันตกและทำให้มุสลิมอีกกลุ่มหนึ่งหันไปนิยมแนวทางที่แยกศาสนาออกจากการเมืองนั้น ในอีกด้านหนึ่งยังมีมุสลิมอีกกลุ่มที่เกิดขึ้นมาอย่างเงียบๆ และไม่ค่อยเป็นที่รู้จัก (เพราะมักถูกเหมารวมอยู่ในกลุ่มหัวรุนแรง) แต่มีศักยภาพสูงจนสามารถเปลี่ยนแปลงสังคมมุสลิมทั่วโลก²³ นั่นคือกลุ่มนิยมแนวทางอิสลามที่เน้นการพัฒนาอย่างสร้างสรรค์และมีขันติธรรม ซึ่งเดิมเป็นกลุ่มที่จัดอยู่ในส่วนชายขอบของสังคมมุสลิม แต่ต่อมากลับพัฒนาบทบาทของตนจนกระทั่งเข้ามาอยู่ในกระแสหลักของสังคมมุสลิม เพราะเป็นที่รวมของปัญญาชนที่ได้รับการศึกษาแบบสมัยใหม่ แต่มีแนวความคิดนิยมอิสลามและสามารถทำงานร่วมกับสังคมแบบนิยมทางโลก (secularism) ได้ ขณะเดียวกันก็เข้าไปมีส่วนร่วมในสังคมทุกระดับโดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างมวลชนในระดับรากหญ้า โดยมีการดะวะฮ์ (Da'wah) หรือ การเชิญชวนสู่ศาสนาเป็นเป้าหมายในกิจกรรมบริการสังคมต่างๆ เช่น คลินิก โรงพยาบาล สมาคมช่วยเหลือทางกฎหมาย กองทุนประกันสังคม สหกรณ์ ธนาคารอิสลาม องค์กรการกุศล โรงเรียน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและศูนย์อบรมเยาวชน ตลอดจนการเผยแพร่สื่อและเอกสารทางด้านศาสนา เป็นต้น²⁴ ส่งผลให้แนวความคิดอิสลามนิยมได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายในทุกชนชั้นทุกสาขาวิชาชีพและทุกระดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักเคลื่อนไหวทางด้านสังคมรุ่นใหม่ที่เข้าไปมีบทบาทในการเมืองทุกระดับในประเทศต่างๆ เช่น อียิปต์ ชูदान ตูนิเซีย จอร์แดน คูเวต ซาอุดีอาระเบีย ปากีสถาน แอลจีเรีย มาเลเซีย และอินโดนีเซีย ซึ่งมีจำนวนไม่น้อยที่ได้รับตำแหน่งในรัฐบาล

กลุ่มที่กล่าวถึงมาทั้งหมดนี้มีบทบาทในการสร้างสังคมมุสลิมที่มีความเคร่งครัดในหลักศาสนา รักษาอัตลักษณ์แห่งมุสลิม และยึดอิสลามเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตในทุกๆ ด้าน จนกระทั่งเกิดปรากฏการณ์ทางสังคมที่เรียกว่า การปรับเปลี่ยนสู่อิสลาม* (Islamization) ในสังคมมุสลิมเกือบทุกแห่งทั่วโลก ซึ่งเมื่อพิจารณาในส่วนของบรรดาองค์กรการกุศลมุสลิมข้ามชาติแล้วก็เห็น

²² Graham E. Fuller, *The Future of Political Islam*, (Hampshire: Palgrave Macmillan, 2003), p. 83.

²³ John L. Esposito, *The Islamic Threat: Myth or Reality?*, pp. 22-23.

²⁴ Ibid., p. 23.

* ดูเหตุผลการนิยามคำศัพท์จากเชิงอรรถสุดท้ายของบทที่ 1 หน้า 34

ได้ว่าต่างมีนโยบายและบุคลากรที่ยึดอุดมการณ์อิสลามนิยมเป็นแนวทางในการทำงาน จึงถือได้ว่าองค์กรเหล่านี้เป็นทั้งผลิตผลและกลไกของกระแสการฟื้นฟูอิสลาม

4) บทบาทของปัญญาชนมุสลิมที่ได้รับการศึกษาจากโลกตะวันตก เป็นสิ่งหนึ่งที่ได้รับอิทธิพลมาจากกระแสการฟื้นฟูอิสลาม ซึ่งปัจจุบันการปรับเปลี่ยนสู่อิสลามของมุสลิมในประเทศตะวันตกกำลังเป็นที่สนใจของผู้เชี่ยวชาญที่ติดตามความเป็นไปของมุสลิมในยุโรปและสหรัฐอเมริกา ซึ่งมีประชากรมุสลิมอยู่เป็นจำนวนมากไม่น้อย ซึ่งเกิดขึ้นจากการอพยพย้ายถิ่นของมุสลิมจากเอเชียใต้ แอฟริกา และตะวันออกกลาง รวมทั้งการเปลี่ยนศาสนาของชาวยุโรปและอเมริกันในจำนวนที่มีอัตราสูงขึ้น นอกจากนี้ยังมีส่วนหนึ่งที่เข้าไปศึกษาเรียนรู้ในมหาวิทยาลัยชั้นนำของตะวันตก ซึ่งในจำนวนของกลุ่มคนเหล่านี้เองที่ส่วนหนึ่งนิยมแนวทางอิสลามอยู่เดิมแล้ว และอีกส่วนหนึ่งได้ศึกษาอิสลามจากตำราและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในสังคมตะวันตก²⁵ และเกิดแนวความคิดว่าจะต้องจัดตั้งองค์กรการกุศลของโลกมุสลิมที่ดำเนินงานด้านการบรรเทาทุกข์ โดยส่วนหนึ่งได้เห็นแบบอย่างและได้รับวิธีการทำงานจากตะวันตก กล่าวคือ “มีหัวอิสลาม เรียนรู้ประสบการณ์จากตะวันตก” ซึ่งได้รับอานิสงส์ของการพัฒนาของโลกตะวันตก และประยุกต์ให้เข้ากับหลักแห่งศาสนาอิสลาม โดยไม่ปฏิเสธสิ่งที่เป็นบวกของโลกตะวันตก ซึ่งไม่ได้ส่งผลต่อการสูญเสียอัตลักษณ์แห่งอิสลาม

5) คุณูปการจากโลกตะวันตก

- การเพิ่มบทบาทของภาคประชาสังคมในระดับโลก เป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งในฐานะที่เป็นกระแสนำไปสู่การจัดตั้งองค์กรการกุศลมุสลิม อันเป็นบริบทที่เกิดขึ้นมาท่ามกลางความไม่มั่นคงของมนุษย์ที่ดำรงอยู่หลากหลายรูปแบบ ซึ่งปรากฏให้เห็นชัดในยุคที่เทคโนโลยีสารสนเทศได้เอื้ออำนวยให้เกิดการรับรู้มากขึ้น และรัฐโดยลำพังนั้นไม่อาจจัดการได้อย่างครอบคลุมและมีประสิทธิภาพ

กระแสการตื่นตัวของภาคประชาสังคมได้เกิดขึ้นในช่วงครึ่งศตวรรษที่ผ่านมา อันเป็นช่วงเวลาเดียวกันกับที่มีการก่อตัวขององค์กรเคลื่อนไหวทางสังคมในด้านมนุษยธรรมด้วย ซึ่งเกิดขึ้นมาจากความตระหนักถึงความเดือดร้อนของเพื่อนมนุษย์จากปัญหาความไม่มั่นคงของมนุษย์หลากหลายสาเหตุและรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นความเดือดร้อนจากภัยธรรมชาติ โรคระบาด ปัญหาที่เกิดจากความยากจน ปัญหาจากสงครามกลางเมืองและสงครามระหว่างประเทศ เป็นต้น ซึ่งในส่วนของ

²⁵ Peter Mandaville, *Transnational Muslim Politics: Reimagining the Umma*, (London: Routledge, 2001), pp.

โลกมุสลิมเองก็ไม่ได้หลุดพ้นจากอิทธิพลของกระแสการตื่นตัวดังกล่าว เพราะมีการจัดตั้งองค์การการกุศลขึ้นเพื่อบรรเทาปัญหาความไม่มั่นคงของมนุษย์ขึ้นมาเช่นเดียวกัน โดยส่วนใหญ่เป็นองค์กรที่เกิดขึ้นในโลกอาหรับและมักมีกลุ่มเป้าหมายหลักในการให้ความช่วยเหลือโดยเน้นที่คนมุสลิม ทั้งนี้เนื่องจากคนมุสลิมในกลุ่มประเทศอาหรับส่วนใหญ่มีฐานะที่ร่ำรวยและได้รับสวัสดิการจากรัฐบาลภายในประเทศของตนค่อนข้างดี แต่มุสลิมซึ่งอยู่ในประเทศอื่นๆ ยังมีฐานะยากจนและมีคุณภาพชีวิตต่ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศด้อยพัฒนาของทวีปแอฟริกาและบางประเทศในเอเชียที่ประสบภาวะสงครามและปัญหาความขัดแย้งภายในประเทศมาอย่างยาวนาน เช่น โซมาเลีย ชูดาน อัฟกานิสถานและปาเลสไตน์ ในขณะที่มุสลิมอีกกลุ่มหนึ่งซึ่งอาจจะอยู่ในประเทศกำลังพัฒนาที่มีฐานะไม่ยากจนมากนัก แต่ความเป็นชนส่วนน้อยซึ่งมีความแตกต่างทางด้านศาสนาจากชนส่วนใหญ่ของประเทศนั้นทำให้มุสลิมในประเทศดังกล่าวไม่ได้รับการจัดสรรสวัสดิการอย่างทั่วถึงและเพียงพอในมิติซึ่งจำเป็นต่อการดำรงตนในฐานะที่เป็นมุสลิม

- ตัวอย่างการทำงานด้านมนุษยธรรมในรูปแบบขององค์กร คุญูปการอีกประการหนึ่งที่โลกมุสลิมได้รับอันสืบเนื่องจากการพัฒนาประชาธิปไตยของโลกตะวันตกที่เชื้อให้ภาคประชาสังคมมีบทบาทก็คือ รูปแบบการทำงานในลักษณะขององค์กรบรรเทาทุกข์ที่มีประสิทธิภาพและเป็นมืออาชีพ โดยเฉพาะรูปแบบการทำงานขององค์กรแพทย์ไร้พรมแดน (Medecine Sans Frontier – MSF) และองค์การกาชาดสากล ที่ทำให้มุสลิมกลับมามองเห็นศักยภาพและรากฐานที่มีอยู่ในอิสลาม ซึ่งตัวอย่างจากการทำงานของ IORSА ที่จะได้กล่าวถึงในบทนี้จะเป็นตัวอย่างที่ดีอย่างยิ่ง ซึ่งจะสะท้อนให้เห็นถึงการประยุกต์ใช้วิธีการบริหารจัดการองค์กรในแบบตะวันตกผสมผสานกับรากฐานที่มีอยู่ในศาสนาอิสลาม

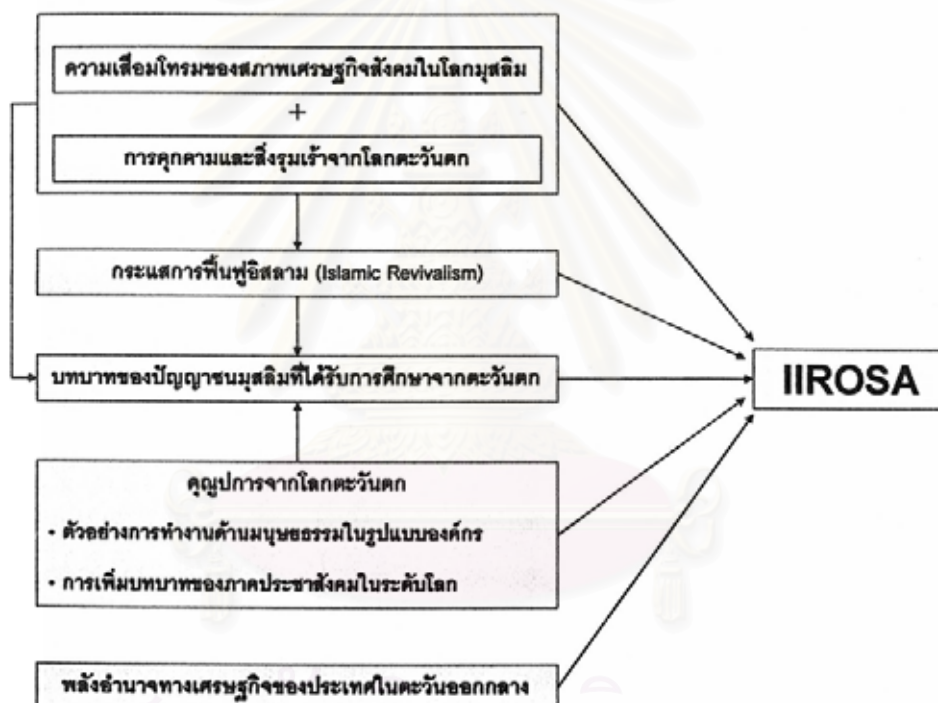
6) พลังอำนาจทางเศรษฐกิจของประเทศในตะวันออกกลาง ถือเป็นปัจจัยรากฐานที่สำคัญในแง่ของความสามารถที่จะระดมทุนจำนวนมหาศาลจากทรัพย์สินส่วนเกินของคนที่ร่ำรวยในประเทศตะวันออกกลางไปใช้เป็นงบประมาณในการดำเนินกิจกรรมด้านการกุศล เพราะเจตนาที่จะช่วยเหลือเพียงอย่างเดียวนั้นไม่เพียงพอที่จะช่วยบรรเทาความทุกข์ร้อนให้เพื่อนมนุษย์ได้ หากจำเป็นต้องมีทุนและความสามารถด้วย ซึ่งปัจจัยหลักที่ทำให้ประเทศในตะวันออกกลางมีขีดความสามารถทางด้านเศรษฐกิจขึ้นมาก็คือ รายได้จากธุรกิจน้ำมัน ที่สร้างเม็ดเงินจำนวนมหาศาลจนกลายเป็นปรากฏการณ์ที่เรียกว่า petrodollar*

* เป็นคำที่บัญญัติขึ้นในปี 1973 โดย ศาสตราจารย์ อิบรอฮีม โอวีส์ (Ibrahim Oweiss) แห่งคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยจอร์จทาวน์ สหรัฐอเมริกา

ปรากฏการณ์ข้างต้นได้ส่งผลให้ประเทศในกลุ่มโอเปกมีสถานภาพทางด้านเศรษฐกิจดีขึ้น และประชาชนอยู่ดีกินดี ทำให้มีความสามารถในการบริจาคเงินช่วยเหลือเพื่อการกุศลได้ในจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อได้รับการผลักดันจากหลักการศาสนา ส่งผลให้เกิดองค์กรการกุศลที่ดำเนินกิจการข้ามชาติขึ้นอย่างแพร่หลายในหลายประเทศ เช่น ซาอูดีอาระเบีย คูเวต สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ เป็นต้น

จากปัจจัยที่ก่อให้เกิด IIROSA ทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปความเชื่อมโยงของปัจจัยต่างๆ ได้ดังแผนภาพข้างล่างนี้

ภาพที่ 2.1 แผนภาพสรุปความเชื่อมโยงของปัจจัยที่ทำให้เกิด IIROSA

แผนภาพนี้สามารถนำไปใช้อธิบายการเกิดองค์กรการกุศลมุสลิมอื่นๆ ในช่วงเวลาเดียวกันนี้ได้เช่นกัน เพราะปัจจัยทั้งหมดล้วนเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดการรวมตัวกันเพื่อจัดตั้งองค์กรการกุศลต่างๆ ในโลกมุสลิม ซึ่งมีหลายองค์กรที่ดำเนินงานโดยจัดตั้งสำนักงานสาขาหรือมีเครือข่ายที่รับความช่วยเหลืออยู่ในหลายประเทศ

1.2. ประวัติการก่อตั้ง IIROSA

ในบรรดาองค์กรที่กล่าวถึงข้างต้น สันนิบาตโลกมุสลิม (Muslim World League – MWL) ซึ่งมีชื่อในภาษาอาหรับว่า "อัล-รอบิฎะฮ์ อัล-อิสลามียะฮ์" (رابطة العالم الإسلامي) ถือเป็นองค์กร

ที่เรียกได้ว่ามีชื่อเสียงและมีบทบาทเป็นที่ยอมรับมากที่สุดในแวดวงวิชาการด้านการศึกษาและวัฒนธรรมในโลกมุสลิม และที่สำคัญต่อประเด็นที่กำลังศึกษาก็คือ เป็นองค์กรซึ่งเป็นที่มาของการก่อตั้งองค์การ IIROSA

สันนิบาตโลกมุสลิมมีสำนักงานใหญ่อยู่ที่นครมักกะฮ์ (Makkah) ประเทศซาอุดีอาระเบีย ก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 18 พฤษภาคม ค.ศ. 1962 (14 ซุลฮิจญะฮ์ ฮ.ศ.1381) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเรียกร้องให้มุสลิมทั่วโลกยึดมั่นในแนวทางการดำเนินชีวิตที่มาจากคัมภีร์อัลกุรอานและแบบอย่างจากท่านศาสดามุฮัมมัด เผยแพร่ข้อมูลที่ถูกต้องเกี่ยวกับศาสนาอิสลาม สร้างความเข้าใจในปัญหาที่คลุมเครือและการใส่ร้ายต่ออิสลามเพื่อให้มนุษยชาติยอมรับสิ่งที่อัลลอฮ์ได้บัญญัติขึ้น รณรงค์ให้สังคมออกจากสิ่งที่อัลลอฮ์ทรงห้าม ช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาทุกขزونของมุสลิมที่เกิดขึ้นทั่วโลก พร้อมกับเรียกร้องเชิญชวนสู่ความเคร่งครัดในศาสนาอิสลามเพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีทั้งด้านกายภาพและความศรัทธา สนับสนุนการศึกษาและวัฒนธรรมอันดีงาม รณรงค์ต่อต้านความรุนแรงและการก่อการร้าย และส่งเสริมให้มีการสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดกับศาสนิกอื่นๆ ที่มีความเชื่อและวัฒนธรรมแตกต่างกัน* ดังนั้นกิจกรรมขององค์กรจึงเน้นในเรื่องของการสร้างความเข้มแข็งในด้านความศรัทธาและยกระดับชีวิตความเป็นอยู่ของมุสลิม การสร้างความเป็นเอกภาพและภราดรภาพในหมู่ประชาชาติมุสลิม ตลอดจนการสื่อสาร สร้างความเข้าใจ และสานสัมพันธ์กับองค์กรและสังคมที่ไม่ใช่มุสลิม ตัวอย่างของกิจกรรมที่ดำเนินการได้แก่ ผลิตและแจกจ่ายสื่อการศึกษา ให้นงบประมาณในการสร้างมัสยิด หอสมุด และศูนย์บริการวิชาการและวัฒนธรรมอิสลาม จัดการสัมมนาและอบรมผู้ทำงานเผยแพร่ศาสนาและนักกิจกรรมเคลื่อนไหวเพื่อสังคม ตลอดจนจัดการประชุมสัมมนาทางวิชาการเพื่อหารือถึงการหาทางออกในประเด็นปัญหาต่างๆ รวมถึงหาแนวทางในการสร้างสรรค์สังคมโลกให้มีคุณธรรมและความสงบสุข²⁶

สันนิบาตโลกมุสลิมเป็นองค์กรเอกชนอิสระที่ไม่แสวงหาผลกำไร ไม่เกี่ยวข้องกับการเมือง ไม่อยู่ในสังกัดของรัฐบาลใดรัฐบาลหนึ่ง ไม่แทรกแซงกิจการภายในของแต่ละประเทศ และไม่สนับสนุนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรือสัญชาติใดสัญชาติหนึ่ง อาจกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า สันนิบาตโลกมุสลิมเป็นเวที

* ตัวอย่างหนึ่งของสันนิบาตโลกมุสลิมในความพยายามเพื่อสร้างความเข้าใจและแลกเปลี่ยนความคิดกับคนต่างศาสนิกในประเด็นปัญหาระดับโลก คือ การส่งสารเพื่อตอบข้อซักถามและประเด็นต่างๆ ที่รวบรวมโดยกลุ่มผู้สื่อข่าวอเมริกัน 60 คน ในสารของนักวิชาการอเมริกันถึงประชาคมมุสลิมหลังจากเหตุการณ์ 9/11 ซึ่งมีชื่อว่า "ด้วยเหตุอันใดเราจึงต้องปะทะกัน" ทั้งนี้ องค์การสันนิบาตโลกมุสลิมได้มีการจัดพิมพ์จดหมายต่อข้อซักถามดังกล่าวทั่วโลก รวมทั้งการจัดพิมพ์เป็นภาษาไทยด้วยเช่นกัน

ศึกษารายละเอียดเพิ่มเติมใน องค์การสันนิบาตโลกมุสลิม, สารสันนิบาตโลกมุสลิมถึงประชาชนชาวอเมริกัน, แปลโดย หอสมุดอิสลามยะลา, ศูนย์บริการสังคมวิทยาลัยอิสลามยะลา: ปัตตานี, 2546.

²⁶ Available from: <http://www.themwl.org/Profile/default.aspx?I=AR> [6/12/2006].

กลางสำหรับผู้รู้และผู้ทรงคุณวุฒิของโลกมุสลิมในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาของประชาชาติมุสลิมทั้งหมด เห็นได้จากการที่คณะมนตรีสันนิบาตโลกมุสลิมถูกคัดเลือกและแต่งตั้งโดยบรรดาผู้ทรงคุณวุฒิจากประเทศต่างๆ ทั่วโลก* และได้จัดการประชุมบ่อยครั้ง ทั้งในส่วนของการประชุมสามัญของกรรมการ และการประชุมวิสามัญต่อประเด็นปัญหาต่างๆ ดังนั้นหน้าที่อันโดดเด่นของสันนิบาตโลกมุสลิมจึงเป็นบทบาทในการกำหนดจุดยืนและนโยบายของนักวิชาการด้านศาสนาและผู้รู้มุสลิม หรือที่เรียกว่า อุลามาอ์ (Ulama) ในด้านสิทธิมนุษยชน การเผยแผ่ศาสนา การปกป้องศักดิ์ศรีและเกียรติยศของมุสลิม ขจัดแนวคิดที่เป็นปฏิปักษ์และอคติต่ออิสลามตลอดจนลบล้างข้อบิดเบือนต่ออิสลาม ปกป้องสิทธิประโยชน์ของมุสลิมพร้อมทั้งให้ความช่วยเหลือในด้านการศึกษา วิชาการ สังคม และสาธารณสุข ซึ่งในการทำหน้าที่ดังกล่าว จำเป็นที่จะต้องจัดตั้งกลไกขึ้นมาดำเนินงานในแต่ละด้าน ซึ่งประกอบด้วย 4 องค์การที่เกิดขึ้นมาจากข้อเสนอของสันนิบาตโลกมุสลิม

1. สภามัสญิดโลก (The World Supreme Council of Mosques)
2. สภานิติศาสตร์อิสลาม (The Fiqh/Islamic Jurisprudence Council)
3. องค์การสงเคราะห์มุสลิมนานาชาติ (The International Islamic Relief Organization)
4. คณะกรรมการศึกษาสัญลักษณ์ทางวิทยาศาสตร์ในอัลกุรอานและแบบปฏิบัติของท่านศาสดามุฮัมมัด (ช.ล.) (The Commission on Scientific Signs in the Quran and Sunnah)

ในส่วนขององค์การสงเคราะห์มุสลิมนานาชาติแห่งชาอุดีอาเราะเบีย หรือ IIROSA ซึ่งเป็นกรณีศึกษาในที่นี้ มีชื่อเรียกในภาษาอาหรับว่า "อัยอะตุลอิกอชะฮ์ อัลอิสลามียะฮ์ อัลอาละมียะฮ์" (هيئة الإغاثة الإسلامية العالمية) โดยเรียกสั้นๆ ว่า "อิกอชะฮ์" (Ighatha) เป็นองค์การที่ถือกำเนิดขึ้นมาจากมติการประชุมของสันนิบาตโลกมุสลิมในการประชุมใหญ่ของสภากรรมการบริหารสันนิบาตโลกมุสลิมครั้งที่ 20 ซึ่งจัดขึ้น ณ นครมักกะฮ์ ประเทศซาอุดีอาเราะเบีย ระหว่างวันที่ 17-29 ตุลาคม 1978 โดยที่ประชุมมีมติเห็นชอบให้จัดตั้งองค์การขึ้นมาเพื่อดำเนินการให้ความช่วยเหลือทางด้านมนุษยธรรมแก่ผู้ที่ประสบกับความทุกข์ยากในภูมิภาคต่างๆ ทั่วโลก หลังจากนั้นจึงมีการประกาศจัดตั้งองค์การ IIROSA ซึ่งมีผลบังคับใช้อย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 29 มกราคม 1979 ตามพระราชกฤษฎีกาแห่งราชอาณาจักรซาอุดีอาเราะเบียฉบับที่ 4734²⁷ ส่งผลให้ IIROSA ได้รับการจดทะเบียนอย่างถูกต้อง

* ปัจจุบันมีคณะมนตรีก่อตั้งรวมทั้งสิ้น 61 ท่าน โดยมีตัวแทนจากประเทศไทย 2 ท่าน คือ นายวันมูหะมัดนอร์ มะทา อดีตประธานรัฐสภาและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย และ ดร.อิสมาอีลลุตฟี จะปะกียา อธิการบดีมหาวิทยาลัยอิสลามยะลา

²⁷ "The IIRO's Profile," Annual Report 1998, International Islamic Relief Organization, Saudi Arabia, Muslim World League, p. 10.

ตามกฎหมายและดำเนินการภายใต้ธรรมนูญและข้อบังคับขององค์การ²⁸ ซึ่งหากพิจารณาจากการแก้ไขธรรมนูญขององค์กรฉบับต่างๆ แล้ว จะเห็นได้ว่าการดำเนินงานของ IIROSA มีพัฒนาการของความเป็นอิสระจากการควบคุมดูแลโดยสันนิบาตโลกมุสลิมมากยิ่งขึ้นตามลำดับ จนอาจกล่าวได้ว่าปัจจุบัน IIROSA มีการบริหารและดำเนินงานในส่วนของกิจกรรมที่เป็นเอกเทศ แต่ในส่วนของ การกำหนดนโยบายหลักและการบริหารสถาบันยังคงอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสันนิบาตโลกมุสลิม ดังจะเห็นได้ว่าตราสัญลักษณ์ประจำองค์การของ IIROSA ที่ปรากฏข้างล่างนี้ประกอบด้วยสัญลักษณ์ 2 ส่วน คือ ตราสัญลักษณ์ประจำสันนิบาตโลกมุสลิมอยู่ด้านในและถูกล้อมรอบด้านล่างด้วยจันทร์เสี้ยวแดงซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของงานสาธารณสุขและการช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ของโลกมุสลิม

ภาพที่ 2.2 ตราสัญลักษณ์ประจำองค์การ IIROSA

ที่มา: www.iirosa.org

ปัจจุบัน IIROSA มีสำนักงานใหญ่ตั้งอยู่ที่นครมักกะฮ์ แต่มีศูนย์การบริหารงานอยู่ที่เมืองญิดดะฮ์ (Jeddah)²⁹ ประเทศซาอุดีอาระเบีย และมีสำนักงานสาขาในราชอาณาจักรซาอุดีอาระเบียอีก 18 แห่ง โดยแต่ละสาขาได้เปิดสาขาย่อยในระดับท้องถิ่นอีกทอดหนึ่งซึ่งมีจำนวนรวมเกือบร้อยแห่ง รวมทั้งได้ดำเนินกิจกรรมด้านการส่งเสริมความมั่นคงของมนุษย์ในอีกกว่าร้อยประเทศทั่วโลก ดังจะได้กล่าวถึงรายละเอียดในหัวข้อต่อไป

²⁸ Available from: <http://www.iirosa.org/en/aboutus.php>.

²⁹ Chapter 2, Article 3, *The Constitution of the International Islamic Relief Organization of Saudi Arabia*, 2002, p. 2.

2. ระบบการดำเนินงานขององค์การสงเคราะห์มุสลิมนานาชาติ: ภาพสะท้อนลักษณะข้ามชาติ

หลักการแห่งภราดรภาพและประชาคมมุสลิมข้ามชาติ นอกเหนือจากจะสามารถอธิบายในฐานะที่เป็นที่มาและแรงบันดาลใจในการก่อเกิด IIROSA แล้ว แนวคิดทั้งสองประการยังส่งผลในการหล่อหลอมรูปแบบการทำงานและการจัดการบริหารองค์การอีกด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการหล่อให้เป็นองค์การที่มองข้ามเส้นเขตแดนของรัฐ-ชาติและมีการดำเนินงานข้ามชาติ ดังที่จะได้เห็นจากการดำเนินงานขององค์การ IIROSA ซึ่งจะกล่าวถึงต่อไปนี้

2.1. วัตถุประสงค์ของ IIROSA³⁰

- 1) ให้ความช่วยเหลือและจัดหาอุปกรณ์บรรเทาทุกข์แก่ผู้ได้รับผลกระทบจากภัยธรรมชาติ ความอดอยาก และภัยจากสงคราม
- 2) ให้ความช่วยเหลือในการพัฒนาการศึกษาและสังคมของมุสลิมในประเทศต่างๆ
- 3) สร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริจาคทรัพย์สิน
- 4) รักษาความสัมพันธ์อันดีกับผู้ที่มีบทบาทสำคัญในสังคมต่างๆ
- 5) ตอบสนองความต้องการของผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือเป็นพิเศษและอย่างเร่งด่วน
- 6) รณรงค์สนับสนุนให้ผู้คนในสังคมที่ด้อยพัฒนามีจิตสำนึกของการอาสาให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการทำงานและพึ่งพาตนเองให้มากที่สุด
- 7) ร่วมมือและประสานงานกับองค์กรอื่นๆ ที่มีวัตถุประสงค์และเจตนารมณ์ในการทำงานคล้ายคลึงกันทั้งภายในซาอุดีอาระเบียและต่างประเทศ

2.2. นโยบายของ IIROSA³¹

- 1) ดำเนินงานให้เป็นไปตามเป้าหมายที่สอดคล้องกับธรรมนูญและกฎระเบียบขององค์กร
- 2) ดำเนินงานอย่างเป็นเอกภาพและมีแนวทางเดียวกันทั้งสำนักงานใหญ่ภายในประเทศ และสำนักงานสาขาในต่างประเทศ ที่จะต้องเป็นไปตามพันธกิจ นโยบาย วัตถุประสงค์ และกฎระเบียบขององค์กร
- 3) ยึดหลักการพึ่งพาตนเองให้มากที่สุด
- 4) รักษาศักยภาพให้มีมาตรฐานสูงสุด
- 5) ใช้ศักยภาพขององค์กรในการสร้างความสามัคคีในสังคมอันหลากหลาย

³⁰ Chapter 2, Article 5, The Constitution of the International Islamic Relief Organization of Saudi Arabia, 2002, p. 4.

³¹ Chapter 2, Article 4, The Constitution of the International Islamic Relief Organization of Saudi Arabia, 2002, p. 3.

- 6) ไม่แทรกแซงกิจการภายในของประเทศหรือองค์กรอื่นๆ
- 7) มุ่งมั่นรักษาเสถียรภาพทางการเงินของและพัฒนารายได้ขององค์กร

เป้าหมายในการทำงานของ IIROSA นอกเหนือจากเพื่อภารกิจในด้านมนุษยธรรมที่เป็นไปตามวัตถุประสงค์และนโยบายที่ระบุข้างต้นแล้ว IIROSA ยังมีเป้าหมายสูงสุดในการทำงานเพื่อเผยแพร่หลักคำสอนของศาสนาอิสลาม เสริมสร้างสังคมให้อยู่ในศีลธรรม และเรียกร้องเชิญชวนให้ผู้คนมีความศรัทธาที่เข้มแข็งและปฏิบัติตามหลักการอิสลามอย่างเคร่งครัด³² ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของสันนิบาตโลกมุสลิมที่เป็นองค์กรบริหารของ IIROSA ในระดับที่สูงกว่า

2.3. วิธีการดำเนินงานของ IIROSA

ในการดำเนินนโยบายเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ข้างต้น IIROSA มีวิธีการดำเนินงานโดยเริ่มจากการรวบรวมเงินบริจาคและวัตถุประสงค์จากบรรดานักธุรกิจและผู้มีจิตกุศล พร้อมกับสร้างเครือข่ายและผลิตนักทำงานอาสาสมัครช่วยเหลือสังคม จากนั้นจึงได้จัดตั้งสถาบันต่างๆ เช่น โรงเรียน สถาบันพัฒนาวิทยาศาสตร์ สถาบันเพื่อการฝึกวิชาชีพในแขนงต่างๆ ทั้งนี้เพื่อรองรับและดำเนินการโครงการเกี่ยวกับการพัฒนาการศึกษาและคุณภาพชีวิตโดยเน้นการพัฒนาทักษะเพื่อให้ผู้ด้อยโอกาสมีความเชี่ยวชาญจนสามารถดำรงชีพโดยพึ่งตนเองได้ นอกจากนี้ IIROSA ยังได้จัดตั้งโรงพยาบาล ศูนย์บริการทางการแพทย์ และสถานแจกจ่ายยาเพื่อให้การรักษาและแจกจ่ายยาแก่ผู้ป่วยในชุมชนที่อยู่ในถิ่นทุรกันดารและยังขาดแคลนอุปกรณ์การรักษาสุขภาพและสาธารณสุขขั้นพื้นฐานที่จำเป็น ส่วนการดำเนินการอีกประการหนึ่งที่ IIROSA ตั้งเป็นเป้าหมายชัดเจนและได้รับการสนับสนุนงบประมาณอย่างมากมาอย่างต่อเนื่องคือ การให้ความช่วยเหลือแก่เด็กกำพร้า ทั้งในรูปแบบของการจัดตั้งศูนย์รับเลี้ยงเด็กกำพร้าและการให้ทุนทรัพย์แก่เด็กกำพร้าในชุมชนต่างๆ ซึ่งนอกเหนือจากการดำเนินการด้วยวิธีการดังกล่าวข้างต้นแล้ว IIROSA ยังได้อาศัยการประสานงานและร่วมมือกับองค์กรการกุศลและองค์กรสงเคราะห์อื่นๆ ในโลกเพื่อช่วยเหลือสนับสนุน ตลอดจนแลกเปลี่ยนเครื่องมือและความรู้ระหว่างกัน

จากกิจกรรมที่ได้ดำเนินการทั้งหมดของ IIROSA สามารถจัดประเภทของการให้ความช่วยเหลือได้เป็น 7 หมวดหมู่* ได้แก่ สังคมสงเคราะห์ การช่วยเหลือบรรเทาทุกข์กรณีฉุกเฉิน วิศวกรรมและการก่อสร้าง การดูแลสุขภาพ ส่งเสริมการศึกษา การพัฒนาสังคมและโครงการตามเทศกาล และการท่องเที่ยวอัลกุรอาน

³² สัมภาษณ์ ประสพ สุโษะ, รองหัวหน้าฝ่ายสังคมสงเคราะห์ และหัวหน้าฝ่ายดูแลเด็กกำพร้าตามบ้าน องค์การสงเคราะห์มุสลิมนานาชาติแห่งซาอุดีอาระเบีย สำนักงานประเทศไทย, 18 มิถุนายน 2550.

* จำแนกตามวิธีการจัดหมวดหมู่ของ IIROSA ในรายงานประจำปี ตั้งแต่ปี 2001-2006

2.4. โครงสร้างการบริหารองค์กรของ IIROSA

ในมิติของการบริหารองค์กร IIROSA ประกอบด้วยกลไกหลัก 3 ส่วน ได้แก่ 1. สมัชชาสูงสุด (General Assembly) ซึ่งมีหน้าที่กำหนดทิศทางการทำงาน 2. คณะกรรมการบริหาร (Board of Directors) มีหน้าที่ในการประเมินและตรวจสอบการทำงาน และ 3. สำนักเลขาธิการ (Secretariat General) มีหน้าที่รับผิดชอบการดำเนินภารกิจช่วยเหลือสงเคราะห์ โดยในส่วนของสมัชชาสูงสุด และคณะกรรมการบริหารนั้นมีผู้นำหน่วยงานเป็นคนเดียวกัน คือ เลขาธิการใหญ่แห่งสันนิบาตโลกมุสลิม ซึ่งคนปัจจุบันก็คือ ศาสตราจารย์ ดร. अबดุลเลาะห์ บิน अबดุลมุฮ์ซิน อัตตุรกี (Professor Dr. Abdullah bin Abdul Mohsin Al-Turki) ในขณะที่ผู้บริหารสูงสุดของสำนักเลขาธิการคือ เลขาธิการใหญ่แห่ง IIROSA ซึ่งปัจจุบันคือ ดร.อัดนัน คอลีล บาช่า (Dr. Adnan Khalil Basha)

หน่วยงานหลักทั้ง 3 ส่วนมีโครงสร้างการบริหารงานและอำนาจหน้าที่ดังนี้

2.4.1. สมัชชาสูงสุด* มีหน้าที่กำหนดยุทธศาสตร์ นโยบาย และวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานของ IIROSA รวมทั้งมีอำนาจแต่งตั้งกรรมการบริหารและแก้ไขธรรมนูญขององค์กร สมาชิกของสมัชชาสูงสุดมีจำนวนทั้งสิ้น 188 คน ซึ่งได้รับการคัดเลือกและแต่งตั้งมาจากนักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับในสังคมอาหรับ ผู้ที่มีส่วนในการก่อตั้งและให้การสนับสนุนอุปถัมภ์องค์กร กรรมการบริหารองค์กร ตลอดจนผู้บริหารตำแหน่งสำคัญในสำนักเลขาธิการ ซึ่งประกอบด้วย เลขาธิการใหญ่ รองเลขาธิการ ผู้อำนวยการดำเนินงานฝ่ายต่างๆ ผู้อำนวยการสาขาทั้งภายในและต่างประเทศ ทั้งนี้สมาชิกของสมัชชาสูงสุดมีวาระคราวละ 4 ปี และมีข้อบังคับในธรรมนูญว่าต้องทำงานด้วยความสมัครใจโดยปราศจากความมุ่งหวังในค่าจ้างและเงินตอบแทนใดๆ**

2.4.2. คณะกรรมการบริหาร มีอำนาจหน้าที่ใน 2 ส่วนที่สำคัญ คือ ในด้านการบริหาร และในด้านการเงิน อำนาจหน้าที่ในส่วนแรกได้แก่ การอนุมัติโครงการที่เสนอขึ้นมาโดยเลขาธิการใหญ่ การประเมินการทำงานของสำนักเลขาธิการรวมทั้งการดำเนินงานของสำนักงานสาขาทั้งภายใน

* เป็นสถาบันที่เกิดขึ้นมาจากการแก้ไขปรับปรุงธรรมนูญของ IIROSA ใน ค.ศ. 2002 ซึ่งได้รับการเห็นชอบในการประชุมสมัยสามัญกรรมการองค์การสันนิบาตโลกมุสลิมครั้งที่ 31 ณ นครมักกะฮ์ หลังจากที่ธรรมนูญฉบับเดิมนั้นได้ระบุถึงอำนาจหน้าที่ของกลไกหลักเพียง 2 สถาบัน คือ คณะกรรมการบริหาร และสำนักเลขาธิการ

และดูรายละเอียดเพิ่มเติมเกี่ยวกับสมัชชาสูงสุด จาก ภาคผนวก ก หน้า 268-273 ในธรรมนูญของ IIROSA, Article 7-9.

** เนื่องจากการทำงานของ IIROSA เป็นงานด้านการศึกษาโดยอาศัยเงินบริจาคจากผู้มีจิตศรัทธา ดังนั้นจึงจำเป็นต้องใช้จ่ายงบประมาณอย่างรอบคอบ ในทำนองเดียวกันก็เป็นการควบคุมเรื่องความโปร่งใสในการทำงาน ซึ่งผู้ที่รับตำแหน่งดังกล่าวจะต้องตระหนักอยู่เสมอว่าเป็นงานที่ต้องเสียสละและสมัครใจ มิใช่มุ่งแสวงหาผลประโยชน์จากตำแหน่ง แต่ให้มุ่งหวังการตอบแทนจากพระเจ้าผู้เป็นเจ้าของผู้เดียว

ชาอูดีอาระเบียและต่างประเทศ ส่วนอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับงบประมาณนั้น คณะกรรมการบริหาร เป็นผู้พิจารณาและอนุมัติร่างงบประมาณรายจ่ายประจำปีของ IIROSA ตลอดจนตรวจสอบการใช้ งบประมาณขององค์กรฯ ให้เป็นไปด้วยความโปร่งใสและตรงตามวัตถุประสงค์ที่ได้วางไว้ ทั้งนี้โดย แต่งตั้งผู้ตรวจสอบบัญชีขึ้นมาทำหน้าที่ตรวจสอบ (ดังจะได้อธิบายต่อไปในหัวข้อ วิธีการดำเนินงาน และมาตรการตรวจสอบทางการเงิน)

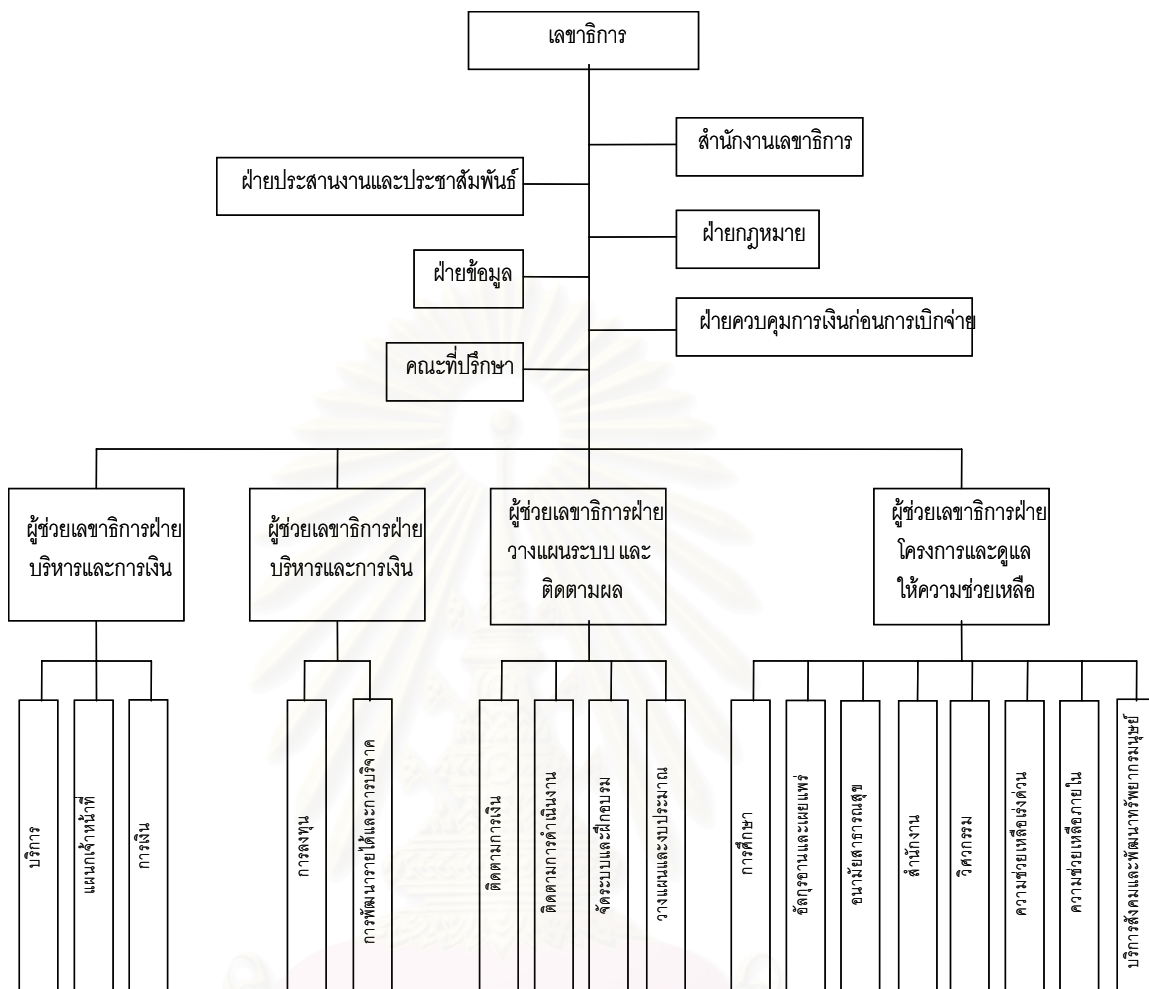
สมาชิกในคณะกรรมการบริหาร มีจำนวน 24 คน เป็นสมาชิกถาวรโดยตำแหน่ง ที่มาจาก ผู้บริหารของ IIROSA และสันนิบาตโลกมุสลิม ซึ่งประกอบด้วย เลขาธิการใหญ่แห่งสันนิบาตโลก มุสลิม เลขาธิการใหญ่แห่ง IIROSA ผู้ช่วยเลขาธิการและประธานสภากฎหมายแห่งสันนิบาตโลก มุสลิม ผู้อำนวยการสำนักงานสาขาของ IIROSA ภายในชาอูดีอาระเบียจำนวน 8 คน ขณะที่ กรรมการในสัดส่วนที่เหลืออีก 12 คนจะได้รับการเสนอและแต่งตั้งจากสำนักเลขาธิการใหญ่ ทั้งนี้ คณะกรรมการบริหารจะมีการประชุมสมัชชาสามัญ ปีละ 2 ครั้ง และมีวาระในการดำรงตำแหน่งคราวละ 2 ปี โดยแต่ละคนจะต้องทำงานด้วยความสมัครใจและไม่ได้รับค่าตอบแทนใดๆ จากการดำรง ตำแหน่ง*

2.4.3. สำนักเลขาธิการ เป็นสถาบันที่อาจเรียกได้ว่ามีความสำคัญที่สุด เนื่องจากมี หน้าที่รับผิดชอบส่วนงานที่เป็นหัวใจหรือแกนหลักของ IIROSA นั่นคือการดำเนินงานภาคปฏิบัติ ทั้งหมดขององค์กรฯ ในภารกิจช่วยเหลือและสงเคราะห์ผู้ทุกข์ร้อนทั่วโลก หน้าที่ของสำนัก เลขาธิการครอบคลุมตั้งแต่การจัดหาบุคลากร การระดมทุนและจัดสรรงบประมาณ การเสนอแผนงาน และโครงการ ตลอดจนดำเนินกิจกรรมตามนโยบายที่ได้กำหนดไว้ และจัดทำรายงานประจำปีเพื่อส่ง มอบต่อคณะกรรมการบริหารขององค์กรฯ

การดำเนินงานของสำนักเลขาธิการอยู่ภายใต้การนำของเลขาธิการใหญ่แห่ง IIROSA ซึ่ง ได้รับอำนาจเต็มจากกรรมการบริหารให้เป็นผู้รับผิดชอบภารกิจในการบริหารและควบคุมการ ดำเนินงานในด้านการช่วยเหลือสงเคราะห์ของ IIROSA ทั้งในชาอูดีอาระเบียและต่างประเทศ ซึ่งใน การขับเคลื่อนภารกิจอันสำคัญนี้ สำนักเลขาธิการมีฐานการดำเนินงานอยู่ที่ศูนย์บริหารงานใน เมืองญิดดะฮ์ของชาอูดีอาระเบีย โดยมีการจัดสรรโครงสร้างการดำเนินงานตามผังโครงสร้างต่อไปนี้

* ศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่และการดำเนินงานของคณะกรรมการบริหารในรายละเอียดอื่นๆ จาก ภาคผนวก ก หน้า 273-282 ในธรรมนูญของ IIROSA, Article 10-11.

ภาพที่ 2.3 ผังโครงสร้างการบริหารงานของสำนักงานใหญ่แห่ง IIROSA

ที่มา: เอกสารขออนุญาตเข้ามาดำเนินงานในประเทศไทยขององค์การส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศของชาติแห่งชาอุติอาระเบีย

เมื่อพิจารณาจากผังโครงสร้างการดำเนินงานข้างต้น จะเห็นได้ว่า แม้ IIROSA เป็นองค์กรข้ามชาติ แต่การจัดแบ่งหน้าที่การดำเนินงานหลักในสำนักงานใหญ่มิได้ระบุรายละเอียดซึ่งชี้ให้เห็นภาพที่ครอบคลุมการดำเนินงานในต่างประเทศ แต่ทั้งนี้ก็ได้หมายความว่า การดำเนินงานของ IIROSA ไม่เป็นลักษณะข้ามชาติ เนื่องจากผังโครงสร้างข้างต้นมิได้แยกแยะระหว่างการดำเนินงานภายในประเทศชาอุติอาระเบียกับสำนักงานสาขาในต่างประเทศ กล่าวคือมิได้มีการแยกฝ่ายที่ดูแลเกี่ยวกับการดำเนินงานในต่างประเทศออกมาอย่างเป็นสัดส่วนชัดเจน แต่รายละเอียดหรือเนื้อหาภายในแต่ละฝ่ายนั้นล้วนแล้วแต่มีส่วนเกี่ยวข้องและดูแลรับผิดชอบทั้งกิจกรรมในส่วนขององค์กรแม่และสำนักงานสาขา ดังที่ปรากฏในรายงานผลการดำเนินงานประจำปีของ IIROSA ที่ได้มีการสรุปรายรับที่ได้จากเงินบริจาคในแต่ละเมืองของชาอุติอาระเบียในแต่ละปี และสรุปผลการดำเนินงานของฝ่ายต่างๆ ที่ได้ดำเนินกิจกรรมทั่วโลกโดยได้ระบุถึงตัวเลขของผลการดำเนินงานในโครงการต่างๆ

อย่างละเอียดรวมทั้งแจกแจงตามรายประเทศและภูมิภาค การจัดโครงสร้างการดำเนินงานในลักษณะนี้ชี้ให้เห็นถึงธรรมชาติขององค์กรที่จัดตั้งขึ้นมาเพื่อดำเนินภารกิจข้ามชาติอย่างแท้จริง โดยมิได้แบ่งแยกการจัดลำดับความสำคัญระหว่างความช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยากที่มีสัญชาติเดียวกับองค์กรแม่กับคนสัญชาติอื่นๆ ทั่วโลก

2.5. สำนักงานสาขาของ IIROSA

ในระดับการปฏิบัติงานเพื่อดำเนินภารกิจในการให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมนั้น IIROSA ดำเนินงานโดยอาศัยองค์กรสาขาทั้งในซาอุดีอาระเบียและต่างประเทศดังนี้

1. สำนักงานสาขาภายในประเทศ (domestic office) ประกอบด้วยสำนักงานสาขาประจำเมืองภายในประเทศ (domestic branch office) และสำนักงานสาขาเคลื่อนที่ (mobile office)
2. สำนักงานสาขาในต่างประเทศ (external office) ประกอบด้วยสำนักงานสาขาในประเทศต่างๆ และสำนักงานประจำภูมิภาค (regional branch office) และสำนักงานตัวแทนในองค์กรต่างๆ (representative office)

2.5.1. สำนักงานสาขาของ IIROSA ภายในซาอุดีอาระเบีย IIROSA ได้เปิดสำนักงานสาขาภายในประเทศซาอุดีอาระเบียถึง 18 สาขาประจำเมืองต่างๆ ทั่วประเทศ โดยมีบรรดาเชื้อพระวงศ์และเจ้าฟ้าชายผู้ว่าการในแต่ละเมืองเป็นผู้อุปถัมภ์ของแต่ละสาขา ทั้งการอุปถัมภ์ในด้านงบประมาณและการสนับสนุนในด้านอื่นๆ ยิ่งไปกว่านั้นนอกเหนือจาก 18 สาขาหลักแล้ว แต่ละสาขายังมีการเปิดสาขาย่อยภายในแต่ละเมืองอีกทอดหนึ่ง ทั้งนี้เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้มีจิตกุศลภายในซาอุดีอาระเบียสามารถร่วมบริจาคเงินเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของ IIROSA ได้อย่างทั่วถึง

สำนักงานสาขาทั้ง 18 แห่ง ประกอบด้วย สำนักงานสาขาอัลบาศา (Al-Baha) สาขานคร Riyadh (Riyadh) สาขาอัล-ญาวฟ (Al-Jouf) สาขาอาซีรุ (Asir) สาขาคณะอนุกรรมการสตรีประจำเมืองญิดดะฮ์ (Women's IIROSA Committee, Jeddah) สาขาฏออีฟ (Ta-if) สาขานครมักกะฮ์ (Makkah) สาขาญิดดะฮ์ (Jeddah) สาขานครมะดีนะฮ์ (Madinah) สาขายันบู (Yanbu) สาขานัจญ์รอน (Najran) สาขานูร็อยดะฮ์ (Buraidah) สาขาอุนัยซะฮ์ (Unaizah) สาขาภาคพื้นตะวันออก (Eastern Area) สาขากิซาน (Gizan) นอกจากนี้ในปี ค.ศ. 2001 ยังมีการเปิดสำนักงานสาขาอีก 3 แห่ง ในเมือง ตะบู๊ก (Tabuk) ฮัยล์ (Hail) และพรมแดนตอนเหนือ (Northern Frontiers)

ในอดีตสำนักงานสาขาของ IIROSA เหล่านี้ นอกเหนือจากจะถูกจัดตั้งในเมืองต่างๆ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรับบริจาคเงินและทรัพย์สินจากประชาชนภายในประเทศซาอุดีอาระเบียรวมทั้งให้ความช่วยเหลือภายในท้องถิ่นแล้ว สำนักงานสาขาทั้ง 18 แห่งยังมีภารกิจรับผิดชอบการดำเนิน

โครงการต่างๆ ในหลายประเทศทั่วโลก ซึ่งแต่ละสาขาได้ให้การสนับสนุนและดำเนินกิจกรรมในต่างประเทศแตกต่างกันไปตามประเภทของโครงการและพื้นที่ รวมทั้งสามารถบริหารและดำเนินกิจกรรมดังกล่าวได้อย่างเป็นอิสระและค่อนข้างเป็นเอกเทศจากสำนักงานใหญ่ โดยมีเงื่อนไขว่า จะต้องจัดทำรายงานประจำปีทีละบรูอย่างละเอียดถึงโครงการที่สำนักงานแต่ละสาขาได้ให้การสนับสนุน พร้อมกับรายงานด้านงบประมาณและประเทศปลายทางที่ได้รับความช่วยเหลือ แต่ภายหลังจากการปรับเปลี่ยนระบบการบริหารงานใน ค.ศ. 2002 อันเนื่องมาจากผลกระทบของนโยบายต่อต้านการก่อการร้ายของสหรัฐอเมริกาภายหลังเหตุการณ์วินาศกรรมในวันที่ 11 กันยายน 2001 (ซึ่งจะได้วิเคราะห์ต่อไปในบทที่ 4) IIROSA จึงได้ย้ายศูนย์การบริหารงานจากเมืองมักกะฮ์ไปที่เมืองญิดดะฮ์พร้อมกับกำหนดให้การบริหารกิจกรรมในต่างประเทศรวมศูนย์อยู่ที่สำนักงานญิดดะฮ์เพื่อควบคุมการดำเนินงานในต่างประเทศให้เป็นไปอย่างโปร่งใส มีเอกภาพและสอดคล้องกับนโยบายและวัตถุประสงค์ขององค์กรมากยิ่งขึ้น³³ อันจะนำมาซึ่งความน่าเชื่อถือและลดความหวาดระแวงจากหน่วยงานความมั่นคงของประเทศต่างๆ

นอกเหนือจากสำนักงานสาขาประจำเมืองแล้ว IIROSA ยังดำเนินงานผ่านสำนักงานสาขาเคลื่อนที่เพื่อให้สามารถเข้าถึงคนกลุ่มต่างๆ ในหลายพื้นที่ให้มากที่สุด เพื่อให้ประชาชนชาวซาอุดีอาระเบียสามารถมีส่วนร่วมในการบริจาคและรับความช่วยเหลือในกรณีที่เกิดธรณีภัยได้อย่างทั่วถึงที่สุด ซึ่งสำนักงานสาขาเคลื่อนที่มี 3 รูปแบบ ได้แก่ รถยนต์ เต็นท์เคลื่อนที่ และทีมงานเดินเท้าที่ถูกส่งไปยังหมู่บ้านต่างๆ โดยมีหน้าที่หลักคือ การระดมทุนรับเงินบริจาค การประชาสัมพันธ์องค์การ การอบรมให้ความรู้ด้านศาสนา การสำรวจข้อมูลเพื่อให้ความช่วยเหลือ และการให้ความช่วยเหลือในกรณีฉุกเฉิน³⁴

2.5.2. สำนักงานสาขาของ IIROSA ในต่างประเทศ นับตั้งแต่การก่อตั้งองค์กรจากอดีตจนถึงปัจจุบัน IIROSA ขยายบทบาททางด้านมนุษยธรรมครอบคลุมพื้นที่กว่า 80 ประเทศและดินแดน* ทั่วโลก โดยส่วนใหญ่มักเป็นประเทศที่คนมุสลิมมีฐานะยากจนและมีความเป็นอยู่อย่างยากลำบาก รวมทั้งประเทศที่มีมุสลิมเป็นชนกลุ่มน้อย ซึ่ง IIROSA ได้ดำเนินการในภูมิภาคต่างๆ ดังนี้

³³ สัมภาษณ์ ลูไอ มุฮัมมัด บาร์บิเกอร์, ผู้จัดการสถานสงเคราะห์เด็กกำพร้า บ้าน "อัลซัยยิดะฮ์ นะฟีซะฮ์ ซัมส์" องค์การสงเคราะห์มุสลิมนานาชาติ สำนักงานประเทศไทย, 18 มิถุนายน 2550.

³⁴ สัมภาษณ์ ลูไอ มุฮัมมัด บาร์บิเกอร์, ผู้จัดการสถานสงเคราะห์เด็กกำพร้า บ้าน "อัลซัยยิดะฮ์ นะฟีซะฮ์ ซัมส์" องค์การสงเคราะห์มุสลิมนานาชาติ สำนักงานประเทศไทย, 18 มิถุนายน 2550.

* ในเอกสารต่างๆ ขององค์กร IIROSA เช่น รายงานผลการดำเนินงานประจำปี และเอกสารแนะนำองค์กร ได้ระบุถึงพื้นที่เป้าหมายในการให้ความช่วยเหลือโดยไม่จำกัดหน่วยหรือเขตพื้นที่เฉพาะที่เป็นประเทศ แต่ได้รวมถึงดินแดนซึ่งอยู่ภายใต้อำนาจอธิปไตยของบางรัฐ ซึ่งส่วนใหญ่มักเป็นพื้นที่ซึ่งเกิดกรณีพิพาทในเรื่องดินแดน เช่น แคชเมียร์ ปาเลสไตน์ เซเชเนีย เป็นต้น

ในทวีปแอฟริกา ได้แก่ แอลจีเรีย เอธิโอเปีย เจริเทรีย ยูกันดา เบนิน บุร์กินาฟาโซ บุรุนดี ซาดี แคนเมอรูน แทนซาเนีย โตโก ตูนิเซีย กาบอง แกมเบีย ไลบีเรีย หมู่เกาะคอโมโรส จิบูตี โกตดิวัวร์ เซเนกัล ซูดาน เซียร์ราลีโอน โซมาเลีย แซมเบีย กานา กินี (กินีโกนากรี) กินีบิสเซา คองโก คองโกบราช ซาวิล (สาธารณรัฐคองโก) เคนยา อียิปต์ โมร็อกโก มอริเตเนีย มอริเชียส โมซัมบิก มาลี มาลาวี ไนเจอร์ และไนจีเรีย

ในทวีปเอเชีย ได้แก่ ซาอุดีอาระเบีย ซีเรีย จอร์แดน เลบานอน เยเมน คูเวตสถาน (ภายใต้การปกครองของอิรักในอดีต) ปาเลสไตน์ เซเชเนีย อาเซอร์ไบจาน อุซเบกิสถาน เติร์กเมนิสถาน ทาจิกิสถาน คีร์กีซสถาน คาซัคสถาน ดาเกสถาน* ไชปีเรีย ศรีลังกา อัฟกานิสถาน ปากีสถาน บังกลาเทศ แคนเมียร์ เนปาล อินเดีย จีน ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย พม่า กัมพูชา ลาว เวียดนาม มาเลเซีย สิงคโปร์ และประเทศไทย

ในยุโรป ได้แก่ สเปน แอลเบเนีย อิตาลี สหราชอาณาจักร บอสเนียและเฮอร์เซโกวีนา ตุรกี เดนมาร์ก กรีซ โรมานีเย เซอร์เบีย โคอโซโว มาซิโดเนีย เบลเยียม และเนเธอร์แลนด์ นอกจากนี้ IIROSA ยังมีบทบาทในประเทศแถบทวีปออสเตรเลีย ได้แก่ ออสเตรเลีย และประเทศแถบหมู่เกาะ เช่น ปาปัวนิวกินี หมู่เกาะฟีจี และวานูอาตู และในทวีปอเมริกาใต้ IIROSA ได้เคยให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศบราซิล แต่ไม่ได้มีการจัดตั้งสำนักงานสาขาอย่างเป็นทางการ³⁵ ซึ่งในบรรดาประเทศที่กล่าวถึงข้างต้นนี้ มีเพียง 40 ประเทศที่มีการจัดตั้งสำนักงานสาขาขึ้น ส่วนประเทศที่เหลือเป็นเพียงพื้นที่ดำเนินโครงการที่มีเครือข่ายของ IIROSA ซึ่งขึ้นตรงต่อสำนักงานสาขาที่ตั้งอยู่ในประเทศใกล้เคียง เช่น ประเทศไทยมีสำนักงานสาขาซึ่งรับผิดชอบการดำเนินงานในพม่า กัมพูชา ลาว และเวียดนาม เป็นต้น

นอกเหนือจากการบริหารงานในเชิงโครงสร้างการดำเนินงานที่อธิบายมาทั้งหมดในหัวข้อข้างต้นแล้ว การบริหารอีกส่วนหนึ่งที่เป็นหัวใจสำคัญของการดำเนินงานในการส่งเสริมความมั่นคงของมนุษย์ของ IIROSA คือ การบริหารงบประมาณ ดังจะได้อธิบายในหัวข้อต่อไป

อันสะท้อนให้เห็นถึงนัยในการมองปัญหาทางดินแดนที่เกิดขึ้นต่อโลกมุสลิม รวมทั้งชี้ให้เห็นถึงจุดยืนขององค์กรฯ ในการไม่ยอมรับการประกาศบูรณภาพทางดินแดนของรัฐบางรัฐที่ได้ดินแดนมาโดยปราศจากความชอบธรรม หรือไม่สามารถที่จะปกครองดินแดนดังกล่าวได้อย่างสมบทบาทของรัฐ อย่างไรก็ตามในบรรดาดินแดนที่มีกรณีความขัดแย้งข้างต้น IIROSA ไม่ได้กล่าวถึงดินแดนสามจังหวัดชายแดนใต้ของประเทศไทยในฐานะ “ปัตตานี” หรือ ในฟิลิปปินส์ก็ไม่ได้กล่าวถึงดินแดน “มินดาเนา” ของชาวมุสลิมไมโรหากแต่ยอมรับในฐานะที่เป็น “ประเทศไทย” และ “ประเทศฟิลิปปินส์”

* ดาเกสถาน (Daghistan) เป็นสาธารณรัฐปกครองตนเองที่อยู่ในรัสเซีย

³⁵ International Islamic Relief Organization of Saudi Arabia, *Annual Report 2003-2004*, p. 15.

3. ระบบการบริหารงบประมาณองค์การสงเคราะห์มุสลิมนานาชาติแห่งซาอุดีอาระเบีย

ท่ามกลางหมอกควันแห่งการก่อการร้ายและการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมระหว่างประเทศหลังนโยบายการต่อต้านการก่อการร้ายของสหรัฐอเมริกา ประเด็นหนึ่งที่น่าจับตาคือเป็นจุดสนใจและเป็นที่ยังสยมากที่สุดของสังคมโลกต่อองค์การการกุศลของมุสลิมก็คือ ระบบการเงิน ทั้งในส่วนของการได้มาและในส่วนของค่าใช้จ่ายงบประมาณ ด้วยเหตุนี้การคลี่คลายความสงสัยดังกล่าวจึงเป็นเป้าหมายหนึ่งของการศึกษาวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะต้องบรรลุ ในทำนองเดียวกันก็เป็นประเด็นสำคัญที่จะทำให้เกิดความเข้าใจต่อการทำงานของ IIROSA ดังนั้นในหัวข้อนี้จึงประกอบด้วยประเด็นเกี่ยวกับระบบการบริจาคนในศาสนาอิสลาม การระดมทุน การจัดสรรงบประมาณ และการตรวจสอบทางการเงินของ IIROSA

3.1. ระบบการบริจาคนในอิสลาม: ทุนและกลไกควบคุม

เนื่องจากแหล่งที่มาของงบประมาณส่วนใหญ่ที่ IIROSA ใช้ดำเนินงานนั้นมาจากการบริจาคของคนมุสลิม ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับบทบัญญัติของการบริจาคนในศาสนาอิสลาม ซึ่งในหัวข้อนี้จะขอกกล่าวถึงใน 2 ประเด็นหลักที่เกี่ยวข้องกับการบริหารและการดำเนินงานขององค์กร ประเด็นแรก คือ การบริจาคนในอิสลามในฐานะที่เป็นที่มาของทุนหรือกล่าวในอีกลักษณะหนึ่งได้ว่าเป็นเครื่องมือในการระดมทุนของสังคมมุสลิม และประเด็นที่สองคือ หลักการบริจาคนในศาสนาอิสลามในฐานะที่เป็นกลไกการควบคุมการใช้จ่ายทรัพย์สินให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของศาสนา

ในประเด็นแรก อิสลามมองว่าผู้ที่ได้รับความโปรดปรานจากพระเจ้าเป็นผู้เป็นเจ้าของให้ยู่ดีกินดีมีฐานะร่ำรวยจะต้องทำหน้าที่แบ่งปันสิ่งดีงามที่ได้รับให้แก่เพื่อนมนุษย์ที่มีฐานะด้อยกว่า ทั้งนี้เพื่อกระจายความเป็นธรรมและความมั่งคั่งในสังคม ดังนั้นการบริจาคนจึงถูกกำหนดให้เป็นคำสอนและหลักปฏิบัติในศาสนาอิสลาม ซึ่งโดยทั่วไปแล้วคำว่า การบริจาคนตามความหมายที่มีนัยยะกว้างๆ ในภาษาอาหรับจะใช้คำว่า *เศาะตะเกาะฮ์ (Sadaqah)* ซึ่งพัฒนาขึ้นมาจากคำรากศัพท์ภาษาอารบิกที่มีความหมายว่า “สัจจริง” ดังนั้นความหมายที่แท้จริงของคำว่า บริจาคนในศาสนาอิสลามจึงต้องมีลักษณะที่เป็นการอุทิศให้ด้วยความจริงใจไม่เสแสร้งไม่โอ้อวดหรือเพื่อต้องการชื่อเสียงและคำสรรเสริญเยินยอจากมนุษย์ เป็นการบริจาคนที่หวังในความโปรดปรานของพระเจ้าเพียงผู้เดียว

การบริจาคนในศาสนาอิสลามแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ การบริจาคนที่ถูกกำหนดให้เป็นหน้าที่บังคับและการบริจาคนที่เป็นไปตามความสมัครใจ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

3.1.1 การบริจาคนบังคับ (เศาะตะเกาะฮ์ วาญิบะฮ์) เป็นการบริจาคนที่เป็นหน้าที่ทางศาสนาซึ่งถูกกำหนดให้เป็นข้อบังคับสำหรับมุสลิมทุกคนคือปฏิบัติ การบริจาคนประเภทนี้รู้จักกันดี

ในอีกคำหนึ่ง นั่นคือคำว่า *ซะกาต (Zakat)* ซึ่งเป็นหนึ่งใน 5 ประการของหลักปฏิบัติ*ในศาสนาอิสลาม

คำว่า“ซะกาต” โดยทางภาษาแล้วหมายถึง “การทำให้บริสุทธิ์” “การเพิ่มพูน” และ“ความเจริญงอกงาม” ดังนั้นวัตถุประสงค์ของซะกาตที่เชื่อมโยงกับความหมายดังกล่าวก็คือ เป็นการบริจาคเพื่อชักฟอกจิตใจให้สะอาดบริสุทธิ์ รวมทั้งชักฟอกทรัพย์สินให้บริสุทธิ์ด้วยเช่นกัน เพราะส่วนหนึ่งจากทรัพย์สินที่เกินความจำเป็นนั้นอิสลามถือว่าเป็นสิทธิที่สังคมจะต้องได้รับ หากไม่บริจาคออกไปก็เท่ากับว่าเงินทั้งหมดนั้นไม่บริสุทธิ์ นอกจากนี้ถึงแม้ว่าการบริจาคซะกาตจะต้องจ่ายทรัพย์สินออกไปแต่ในมุมมองอิสลามไม่ถือว่าเป็นการสูญเสีย หากแต่เป็นการเพิ่มพูนและทำให้เจริญงอกงามเป็นผลตอบแทนในโลกหน้า โดยในการจ่ายซะกาตนั้นอิสลามได้กำหนดประเภทของทรัพย์สินที่ต้องบริจาคซึ่งมี 4 ประเภท ได้แก่ ที่ดิน ปศุสัตว์ เงินและทอง และสินค้าที่มีไว้เพื่อขาย ในขณะเดียวกันก็ได้กำหนดอัตราทรัพย์สินขั้นต่ำที่จะต้องบริจาคซึ่งแตกต่างกันไปตามแต่ละประเภท หากผู้ใดมีไม่ถึงก็ไม่ถือว่าเป็นหน้าที่ที่ต้องบริจาค แต่หากมีสะสมไว้มากจนถึงอัตราที่กำหนดก็ต้องหักทรัพย์สินร้อยละ 2.5 ของจำนวนทรัพย์สินที่สะสมไว้ในรอบปีออกไปบริจาคให้แก่ผู้มีสิทธิ์รับบริจาค ซึ่งประกอบด้วยบุคคล 8 ประเภท ได้แก่ คนยากจนอนาถา คนขัดสนที่รายได้ไม่เพียงพอต่อการยังชีพ คนที่ทำหน้าที่บริหารหรือจัดการทรัพย์สินซะกาต คนที่มีใจโน้มมาสู่ลัทธิธรรม (หมายถึงมีความสนใจในศาสนาอิสลาม) ทาสหรือคนที่ถูกพันธนาการที่ต้องการไถ่ตัว ผู้มีหนี้สิน ผู้ที่ทำงานในหนทางของอัลลอฮ์ และคนเดินทาง**

ซะกาตเทียบได้กับภาษีที่ประชาชนต้องจ่ายให้กับรัฐ เพราะเมื่อคนรวมตัวกันเป็นสังคมแล้วก็มีความจำเป็นร่วมกันที่จะต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายของสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสในสังคม จึงอาจกล่าวได้ว่ากองทุนที่รวบรวมซะกาตนั้นเป็นกองทุนเพื่องานทางด้านสังคม³⁷ ระบบการจัดเก็บซะกาตที่สมบูรณ์ที่สุดคือ การจัดเก็บซะกาตในสมัยท่านศาสดามุฮัมมัดที่มีกองคลังเป็นสถาบันรวบรวมและจัดเก็บทรัพย์สินเพื่อนำไปแจกจ่ายหรือทำกิจกรรมในสังคมโดยสอดคล้องกับประเภทของผู้มีสิทธิ์รับซะกาต แต่ในสังคมที่ไม่มีสถาบันมาทำหน้าที่ดังกล่าว การ

* หลักปฏิบัติ 5 ประการในศาสนาอิสลามประกอบด้วย 1. การปฏิญาณตนว่า “ไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮ์และนบีมุฮัมมัดเป็นศาสนทูตของพระองค์” 2. การละหมาด 5 เวลา 3. การบริจาคซะกาต 4. การถือศีลอดในเดือนเราะมะฎอน 5. การประกอบพิธีฮัจญ์ ณ นครมักกะฮ์

** บุคคลหรือกิจกรรมที่อยู่นอกเหนือจาก 8 ประเภทนี้ เช่น เด็กกำพร้า คนต่างศาสนิก หรือผู้เดือดร้อนจากสาเหตุอื่นๆ ตลอดจนกิจกรรมเช่น การสร้างโรงเรียน การพัฒนาชุมชน เป็นต้น จะใช้เงินบริจาคจากส่วนอื่นๆ

³⁷ อัลลามะฮ์ ซัยยิด สุลัยมาน นดีวี และ อับดุลอะซีซ เซค, *ซะกาต: หลักประกันสังคมในอิสลาม*, แปลโดย บรรจง บินกาชัน (กรุงเทพฯ: อัล อะมีน, 2543), หน้า 37.

บริจาคชะกาศก็ยังคงถือเป็นหน้าที่ที่มุสลิมต้องปฏิบัติซึ่งอาจจะแจกจ่ายด้วยตนเองหรืออาจให้ผ่านบุคคลหรือองค์กรที่อาสาทำหน้าที่แจกจ่ายก็ได้ ดังนั้นไม่ว่าจะอยู่ในยุคสมัยใดทรัพย์สินที่ถูกสะสมไว้โดยคนรวยก็จะต้องไหลออกมาสู่มือของคนยากจน อันเป็นการกระจายความมั่งคั่งให้เกิดขึ้นในสังคม จึงทำให้ชะกาศยังคงมีการเคลื่อนไหวเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจของสังคมต่อไปทุกยุคทุกสมัย ซึ่งในชาอูดีอาระเบีย นั้น คนที่มีความสามารถในการบริจาคมีจำนวนมากในขณะที่คนที่มั่งคั่งที่จะรับนั้นมีจำนวนน้อย ในขณะที่คนที่ตระหนักในหลักการชอน์ก็จะต้องบริจาคให้ได้แม้ว่าจะหาผู้รับได้ยาก จึงมีความจำเป็นที่จะต้องส่งเงินบริจาคกระจายไปยังที่อื่นๆ ทั้งนี้ก็เนื่องมาจากความจำเป็นที่จะต้องบริจาคตามหลักการศาสนา

3.1.2 การบริจาคทานตามความสมัครใจ (เศาะตะเกาะฮ์ มุสตะฮับบะฮ์)เป็นการบริจาคที่ไม่ถือว่าเป็นข้อบังคับ แต่เป็นสิ่งที่ศาสนาเรียกร้องเชิญชวนและสนับสนุนให้กระทำ ดังที่ปรากฏในคัมภีร์อัลกุรอานว่า

“สุเจ้าไม่อาจบรรลุถึงซึ่งคุณธรรมได้ เว้นเสียแต่ว่าสุเจ้าจะบริจาคสิ่งทีสุเจ้ารัก แท้จริงอัลลอฮ์ทรงรู้ดีถึงสิ่งทีสุเจ้าใช้จ่าย”³⁸

การบริจาคประเภทนี้ศาสนาสันับสนุนให้กระทำโดยลับ เพื่อให้มีความบริสุทธิ์ใจอย่างแท้จริง และมีให้มีการไต่สวนหรือบริจาคเพื่อชื่อเสียง ซึ่งแตกต่างจากชะกาศที่อิสลามให้กระทำโดยเปิดเผย เพื่อเป็นตัวอย่างกระตุ้นให้บุคคลในสังคมทำหน้าที่บริจาค

การบริจาคตามความสมัครใจประกอบด้วยทานรูปแบบต่างๆ อาทิ *เศาะตะเกาะฮ์* และ *อินฟาคว์ (Infaq)* ซึ่งเป็นการบริจาคทั่วไปโดยไม่จำกัดประเภทและจำนวนของทรัพย์สิน ตลอดจนประเภทของผู้รับ ในขณะที่ *วะกอฟ (Waqf)* เป็นการบริจาคเพื่อสาธารณกุศล โดยผู้บริจาคมีเจตนายกทรัพย์สินของตนให้เป็นสาธารณะ ซึ่งส่วนใหญ่มักจะเป็นอสังหาริมทรัพย์ เช่น ที่ดิน ถนน โรงเรียน เรือกสวนไร่นา อาคาร บ้านเช่า อพาร์ทเมนต์ เป็นต้น

การบริจาคทุกรูปแบบที่กล่าวมาข้างต้นล้วนเป็นที่มาของทุนในสังคมมุสลิม ทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน ตลอดจนประเทศชาติ และเป็นทุนที่สามารถนำไปใช้ทั้งในกิจกรรมทางด้านเศรษฐกิจไม่ว่าจะเป็นการค้าและการลงทุน รวมทั้งกิจกรรมทางด้านสังคมทั้งในส่วนของ การกุศลและสวัสดิการสังคมด้วย ความเข้าใจพื้นฐานในเกี่ยวกับที่มาของทุนข้างต้นจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการเข้าใจวิถีการระดมทุนของ IIROSA ซึ่งจะได้กล่าวถึงในหัวข้อต่อไป แต่สำหรับในหัวข้อนี้ยังมีอีกประเด็นหนึ่งที่สำคัญและจำเป็นต้องกล่าวถึงเพื่อเป็นพื้นฐานในการทำความเข้าใจกับเนื้อหาในส่วน

³⁸ อัลกุรอาน 3: 92

ต่อไปก็คือ กลไกทางด้านศาสนาในการควบคุมการใช้เงินทุน เพราะเมื่อมีทุนแล้วก็ต้องมีกลไกในการควบคุมการใช้ทุนให้เกิดประโยชน์คุ้มค่าและเป็นไปอย่างโปร่งใสที่สุด ซึ่งอิสลามก็มีได้ละเอียดในเรื่องนี้เช่นเดียวกัน ประเด็นที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้เป็นเรื่องของกลไกการควบคุมทางด้านศาสนาซึ่งเป็นเครื่องมือหนึ่งที่ IIROSA ใช้ควบคู่กับกลไกควบคุมอื่นๆ ที่พัฒนาขึ้นมาใช้ในองค์กร

การควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์ในศาสนาอิสลาม ประกอบด้วยกลไก 2 ระดับที่สำคัญ ได้แก่ การควบคุมในระดับบุคคล และการควบคุมบังคับในระดับสังคม กลไกระดับแรกเป็นการควบคุมภายในจิตใจของมนุษย์ โดยอาศัยความศรัทธาต่อพระเจ้า ซึ่งในระดับนี้มีเครื่องมืออยู่ 2 ประการด้วยกัน ประการที่หนึ่งเป็นเครื่องมือเพื่อจูงใจให้กระทำความดีโดยมุ่งหวังรางวัลหรือผลตอบแทนที่ดีทั้งในโลกนี้และโลกหน้าที่พระองค์ทรงสัญญาไว้ โดยมีเป้าหมายสูงสุดคือการตอบแทนด้วยสิ่งที่ดีงามในสรวงสวรรค์อันสถาพร ในขณะที่เครื่องมืออีกประการหนึ่งคือ การขู่ตักเตือนเพื่อห้ามปรามมิให้กระทำความชั่วด้วยการให้พิจารณาถึงผลเสียที่จะเกิดขึ้นกับชีวิตในโลกนี้และบทลงโทษอันหนักหน่วงที่ถูกสัญญาไว้ว่าจะต้องได้รับในนรกในโลกหน้า กลไกระดับนี้สามารถควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์ได้เพียงระดับหนึ่งเท่านั้น เพราะการที่มนุษย์จะกระทำผิดหรือไม่ขึ้นอยู่กับระดับความศรัทธาของแต่ละบุคคลต่ออัลลอฮ์ ต่อคัมภีร์ของพระองค์และสิ่งที่พระองค์ได้ทรงสัญญาไว้ ตลอดจนขึ้นอยู่กับระดับของความหวังในการตอบแทนและความเกรงกลัวต่อพระองค์ เมื่อเป็นเช่นนี้กลไกระดับนี้จึงสามารถควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์ได้เพียงระดับหนึ่งและจำกัดอยู่ในกลุ่มของผู้ที่ศรัทธาต่ออัลลอฮ์อย่างจริงจังเท่านั้น ดังนั้นอิสลามจึงได้กำหนดเครื่องมืออีกระดับหนึ่งขึ้นมาเพื่อควบคุมจัดระเบียบในระดับสังคม นั่นคือ หลักนิติธรรมแห่งชะรีอะฮ์ (Shariah) หรือ กฎหมายอิสลาม* ซึ่งมีบทบัญญัติแห่งการบังคับและการลงโทษที่นำมาใช้ในโลกนี้ ซึ่งครั้งหนึ่งเคยถูกนำมาใช้อย่างสมบูรณ์โดยอาศัยอำนาจแห่งรัฐอิสลามในสมัยท่านศาสดามุฮัมมัดรวมทั้งสมัยของบรรดาผู้ปกครองที่ทรงคุณธรรมในยุคหลังจากนั้น

สำหรับการควบคุมในมิติของการบริจาค ผู้วิจัยขออธิบายโดยแยกเป็น 2 ส่วน อันได้แก่ ส่วนของผู้บริจาคทรัพย์สิน และส่วนของผู้ที่นำทรัพย์สินจากการบริจาคไปใช้สอยหรือแจกจ่าย

ในส่วนของผู้บริจาค อิสลามมีบทบัญญัติที่เรียกร้องเชิญชวนให้มนุษย์ยอมเสียสละทรัพย์สินของตนให้แก่ผู้อื่นโดยเน้นย้ำถึงการตอบแทนที่จะได้รับอย่างแน่นอนในโลกหน้ารวมทั้งให้ปรับทัศนคติ

* ชะรีอะฮ์ หมายถึง กฎหมายหรือบทบัญญัติของศาสนาอิสลาม ในฐานะที่เป็นทั้งข้อปฏิบัติในระดับปัจเจกบุคคล และเป็นกฎหมายของสังคม เป็นตัวบทกฎหมายซึ่งมีที่มาจากคัมภีร์อัลกุรอานและคำสอนของท่านศาสดามุฮัมมัดในกรณีทั่วไป รวมทั้งความเห็นและข้อวินิจฉัยชี้ขาด (ฟัตวา) ต่อประเด็นปลีกย่อยร่วมสมัยโดยผู้รู้ทางด้านศาสนาที่ได้รับการยอมรับ

ว่าการบริจาดนั้นมิใช่การสูญเสีย แต่เป็นการเพิ่มพูน โดยมีตัวอย่างของบทบัญญัติจากคัมภีร์อัลกุรอานดังนี้

“สำหรับผู้มั่นคงในความรู้และผู้ศรัทธาในสิ่งที่ถูกประทานลงมาแก่เจ้าและที่ถูกประทานลงมาก่อนเจ้า และผู้ที่ดำรงละหมาดและจ่ายซะกาต และศรัทธาอัลลอฮ์และวันสุดท้าย เหล่านี้จะไม่ซ้ำ เราจะประทานรางวัลอันยิ่งใหญ่แก่พวกเขา”

“และจงดำรงละหมาดและจ่ายซะกาต และความดีอันใดที่สุเจ้าประกอบไว้ก่อนสำหรับตัวสุเจ้า สุเจ้าก็จะพบมันที่อัลลอฮ์ แท้จริงอัลลอฮ์ทรงเฝ้ามองสิ่งที่สุเจ้ากระทำ”³⁹

“สำหรับบรรดาผู้ศรัทธาและกระทำความดี และดำรงละหมาดและจ่ายซะกาต พวกเขาจะได้รับรางวัลของพวกเขาที่พระผู้อภิบาลของพวกเขา และพวกเขาจะไม่มีสิ่งใดที่จะต้องกลัวและทุกข์ระทม”⁴⁰

“...และทรัพย์สินอะไรก็ตามที่สุเจ้าใช้จ่ายเป็นกุศลทาน มันก็เป็นผลดีสำหรับสุเจ้าเอง เมื่อสุเจ้าใช้จ่ายทรัพย์สินของสุเจ้าเพื่อหวังความพึงใจจากอัลลอฮ์ สุเจ้าก็จะได้รับการตอบแทนอย่างเต็มเปี่ยมสำหรับสิ่งที่สุเจ้าใช้จ่ายไป และสิ่งที่สุเจ้าพึงได้นั้นจะไม่ถูกทำให้บกพร่องแม้แต่นิดเดียว”⁴¹

“และดอกเบียที่สุเจ้าให้เพื่อการเพิ่มพูนในทรัพย์สินของมนุษย์นั้น ไม่ได้เพิ่มพูนในทัศนนะของอัลลอฮ์ แต่ซะกาตที่สุเจ้าจ่ายเพื่อหวังความโปรดปรานจากอัลลอฮ์นั้น ผู้จ่ายมันต่างหากคือผู้ที่ได้รับการเพิ่มพูนในทรัพย์สินของพวกเขา”⁴²

นอกเหนือจากบทบัญญัติที่เป็นการชักจูงแล้ว อิสลามยังมีบทบัญญัติในลักษณะของการขู่เตือน เช่น

“ดังนั้นจงแจ้งข่าวการลงโทษอันเจ็บปวดแก่บรรดาผู้ที่สะสมทองคำและเงินไว้โดยไม่ใช้จ่ายมันในหนทางของอัลลอฮ์”

“บรรดาผู้ไม่จ่ายซะกาต พวกเขาคือผู้ปฏิเสธโลกหน้า”⁴³

³⁹ อัลกุรอาน 2: 110

⁴⁰ อัลกุรอาน 2: 277

⁴¹ อัลกุรอาน 2: 272

⁴² อัลกุรอาน 30: 39

“และจงบริจาคจากที่เราได้ประทานแก่ผู้มาก่อนที่ความตายจะเกิดขึ้นแก่ผู้ใดในหมู่
 ผู้เจ้าแล้วเขากล่าวว่า “ข้าแต่พระผู้อภิบาลของฉัน หากพระองค์ได้ทรงผ่อนผันเวลา
 ให้ฉันเพียงเล็กน้อย ฉันก็จะบริจาคทานและอยู่ในหมู่คนดี”⁴⁴

ขณะที่ในส่วนของผู้ที่นำทรัพย์สินจากการบริจาคไปใช้สอยหรือแจกจ่ายนั้น อิสลามกำหนด
 ว่าเจตนาของผู้บริจาคเป็นสิทธิที่ต้องเคารพและไม่สามารถล่วงละเมิดได้ การนำทรัพย์สินที่ได้จากการ
 บริจาคไปใช้จะต้องเป็นไปตามเจตนารมณ์ของผู้ที่บริจาคเท่านั้น การบิดเบือนเปลี่ยนแปลงหรือใช้จ่าย
 ทรัพย์สินไปในลักษณะนอกเหนือจากที่ผู้บริจาคได้ระบุหรือแสดงเจตนาไว้จึงถือเป็นความผิดตาม
 หลักการของศาสนาอิสลาม ผู้ที่มีความเข้าใจในศาสนาจึงตระหนักถึงความผิดดังกล่าวและจะ
 ระมัดระวังมิให้ตนเองกระทำบาปจากการล่วงละเมิดบทบัญญัติดังกล่าว หลักการเกี่ยวกับการ
 ควบคุมการใช้จ่ายทรัพย์สินบริจาคประการนี้ได้เป็นเงื่อนไขที่หล่อหลอมรูปแบบการระดมทุนและการ
 ควบคุมการใช้จ่ายงบประมาณของ IIROSA ซึ่งในทำนองเดียวกันก็ถือเป็นลักษณะที่โดดเด่นของ
 วิธีการระดมทุนในกิจกรรมการกุศลขององค์กรมุสลิมอีกด้วย

การทำงานของ IIROSA ก็เช่นเดียวกัน ที่อาศัยกลไกการควบคุมทั้งสองระดับอย่างเคร่งครัด
 ในทุกขั้นตอนของการดำเนินงาน ไม่ว่าจะเป็นในส่วนของการระดมทุน การจัดสรรงบประมาณ และ
 การตรวจสอบการใช้จ่ายงบประมาณ โดยในกลไกระดับแรก IIROSA พยายามเฟ้นหาบุคลากรที่มี
 พื้นฐานที่ดีทั้งทางด้านความรู้และการปฏิบัติในศาสนา และมีจิตสำนึกในการทำงานอาสาสมัครอย่าง
 แท้จริง⁴⁵ เพราะนอกเหนือจากการทำงานช่วยเหลือผู้เดือดร้อนให้พ้นจากความทุกข์ยากในโลกนี้แล้ว
 ยังจะต้องช่วยให้พ้นจากความหายนะในโลกหน้า อันเป็นปรัชญาการทำงานขององค์กร (ซึ่งจะได้
 กล่าวในรายละเอียดต่อไปในบทที่ 3) รวมถึงเป้าหมายขององค์กรฯ ในการสร้างความเข้มแข็งทางด้าน
 ความศรัทธา เผยแพร่ความรู้และวรรณคดีให้เกิดการปฏิบัติในบทบัญญัติแห่งอิสลามให้แก่
 กลุ่มเป้าหมาย อันเป็นมิติหนึ่งของความมั่นคงของมนุษย์ในมุมมองของอิสลาม ซึ่งการที่จะบรรลุถึง
 เป้าหมายดังกล่าวได้ IIROSA จำเป็นต้องมีบุคลากรที่มีคุณธรรมและความศรัทธาที่เข้มแข็ง

อย่างไรก็ตามมนุษย์มีทั้งดีและเลว มีทั้งคนที่เข้มแข็งและอ่อนแอในการยึดมั่นต่อคุณธรรม
 และบทบัญญัติของศาสนา ดังนั้น IIROSA จึงไม่ละเลยในการวางระบบเพื่อควบคุมการใช้จ่ายทุนให้

⁴³ อัลกุรอาน 41: 7

⁴⁴ อัลกุรอาน 63: 10

⁴⁵ สัมภาษณ์ ซอและห์ ตาละ, วิชาการผู้อำนวยการองค์การสงเคราะห์มุสลิมนานาชาติสำนักงานประเทศไทย, 23

เป็นไปตามเป้าหมายขององค์กร รวมทั้งสอดคล้องกับบทบัญญัติที่มาจากพระผู้เป็นเจ้าของเจ้า และถือเป็นกลไกการควบคุมในอีกระดับหนึ่ง ซึ่ง IIROSA มีระบบการเงินดังนี้

3.2. วิธีการระดมทุนขององค์กร

3.2.1. แหล่งที่มาของทุน IIROSA สามารถดำเนินงานได้โดยอาศัยทุนจาก 2 ส่วนที่สำคัญ คือ การให้งบประมาณสนับสนุนโดยรัฐบาลซาอุดีอาระเบีย และการบริจาคโดยผู้มีจิตกุศลทั้งในรูปของเงิน อาหาร วัสดุปัจจัย และการอุปการะ ซึ่งในแต่ละปี IIROSA มีรายรับเฉลี่ยประมาณ 170 ล้านริยาล (ประมาณ 1,700 ล้านบาท) โดยรับบริจาคผ่าน 6 ช่องทางที่สำคัญ ซึ่งประกอบด้วย

- 1) บรรดาเจ้าชาย พระบรมวงศานุวงศ์และอมิร (Amir) หรือประมุขผู้ครองนครต่างๆ
- 2) การจัดงานหารายได้เพื่อเรียกรับเงินบริจาค
- 3) บรรดานักธุรกิจที่มีฐานะร่ำรวย
- 4) มัสยิดที่เป็นเครือข่ายของ IIROSA ซึ่งเป็นศูนย์ย่อยในการรับบริจาค
- 5) การรับบริจาคในช่วงเทศกาลฮัจญ์และอุมเราะฮ์ ที่มุสลิมจากทั่วโลกมารวมตัวกัน ณ นครมักกะฮ์
- 6) บัญชีของ IIROSA ที่เปิดโอกาสให้ประชาชนทั่วไปที่มีจิตกุศลสามารถโอนเงินเข้าบัญชีต่างๆ ขององค์กรฯ โดยแยกเลขที่บัญชีตามประเภทของกิจกรรมต่างๆ ซึ่งได้ประชาสัมพันธ์ผ่านเว็บไซต์ ไปสเตอร์ โปสเตอร์ จุลสารขององค์กร และรายงานประจำปี เป็นต้น

ทั้งนี้การรับบริจาคใน 5 ช่องทางแรกนั้น IIROSA จะรับเงินบริจาคผ่านสำนักงานสาขาในแต่ละเมืองทั้ง 18 แห่ง แต่ในส่วนของช่องทางที่ 6 เป็นการโอนเงินเข้าบัญชีของ IIROSA โดยตรง ซึ่งมีตัวอย่างแผ่นประชาสัมพันธ์และแบบฟอร์มการขอรับบริจาคดังนี้

ภาพที่ 2.4 แถบประชาสัมพันธ์เลขที่บัญชีที่ขอรับบริจาคผ่านเว็บไซต์ของ IIROSA

ที่มา: <http://www.iirosa.org/en/>

ภาพที่ 2.5 แบบฟอร์มขอรับการบริจาคที่ปรากฏอยู่ในจุลสารของ IIROSA

MY REGULAR DONATION OF ZAKATH (ALMS)

To make your regular donation every month Zakat (alms) Please complete this form.

BANKERS ORDER Form

Name _____
 Address _____
 Postcode _____
 Tel _____
 Please pay IIRO _____ each Month/Quarter/Year
 My account No. _____
 Bank sort No. _____
 Starting on (date) _____
 Signature _____
 To Manager (bank name & address) _____
 Postcode _____

This cancels all existing Banker's Orders to International Islamic Relief Organisation, Saudi Arabia. Yes/No
 For office use only: Tr. Al-Rajhi Banking & Investment Corporation, Al-Ruaib Branch, Account No. 8538, Jeddah-21434, Saudi Arabia.

DEED OF CONVENANT For Recovery

I (Title) _____
 Address _____
 Postcode _____
 I wish to pay International Islamic Relief Organisation, Saudi Arabia each year, for a minimum of 4 years, (or during my lifetime if shorter), and thereafter until I terminate this Deed at _____ each Month/Quarter/Year
 Signed & Dated _____
 Date _____
 To complete this form, please get someone to witness your signature
 Witness signature _____
 Witness address _____
 Postcode _____

If you prefer to give a 'one-off donation, please complete this form :

*Please help us to process your gift more efficiently by completing all necessary details.
 Mr/Mrs/Miss/Ms _____
 Address _____
 Postcode _____
 Tel/Fax _____

Note: Please send your donation receipt after depositing your money in bank to **Secretary-General, IIRO, P.O. Box 14885, Jeddah 21434, Saudi Arabia**
 Tel: 651233386515411
 Fax: 6512885 Tr: 606754 IGATHA SJ

I would like to make a contribution towards:

Sodqya Jaraya A/c No: 77700 SR/5 _____
 Zakat fund A/c No: 77701 SR/5 _____
 Orphans Fund A/c No: 77703 SR/5 _____
 Health Services A/c No: 77705 SR/5 _____
 Educational Fund A/c No: 77706 SR/5 _____
 Refugees Fund A/c No: 77702 SR/5 _____
 Well Digging A/c No: 77718 SR/5 _____

I enclose a total donation of SR/5 _____

Please make cheques/Postal Orders payable to: International Islamic Relief Organisation, Jeddah-21434, Saudi Arabia, and send with this coupon to:
 International Islamic Relief Organisation, P.O. Box 14843, Jeddah 21434, Saudi Arabia.
 Tel: 65171706512333; Fax: 6512885
 (Bank Address: Al-Rajhi Banking & Investment Corporation, Al-Ruaib Branch, Jeddah-21434, Saudi Arabia)

ที่มา: IIROSA Bulletin 1, No. 28 (9 March 2007): 12.

แถบประชาสัมพันธ์ข้างต้นนี้นอกจากจะชี้ให้เห็นถึงวิธีการระดมทุนของ IIROSA แล้ว ยังสะท้อนให้เห็นถึงนัยยะในการควบคุมการใช้จ่ายงบประมาณให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของผู้บริจาคที่โอนเงินผ่านทางเลขที่บัญชีซึ่งแยกตามประเภทของกิจกรรม เพราะมุสลิมศรัทธาว่าอัลลอฮ์คือพระเจ้าผู้ทรงสร้างและบริหารกิจการแห่งสากลโลก พระองค์เป็นผู้ทรงรอบรู้แม้กระทั่งภายในจิตใจของมนุษย์ ดังนั้นผลแห่งการกระทำของมนุษย์ก็จะได้รับการตัดสินจากทั้งในส่วนที่อยู่ภายในจิตใจ และการกระทำภายนอก เมื่อเป็นเช่นนี้อิสลามจึงให้ความสำคัญกับเรื่องการจัดเจตนาในการกระทำทุกประการ ดังคำสอนของท่านนบีมุฮัมมัดที่ว่า “แท้จริงทุกการกระทำนั้นขึ้นอยู่กับการเจตนา”⁴⁶ และในส่วนของการบริจาคก็เช่นเดียวกันที่จำเป็นต้องตั้งเจตนาให้แน่วแน่ มีเป้าหมายเพื่ออัลลอฮ์ และหวังการตอบแทนจากพระองค์เท่านั้น โดยปราศจากความหวังต่อสิ่งอื่นใด ไม่ว่าจะ เป็นชื่อเสียง การยกย่องสรรเสริญ หรือการตอบแทนด้วยสิ่งต่างๆ ดังที่ได้กล่าวมานี้เป็นมิตินของผู้บริจาค ในส่วนมิตินของผู้รับบริจาคหรือเป็นสื่อกลางในการนำสิ่งที่ได้รับบริจาคไปแจกจ่ายหรือดำเนินการต่อก็จำเป็นต้องให้ความเคารพต่อเจตนาของผู้ให้บริจาค ซึ่งอิสลามถือว่าเป็นสิทธิที่ไม่สามารถล่วงละเมิดได้ เช่น

⁴⁶ อัล-อิหม่ามยะหยา บินฮัรฟูตดีน อัน-นะวาวี, 40 ทัศนะของนะวาวี, แปลโดย นัศรุลลอฮ์ มัตตะฟงศ์, (สงขลา: อาลีพานิชย์, ม.ป.ป.), หน้า 8.

ผู้บริจาคให้เงินในการช่วยเหลือเด็กกำพร้า ผู้รับบริจาคไม่สามารถนำเงินจำนวนดังกล่าวไปใช้ในโครงการก่อสร้างได้ นอกจากนี้จะได้รับการยินยอมจากเจ้าของเงิน แนวคิดในการบริจาคในลักษณะนี้เองที่ทำให้นักวิชาการของโลกตะวันตกที่ศึกษาเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการสังคมในอิสลามให้กล่าวว่า เป็นลักษณะเฉพาะของการกุศลอิสลาม กล่าวคือ เป็นการบริจาคที่ไม่ได้มุ่งหวังผลประโยชน์จากมนุษย์ในโลกนี้ หากแสวงหารางวัลอันจีรังถาวรจากพระเจ้าผู้เป็นเจ้าของ⁴⁷

3.2.2. ประเภทของทุน ทรัพย์สินที่ IIROSA ได้รับจากการบริจาคผ่านช่องทางดังกล่าวสามารถแยกเป็นประเภทต่างๆ ได้ดังนี้

1) **ชะกาต** ประกอบด้วย เงินชะกาต อาหาร สัตว์ที่ใช้ในการเชือด قربانเพื่อแจกจ่ายในวันสำคัญทางศาสนา และเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม

2) **ทรัพย์สินวะกัฟ** เช่น ที่ดิน อพาร์ทเมนต์ ฟาร์มปศุสัตว์ และเรือกสวนไธนา และโรงงานอุตสาหกรรม เป็นต้น ซึ่งผู้บริจาคได้ยกให้เป็นทรัพย์สินสาธารณะกุศลโดยให้อยู่ในการบริหารจัดการของ IIROSA และ IIROSA สามารถนำรายได้ส่วนนี้ไปใช้ในกิจกรรมการกุศลได้ต่อไป

3) **เศาะตะเกาะฮ์** ในส่วนที่เป็นบริจาคทั่วไปตามความสมัครใจโดยไม่จำกัดปริมาณและประเภทของสิ่งที่ได้รับบริจาค ซึ่งมีทั้งเงิน อาหาร เสื้อผ้า ตลอดจนวัตถุปัจจัยอื่นๆ ที่จำเป็นต่อการดำรงชีพ การบริจาคประเภทนี้มักจะได้รับจากการเรียกร้องเพื่อช่วยเหลือในกรณีฉุกเฉิน เช่น ภัยธรรมชาติ รวมทั้งนำไปใช้ในโครงการให้ความช่วยเหลือตามเทศกาล เช่น อินทผลัมเพื่อแจกจ่ายในเดือนรอมฎอน เป็นต้น

4) **การอุปการะ** เป็นทุนเพื่อการดำเนินงานในลักษณะที่ผู้บริจาคแสดงเจตนารมณ์ในการให้ความช่วยเหลืออุปการะในโครงการต่างๆ อย่างต่อเนื่องในระยะยาว เช่น การรับอุปการะเด็กกำพร้า การรับอุปการะครอบครัวผู้ยากไร้ การสนับสนุนครู นักเรียน ตลอดจนนักเผยแผ่ศาสนา เป็นต้น

3.3. การจัดสรรงบประมาณขององค์กร

งบประมาณในการดำเนินกิจกรรมในแต่ละปีที่ IIROSA ใช้จ่ายไปเฉลี่ยราวปีละ 140 ล้านบาท* (ประมาณ 1,400 ล้านบาท) ถูกจัดสรรไปยังทวีปต่างๆ ทั่วโลก ตามโครงการต่างๆ ซึ่งแบ่งได้เป็น 7 หมวดโดยเรียงตามสัดส่วนการจัดสรรงบประมาณจากมากไปหาน้อย ได้แก่ สวัสดิการสังคม

⁴⁷ Norman A. Stillman, "Charity and Social Service in Medieval Islam," in *The Development of Islamic Ritual*, p. 212.

* เฉลี่ยจากสรุปรายจ่ายของ IIROSA ตั้งแต่ปี 1999 จนถึงปี 2005

งานก่อสร้าง พัฒนาสังคมและโครงการตามเทศกาล การบรรเทาทุกข์กรณีฉุกเฉิน บริการสุขภาพ สวัสดิการทางการศึกษา และ การท่องเที่ยวจัดจตุรอาณ

การจัดสรรงบประมาณไปยังหมวดต่างๆ กระทำใน 2 ลักษณะ ลักษณะแรกคือ การจัดสรรตามเจตนารมณ์ของผู้บริจาค โดยพิจารณาประกอบกับโครงการที่ยื่นเสนอของงบประมาณโดยสำนักงานสาขา ซึ่งโครงการที่ได้รับงบประมาณสนับสนุนมักเป็นโครงการที่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ที่ผู้บริจาคได้ระบุไว้หรือให้ผ่านช่องทางของประเภทกิจกรรม ส่วนอีกลักษณะหนึ่งเป็นการพิจารณาจากโครงการที่เสนอขอมา ซึ่งทางคณะกรรมการจะพิจารณาจัดสรรให้จากงบประมาณกลาง หรือกระทำโดยนำโครงการที่ผ่านการพิจารณาไปประชาสัมพันธ์หาผู้อุปการะโครงการ โดยทั้งหมดจะต้องสอดคล้องกับแผนการใช้จ่ายงบประมาณประจำปีขององค์กร สัดส่วนของงบประมาณในแต่ละหมวดและภูมิภาคได้รับเพิ่มขึ้นอยู่กับปัจจัย 2 ประการ คือ เจตนารมณ์ของผู้บริจาค และปริมาณของปัญหาความเดือดร้อนที่เกิดขึ้นในแต่ละภูมิภาค ดังรายละเอียดของงบประมาณจากตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2.1 งบประมาณประจำปีของ IIROSA แยกตามหมวดของกิจกรรม

ที่	หมวด	งบประมาณที่ใช้ดำเนินงาน (リアルปี)				
		2005-2006	2003-2004	2001-2002	2000-2001	1999-2000
1	สวัสดิการสังคม	82,758,354	48,878,560	44,071,593	36,908,220	50,758,645
2	งานก่อสร้าง	22,647,446	25,686,964	-	-	-
	ขุดบ่อน้ำ	-	-	1,728,502	763,450	1,119,000
	สร้างศูนย์บริการสังคม	-	-	17,805,335	-	13,977,353
	โครงการอื่นๆ	-	-	3,412,044	-	-
3	การช่วยเหลือกรณีฉุกเฉิน	17,535,875	16,244,588	32,286,989	67,621,823	77,763,202
4	โครงการพัฒนาสังคมและโครงการตามเทศกาล	17,738,691	21,662,101	2,697,984	-	-
	เผยแพร่วัฒนธรรม	-	-	2,119,059	13,138,338	3,908,255
	เลี้ยงอาหารฟรี	-	-	3,069,500	3,062,590	3,062,590
	พัฒนาทรัพยากรมนุษย์	-	-	428,081	214,360	168,300
	การช่วยเหลือเป็นรายบุคคล	-	-	2,043,193	-	-
5	การดูแลสุขภาพ	7,901,597	8,545,628	8,832,203	8,210,282	8,212,577
6	การสนับสนุนการศึกษา	5,887,102	7,799,393	4,592,722	5,248,522	4,370,722
7	การศึกษาและท่องเที่ยวจัดจตุรอาณ	1,735,484	4,731,304	-	3,098,433	-
	รวม	156,204,549	133,548,538	124,746,929	137,266,018	163,340,644

ตารางที่ 2.2 งบประมาณประจำปีของ IIROSA แยกตามทวีป

ทวีป	งบประมาณที่ใช้ดำเนินงาน (เรียลปี)				
	2005-2006	2003-2004	2001-2002	2000-2001	1999-2000
เอเชีย	84,606,077	87,560,278	72,422,870	74,477,712	55,244,927
แอฟริกา	60,861,513	42,274,355	44,875,863	42,289,950	63,119,952
ยุโรป	10,454,959	3,646,359	7,232,024	20,430,816	71,913,625
อเมริกาใต้	-	-	151,136	32,539	24,140
ออสเตรเลีย	-	67,547	65,000	35,000	35,000
รวม	156,204,549	133,548,538	124,746,929	137,266,018	163,340,644

3.4. วิธีการดำเนินงานทางการเงินและมาตรการตรวจสอบ

ระบบการดำเนินงานและควบคุมทางการเงินของ IIROSA ประกอบด้วยส่วนงานซึ่งแยกตามกระบวนการ 2 ขั้นตอน ได้แก่ ฝ่ายควบคุมก่อนการชำระเงิน และฝ่ายควบคุมภายหลังการชำระเงิน ดังรายละเอียดต่อไปนี้⁴⁸

3.4.1. ฝ่ายควบคุมก่อนการชำระเงิน มีอำนาจหน้าที่ดังนี้

- ควบคุมรายจ่ายขององค์กรฯ โดยติดตามการใช้จ่ายงบประมาณด้วยการตรวจสอบหลักฐานการใช้จ่ายเงิน และเพื่อให้มั่นใจได้ว่าการใช้จ่ายในแต่ละรายการสอดคล้องกับงบประมาณที่เสนอขอไว้ตอนต้น เช่น จะต้องไม่มีการใช้จ่ายเงินในรายการที่ไม่ได้จัดสรรไว้
- ควบคุมการบริหารและการเงินโดยตรวจสอบว่า แผนงบประมาณก่อนการชำระเงินที่สร้างนี้ให้กับองค์กรนั้นเป็นไปตามข้อบังคับและกฎระเบียบขององค์กร
- ดำเนินการตามขั้นตอนทางการเงินที่เกี่ยวข้องกับการใช้จ่ายจนครบถ้วน และรับรองความถูกต้องของรอบการชำระเงินว่าเป็นไปตามข้อบังคับด้านการเงินและระบบบัญชี
- เพื่อให้มั่นใจได้ว่าการปฏิบัติตามกฎข้อบังคับทางการเงินและการบริหารขององค์กร
- ศึกษาแผนการเงิน นโยบาย และกฎข้อบังคับต่างๆ ที่มีผลบังคับใช้อยู่ และประเมินผลการดำเนินงาน พร้อมทั้งจัดทำข้อเสนอเพื่อพัฒนากระบวนการใช้จ่ายเงิน หรือปรับปรุงแก้ไขบางรายการโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มศักยภาพและประสิทธิภาพของการควบคุมการใช้จ่ายเงิน
- พิจารณาสัญญาใหม่ก่อนที่จะมีการลงนาม เพื่อให้มั่นใจได้ว่าสิทธิต่างๆ ขององค์กรได้รับการคุ้มครอง

⁴⁸ International Islamic Relief Organization of Saudi Arabia, Annual Report 2001-2002, pp. 4-6.

3.4.2. ฝ่ายควบคุมภายหลังการชำระเงิน การทำงานของแผนกนี้ขึ้นตรงต่อประธาน คณะกรรมการบริหาร และถูกกำหนดจากธรรมนูญขององค์กรฯ ให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

- ตรวจสอบและวัดผลความพร้อมเพรียงและประสิทธิภาพของรอบการเบิกค่าใช้จ่าย ระบบการควบคุมและตรวจสอบบัญชีและการลงบันทึก จากนั้นทำรายงานพร้อมข้อเสนอแนะส่งไปยังประธานคณะกรรมการและเลขาธิการใหญ่

- ตรวจสอบและรับรองงบการเงิน การคำนวณตัวเลขและสถิติ รวมทั้งข้อมูลอื่นๆ ที่คัดมาจากสมุดบัญชี บันทึกและเอกสารต่างๆของทางองค์กรฯว่าถูกต้องสมบูรณ์

- ตรวจสอบและรับรองขั้นตอนการเบิกค่าใช้จ่ายและการชำระเงิน และการลงบัญชีในแต่ละรายการว่าถูกต้องสมบูรณ์

- ตรวจสอบและรับรองว่า เอกสารที่ส่งแนบเป็นหลักฐานการเบิกเงินแต่ละรายการนั้น สมบูรณ์และเพียงพอตามที่องค์กรฯได้กำหนดไว้ในข้อบังคับและขั้นตอนต่างๆ

- ตรวจสอบเพื่อให้แน่ใจว่าขั้นตอนและวิธีการปกป้องทรัพย์สินขององค์กรฯนั้น สมบูรณ์และเพียงพอหรือไม่

- เปรียบเทียบดูส่วนต่างที่เกิดขึ้นระหว่างบัญชีแจ้งจำนวนเงินเกินหรือขาดที่แท้จริงกับงบการเงินที่ประเมินไว้ และตรวจสอบค้นหาเหตุผลที่ทำให้เกิดส่วนต่างดังกล่าวขึ้น จากนั้นทำรายงานเสนอแนะวิธีการที่จะช่วยหลีกเลี่ยงส่วนต่างดังกล่าว

- จัดทำและนำเสนอรายงานแสดงรายรับและรายจ่ายขององค์กรฯ ในแต่ละไตรมาส พร้อมทั้งสรุปตัวเลขดังกล่าวว่าตรงกับงบประมาณที่ทางองค์กรฯประเมินและขออนุมัติไว้แล้วจากคณะกรรมการบริหาร

ทั้งสองขั้นตอนข้างต้นนี้นอกจากจะอาศัยการดำเนินการโดยคณะกรรมการบริหารแล้วยังมีตำแหน่งสำคัญที่คณะกรรมการบริหารได้แต่งตั้งขึ้นมาเพื่อดำเนินการตรวจสอบในหลายขั้นตอน นั่นคือ ตำแหน่งผู้ตรวจสอบบัญชี

ผู้ตรวจสอบบัญชี ได้รับการแต่งตั้งโดยประธานคณะกรรมการบริหารเพื่อควบคุมดูแลผลการปฏิบัติงานทางการเงินขององค์กรฯ และจัดทำความคิดเห็นทางเทคนิคอย่างอิสระว่ารายการต่างๆ ที่ลงบันทึกไว้ในสมุดบัญชีของทางองค์กรฯนั้นถูกต้องสมบูรณ์เพียงใด ตัวเลขที่แสดงไว้ในงบการเงินนั้นตรงกับรายการที่ลงบันทึกไว้ในสมุดบัญชีหรือไม่ พร้อมทั้งตรวจสอบว่าตัวเลขที่แสดงไว้ในงบการเงินนั้นตรงกับรายการกิจกรรมขององค์กรฯ ที่ได้ดำเนินการรวมทั้งสถานภาพทางการเงินขององค์กรฯ ภายในปีงบประมาณนั้น โดยเอกสารที่ผู้ตรวจสอบบัญชีจะต้องรับผิดชอบในการตรวจสอบนั้นจะถูกส่งมาจากทุกหน่วยงานขององค์กรฯ ไม่ว่าจะเป็นสมัชชาใหญ่ คณะกรรมการบริหาร สำนัก

เลขาธิการ ตลอดจนคณะกรรมการชุดต่างๆ ทั้งในซาอุดีอาระเบียและสำนักงานสาขาที่ดำเนินงานภายใต้หน่วยงานทั้งหมด

ผู้ตรวจสอบบัญชีมีอำนาจดำเนินการโดยใช้มาตรการดังต่อไปนี้

- ขอตรวจทานสมุดบัญชีและบันทึกรายรับรายจ่ายทุกเล่ม พร้อมทั้งใบเบิกเงินทุกฉบับ และเรียกบุคคลที่เกี่ยวข้องมาสอบถาม และขอคำอธิบายได้ในกรณีจำเป็น
- ป้องกันและลดอัตราความผิดพลาดในการลงบัญชี
- ค้นหาที่มาของข้อมูลที่ผิดพลาดในรายการบัญชีที่ลงบันทึกไว้ โดยต้องอยู่ภายในขอบเขตที่ค้นพบจากการตรวจสอบการลงบันทึกและบัญชีแจ้งจำนวนเงินเกินหรือขาด และจากข้อมูลที่ได้มาเพราะแสมาจกแผนกการเงินและจากองค์การฯ
- ตรวจสอบและรับรองความถูกต้องในทรัพย์สินและหนี้สินขององค์การฯ
- ตรวจสอบว่ามีกิจกรรมที่ผิดเกิดขึ้นหรือไม่ โดยการนำเอาสถิติโครงการที่ได้ดำเนินงานไปแล้วพร้อมทั้งข้อมูลทางการเงินมาเปรียบเทียบกับรายการที่ได้รับอนุมัติจากทางองค์การฯ
- ตรวจสอบการปิดบัญชีพร้อมจัดทำรายงานวิเคราะห์สถานการณ์ โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับค่าใช้จ่ายต่างๆ รายรับ เงินที่กักขังและเงินฝาก
- จัดทำและส่งมอบรายงานเกี่ยวกับการใช้จ่ายงบประมาณขององค์การฯ ทุกๆ 3 เดือน เพื่อให้เห็นถึงความสอดคล้องต้องกันของผลการดำเนินงานในภาคปฏิบัติกับงบประมาณที่ได้ประมาณการและจัดสรรไว้โดยคณะกรรมการบริหาร

4. ความสัมพันธ์ของ IIROSA กับองค์กรนานาชาติอื่นๆ

การดำเนินงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการช่วยเหลือผู้ทุกข์ยากเพียงองค์กรเดียวโดยลำพังนั้นไม่อาจบรรลุซึ่งประสิทธิผลสูงสุดได้ จำเป็นที่จะต้องสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์และร่วมมือกับหน่วยงานอื่นๆ ที่มีเป้าหมายการทำงานคล้ายคลึงกัน เพื่อที่จะได้มีการปรึกษาหารือ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ตลอดจนช่วยเหลือสนับสนุนทั้งในด้านงบประมาณ ทรัพยากร ตลอดจนความรู้และความเชี่ยวชาญในด้านต่างๆ ดังนั้น IIROSA จึงเป็นองค์กรหนึ่งที่สร้างความสัมพันธ์กับองค์กรภายนอกในลักษณะต่างๆ ดังนี้⁴⁹

4.1. การเข้าร่วมเป็นภาคีสมาชิกในเครือข่ายองค์กรด้านการบรรเทาทุกข์ IIROSA เป็นองค์กรที่มีบทบาทอย่างแข็งขันและเป็นที่ยอมรับในการดำเนินงานด้านการบรรเทาทุกข์ ซึ่ง

⁴⁹ International Islamic Relief Organization of Saudi Arabia, Annual Report 2001-2002, pp. 88-92.

นอกเหนือจากการทำงานตามแผนงานของตนแล้ว IIROSA ยังมีการทำงานและหารือร่วมกับหน่วยงานของสหประชาชาติรวมทั้งองค์การระหว่างประเทศอื่นๆ ทั้งในระดับภูมิภาคและระดับโลกในประเด็นที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ด้านต่างๆ เช่น ปัญหาผู้ลี้ภัย ปัญหาผู้เดือดร้อนจากภัยพิบัติ และปัญหาความยากจน เป็นต้น จึงนับได้ว่า IIROSA เป็นหนึ่งในสมาชิกของสารบบองค์การบรรเทาทุกข์ในโลก โดย IIROSA มีความสัมพันธ์อย่างแน่นแฟ้นกับองค์กรต่างๆ ดังนี้

- 1) เป็นภาคีสมาชิกของสภาอิสลามนานาชาติเพื่อการเผยแผ่และบรรเทาทุกข์ (International Islamic Council for Da'wah and Relief - IICDR)
- 2) เป็นภาคีสมาชิกของสภาประสานงานอิสลามเพื่อองค์การบรรเทาทุกข์ (Islamic Coordinating Councils for Relief Organizations) ซึ่งเป็นเครือข่ายประสานงานขององค์กรสงเคราะห์ที่ดำเนินงานในปากีสถาน อาเซอร์ไบจาน บอสเนียเฮอร์เซโกวีนา ปาเลสไตน์ และชูดาน
- 3) เป็นสมาชิกในคณะมนตรีเศรษฐกิจและสังคมแห่งสหประชาชาติ (Economic and Social Council of the United Nations – ECOSOC)
- 4) เป็นกรรมการของเวทีการประชุมแห่งองค์การพัฒนาเอกชน (Conference on Non-Governmental Organizations – CONGO)
- 5) เข้าร่วมเป็นผู้สังเกตการณ์ในองค์การระหว่างประเทศเพื่อการย้ายถิ่น (International Organization for Migration – IOM)
- 6) เป็นกรรมการบริหารของสภาองค์การอาสาสมัครนานาชาติ (International Council of Voluntary Agency – ICVA)
- 7) เป็นองค์กรประสานงานระหว่างสำนักงานข้าหลวงใหญ่เพื่อผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ (United Nations High Commission for Refugees – UNHCR) กับ ICVA ในภูมิภาคตะวันออกกลาง
- 8) เป็นสมาชิกเครือข่ายองค์กรเอกชนอาหรับ (Arab Network of Non-Governmental Organizations)
- 9) เป็นสมาชิกสภาอาหรับเพื่อเด็กและการพัฒนา (Arab Council for Children and Development)
- 10) เป็นสมาชิกเครือข่ายองค์กรอาหรับในภูมิภาคตะวันออกกลาง (Arab Network for Gulf-based Organizations)
- 11) มีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับองค์การการประชุมแห่งอิสลาม (Organization of Islamic Conference – OIC) โดยเข้าร่วมเป็นผู้สังเกตการณ์ในการประชุม และเป็นกรรมการประสานงานของ OIC ในฝ่ายกิจกรรมอิสลาม

12) เป็นสมาชิกของคณะกรรมการร่วมเพื่อการบรรเทาทุกข์ในโคโซโวและเชชเนีย (Joint Committee on Relief in Kosovo and Chechnya)

13) เป็นสมาชิกของหน่วยงานด้านสังคมสงเคราะห์ในประเทศซาอุดีอาระเบีย เช่น คณะกรรมการเพื่ออัลกุฎส์ (เยรูซาเล็ม) แห่งซาอุดีอาระเบีย (Saudi Arabian Committee for Al-Quds) คณะกรรมการเพื่ออัฟกานิสถาน รวมทั้งเป็นสมาชิกของหน่วยงานด้านมนุษยธรรมใน 13 เมืองของซาอุดีอาระเบีย

4.2. ความร่วมมือกับองค์การระหว่างประเทศในการช่วยเหลือผู้อพยพ IIROSA ทำงานร่วมกับองค์การระหว่างประเทศในระดับโลกโดยมีรูปแบบความร่วมมือและการประสานงานทั้งในลักษณะของการรับความช่วยเหลือและการให้ความช่วยเหลือ โดยมีความร่วมมือในโครงการต่างๆ กับองค์กรกับหน่วยงานระหว่างประเทศภายใต้สหประชาชาติและองค์กรพัฒนาเอกชนระหว่างประเทศ

ในส่วนของความร่วมมือกับสหประชาชาตินั้น IIROSA ได้ดำเนินโครงการแจกจ่ายอาหารให้แก่ผู้อพยพในประเทศมาลี เซียร์ราลีโอน และแทนซาเนีย โดยได้รับการสนับสนุนอาหารส่วนหนึ่งจากโครงการอาหารโลก (World Food Program) และได้รับงบประมาณจาก UNHCR เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการขนส่งอาหารไปยังโรงเก็บอาหารของ IIROSA ในพื้นที่ซึ่งประสบปัญหา ส่วนในอาเซอร์ไบจาน UNHCR ได้ร่วมกับ IIROSA ในการแจกจ่ายผ้าห่มจำนวนมากแก่ผู้อพยพที่อยู่ในค่ายซึ่งกำกับดูแลโดย IIROSA และ IIROSA เองก็ได้ให้เงินสนับสนุนแก่ UNHCR เพื่อแจกจ่ายผ้าห่มแก่ผู้ลี้ภัยชาวอัฟกานิสถานในปากีสถานเช่นเดียวกัน นอกจากนี้ยังร่วมมือกับ องค์การอนามัยโลก (World Health Organization – WHO) ในการอบรมสูตินรีแพทย์ในอัฟกานิสถานและสนับสนุนเครื่องมือทางการแพทย์ โดยให้บริการทางการแพทย์แก่สตรีที่ตั้งครรภ์จำนวนมากกว่า 20,000 คน และช่วยเหลือเด็กอายุต่ำกว่า 5 ขวบ ราว 25,000 คน ในขณะที่ในอิรัก IIROSA ได้ช่วยเหลือผู้อพยพชาวเคิร์ดในการแจกจ่ายอุปกรณ์กันหนาวและปรับปรุงสาธารณสุขขั้นพื้นฐาน เช่น อาคารเรียนและโครงข่ายการประปา เป็นต้น

สำหรับความร่วมมือกับองค์กรพัฒนาเอกชนระหว่างประเทศ IIROSA ได้ทำโครงการร่วมกับองค์กรเอกชนด้านสาธารณสุขในหลายประเทศ เช่น ร่วมกับองค์กร CARE ที่มีฐานอยู่ในสหรัฐอเมริกา ในโครงการแจกจ่ายอาหารในเซียร์ราลีโอน ร่วมกับองค์กร HELP ที่มีฐานอยู่ในเยอรมนี ในการบรรเทาทุกข์แก่ผู้อพยพในโซมาเลียและอาเซอร์ไบจาน และร่วมกับองค์กร VISION ที่มีฐานอยู่ในสหรัฐอเมริกาในการฟื้นฟูที่พักอาศัยในอาเซอร์ไบจาน เป็นต้น

4.3. **ความร่วมมือกับองค์กรในโลกมุสลิม** องค์กรที่มีชื่อเสียงและมีบทบาทสำคัญในแวดวงที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาและการพัฒนาของโลกมุสลิม ประกอบด้วยองค์กรต่างๆ ต่อไปนี้

- 1) สันนิบาตโลกมุสลิม หรือ MWL
- 2) สภาอิสลามนานาชาติเพื่อการเผยแผ่และบรรเทาทุกข์ หรือ IICDR
- 3) องค์กรการประชุมแห่งอิสลาม หรือ OIC
- 4) ธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งอิสลาม (Islamic Development Bank – IDB)
- 5) องค์กรการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมอิสลาม (Islamic Educational, Scientific, and Cultural Organization – ISESCO)
- 6) สมาคมการกุศลอิควะฮ์ (Iqra Charity Society)

5. องค์กรสงเคราะห์มุสลิมนานาชาติแห่งซาอุดีอาระเบียในประเทศไทย

5.1. แนวคิดอิสลามนิยมในกระแสการฟื้นฟูอิสลาม: จากตะวันออกกลางสู่ประเทศไทย

IIROSA ถือได้ว่าเป็นองค์กรที่ยึดในแนวคิดอิสลามนิยม ดังนั้นการเดินทางของแนวคิดอิสลามนิยมจึงเป็นบริบทหนึ่งที่ชักนำ IIROSA เข้ามาในประเทศไทย ซึ่งแม้จะกล่าวได้ว่ากลุ่มภราดรภาพมุสลิมเป็นผู้จุดประกายให้เกิดกระแสการฟื้นฟูอิสลามขึ้นรวมทั้งเป็นผู้นำในการเผยแพร่นโยบายอิสลามนิยม แต่แท้จริงแล้วกลุ่มอิสลามนิยมที่เกิดขึ้นในตะวันออกกลางนั้นมีความหลากหลาย มีทั้งกลุ่มที่เน้นการปฏิรูปและการปฏิวัติ กลุ่มที่เน้นการใช้สันติวิธีและใช้ความรุนแรง ซึ่งเราสามารถเห็นแนวความคิดอิสลามนิยมที่สะท้อนออกมาจากทั้งจากองค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรการกุศล หน่วยงานของรัฐในบางประเทศ และแม้กระทั่งกองกำลังและกลุ่มต่อต้านรัฐในประเทศต่างๆ อย่างไรก็ตามส่วนมากของผู้ยึดแนวทางนิยมอิสลามนั้นมีเป้าหมายในเชิงพัฒนาและสร้างสรรค์มากกว่าที่จะบ่อนทำลาย รวมทั้งมิได้ปฏิเสธแนวทางการสร้างความร่วมมือกับรัฐตราบใดที่ไม่ขัดต่อบทบัญญัติอิสลาม แหล่งบ่มเพาะแนวทางนิยมอิสลามที่สำคัญก็คือ สถาบันการศึกษาในตะวันออกกลาง เช่น มหาวิทยาลัยอัลอัซฮัร (Al- Azhar) ในอียิปต์ มหาวิทยาลัยอิสลามอัลอิมามมุฮัมมัดบินฮะอูดกรุงริยาด มหาวิทยาลัยกษัตริย์อับดุลอะซีซ และมหาวิทยาลัยอิสลามอัลมะดีนะฮ์ ในซาอุดีอาระเบีย เป็นต้น ซึ่งมีนักศึกษามุสลิมจากทั่วโลกเดินทางไปศึกษาโดยได้รับทุนจากรัฐบาลและองค์กรการกุศลข้ามชาติในตะวันออกกลาง ทำให้แนวคิดดังกล่าวได้รับการปลูกฝังแก่นักศึกษา เมื่อกลับไปยังประเทศของตนก็นำความรู้ดังกล่าวไปปฏิบัติและถ่ายทอด อีกทั้งยังคงมีสายสัมพันธ์กับโลกตะวันออกกลางซึ่งมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันอย่างต่อเนื่อง เช่นการให้ทุนการศึกษาและการจัดตั้งองค์กรการกุศลโดยรับความช่วยเหลือจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนในตะวันออกกลาง และส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงสังคมมุสลิมในหลายประเทศ

ในประเทศไทยก็เช่นเดียวกันที่มีนักศึกษาจำนวนมากเดินทางไปศึกษาต่างประเทศใน ตะวันออกกลาง โดยส่วนหนึ่งได้รับการยอมรับจากหน่วยงานและองค์กรในประเทศที่ไปศึกษา เมื่อจบ การศึกษากลับมาก็ยังมีสายสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นกับเครือข่ายขององค์กรของโลกมุสลิมที่สำคัญ ดังเช่น นักศึกษาทางด้านศาสนาอิสลามหลายคนเดินทางไปศึกษายังมหาวิทยาลัยในประเทศ ซาอุดีอาระเบียได้ตระหนักถึงความจำเป็นในการพัฒนาสังคมมุสลิมในประเทศไทยโดยอาศัยแนวทาง แห่งศาสนาอิสลาม จึงเล็งเห็นถึงความสำคัญในการจัดตั้งสถาบันการศึกษาอิสลามใน ระดับอุดมศึกษาขึ้นในประเทศไทย และได้มีการตั้งเป้าหมาย รวมทั้งวางแผนร่วมกันในช่วงเวลาที่ ศึกษาอยู่ในซาอุดีอาระเบีย จนกระทั่งเมื่อกลับมายังประเทศไทยก็ได้ดำเนินการตามแผนจนสามารถ จัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาเอกชนอิสลามได้เป็นผลสำเร็จ นั่นคือ การก่อตั้งวิทยาลัยอิสลามยะลาในปี 1998⁵⁰ และถูกยกระดับเป็นมหาวิทยาลัยอิสลามยะลาในปี 2007 ทั้งนี้โดยได้รับความช่วยเหลือและ การสนับสนุนจากหน่วยงานและองค์กรต่างๆ ในโลกอาหรับ และที่มาของความสำเร็จส่วนหนึ่งมาจาก ดร. อิสมาอีล ลุตฟี จะปะกียา อธิการบดีมหาวิทยาลัยอิสลามยะลาและสมาชิกสภานิติบัญญัติ แห่งชาติ ซึ่งจบการศึกษาจากมหาวิทยาลัยอิสลามอัลอิมามมุฮัมมัดบินชะฮูดประเทศซาอุดีอาระเบีย และได้รับแต่งตั้งให้เป็นคณะกรรมการก่อตั้งสันนิบาตโลกมุสลิมรวมทั้งเป็นที่ยอมรับนับถือจากโลก อาหรับ ทำให้ได้รับความช่วยเหลือทางด้านงบประมาณเพื่อก่อตั้งและดำเนินกิจกรรมของ มหาวิทยาลัยจากหน่วยงานและองค์กรต่างๆ อันประกอบด้วย กระทรวงศาสนสมบัติและกิจการ อิสลามประเทศคูเวต ธนาคารอิสลามเพื่อการพัฒนา องค์กรฟื้นฟูมรดกอิสลามประเทศคูเวต องค์กร Shaijah Charity House สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ สันนิบาตโลกมุสลิม IIROSA และรวมไปถึงเงิน บริจาคโดยองค์กรประมุขแห่งประเทศกาตาร์ ขณะเดียวกันก็ประสานความร่วมมือทางด้านเทคนิคกับ หน่วยงานและมหาวิทยาลัยในซาอุดีอาระเบีย⁵¹ นอกจากนี้ท่านยังมีจุดเด่นในฐานะนักคิดอิสลาม นิยมที่ต้องการสร้างความสงบสุขและคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับสังคม โดยมุ่งพัฒนาคุณธรรมเป็น เป้าหมายหลักอีกด้วย

5.2. บริบทแวดล้อมองค์กรการกุศลมุสลิมในประเทศไทย

แม้ภาพที่ปรากฏให้เห็นในยุคปัจจุบันว่ามีองค์กรมุสลิมจำนวนน้อยที่ทำหน้าที่เป็นองค์กร สาธารณกุศลที่ให้ความช่วยเหลือและให้บริการสังคมโดยไม่จำกัดมีกลุ่มเป้าหมายทางด้านกรณับถือ

⁵⁰ สุไรนี สายนุ้ย, “ผู้นำศาสนาอิสลามกับขบวนการทางสังคม,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาสังคมวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547), หน้า 134-136.

⁵¹ มัสลัน มหะมะ, “กว่าจะถึงวันนี้,” ใน *กว่าจะถึงวันนี้...มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา* (วารสารฉบับพิเศษเนื่องในโอกาส วันเปิดป้ายมหาวิทยาลัยอิสลามยะลาและพิธีมอบปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์แก่ ฯพณฯ เลขาธิการสันนิบาตโลก มุสลิม, 27 มิถุนายน 2550), (ปัตตานี: โรงพิมพ์มิตรภาพ, 2550), หน้า 16-43.

ศาสนา หรืออาจกล่าวอีกนัยยะหนึ่งได้ว่า ในมโนภาพของสังคมไทยเกี่ยวกับองค์กรสาธารณกุศล องค์กรการกุศลของมุสลิมไม่ได้ถูกนับรวมและไม่มีความโดดเด่นเหมือนอย่างองค์กรมิชชันนารีของชาวคริสต์ที่มีการสร้างโรงเรียน และโรงพยาบาล รวมถึงสมาคมของชาวจีนที่มีการจัดตั้งองค์กรอย่าง มูลนิธิป่อเต็กตึ๊งขึ้นมาให้การบริการแก่คนทั่วไป ซึ่งแม้กระทั่งงานวิจัยที่ศึกษาและจัดทำฐานข้อมูลเกี่ยวกับองค์กรสาธารณประโยชน์ในประเทศไทย * ก็ยังไม่สามารถศึกษาได้ครอบคลุมถึงอีกหลายองค์กรและมูลนิธิในศาสนาอิสลาม แต่ถึงกระนั้นก็ยังมียุทธศาสตร์มุสลิมอีกเป็นจำนวนมากที่สามารถจัดประเภทได้ว่าเป็นองค์กรด้านการกุศล โดยมักจะอยู่ในรูปขององค์กรหรือมูลนิธิที่ผูกติดกับสถาบันที่สำคัญในชุมชนมุสลิม ได้แก่ มัสยิดและโรงเรียนสอนศาสนา เช่น มูลนิธิมัสยิดอัลฮุดดาและมัสยิดกมลาล์ฮิสลาม หนองจอก มูลนิธิจิตต์ภักดีของชุมชนอัสตักวา จังหวัดเชียงใหม่ มัสยิดยามีฮุดค็อยรียะฮ์ บ้านครัว มัสยิดต้นสน โรงเรียนดรฺรอนศาสนาและมูลนิธิอาชีวะสถานในจังหวัดปัตตานี และมูลนิธิอิสลามวิทยาที่เป็นเจ้าของโรงเรียนธรรมวิद्याมูลนิธิและโรงเรียนสตรีอิสลามวิทยา เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีองค์กรมุสลิมอีกจำนวนหนึ่งที่มีกลุ่มเป้าหมายครอบคลุมในระดับที่กว้างขวางกว่า เช่น มูลนิธิเพื่อศูนย์กลางอิสลามแห่งประเทศไทย มูลนิธิเพื่อการศึกษาและพัฒนามุสลิมอีสาน มูลนิธิอิสลามสันติชน มูลนิธิวัฒนธรรมอิสลามเพื่อการศึกษาและพัฒนา มูลนิธิศรัทธาชนเพื่อเด็กกำพร้า และมูลนิธิสมาคมสตรีไทย เป็นต้น และแม้ว่าข้อมูลข้างต้นนี้จะพอทำให้เราเห็นภาพขององค์กรการกุศลมุสลิมชัดเจนขึ้นมาในอีกระดับหนึ่ง แต่หากประเมินในภาพรวมแล้วยังมีองค์กรมุสลิมอีกเป็นจำนวนมากที่การบริหารจัดการค่อนข้างไม่มีประสิทธิภาพ และไม่สามารถระดมทุนให้เพียงพอต่อการจัดสวัสดิการอย่างทั่วถึงได้ อีกทั้งเงินบริจาคที่ให้แก่มัสยิดและมูลนิธิประจำชุมชนส่วนใหญ่มักจะใช้จ่ายไปในส่วนค่าน้ำค่าไฟของมัสยิดและเงินค่าตอบแทนครูสอนศาสนาในโรงเรียนตาดีกาหรือฟัรฎูอีน^{*} ประจำมัสยิด แต่ยังไม่ครอบคลุมจนถึงการให้สวัสดิการในด้านอื่นๆ ที่จำเป็นต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตเช่นเดียวกัน

สรุปได้ว่า การทำงานเชิงองค์กรของสังคมมุสลิมในประเทศไทยนับได้ว่ายังไม่เข้มแข็งเท่าใดนัก การช่วยเหลือด้านการกุศลในรูปแบบขององค์กรมีลักษณะประปรายและเคล้าปนกับการให้ความช่วยเหลือของผู้มีจิตกุศลในระดับบุคคล และนอกเหนือจากองค์กรการกุศลของมุสลิมในประเทศไทยจะมีลักษณะบางประการที่อ่อนแอกว่าเมื่อเทียบกับการทำงานการกุศลขององค์กรในศาสนาอื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการระดมทุนแล้ว ในทำนองเดียวกันจากข้อสังเกตของผู้วิจัยเองนั้นเห็นว่ามุสลิมในประเทศไทยก็นับได้ว่ามีคุณสมบัติในด้านกิจกรรมการกุศลที่ดีน้อยกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับ

* ดูรายละเอียดใน อมรา พงศาพิชญ์ และคณะ, *องค์กรสาธารณประโยชน์ในประเทศไทย*, (กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546). และ อมรา พงศาพิชญ์ และนิตยา กัทลิตระพันธ์, *องค์กรให้ทุนเพื่อประชาสังคมในประเทศไทย*, (กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541).

มุสลิมในหลายประเทศอื่นๆ โดยเฉพาะประเทศในแถบตะวันออกกลาง ซึ่งเหตุผลที่จะนำมาสนับสนุนข้อสังเกตดังกล่าวนี้ส่วนหนึ่งอาจมาจากรูปร่างหน้าตาหรือลักษณะของบุคคลในตะวันออกกลางที่ดีกว่าจึงมีกำลังความสามารถในการบริจาคมากกว่า รวมทั้งมีนิสัยการบริจาคที่โดดเด่นกว่าเนื่องจากตระหนักในหลักปฏิบัติเกี่ยวกับการบริจาคที่เข้มข้มกว่า* ข้อสังเกตทั้งหมดข้างต้นจึงเป็นเหตุผลเพียงพอที่จะให้ความชอบธรรมกับการเข้ามาดำเนินภารกิจในการส่งเสริมความมั่นคงของมนุษย์โดยองค์กรการกุศลมุสลิมจากต่างประเทศได้ ซึ่งในประเทศไทยมีองค์กรจาก 3 ประเทศในตะวันออกกลางที่เข้ามาดำเนินงาน ได้แก่ คูเวต สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ และซาอุดีอาระเบีย ซึ่งเข้ามาโดยผ่านทางกรมวิเทศสัมพันธ์กับนักศึกษาไทยที่เข้าไปศึกษาในประเทศนั้นๆ

5.3. องค์กรสงเคราะห์มุสลิมนานาชาติในประเทศไทย: จากอดีตถึงปัจจุบัน

IIROSA เริ่มต้นเข้ามาในประเทศไทยเมื่อกลางปี 1987 โดยมีทีมงานคณะกรรมการบริหารระดับสูงชุดหนึ่งขององค์กรฯ ซึ่งนำโดย เชค อะหมัด สะอัด อัลฆอมิดี (Ahmad Saad Al-Ghamidi) ชาวซาอุดีอาระเบียเข้ามาดำเนินการสำรวจพื้นที่รวมทั้งเยี่ยมเยียนผู้นำและชุมชนมุสลิมในภูมิภาคต่างๆ ของประเทศไทยเพื่อรับทราบถึงสภาพปัญหาและความต้องการของคนในพื้นที่ และได้ข้อสรุปของปัญหาโดยแบ่งเป็นสามประเภทใหญ่ๆ คือ ปัญหาเร่งด่วนที่สังคมมุสลิมและประเทศไทยกำลังเผชิญหน้า ปัญหาพื้นฐานทั่วไป และปัญหาเฉพาะภูมิภาค⁵² ซึ่งปัญหาทั้งหมดเหล่านี้ได้นำไปสู่การวางแผนเพื่อให้ความช่วยเหลือทั้งระยะสั้นและระยะยาวอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง หลังจากกลับไปรายงานให้ที่ประชุมขององค์กรฯ รับทราบและสามารถกำหนดกรอบการดำเนินงานให้ความช่วยเหลือบรรเทาทุกข์แล้ว ในปีต่อมาคณะกรรมการบริหารของ IIROSA จึงได้แต่งตั้งให้อับบาส มุฮัมมัด อาลี ชาร์กอวี (Abbas Muhammad Ali Sharqawi) สัญชาติซาอุดีอาระเบีย เป็นผู้อำนวยการคนแรกของสำนักงาน IIROSA สาขาประเทศไทย โดยเริ่มต้นจดทะเบียนเป็นองค์กรเอกชนต่างประเทศกับกองงานคนต่างด้าว กระทรวงมหาดไทย เพื่อดำเนินกิจกรรมของ IIRO (ชื่อย่อในสมัยนั้น)** ในนามสันนิบาตโลกมุสลิม ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการเข้ามาดำเนินงานของ

* สรุปจากข้อสังเกตของผู้วิจัยเองเกี่ยวกับยอดเงินบริจาคของมัสยิดต่างๆ ในกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีผลปรากฏว่ามัสยิดที่มีชาวต่างชาติมาร่วมละหมาดซึ่งส่วนใหญ่มาจากทวีปแอฟริกา ยุโรป และตะวันออกกลาง เช่น มัสยิดฮารูนและมัสยิดอื่นๆ ในย่านสาทรและสีลม นั้น มียอดเงินบริจาคที่สูงกว่ามัสยิดที่มีแต่เฉพาะคนในพื้นที่อย่างเห็นได้ชัด

⁵² องค์กรสงเคราะห์มุสลิมนานาชาติแห่งซาอุดีอาระเบีย สำนักงานประเทศไทย, “13 ปีแห่งการตรวจตราอุทิศตนขององค์กรสงเคราะห์มุสลิมนานาชาติในประเทศไทย,” [ซีดีรอม], (ม.ป.ป.).

** IIRO เป็นชื่อย่อของ IIROSA ในอดีต ส่วนตัวอักษร SA ที่เพิ่มขึ้นมานั้นหมายถึง Saudi Arabia ซึ่งทางคณะกรรมการบริหารองค์กรฯ ได้มีมติให้ปรับเปลี่ยนชื่อโดยระบุความเป็นสัญชาติขององค์กรฯ ในปี 2002 เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการเข้าไปดำเนินงานในประเทศต่างๆ ทั่วโลก ซึ่งสาเหตุหลักของการปรับเปลี่ยนดังกล่าวมาจากการรับมือกับนโยบายการต่อต้านการก่อการร้ายของสหรัฐอเมริกาที่ตั้งข้อสงสัยและสกัดกั้นการทำงานขององค์กรการกุศลมุสลิมข้ามชาติ (ซึ่งจะวิเคราะห์ในบทที่ 4)

องค์การเอกชนต่างประเทศในประเทศไทย พ.ศ. 2530 (ค.ศ. 1987) และในต้นปี ค.ศ. 1989 IIROSA ก็ได้เปิดสำนักงานสาขาขึ้นเป็นครั้งแรกในประเทศไทย ณ เลขที่ 2098/1041 หมู่บ้านปรีชา ถ. งามคำแหง แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร (ปัจจุบันได้ย้ายสำนักงานไปอยู่ที่ 22/9 หมู่ 4 ซอยบึงขวาง แขวงแสนแสบ เขตมีนบุรี กรุงเทพมหานคร) ซึ่งถือเป็นองค์การการกุศลมุสลิมจากต่างประเทศขององค์กรแรกที่เข้ามาดำเนินงานในประเทศไทย ในช่วงเวลาเดียวกันนั้น IIROSA ได้อนุมัติโครงการให้ความช่วยเหลือเร่งด่วนจำนวน 4 โครงการ ได้แก่ โครงการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพายุภัยจังหวัดชุมพร โครงการช่วยเหลือผู้อพยพชาวเขมรที่ชายแดนประเทศกัมพูชา จังหวัดสุรินทร์และจังหวัดสระแก้ว โครงการช่วยเหลือผู้อพยพชาวพม่าที่ชายแดนอำเภอแม่สอด จังหวัดตากและจังหวัดแม่ฮ่องสอน โครงการช่วยเหลือเด็กกำพร้าซึ่งเป็นทั้งโครงการเร่งด่วนและโครงการระยะยาว

หลังจากนั้น IIROSA ได้เริ่มขยายเครือข่ายการดำเนินงานไปยังพื้นที่ต่างๆ เกือบทุกภูมิภาคทั่วประเทศ จากเดิมที่มีเพียงสำนักงานใหญ่ในกรุงเทพมหานคร IIROSA ในเวลาต่อมาได้จัดตั้งสำนักงานย่อยระดับภูมิภาคขึ้น โดยในส่วนของภาคใต้ได้จัดตั้งที่จังหวัดยะลา และภาคเหนือจัดตั้งขึ้นที่จังหวัดเชียงราย นอกจากนี้ IIROSA ยังได้ประสานกับเครือข่ายองค์กรพัฒนาเอกชนในท้องถิ่นเพื่อให้ความช่วยเหลือได้อย่างทั่วถึง เนื่องจากตามระเบียบการดำเนินงานขององค์กรเอกชนต่างประเทศที่ขออนุญาตนั้นตัวองค์กรฯ ไม่สามารถดำเนินกิจกรรมด้วยตนเองได้ จึงต้องดำเนินการผ่านองค์การการกุศลภายในประเทศ ซึ่ง IIROSA มีเครือข่ายการดำเนินงานอยู่ทั่วทุกภูมิภาค ได้แก่ มูลนิธิพระที่ปวิพิทยาทานในกรุงเทพมหานคร มูลนิธิเพื่อการศึกษาและพัฒนามุสลิมอีสานในจังหวัดอุดรธานี มูลนิธิสงเคราะห์เด็กกำพร้าและการกุศล จังหวัดยะลา มูลนิธิเพื่อการศึกษาอิสลามภาคใต้ และศูนย์พัฒนาการศึกษาในภาคเหนือ

ยิ่งไปกว่านั้น IIROSA สำนักงานประเทศไทยยังมีสถานะเป็นสำนักงานประจำภูมิภาค (regional branch office) ซึ่งหน้าที่รับผิดชอบครอบคลุมการดำเนินงานในพม่า เวียดนาม ลาว และกัมพูชา ซึ่งในส่วนของพม่า เวียดนาม และลาวนั้น เป็นการให้ความช่วยเหลือในลักษณะเฉพาะกิจ แต่ในกัมพูชา IIROSA ได้เข้าไปดำเนินการอย่างเป็นทางการ โดยจดทะเบียนในเดือนมกราคม 1994 แต่ต่อมาเกิดความขัดแย้งทางการเมืองภายในกัมพูชาจนเป็นเหตุให้ต้องยุติไป และได้ยื่นขอดำเนินการใหม่อีกครั้งใน ค.ศ. 2001 จนกระทั่งมีการร่วมลงนามในบันทึกความเข้าใจ (MOU)* ระหว่าง IIROSA กับกระทรวงการต่างประเทศของกัมพูชาวันที่ 21 พฤศจิกายน 2003**

* ดูรายละเอียดในภาคผนวก ค หน้า 298-306.

** อย่างไรก็ตาม หลังจากที่มีการลงนามได้ไม่นาน การดำเนินโครงการในกัมพูชาก็ต้องถูกระงับอีกครั้งสืบเนื่องจากการปรับโครงสร้างการบริหารภายในองค์กรแม่ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว สำนักงานใหญ่ IIROSA จึงมีมติไม่สนับสนุนโครงการนี้ต่อ โดยอ้าง

นอกเหนือจากบทบาทในการดำเนินงานด้านสังคมสงเคราะห์และการบรรเทาทุกข์แล้ว อีกบทบาทหนึ่งของ IIROSA ที่ไม่อาจละเลยในการกล่าวถึงก็คือ บทบาทในด้านการฟื้นฟูสังคมมุสลิมให้มีความสอดคล้องตามหลักศาสนาอิสลาม ซึ่งเป็นนโยบายหลักของสันนิบาตโลกมุสลิมอันเป็นที่มาของ IIROSA การทำงานอย่างแข็งขันของ IIROSA จนสามารถเข้าถึงประชาชนในพื้นที่และให้ความช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ตลอดจนสนับสนุนการศึกษาและกิจกรรมของเยาวชนได้กว้างขวางขึ้น ส่งผลให้ IIROSA เป็นที่ยอมรับและรู้จักกันอย่างแพร่หลายในสังคมมุสลิมไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วง ค.ศ. 1995-2000 อันเป็นช่วงเวลาที่กระแสการปรับเปลี่ยนสู่อิสลาม (Islamization) ของสังคมมุสลิมในประเทศไทยกำลังเริ่มเข้มข้น กล่าวคือ เป็นช่วงเวลาที่สังคมมุสลิมเริ่มกลับไปสู่ความเคร่งครัดในหลักการของศาสนาอิสลามมากยิ่งขึ้น ผู้คนเริ่มตระหนักในความสำคัญของอิสลามในฐานะที่เป็นวิถีแห่งการดำเนินชีวิตในทุกๆ ด้านมากกว่าการเป็นเพียงแค่ศาสนาแห่งพิธีกรรมและที่พึ่งทางใจอย่างที่เคยเข้าใจกันในอดีต ซึ่งตัวชี้วัดสำคัญในช่วงเวลาดังกล่าวได้แก่ การเรียกร้องสิทธิในการดำเนินชีวิตให้สอดคล้องตามกรอบของศาสนาในมิติที่ขยายออกไปมากกว่าการปฏิบัติศาสนกิจ ไม่ว่าจะเป็นการเรียกร้องสิทธิในการคลุมฮิญาบ* ของสตรีมุสลิมและมีสตรีที่คลุมฮิญาบมากขึ้นกว่าในอดีต การส่งเสริมให้มีผลิตภัณฑ์อาหารฮาลาล การบูรณาการหลักสูตรการเรียนการสอนอิสลามศึกษาร่วมกับแขนงวิชาอื่นๆ การจัดตั้งสถาบันการศึกษาอิสลามระดับอุดมศึกษา เป็นต้น ซึ่ง IIROSA เป็นหนึ่งในปัจจัยที่ร่วมผลักดันให้เกิดกระแสดังกล่าว และในทำนองเดียวกันก็อาศัยกระแสดังกล่าวในการดำเนินงาน

จนกระทั่งมาถึงช่วงที่เรียกได้ว่าเป็นจุดเปลี่ยนของ IIROSA ซึ่งเกิดขึ้นหลังจากเหตุการณ์ 9/11 ที่สหรัฐอเมริกาประกาศใช้นโยบายการต่อต้านการก่อการร้าย และตั้งข้อสงสัยต่อการดำเนินงานขององค์กรการกุศลในโลกมุสลิมว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับการให้เงินสนับสนุนกลุ่มก่อการร้าย ซึ่งรวมถึง IIROSA ด้วยเช่นกัน สหรัฐอเมริกาจึงใช้มาตรการทางธนาคารตรวจสอบ ระวัง หรือแม้กระทั่งสั่งปิดกิจการของสถาบันการเงินหลายแห่งของโลกมุสลิม ตลอดจนใช้มาตรการกดดันรัฐบาลของประเทศต่างๆ ให้ความคุ้มครองการดำเนินงานกิจกรรมขององค์กรการกุศล เมื่อเป็นเช่นนี้การดำเนินงานของ IIROSA ในช่วงเวลาดังกล่าว คือ ระหว่าง ค.ศ. 2002-2006 จึงไม่มีความคล่องตัว เนื่องจากการพิจารณาแต่ละ

ว่าการดำเนินงานในกัมพูชาเป็นการกระทำโดยพลการที่ไม่ได้ผ่านมติของสำนักงานใหญ่ ซึ่งที่มาของประเด็นปัญหานี้คือ การเข้าไปดำเนินการในกัมพูชานั้นเป็นความคิดริเริ่มและได้รับการสนับสนุนทางด้านงบประมาณโดยสำนักงานสาขาภาคพื้นตะวันออก เมื่อการดำเนินงานในต่างประเทศทั้งหมดถูกปรับให้ขึ้นตรงต่อสำนักงานใหญ่ โครงการนี้จึงถูกระงับไปโดยปริยาย

* ฮิญาบ ในความหมายที่เข้าใจกันโดยทั่วไปหมายถึง การคลุมศีรษะของสตรีมุสลิม แต่ความหมายที่ละเอียดและถูกต้องกว่าคือ การแต่งกายของสตรีมุสลิมตามบัญญัติอิสลามที่บังคับให้สตรีต้องแต่งกายปกปิดตั้งแต่ศีรษะลงมาถึงหน้าอก รวมถึงเรือนร่างส่วนอื่นๆ โดยอนุญาตให้เปิดเผยได้เพียงส่วนที่เป็นใบหน้าและฝ่ามือ โดยเน้นการแต่งกายที่ไม่เปิดเผยให้เห็นทรวดทรงหรือเรือนร่างที่จะส่งผลต่อการยั่วอารมณ์

โครงการต้องมีความละเอียดรอบคอบมากกว่าเดิมทำให้ต้องใช้เวลานานยิ่งขึ้น การส่งอินบประมาณเป็นไปอย่างล่าช้าเนื่องจากต้องถูกตรวจสอบจากหลายหน่วยงานทั้งในชาติอาระเบียและต่างประเทศ การเดินทางของเจ้าหน้าที่ที่ถูกจับตามองและติดตามอย่างใกล้ชิดจนทำให้เกิดความรู้สึกถึงความไม่ปลอดภัย เว็บไซต์ถูกปิดและถูกควบคุมไว้ชั่วคราว ในขณะที่การดำเนินงานในต่างประเทศนั้นมีสำนักงานสาขาใน 16 ประเทศ ซึ่งรวมถึงประเทศไทยที่ทางองค์กรได้ชี้แจงว่าได้รับผลกระทบจากมาตรการต่างๆ ที่เกิดขึ้นสืบเนื่องจากการดำเนินนโยบายต่อต้านการก่อการร้ายของสหรัฐอเมริกา และทางสำนักงานใหญ่จำเป็นต้องยุติการสนับสนุนบางโครงการที่ดำเนินการในประเทศเหล่านั้นไว้ชั่วคราว⁵³ ผลพวงดังกล่าวทำให้การดำเนินงานของ IIROSA ในประเทศไทยเริ่มเข้าสู่ช่วงหยุดชะงักเนื่องจากเกิดความยากลำบากในการส่งเงินมาจากสำนักงานใหญ่จนทำให้การดำเนินงานในทุกโครงการเริ่มขาดความต่อเนื่อง หลายโครงการก็ต้องพักการดำเนินงานไว้หรือไม่ก็ต้องยุติลงในที่สุดเพราะขาดงบประมาณในการดำเนินงาน ซึ่งปัจจุบันนี้โครงการที่ยังคงได้รับงบประมาณในการดำเนินงานอยู่อย่างต่อเนื่องเหลืออยู่เพียง 2 โครงการคือ โครงการให้งบประมาณสนับสนุนมหาวิทยาลัยอิสลามยะลา และงบประมาณของสถานสงเคราะห์และฝึกฝนวิชาชีพเด็กกำพร้าบ้านอัลฮัยยัตะฮ์ นะฟีชะฮ์ ชัมส์ ส่วนงบประมาณในโครงการอื่นๆ ที่ยังไม่สิ้นสุดระยะการดำเนินงานก็ได้รับในลักษณะที่กะปริดกะปรอย ทำให้ไม่สามารถดำเนินการได้อย่างเต็มที่ เช่น โครงการก่อสร้างมัสญิดและบ่อน้ำ เป็นต้น ทำให้เจ้าหน้าที่บางส่วนจำเป็นต้องสำรองจ่ายเงินส่วนหนึ่งไปก่อน นอกจากนี้ยังมีอีกหลายโครงการที่เป็นประโยชน์และกำลังไปได้ดีแต่ในที่สุดก็ต้องยุติโครงการลง เช่นศูนย์บริการวิชาการอิสลามและศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตชาวไทยภูเขา แต่ในกรณีของศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตชาวไทยภูเขานั้นได้มีองค์กรอื่นมารับดำเนินการแทน ในขณะที่ศูนย์สถิติเพื่อพัฒนาเยาวชนมุสลิมยะลานั้นแม้ว่าจะไม่ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากทางสำนักงานใหญ่แล้ว แต่ก็สามารถดำเนินการต่อไปได้โดยอาศัยเงินช่วยเหลือจากกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ส่วนโครงการให้ทุนการศึกษาและอุปการะเด็กกำพร้าตามบ้านก็จำเป็นต้องระงับความช่วยเหลือไปหลายรายเช่นเดียวกัน ทั้งนี้รายละเอียดของโครงการที่ได้รับผลกระทบและวิธีการแก้ปัญหา ตลอดจนสถานภาพของโครงการในปัจจุบัน ซึ่งจะได้กล่าวถึงในรายละเอียดในบทที่ 3

นอกเหนือจากปัญหาที่เกิดจากมาตรการควบคุมทางการเงินแล้ว สาเหตุอีกประการหนึ่งที่ทำให้ทางสำนักงานใหญ่ของ IIROSA ต้องลดระดับการสนับสนุนกิจกรรมลงชั่วคราวก็อาจสืบเนื่องมาจากปัญหาความล่าช้าในการขออนุญาตเข้ามาดำเนินงานในประเทศไทยรอบใหม่ที่ IIROSA ได้ดำเนินการยื่นขออนุญาตไว้กับกระทรวงแรงงานมาตั้งแต่เดือนตุลาคม ปี 2003 และรอผลการ

⁵³ สัมภาษณ์ ลูไอ มุฮัมมัด บาร์บิเกอร์, ผู้จัดการสถานสงเคราะห์เด็กกำพร้า บ้าน "อัลฮัยยัตะฮ์ นะฟีชะฮ์ ชัมส์" องค์กรสงเคราะห์มุสลิมนานาชาติ สำนักงานประเทศไทย, 18 มิถุนายน 2550.

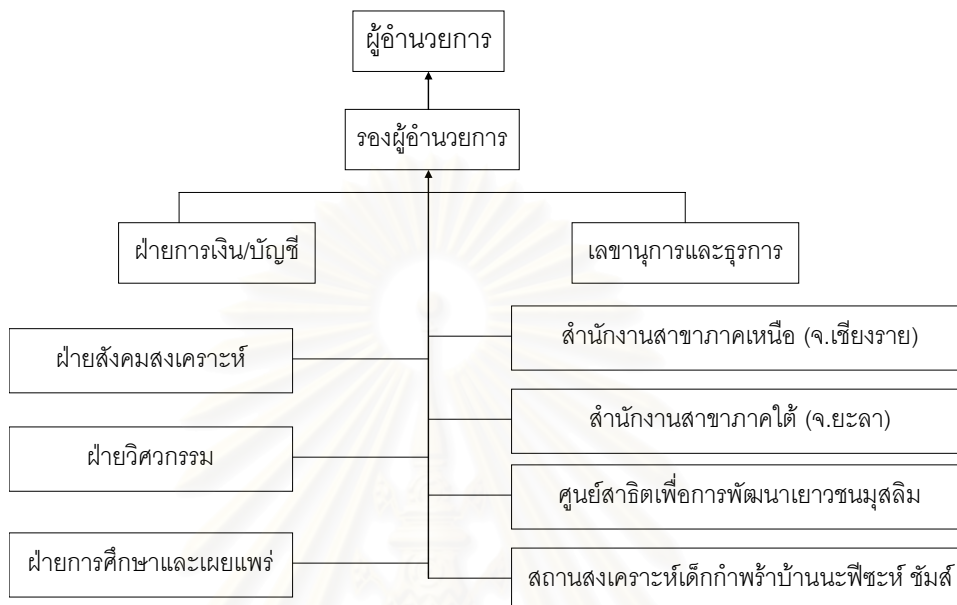
พิจารณาเป็นเวลาหลายปี ซึ่งการอยู่ในสภาพที่ไม่ได้รับการรับรองจากรัฐบาลของประเทศไทยกอบปรกับสถานการณ์ของการพุ่งเล็งต่อองค์กรการกุศลมุสลิมหลังเหตุการณ์ 9/11 ส่งผลให้สำนักงานใหญ่จำเป็นต้องระมัดระวังในการดำเนินกิจกรรมใดๆ แต่อย่างไรก็ตามเมื่อเดือน เมษายน ค.ศ. 2007 IIROSA ได้รับการอนุญาตให้เข้ามาดำเนินการเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ซึ่งเป็นที่คาดหวังว่าจะทำให้การทำงานของ IIROSA ในประเทศไทยมีแนวโน้มที่ดีขึ้นในอนาคต

5.4. โครงสร้างการบริหารงานของ IIROSA สำนักงานประเทศไทย

รูปแบบการบริหารงานของ IIROSA ในประเทศไทยมีความเกี่ยวข้องกับรูปแบบการบริหารงานของสำนักงานใหญ่ ซึ่งในช่วงเวลาแรกเข้าในประเทศไทย คือ ในปี 1988 จนถึง 2002 นั้น การดำเนินการให้ความช่วยเหลือของสำนักงาน IIROSA สาขาต่างๆ ภายในซาอุดีอาระเบียสามารถบริหารจัดการได้ค่อนข้างอิสระ และสามารถดำเนินกิจกรรมในต่างประเทศได้เองอย่างเป็นเอกเทศ โดยไม่ต้องผ่านขั้นตอนของสำนักงานใหญ่ โดยมีการแบ่งเขตรับผิดชอบระหว่างแต่ละสาขา แต่ในบางประเทศก็ยังมีกิจกรรมที่ทับซ้อนกัน เช่นในประเทศไทยที่มีสำนักงานจากซาอุดีอาระเบีย 2 สาขาเข้ามาดำเนินกิจกรรม คือ สำนักงานสาขาญิดดะฮ์ (Jeddah) และสำนักงานสาขาภาคพื้นตะวันออก (Eastern Area) ซึ่งในส่วนของสาขาญิดดะฮ์นั้นได้ดำเนินการในพื้นที่ภาคกลางของประเทศไทย ในขณะที่สาขาภาคพื้นตะวันออกได้ดำเนินการในพื้นที่ภาคใต้และภาคเหนือ แต่อย่างไรก็ตามกรรมการบริหารของสำนักงานสาขาในประเทศไทยยังคงเป็นชุดเดียวกัน มีการทำงานร่วมกันและประสานงานกันอย่างต่อเนื่อง เพียงแต่ช่องทางการรับงบประมาณและการจัดทำรายงานสรุปโครงการแยกกันอย่างเป็นเอกเทศ ดังนั้นจึงต้องจัดตั้งอนุกรรมการย่อยขึ้นมาดำเนินงานในแต่ละพื้นที่ แต่ภายหลังจากมีการปรับเปลี่ยนวิธีการดำเนินงานของสำนักงานใหญ่ในปี 2002 ด้วยสาเหตุดังที่ได้กล่าวถึงมาก่อนหน้านี้แล้ว การดำเนินการจึงผ่านสาขาญิดดะฮ์เพียงแห่งเดียว ส่งผลให้ลักษณะการประสานงานระหว่างสำนักงานในซาอุดีอาระเบียและสำนักงานสาขาในประเทศไทยต้องมีการปรับเปลี่ยนตามไปด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประสานงานด้านโครงการและงบประมาณ ซึ่งจากเดิมที่ IIROSA สำนักงานประเทศไทยสาขาภาคเหนือและภาคใต้ดำเนินกิจกรรมโดยขึ้นต่อสำนักงานสาขาภาคพื้นตะวันออกทั้งในส่วนของ การเสนอโครงการ การขออนุมัติงบประมาณ และการรายงานสรุปผลการดำเนินงาน ต้องเปลี่ยนไปขึ้นต่อสำนักงานสาขาญิดดะฮ์เช่นเดียวกับการดำเนินงานของสำนักงานกรุงเทพมหานคร ซึ่งผลปรากฏว่า โครงการในภาคเหนือและภาคใต้ส่วนใหญ่ไม่ได้รับการอนุมัติงบประมาณจนหลายโครงการต้องยุติไป

แม้ว่าลักษณะการประสานงานกับทางซาอุดีอาระเบียจะเปลี่ยนแปลงไป แต่ถึงกระนั้นก็ได้กระทบโครงสร้างการบริหารงานใหญ่ของสำนักงาน IIROSA ประจำประเทศไทย ซึ่งปรากฏอยู่ในแผนภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 2.6 ผังโครงสร้างการบริหารองค์การสงเคราะห์มุสลิมนานาชาติแห่งชาอุดีอาระเบีย สำนักงานประเทศไทย

ที่มา: เอกสารขออนุญาตเข้ามาดำเนินงานในประเทศไทยขององค์การสงเคราะห์มุสลิมนานาชาติแห่งชาอุดีอาระเบีย

ผู้บริหารสูงสุดของ IIROSA สำนักงานประเทศไทยคนปัจจุบันคือ อาจารย์ชอและห์ ตาและ ซึ่งเป็นรองผู้อำนวยการและทำหน้าที่รักษาการณตำแหน่งผู้อำนวยการ ขณะเดียวกันยังเป็นคณบดี คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยอิสลามยะลาและประธานมูลนิธิสงเคราะห์เด็กกำพร้าและกาารกุศลอีกด้วย สำหรับตำแหน่งผู้อำนวยการตามระเบียบขององค์การฯ นั้นจะต้องเป็นผู้ที่ถือสัญชาติชาอุดีอาระเบียเท่านั้น ซึ่งที่ผ่านมาทั้งหมด 3 คน ได้แก่ อับบาส ชุรกอวี ในปี 1988-1995 อิบรอฮีม อัลอัยด์ (Ibrahim Al-Aid) ปี 1999-2002 และอับดุลลอฮ์ อัลบัตตะฮ์ (Abdullah Al-Battah) ในปี 2002-2005 โดยในช่วงระหว่างปี 1995-1999 และปี 2005 ถึงปัจจุบันนี้มีชอและห์ ตาและ รักษาการแทน

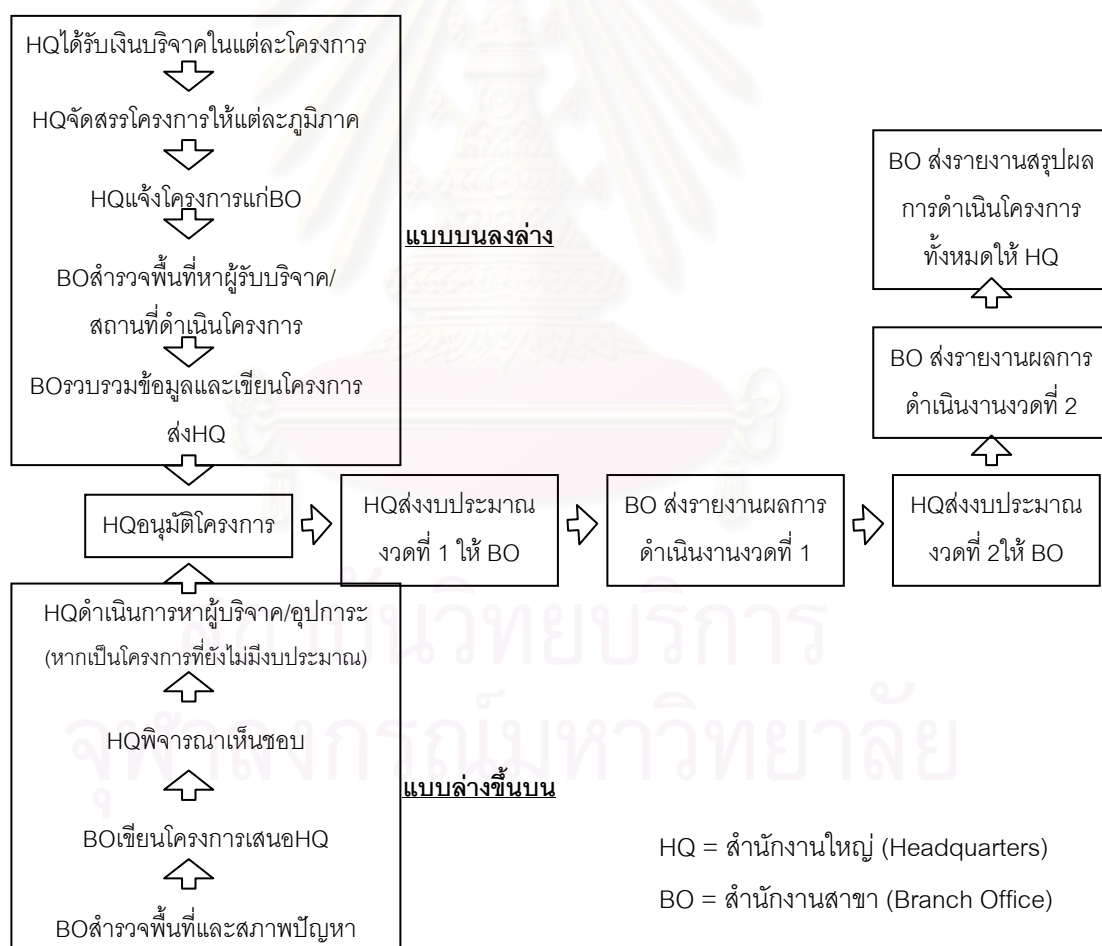
5.5. วิธีการดำเนินโครงการ ระบบการเงินและการจัดสรรงบประมาณ

การประสานงานของสำนักงานสาขาในประเทศไทยกับสำนักงานใหญ่เพื่อดำเนินโครงการจะเป็นไปสองลักษณะ ลักษณะแรกเป็นการประสานงานจากล่างขึ้นบน คือการคิดค้นโครงการของสำนักงานสาขาโดยเริ่มจากการสำรวจพื้นที่และสภาพปัญหา จากนั้นจึงเขียนโครงการและยื่นเสนอของบประมาณจากสำนักงานใหญ่ เมื่อสำนักงานใหญ่พิจารณาแล้วว่ามีควมจำเป็นและสอดคล้อง

กับนโยบายของ IIROSA หรือตรงกับโครงการที่อยู่ในแผนงบประมาณของ IIROSA ก็จะอนุมัติโครงการและแจ้งกลับมายังสำนักงานสาขา แต่หากเป็นโครงการที่คณะกรรมการเห็นชอบแต่ยังขาดงบประมาณ ก็จะประชาสัมพันธ์ข้อมูลเพื่อหาผู้บริจาคหรือรับอุปการะต่อไป เมื่อได้รับงบประมาณก็จะแจ้งผลกลับมายังสำนักงานสาขาพร้อมกับแจ้งยอดงบประมาณที่ได้รับและส่งเงินงวดแรกมาให้

ส่วนในอีกลักษณะหนึ่งคือจากบนลงล่างนั้นจะเป็นโครงการที่อยู่ในแผนงบประมาณของสำนักงานใหญ่รวมทั้งเป็นไปตามเจตนารมณ์ของผู้บริจาค โดยเริ่มจากการได้รับเงินบริจาคในแต่ละโครงการ จากนั้นจึงแจ้งรายละเอียดของโครงการมายังสำนักงานสาขาเพื่อให้สำรวจพื้นที่ในการดำเนินโครงการหรือหาผู้บริจาคตามคุณสมบัติที่ระบุไว้ในโครงการที่ส่งมา จากนั้นทางสำนักงานสาขาจะรวบรวมข้อมูลและเขียนโครงการเสนอไปให้สำนักงานใหญ่พิจารณาอีกครั้งก่อนที่จะอนุมัติโครงการและส่งเงินงวดแรกมาให้ ทั้งนี้ขั้นตอนการดำเนินโครงการสามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้

ภาพที่ 2.7 แผนภาพสรุปขั้นตอนการดำเนินโครงการของ IIROSA

งบประมาณของ IIROSA สำนักงานประเทศไทยที่ได้รับจากสำนักงานใหญ่ก็เช่นเดียวกัน โดยจะเป็นไปตามโครงการที่ได้ยื่นเสนอขอไปทั้ง 2 ลักษณะข้างต้น ขณะที่การส่งเงินมายังประเทศไทยนั้น ในอดีตกระทำโดยการส่งเช็คหรือโอนเงินเข้าบัญชีของสำนักงานประเทศไทย ซึ่งมี 2 บัญชี คือ

บัญชีกระแสรายวัน และบัญชีออมทรัพย์ของธนาคารกรุงเทพ สาขาสีลม ในชื่อบัญชีเดียวกันคือ International Islamic Relief Organization โดยก่อนที่จะโอนเงินมานั้นจะมีการแจ้งมาล่วงหน้าทุกครั้งเพื่อให้ทราบว่าเป็นงบประมาณของโครงการใด ซึ่งในแต่ละโครงการนั้นทางสำนักงานใหญ่จะส่งมาให้เป็นงวด เช่น โครงการสร้างมัสยิดและบ่อน้ำมักให้เป็น 2 งวด งบประมาณสำนักงานในงวดละ 3 เดือน งบประมาณสถานสงเคราะห์เด็กกำพร้าบ้านอัสซัยยิดะฮ์ นะฟีชะฮ์ ซัมลีแห่งงวดละ 6 เดือน เป็นต้น โดยระหว่างแต่ละงวดจะต้องมีการรายงานความคืบหน้าของการใช้งบประมาณงวดก่อน ซึ่งจะต้องจัดทำเป็นลายลักษณ์อักษร มิฉะนั้นจะไม่ส่งงวดต่อไปมาให้ ทั้งนี้เพื่อเป็นการควบคุมการใช้จ่ายงบประมาณ⁵⁴ นอกจากนี้ยังสามารถควบคุมได้โดยการที่แต่ละโครงการระบุชื่อของผู้ให้เงินบริจาคไว้ โดยเฉพาะโครงการใหญ่ที่ต้องใช้งบประมาณสูง เช่น โครงการก่อสร้างสถานสงเคราะห์และฝึกฝนวิชาชีพเด็กกำพร้าที่ตั้งชื่อว่า “บ้านอัสซัยยิดะฮ์ นะฟีชะฮ์ ซัมลี” ตามชื่อผู้บริจาค ขณะที่การสร้างมัสยิดและบ่อน้ำทุกโครงการก็มีชื่อผู้บริจาคพร้อมกับตัวเลขงบประมาณที่ชัดเจนเช่นเดียวกัน ซึ่งทางสำนักงานสาขาจะต้องดำเนินการตามงบประมาณที่ระบุมาพร้อมทั้งส่งรูปถ่ายและสรุปผลโครงการไปให้สำนักงานใหญ่และเจ้าของเงินบริจาค ซึ่งจะต้องรายงานสถานที่ตั้งของโครงการที่ดำเนินงาน โดยจัดทำแผนที่พร้อมทั้งระบุวิธีการเดินทางและระยะทางจากสนามบินที่ใกล้ที่สุด เพื่อให้ผู้บริจาคสามารถที่จะตรวจสอบได้ในเวลาที่เดินทางมาเที่ยวเมืองไทย ซึ่งเคยเกิดขึ้นแล้ว โดยเป็นการฝากญาติพี่น้องมาดู⁵⁵ ส่วนในการอุปการะเด็กกำพร้า นั้น ทางสำนักงานสาขาจะจัดส่งประวัติของเด็กแต่ละคนไปให้ทางสำนักงานใหญ่เพื่อพิจารณาหาผู้อุปการะ หรืออาจเป็นลักษณะที่มีการแจ้งตัวเลขงบประมาณและผู้อุปการะมาก่อน แล้วให้ทางสำนักงานสาขาส่งประวัติเด็กไปให้พิจารณา เป็นต้น *

แต่ภายหลังจากเหตุการณ์ 9/11 การส่งงบประมาณของ IIROSA จากซาอุดีอาระเบียไปยังสำนักงานสาขาในหลายประเทศถูกตรวจสอบอย่างเคร่งครัด และในบางประเทศถึงกับถูกระงับบัญชี เช่นในฟิลิปปินส์ที่ศาลประกาศอายัดบัญชีธนาคารของ IIROSA เมื่อวันที่ 6 ธันวาคม 2006⁵⁶ ผลพวงข้างต้นทำให้เกิดความล่าช้าในการจัดส่งงบประมาณและส่งผลให้ทางสำนักงานใหญ่ต้องพิจารณาระงับการส่งงบประมาณไปยังบางประเทศ ซึ่งในกรณีของประเทศไทยนั้นถึงแม้ว่าจะไม่ถูกอายัดบัญชีก็ตาม แต่การส่งงบประมาณก็เต็มไปด้วยอุปสรรคจากมาตรการตรวจสอบและระงับทางการเงิน

⁵⁴ สัมภาษณ์ ยรรยง อามีน, หัวหน้าฝ่ายการเงิน องค์การสงเคราะห์มุสลิมนานาชาติ สำนักงานประเทศไทย, 18 มิถุนายน 2550.

⁵⁵ สัมภาษณ์ ซอและห์ ตาละ, รักษาการผู้อำนวยการองค์การสงเคราะห์มุสลิมนานาชาติแห่งซาอุดีอาระเบีย สำนักงานประเทศไทย, 23 กันยายน 2549.

* รายละเอียดของงบประมาณในประเทศไทย โปรดดูในภาคผนวก ข

⁵⁶ “IIROSA Slams Manila Court’s Decision to Freeze Accounts,” *IIROSA Bulletin* 1, No. 28 (9 March 2007): 2.

ระหว่างประเทศ ทำให้ในระยะแรกเกิดความล่าช้าในการส่งเงิน ทั้งในส่วนของงบประมาณประจำ เช่น งบประมาณสำนักงาน สถานสงเคราะห์เด็กกำพร้า เงินทุนช่วยเหลือเด็กกำพร้าตามบ้าน ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตชาวไทยภูเขา เป็นต้น และงบประมาณที่ค้างงวดอยู่ในส่วนของโครงการที่ดำเนินการไปแล้ว เช่น มัสญิดและบ่อน้ำ จนกระทั่งสำนักงานใหญ่พิจารณาเรื่องการส่งเงินในหลายโครงการไว้ชั่วคราว และบัญชีธนาคารของสำนักงานประเทศไทยก็ไม่มีความสะดวกโอนไหลมาเป็นระยะเวลา 3 ปี นับจากปี 2005 ซึ่งปัจจุบันมีเพียง 2 โครงการที่ยังคงได้รับงบประมาณอย่างต่อเนื่อง คือ สถานสงเคราะห์และฝึกฝนวิชาชีพเด็กกำพร้า และโครงการให้งบประมาณสนับสนุนมหาวิทยาลัยอิสลามยะลา ซึ่งใช้วิธีการส่งเงินผ่านสถานกงสุลประเทศไทยประจำเมืองญิดตะฮ์มายังกระทรวงการต่างประเทศ ซึ่งในประเด็นนี้จะกล่าวถึงในบทที่ 3 ต่อไป

5.6. โครงการที่ดำเนินการในประเทศไทย

จากอดีตถึงปัจจุบัน IIROSA ได้ดำเนินโครงการต่างๆ ในประเทศไทยดังนี้

- 1) โครงการก่อสร้างมัสญิดและต่อเติมมัสญิด
- 2) โครงการขุดเจาะและก่อสร้างบ่อน้ำ
- 3) โครงการอุปการะเด็กกำพร้าและผู้ด้อยโอกาส ซึ่งดำเนินการใน 2 ส่วนคือ การให้ทุนการศึกษาและอุปการะเด็กกำพร้าตามบ้าน และการรับเด็กกำพร้ามาอุปการะในสถานสงเคราะห์ที่ดำเนินงานโดย IIROSA ซึ่งในประเทศไทยมีอยู่ 3 แห่ง คือ
 - สถานสงเคราะห์และฝึกฝนวิชาชีพเด็กกำพร้า “บ้านอัลฮัยยัตะฮ์ นะฟีชะฮ์ ซัมส์” กรุงเทพฯ
 - ศูนย์สาธิตเพื่อพัฒนาเยาวชนมุสลิม จ.ยะลา และ
 - ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตชาวไทยภูเขาภาคเหนือ จ. เชียงราย
- 4) การสนับสนุนการศึกษาและเผยแพร่ความรู้
 - โครงการสนับสนุนมหาวิทยาลัยอิสลามยะลา
 - โครงการให้ทุนการศึกษาแก่เยาวชนเรียนดีทั้งสายศาสนา สังคมศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในระดับมัธยมศึกษาและอุดมศึกษา
 - โครงการให้ทุนการศึกษาแก่นักศึกษาจากกัมพูชา
 - โครงการสนับสนุนครูผู้มียารายได้น้อย
 - โครงการสนับสนุนนักเผยแพร่ในชนบททุรกันดาร
 - โครงการจัดพิมพ์หนังสือศาสนาเพื่อแจกจ่าย
 - สนับสนุนการจัดอบรมและสัมมนาต่างๆ
 - โครงการค่ายอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อน

- ศูนย์บริการวิชาการอิสลาม
 - โรงเรียนสอนท่องจำอัลกุรอาน
 - โครงการจัดตั้งสถาบันศึกษาและวิจัยอัลกุรอาน
- 5) โครงการบริการด้านสุขภาพ
- โครงการเข้าสู่สันตฆัม
 - โครงการให้ความรู้และตรวจสุขภาพแก่ชุมชนในชนบททุรกันดาร
 - โครงการอบรมการดูแลสุขภาพและการบำบัดโดยวิธีภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 6) โครงการฝึกฝนวิชาชีพ
- 7) การสนับสนุนโครงการตามเทศกาลทางศาสนา
- โครงการจัดเลี้ยงและแจกจ่ายอาหารละศีลอดในเดือนรอมฎอน
 - โครงการแจกจ่ายเนื้อกุรบานแก่คนยากจนในช่วงวันสำคัญทางศาสนา
- 8) การให้ความช่วยเหลือกรณีฉุกเฉิน โดยเน้นกรณีความเดือดร้อนจากภัยธรรมชาติ เช่น การช่วยเหลือผู้ทุกข์ร้อนจากสงครามในกัมพูชา อุทกภัย และธรณีพิบัติภัย เป็นต้น
- 9) โครงการช่วยเหลือคนยากจนและคนด้อยโอกาส
- โครงการให้อาหารแก่คนยากจน
 - โครงการให้ทุนการศึกษาแก่เด็กนักเรียนยากจน
 - โครงการช่วยเหลือผู้อพยพ
 - โครงการช่วยเหลือชาวไทยภูเขา
 - โครงการกองทุนชะกาตช่วยเหลือผู้ทุกข์ร้อน

6. สรุปท้ายบท

ในอดีตนักวิชาการที่ศึกษาทางด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและผู้เชี่ยวชาญทางด้านโลกมุสลิมมักจะให้ความสำคัญและสนใจแต่บทบาทของกลุ่มนิยมแนวทางอิสลามและกลุ่มชาตินิยมมุสลิมที่เคลื่อนไหวในระดับรัฐและมีเป้าหมายทางการเมือง คือการตั้งรัฐอิสลามและรัฐชาติของมุสลิม เช่น รัฐอาหรับ เคิร์ด และมลายู แต่ไม่ได้สนใจตัวแสดงที่ทำงานเคียงข้างประชาชนในระดับรากหญ้า และเคลื่อนไหวอย่างเงียบๆ นั่นคือ กลุ่มนิยมแนวทางอิสลามที่มีเป้าหมายในการเปลี่ยนแปลงสังคมให้มีวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับอิสลามโดยสร้างฐานจากล่างขึ้นบน และผลงานของกลุ่มดังกล่าวก็เริ่มปรากฏชัดขึ้นหลังจากที่โลกมุสลิมส่วนหนึ่งพบว่า วิธีการของกลุ่มที่เคลื่อนไหวโดยใช้แนวทางชาตินิยมไม่ได้นำไปสู่ความเข้มแข็งของโลกมุสลิม แต่กลับกลายเป็นความแตกแยกและขาดพลังต่อรองกับโลกตะวันตก ยิ่งไปกว่านั้นผู้นำชาตินิยมในหลายประเทศกลับเป็นผู้กดขี่ประชาชนเสียเอง

ในขณะที่เมื่อพิจารณากลุ่มนิยามแนวทางอิสลามที่ใช้แนวทางการปฏิบัติจากข้างบน ก็พบว่าไม่สามารถมีพลังเพียงพอที่จะไปถึงเป้าหมายได้ ดังตัวอย่างที่สะท้อนให้เห็นในภูมิภาคตะวันออกกลางและเอเชียใต้ ดังนั้นแนวทางหนึ่งที่ยังคงเป็นความหวังว่าจะช่วยสร้างชีวิตที่ดีของโลกมุสลิมก็คือ กลุ่มประชาสังคมของโลกมุสลิม ที่ทำงานโดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้อุมมะฮ์ โดยใช้แนวทางแห่งอิสลาม

หากจะถามว่า ตัวแสดงประเภทนี้สำคัญอย่างไรในทางความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ สิ่งที่ยืนยันถึงคำตอบได้ก็คือ องค์การหรือกลุ่มเคลื่อนไหวประเภทนี้ได้จับจองพื้นที่ในมิติข้ามชาติ ซึ่งเป็นบริบทหนึ่งของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เป็นพื้นที่ในการดำเนินงาน และได้ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเชิงสร้างสรรค์อย่างสำคัญโดยที่รัฐมองไม่เห็น เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงอย่างช้าๆ และต่อเนื่อง ในทางตรงกันข้าม รัฐบาลและนักวิเคราะห์ที่ได้ให้ความสำคัญกับตัวแสดงที่มีความคล้ายคลึงกันในอุดมการณ์ทางศาสนา แต่แตกต่างกันในวิธีการ นั่นคือ กลุ่มที่มีแนวคิดในการใช้ความรุนแรงในการเปลี่ยนแปลงสังคม ซึ่งมักถูกเรียกว่าเป็นกลุ่มก่อการร้าย หรือ กลุ่มหัวรุนแรง เป็นต้น และมักจะศึกษาในมิติที่คล้ายๆ กับการศึกษาของผู้วิจัยในบทนี้ อันได้แก่ โครงสร้างการทำงานของเครือข่ายข้ามชาติ เส้นทางการระดมและไหลเวียนของทุน ปัจจัยผลักดันให้เกิดการเคลื่อนไหวและกิจกรรมที่ได้เคลื่อนไหว เป็นต้น จากสิ่งที่เกิดขึ้นข้างต้น จึงเกิดคำถามว่า เมื่อการไหลเวียนของเงินรวมทั้งความสัมพันธ์ที่เป็นเครือข่ายข้ามชาติของสังคมมุสลิมได้ถูกศึกษาในฐานะปัจจัยที่ทำให้เกิดภัยต่อโลกแล้ว เหตุใดจึงไม่สามารถที่จะศึกษาในฐานะที่ได้สร้างสิ่งที่ดีให้กับโลก

ดังนั้น การศึกษาถึง IIROSA ในฐานะองค์กรข้ามชาติจึงได้กระทำและนำเสนอในลักษณะเดียวกับที่มีการศึกษาถึงองค์การระหว่างประเทศและองค์กรข้ามชาติอื่นๆ ที่ได้ถูกศึกษาในวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ซึ่งการศึกษาตัวแสดงอย่าง IIROSA นี้จำเป็นต้องเข้าใจหลักการศานาอันเป็นรากฐานสำคัญที่ก่อให้เกิดการเคลื่อนไหว ประเด็นทางด้านศาสนาไม่ได้จำกัดอยู่แค่ในวิชาทางสังคมวิทยา หากแต่เป็นสิ่งที่ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศต้องทำความเข้าใจด้วย เพราะเป็นต้นกำเนิดที่ทำให้เกิดปรากฏการณ์ทางความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ดังเช่นที่เห็นว่า เงินชะกาต ซึ่งเกิดจากที่หนึ่ง แล้วสามารถไหลไปที่ต่างๆ ทั่วโลกโดยที่กลไกต่างๆ ของรัฐไม่สามารถที่จะปิดกั้นได้ หรือในกรณีของความเป็นพี่น้องที่ดูผิวเผินเหมือนจะเป็นศาสตร์ทางสังคมวิทยา แต่ก็ได้สร้างเครือข่ายไปทั่วโลกและส่งผลกระทบต่อความเป็นไปในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศด้วย เช่นกลุ่มก่อการร้ายก็อาศัยความสัมพันธ์ด้านนี้ และในส่วนของ IIROSA นั้น ความเป็นพี่น้องเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญที่นำไปสู่การจัดตั้งองค์กรข้ามชาติ โดยมีแนวคิดอิสลามนิยมเป็นเชื้อเพลิงขับเคลื่อนการเดินทาง และมีความทันสมัยเป็นปัจจัยแวดล้อมรวมทั้งเป็นเครื่องมือที่นำไปสู่การขยายบทบาทของ IIROSA เข้ามาในประเทศไทย

จะเห็นได้ว่าเนื้อหาเกี่ยวกับโครงการที่ดำเนินงานในประเทศไทยในบทนี้ได้นำเสนอให้เห็นเพียงภาพรวมของของกิจกรรมที่ IIROSA เข้ามาดำเนินการในประเทศไทย และจะอธิบายถึงรายละเอียดของกิจกรรมต่างๆ ต่อไป ในบทที่ 3 ซึ่งจะสะท้อนให้เห็นบทบาทในการสร้างความมั่นคงของมนุษย์ผ่านปรัชญา วัตถุประสงค์ ลักษณะการดำเนินงาน งบประมาณตลอดจนปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของแต่ละโครงการ

ข้อมูลพื้นฐานของ IIROSA ที่ได้กล่าวถึงมาทั้งหมดในบทนี้ได้ฉายภาพให้เข้าใจถึงที่มา รวมทั้งการทำงานทั้งในเชิงโครงสร้างการบริหารองค์กรและรายละเอียดของกิจกรรมที่ได้ดำเนินการ ซึ่งนอกเหนือจากจะสะท้อนให้เห็นมิติของลักษณะข้ามชาติแล้ว อีกมิติหนึ่งที่น่าสนใจและมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวซึ่งแฝงอยู่ในการทำงานของ IIROSA ก็คือ มิติทางด้านคุณธรรมจริยธรรมที่ยึดโยงอยู่กับบทบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม รวมทั้งการยึดมั่นในเป้าหมายทางด้านมนุษยธรรมอย่างจริงจังและจริงใจ ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างยิ่งในการปฏิบัติภารกิจด้านการสร้างความมั่นคงของมนุษย์ ดังที่จะได้สะท้อนให้เห็นและกล่าวถึงมิติเดียวกันนี้ในบทต่อไป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3

บทบาทขององค์กรมุสลิมข้ามชาติในการสร้างเสริมความมั่นคงของมนุษย์

ที่มาและโครงสร้างการทำงานของ IIROSA ที่ได้กล่าวถึงในบทที่ผ่านมา เป็นการตอบคำถามวิจัยว่าองค์กรมุสลิมข้ามชาติมีการดำเนินงานในลักษณะข้ามชาติอย่างไร ซึ่งยังไม่ครอบคลุมคำถามในการวิจัยอีกส่วนหนึ่ง นั่นคือ IIROSA มีบทบาทอย่างไรในการสร้างเสริมความมั่นคงของมนุษย์ในประเทศไทย ดังนั้นในบทที่ 3 นี้จึงเป็นการให้รายละเอียดเพื่อสนับสนุนการตั้งข้ออภิปรายของผู้วิจัยว่าองค์กรมุสลิมข้ามชาติมีบทบาทที่สอดคล้องกับการสร้างเสริมความมั่นคงของมนุษย์ โดยจะแบ่งเนื้อหาออกเป็น 5 ส่วน ได้แก่ 1.ความมั่นคงของมนุษย์: แนวคิดและนิยาม 2.อิสลามกับความมั่นคงของมนุษย์ 3.การดำเนินงานขององค์กรมุสลิมข้ามชาติในภาพรวม ที่สะท้อนบทบาทด้านความมั่นคงของมนุษย์ 4.บทบาทของ IIROSA ในการสร้างเสริมความมั่นคงของมนุษย์ในประเทศไทย และ 5.ปัญหาและการปรับตัวในการดำเนินงานของ IIROSA ในประเทศไทย

การที่บทนี้มีวัตถุประสงค์หลักในการอธิบายว่าองค์กรมุสลิมข้ามชาติมีบทบาทที่สอดคล้องกับการสร้างเสริมความมั่นคงของมนุษย์อย่างไรนั้น แม้ว่าผู้วิจัยจะให้ความสำคัญกับการศึกษาความมั่นคงของมนุษย์ในมุมมองของอิสลาม แต่อย่างไรก็ดี การหาคำตอบดังกล่าวจำเป็นต้องมีการศึกษาว่ากรอบแนวคิดเรื่องความมั่นคงของมนุษย์ที่มีอยู่ในระดับสากลนั้นมีแนวคิดหลักอย่างไร ทั้งนี้เพื่อให้สามารถมองเห็นความเหมือน-ต่าง กว้าง-แคบระหว่างทั้งสองมุมมอง

1. ความมั่นคงของมนุษย์: แนวคิดและนิยาม

ความมั่นคงของมนุษย์เป็นแนวคิดที่มีวิวัฒนาการมาจากช่วงเวลาแห่งการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ในบริบทความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ นั่นคือ การสิ้นสุดของสงครามเย็น ที่ส่งผลให้แนวคิดเรื่องความมั่นคงดั้งเดิม (traditional security) ถูกท้าทายและตั้งคำถามจากแนวคิดเชิงวิพากษ์ว่าจะยังคงสามารถอธิบายสถานการณ์ทางด้านความมั่นคงในโลกและให้คำตอบเกี่ยวกับภัยที่คุกคามต่อความปลอดภัยของมนุษยชาติได้อย่างครอบคลุมหรือไม่ เพราะ “ความมั่นคง” ในมุมมองของสำนักคิดสังคมนิยมใหม่นั้น มุ่งศึกษา “ความมั่นคงของรัฐ” เป็นหน่วยหลัก และภัยต่อความมั่นคงของรัฐก็จำกัดอยู่ที่ภัยทางทหาร ความมั่นคงจึงเป็นเรื่องของการที่รัฐใช้กำลังในการรักษาเอกราช บูรณภาพทางดินแดน และความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ¹ ในขณะที่สภาพแวดล้อมทางด้านความมั่นคงหลัง

¹ Kanti Bajpai, “Human Security: Concept and Measurement,” Kroc Institute Occasional Paper #19:OP:1, 2000, p. 3. Available from: http://kroc.nd.edu/ocpapers/op_19_1.PDF.

ยุคสงครามเย็นนั้น ภัยจากภายนอกที่คุกคามต่อความมั่นคงของรัฐกลายเป็นสิ่งที่พบเห็นน้อยลง แต่เครื่องมือในโลกาภิวัตน์กลับกระตุ้นให้มองเห็นว่า โลกเต็มไปด้วยภัยใหม่ๆ ที่ล้นคุกคามต่อความปลอดภัยของมนุษย์ และไม่ได้มีผลกระทบที่จำกัดขอบเขตอยู่ภายในเขตแดนของรัฐ ไม่ว่าจะเป็น ภัยจากการกระทำของมนุษย์ ซึ่งในหลายกรณีก็กระทำโดยรัฐเอง เช่น สงครามกลางเมืองและการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ ภัยจากภาวะเศรษฐกิจถดถอย เช่น ปัญหาความยากจน การไร้ที่อยู่ การขาดแคลนอาหาร ปัญหาอาชญากรรมและการแย่งชิงทรัพยากร รวมทั้งภัยธรรมชาติ โรคระบาด และภัยจากปัญหาสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม เป็นต้น ซึ่งภัยเหล่านี้เองที่ทำให้แนวคิดเรื่องความมั่นคงของมนุษย์ได้รับความสนใจ

1.1. แนวคิดหลักเรื่องความมั่นคงของมนุษย์

ความมั่นคงของมนุษย์เป็นแนวคิดที่เกิดขึ้นมาในลักษณะที่สัมพันธ์ในเชิงวิพากษ์กับความมั่นคงแบบดั้งเดิม ดังนั้นในการอธิบายแนวคิดหลักเกี่ยวกับความมั่นคงของมนุษย์ ผู้วิจัยจึงขอหยิบยืมกรอบการอธิบายเรื่องความมั่นคงในเชิงเปรียบเทียบของ เดวิด บอลด์วิน (David Baldwin) มาเป็นแนวและขอบเขตในการอธิบาย ซึ่งประกอบด้วย 4 คำถาม ได้แก่ ความมั่นคงของใคร? (Security for whom?) ความมั่นคงเพื่อคุณค่าใด? (Security for which values?) ความมั่นคงจากภัยอะไร? (Security from what threats?) และ ความมั่นคงโดยวิธีการใด? (Security by what means?)²

“ความมั่นคงของใคร?” เป็นคำถามสำคัญที่นำไปสู่แก่นหลักของแนวคิดเรื่องความมั่นคงของมนุษย์ ซึ่งมุ่งให้ความสำคัญกับความมั่นคงในระดับปัจเจก (human-centered security) แต่ทั้งนี้ก็ได้ละเลยความสำคัญของความมั่นคงของรัฐ โดยมองว่าความมั่นคงของรัฐเป็นวิธีการหนึ่งที่จะนำไปสู่ความมั่นคงของมนุษย์ อันเป็นเป้าหมายสูงสุดของความมั่นคง สำหรับคุณค่าทางความมั่นคงในมุมมองของความมั่นคงของมนุษย์ที่สำคัญที่สุดมี 2 ประการ คือ ความปลอดภัยทางร่างกาย และ เสรีภาพของบุคคล³ ซึ่งในประการแรกนั้น หมายถึง การปกป้องร่างกายจากความเจ็บปวด และการมีชีวิตที่ดีที่ความต้องการขั้นพื้นฐานได้รับการตอบสนอง ส่วนในประการหลังเป็นเรื่องของสิทธิเสรีภาพในสังคม อาจเรียกได้ว่า เป็นเสรีภาพของพลเมืองในการประกอบกิจกรรมทางสังคม⁴ ความมั่นคงของมนุษย์ได้ขยายคำว่า “ความปลอดภัย” ให้มีความหมายมากกว่าเพียงแค่ “การอยู่รอด” และครอบคลุมไปสู่การมีชีวิตที่ดีและมีศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ โดยปลอดภัยจากภัยคุกคามต่างๆ ซึ่ง

² David Baldwin, “The Concept of Security,” *Review of International Studies* 23 (1997): 12-18. Cited in Kanti Bajpai, “Human Security: Concept and Measurement,” p. 8.

³ Kanti Bajpai, “Human Security: Concept and Measurement,” p. 38.

⁴ *Ibid.*, p. 38.

ความมั่นคงของมนุษย์ให้ความสำคัญกับทั้งภัยทางตรงและทางอ้อม ในส่วนของภัยทางตรง ได้แก่ ความตาย ที่เกิดจากการใช้ความรุนแรง ความขัดแย้งระหว่างประเทศ ภัยจากอาวุธทำลายล้างสูง การละเมิดสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ในรูปแบบต่างๆ การเลือกปฏิบัติ ตลอดจนการกดขี่ทางเพศ ส่วนภัยทางอ้อม ได้แก่ ปัญหาความยากจน ภาวะขาดแคลนอาหาร สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม โรคระบาด เศรษฐกิจตกต่ำ ประชาชนไร้ที่อยู่ และการขาดโอกาสทางการศึกษา เป็นต้น วิธีการสร้างความมั่นคงจึงไม่ใช่จำกัดอยู่เพียงแค่การใช้กำลังทางการทหารและเครื่องมือทางเศรษฐกิจของรัฐ หากแต่เป็นการสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาของมนุษย์อย่างยั่งยืน และโดยเท่าเทียม การปกป้องและส่งเสริมสิทธิมนุษยชน ตลอดจนการพัฒนาทางด้านการเมือง ไม่ว่าจะเป็นการส่งเสริมประชาธิปไตย การพัฒนากลไกของทั้งภาครัฐและเอกชนให้มีธรรมาภิบาล การสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง การสร้างความเข้มแข็งให้ภาคประชาสังคม ตลอดจนการสร้างความร่วมมือของรัฐเป็นเครือข่ายและจัดตั้งองค์กรระหว่างประเทศ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากความมั่นคงของมนุษย์ เป็นแนวคิดที่พยายามปลดแอกความมั่นคง ออกจากวิธีคิดของสำนักคิดสังคมนิยมใหม่ ดังนั้นการให้คำนิยามและขอบเขตของความมั่นคงของมนุษย์จึงมีอยู่อย่างหลากหลาย⁵

1.2. หลากหลายแนวคิดและนิยามของความมั่นคงของมนุษย์

แนวคิดเรื่องความมั่นคงของมนุษย์สามารถแบ่งได้เป็น 2 กลุ่มตามขอบเขตของความกว้างของแนวคิด ประกอบด้วย คำนิยามแบบแคบ และคำนิยามแบบกว้าง

ในส่วนของคำนิยามแบบแคบนั้น มาจากการอธิบายของกลุ่มประเทศที่เรียกว่า มหาอำนาจกลาง (Middle Powers) เป็นสำคัญ อันได้แก่ รัฐบาลของประเทศแคนาดา และนอร์เวย์ ซึ่งให้ความสำคัญกับเรื่องเสรีภาพจากความกลัว และสิทธิในการดำรงชีพอย่างปลอดภัย โดยได้จำกัดตัวชี้วัดความมั่นคงของมนุษย์ในขอบเขตของภัยที่เกิดจากความรุนแรง ไม่ว่าจะเป็น การค้ายาเสพติด ทุ่นระเบิด ความขัดแย้งทางชาติพันธุ์ การค้าอาวุธ การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ และการค้ามนุษย์ เป็นต้น และมีแนวทางการรับมือกับปัญหาความไม่มั่นคงดังกล่าวโดยใช้อำนาจอ่อน (soft power) เช่น

⁵ Definitions of Human Security. Available from: <http://www.gdrc.org/sustdev/husec/Definitions.pdf>

[22/4/2008]; Shahrbanou Tajdikhsh and Anuradha M. Chenoy, *Human Security: Concepts and Implications*, (New York: Routledge, 2007), pp. 42-47.

เครื่องมือทางการทูต เช่น การจัดประชุมเพื่อเจรจาไกล่เกลี่ยปัญหาความขัดแย้ง การโน้มน้าวทางเศรษฐกิจ รวมทั้งการใช้ข้อมูลข่าวกรองและเทคโนโลยีสารสนเทศ⁶

การให้คำจำกัดความและกำหนดขอบเขตความมั่นคงของมนุษย์อย่างจำกัดข้างต้น ส่งผลให้แนวการอธิบายแบบแคบเห็นผลสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรมในเชิงการผลักดันนโยบายและกติการะหว่างประเทศ เช่น การรณรงค์เรื่องการทำลายทุ่นระเบิด จนมี 122 ประเทศลงนามในสนธิสัญญาออกอตตาวา (Ottawa Convention) ในปี 1997 การก่อตั้งศาลอาชญากรรมระหว่างประเทศ (International Criminal Court – ICC) การจัดตั้งคณะกรรมการว่าด้วยสิทธิพลเมืองของรัฐและการแทรกแซง อันเป็นผลมาจากรายงานเรื่องความรับผิดชอบในการปกป้อง (Responsibility to Protect)

ในขณะที่คำนิยามแบบกว้างกลับถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่ามีประเด็นที่กว้างขวางเกินไป จนยากที่จะจับต้องและหามาตรฐานในการชี้วัดในเชิงนโยบายและการวิจัยได้ คำนิยามที่จัดว่าอยู่ในกลุ่มนี้ได้แก่ แนวคิดของญี่ปุ่นที่ขยายมาเน้นในเรื่องของการกินดีอยู่ดี โดยใช้แนวทางการพัฒนา อันเป็นการตอบสนองในด้านเสรีภาพจากความต้องการ ส่วนแนวความคิดของ UNDP CHS และเครือข่ายความมั่นคงของมนุษย์ (Human Security Network – HSN) ได้ขยายขอบเขตความมั่นคงกว้างออกไปสู่สิทธิในการดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ ซึ่งแม้ว่าคำนิยามแบบกว้างจะถูกวิจารณ์ถึงข้อจำกัดในการใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์ แต่สิ่งที่เป็นคุณูปการสำคัญคือ การมองเห็นภัยที่คุกคามต่อความมั่นคงของมนุษย์ได้อย่างครอบคลุมและรอบด้าน (ดูภาพที่ 3.1 ประกอบ)

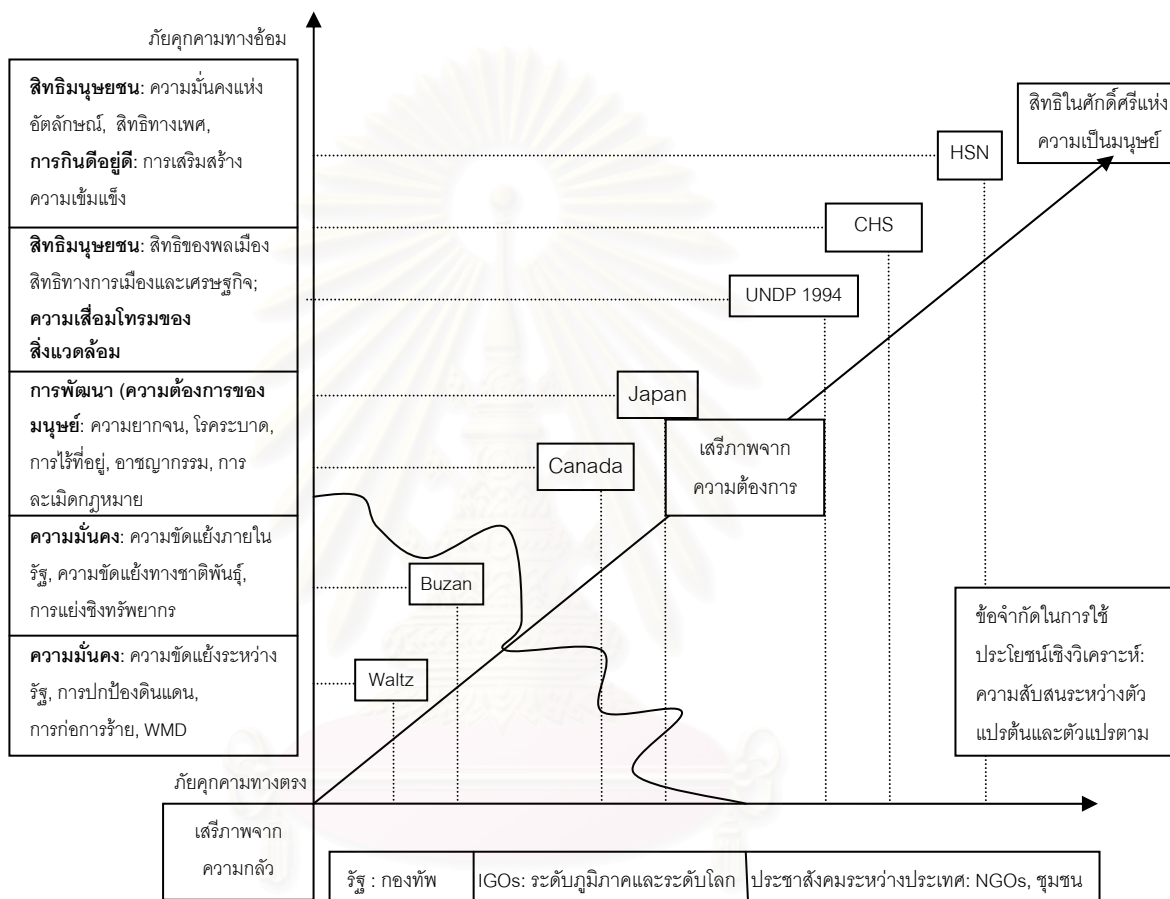
แม้ว่าจะยังไม่มีฉันทามติในการให้คำนิยามความมั่นคงของมนุษย์ แต่คำอธิบายทั้งหมดที่แตกต่างกันในรายละเอียดและจุดเน้นนั้น ยังคงมีจุดรวมที่สำคัญ 3 ประการ คือ การเปลี่ยนจากการให้ความสำคัญต่อความมั่นคงของรัฐมาสู่ความมั่นคงของประชาชนในระดับปัจเจก การพึ่งพาต่อกันระหว่างความมั่นคงของบุคคลกับความมั่นคงของระบบ และมุมมองเกี่ยวกับความรุนแรงที่ขยายมากกว่าภัยทางตรงเชิงกายภาพ ไปสู่ภัยที่มาจากสิ่งที่ยั่งยืน กัลตุง (Johan Galtung) เรียกว่า “ความรุนแรงเชิงโครงสร้าง”⁷

⁶ Lloyd Axworthy, “Human Security and Global Governance: Putting People First,” *Global Governance*, vol. 22 no. 1, p. 19. Cited in Taylor Owen, “Challenges and Opportunities for Defining and Measuring Human Security,” *Human Right, Human Security, and Disarmament* 3 (2004): 15. Available from: <http://www.unidir.org/pdf/articles/pdf-art2138.pdf> [22/4/2008]

⁷ Shahrbanou Tadjbakhsh and Anuradha M. Chenoy, *Human Security: Concepts and Implications*, p. 49.

แผนภาพต่อไปนี้จะแสดงให้เห็นถึงขอบเขตของแนวคิดและคำนิยามเกี่ยวกับความมั่นคงของมนุษย์ จากขอบเขตของประเด็นปัญหาที่แคบที่สุด ตั้งแต่มุมมองของเคนเน็ธ วอลต์ซ (Kenneth Waltz) ของสำนักคิดส์จันนิยมใหม่ ไปสู่คำอธิบายที่กว้างที่สุดที่ให้คำจำกัดความโดย HSN

ภาพที่ 3.1. แผนภาพแสดงขอบเขตนิยามความมั่นคงของมนุษย์

ที่มา: Shahrbanou Tadjbakhsh and Anuradha M. Chenoy, Human Security: Concepts and Implications, (New York: Routledge, 2007), p. 53.

แม้นักวิชาการและนักวิเคราะห์นโยบายในปัจจุบันต่างร่วมกันหาทางที่จะทำให้ความมั่นคงของมนุษย์เป็นทฤษฎีและพัฒนาตัวชี้วัดขึ้นมาเพื่อเป็นประโยชน์ในการวิเคราะห์เชิงประจักษ์ แต่ก็ยังไม่มีคำนิยามหลักซึ่งเป็นที่ยอมรับอย่างมีฉันทามติ ดังที่แผนภาพได้ชี้ให้เห็นว่ายิ่งคำนิยามความมั่นคงของมนุษย์ขยายกว้างออกไปมากเท่าไร ก็ยิ่งมีข้อจำกัดในการเป็นกรอบการวิเคราะห์มากขึ้น

การตีความและให้คำนิยามที่แตกต่างกันอย่างหลากหลายทำให้แนวความคิดเรื่องความมั่นคงของมนุษย์ถูกวิจารณ์จากนักวิชาการส่วนหนึ่งว่ายังมีความคลุมเครือและยากที่จะเป็นกรอบ

แนวคิดในการวิเคราะห์สำหรับนักวิชาการและผู้กำหนดนโยบาย* ดังเช่นที่ โรลองด์ ปารีส (Roland Paris) ได้วิจารณ์ว่า“สาระสำคัญของความมั่นคงของมนุษย์ แท้จริงแล้วก็ขึ้นอยู่กับว่าใครจะมองอย่างไร”⁸

แต่ถึงกระนั้น ปารีสก็มองว่า ความมั่นคงของมนุษย์เป็นประโยชน์ในแง่ของการดำเนินงานวิจัยด้านความมั่นคงศึกษาออกมาให้เห็นชัดเจนในอีกแขนงหนึ่ง โดยเสนอว่า ความมั่นคงของมนุษย์อาจจะเป็นคำอธิบายที่ดีที่สุดสำหรับงานวิจัยด้านความมั่นคงศึกษาที่ให้ความหมายเชิงกว้างขวาง ซึ่งให้ความสนใจกับภัยคุกคามต่อความปลอดภัยของสังคม กลุ่มบุคคล และปัจเจกบุคคล โดยแยกขาดจากเรื่องของการป้องกันประเทศและภัยทางทหาร⁹ ดังนั้นไม่ว่าแนวคิดเรื่องความมั่นคงของมนุษย์จะถูกวิพากษ์วิจารณ์ในลักษณะใดก็ตาม ที่สัมพันธ์กับความมั่นคงแบบเก่าถึงความเหมาะสมที่จะนำมาเป็นกรอบแนวคิด มุมมองของปารีสข้างต้นได้เป็นเครื่องยืนยันที่ดีสำหรับการตัดสินใจของผู้วิจัยที่นำแนวคิดเรื่องความมั่นคงของมนุษย์มาใช้เป็นธงในการอธิบายบทบาทขององค์กรมุสลิมข้ามชาติ โดยมีเหตุผล 4 ประการที่สำคัญคือ

1. ความมั่นคงของมนุษย์เป็นแนวคิดที่ทำให้มองเห็นภัยอื่นๆ นอกเหนือจากภัยทางทหาร ซึ่งล้วนคุกคามต่อความปลอดภัยของมนุษย์ได้กว้างขวางขึ้น และเป็นพื้นฐานสู่การขจัดความไม่มั่นคงดังกล่าว ซึ่งสอดคล้องกับกิจกรรมบรรเทาทุกข์ขององค์กรมุสลิมข้ามชาติ
2. ความมั่นคงของมนุษย์ให้ความสำคัญกับปัจเจกบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นของการสร้างชีวิตที่ดี ซึ่งตรงกับเป้าหมายขององค์กรมุสลิมข้ามชาติ
3. ความมั่นคงของมนุษย์เป็นประเด็นที่มีการให้ความสำคัญและเป็นที่น่าสนใจในมิตินานาชาติทั้งจากรัฐ และองค์กรระหว่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สหประชาชาติ
4. การขจัดภัยจากความไม่มั่นคงรูปแบบต่างๆ ไม่สามารถกระทำได้ด้วยเครื่องมือทางทหารเพียงลำพัง แต่จะต้องใช้เครื่องมือในด้านอื่นๆ ทั้งทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ซึ่งย่อมหมา

* นักวิชาการที่มีมุมมองข้างต้น ได้แก่ Andrew Mack, Keith Krause, Yuen Foong Khong และ Roland Paris
ดูรายละเอียดข้อวิพากษ์และการถกเถียงประเด็นนี้ได้ ใน Shahrbanou Tadjbakhsh and Anuradha M. Chenoy, *Human Security: Concepts and Implications*, p. 59.

⁸ Roland Paris, “Still an Inscrutable Concept,” in P. Burgess and T. Owen (eds), “What is Human Security?” Comment by 21 authors, Special Issue of *Security Dialogue* 35 (Sept.): 370-2. Cited in Shahrbanou Tadjbakhsh and Anuradha M. Chenoy, *Human Security: Concepts and Implications*, p. 9.

⁹ Roland Paris, “Human Security: Paradigm Shift or Hot Air?,” *International Security* 26, 2 (Fall 2001): 96-102.

รวมถึงเครื่องมือทางหลักคุณธรรมของศาสนา อันเป็นแนวทางหลักที่องค์กรมุสลิมข้ามชาติ ประยุกต์ใช้ร่วมกับแนวทางอื่นๆ ในระดับสากล

และเนื่องจากคำว่าความมั่นคงของมนุษย์ เป็นคำที่มีความหมายกว้างและครอบคลุม ปราบปรามการกระทำทางสังคมจำนวนมาก การอ้างถึงบทบาทขององค์กรมุสลิมข้ามชาติในด้านความมั่นคงของมนุษย์ในความหมายทั่วไป จึงไม่ใช่ประเด็นที่น่าสนใจหรือโดดเด่นกว่างานวิจัยอื่นๆ มากนัก เพราะโดยพื้นฐานแล้วบทบาทขององค์กรการกุศลต่างๆ ล้วนสอดคล้องกับการส่งเสริมความมั่นคงของมนุษย์แทบทั้งสิ้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงศึกษาบทบาทขององค์กรมุสลิมข้ามชาติด้านความมั่นคงของมนุษย์ในมิติที่เฉพาะเจาะจงมากยิ่งขึ้น นั่นคือ มิติของศาสนาอิสลาม อันเป็นต้นกำเนิดและเป้าหมายขององค์กรมุสลิมข้ามชาติ ซึ่งเนื้อหาในบทนี้จะให้ข้อค้นพบที่น่าสนใจเกี่ยวกับบทบาทขององค์กรมุสลิมข้ามชาติที่สะท้อนให้เห็นถึงแนวความคิดเรื่องความมั่นคงของมนุษย์ในมุมมองของอิสลาม ซึ่งมีลักษณะเฉพาะบางประการที่แตกต่างและโดดเด่นกว่าแนวความคิดเรื่องความมั่นคงของมนุษย์ในความหมายโดยทั่วไป และการที่ปัจจุบันยังไม่มีคำจำกัดความ รวมทั้งไม่มีการอธิบายที่แน่นอนและรัดกุมในแนวความคิดเรื่องความมั่นคงของมนุษย์ ดังนั้นมุมมองของอิสลามต่อเรื่องความมั่นคงของมนุษย์จึงเป็นอีกมิติหนึ่งที่น่าจะพิจารณา ดังที่ได้ระบุไว้ในวัตถุประสงค์ประการหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ว่า เพื่อชี้ให้เห็นว่า แท้จริงแล้วตะวันตกมิได้เป็นผู้ผูกขาดหลักความคิดเรื่อง “ความมั่นคงของมนุษย์”

2. อิสลามกับความมั่นคงของมนุษย์

การที่อิสลามเป็นศาสนาที่อ้างว่าเป็นแนวทางแห่งการดำเนินชีวิตที่ครอบคลุมทุกด้าน มีวิถีคิดเป็นของตนเอง และมีอิทธิพลอย่างเข้มข้นต่อการดำเนินชีวิตของมุสลิม ดังนั้นแนวความคิดใดก็ตาม ที่มุสลิมนำไปปฏิบัติหรือมีการปฏิบัติที่สอดคล้องกัน แนวความคิดนั้นก็จำเป็นต้องสามารถอธิบายในมุมมองของอิสลามได้ และความมั่นคงของมนุษย์ก็เป็นอีกแนวความคิดหนึ่งที่สามารถหาคำอธิบายได้จากอิสลาม

อย่างไรก็ตาม แนวคิดเรื่องความมั่นคงของมนุษย์ในทัศนะของศาสนาอิสลามนั้น เป็นสิ่งที่ยังไม่มีการออกมาอธิบายถึงโดยตรงจากปราชญ์ทางด้านศาสนาที่มีชื่อเสียงของโลกมุสลิม ดังเช่นแนวคิดทางสังคมศาสตร์อื่นๆ เช่น แนวคิดเรื่องสันติภาพ ความยุติธรรม การพัฒนา สิทธิมนุษยชน ชาตินิยม และประชาธิปไตย เป็นต้น ดังนั้นการอธิบายถึงแนวคิดเรื่องนี้ของผู้วิจัยซึ่งมีความรู้อิสลามเพียงน้อยนิดเมื่อเปรียบเทียบกับอุลามาอ์ที่เคยให้คำอธิบายในแนวคิดต่างๆ จึงถือเป็นความท้าทายที่จะเข้ามาให้คำอธิบายในแนวคิดทางสังคมจากมุมมองของอิสลามโดยใช้พื้นฐานความรู้ในทางศาสนา

และฐานความรู้ทางด้านสังคมศาสตร์ที่ผู้วิจัยมีอยู่ ซึ่งเป็นการประมวลความคิดโดยผสมผสานกับการต่อยอดจากคำอธิบายของผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในแต่ละด้าน ดังที่จะได้อธิบายต่อไป

2.1. แนวคิดในอิสลามกับความมั่นคงของมนุษย์

ในความเห็นของ ซาดาโกะ โอกาตะ (Sadako Ogata) ประธานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนของมนุษย์นั้น ความมั่นคงของมนุษย์มิได้เป็นแนวคิดที่แยกตัวอย่างอิสระหรือแทนที่แนวคิดอื่นๆ ที่ให้ความสำคัญกับมนุษย์ (human centered concepts) เช่น แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนและการพัฒนามนุษย์ หากแต่ประกอบขึ้นและเชื่อมโยงกับแนวคิดเหล่านั้น รวมทั้งช่วยเติมเต็มให้เป้าหมายของแต่ละแนวคิดสมบูรณ์ยิ่งขึ้น¹⁰ ซึ่งในอิสลามก็เช่นเดียวกัน ที่แนวความคิดเรื่องความมั่นคงของมนุษย์ไม่ใช่เรื่องใหม่หรือเป็นเรื่องที่ถูกหยิบยกขึ้นมาให้ความสำคัญกันใหม่ หากแต่เป็นเรื่องที่ฝังตัวอยู่ในบทบัญญัติแห่งศาสนามากกว่า 1400 ปีแล้ว รวมทั้งยังคงเป็นที่ยึดถือปฏิบัติกันโดยผู้ที่ยึดมั่นในแนวทางแห่งศาสนาอิสลาม ดังนั้นจึงสามารถถกเถียงแนวคิดเรื่องความมั่นคงของมนุษย์ที่สะท้อนอยู่ในแนวคิดต่างๆ ของศาสนาอิสลามออกมาได้ดังต่อไปนี้

สันติภาพ เป็นเป้าหมายสูงสุดของศาสนาอิสลาม เพราะอิสลามหมายถึง ความสันติ และในอีกความหมายหนึ่งหมายถึง การยอมจำนนต่อพระเจ้า ดังนั้น มุสลิมจึงหมายถึงผู้ที่ยอมจำนนอิสลามไม่ได้หมายถึงเฉพาะศาสนาแต่เป็นวิถีชีวิตด้วย นอกจากนี้อิสลามยังเป็นสื่อกลางที่จะนำผู้คนไปสู่การอยู่ร่วมกันด้วยสันติภาพและภราดรภาพ โดยไม่ได้แบ่งแยกความแตกต่างทางด้านเชื้อชาติชนชั้น และความเชื่อ เพราะการยอมจำนนต่อพระเจ้าจะนำไปสู่ความสงบสุขอย่างแท้จริงทั้งภายนอกและภายใน ดังนั้นสันติภาพในอิสลามจึงมีความหมายมากกว่า “ภาวะที่ไร้ซึ่งสงคราม” ตามแนวความคิดของสำนักสังคมนิยม หากแต่รวมถึงสันติภาพในโลกหน้า ซึ่งชื่อหนึ่งของสวรรค์ก็คือ “ดาร์อัลลาม” (Dar-al-Salam) หรือ สถานที่แห่งสันติ เป้าหมายของมุสลิมคือโลกหน้าและเพื่อเตรียมตัวสู่การตอบคำถามสำหรับการทำงานของเขาคือต่อพระเจ้า ดังนั้น สันติภาพและสิ่งแวดล้อมที่มั่นคงจึงเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการอยู่รอดของมนุษย์ในทัศนะอิสลาม ดังที่ ดร. อิสมาอีล ลูตฟี จะปะเกีย ซึ่งได้นำเสนอแนวคิดเรื่องอิสลามกับสันติภาพ¹¹ ได้ให้ความเห็นว่า ความมั่นคงของมนุษย์ หมายถึง การที่มนุษย์อยู่ในสภาพที่มีสันติภาพ ซึ่งหมายรวมถึงสันติภาพทั้งในโลกนี้และโลกหน้า เพราะสภาพแห่งสันติภาพเป็นสภาพที่บ่งชี้ว่าสังคมมีความมั่นคงปลอดภัย และปราศจากภัยคุกคามและความไม่สงบ

¹⁰ Sadako Ogata, “Empowering People for Human Security,” Payne Lecture at Stanford University, 28 May, 2003. Available from: <http://www.humansecurity-chs.org/newsandevents/payne.html> [5/6/2007].

¹¹ อิสมาอีล ลูตฟี จะปะเกีย, อิสลาม: ศาสนาแห่งสันติภาพ, แปลโดย ชูฟอัม อุษมาน, (ปัตตานี: มัจญลิสอิสลามีย์, 2547).

เรียบง่าย¹² ดังนั้น สังคมจึงจำเป็นต้องมีกลไกที่สร้างและควบคุมดูแลให้เกิดสันติภาพ ซึ่งอิสลามก็เป็นศาสนาที่มีระเบียบกฎเกณฑ์เพื่อรักษาให้เกิดสภาพดังกล่าว ดังนั้น สันติภาพและความมั่นคงของมนุษย์จึงเป็นสิ่งที่อิสลามเรียกร้องต้องการ ซึ่งสำหรับในโลกนี้นั้น เมื่อมีสันติภาพเป็นสภาพพื้นฐานแล้ว ความมั่นคงมนุษย์ยังจำเป็นต้องได้รับการเติมเต็มด้วยการพัฒนา

การพัฒนา ในอิสลามหมายถึง การนำมาซึ่งความเท่าเทียมกัน ความเป็นหนึ่งเดียว ความยุติธรรม ปรารถนาภาพ สันติภาพ และความรุ่งเรือง ซึ่งหมายรวมถึงการพัฒนามนุษย์ทั้งในมิติของร่างกาย จิตใจและจิตวิญญาณ อิสลามต่อต้านยุทธศาสตร์การพัฒนาที่มาจากโลกทัศน์ที่สนับสนุนการอยู่รอดของผู้ที่เข้มแข็งที่สุดและการขัดแย้งทางชนชั้นที่ปฏิเสธความเป็นพี่น้องกันและความเป็นอยู่ที่ดีของมนุษยชาติโดยรวม เพราะเป้าหมายของการพัฒนาในอิสลามมาจากโลกทัศน์ทางศาสนาที่ถือว่ามนุษยชาติทั้งหมดเป็นพี่น้องกัน และถือว่าพวกเขาต้องรับผิดชอบต่อชะตากรรมของผู้อื่นด้วย¹³ นอกจากนี้การพัฒนายังวางอยู่บนฐานคิดที่ว่า มนุษย์และสิ่งที่เขาเป็นถือครองอยู่ ได้ถูกสร้างขึ้นโดยผู้มีอำนาจสูงสุดที่เขาจะต้องไปตอบคำถามต่อพระองค์ อันถือเป็นการจำกัดการใช้เสรีภาพเพื่อการพัฒนาของมนุษย์ ทั้งในความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ และมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม¹⁴

อิสลามแสวงหาการพัฒนาไปสู่ความทันสมัยแต่ไม่ใช่ในมิติของการพัฒนาไปสู่การเป็นตะวันตกที่เจือปนด้วยวัตถุนิยมและบริโภคนิยม รวมถึงการนิยมเสรีภาพเกินขอบเขต ดังนั้นการพัฒนาในอิสลามจึงหมายถึงรวมถึงจิตวิญญาณ คุณธรรม เศรษฐกิจ สังคม การศึกษาและวัฒนธรรม กล่าวคือ เป็นการพัฒนาไปสู่ความรุ่งเรืองของสังคมทั้งในทางโลกและทางศีลธรรม อันเป็นองค์ประกอบสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งจะเป็นหลักประกันที่มั่นคงของชีวิตมนุษย์ อย่างไรก็ตามการพัฒนาจะยังไม่สามารถนำไปสู่ความมั่นคงและความเป็นอยู่ที่ดีของมนุษย์ได้ หากปราศจากซึ่งความยุติธรรมควบคู่กัน¹⁵

ความยุติธรรม หรือ “อะดาละฮ์” (Adalah) เป็นคุณธรรมประการสำคัญที่อิสลามได้เน้นย้ำ เพราะเป็นสภาพหนึ่งที่จะนำมนุษย์ไปสู่ความสงบสันติทั้งในทางกายภาพและจิตใจ ดังที่คัมภีร์

¹² สัมภาษณ์ อีสมายิล ลูตฟี จะปะเกีย, อธิการบดีมหาวิทยาลัยอิสลามยะลาและคณะกรรมการก่อตั้งสันนิบาตโลกมุสลิม, 7 กันยายน 2550.

¹³ เอ็ม อุมร์ ซัฟรา, อิสลามกับการพัฒนาเศรษฐกิจ, แปลโดย บรรจง บินกาซัน (กรุงเทพฯ: คณะกรรมการจัดงานเมาลิดกลางแห่งประเทศไทย, 2547), หน้า 23.

¹⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 24.

¹⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 26.

อัลกุรอานถือว่าความยุติธรรมเป็นสิ่งที่ “ใกล้กับความยำเกรง”¹⁶ รวมทั้งได้ประกาศว่า การสร้าง ความยุติธรรมเป็นเป้าหมายแรกประการหนึ่งที่บรรดาศาสนทูตของพระเจ้าต้องทำให้เกิดขึ้นบนหน้าแผ่นดิน เพื่อให้มนุษย์ดำรงอยู่บนความเที่ยงธรรมในการปฏิบัติต่อกัน¹⁷ มุสลิมจำเป็นต้องยุติธรรมต่อเพื่อน และศัตรูของเขา ผู้ปกครองในทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นครอบครัว สังคม หรือประเทศชาติ จะต้องยุติธรรมต่อผู้ที่อยู่ภายใต้การปกครองดูแลของตน ความยุติธรรมในอิสลามไม่ได้จำกัดเฉพาะพลเมืองในประเทศของตัวเอง หรือเฉพาะในชุมชนมุสลิมเท่านั้น แต่ต้องยุติธรรมต่อมนุษย์ทั้งหมดด้วย เพราะพระเจ้าสร้างมนุษย์ทุกคนมาอย่างเท่าเทียมกัน ดังนั้น สิ่งเหล่านี้จึงนำไปสู่ความเท่าเทียมกันของมนุษยชาติ อิสลามตระหนักในความเท่าเทียมระหว่างมนุษย์โดยไม่แบ่งแยกสีผิว เชื้อชาติและสัญชาติ ดังนั้น ทุกเผ่าพันธุ์จึงเท่าเทียมกันโดยที่ไม่มีใครเหนือกว่าใคร หรือดีกว่าใคร นอกจากนี้ ความยุติธรรมในอิสลามยังหมายถึงการปฏิบัติหน้าที่ต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยการตักเตือนกันให้ไปสู่ความดี และห้ามปรามมิให้กระทำความชั่ว ซึ่งเป็นความยุติธรรมที่วางอยู่บนศีลธรรมและความถูกต้อง ดังนั้น เมื่อความยุติธรรมได้รับการยึดมั่นและธำรงไว้ในสังคมใด สังคมนั้นก็จะลดปัญหาการเลือกปฏิบัติ การกดขี่เอาวัดเอาเปรียบ ตลอดจนการกระจายรายได้และโอกาสอย่างไม่เท่าเทียมกัน ซึ่งเป็นสาเหตุประการสำคัญที่สร้างความไม่มั่นคงของมนุษย์ จึงกล่าวได้ว่า ความยุติธรรมทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม เป็นหลักสำคัญที่ช่วยสร้างสิ่งแวดล้อมที่เป็นหลักประกันความมั่นคงของมนุษย์

อุมมะฮ์ อิสลามให้ความสำคัญกับทัศนะที่ว่า ความมั่นคงเริ่มต้นที่บ้าน หรือ การเริ่มต้นด้วยสันติภาพภายใน นั่นคือ การเริ่มต้นที่ครอบครัวและขยายสู่เพื่อนบ้าน ชุมชน และประชาคมของโลก มุสลิมทั้งหมด สันติภาพและความมั่นคงมีความสัมพันธ์กัน และเพื่อให้ความมั่นคงดำรงอยู่ ดังนั้น จึงต้องขึ้นอยู่กับการใช้กฎหมาย ซึ่งกฎหมายที่เป็นระเบียบกฎเกณฑ์ของอุมมะฮ์ก็คือ กฎหมายชะรีอะฮ์ เป้าหมายสูงสุดสำหรับกฎหมายอิสลามคือ การสถาปนาสังคมที่ยอมจำนนอยู่ในศีลธรรมของพระเจ้า การสร้างความเข้มแข็งและสนับสนุนให้เกิดความศรัทธาในหมู่ปัจเจกบุคคลและชุมชน อิสลามสนับสนุนให้เกิดจิตวิญญาณของความเป็นพี่น้องเพื่อเกื้อหนุนกันและกัน และสิ่งหนึ่งที่สอดคล้องกันระหว่างอุมมะฮ์กับความมั่นคงของมนุษย์ ก็คือ วัตถุประสงค์ในการสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้แก่มนุษย์ทั้งหมดโดยไม่ได้วางอยู่บนขอบเขตความมั่นคงเพียงแค่นดินแดนใดดินแดนหนึ่ง

แม้คำว่า อุมมะฮ์ จะหมายถึง ประชาชาติของมุสลิม แต่ความสงบสุขของอุมมะฮ์ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงแคขอบเขตของชุมชนมุสลิมเท่านั้น หากรวมถึงสันติภาพและความสงบสุขของสังคมรอบข้างด้วย เพราะสังคมมุสลิมจะไม่สามารถมีความมั่นคงได้ หากสังคมรอบข้างยังไม่มี ความมั่นคง

¹⁶ อัลกุรอาน 5: 18.

¹⁷ อัลกุรอาน 57: 25.

เช่นเดียวกับความมั่นคงของรัฐ ที่จะยังไม่พบกับความมั่นคงแบบถาวรได้ トラบโดที่ประชาชนของรัฐตัวเอง หรือรัฐอื่นยังคงไม่มีความมั่นคงในชีวิต ดังเช่นที่เกิดปัญหาผู้ลี้ภัยสงครามและปัญหาแรงงานข้ามชาติ เป็นต้น ดังนั้น ความมั่นคงของมนุษย์ในระดับสากลจึงเป็นแนวทางที่จะนำไปสู่ความมั่นคงที่แท้จริง ดังที่กฎหมายชะรีอะฮ์ไม่ใช่กฎหมายที่มุ่งปกครองเฉพาะแต่มุสลิมเท่านั้น หากมีเจตนารมณ์เพื่อสร้างความสงบสุขและยุติธรรมให้กับมนุษย์ทั้งหมด เพราะศาสนาอิสลามมิได้ถูกประทานลงมาจากพระเจ้าเป็นเจ้าเพื่อให้ความเมตตาแก่ยังมุสลิมเท่านั้น หากแต่เป็นความเมตตาต่อสรรพสิ่งต่างๆ ในโลกด้วย

นอกจากนี้เพื่อให้เห็นภาพที่ลึกซึ้งและเกิดความเข้าใจมากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยขอหยิบยกแนวคิดของอิสลามเกี่ยวกับความมั่นคงของมนุษย์ในมิติที่ใกล้เคียงกับกิจกรรมการกุศลและสวัสดิการสังคม มาอธิบายในรายละเอียดอีก 2 ประเด็น ได้แก่ หลักเจตนารมณ์แห่งชะรีอะฮ์ และหลักปฏิบัติในเรื่องชะกาต

2.2. หลักเจตนารมณ์แห่งชะรีอะฮ์ในฐานะหลักประกันความมั่นคงของมนุษย์

ความเป็นอยู่ที่ดี (พะลาฮ์) ของมนุษย์ทั้งหมด ซึ่งหมายถึงความสุขทั้งทางร่างกายและจิตใจ เป็นเป้าหมายสำคัญของอิสลาม ความเป็นอยู่ที่ดีดังกล่าว หรือที่ในสำนวนของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้เรียกว่า “ความมั่นคงของมนุษย์” นั้น จึงจำเป็นที่จะต้องได้รับการตอบสนองของความต้องการทั้งทางร่างกายและจิตใจควบคู่กัน เพราะความสงบและความสุขทางด้านจิตใจนั้นจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อความต้องการทั้งทางด้านจิตวิญญาณและวัตถุของมนุษย์ได้รับการตอบสนองอย่างสมดุล¹⁸ และนี่คือเจตนารมณ์ของบทบัญญัติแห่งอิสลาม หรือที่เรียกว่า “มะกอซิด อัลชะรีอะฮ์” (Maqasid al Shariah)

สุกรี หลังปูเต๊ะ ได้นำเสนอหลักเจตนารมณ์แห่งชะรีอะฮ์¹⁹ ของอิมู อิศฮาก อัชชาฎิบี (Abu Ishaq al-Shatibi)* ในฐานะที่เป็นแนวคิดเกี่ยวกับหลักประกันความมั่นคงของมนุษย์** ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่

¹⁸ เอ็ม อุมร์ ซัฟรา, *อิสลามกับการพัฒนาเศรษฐกิจ*, หน้า 26.

¹⁹ Abu Ishaq al-Shatibi, *Al-Muwafaqat fi Usul al-Shari'ah*, (Cairo: Al-Maktabah al-Tijariyyah al-Kubra, n.d.) vol. 2, pp. 8-12; “Shatibi's Objectives of Shari'ah and Some Implications for Consumer Theory.” Available from: http://www.islamic-worldnet/economics/consumer_theory.htm [23/6/04] อ้างถึงใน สุกรี หลังปูเต๊ะ, “ความมั่นคงของมนุษย์ในทัศนะอิสลาม,” ใน *เอกสารในงานสัมมนาเรื่องวิกฤตการณ์ภาคใต้และแนวทางคลี่คลายปัญหา* เสนอที่มหาวิทยาลัยนเรศวร 14 ธันวาคม 2547 (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่).

ดูรายละเอียดเพิ่มเติมใน Mohammad Hashim Kamali, “Maqasid al Shariah: The Objectives of Islamic Law” [Online], Available from: <http://www.sunniforum.com/forum/showthread.php?t=6176> [27/1/2007].

● **ระดับที่ 1 หลักประกันปัจจัยขั้นพื้นฐาน: ฎุริยัต (Dururiyyat)**

หลักประกันระดับแรกให้ความสำคัญกับ “สิ่งจำเป็น” ขั้นพื้นฐานของชีวิตมนุษย์ ซึ่งอัสชาฎิบีมองว่าสวัสดิการพื้นฐานสำหรับโลกนี้และโลกหน้าเป็นสิ่งที่ควรได้รับการดูแลอย่างเคร่งครัดและทั่วถึง หากมีความบกพร่องในขั้นนี้จะทำให้เกิดความยุ่งเหยิงของสังคมในโลกนี้ และเป็นการขาดทุนอย่างมหาศาลของมวลมนุษยชาติในโลกหน้า หลักประกันความมั่นคงในระดับนี้มี 5 ประการ คือ

1. หลักประกันความมั่นคงด้านศาสนาและความเชื่อ
2. หลักประกันความมั่นคงด้านชีวิต
3. หลักประกันความมั่นคงด้านการสืบสายพันธุ์
4. หลักประกันความมั่นคงด้านทรัพย์สิน
5. หลักประกันความมั่นคงด้านสติปัญญา

● **ระดับที่ 2 หลักประกันความต้องการ: สะญียัต (Hajjiyyat)**

เป็นระดับที่พัฒนามาจากหลักประกันพื้นฐานไปสู่การอำนวยความสะดวกและขจัดข้อขัดข้อง ปัญหาและความยุ่งยากทั้งปวง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้มนุษย์ดำรงอยู่ได้ในสังคมอย่างพอเพียง เช่น การอนุญาตให้ล่าสัตว์ การรับประทานอาหารทะเล การพักอาศัยในที่ที่ปลอดภัยและสะดวก รวมถึงหลักประกันการลงทุนร่วมกันเพื่อหวังผลกำไร สิทธิในการยืมคืน การไม่อนุมัติระบบดอกเบี้ยซึ่งเป็นที่มาของการเอาเปรียบ เป็นต้น จะเห็นได้ว่าอิสลามให้ความสำคัญในการวางหลักประกันของมนุษย์ในระดับปัจเจกบุคคลโดยการปกป้องและรักษาไม่ให้มีใครถูกรังแกในสังคม

● **ระดับที่ 3 หลักประกันเสริม: ตะฮ์ซีนียัต (Tahsiniyyat)**

เจตนารมณ์แห่งชะรีอะฮ์ระดับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างความสมบูรณ์ในหลักประกันความมั่นคงของมนุษย์เพื่อเติมเต็มความต้องการที่พัฒนามาจากระดับที่ 1 และระดับที่ 2 ดังนั้น เมื่อมนุษย์ได้รับการพัฒนาตามลำดับขั้นจะทำให้ความมั่นคงของแต่ละปัจเจกบุคคลนั้นมีความสมบูรณ์

* อิมามอบูอิสฮาก อัสชาฎิบี เป็นนักวิชาการด้านนิติศาสตร์อิสลามชาวสเปนในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 14 เสียชีวิตใน ค.ศ. 1388 (วันที่ 8 เดือนชะอฺบาน ปีฮิจเราะฮ์ศักราช/ฮ.ศ. 790) ผลงานชิ้นสำคัญที่มีชื่อเสียงของท่านที่ยังคงถูกอ้างถึงมาตลอดหลายศตวรรษคือหนังสือที่ว่าด้วยเรื่องวัตถุประสงค์ของบทบัญญัติอิสลามชื่อ *อัลมุวะฟาฎอฎฟีอุซูล อัลชะรีอะฮ์ (Al-Muwafaqaat fi Usul al-Shariah)* ซึ่งเรียบเรียงเป็นภาษาอาหรับ และได้รับการตีพิมพ์ขึ้นครั้งแรกในตูนิเซียใน ฮ.ศ. 1885 (ศ.ศ. 1302)

** ดังที่ได้กล่าวไปแล้วว่าแม้ไม่ได้มีการกำหนดเป็นแนวคิดและใช้คำว่า “ความมั่นคงของมนุษย์” โดยตรงในศาสนาอิสลามก็ตาม แต่แนวความคิดเรื่องความมั่นคงของมนุษย์ก็สอดคล้องกับหลักคำสอนหลายประการในศาสนาอิสลาม ดังนั้นสุกรีหลังปูเต๊ะ จึงได้หยิบยกแนวคิดของอัสชาฎิบีมาอธิบายในฐานะที่เป็นหลักคำสอนหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดเรื่องความมั่นคงของมนุษย์ในศาสนาอิสลาม

มีบูรณาการที่ต่อเนื่องและยั่งยืน ตัวอย่างสำหรับหลักประกันในระดับนี้คือ การที่อิสลามอนุญาตให้มุสลิมใช้สอยสิ่งอำนวยความสะดวก การรับประทานอาหารที่อร่อย การดื่มเครื่องดื่ม การสวมใส่เสื้อผ้าที่สวยงาม ดังกล่าวมานี้เป็นการเสริมความต้องการของมนุษย์ที่สูงกว่าความจำเป็นขั้นพื้นฐานทั่วไป

ทั้งสามระดับที่กล่าวมาข้างต้นนี้เป็นสิ่งที่อิสลามรับรอง คุ้มครอง และให้หลักประกัน แต่สำหรับสิ่งที่อยู่นอกเหนือจากนี้อิสลามถือว่าเป็นสิ่งที่ฟุ่มเฟือย และเกิน “ความจำเป็น”²⁰ อันจะส่งผลให้เกิดผลเสียต่อตัวของมนุษย์เอง กล่าวคือ เป็นภัยต่อความมั่นคงของมนุษย์ทั้งในระดับปัจเจกบุคคลและส่วนรวม ซึ่งในจุดนี้ชะรีอะฮ์จำเป็นต้องควบคุมและจัดการมิให้มนุษย์ล่วงละเมิดขอบเขตดังกล่าว เช่น การห้ามเรื่องการกินดอกเบี้ย การห้ามรับประทานอาหารที่ไม่สะอาด ห้ามดื่มสุราและสิ่งที่เป็นอันตรายต่อร่างกาย การบังคับให้แต่งกายโดยคลุมฮิญาบ ตลอดจนการกำหนดบทลงโทษที่หนักหน่วงแก่ผู้ที่เป็นขโมยและผู้ที่ผิดประเวณี เป็นต้น

นอกจากนี้ หากจะเชื่อมโยงกับคำนิยามความมั่นคงของมนุษย์กระแสหลัก ก็จะเห็นว่า การแบ่งหลักประกันออกเป็น 3 ระดับของแนวคิดเรื่องหลักเจตนารมณ์ของชะรีอะฮ์ยังมีความสอดคล้องกับสโลแกนของคณะกรรมการความมั่นคงของมนุษย์ ที่ประกอบด้วยความมั่นคงของมนุษย์ใน 3 ระดับเช่นเดียวกัน²¹ อันได้แก่ การอยู่รอดปลอดภัย (survival) การดำรงเลี้ยงชีพ (livelihood) และการมีศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ (human dignity) อีกด้วย หรืออีกนัยยะหนึ่งก็คือ เสรีภาพจากความกลัว ความต้องการ และสิทธิในการดำรงชีพอย่างมีศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ แต่อย่างไรก็ตามแนวคิดเรื่องความมั่นคงของมนุษย์ในทัศนะอิสลามนั้นมีสาระที่โดดเด่นกว่าความมั่นคงของมนุษย์ในคำจำกัดความอื่นๆ ทั้งหมด ในส่วนที่ความมั่นคงของมนุษย์ในทัศนะอิสลามมิได้จำกัดอยู่เพียงแต่ความมั่นคงในโลกนี้ หากแต่รวมถึงความมั่นคงของชีวิตในโลกหน้า อันเป็นความมั่นคงอย่างถาวรและแท้จริงตามกรอบการมองของศาสนาอิสลาม ดังที่เห็นได้ว่า อชชากูบีได้ระบุหลักประกันความมั่นคงทางด้านศาสนาและความเชื่อไว้เป็นข้อแรก ซึ่งเป็นหลักประกันที่มีนัยถึงความปลอดภัยของชีวิตในโลกหน้า

และนอกเหนือจากเรื่องเจตนารมณ์แห่งชะรีอะฮ์แล้ว แนวคิดอีกประการหนึ่งที่จะสามารถสะท้อนให้เห็นมุมมองของอิสลามต่อความมั่นคงของมนุษย์ที่มีความเกี่ยวข้องกับการทำงานของ IIROSA ก็คือ บทบัญญัติในเรื่องชะกาดและการบริจาคในอิสลาม

²⁰ เอ็ม อุมร์ ซัฟรา, *อิสลามกับการพัฒนาเศรษฐกิจ*, หน้า 127.

²¹ ดูได้จาก <http://www.humansecurity-chs.org/> โดยนำมาจากส่วนท้ายของคำนิยามความมั่นคงของมนุษย์ ของ CHS ดังที่ได้ระบุไว้ในบทที่ 1

2.3. ชะกาด: หลักประกันความมั่นคงของสังคมเพื่อความมั่นคงของมนุษย์

ความมั่นคงของสังคมเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะปกป้องรักษาความมั่นคงของมนุษย์ จุดประสงค์อีกประการหนึ่งของชะกาดคือ การสร้างความสมดุลระหว่างความมั่งคั่งร่ำรวยกับความยากจน กล่าวได้ในอีกนัยหนึ่งว่า เป็นการสร้างความเท่าเทียมกันในสังคม แบ่งปันส่วนเกินจากคนที่ร่ำรวยไปเติมเต็มในส่วนที่ขาดของคนยากจน ซึ่งแตกต่างจากระบบดอกเบี้ยที่มีผลกระทบหลักในการสร้างความมั่งคั่งให้คนที่ร่ำรวยและสร้างหนี้ให้กับคนยากจน ในทัศนะของอิสลามนั้น ในขณะที่อนุญาตให้มีการครอบครองทรัพย์สินก็จำเป็นต้องปฏิรูปศีลธรรมของคนรวย และในขณะที่สนับสนุนให้ช่วยเหลือคนยากจนก็จำเป็นต้องแก้ไขนิสัยและความประพฤติของคนเหล่านี้มิให้เป็นผู้รับอยู่ตลอดไป ระบบชะกาดมีวัตถุประสงค์เพื่อการปฏิรูปทั้งสองด้านนี้²² ซึ่งหากจะพิจารณาในมิติของการสร้างหลักประกันความมั่นคงของมนุษย์นั้น ในส่วนของความมั่นคงของคนยากจน นอกจากการรับความช่วยเหลือแล้ว ระบบการบริจาคในอิสลามมีเป้าหมายให้ผู้รับความช่วยเหลือสามารถพึ่งตนเองได้ ซึ่งจะเป็นหลักประกันความมั่นคงของมนุษย์ในระดับบุคคลได้ดีที่สุด ขณะที่ในส่วนของคนร่ำรวยนั้น การบริจาคจะเป็นหลักประกันความมั่นคงของเขาใน 2 มิติ มิติแรกคือ ความมั่นคงในโลกนี้ จากการที่เขาได้ช่วยให้เกิดความมั่นคงของสังคม ซึ่งย่อมเป็นสิ่งที่ให้หลักประกันความมั่นคงในระดับบุคคลด้วยเช่นกัน อีกมิติหนึ่งคือ ความมั่นคงของชีวิตเขาในโลกหน้า ที่การบริจาคจะเป็นน้ำหนักในตราชั่งแห่งความดีและเป็นเกราะป้องกันเขาจากการถูกลงโทษในนรก

ในขณะที่ชะกาดเป็นบทบัญญัติเพื่อให้หลักประกันความมั่นคงของมนุษย์แก่ฝ่ายที่เป็นผู้รับบริจาคนั้น ในอีกมิติหนึ่งการบริจาคก็ได้ให้หลักประกันความมั่นคงแห่งชีวิตในโลกหน้าของผู้ที่บริจาคอีกด้วย เพราะในทัศนะของอิสลามนั้นการเสียสละทรัพย์สินไม่ถือว่าเป็นสิ่งที่สูญเสีย หากแต่เป็นสิ่งที่เพิ่มพูนอกงามซึ่งจะได้รับการตอบแทนตามคำสัญญาที่อัลลอฮ์ได้ให้ไว้ ดังนั้น นอกเหนือจากมีบทบัญญัติแห่งการบริจาคในมิติที่เป็นการบังคับอันเป็นการสร้างความมั่นคงแก่มนุษย์ในโลกนี้แล้ว อิสลามก็ได้แนะนำให้มีการบริจาคในมิติของความสมัครใจซึ่งมีผลตอบแทนเป็นความมั่นคงของชีวิตในโลกหน้าอีกด้วย (ดังที่ได้อธิบายมาแล้วในบทที่ 2 เกี่ยวกับประเภทของการบริจาค) ซึ่งสำนวนหนึ่งในอิสลามที่มักถูกเรียกแทนการบริจาคคือ “ฟิสะบิลิลลาฮ์” ที่มีความหมายว่า “ในหนทางของอัลลอฮ์” ซึ่งมีนัยยะที่ชี้ให้เห็นถึงการใช้จ่ายทรัพย์สินตลอดจนเวลา แรงกายและสติปัญญาไปในทางที่แสวงหาความโปรดปรานจากพระผู้เป็นเจ้า อันเป็นหลักประกันความมั่นคงอันถาวรของชีวิตที่แท้จริง เพราะในอิสลามนั้นอัลลอฮ์ไม่ได้ตัดสินการกระทำของมนุษย์จากภายนอกเท่านั้น หากแต่ให้ความสำคัญกับภายใน ดังนั้นหัวใจซึ่งเป็นราชาขององคาพยพทั้งปวงจึงเป็นสิ่งที่อิสลามถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นอันสำคัญ

²² อัลลามะฮ์ ซัยยิด สุลัยมาน นัควี และ อับดุล อะซีซ เซค, ชะกาด: หลักประกันสังคมในอิสลาม, แปลโดย บรรจง บินกาซัน (กรุงเทพฯ: อัล อะมีน, 2543), หน้า 46.

ที่สุดในการสร้างความมั่นคงของมนุษย์ ดังที่ได้กล่าวมานี้ ถือได้ว่าเป็นมิติที่สวงามรวมทั้งเป็นแก่นแท้ของการสร้างความมั่นคงของมนุษย์ที่เริ่มจากภายใน คือ ความบริสุทธิ์ใจและความรู้สึกที่มีเมตตาธรรม ซึ่งจะส่งผลให้สิ่งที่แสดงออกมาภายนอกเป็นไปในทิศทางเดียวกัน และผลที่ได้ก็คือผู้รับจะได้รับสิ่งที่ดีอย่างสมบูรณ์ ดังคำบัญชาของอัลลอฮ์ว่าหลังจากได้ช่วยเหลือคนยากจนไปแล้วจะต้องไม่คุยโวโอ้อวดหรือล่ำเลาะบุญคุณ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ได้รับความช่วยเหลือจะได้ไม่เกิดความรู้สึกอับอาย และถือได้ว่าเป็นการช่วยเหลือผู้ที่เดือดร้อนให้พ้นจากทุกข์อย่างแท้จริงทั้งภายในและภายนอก ดังคำดำรัสของอัลลอฮ์ในคัมภีร์อัลกุรอานว่า

“บรรดาผู้ศรัทธาเอ๋ย จงอย่าทำให้การทำกุศลทานของสุเจ้าไร้ผลด้วยการล่ำเลาะและการเราะรานผู้ที่ได้รับ เหมือนกับผู้บริจาคทานเพื่ออวดอ้างแก่มนุษย์และไม่เชื่อในอัลลอฮ์และวันสุดท้าย...”²³

ในประเด็นของการบริจาคนี้จึงสามารถสรุปได้ว่าเป็น “การให้เพื่อสร้างความมั่นคงแก่ชีวิตของเพื่อนมนุษย์ในโลกนี้ โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างความมั่นคงให้ชีวิตของตนเองในโลกหน้า” ซึ่งถือเป็นอีกกรอบความคิดหนึ่งที่สอดคล้องกับภาพกิจกรรมขององค์กรการกุศลมุสลิมข้ามชาติในการส่งเสริมความมั่นคงของมนุษย์ ดังที่จะสะท้อนให้เห็นในหัวข้อต่อไปจากนี้

2.4. ความมั่นคงของมนุษย์ในอิสลามกับค่านิยมร่วมสมัย

การที่ผู้วิจัยนำเอาค่านิยมความมั่นคงของมนุษย์ในทัศนะอิสลามนี้มาเป็นกรอบการอธิบายบทบาทของ IIROSA ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ก็เนื่องจาก IIROSA เป็นองค์กรมุสลิมที่นิยมแนวทางอิสลาม ดังนั้นจึงมีที่มาและจุดหมายปลายทางที่ผูกโยงกับหลักการศรัทธาของศาสนาอิสลาม ซึ่งหนึ่งใน 6 ประการของหลักศรัทธาในอิสลามก็คือ การศรัทธาต่อวันปรโลก* เมื่อเป็นเช่นนี้ มิติที่เกี่ยวข้องกับโลกหน้าหรือวันปรโลกจึงไม่สามารถที่จะตัดออกไปจากกรอบการมองบทบาทของ IIROSA ในการส่งเสริมความมั่นคงของมนุษย์ได้ ซึ่งเนื้อหาทุกส่วนในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ที่ศึกษาเกี่ยวกับปรัชญาและรูปแบบการดำเนินงานของ IIROSA ล้วนแล้วแต่มีส่วนเกี่ยวข้องกับวิถีคิดที่มีฐานมาจากความศรัทธาในวันปรโลกทั้งสิ้น เนื่องจากเป็นจุดหมายปลายทางสุดท้ายที่มุสลิมศรัทธาว่าจะต้องเดินทางไปถึง เพื่อรับการตอบแทนในผลแห่งการกระทำของโลกนี้อย่างแน่นอน

²³ อัลกุรอาน 2: 264

* หลักศรัทธาในศาสนาอิสลามประกอบด้วยหลัก 6 ประการ ได้แก่ 1.ศรัทธาต่ออัลลอฮ์ในฐานะที่เป็นพระเจ้าหนึ่งเดียว 2.ศรัทธาต่อศาสนทูตมุฮัมมัด (ช.ล.) ในฐานะที่เป็นศาสดาท่านสุดท้าย 3.ศรัทธาต่อมลาอิกะห์ในฐานะที่เป็นทูตของอัลลอฮ์ 4.ศรัทธาต่อคัมภีร์ 5.ศรัทธาต่อกฎศกาวการณที่ถูกลงกำหนดโดยอัลลอฮ์ และ 6.ศรัทธาต่อวันปรโลก

สำหรับแนวคิดเกี่ยวกับความมั่นคงของมนุษย์ในกระแสหลักที่จะหยิบยกขึ้นมาอธิบาย เปรียบเทียบและเชื่อมโยงกับความมั่นคงของมนุษย์ในมุมมองอิสลามนั้น ผู้วิจัยได้เลือกแนวคิดที่ให้ คำนิยามความมั่นคงของมนุษย์ในความหมายกว้าง เนื่องจากจะสอดคล้องกับแนวคิดของอิสลาม ที่ได้อธิบายมาในหัวข้อก่อนหน้านี้ ดังนั้นแนวคิดของ UNDP ที่จัดว่าอยู่ในแนวคิดแบบกว้าง รวมทั้ง ถูกอ้างถึงอย่างกว้างขวางและเป็นที่ยอมรับมากที่สุด จึงเหมาะสมที่จะนำมาอธิบาย

จากรายงานพัฒนามนุษย์ ค.ศ. 1994 UNDP มองว่าแนวคิดเรื่องความมั่นคงถูกจำกัดโดยผูก ติดอยู่กับอธิปไตยและบูรณภาพทางด้านดินแดนของรัฐมาอย่างยาวนาน และไม่ได้เป็นหลักประกัน ที่แท้จริงในความปลอดภัยของมนุษย์ในระดับปัจเจก ดังนั้น จึงถึงเวลาแล้วที่จะให้ความมั่นคงเป็นสิ่งที่ กระจายไปสู่ชีวิตประจำวันของประชาชนคนธรรมดา ด้วยการให้มนุษย์มีเสรีภาพจากความหวาดหวั่น ไร้อำนาจ การตกงาน อาชญากรรม ความขัดแย้งทางสังคม การกดขี่ทางการเมือง ตลอดจนภัยจาก สิ่งแวดล้อม (ดูคำนิยามที่ได้อ้างไว้ในบทที่ 1)

UNDP ได้อธิบายถึงองค์ประกอบของความมั่นคงของมนุษย์ไว้ 7 ด้าน²⁴ ได้แก่

- ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ หมายถึง การมีรายได้เพียงพอต่อการยังชีพ มีความมั่นคงในการทำงาน
- ความมั่นคงทางอาหาร หมายถึง ความสามารถในการหาอาหารมาเลี้ยงชีพได้อย่างพอเพียง
- ความมั่นคงทางสุขภาพ หมายถึง ความปลอดภัยจากความตายและการเจ็บป่วยที่เกิดจากโรค ระบาด ความยากจน รวมทั้งสิ่งแวดล้อมที่เป็นอันตราย ความสามารถในการเข้าถึงการบริการ สุขภาพ
- ความมั่นคงทางสิ่งแวดล้อม หมายถึง ความสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ ที่ปลอดภัยจากความ เสื่อมโทรมและมลพิษในระบบนิเวศน์ทั้งในระดับชุมชนและระดับโลก
- ความมั่นคงส่วนบุคคล หมายถึง ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน จากปัญหาอาชญากรรม ปัญหา ยาเสพติด การใช้ความรุนแรง ทารุณกรรม การเอาเปรียบกดขี่สตรีและเด็ก
- ความมั่นคงของชุมชน หมายถึง ความเข้มแข็งของชุมชนที่สามารถรักษาความสงบสุข จัดการ ปัญหาความขัดแย้งภายในและชุมชนใกล้เคียง ตลอดจนความภูมิใจในวัฒนธรรมของชุมชน
- ความมั่นคงทางการเมือง หมายถึง การมีสิทธิ ความเสมอภาค และได้รับคุ้มครองจากการ ริดรอนสิทธิ และการกดขี่เอารัดเอาเปรียบโดยใช้อำนาจทางการเมือง

²⁴ United Nations Development Program, "New Dimensions of Human Security," in Human Development Report 1994, pp. 24-32.

แนวคิดเรื่องความมั่นคงของมนุษย์ของ UNDP สามารถเปรียบเทียบกับมุมมองอิสลามได้
ดังนี้

ตารางที่ 3.1. เปรียบเทียบแนวคิดความมั่นคงของมนุษย์ของ UNDP กับมุมมองอิสลาม

	แนวคิดของ UNDP	มุมมองของอิสลาม
หน่วยหลักของความมั่นคง	ปัจเจกบุคคล	ปัจเจกบุคคล, คุณธรรมแห่งศาสนา โดยเน้นความมั่นคงของสังคมที่วาง อยู่บนชะรีอะฮ์
คุณค่าแห่งความมั่นคง	ความปลอดภัย การกินดีอยู่ดี และเสรีภาพ ของบุคคล	ชีวิตที่ดีในโลกนี้: ความปลอดภัย การกินดีอยู่ดี และเสรีภาพ ของ บุคคล บนพื้นฐานของการดำรงตน ในศีลธรรมของศาสนาและความ สงบเรียบร้อยของสังคม ชีวิตที่ดีในโลกหน้า: รับการตอบ แทนที่ดีในสวรรค์ เป็นความมั่นคง สูงสุด
ภัยความมั่นคง	ภัยทางตรงและภัยทางอ้อม: โดยเน้นความรุนแรงทางอ้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัจจัยทาง เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม	ภัยทางตรงและภัยทางอ้อม + ภัยจากการละเมิดหลักคำสอนและ หลักปฏิบัติของศาสนา ทั้งในโลกนี้ เช่น ปัญหาที่เกิดจาก ความเสื่อมโทรมทางศีลธรรม และภัยในโลกหน้า คือ การรับ ผลตอบแทนด้วยการลงโทษในนรก
วิธีการสู่ความมั่นคง	-ส่งเสริมการพัฒนาอย่างยั่งยืน เพื่อตอบสนองความต้องการ ขั้นพื้นฐาน -ส่งเสริมประชาธิปไตยและการ มีส่วนร่วมของประชาชน	การพัฒนาทางกายภาพควบคู่กับ การพัฒนาจิตใจโดยใช้ปรัชญาทาง ศาสนา และประยุกต์กับแนวคิดทาง สังคมอื่นๆ โดยวางอยู่บนพื้นฐาน ของการที่ไม่ละเมิดบทบัญญัติของ ศาสนาและไม่ทำลายศีลธรรม

ที่มา: ผู้วิจัยประยุกต์จากการเปรียบเทียบโดย Kanti Bajpai, "Human Security: Concept and Measurement," Kroc Institute Occasional Paper #19:OP:1, 2000, p. 36.

ตารางข้างต้นเป็นความพยายามของผู้วิจัยที่จะเปรียบเทียบมุมมองของแนวคิดทั้งสองต่อ
ความมั่นคงของมนุษย์ ซึ่งเป็นเรื่องที่เปรียบเทียบได้ค่อนข้างยาก เพราะทั้งสองมุมมองอยู่ในระนาบที่

ต่างกัน กล่าวคือ ความมั่นคงของมนุษย์ของ UNDP นั้นเป็นแนวคิดทางสังคมที่มีการศึกษาและพัฒนาแนวคิดจนสามารถให้แนวทางในรายละเอียดได้ ในขณะที่อิสลามเป็นทางนำและกรอบในการดำเนินชีวิต ที่ได้แนะนำ สิ่งใช้ให้กระทำและสิ่งห้ามเฉพาะเรื่องที่สำคัญไว้เป็นแนวทางกว้างๆ ให้มนุษย์ปฏิบัติตาม โดยมีเป้าหมายใหญ่เพื่อความสงบสุขของชีวิตในโลกนี้และความสุขที่ถาวรในโลกหน้า แต่ยังมีได้มีการร่างและพัฒนาแนวคิดเรื่องความมั่นคงของมนุษย์ขึ้นมาเป็นแนวความคิดทางสังคมอย่างจริงจังโดยนักวิชาการทางด้านศาสนาและสังคมศาสตร์ ดังนั้น การนำเสนอเรื่องอิสลามกับความมั่นคงของมนุษย์ในวิทยานิพนธ์นี้ จึงไม่ใช่การนำเสนอในฐานะแนวคิดทางสังคมที่สมบูรณ์ หากแต่เป็นการสะท้อนมุมมองของอิสลามที่มีต่อเรื่องความมั่นคงของมนุษย์ และสำรวจแนวคิดเรื่องความมั่นคงของมนุษย์ที่มีอยู่ในปรัชญาและบทบัญญัติของอิสลาม โดยหยิบยกมาอธิบายเพียงบางมิติ ดังนั้นมุมมองของอิสลามในตารางข้างต้นจึงเป็นเพียงกรอบกว้างๆ ที่อิสลามได้วางขอบเขตไว้ แต่ถึงกระนั้น การนำอิสลามมาอธิบายเป็นวาทกรรมด้านความมั่นคงของมนุษย์ในลักษณะดังกล่าว ก็ยังคงเป็นประโยชน์ต่อการเข้าใจพฤติกรรมและบทบาทขององค์กรมุสลิมข้ามชาติในด้านความมั่นคงของมนุษย์

นอกจากนี้ การเปรียบเทียบข้างต้นยังคงเป็นประโยชน์ต่อการชี้ให้เห็นความเหมือนต่าง-กว้างแคบที่สำคัญหลายประการดังนี้

ประการแรก UNDP อธิบายถึงรายละเอียดภายในขอบเขตของความมั่นคงในโลกนี้ ในขณะที่อิสลามอธิบายถึงขอบเขตความมั่นคงในโลกหน้า

ประการที่สอง เมื่อพิจารณาในเชิงหลักการและเหตุผล ก็พบว่า สิ่งทีแนวคิดของ UNDP สอดคล้องกับมุมมองของอิสลาม ที่ได้อธิบายไว้มากกว่า 1400 ปีแล้ว คือ การให้ความสำคัญกับความมั่นคงของมนุษย์ในระดับปัจเจกบุคคล โดยมีความมั่นคงของสังคมเป็นเครื่องมือที่จะนำไปสู่สภาพแวดล้อมที่มั่นคง ซึ่งชี้ให้เห็นว่าแนวคิดดังกล่าวต่างกันเพียงแค่การใช้วาทกรรม แต่ที่ส่วนแตกต่างกันก็คือ อิสลามมองว่าสังคมจะต้องวางอยู่บนบทบัญญัติของชะรีอะฮ์ ซึ่งสำหรับมุสลิมแล้ว ศรัทธาว่าเป็นกฎเกณฑ์ที่เป็นภาวีสย ซึ่งถูกกำหนดโดยพระเจ้า ทำให้มีความพอดีและสมบูรณ์ในกลไก ซึ่งจะวางกรอบที่นำไปสู่ความมั่นคงของมนุษย์ในระดับปัจเจกและระดับสังคม รวมทั้งความมั่นคงในโลกหน้า

ประการที่สาม ในเรื่องความปลอดภัย การกินดีอยู่ดี และเสรีภาพของบุคคล ซึ่งเป็นคุณค่าแห่งความมั่นคงของมนุษย์ตามมุมมอง UNDP นั้น ก็เป็นสิ่งที่อิสลามให้ความสำคัญ แต่ที่แตกต่างกันก็คือ อิสลามมองว่า คุณค่าต่างๆ ดังกล่าวจะยังไม่นำไปสู่ความมั่นคงที่แท้จริง ตราบใดที่คนยังไม่มีศีลธรรม และยังไม่เชื่อว่าทุกการกระทำของมนุษย์จะต้องถูกคิดบัญชีและรับผลตอบแทนโดยพระเจ้า เนื่องจากกิเลสทำให้มนุษย์ไม่รู้จักพอ และเกิดความต้องการอย่างไม่มีที่สิ้นสุด โดยไม่

คำนึงถึงผลกระทบต่อผู้อื่น ดังนั้นเสรีภาพจากความต้องการจึงยังไม่สามารถที่จะบรรลุได้ หากยังไม่มีศีลธรรมเป็นตัวควบคุม และผลที่เกิดขึ้น ก็คือ คนอ่อนแอจะถูกเอาเปรียบ สิ่งแวดล้อมถูกทำลาย รวมทั้งทรัพยากรธรรมชาติถูกผลาญไปอย่างฟุ่มเฟือย ซึ่งต่างเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดความไม่มั่นคงของมนุษย์

ประการที่สี่ ภัยทุกประการตามมุมมองของ UNDP ก็คือภัยในมุมมองของอิสลาม เช่นเดียวกัน แต่อิสลามให้ความสำคัญเพิ่มเติมในส่วนของภัยที่จะเกิดขึ้นจากการละเมิดหลักการศาสนาและนำไปสู่ความเสื่อมโทรมทางศีลธรรม เช่น การแต่งกายของสตรีโดยเปิดเผยส่วนที่พึงสงวน เป็นสาเหตุที่นำไปสู่ปัญหาอาชญากรรม การละเมิดทางเพศ ปัญหาการท้องก่อนแต่ง ตลอดจนปัญหาเด็กถูกทอดทิ้ง เป็นต้น นอกจากนี้ยังรวมถึงภัยจากการถูกละทิ้งในโลกรหน้าอีกด้วย

ประการที่ห้า ในเรื่องของวิธีการที่จะนำไปสู่ความมั่นคงของมนุษย์นั้น อิสลามยอมรับทุกแนวทางที่จะนำไปสู่ความมั่นคงของมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็น การพัฒนายั่งยืน ความยุติธรรมและการกระจายความมั่งคั่ง การมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งล้วนเป็นสิ่งที่ UNDP ได้วางกรอบไว้ เพียงแต่อิสลามให้ความสำคัญกับการใช้แนวทางที่สอดคล้องกับคำสอนของศาสนา แนวทางของอิสลามจึงเป็นลักษณะที่วางอยู่บนรากฐานแห่งศาสนาเป็นเบ้าหลอม และขยายผลหรือประยุกต์ใช้กับแนวคิดทางสังคมอื่นๆ โดยวางอยู่บนพื้นฐานของการไม่ละเมิดบทบัญญัติของศาสนาและไม่ทำลายศีลธรรม

จากแนวคิดและคำนิยามเกี่ยวกับความมั่นคงของมนุษย์ที่อธิบายมาทั้งหมดข้างต้น ผู้วิจัยได้ให้ความหมายความมั่นคงของมนุษย์เพื่อใช้ในการศึกษานี้ว่า

“ความมั่นคงของมนุษย์ คือ การมีหลักประกันในความปลอดภัยของมนุษย์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ จากความเสี่ยง ความกลัว ภัยคุกคาม และภัยอันตรายทุกรูปแบบ รวมทั้งมีหลักประกันในการมีสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์อย่างปกติสุขและสมศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ ตามคุณค่าและความเชื่อที่แต่ละบุคคลยึดถือ โดยวางอยู่บนพื้นฐานของการไม่ละเมิดความมั่นคงระหว่างกัน”

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3. การดำเนินงานขององค์กรมุสลิมข้ามชาติ: ภาพสะท้อนความมั่นคงของมนุษย์

การดำเนินโครงการของ IIROSA ทั้งหมดมีเป้าหมายที่สำคัญร่วมกัน 2 ประการ ประการแรก คือ เป้าหมายในการสร้างเสริมความมั่นคงของชีวิตทางด้านกายภาพ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ให้ความช่วยเหลือทางด้านวัตถุ เช่น การช่วยเหลือให้พ้นจากความทุกข์ร้อนทางด้านร่างกายรวมทั้งความรู้สึกเจ็บปวดหรือไม่ปลอดภัย ตลอดจนการจัดหาสารอุปโภคขั้นพื้นฐานเพื่ออำนวยความสะดวกและพัฒนาคุณภาพชีวิต และเป้าหมายอีกประการหนึ่งคือ การสร้างเสริมความมั่นคงของชีวิตทางด้านจิตวิญญาณและศีลธรรม อันเกี่ยวข้องกับศาสนาและความเชื่อของอิสลาม ซึ่งตรงกับหลักประกันความมั่นคงของมนุษย์ในข้อที่ 1 ของหลักประกันขั้นพื้นฐานตามคำอธิบายของอัสซอฎฎาน เป้าหมายส่วนนี้ ดำเนินการผ่านกิจกรรมที่บรรลุไว้ควบคู่กับโครงการที่เป็นการช่วยเหลือทางด้านวัตถุ อันเป็นการบูรณาการระหว่างการพัฒนาคุณภาพชีวิตทางด้านร่างกายและการพัฒนาคุณภาพจิตใจ

3.1. ปรัชญาในการดำเนินงานของ IIROSA

ปรัชญาในการดำเนินงานของ IIROSA คือ “การปลดปล่อยความทุกข์ยากของมนุษย์ทั้งในโลกนี้และโลกหน้า โดยใช้แนวทางแห่งอิสลามและอาศัยแบบอย่างจากท่านศาสนทูตมุฮัมมัด (ศ.ล.)”²⁵ โดยนำมาจากโองการในพระมหาคัมภีร์อัลกุรอานและขณะเดียวกันก็เป็นบทขอพร (ดูอาฮ์) ที่มุสลิมใช้ในการวิงวอนหลังทุกเวลาของการละหมาด ซึ่งมีใจความว่า

“โอ้พระผู้อภิบาลของเรา ขอพระองค์ทรงโปรดประทานแก่เราซึ่งความดีงามต่างๆ ในโลกนี้ และความดีงามในโลกหน้า และขอพระองค์ทรงปกป้องพวกเราให้พ้นจากการทรมานแห่งไฟนรกด้วยเถิด”²⁶

การยึดบทขอพรข้างต้นเป็นปรัชญาชี้ให้เห็นว่า IIROSA เน้นการสร้างความมั่นคงให้เกิดขึ้นกับมนุษย์ทั้งในโลกนี้และโลกหน้า ดังที่อาจารย์ซอและห์ ตาละ รักษาการณผู้อำนวยการ IIROSA สำนักงานประเทศไทยในปัจจุบัน และคณบดีคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา ได้อธิบายว่า

“เราจะทำอะไรก็แล้วแต่ ต้องให้เขาประสบความสำเร็จในโลกหน้าด้วย ไม่ใช่แค่คิดว่าช่วยให้มีการศึกษามีการทำงานที่ดีเท่านั้นก็พอ แต่จะต้องคิดว่า ในโลกหน้านั้นเขา

²⁵ สัมภาษณ์ ซอและห์ ตาละ, รักษาการผู้อำนวยการองค์การสงเคราะห์มุสลิมนานาชาติแห่งชาอุดีอาระเบียสำนักงานประเทศไทย, 23 กันยายน 2549.

²⁶ อัลกุรอาน 2: 201

จะปลอดภัยหรือไม่ ชีวิตของเขาอยู่ในครรลองคลองธรรมของศาสนาหรือไม่ ดังนั้น
โครงการต่างๆ ของ IIROSA จึงเน้นสองมิตินี้ควบคู่กัน”²⁷

ในขณะเดียวกันแบบอย่างที่ IIROSA ยึดเป็นแนวทางปฏิบัติตามปรัชญาข้างต้นก็คือ
แบบอย่างในการทำงานบรรเทาทุกข์ที่มาจากท่านศาสนทูตมุฮัมมัด (ช.ล.) ดังความหมายในโครงการ
ต่อไปนี้

“แท้จริงได้มีศาสนทูตคนหนึ่งจากพวกท่านเองมายังพวกท่านแล้ว เป็นที่ลำบากใจ
แก่เขาในสิ่งที่พวกท่านได้รับความทุกข์ยาก เป็นผู้ห่วงใยในพวกท่าน เป็นผู้กรุณา ผู้
เมตตาสงสารต่อบรรดาผู้ศรัทธา”²⁸

มุสลิมเชื่อว่าอัลลอฮ์ได้ส่งศาสนทูตมาเพื่อเป็นแบบอย่างให้มนุษย์ได้ยึดถือปฏิบัติตาม ซึ่ง
โครงการข้างต้นถือเป็นแบบอย่างสำหรับนักสังคมสงเคราะห์ ท่านศาสนทูตมุฮัมมัด (ช.ล.) จะรู้สึกทุกข์
ร้อนและอยู่เฉยไม่ได้เมื่อเห็นผู้อื่นตกอยู่ในความทุกข์ยากลำบาก ซึ่งอาจารย์ซอและห์ได้ขยายความ
อีกเช่นเดียวกันว่า

“นี่คือความรู้สึกที่เราจะต้องสร้างให้เกิดกับคนทำงานของเรา ให้เขามีความปรารถนาที่
อยากจะทำให้ประชาชนประสบความสำเร็จที่แท้จริงในโลกหน้า คือ ในโลกนี้เมื่อเห็นคนถูก
กดขี่หรือสุขภาพไม่ดี ก็อยากจะช่วยเหลือปลดปล่อยให้พ้นจากความทุกข์ยากดังกล่าว
และขณะเดียวกัน ก็มุ่งหวังให้เขาได้รับความสุขสบายในโลกหน้าด้วย ดังนั้น คนทำงาน
ของ IIROSA จึงต้องทำหน้าที่ทั้งเผยแพร่หรือสอนศาสนาพร้อมๆ กับการช่วยให้มี
คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นด้วย กล่าวคือ เป็นทั้งนักเผยแพร่และนักสังคมสงเคราะห์ควบคู่กัน
ไป และจะเป็นที่รักของชุมชน เพราะเขาทำด้วยความรักและความตระหนักในหน้าที่
ไม่ใช่ด้วยการถูกบังคับ เสแสร้ง หรือหวังในผลประโยชน์อื่น”

²⁷ สัมภาษณ์ ซอและห์ ดาละะ, วิชาการผู้อำนวยการองค์การสงเคราะห์มุสลิมนานาชาติแห่งชาอุดีอาเราะเบียสำนักงาน
ประเทศไทย, 23 กันยายน 2549.

²⁸ อัลกุรอาน 9: 128

3.2. กิจกรรมในภาพรวมของ IIROSA

กิจกรรมที่ IIROSA ได้ดำเนินการทั่วโลกประกอบด้วยหมวดต่างๆ ตามที่ IIROSA ได้จัดแบ่งไว้ 7 หมวด ดังต่อไปนี้*

3.2.1. หมวดสวัสดิการสังคม (Social Welfare Program)

การดำเนินโครงการของ IIROSA ในหมวดนี้ถือเป็นหมวดที่ IIROSA ให้ความสำคัญและจัดสรรงบประมาณมากที่สุด เป็นการช่วยเหลือโดยเน้นการให้สวัสดิการสังคมแก่เด็กที่ถูกทอดทิ้งและเด็กด้อยโอกาส ซึ่งจะเน้นที่เด็กกำพร้าเป็นหลัก โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา รวมทั้งให้ความดูแลคุ้มครองชีวิตอย่างเพียงพอทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นการดูแลสุขภาพ การให้การศึกษา และการฝึกอบรมในทักษะวิชาที่จำเป็นต่อการดำรงชีพและสามารถพึ่งตนเองได้ เช่น ฝึกทำการค้า การเกษตร และวิชาชีพทางด้านช่างแขนงต่างๆ และที่สำคัญที่สุด คือ การปลูกฝังหลักคุณธรรมและจริยธรรมแห่งศาสนาอิสลาม เพื่อเป็นแนวทางแห่งการดำเนินชีวิต นอกจากนี้ IIROSA ยังมีเป้าหมายให้สังคมได้มีส่วนร่วมในการรับผิดชอบช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสโดยการรณรงค์ให้มีครอบครัวอุปการะเด็กกำพร้า ซึ่งจะเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยให้สังคมเกิดความรักใคร่ เห็นอกเห็นใจและเป็นอันหนึ่งกันเดียวกัน

เหตุผลที่ทำให้ IIROSA เน้นการช่วยเหลือเด็กกำพร้าเป็นพิเศษก็เนื่องจากว่าเป็นกลุ่มที่เปราะบางและน่าสงสารมากที่สุดในสังคม เพราะมักถูกทอดทิ้ง ไม่ได้รับการดูแล ไม่ได้ได้รับความรัก ความอบอุ่น และการเอาใจใส่จากพ่อแม่หรือครอบครัวเช่นเดียวกับเด็กทั่วไป และหากไม่ได้รับความช่วยเหลือเด็กกลุ่มนี้ก็จะช่วยเหลือตนเองให้เติบโตขึ้นมาอย่างมีคุณภาพได้ และจะกลายเป็นปัญหาของสังคมในระดับอื่นๆ ต่อไป อิสลามจึงให้ความสำคัญกับเด็กกำพร้าดังที่ท่านศาสนทูตมุฮัมมัด (ซ.ล.) ได้กระตุ้นให้ช่วยเหลือเด็กกำพร้าและให้สัญญาถึงรางวัลที่จะได้รับด้วยคำกล่าวที่ว่า

“ฉันและผู้ให้ความช่วยเหลือเด็กกำพร้า นั้นจะอยู่ในสวรรค์ และจะใกล้ชิดกันเหมือนเช่นนี้ (แล้วท่านก็ได้ยกนิ้วชี้และนิ้วกลางขึ้นมาคู่กัน และแยกนิ้วทั้งสองออกจากกัน)”

* จัดแบ่งหมวดหมู่ตามวิธีการจัดแบ่งที่ปรากฏในรายงานผลการดำเนินงานประจำปีของ IIROSA นับตั้งแต่ ค.ศ. 2001 เป็นต้นมา โดยในปีก่อนหน้านั้น IIROSA ยังไม่มีความสม่ำเสมอในการจัดแบ่งหมวดหมู่ของกิจกรรมในการรายงานผลการดำเนินงานประจำปี ซึ่งในอีกด้านหนึ่งก็ชี้ให้เห็นจุดเน้นของนโยบายของ IIROSA ในแต่ละปี (ดูตาราง 2.1)

ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของสังคมที่จะต้องเติมเต็มส่วนที่ขาดหายไปและหยิบยื่นโอกาสให้เด็กกลุ่มนี้ได้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและสามารถพึ่งตนเองได้ และเพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายข้างต้น IIROSA ได้ดำเนินโครงการในรูปแบบต่างๆ ดังนี้

- จัดตั้งศูนย์ดูแลและอบรมเด็กกำพร้าขึ้นและดำเนินงานภายใต้การดูแลของ IIROSA
- ขยายความช่วยเหลือไปยังศูนย์ดูแลเด็กกำพร้าที่ดำเนินงานโดยองค์กรอื่นๆ
- ให้เงินช่วยเหลือประจำเดือนแก่เด็กกำพร้าที่อยู่ตามบ้านและมีผู้ปกครองดูแล
- ให้เงินช่วยเหลือแก่เด็กกำพร้าที่อยู่ภายใต้การดูแลขององค์กรการกุศลอื่นๆ ที่เชื่อถือได้
- สนับสนุนและให้เงินช่วยเหลือครอบครัวที่รับอุปการะเด็กกำพร้า เช่น โครงการช่วยเหลือครอบครัวที่อุปการะเด็กกำพร้าพัฒนาฐานะทางการเงินโดยการจัดการฝึกอบรมทักษะวิชาชีพต่างๆ เช่น การตัดเย็บเสื้อผ้า การถักพรม และการปลูกพืชเลี้ยงสัตว์ เป็นต้น ซึ่งภายหลังจากอบรม IIROSA จะมอบอุปกรณ์พร้อมกับให้ยืมเงินทุนจำนวนหนึ่งเพื่อเป็นทุนเริ่มต้น เมื่อสามารถตั้งตัวได้จึงค่อยส่งคืนเป็นงวดๆ เพื่อนำไปเป็นเงินทุนสนับสนุนรายอื่นต่อไป
- อุปการะและให้เงินช่วยเหลือแก่เด็กที่ถูกทอดทิ้งและสูญเสียผู้ปกครองจากกรณีภัยธรรมชาติและวินาศภัยอื่นๆ
- โครงการมอบของขวัญให้เด็กกำพร้า IIROSA มีนโยบายให้ผู้อุปการะเด็กกำพร้า มอบเงินและของขวัญให้แก่เด็กกำพร้าในโอกาสพิเศษต่างๆ เช่น วันฮีด ทั้งนี้เพื่อให้เด็กได้รับความสุขอย่างสมบูรณ์เช่นเดียวกับเด็กทั่วไปในวันแห่งการเฉลิมฉลอง

3.2.2. หมวดวิศวกรรมและงานก่อสร้าง (Engineering Department)

ฝ่ายวิศวกรรมก่อตั้งขึ้นใน ค.ศ. 1987 เพื่อให้ความช่วยเหลือแก่พื้นที่ที่ยังขาดสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต รวมทั้งช่วยเหลือชุมชนที่ยังขาดงบประมาณในการสร้างอาคารเพื่อทำกิจกรรมทางศาสนาและสังคม เช่น ศูนย์เผยแพร่วัฒนธรรมและบริการวิชาการ อาคารเรียน สถานพยาบาล โรงพยาบาล ศูนย์รับเลี้ยงและพัฒนาเด็กกำพร้า ศูนย์ฝึกอาชีพ และอาคารอเนกประสงค์ประจำชุมชน มัสญิด และบ่อน้ำ เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นงานที่จะต้องใช้งบประมาณสูงรวมทั้งใช้ระยะเวลาค่อนข้างนานในการระดมทุนและรวบรวมเงินบริจาคกันเองภายในชุมชน และหลังจากการก่อสร้างเสร็จสิ้น IIROSA ก็มักจะจัดสรรงบประมาณในหมวดอื่นๆ เพื่อต่อยอดในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและฟื้นฟูศาสนาของสมาชิกในชุมชน กล่าวอีกลักษณะหนึ่งก็คือโครงการในหมวดนี้เป็นการใช้งบประมาณก้อนโตในการเริ่มต้นเพื่อเป็นฐานให้กับกิจกรรมในหมวดอื่นๆ

ในการดำเนินการก่อสร้างนั้น ฝ่ายวิศวกรรมของ IIROSA จะเป็นผู้รับผิดชอบโครงการทั้งใน ด้านเทคนิคและด้านงบประมาณ โดยดำเนินการผ่านบริษัทรับเหมาก่อสร้างที่ฝ่ายวิศวกรรมเป็นผู้ จัดหาและเจรจาด้วยตนเอง และผ่านการจัดหาของสำนักงานสาขาในประเทศต่างๆ ซึ่ง IIROSA มี นโยบายให้การก่อสร้างเป็นไปตามรูปแบบและวิธีการที่ใช้ในแต่ละประเทศ โดยสำนักงานใหญ่จะเป็น ผู้กำหนดงบประมาณและแจ้งกับสำนักงานสาขาให้เสนอโครงการและจัดทำแบบแปลนขึ้นภายใน วงเงินที่กำหนด เพื่อ IIROSA สามารถตรวจสอบความถูกต้องและข้อมูลทางด้านเทคนิครวมทั้งทำการ สืบหาพื้นที่เพื่อประกอบการพิจารณาอนุมัติ ซึ่งในโครงการใหญ่ๆ นั้น IIROSA จะส่งเจ้าหน้าที่จาก สำนักงานใหญ่มาสำรวจด้วยตนเอง และการรายงานผลการดำเนินงานทั้งในระหว่างการดำเนินการ ก่อสร้างและเมื่อเสร็จสิ้นโครงการนั้นก็จะขึ้นตรงต่อฝ่ายวิศวกรรม

3.2.3. หมวดการให้ความช่วยเหลือกรณีฉุกเฉิน (Emergency Relief)

การให้ความช่วยเหลือกรณีฉุกเฉินเป็นอีกหมวดหนึ่งที่ใช้งบประมาณในสัดส่วนที่ มากที่สุดของ IIROSA และถือเป็นโครงการหมวดสำคัญที่ช่วยสร้างชื่อให้กับ IIROSA เนื่องจากเป็น โครงการที่จะต้องตอบสนองอย่างรวดเร็วต่อความเดือดร้อนของประชาชนที่เกิดจากภัยธรรมชาติ รูปแบบต่างๆ ทั้ง อุทกภัย วาตภัย ภัยจากอากาศหนาว ภัยจากแผ่นดินไหว และภัยจากคลื่นยักษ์ สึนามิ เป็นต้น นอกจากนี้ ยังรวมถึงภัยที่เกิดขึ้นจากการกระทำของมนุษย์เอง นั่นคือ ภัยสงคราม ทั้ง จากสงครามกลางเมืองและสงครามระหว่างประเทศ ที่สร้างความทุกข์ยากแก่มนุษย์เป็นจำนวนมาก ส่วนหนึ่งต้องทนทุกข์กับความเจ็บปวดที่เกิดขึ้น อีกส่วนหนึ่งต้องใช้ชีวิตอย่างยากลำบากในค่ายผู้ลี้ภัย ดังนั้น ผู้เดือดร้อนในกลุ่มนี้จึงเป็นอีกกลุ่มเป้าหมายหนึ่งที่ IIROSA ให้ความสำคัญมากเป็นพิเศษ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของความช่วยเหลือผู้เดือดร้อนจากสงครามนั้น IIROSA มีบทบาทที่แข็งขัน และโดดเด่นมาก ไม่ว่าจะเป็นสงครามที่บอสเนีย โคโซโว ปาเลสไตน์ เลบานอน อัฟกานิสถาน เซเชเนีย แคชเมียร์ อิรัก ซูดาน และโซมาเลีย

ในการให้ความช่วยเหลือกรณีฉุกเฉิน IIROSA ได้ดำเนินการในลักษณะต่างๆ ดังนี้

- ศึกษาและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความเดือดร้อนในพื้นที่ต่างๆ ที่จำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลืออย่างเร่งด่วน พร้อมทั้งจัดทำมาตรฐานและคุณสมบัติของความเดือดร้อนที่ จำเป็นต้องได้รับการบรรเทาทุกข์ เพื่อเป็นฐานข้อมูลสำหรับการตัดสินใจเพื่อกำหนด รูปแบบของการให้ความช่วยเหลือและจำนวนของวัตถุประสงค์
- จัดส่งหน่วยเคลื่อนที่ไปยังพื้นที่ที่ประสบภัยเพื่อให้การรักษาพยาบาลเบื้องต้นและ แจกจ่ายวัตถุประสงค์ เช่น น้ำดื่ม ข้าวสารอาหารแห้ง เสื้อผ้า เสื้อกันหนาว เป็นต้น โดยฝ่าย ให้ความช่วยเหลือกรณีฉุกเฉินจะเป็นผู้รับผิดชอบในการจัดเตรียมงบประมาณ การรับ

บริจาคเงินและวัสดุปัจจัย และจัดส่งไปยังพื้นที่ที่ได้รับความเดือดร้อน ซึ่งดำเนินการทั้งในนามของ IIROSA เอง และโดยร่วมมือกับองค์กรพันธมิตรด้านการบรรเทาทุกข์อื่นๆ

- ปฏิบัติการให้ความช่วยเหลือมีทั้งลักษณะที่ IIROSA จัดส่งเจ้าหน้าที่ของสำนักงานใหญ่ลงไปในพื้นที่ และในลักษณะที่ประสานงานให้สำนักงานสาขาในประเทศนั้นๆ เป็นผู้ดำเนินการเอง
- จัดตั้งค่ายผู้อพยพและหน่วยบริการในค่ายผู้อพยพเพื่อให้ความช่วยเหลืออย่างใกล้ชิด
- เปิดช่องทางต่างๆ เพื่อให้ผู้เดือดร้อนได้รับโอกาสในการรับรู้ข้อมูลการความช่วยเหลืออย่างทั่วถึง เช่น จัดทำเอกสารและสื่อประชาสัมพันธ์รูปแบบการให้ความช่วยเหลือของ IIROSA
- พร้อมๆ กับการให้ความช่วยเหลือทางด้านร่างกาย IIROSA มีนโยบายให้สอดแทรกการปลูกฝังหลักแห่งศาสนาอิสลามเพื่อให้เกิดความเข้มแข็งทางด้านสภาพจิตใจแก่ผู้ที่ได้รับความเดือดร้อน

3.2.4. หมวดการพัฒนาสังคมและโครงการตามเทศกาล (Society Development and Seasonal Projects)

หมวดการพัฒนาสังคมและโครงการตามเทศกาลในอดีตก่อนปี 2001 เคยถูกจัดเป็นหมวดหมู่ย่อยต่างๆ ได้แก่ การเลี้ยงอาหารคนยากจน การบริการสังคม การเผยแพร่วัฒนธรรม การให้ความช่วยเหลือเป็นรายบุคคล และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ วัตถุประสงค์ของ IIROSA ในหมวดนี้คือ การเติมเต็มความต้องการของผู้ด้อยโอกาสกลุ่มต่างๆ ในสังคมในด้านที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาศักยภาพของบุคคลเพื่อนำไปสู่การยกระดับการพัฒนาต่างๆ ของสังคมโดยรวม ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มแม่หม้าย เด็กกำพร้า คนพิการ คนชรา คนป่วย คนติดยาเสพติด คนยากไร้ คนไร้ที่อยู่ เยาวชนด้อยโอกาส นักเรียนและนักศึกษาที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ ตลอดจนผู้ที่ได้รับผลกระทบระยะยาวจากภัยสงครามและภัยธรรมชาติ เป็นต้น ซึ่งสังคมต้นแบบที่ IIROSA วางไว้นั้นจะต้องเป็นสังคมที่มีการพัฒนาอย่างพอเพียงและยั่งยืนควบคู่กับการมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีการจัดการศึกษาทางด้านศาสนาอย่างเหมาะสมและต่อเนื่อง คนในสังคมยึดมั่นในคุณธรรมจริยธรรม มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน สิ่งเหล่านี้เป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างชุมชนเข้มแข็งที่พร้อมจะเอาชนะความอวิชชา ความยากจน โรคภัยไข้เจ็บที่ร้ายแรง รวมถึงความชั่วร้ายจากปัญหาสังคมต่างๆ

การที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวได้ IIROSA ได้ดำเนินโครงการดังต่อไปนี้

- จัดตั้งศูนย์ฝึกอาชีพและอบรมทักษะการทำงานในด้านต่างๆ ตามความเหมาะสมและความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย เช่น งานหัตถกรรม งานช่างแขนงต่างๆ และด้าน

เทคโนโลยีสารสนเทศ นอกจากนี้ ยังให้เงินอุดหนุนแก่ศูนย์ฝึกอาชีพที่จัดตั้งโดยองค์กรอื่น ๆ หรือที่มีการรวมกลุ่มอยู่แล้วในชุมชน

- จัดหน่วยฝึกอบรมเคลื่อนที่ไปยังชุมชนต่างๆ
- ให้เงินกู้ยืมในการลงทุนแก่ครอบครัวยากจนในการเริ่มต้นธุรกิจขนาดย่อม
- แจกจ่ายอาหารแก่คนยากจนในโอกาสสำคัญทางศาสนา เช่น แจกจ่ายเนื้อกุรบาน* (Qurban) ในวันตรุษอีดีลอัฎฮา การแจกจ่ายข้าวสารจากชะกาตปิฎุเราะฮ์ในวันตรุษอีดีลฟิตรี จัดงานเฉลิมฉลองและแจกของขวัญให้แก่เด็ก ๆ ในวันตรุษทั้งสอง เลี้ยงอาหารและแจกจ่าย อินทผลัมในช่วงเทศกาลแห่งการถือศีลอดในเดือนรอมฎอน เป็นต้น

3.2.5. หมวดการให้ความดูแลด้านสุขภาพ (Health Care)

การให้บริการด้านสุขภาพเป็นอีกหนึ่งภารกิจหลักของ IIROSA ในการสร้างเสริมความมั่นคงของมนุษย์ อันถือว่าเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้และจำเป็นอย่างยิ่งยวดสำหรับการให้ความช่วยเหลือในด้านมนุษยธรรม เนื่องจากสุขภาพดีปราศจากโรคภัยไข้เจ็บนั้นเป็นสภาพเบื้องต้นของความมั่นคงของมนุษย์

สำหรับกลุ่มเป้าหมายในการให้บริการทางด้านสุขภาพของ IIROSA นั้นก็เป็นกลุ่มเดียวกับกลุ่มเป้าหมายในหมวดอื่นๆ ที่ IIROSA ได้ให้ความช่วยเหลือ กล่าวคือ การดูแลสุขภาพเป็นส่วนหนึ่ง ที่กลุ่มเป้าหมายจะได้รับโดยบูรณาการร่วมกับความช่วยเหลือในส่วนอื่นๆ เช่น การหึ่งบประมาณในการสร้างมัสยิด และให้เงินช่วยเหลือเด็กกำพร้า IIROSA ก็จะจัดโครงการบริการสุขภาพให้อย่างต่อเนื่อง เป็นต้น แต่อย่างไรก็ดี IIROSA ได้ทุ่มงบประมาณและเน้นการบริการให้กับกลุ่มที่ได้รับความเดือดร้อนจากสงครามและภัยธรรมชาติเป็นหลัก เนื่องจากเล็งเห็นว่าสมควรที่จะได้รับความช่วยเหลืออย่างมากและเร่งด่วนที่สุด

IIROSA ได้ดำเนินการกิจในด้านดูแลสุขภาพในโครงการต่างๆ ดังนี้

- จัดตั้งและดำเนินงานสถานพยาบาลที่เหมาะสมกับศักยภาพของชุมชนและขนาดของกลุ่มเป้าหมาย เช่น โรงพยาบาล คลินิก ร้านขายยา ห้องปฏิบัติการ หน่วยแพทย์เคลื่อนที่ ซึ่งมีทั้งส่วนที่ให้บริการในการรักษาโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย เสียค่ายาในราคาถูก หรือให้สวัสดิการพิเศษแก่คนยากจน คนพิการ ผู้ด้อยโอกาส และคนชรา
- ให้เงินช่วยเหลือในการจัดตั้งสถานพยาบาลของเอกชน

* กุรบาน หมายถึง การเชือดสัตว์พลี

- จัดส่งหน่วยพยาบาลไปให้บริการในพื้นที่ที่ประสบภัยสงครามและภัยธรรมชาติ
- จัดตั้งหน่วยสาธารณสุขเคลื่อนที่เพื่อให้บริการในการตรวจสุขภาพมูลฐานและให้ความรู้ทางด้านสาธารณสุขแก่คนยากจนและในถิ่นทุรกันดาร
- จัดตั้งและดำเนินงานศูนย์โภชนาการเพื่อเด็กที่ขาดสารอาหาร
- ให้เงินช่วยเหลือค่ารักษาพยาบาลแก่คนยากจนและผู้ประสบภัย
- ให้ทุนการศึกษาแก่เยาวชนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ในสาขาที่เกี่ยวข้องกับสาธารณสุข เช่น แพทยศาสตร์ พยาบาลศาสตร์ เภสัชศาสตร์ เป็นต้น
- ร่วมมือและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับองค์กรพัฒนาเอกชนนานาชาติอื่นๆ ในด้านการบริการสุขภาพ

3.2.6. หมวดสวัสดิการทางการศึกษา (Educational Welfare)

การพัฒนาทางการศึกษาเป็นวิถึทางหนึ่งที่จะนำไปสู่ชีวิตที่มั่นคง เพราะการเรียนรู้ที่เหมาะสมจะนำไปสู่การพัฒนาในเชิงสร้างสรรค์ของบุคคลและสังคม และแม้ว่าสังคมแทบทุกแห่งและทุกระดับในปัจจุบันจะตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษา แต่ถึงกระนั้น ก็ยังคงมีประชากรอีกหลายล้านคนในทวีปเอเชียและแอฟริกาที่ขาดโอกาสทางการศึกษาอันเป็นผลสืบเนื่องจากฐานะที่ยากจน และเมื่อการศึกษาตกต่ำ ศักยภาพในการพัฒนาคุณภาพชีวิตก็ย่อมมีน้อย เช่นเดียวกัน ด้วยเหตุผลข้างต้นนี้ IIROSA จึงเล็งเห็นถึงความสำคัญของการสนับสนุนการศึกษาโดยมีเป้าหมายเพื่อให้เกิดการพัฒนาและการฟื้นฟูของสังคม ดังที่ได้ระบุไว้ในวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ของ IIROSA และได้จัดตั้งฝ่ายสวัสดิการทางการศึกษาขึ้นในปี 1986 ซึ่งการศึกษาที่ IIROSA สนับสนุนนั้น ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงแคในสาขาวิชาทางด้านศาสนาเท่านั้น หากยังให้ความสำคัญกับการศึกษาในศาสตร์อื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านเทคโนโลยีและวิทยาการ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตอีกด้วย

วัตถุประสงค์ของ IIROSA ในการให้สวัสดิการทางการศึกษาประกอบด้วย การสร้างโอกาสทางการศึกษาให้เยาวชน การสร้างบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญในด้านต่างๆ ที่จำเป็นต่อสังคม การช่วยให้สถาบันการศึกษาสามารถก่อตั้งและพึ่งตนเองได้ การกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ของผู้ใหญ่อย่างไม่มีที่สิ้นสุด การเผยแพร่วิถีชีวิตและวัฒนธรรมอันดีงามของอิสลาม และการสนับสนุนให้คนยากจนและผู้หญิงมีการศึกษาที่ดีเพื่อให้ทราบถึงสิทธิและหน้าที่ของตน ซึ่งในอันที่จะบรรลุถึงเป้าหมายเหล่านี้ IIROSA ได้มีการดำเนินกิจกรรมดังนี้

- สนับสนุนและก่อตั้งสถาบันการศึกษาทุกระดับ โดยเฉพาะในระดับมัธยมและอุดมศึกษา ทั้งในรูปแบบของการก่อตั้งและดำเนินการเอง การสนับสนุนทางด้านเทคนิค ครุภัณฑ์

และงบประมาณ เช่น อุปกรณ์การเรียน ห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ ห้องปฏิบัติการทางภาษา เงินอุดหนุนการบริหาร และเงินสร้างอาคารเรียน

- จัดการอบรม ให้ทุนการศึกษา และให้เงินเดือนแก่ครู
- การสนับสนุนอุปกรณ์การเรียน และทุนการศึกษาแก่นักเรียนยากจน
- สนับสนุนกิจกรรมที่เกี่ยวกับการเผยแพร่วัฒนธรรมอิสลาม
- จัดการอบรมหลักสูตรต่างๆ ให้แก่ผู้ด้อยโอกาส เยาวชน และพนักงานเคลื่อนไหวเพื่อสังคม
- จัดเตรียมและพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน

3.2.7. หมวดการศึกษาและท่องจำอัลกุรอาน (Al-Qur'an Memorization)

อัลกุรอานเป็นคัมภีร์ที่มุสลิมศรัทธาว่าถูกประทานลงมาโดยพระเจ้าเพื่อให้ทางนำแก่มนุษย์ชาติ และเป็นที่มาของหลักคำสอนแห่งศาสนาอิสลาม ซึ่งประกอบด้วยข้อห้ามข้อใช้และข้อแนะนำที่เหมาะสมจากพระเจ้าผู้ทรงปรีชาญาณ นอกจากนี้ ยังเป็นที่มาของกฎหมายอิสลามอีกด้วย อัลกุรอานจึงเป็นรากฐานที่สำคัญในการดำเนินชีวิตของมุสลิม ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่มุสลิมจะต้องศึกษาอัลกุรอานให้เข้าใจอย่างลึกซึ้งเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตอย่างถูกต้องเหมาะสม นอกจากนี้ ยังมีความจำเป็นที่จะต้องปกป้องรักษาหลักคำสอนอันบริสุทธิ์ไม่ให้ถูกบิดเบือนและนำไปใช้เพื่อผลประโยชน์ส่วนบุคคลหรือก่อกองการในสิ่งที่บ่อนทำลายคุณธรรมและความสงบสุขของสังคม ซึ่งวิธีการหนึ่งที่จะรักษาให้อัลกุรอานยังคงบริสุทธิ์ปราศจากการบิดเบือนก็คือ การท่องจำ อันเป็นวิธีการที่อิสลามให้ความสำคัญ เพราะนอกเหนือจากจะมีผลบุญแล้ว ในทางการพัฒนาสติปัญญา ก็พบว่า ผู้ที่ท่องจำอัลกุรอานนั้นเป็นบุคคลที่ต้องมีคุณสมบัติพิเศษทั้งในด้านสติปัญญา สมาธิ และวินัย เนื่องจากหากต้องการท่องจำคัมภีร์ทั้งเล่มก็จะต้องท่องจำให้ได้ถึง 6,346 โองการ ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยระเบียบวินัยในการฝึกฝนท่องจำอย่างสม่ำเสมอ เพราะนอกจากจะท่องจำได้แล้ว ก็จะต้องหมั่นทบทวนอยู่เสมอด้วย

เมื่อได้ตระหนักถึงความสำคัญของอัลกุรอานดังที่อธิบายข้างต้น IIROSA จึงได้จัดให้โครงการสนับสนุนการศึกษาและท่องจำอัลกุรอานเป็นอีกหมวดการดำเนินงานหนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การสนับสนุนสังคมและสถาบันที่มีการสอนท่องจำอัลกุรอาน ผลักดันให้มีการท่องจำและศึกษาเนื้อหาของอัลกุรอานในมัศญิดและกลุ่มศึกษาอัลกุรอาน ยกกระดับผู้สอนและผู้เรียนอัลกุรอาน พัฒนาระเบียบวิธีการสอนและการท่องจำอัลกุรอาน และเพื่อแจกจ่ายสื่อการสอน

ต่างๆ เกี่ยวกับอัลกุรอานรวมทั้งจัดส่งอิหม่ามนำการละหมาดตะรอเวียะฮ์*ในเดือนรอมฎอนไปยังสถานที่ต่างๆ

ในขณะที่กิจกรรมที่ได้ดำเนินการไปนั้นได้แก่ การจัดตั้งและให้เงินสนับสนุนโรงเรียนสอนท่องจำอัลกุรอาน สถาบันศึกษาและอบรมอัลกุรอาน และสถาบันศึกษาวิจัยอัลกุรอาน จัดการอบรมเกี่ยวกับอัลกุรอาน พัฒนาและแพร่ขยายเครือข่ายกลุ่มการศึกษาอัลกุรอาน (Qur'anic circles) ผลิตและจัดส่งวิทยากรประจำกลุ่มศึกษาอัลกุรอานไปยังชุมชน โรงเรียน และสถานฝึกอบรมเด็กกำพร้าในประเทศต่างๆ จัดทำและพัฒนาหลักสูตรการสอนสำหรับโรงเรียนและกลุ่มศึกษาอัลกุรอาน และจัดการอบรมผู้สอนอัลกุรอาน ทั้งนี้โดยเน้นการบูรณาการวิชาความรู้ใน 3 สาขาเข้าด้วยกันคือ อัลกุรอาน วิชาสามัญ และวิทยาศาสตร์ เพื่อผลิตบุคลากรที่มีความรู้จากอัลกุรอานเข้าไปทำงานในสาขาต่างๆ ของสังคม ไม่ใช่เพียงแคเป็นครูสอนศาสนาอย่างที่เป็นอย่างที่เป็นอย่างส่วนใหญ่ในปัจจุบัน

กิจกรรมในหมวดหมู่ต่างๆ ทั้งหมดข้างต้นคือภาพรวมของการดำเนินงานของ IIROSA แต่ถึงกระนั้นก็ยังไม่เพียงพอที่จะทำให้เข้าใจถึงบทบาทของ IIROSA ในการสร้างความมั่นคงของมนุษย์อย่างลึกซึ้ง หากแต่จำเป็นต้องพิจารณาจากโครงการต่างๆ ที่ IIROSA ได้ดำเนินการประกอบกันไปด้วย ซึ่งการศึกษาในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้วางขอบเขตการศึกษากิจกรรมของ IIROSA เฉพาะกรณีของการดำเนินงานในประเทศไทยดังที่จะได้อธิบายในหัวข้อต่อไป

4. IIROSA กับการสร้างความมั่นคงของมนุษย์ในบริบทประเทศไทย

แม้ว่าประเทศไทยจะมีจำนวนประชากรมุสลิมอยู่ไม่มาก และยังไม่เป็นที่รู้จักมากนักในหมู่มุสลิมทั่วโลก รวมทั้งเมื่อพิจารณาจากในรายงานการดำเนินกิจกรรมของ IIROSA ในแต่ละปีแล้ว จะเป็นสัดส่วนที่น้อยมากเมื่อเทียบกับอีกหลายประเทศ แต่ถึงกระนั้น กิจกรรมต่างๆ ในประเทศไทยก็มีรายละเอียดและแง่มุมที่น่าสนใจอยู่ไม่น้อย และสามารถสะท้อนภาพการดำเนินกิจกรรมในด้านภาคสนามของ IIROSA ได้เป็นอย่างดี ดังมีรายละเอียดการดำเนินงานดังต่อไปนี้

4.1. นโยบายของ IIROSA ในประเทศไทย

นอกเหนือจากการปฏิบัติตามนโยบายขององค์กรแม่แล้ว IIROSA สำนักงานประเทศไทยยังมีนโยบายย่อยของตนเองในการปฏิบัติงานในประเทศไทยดังนี้²⁹

* ละหมาดตะรอเวียะฮ์ เป็นการละหมาดในเวลากลางคืนของเดือนรอมฎอน และสนับสนุนให้มีการละหมาดนานกว่าการละหมาดโดยทั่วไป ซึ่งจะต้องอ่านอัลกุรอานมากขึ้น ดังนั้นจึงจำเป็นต้องอาศัยผู้ที่ท่องจำอัลกุรอานเป็นผู้นำการละหมาด

²⁹ สัมภาษณ์ ซอและห์ ตาละ, วิชาการผู้อำนวยการองค์การสงเคราะห์มุสลิมนานาชาติแห่งชาอุดีอาเราะเบียสำนักงานประเทศไทย, 23 กันยายน 2549.

- 1) จะต้องให้ถูกต้องตามหลักของศาสนา สิ่งนี้เป็นเรื่องที่สำคัญที่สุด เพราะเงินที่ได้มานั้นมาจากหลักศาสนาดังนั้นจะทำอะไรก็จะต้องไม่ขัดหรือฝ่าฝืนหลักศาสนา
- 2) จะต้องตรงตามวัตถุประสงค์ของผู้บริจาค เพราะตามหลักศาสนาไม่อนุญาตให้บิดเบือนเปลี่ยนแปลงเจตนารมณ์ของผู้บริจาคได้ ต้องดูว่าเงินที่บริจาคมานั้นเขาบริจาคเพื่อกิจกรรมใด ถ้าบริจาคเพื่อเด็กกำพร้าจะเอาไปสร้างมัสยิดไม่ได้ หรือ บริจาคเพื่อมัสยิดจะเอาไปสร้างโรงเรียนไม่ได้
- 3) จะต้องถูกกฎหมาย องค์การแม่เน้นว่าทุกอย่างจะต้องถูกกฎหมายของแต่ละประเทศ ดังนั้นบุคลากรและนักเผยแผ่ทุกคนขององค์กรจะต้องมีเจตนาส่งไปยังเจ้าหน้าที่ตำรวจเพื่อให้ตรวจสอบ พิสูจน์หลักฐาน และรับรองว่าบุคคลดังกล่าวเคยต้องคดีใดหรือไม่ ถ้าบุคคลใดมีคดีติดตัวหรือมีประวัติเสื่อมเสียก็ไม่รับเข้าทำงาน เพื่อไม่ให้สามารถเกิดปัญหาหรือถูกกล่าวหาในภายหลังได้ ซึ่งถือเป็นความพยายามหนึ่งของ IIROSA ในการป้องกันจากการถูกกล่าวหาในเรื่องต่างๆ
- 4) จะต้องมีความโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้ IIROSA มีระบบการเงิน ระบบบัญชีที่รายงานยอดเงินเข้ามา และที่ใช้จ่ายไป มีผู้ตรวจสอบบัญชีจากส่วนกลางทำหน้าที่ตรวจสอบ ในแต่ละงวดที่ได้รับเงินจากสำนักงานใหญ่จะต้องรายงานกลับไปเพื่อชี้แจงว่าได้รับเงินมาเท่าไร แยกเปลี่ยนเป็นเงินบาทแล้วได้เป็นจำนวนเท่าไร จะต้องมีการรายงานสถานะทางบัญชีของธนาคาร (bank statement) เป็นระยะ และจะต้องตรงกับยอดเงินที่ได้ใช้จ่ายไป
- 5) จะต้องให้มีประสิทธิภาพของงาน งานจะต้องไม่นิ่ง ต้องมีการประเมินตรวจสอบว่าผลเป็นอย่างไร โครงการประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใด
- 6) จะต้องให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชนรวมทั้งมีการประสานงานกับหน่วยงานของรัฐ เช่น เปิดรับอาสาสมัครเข้ามาร่วมทำงาน กระตุ้นให้ประชาชนได้มีการบริจาคเงินเพื่อให้ได้ช่วยเหลือชุมชนของตนเองและเกิดความรู้สึกรักชุมชนและหวงแหนมรดกของชุมชน

4.2. วิสัยทัศน์และแนวทางการดำเนินงานของ IIROSA ในประเทศไทย

IIROSA ในประเทศไทยมีความมุ่งหวังให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างยั่งยืนทั้งในด้านศาสนาและชีวิตความเป็นอยู่ โดยเน้นแนวทางการปลูกฝังคุณธรรมแห่งอิสลามและพัฒนาจิตใจควบคู่กับการช่วยเหลือทางด้านกายภาพและสาธารณสุขไป เพื่อให้เกิดชุมชนเข้มแข็งที่ประชาชนสามารถพึ่งตนเองได้และช่วยเหลือเกื้อกูลกัน อันเป็นแนวทางหนึ่งของการพัฒนาที่ยั่งยืน ทั้งนี้

อาจารย์ซอและห์ ตาละ ซึ่งทำงานกับ IIROSA มาตั้งแต่ยุคบุกเบิกในประเทศไทย ได้สรุปแนวทางการดำเนินงานของ IIROSA ในประเทศไทยไว้ 4 ประการ ดังนี้³⁰

1) การช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ควบคู่กับการปลูกฝังคุณธรรม โดยมีทั้งการให้ความช่วยเหลือในรูปแบบของการสร้างสาธารณูปโภค แจกจ่ายวัสดุ ตลอดจนการสร้างสถานที่เพื่อเป็นศูนย์ฝึกอบรมจิตใจ และทักษะวิชาชีพ โดยเน้นการปลูกฝังคุณธรรมแห่งอิสลามเป็นเป้าหมายหลัก ดังที่อาจารย์ซอและห์ ได้กล่าวไว้ว่า

“คุณธรรมจริยธรรมเป็นส่วนหนึ่งในการที่จะสร้างเสริมความมั่นคงของมนุษย์ เพราะเราคิดว่าทำให้คุณธรรมจริยธรรมนั้นเป็นเรื่องของความมั่นคงที่ยิ่งใหญ่ที่สุด คือการสร้างคนขึ้นมา ให้คนมีคุณธรรม และการพัฒนาคนก็เป็นการสร้างความมั่นคงให้กับรัฐอีกทางหนึ่ง”

2) การเผยแพร่คำสอนของอิสลาม เมื่อ IIROSA เข้าไปจัดโครงการในชุมชนหรือสร้างสถานที่รับเลี้ยงเด็กเพื่อดูแลและอบรม ซึ่ง IIROSA จะส่งคนที่เป็นทั้งครู นักเผยแพร่ และอิหม่ามเข้าไป เพื่อให้เกิดกิจกรรมในการอบรมคำสอนที่ถูกต้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงสถานการณ์ภาคใต้นั้นจะเน้นคำสอนที่ว่า “อิสลามมิได้ถูกส่งมาเพื่อจุดประสงค์อื่นใด นอกจากเพื่อเป็นความเมตตาแก่สรรพสิ่งทั้งหลายในโลก” เพื่อสอนให้มนุษย์ไม่คลั่งไคล้ในชาติดินนิยม มีความรักต่อเพื่อนมนุษย์และถือว่ามนุษย์เป็นพลเมืองของโลก

3) การให้การศึกษแก่ผู้ด้อยโอกาสพร้อมการฝึกอบรม เพราะผู้ด้อยโอกาสจำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลือเพื่อให้สามารถยืนได้ด้วยตนเองในการดำรงชีวิต เช่น การให้ความช่วยเหลือและให้ทุนการศึกษาแก่เด็กกำพร้าและผู้ยากจน ปัจจุบันมีประมาณ 500 กว่าคนทั่วประเทศ

4) การทำเป็นแบบอย่างเชิญชวนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม เพื่อกระตุ้นให้ตระหนักในเรื่องการทำงานสังคมสงเคราะห์ ซึ่งในงานที่เกี่ยวกับโครงสร้างพื้นฐานนั้น ประชาชนอาจไม่สามารถที่จะสร้างได้เองในระยะเวลาสั้นๆ เพราะต้องใช้งบประมาณสูง เช่น การสร้างมัสยิด โรงเรียน หรือมหาวิทยาลัย ส่วนการการพัฒนาด้านนั้น IIROSA ต้องการให้ประชาชนและชุมชนได้ทำเอง ไม่ว่าจะเป็นการช่วยเหลือเด็กกำพร้า การให้การศึกษ และการดูแลผู้สูงอายุ ซึ่ง IIROSA ได้กระตุ้นและเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วม โดย IIROSA จะทำเป็นแบบอย่างในเบื้องต้น และ IIROSA ก็ได้ทำให้เกิดขึ้นแล้ว เช่น กองทุนเพื่อเด็กกำพร้าต่างๆ ในกรุงเทพฯ ที่ผู้ก่อตั้งหลายคนเคยร่วมงานกับ IIROSA มาก่อน ไม่ว่าจะเป็นมูลนิธิศรัทธาชนเพื่อเด็กกำพร้า ที่มีนักวิชาการทางด้านศาสนาและนักสังคมสงเคราะห์มุสลิมหลายท่าน ไม่ว่าจะเป็น อัสฮารีร์ เรื่องปราชญ์ อับดุลรอซิด สุวรรณดี อับดุล

³⁰ สัมภาษณ์ ซอและห์ ตาละ, วิชาการผู้อำนวยการองค์การสงเคราะห์มุสลิมนานาชาติแห่งชาอุดีอาเราะเบียสำนักงานประเทศไทย, 23 กันยายน 2549.

รอซิด สนิทสุริยวงษ์ ก็ล้วนแล้วแต่เคยทำงานกับ IIROSA มาก่อน บางคนเป็นอาสาสมัคร บางคนเป็นเจ้าของหน้าที่โดยตรง รวมทั้งยังเกิดกองทุนเด็กกำพร้าขึ้นในชุมชนอีกหลายแห่ง ซึ่งจะเห็นได้ว่าแรกเริ่มเดิมทีนั้น กิจกรรมเกี่ยวกับเด็กกำพร้าแทบจะไม่มีเลย แต่หลังจากที่ IIROSA เป็นผู้บุกเบิกขึ้นมา ก็ทำให้เกิดกิจกรรมด้านนี้ขึ้นอีกมากมาย ดังที่อาจารย์ซอและห์ ตาละ ได้อธิบายว่า

“เราอยากให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการทำงานของ IIROSA เพราะจะได้เรียนรู้จากเรา และเราก็ได้เรียนรู้จากประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในเรื่องของการพัฒนาคน เราอยากให้ประชาชนได้รับไปทำเอง และค่อยเป็นค่อยไป ในช่วงแรกเราอาจจะช่วย 100% ต่อมาก็ค่อยๆ ลดลง จนเมื่อมีความเข้มแข็งเราก็ปล่อยให้ดำเนินการเองทั้งหมด แล้วเราก็ไปทำในส่วนอื่นต่อไป นี่คือนโยบายของการให้ความช่วยเหลือของ IIROSA ในประเทศไทย”³¹

4.3. กิจกรรมของ IIROSA ในประเทศไทย

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่าในทางปฏิบัติ IIROSA ได้เน้นการให้ความช่วยเหลือแก่กลุ่มเป้าหมายที่เป็นมุสลิมที่ประสบกับความทุกข์ยากและขาดโอกาสในด้านต่างๆ และมุสลิมในประเทศไทยซึ่งเป็นชนส่วนน้อยของประเทศก็เป็นหนึ่งในกลุ่มเป้าหมายดังกล่าวเช่นเดียวกัน แต่หากเปรียบเทียบปริมาณการได้รับความช่วยเหลือกับประเทศอื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในทวีปแอฟริกาแล้ว นับว่าประเทศไทยได้รับสัดส่วนที่น้อยมาก ซึ่งมีเหตุผลจากการที่มุสลิมไทยมีจำนวนไม่มากอีกทั้งยังมีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่ามุสลิมในหลายประเทศ แต่ถึงกระนั้นก็ยังคงมีอีกหลายมิติที่จำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือ ซึ่งโครงการที่ IIROSA เข้ามาให้ความช่วยเหลือนั้นแม้ว่าจะไม่สามารถอุดช่องว่างทางคุณภาพชีวิตได้ในทุกมิติ แต่ก็สามารถสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาความไม่มั่นคงของมนุษย์ที่ดำรงอยู่ในประเทศไทยได้ในระดับสำคัญ ซึ่งการดำเนินงานของ IIROSA ในประเทศไทยชี้ให้เห็นถึงบทบาทในการสร้างเสริมความมั่นคงของมนุษย์ได้โดยผ่านกิจกรรมต่างๆ ดังต่อไปนี้

4.3.1. โครงการก่อสร้างมัสญิด

นับจาก ค.ศ. 1993 จนถึง 2003 IIROSA ได้สร้างมัสญิดขึ้นในประเทศไทยเป็นจำนวนทั้งหมด 28 หลัง โดยมีมูลนิธิสงเคราะห์เด็กกำพร้าและการกุศลเป็นผู้ดำเนินการสร้าง ใช้งบประมาณทั้งสิ้น 13,179,313 บาท* เหตุที่ IIROSA ให้ความสำคัญกับการสร้างมัสญิดและใช้

³¹ สัมภาษณ์ ซอและห์ ตาละ, รักษาการผู้อำนวยการองค์การสงเคราะห์มุสลิมนานาชาติแห่งชาดูอิฮาระเบียสำนักงานประเทศไทย, 23 กันยายน 2549.

* ดูรายละเอียดจากภาคผนวก ข หน้า 336.

งบประมาณเป็นจำนวนมากก็เนื่องจากมัสญิดเป็นหนึ่งในสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานที่สำคัญที่สุดในการดำเนินชีวิตของมุสลิม เพราะเป็นสถานที่รวมตัวกันของมุสลิมเพื่อเคารพภักดีต่อพระเจ้า

อย่างไรก็ตามมัสญิดมิได้เป็นเพียงแค่สถานที่สำหรับใช้ทำการละหมาดหรือเป็นศูนย์กลางในการประกอบศาสนกิจเท่านั้น แต่ยังเป็นศูนย์กลางทางด้านสังคมอีกด้วย ซึ่งอิสลามให้ความสำคัญกับการรวมตัวกันเป็นกลุ่ม หรือที่เรียกว่า “ญะมาอะฮ์” (Jema'ah) อันมีพลานุภาพมากกว่าการสันโดษ และญะมาอะฮ์ที่มีความประเสริฐก็คือญะมาอะฮ์ที่รวมตัวกันเพื่อทำความดี ซึ่งมัสญิดก็เป็นแหล่งสำคัญที่จะสร้างญะมาอะฮ์ดังกล่าว ในอิสลามนั้นมัสญิดมีสถานะเป็นสถาบันหลักของสังคมมุสลิม โดยมีบทบาท 3 ด้านที่สำคัญอันได้แก่³²

1) ด้านศาสนาและจิตวิญญาณ มัสญิดเป็นศูนย์กลางทางด้านศาสนาที่เอื้อบรรยายกาศต่อการปฏิบัติศาสนกิจ การขัดเกลาตนเองให้บริสุทธิ์มีจิตใจที่มั่นคงและมีความเข้มแข็งภายใน ซึ่งในระดับบุคคล มัสญิดจะช่วยสร้างโอกาสให้มนุษย์ผูกพันกับอัลลอฮ์ ส่วนในระดับสังคม มัสญิดเป็นสถานที่สำหรับเคารพภักดีอัลลอฮ์ร่วมกัน รวมทั้งเป็นสถานที่พบปะกันของผู้ที่มีความศรัทธาในพระเจ้าองค์เดียวกัน อันเป็นการสร้างความแน่นแฟ้นในความเป็นพี่น้องและสร้างความเข้มแข็งในจิตวิญญาณแห่งความเป็นมุสลิม นอกจากนี้ การที่ชีวิตของมุสลิมจะต้องผูกพันกับศาสนาในทุกมิติ ทำให้มัสญิดยังถูกใช้เป็นสถานที่ในการจัดงานทางด้านสังคมที่เชื่อมโยงกับชีวิตศาสนาอีกด้วย เช่น การจัดพิธีสมรส การจัดงานศพ เป็นต้น

2) ด้านการศึกษา ในช่วงยุคแรกของอิสลาม มัสญิดถูกใช้เป็นสถานที่สำหรับจัดการจัดการเรียนการสอนทุกรูปแบบทั้งในด้านความรู้ศาสนาและศาสตร์อื่นๆ ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต และแม้กระทั่งปัจจุบันที่มีจัดการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษามัธยมใหม่ทั้งในโรงเรียนและมหาวิทยาลัยก็ตาม มัสญิดก็ยังคงเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สำคัญของชุมชนมุสลิม เช่น การศึกษาอบรมของผู้ใหญ่ที่จัดขึ้นในมัสญิด และโรงเรียนตาดีกา* (Tadika) เป็นต้น

3) ด้านการบริหารและปกครองชุมชน การที่อิสลามมิได้แยกเรื่องศาสนาและโลกียะออกจากกัน ทำให้เรื่องการบริหารบ้านเมือง การปกครองชุมชน รวมทั้งการจัดกิจกรรมทางสังคมเป็นสิ่งที่ถูกรวมศูนย์อยู่ที่สถาบันหลักของสังคมมุสลิม นั่นคือ มัสญิด อีกทั้งยังเป็นการยืนยันว่าในอิสลามนั้นสถาบันแห่งศีลธรรมมีอำนาจในการหล่อหลอมและควบคุมระบบระเบียบของสังคม เช่น ใช้เป็นสถานที่ตัดสินคดีความและไกล่เกลี่ยข้อพิพาท เป็นต้น นอกจากนี้ ยังชี้ให้เห็นว่าการเมืองแบบอิสลามมิใช่เรื่อง

³² Khalid Alavi, *Role of the Mosque in the Muslim Community*, 2nd, (Islamabad: Da'wah Academy, International Islamic University, n.d.), pp. 12-24.

* ตาดีกา หมายถึง สถาบันอบรมศาสนาขั้นพื้นฐานแก่เด็กประจำมัสญิด

สกปรก หากแต่สอดคล้องกับหลักคุณธรรมแห่งอิสลาม จึงสามารถนำมาพุดคุยในสถานที่อันมีเกียรติและบริสุทธิ์อย่างมัสญิดได้

ด้วยบทบาทที่ตั้งกล่าวมาข้างต้น มัสญิดจึงกลายเป็นสัญลักษณ์และแกนกลางของสังคมมุสลิม ที่ปมเพาะและธำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ของมุสลิมผ่านกระบวนการขัดเกลาทางสังคมแห่งอิสลาม รวมทั้งเป็นศูนย์รวมของการทำความดีและเป็นแหล่งปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมที่ดีงาม อันถือเป็นพลังที่มั่นคงของสังคม

อย่างไรก็ตาม สภาพของมัสญิดที่เป็นอยู่ในโลกปัจจุบันนั้น มีเพียงไม่กี่แห่งที่สอดคล้องกับแนวความคิดดังกล่าว มัสญิดหลายแห่งเป็นเพียงสถานที่ประกอบศาสนกิจและมักจะมีแต่คนแก่คนเฒ่า ส่วนบางแห่งเป็นเสมือนมัสญิดร้างที่แทบจะไม่มีคนละหมาด สิ่งเหล่านี้เป็นตัวชี้วัดความสัมพันธ์ระหว่างศาสนากับสังคมได้เป็นอย่างดี เมื่อเป็นเช่นนี้ IIROSA จึงมีแนวคิดที่จะฟื้นฟูศาสนาและพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนโดยใช้มัสญิดเป็นศูนย์กลางดังหัวข้อต่อไปนี้

นโยบายการสร้างชุมชนเข้มแข็งโดยใช้มัสญิดเป็นศูนย์กลางของชุมชน

โครงการสร้างมัสญิดของ IIROSA นั้นไม่ใช่เพียงแค่อำนาจงบประมาณสนับสนุนทางด้านวัตถุเพียงอย่างเดียว หากแต่มีวัตถุประสงค์ให้มัสญิดมีจิตวิญญาณเกิดขึ้นด้วย คือให้ประชาชนใช้เป็นสถานที่ศูนย์รวมในการละหมาดและการทำกิจกรรมทางศาสนา ใช้เป็นที่ศึกษาและอบรม ยิ่งไปกว่านั้นยังมีจุดประสงค์เพื่อใช้เป็นศูนย์กลางในการทำกิจกรรมทางด้านสังคมของชุมชนด้วย เช่น ให้มีการเรียนการสอน การอบรมเรื่องสุขภาพ อาหาร ฝึกทักษะทางด้านอาชีพ เศรษฐกิจ และเรื่องสิ่งแวดล้อม เป็นต้น เพราะอิสลามไม่ใช่เป็นแค่เรื่องการประกอบศาสนกิจ แต่กว้างครอบคลุมการดำเนินชีวิตในทุกด้าน กล่าวคือ ให้มัสญิดเป็นทั้งศูนย์กลางในการปฏิบัติศาสนกิจและเป็นศูนย์กลางทางด้านสังคมด้วย

และเพื่อให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าว รวมทั้งให้มัสญิดเกิดประโยชน์อย่างกว้างขวางที่สุด IIROSA จึงได้กำหนดกิจกรรมขึ้นมาควบคู่กับการสร้างมัสญิดด้วย โดยเริ่มจากโครงการอบรมอิหม่าม และให้เงินสนับสนุนแก่อิหม่ามเพื่อให้มีศักยภาพในการบริหารจัดการและยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน IIROSA วางกรอบบทบาทให้มัสญิดจะต้องมีภารกิจ 4 ประการ³³ คือ

1) การบริหารจัดการ เพราะโดยส่วนใหญ่ประชาชนไม่มีตัวอย่างในเรื่องการบริหารจัดการที่ดี ซึ่งการที่ IIROSA จะไปเปลี่ยนแปลงมัสญิดเดิมที่มีอยู่แล้วนั้นเป็นเรื่องที่ยาก เพราะมีโครงสร้างการ

³³ สัมภาษณ์ ชอและห์ ตาละ, รักษาการผู้อำนวยการองค์การสงเคราะห์มุสลิมนานาชาติแห่งชาอุดูอีเราะเบีย สำนักงานประเทศไทย, 23 กันยายน 2549.

บริหารจัดการของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดอยู่แต่เดิมแล้ว IIROSA จึงต้องการทำในสิ่งที่เป็นตัวอยากรูปแบบใหม่ให้กับชุมชน โดยอาศัยมัสนิจเป็นทางเลือก เช่น อิหม่ามที่ได้รับการอบรมจาก IIROSA จะถูกสอนในเรื่องการจัดการประชุม และการจัดกิจกรรมภายในชุมชน เป็นต้น

2) การจัดการอบรมและการเรียนการสอน ทั้งในเรื่องศาสนาและเรื่องทั่วไป เพราะการศึกษาเป็นพื้นฐานสำคัญสู่การพัฒนาอย่างสร้างสรรค์ มิใช่ในเชิงทำลาย

3) การสร้างชุมชนสัมพันธ์ มัสญิดจะต้องมีตารางกิจกรรมตลอดทั้งปีว่าจะจัดโครงการอะไรบ้าง เพื่อให้เกิดการพบปะสร้างความสัมพันธ์ในชุมชน เกิดความรักความสามัคคีการช่วยเหลือกัน และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

4) การบริการสังคม ภารกิจของมัสนิจในการรวบรวมพลังของชุมชนในการให้บริการทางด้านสวัสดิการชุมชน เช่นในเรื่องของการช่วยเหลือคนยากจน คนด้อยโอกาส เด็กกำพร้า โดยให้มัสนิจเป็นศูนย์กลางในการจัดการบริการ ดังนั้น มัสญิดจะต้องกำหนดพื้นที่เป้าหมาย มีทะเบียนสัปบุรุษ มีทะเบียนเด็กกำพร้าในชุมชน ถ้าทุกมัสนิจสามารถทำเช่นนี้ได้ การช่วยเหลือกันเองโดยชุมชนก็จะเกิดขึ้น เด็กกำพร้า ผู้สูงอายุ ตลอดจนผู้ด้อยโอกาสอื่นๆ จะได้รับการดูแลทั่วถึงขึ้นโดยอาศัยมัสนิจเป็นแหล่งรวมพลังและศูนย์กลางของชุมชน

เหล่านี้คือสิ่งที่ IIROSA ต้องการให้เกิดขึ้นจากการสร้างมัสนิจโดยมีอิหม่ามเป็นผู้ดำเนินการ และถือได้ว่าเป็นโครงการสร้างสาธารณูปโภคนาร่องเพื่อรองรับโครงการอื่นๆ ตามแผนการดำเนินงานแบบบูรณาการของ IIROSA ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ดังที่ IIROSA ได้ตั้งวิสัยทัศน์ว่าจะเกิดเครือข่ายของมัสนิจและชุมชนที่เข้มแข็งที่สามารถประสานงาน แลกเปลี่ยนข้อมูลรวมทั้งช่วยเหลือกันได้ ซึ่งตามแนวคิดของ IIROSA นั้นต้องการให้มีมัสนิจกระจายไปให้มากที่สุด เนื่องจากมัสนิจเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาคนและพัฒนาจิตใจโดยอาศัยการสร้าง ความเข้มแข็งทางด้านศีลธรรม อันจะส่งผลต่อความมั่นคงของสังคมโดยรวม

อย่างไรก็ตามแนวความคิดข้างต้นนี้ยังมีอุปสรรคในการที่จะกระจายลงสู่ชุมชนในภาคปฏิบัติ ทั้งนี้เนื่องมาจากปัญหาความขัดแย้งทางด้านแนวคิดในศาสนาที่เรียกกันว่า “ปัญหาสายเก่า-สายใหม่”^{*} ที่องค์กรจากอาหรับมักถูกมองว่าเป็นกลุ่มสายใหม่ หรือ วะฮาบี และมัสนิจที่สร้างโดยใช้

^{*} ปัญหาสายเก่า-สายใหม่ บ้างก็เรียกกันว่า คณะเก่า-คณะใหม่ เป็นปัญหาความขัดแย้งภายในสังคมมุสลิมมาค่อนข้างยาวนาน ระหว่างกลุ่มที่ยึดแนวคิดและหลักปฏิบัติในศาสนาอิสลามแบบดั้งเดิมที่ได้ร่ำเรียนและยึดถือกันมาจากบรรพบุรุษ ตั้งแต่การเข้ามาของอิสลามในคาบสมุทรมาลายู ซึ่งเรียกกันว่า “เกาวม์ทูด” หรือ “คณะเก่า” ในขณะที่ “คณะใหม่” หรือ “เกาวม์มุดอ” เป็นกลุ่มที่ได้ศึกษาในตะวันออกกลางโดยเน้นการศึกษาอิสลามจากรากฐานของศาสนา คือ อัลกุรอานและซุนนะฮ์ และปฏิบัติตามแนวทางอิสลามแบบบริสุทธิ์ที่เหมือนกับสมัยศาสนทูตมุฮัมมัด (ช.ล.) โดย ปฏิเสธการปฏิบัติที่ไม่มีหลักฐานที่เข้มแข็งรองรับ ซึ่งอาจมาจากการสังสมและวิวัฒนาการของความรู้ที่ไม่มีการชำระเป็นเวลายาวนาน รวมถึงการบิดเบือนหรือผสมผสานกับ

งบประมาณขององค์กรจากอาหรับก็มักถูกมองว่าเป็นการสร้างความแตกแยกในชุมชน ซึ่งในประเด็นนี้ ผู้บริหาร IIROSA ในประเทศไทยก็ตระหนักดีและยอมรับว่าเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจริง แต่ก็ได้ออกตัวว่าในส่วนของมัสญิดที่สร้างโดย IIROSA นั้นไม่ค่อยมีปัญหาเรื่องนี้ เนื่องจากมีวิธีการการดำเนินงานที่รัดกุมเพื่อไม่ให้เกิดความแตกแยกในชุมชน โดยจัดแบ่งมัสญิดที่สร้างออกเป็น 2 กลุ่ม คือ มัสญิดสำหรับทำละหมาดญะมาอะฮ์ (Jama'ah) คือ ละหมาดเป็นหมู่คณะ เพียงอย่างเดียว และมัสญิดที่ทำละหมาดทั้งญะมาอะฮ์และญุมูอะฮ์ (Jumu'ah) (หมายถึงละหมาดวันศุกร์ประจำสัปดาห์) ด้วย ซึ่งในบางชุมชนที่อยากให้คนไปร่วมละหมาดวันศุกร์กันมากๆ มัสญิดที่ IIROSA สร้างก็จะใช้เป็นสถานที่ละหมาดในเวลาปกติเพียงอย่างเดียว ดังที่อาจารย์ซอและห์ ตาละ ได้ขยายความว่า

“แนวคิดของเราคือ สร้างมัสญิดให้มาก เพื่อให้คนสามารถไปละหมาดได้ง่ายและมีจำนวนมากขึ้น สร้างมัสญิดให้มาก เพื่อพัฒนาคน ไม่ใช่เพื่อสร้างความแตกแยก ในบางชุมชนอาจจะกลัวว่าการสร้างมัสญิดใหม่จะทำให้เกิดความแตกแยก กลัวว่าคนจะไปละหมาดวันศุกร์น้อย ตรงนี้เราได้ชี้แจงให้ชาวบ้านเข้าใจว่าการละหมาดวันศุกร์สามารถร่วมกับมัสญิดอื่นที่เป็นศูนย์กลางเดิมได้ แต่การมีมัสญิดเพิ่มขึ้นจะช่วยให้คนไปละหมาดในเวลาปกติได้สะดวกขึ้น เช่น เด็กๆ ถ้ามีมัสญิดใกล้บ้าน มีการจัดการเรียนการสอน เด็กก็จะถูกอบรมในบรรยากาศที่ใกล้ชิดกับคุณธรรมของศาสนา เด็กจะถูกหล่อหลอมด้วยมัสญิด ได้พบปะ คุ่นเคยและผูกพันกับผู้ใหญ่และคนดีๆ ภูมิปัญญาของผู้อาวุโสจะถูกถ่ายทอดให้เด็กในอีกทางหนึ่งด้วย”³⁴

นอกจากนี้ IIROSA ยังมีความรัดกุมในขั้นตอนการดำเนินการก่อสร้างดังนี้

ขั้นตอนการดำเนินการสร้างมัสญิด

ในการก่อสร้างมัสญิดในประเทศไทยนั้น IIROSA มีนโยบายไม่ให้เกิดความแตกแยกภายในชุมชน โดยในขั้นตอนการเสนอขอและการอนุมัติให้สร้างมัสญิดนั้น จะต้องมียอดที่เห็นพ้องต้องกันจากที่ประชุมของผู้นำและสมาชิกในชุมชนนั้นๆ ไม่ว่าจะเป็น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือผู้นำศาสนาในชุมชน ไม่ใช่แค่ขอโดยคนเพียงไม่กี่คน โดยจะมีเจ้าหน้าที่และนักเผยแพร่ในพื้นที่คอย

ความเชื่อของศาสนาอื่นหรือประเพณีในท้องถิ่น จากความแตกต่างข้างต้น ส่งผลให้เมื่อ “คณะใหม่” กลับมาสู่ชุมชนเดิม จึงเกิดความแตกต่างกันทางความคิดกับ “คณะเก่า” ที่มีความเชื่ออย่างฝังรากลึกมานานจากบรรพบุรุษ ซึ่งในระยะแรกมักเกิดความขัดแย้งอย่างรุนแรง แต่ต่อมาในสังคมมุสลิมเริ่มเรียนรู้ปัญหาและมีการประนีประนอมรวมขอมกันมากขึ้นจนสามารถหาทางออกในการอยู่ร่วมกันได้ และถึงแม้ว่ายังมีอีกหลายชุมชนที่ยังคงมีปัญหาอยู่ แต่ก็มีความโน้มที่ดีขึ้น

³⁴ สัมภาษณ์ ซอและห์ ตาละ, รักษาการผู้อำนวยการองค์กรสงเคราะห์มุสลิมนานาชาติแห่งชาอุดีอาละเบีย สำนักงานประเทศไทย, 23 กันยายน 2549.

ตรวจสอบและให้ข้อมูลของชุมชนอีกทางหนึ่งเพื่อประกอบการตัดสินใจ ซึ่งเกณฑ์ในการพิจารณาประกอบด้วย ลำดับการเสนอขอและความเหมาะสมอื่นๆ เช่น จำนวนคนที่จะมาละหมาด ระยะห่างจากมัสญิดที่มีอยู่แล้วในบริเวณใกล้เคียง ตลอดจนปัญหาการเมืองและความขัดแย้งในชุมชน นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมอื่นๆ ที่ติดตามมาหลังจากการให้มัสญิดตั้งที่กล่าวมาแล้ว ซึ่งจะช่วยให้เกิดความเป็นปึกแผ่นและการมีส่วนร่วมในชุมชนมากยิ่งขึ้น

เมื่อได้ข้อมูลที่ชัดเจนแล้วก็ต้องมีโหนดที่ดินที่อุทิศให้ใช้เป็นสถานที่ก่อสร้างมัสญิด รวมทั้งแบบแปลนและงบประมาณที่จะใช้ จากนั้นก็ส่งไปทางสำนักงานใหญ่เพื่อหาผู้บริจาค หรือในอีกลักษณะหนึ่งอาจเป็นการแจ้งงบประมาณและจำนวนโครงการมาจากทางสำนักงานใหญ่ก่อน แล้วจึงมาสำรวจความต้องการและความเหมาะสมของชุมชน โดยอาจจะลงไปสำรวจเอง หรือประกาศให้ชุมชนที่เป็นพื้นที่เป้าหมายหรือที่มีเครือข่ายอยู่แล้วได้ทราบ เมื่อได้ชุมชนที่ผ่านการพิจารณาคัดเลือกก็ประกาศประมูลหาผู้รับเหมาในการก่อสร้าง โดยทั้งหมดอยู่ภายใต้การดูแลขององค์กรฯ

และเพื่อให้ทราบข้อมูลในภาคปฏิบัติของ IIROSA ว่าสอดคล้องกับแนวคิดอย่างไร รวมทั้งมีบทบาทในการสร้างเสริมความมั่นคงของมนุษย์และเปลี่ยนแปลงคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนอย่างไร ผู้วิจัยจึงได้ลงพื้นที่สำรวจข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะวิถีและผลการดำเนินโครงการของมัสญิดที่ IIROSA ได้ดำเนินการสร้าง โดยสุ่มตัวอย่างจากมัสญิดจำนวน 6 แห่ง ได้รับข้อมูลดังต่อไปนี้

- **มัสญิดดารุลมุมินีน** บ้านท่าหน้า อ.ปะนาเระ จ.ปัตตานี สร้างขึ้นเมื่อปี 2001 แต่เสร็จในปี 2003 เพราะหลังจากที่สร้างได้ร้อยละ 80 ในระยะเวลา 6 เดือนก็ติดขัดเรื่องงบประมาณที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ 9/11 โดยใช้งบประมาณทั้งสิ้น 1,700,000 บาท ซึ่งได้รับจาก IIROSA 1,317,500 บาท ส่วนที่เหลือได้จากการจัดงานหาทุนและชาวบ้านในชุมชนช่วยกันบริจาค ทั้งเงินทุนวัสดุก่อสร้าง และแรงงาน ซึ่งชี้ให้เห็นว่า ชุมชนมีความต้องการอย่างแท้จริงจึงมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ เนื่องจากแต่เดิมนั้นมีมัสญิดอยู่หลังเดียวที่ชาวบ้านในหมู่ที่ 3 และหมู่ที่ 4 ใช้ร่วมกัน แต่ในระยะหลังเริ่มไม่เพียงพอต่อจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น จึงมีการปรึกษาหารือกันภายในชุมชนว่าจะสร้างมัสญิดหลังใหม่ขึ้นอีกแห่ง ซึ่งในตอนแรกก้านันและผู้ใหญ่บ้านตัดสินใจว่าไม่รับเงินจากภายนอกประเทศ เพราะกลัวมีปัญหา จึงดำเนินการเรียกรายภายในชุมชน โดยตั้งงบประมาณไว้ที่ 2 ล้านบาท แต่เมื่อระยะเวลาผ่านไปหนึ่งปีก็ได้เพียง 1 แสนบาท จึงไม่มีทางเลือกและต้องยอมพึ่งทุนจากต่างประเทศ เมื่อติดต่อมายัง IIROSA ก็พบว่าเหมาะกับช่วงที่มีโครงการสร้างมัสญิดเข้ามา และหลังจากที่ IIROSA พิจารณาแล้วเห็นว่ามีคามจำเป็นและเป็นมติจากชุมชน จึงอนุมัติโครงการสร้างมัสญิดให้

หลังจากที่สร้างเสร็จ การใช้ประโยชน์ของมัสญิดเป็นไปตามที่ชุมชนและ IIROSA ต้องการ คือ คนในชุมชนมาละหมาดมากขึ้น คนที่ไม่เคยไปละหมาดที่มัสญิดหลังเดิมเนื่องจากระยะทางไกลก็มาละหมาดที่มัสญิดใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มวัยรุ่นที่ไม่คุ้นเคยกับมัสญิดก็มาร่วมละหมาดมาก

ขึ้น ส่วนในละหมาดวันศุกร์ก็มีคนละหมาดประมาณร้อยละกว่าคน ขณะที่ประเด็นความขัดแย้งทางด้านศาสนาระหว่างสายเก่า-สายใหม่ก็ไม่มีปัญหาเนื่องจากมีการประนีประนอมเพื่อให้อยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ เช่น ผลัดกันนำละหมาด เป็นต้น ยิ่งไปกว่านั้น หลังจากที่ได้รับมัสญิด ชุมชนก็ได้รับความช่วยเหลืออื่นๆ จาก IIROSA อย่างต่อเนื่อง เช่น งบประมาณสนับสนุนค่าใช้จ่ายมัสญิดปีละ 3 พันบาท เงินช่วยเหลือเด็กกำพร้าภายในชุมชน จากการที่ชุมชนเป็นเครือข่ายของ IIROSA ในการเป็นศูนย์ช่วยเหลือเด็กกำพร้า และรวมถึงการสนับสนุนในกิจกรรมตามเทศกาลและกิจกรรมอื่นๆ เช่น การจัดงานละศีลอด กิจกรรมกลุ่มศึกษาหาความรู้ การให้บริการสุขภาพ เป็นต้น ซึ่งช่วยทำให้มัสญิดกลายเป็นศูนย์กลางและที่พึ่งของชุมชน

● **มัสญิดดารุสลาม** บ้านโตะแฉ่น ต.ตะโละดือรามัน อ.กะพ้อ จ.ปัตตานี เป็นตัวอย่างหนึ่งที่มีมัสญิดเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการรวมตัวและการพัฒนาในชุมชน มัสญิดหลังนี้สร้างขึ้นเพื่อใช้แทนอาคารไม้ยกพื้นหลังเก่าซึ่งเริ่มผุพัง โดยใช้ระยะเวลาสร้าง 6 เดือน ตั้งแต่ปลายปี 1996 และเสร็จสิ้นในปี 1997 หลังจากที่กำนันผู้ใหญ่บ้านและกรรมการชุมชนได้ประสานไปยังปอเนาะสามารถดีที่อยู่ใกล้เคียง ซึ่งรู้จักกับทาง IIROSA

หลังจากที่สร้างมัสญิดเสร็จก็ได้มีการตั้งคณะกรรมการมัสญิดพร้อมทั้งแบ่งหน้าที่ในการดูแลรับผิดชอบด้านศาสนาของแต่ละครัวเรือน โดยกรรมการ 1 คนดูแล 7 ครัวเรือน และทุกวันศุกร์จะมีการอบรมทางศาสนา ส่วนในเดือนรอมฎอนก็เก็บเงินครัวเรือนละ 500 บาทเพื่อจัดเลี้ยงละศีลอดร่วมกันที่มีมัสญิดทุกวัน รวมทั้งเคยได้รับเงินช่วยเหลือจาก IIROSA ในการละศีลอดด้วย นอกจากนี้ยังพบว่าภายในชุมชนยังมีอาคารศูนย์ฝึกอาชีพและกลุ่มงานฝีมือทำผ้าบาติกอีกด้วย จึงเห็นได้ว่าในกรณีของชุมชนนี้มีมัสญิดและ IIROSA อาจไม่ใช่จุดเริ่มในการพัฒนาชุมชน แต่ก็ประกอบที่เติมเต็มให้การรวมตัวและการพัฒนาของชุมชนผูกพันกับศาสนา โดยปัจจัยสำคัญในที่นี้ก็คือผู้ใหญ่บ้านอาดิยะ สาและ ซึ่งเป็นผู้นำชุมชนที่มีความสามารถ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการใช้กลไกของทั้งภาครัฐและเอกชนในการพัฒนาชุมชน ซึ่งท่านได้สะท้อนความรู้สึกที่มีต่อความช่วยเหลือจาก IIROSA ว่า

“มัสญิดที่ได้รับจาก IIROSA นั้นเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและทำให้เรารู้สึกดีใจมาก ดีใจเหมือนกับได้ทอง เพราะจะขอจากทางรัฐก็ไม่ใช่ว่าเรื่องง่าย”

● **มัสญิดรอกีเยาะห์ อัซซากอร์** ตั้งอยู่ที่โรงเรียนศรีฟ้าริดาบารูวิทยา ต.โกตาบารู อ.เมือง จ.ยะลา สร้างขึ้นในปี 2002 ใช้ระยะเวลาสร้าง 6 เดือน เป็นมัสญิดที่เป็นเจ้าของโดยโรงเรียนแต่ได้รับความร่วมมือจากหลายฝ่ายในการก่อสร้าง โดยเริ่มจากการบริจาคของชาวบ้านในชุมชนทั้งในส่วนของทรัพย์สินและแรงงานในการเริ่มวางรากฐานและโครงสร้างอาคาร ต่อมาก็ได้รับเงินบริจาคพร้อมกับช่างก่อสร้างจากคุณวันมูหะมัดนอร์ มะทา เป็นเงิน 7 แสนบาท มาใช้ในหน้าที่เป็นหลังคา และในระยะที่สาม ก็ได้แจ้งความจำนงไปยัง IIROSA และได้รับเงินบริจาคที่ IIROSA ได้รับจากนาง

รอกกีเยาะห์ อัลซากอร์ ชาวซาอุดีอาระเบีย จำนวน 720,000 บาท โดยนำมาใช้ในส่วนของฝาผนังและพื้น ซึ่งได้ใช้งบประมาณรวมทั้งสิ้น 2,500,000 บาท

การใช้ประโยชน์ของมัสญิดส่วนใหญ่เป็นไปเพื่อกิจกรรมของโรงเรียน เช่น ใช้เป็นสถานที่ละหมาด อ่านอัลกุรอาน ฝึกการปราศรัยเทศนา หรือ คุตบะฮ์ (Kutbah) และจัดการบรรยายศาสนธรรม ส่วนประโยชน์ทางอ้อมที่ให้กับชาวบ้านในชุมชนคือ การเข้ามาร่วมละหมาด การให้ลูกหลานได้มีสาธารณูปโภคในการเรียนศาสนา ตลอดจนอำนวยความสะดวกแก่ผู้เดินทางผ่านไปมา ส่วนในประเด็นการเมืองเรื่องเงินอาหรับในกรณีนี้ก็ไม่มีปัญหาเกิดขึ้น เนื่องจากชุมชนเห็นความสำคัญของการมีมัสญิดในชุมชนและต้องการให้มีมัสญิดในโรงเรียนจึงช่วยกันบริจาคอย่างเต็มที่และไม่ปิดกั้นเงินบริจาคจากภายนอก³⁵

ขณะที่ในประเด็นการขอความช่วยเหลือจากรัฐนั้น ทางผู้บริหารโรงเรียนได้สะท้อนปัญหาว่า

“รัฐมีกฎระเบียบเยอะ คนรากหญ้าเข้าไปไม่ค่อยถึง โครงการต้องผ่านข้างบนลงมา หรือไม่ก็เขียนโครงการขึ้นไป ชาวบ้านกำปงจะขอเงินมาสร้างมัสญิดจึงไม่มีช่องทางนัก”³⁶

● **มัสญิดดารุลฟาอิซีน** บ้านตันหยงบูดี ต.แหลมโพธิ์ อ.ยะหริ่ง จ.ปัตตานี สร้างขึ้นเมื่อปี 2000 ใช้เวลาสร้าง 6 เดือน งบประมาณ 1,317,500 บาท โดยชุมชนมีส่วนร่วมในการออกค่าใช้จ่ายส่วนตกแต่งต่างๆ เช่น ประตู อิฐบล็อก พรม และกันสาด รวมทั้งได้เงินประมาณ 2 แสนบาทจากการจัดงานหารายได้เพื่อสมทบทุนในการซื้อที่ดินสร้างมัสญิด โครงการนี้ได้รับอนุมัติโครงการจาก IIROSA หลังจากเข้ามาติดต่อได้ 3 เดือน โดยเป็นงบประมาณที่เดิม IIROSA จัดสรรให้กับทางภาคกลาง แต่ไม่มีชุมชนที่เหมาะสม จึงส่งมาทางภาคใต้แทน ซึ่งในส่วนของชุมชนนี้นั้นเดิมมีมัสญิดอยู่แล้ว 1 หลัง แต่มีความขัดแย้งเรื่องสายเก่า-สายใหม่ ทำให้เกิดปัญหาในเรื่องการจัดการเรียนการสอนและการปฏิบัติศาสนกิจ รวมทั้งส่งผลต่อความสัมพันธ์ภายในชุมชน ดังนั้นกลุ่มที่ถูกเรียกว่า “สายใหม่” จึงได้ติดต่อขอมัสญิดกับทาง IIROSA เพื่อให้สามารถปฏิบัติศาสนกิจและจัดการเรียนการสอนได้อย่างคล่องตัว รวมทั้งเพื่อหลีกเลี่ยงการกระทบกระทั่งกันในเรื่องศาสนา ซึ่งเมื่อ IIROSA พิจารณาแล้วเห็นว่า มัสญิดจะช่วยลดความขัดแย้งในชุมชน และเป็นประโยชน์ในการอำนวยความสะดวกด้านการปฏิบัติศาสนกิจและการจัดการเรียนการสอนทางศาสนา รวมทั้งมีผู้ละหมาดในจำนวนที่มากพอสมควร จึงอนุมัติโครงการให้บ้านตันหยงบูดี

³⁵ สัมภาษณ์ คอลีลีอะเราะมัน ดือราแม, ผู้จัดการและผู้รับใบอนุญาตโรงเรียนศรีฟาริดาบาฮูวิทยา, 21 กันยายน 2549.

³⁶ สัมภาษณ์ คอลีลีอะเราะมัน ดือราแม, ผู้จัดการและผู้รับใบอนุญาตโรงเรียนศรีฟาริดาบาฮูวิทยา, 21 กันยายน 2549.

กิจกรรมที่ทำหลังจากมีมัสญิด ได้แก่ การละหมาดในเวลาปกติ 20-30 คน (ที่เหลือไปออกทะเล) ละหมาดวันศุกร์ 200 คน การเลี้ยงละศีลอดหมู่และการเอียะติกาฟ* (I'tikaf) ในเดือนรอมฎอน การจัดอบรมทางศาสนา การช่วยเหลือเด็กกำพร้า เป็นต้น ซึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่ามัสญิดนี้ได้รับความช่วยเหลือจากหลายฝ่าย ทั้ง องค์การบริหารส่วนตำบลในการสร้างแท็งก์น้ำ IIROSA ในส่วนของมัสญิด และห้องน้ำ และมูลนิธิพัฒนาสังคมของคูเวตรวมทั้งมูลนิธิอื่นๆ ในด้านกิจกรรมทางศาสนา เช่น ละศีลอด โคกูรบาน เอียะติกาฟ เป็นต้น นอกจากนี้ ในส่วนของความสัมพันธ์ในชุมชนก็พบว่ามีความขัดแย้งน้อยลง มีความสัมพันธ์ดีขึ้น เนื่องจากไม่ต้องกระทบกระทั่งกันในเรื่องความแตกต่างในประเด็นปลีกย่อยทางด้านศาสนา และสร้างความสัมพันธ์ในด้านอื่นๆ แทน

- **มัสญิดอัลอามิรุ** ตั้งอยู่ในโรงเรียนศานติธรรม บ้านมลายูบางกอก อ.เมือง จ.ยะลา สร้างขึ้นในปี 2001 ใช้ระยะเวลา 7 เดือน ได้รับงบประมาณจาก IIROSA 663,738 บาท ส่วนที่เหลือได้รับจากชุมชนในส่วนของที่ดินเป็นเงิน 240,000 บาท และจากสมาคมต้มยำในกัวลาลัมเปอร์ 150,000 บาท มัสญิดนี้เดิมวางแผนจะสร้างบนที่ดินที่ตั้งอยู่ใกล้กับโรงเรียนศานติธรรมที่ปัจจุบันมีการเรียนการสอน 2 ระบบ และมีนักเรียนประมาณ 2 พันคน แต่ชุมชนเล็งเห็นถึงการใช้ประโยชน์สูงสุดจึงย้ายเข้าไปสร้างในโรงเรียน นอกจากนี้ การที่ชุมชนนี้เป็นชุมชนใหม่ หลังจากการสร้างมัสญิดก็พบว่า มีคนมาซื้อที่ดินสร้างบ้านเพิ่มขึ้นอีกประมาณ 10 หลังคาเรือน เนื่องจากมีสาธารณูปโภคครบครัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งมัสญิดและโรงเรียน ซึ่งในส่วนของมัสญิดเองนั้นนอกจากใช้เป็นสถานที่ละหมาดของนักเรียนและชุมชนแล้ว ก็ยังใช้ประโยชน์ในกิจกรรมอื่นๆ เช่น อบรมศาสนาสำหรับผู้ใหญ่ จัดละศีลอด ค่ายอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อน กูรบาน เป็นต้น ส่วนการละหมาดวันศุกร์นั้นจะไปร่วมกับมัสญิดในชุมชนใกล้เคียงเนื่องจากมีคนน้อยและอยู่ไม่ไกลจากชุมชน

และในส่วนของบทบาทมัสญิดกับการเปลี่ยนแปลงชุมชนนั้น อุษตาด อับดุลวาฮับ อาจารย์โรงเรียนศานติธรรมที่เป็นผู้ประสานงานและดูแลมัสญิด กล่าวว่า

“เมื่อมีมัสญิด เกิดการรณรงค์ให้มัสญิดมีชีวิตชีวาขึ้น ดึงคนในชุมชนโดยเฉพาะวัยรุ่นให้เข้ามามีส่วนร่วม และสอนศาสนาที่ละนิด จากเด็กที่ไม่เคยร่วมละหมาด เเกเร เมื่อได้มาคลุกคลี ได้ข้อคิด ก็ออกห่างจากสังคมวัยรุ่นที่ไม่ดี”³⁷

- **มัสญิดญะมาอะตุลมุสลิมิน** บ้านบาโงบายาแด อ.เมือง จ.ยะลา สร้างขึ้นเมื่อปี 1993 ได้รับงบประมาณจาก IIROSA จำนวน 384,000 บาท โดยได้รับการติดต่อมาจาก IIROSA ว่ามี

* เอียะติกาฟ หมายถึง การฝึกฝนตนเองให้บริสุทธิ์และผูกพันพระเจ้ารวมทั้งประกอบศาสนกิจโดยพำนักอยู่ในมัสญิด

³⁷ สัมภาษณ์ อุษตาด อับดุลวาฮับ, อาจารย์โรงเรียนศานติธรรม, 21 กันยายน 2549.

งบประมาณสร้างมัสญิดเข้ามา ซึ่งคนในชุมชนเห็นชอบที่จะให้มีมัสญิดจึงร่วมกันออกแรงสร้างโดยไม่คิดค่าแรงแม้แต่บาทเดียว ทำให้งบประมาณที่ใช้จ่ายเป็นค่าวัสดุอุปกรณ์เพียงอย่างเดียว

การใช้ประโยชน์จากมัสญิดของชุมชนนี้ได้แก่ การละหมาดปกติ ละหมาดวันศุกร์ ละหมาดฮีดโดยรวมชุมชนจาก 3 หมู่บ้าน การจัดโครงการละศีลอดร่วมกันที่มัสญิดโดยได้รับเงินสนับสนุนจาก IIROSA ปีละ 2,000 บาท การเย็บติดกาฟ การสอนศาสนาในทุกคืนวันอังคาร การสอนตาดีกาแก่เด็ก ๆ และในช่วงวันอีดิลอัฎฮาที่เคยได้รับแพะและวัว قربานจาก IIROSA ส่วนข้อดีอื่นๆ ที่เกิดขึ้นหลังจากที่มีมัสญิดคือ ทำให้เกิดความร่วมมือกันภายในชุมชนมากขึ้นและวัยรุ่นก็หันมาสนใจศาสนามากยิ่งขึ้น

4.3.2. โครงการขุดเจาะและก่อสร้างบ่อน้ำ

ทั้งๆ ที่น้ำสะอาดเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญที่ขาดไม่ได้ในการดำรงชีวิตของมนุษย์ แม้กระนั้น ยังมีมนุษย์อีกหลายล้านคนในภูมิภาคต่างๆ ทั่วโลกที่ยังคงไม่มีความมั่นคงในชีวิตเพราะต้องประสบกับภาวะขาดแคลนน้ำรวมทั้งอุปโภคบริโภคน้ำที่เป็นพิษ และเมื่อพิจารณาจากมุมมองของอิสลาม การให้น้ำดื่มแก่ผู้อื่นเป็นสิ่งที่ท่านศาสนทูตมุฮัมมัด (ซ.ล.) ได้ยกตัวอย่างในฐานะที่เป็นเศาะดะเกาะฮ์ (ทาน) ดังตัวบทหะดีษที่รายงานโดยอิบนุอับบาสว่าท่านศาสนทูตได้กล่าวว่า

“ทุกๆ คำพูดที่ดีเป็นเศาะดะเกาะฮ์ ความช่วยเหลือที่พี่น้องคนหนึ่งให้แก่อีกคนหนึ่งเป็นเศาะดะเกาะฮ์ น้ำดื่มที่ให้ผู้อื่นเป็นเศาะดะเกาะฮ์ และการนำวัตถุที่เป็นอันตราขายออกจากทางสัญจรก็เป็นเศาะดะเกาะฮ์”³⁸

หะดีษข้างต้นนี้ชี้ให้เห็นว่าอิสลามให้ความสำคัญกับแบ่งปันน้ำดื่ม เพราะน้ำไม่ใช่กรรมสิทธิ์ของคนใดคนหนึ่ง หากแต่เป็นสิ่งที่ทุกคนร่วมกันเป็นเจ้าของและใช้ร่วมกัน และเป็นหน้าที่ของมนุษย์ทุกคนที่จะแบ่งปันทรัพยากรที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตให้แก่กัน ซึ่งการแบ่งปันดังกล่าวในอิสลามถือว่าเป็นการให้ทาน

จากสิ่งที่กล่าวมาข้างต้น IIROSA จึงตระหนักถึงความสำคัญของปัญหานี้และได้พัฒนาโครงการสร้างสาธารณูปโภคเพื่อจัดหาน้ำบริสุทธิ์ให้แก่ผู้ที่อยู่ในถิ่นทุรกันดารและพื้นที่ขาดแคลนน้ำ ซึ่งประกอบด้วย โครงการขุดเจาะบ่อน้ำบาดาล (artesian well) และบ่อน้ำตื้น (surface well) โดยมี

³⁸ Hadith by Al-Bukhari in Al-Adab Al-Mufrad, Ibn Hibban, and authenticated by Al-Albani, cited in Adil Salahi, “No End to Charitable Deeds,” Available from: http://www.islamonline.net/servlet/Satellite?c=Article_C&cid=1181062759027&pagename=Zone-English-Living_Shariah%2FLSELayout [21/6/07].

วัตถุประสงค์เพื่อให้ชุมชนในถิ่นทุรกันดารมีน้ำดื่ม น้ำใช้ อย่างเพียงพอ ให้คนยากจนมีน้ำดื่มสะอาด และในขณะเดียวกันก็ทรงหวังจะให้ประชาชนรู้จักคุณค่าของน้ำ และใช้น้ำอย่างถูกต้อง

ในส่วนของประเทศไทยนั้นได้รับการอนุมัติโครงการก่อสร้างบ่อน้ำเป็นจำนวนทั้งสิ้น 98 บ่อ ทั่วทุกภาคของประเทศ ซึ่งถือว่าเป็นจำนวนที่มากเมื่อเทียบกับจำนวนที่ประเทศอื่นได้รับ โดยในปี 2001 ได้รับงบประมาณ 3,116,504 บาท ในการสร้างบ่อน้ำจำนวน 63 บ่อ จากจำนวน 235 บ่อ ที่ในปีนั้น IIROSA แจกจ่ายให้เพียงแค่ 4 ประเทศ ส่วนในปี 2002 ได้รับอีก 35 บ่อ ใช้งบประมาณ 1,928,842 บาท โดยงบประมาณของแต่ละบ่ออยู่ที่ 45,000 บาท ถึง 68,000 บาท ขณะที่ชื่อโครงการของบ่อน้ำแต่ละแห่งนั้นจะตั้งตามชื่อของผู้บริจาคเพื่อให้ง่ายต่อการตรวจสอบ* ซึ่งมูลนิธิสงเคราะห์เด็กกำพร้าและการกุศลเป็นผู้รับงบประมาณและรับผิดชอบในการดำเนินการสร้างทั้งหมด

ขณะที่ในด้านการใช้ประโยชน์ของชุมชนนั้น ก็พบว่า บ่อน้ำเป็นสาธารณูปโภคที่ชุมชนต้องการและได้ใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่ ซึ่งการเลือกพื้นที่ที่จะพิจารณาถึงจำนวนผู้ที่ได้รับประโยชน์และความห่างไกลของพื้นที่ ทำให้บ่อน้ำส่วนใหญ่มักสร้างในบริเวณมัสยิดและโรงเรียน เนื่องจากเป็นสถานที่ศูนย์รวมของชุมชนที่จะสร้างประโยชน์ให้คนจำนวนมาก เช่นที่โรงเรียนศรีฟ้ารัตนาภิบาลวิทยา บ่อน้ำ 1 แห่ง ใช้ได้ทั้งโรงเรียน ซึ่งใช้ทั้งเป็นน้ำอาบสำหรับเด็กที่อยู่ในหอพัก และน้ำอุปโภคบริโภคในส่วนอื่นๆ เป็นต้น ซึ่งทางผู้บริหารโรงเรียนได้ให้ความเห็นต่อโครงการขุดบ่อน้ำว่า

“การขุดบ่อน้ำสำหรับชาวบ้านไม่ใช่เรื่องง่าย ยกเว้นมีระดับคนใหญ่คนโตมาเอง เพราะถ้าขอในระดับท้องถิ่นไม่มีช่องทาง ยากที่คนธรรมดาจะไปขอเงินจึงต้องรวมกลุ่มกัน แต่ก็ได้น้อย นอกจากนี้งานด้านเอกสารชาวบ้านไม่ค่อยรู้เรื่องระบบระเบียบราชการ จึงไม่ค่อยขอ อยู่แบบไหนก็แบบนั้น”³⁹

4.3.3. โครงการให้ความช่วยเหลือเด็กกำพร้าและผู้ด้อยโอกาส

ความทุกข์ร้อนของเด็กกำพร้าเป็นหนึ่งในปัญหาความเดือดร้อนของมุสลิมในประเทศไทยที่ยังไม่ได้รับการแก้ไขและดูแลอย่างเพียงพอ ดังนั้น IIROSA จึงได้ริเริ่มโครงการช่วยเหลือเด็กกำพร้าขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่ออุปการะและช่วยเหลือเด็กกำพร้าในด้านอาหาร เครื่องแต่งกาย สุขภาพ และการศึกษา โดยอบรมให้มีความรู้ความเข้าใจทางด้านศาสนาและความรู้ทางด้านสามัญ ตลอดจนมีทักษะทางด้านวิชาชีพติดตัวเพื่อให้สามารถประกอบอาชีพและอยู่รอดได้ในสังคมอย่างมีความสุข เป็นคนดีมีคุณธรรมและมีศักยภาพในการช่วยพัฒนาสังคม อีกทั้งเพื่อช่วย

* ดูรายละเอียดเกี่ยวกับชื่อโครงการ สถานที่ และงบประมาณ จากภาคผนวก ข หน้า 337-339.

³⁹ สัมภาษณ์ คอสิลีอะเราะมัน คือราแม, ผู้จัดการและผู้รับใบอนุญาตโรงเรียนศรีฟ้ารัตนาภิบาลวิทยา, 21 กันยายน 2549.

แก้ปัญหาเด็กจรจัดและลดปัญหาอาชญากรรมในสังคมรวมถึงเป็นการแบ่งเบาภาระของรัฐ นอกจากนี้ยังมีวัตถุประสงค์เพื่อกระตุ้นให้สังคมให้ความสนใจการช่วยเหลือเกื้อกูลเด็กกำพร้า ทั้งนี้สามารถจำแนกลักษณะของกิจกรรมการให้ความช่วยเหลือได้เป็น 2 รูปแบบ รูปแบบแรกเป็นการให้ความช่วยเหลือโดยรับเด็กกำพร้าเข้ามาดูแลในสถานสงเคราะห์ ซึ่งมีอยู่ 3 แห่ง ได้แก่ สถานสงเคราะห์และฝึกฝนวิชาชีพเด็กกำพร้าบ้านอัสซัยยิดะฮ์ นะฟีชะฮ์ ซัมส์ ในกรุงเทพมหานคร ศูนย์สถิติเพื่อพัฒนาเยาวชนมุสลิม จ.ยะลา และศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตชาวไทยภูเขาภาคเหนือ จ.เชียงราย ส่วนอีกรูปแบบหนึ่งเป็นการให้ความช่วยเหลือเด็กกำพร้าที่อยู่ตามบ้าน โดยให้เงินช่วยเหลือและหาผู้อุปการะ อย่างไรก็ตามการติดต่อประสานงานเพื่อให้ความช่วยเหลือเด็กยังคงกระทำในลักษณะเดียวกัน คือทาง IIROSA จะประสานไปยังหน่วยงานของรัฐ องค์กรมุสลิม และชุมชนที่เป็นเครือข่ายของ IIROSA ในพื้นที่ต่างๆ เพื่อขอข้อมูลของเด็กกำพร้า ต่อมาก็จะเยี่ยมเยียนดูสภาพความเป็นอยู่จริงของทางบ้านเด็ก จากนั้นจึงรวบรวมรายชื่อเด็กที่ได้รับการคัดเลือกลำดับก่อนหลังตามสภาพความยากจนของแต่ละครอบครัว แล้วส่งรายชื่อของเด็กพร้อมแนบประวัติและรูปถ่ายไปให้ทางสำนักงานใหญ่พิจารณาและหาผู้อุปการะต่อไป หากเด็กคนใดผ่านการพิจารณา ก็จะดำเนินการตามขั้นตอนของแต่ละโครงการต่อไป ส่วนในกรณีที่เด็กคนใดไม่ผ่านการพิจารณา ทางเจ้าหน้าที่ก็จะประสานงานให้องค์กรอื่นๆ ดูแล เช่น มูลนิธิศรัทธาชนเพื่อเด็กกำพร้า และสภามุสลิมโลก สำนักงานประเทศไทย เป็นต้น

การดำเนินงานช่วยเหลือเด็กกำพร้าและด้อยโอกาสในโครงการต่างๆ มีรายละเอียดที่สำคัญดังต่อไปนี้

- **สถานสงเคราะห์และฝึกฝนวิชาชีพเด็กกำพร้าบ้านอัสซัยยิดะฮ์นะฟีชะฮ์ซัมส์** หรือที่รู้จักในนาม “บ้านฟารุก” เปิดดำเนินการในปี 1991 เป็นสถานสงเคราะห์เด็กกำพร้ามุสลิมแห่งแรกในประเทศไทยและเป็นโครงการในระยะบุกเบิกของการดำเนินงานของ IIROSA ในประเทศไทย ซึ่งได้รับงบประมาณในการก่อสร้างจากการบริจาคโดยภรรยาเจ้าของบริษัทรถยนต์โตโยตาในประเทศไทย ซาอูดีอาระเบีย ซึ่งมีชื่อว่าซัยยิดะฮ์ นะฟีชะฮ์ ซัมส์ โดยได้รับการประสานงานจากเชค อัลซอมมิดี นักธุรกิจชาวซาอูดีอาระเบียที่เข้ามาทำธุรกิจในประเทศไทยเป็นเวลาหลายปี สถานสงเคราะห์นี้สร้างขึ้นภายในบริเวณมูลนิธิเพื่อศูนย์กลางอิสลามแห่งประเทศไทย กรุงเทพฯ มีอาคาร 3 ชั้น 2 หลังติดกันเป็นรูปตัว L เป็นสถานที่ดำเนินกิจกรรม โดยใช้เป็นอาคารหอพักและอาคารเรียน ซึ่งประกอบด้วยห้องเรียน 5 ห้อง ห้องสมุด ห้องอาหาร ห้องคอมพิวเตอร์ ห้องฝึกวิชาชีพ ห้องวิทยุกระจายเสียง ห้องพยาบาล และห้องซักผ้า นอกจากนี้ ยังมีลานอเนกประสงค์หน้าอาคารสำหรับทำกิจกรรม ส่วนสวัสดิการที่เด็กได้รับประกอบด้วย ที่พักพร้อมเครื่องใช้ส่วนตัว ค่าเล่าเรียนภาคศาสนาและสามัญ

อาหารวันละ 3 มื้อ เครื่องแบบนักเรียนและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม การรักษาพยาบาล ทุนการศึกษาให้นักเรียนดีเด่นศึกษาต่อทั้งในและต่างประเทศ และค่าเดินทางไปกลับภูมิลำเนาปีละ 2 ครั้ง

เด็กกำพร้าที่ผ่านการพิจารณาจากสำนักงานใหญ่และได้รับคัดเลือกให้เข้าพักในสถานสงเคราะห์ ซึ่งมีอยู่ประมาณ 50-60 คน จะได้รับการเลี้ยงดูแบบกินนอน ได้รับการอบรมทางด้านจริยธรรมเพื่อพัฒนาจิตใจและให้มีมารยาทอันดีงาม ตลอดจนได้รับความรักความอบอุ่นจากครูและพี่เลี้ยงในสถานสงเคราะห์ที่ทำหน้าที่เสมือนเป็นพ่อแม่เพื่อพัฒนาคุณภาพของเด็กกำพร้าทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ส่วนกิจกรรมในด้านการศึกษานั้น บ้านฟารุกได้กำหนดหลักสูตรการเรียนวิชาทางด้านศาสนา เช่น ภาษาอาหรับ เตาฮีด (หลักศรัทธาในเอกภาพของพระเจ้า) ฟิกฮ์ (ศาสนบัญญัติ) อัลกุรอาน หะดีษ และประวัติศาสตร์อิสลาม เป็นต้น โดยสอนควบคู่กับการฝึกฝนวิชาชีพอิสระ เช่น งานช่างแขนงต่างๆ ขณะเดียวกันก็ให้โอกาสเด็กได้ศึกษาในด้านสามัญโดยส่งให้เข้าเรียนในโรงเรียนที่อยู่ใกล้เคียงและศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน (กศน.) ส่วนบางคนที่เน้นการศึกษาในด้านศาสนาทางสถานสงเคราะห์ก็เปิดโอกาสให้เรียนหลักสูตรการศึกษาออกโรงเรียน นอกจากนี้เด็กยังมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมเสริมต่างๆ เช่น ค่าอบรมภาคฤดูร้อน ทักษะศึกษา แข่งขันกีฬาภายใน เป็นต้น

ผลจากการดำเนินงานของสถานสงเคราะห์เด็กกำพร้าบ้านฟารุกที่สำคัญคือ การพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กกำพร้าที่ไม่มีโอกาสเหมือนเด็กทั่วไป การจัดสิ่งแวดล้อมที่ดีในสถานสงเคราะห์ ช่วยให้เด็กเหล่านี้สามารถเติบโตและอยู่รอดได้ในสังคมจากการมีความรู้และวิชาชีพติดตัว รวมทั้งเป็นคนดีที่ช่วยฟื้นฟูและพัฒนาสังคม ซึ่งเป็นผลผลิตจากกระบวนการอบรมพัฒนาจิตใจด้วยวิถีทางแห่งอิสลาม และเพื่อให้เห็นภาพของผลการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรม ผู้วิจัยจึงทำการสัมภาษณ์เด็กกำพร้าที่เป็นผลผลิตของสถานสงเคราะห์บ้านฟารุกจำนวน 3 ราย ดังข้อมูลต่อไปนี้

1) นายรอซอมีมิง สาและ หรือ “รอซมี” เป็นชาวจังหวัดนครราชสีมาที่เข้ามาอยู่ในบ้านฟารุกในปี 1993 ในขณะที่มีอายุ 13 ปี รอซมีเล่าว่า ชีวิตของตนก่อนที่จะเข้ามาอยู่สถานสงเคราะห์นั้นลำบากมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงที่บิดาเสียชีวิตซึ่งตนยังอยู่ชั้น ป.2 และมีพี่น้อง 12 คนในขณะนั้น เพราะก่อนที่บิดาจะเสียชีวิตก็เจ็บป่วยหลายโรคทั้งโรคเบาหวานและหัวใจซึ่งต้องดิ้นรนหาการรักษาพยาบาลมารักษา ลำพังอาชีพกรีดยางและปลูกผักขายก็ไม่พอ สุดท้ายก็ต้องขายทั้งวัวขายทั้งบ้าน และย้ายไปสร้างกระท่อมหลังเล็กๆ บนที่ดินคนอื่น แต่กระนั้นก็ยังไม่สามารถตัดทานอาการเจ็บป่วยได้ เมื่อบิดาเสียชีวิตครอบครัวจึงขาดเสาหลัก ขณะที่มารดาที่ไม่สามารถทำงานได้เต็มที่เพราะต้องเลี้ยงดูบุตรหลายคน ทำให้ในช่วงเวลา 7 วัน 7 คืนหลังจากการจากไปของผู้เป็นพ่อซึ่งประจวบเหมาะๆกับช่วงที่มีน้ำท่วมนั้น ครอบครัวของรอซมีต้องขาดสนจนถึงขนาดที่ไม่มีทั้งเงินและแม้กระทั่งข้าวสารหลงเหลืออยู่ในบ้าน และอาศัยเพียงแค่มันที่ใช้อยู่ประทังชีวิต หลังจากนั้นก็มีเพื่อนบ้านคอยช่วยเหลือจนกระทั่งรอซมีได้เข้าไปอยู่ในศูนย์เด็กกำพร้าในจังหวัดนครราชสีมาเป็นเวลา 3 ปี

ก่อนที่จะมีเจ้าหน้าที่ติดต่อให้มายังบ้านฟารุกเมื่อจบจากชั้น ป.6 ซึ่งรอซมีเล่าถึงเหตุการณ์และความรู้สึกในช่วงเวลานั้นว่า

“หนทางของผมเริ่มสว่าง และนี่ก็ไม่ถึงว่าชีวิตนี้จะได้มาเหยียบกรุงเทพฯ ก่อนขึ้นมาก็ยังไม่มีค่าใช้จ่ายติดตัวเพราะแม่เองก็ไม่มีเงิน ชาวบ้านจึงช่วยกันบริจาคคนละ 30-50 บาท รวมกันได้ประมาณ 600 บาท เมื่อเข้ามาอยู่ที่บ้านฟารุกก็พบว่า ในบรรดาเด็กทั้งหมด ผมเป็นคนที่ลำบากที่สุด อยู่ 5 ปี แม่ไม่เคยส่งเงินมาให้ เพราะไม่มีจะให้ แต่อย่างไรก็ดี ชีวิตในศูนย์ทำให้ผมเริ่มเห็นความหวังและอนาคตที่สดใสขึ้น ได้ความรู้ ได้เข้าใจกรูฮาน ได้รู้สิ่งผิดถูก”⁴⁰

ในระหว่างที่อยู่ในบ้านฟารุก นอกเหนือจากการฝึกอบรมทางด้านจริยธรรมแล้ว รอซมียังมีโอกาสได้เรียนรู้การทำงานด้านวิชาชีพ เมื่อจบจากบ้านฟารุก อาจารย์ซอและหีจิงได้แนะนำและฝากให้ทำงานที่อุ้มขอมรถยนต์ของบริษัทสันติการาจ ย่านพัฒนาการ ซึ่งรอซมีได้เล่าถึงชีวิตในช่วงเริ่มต้นทำงานจวบจนถึงชีวิตในปัจจุบันว่า

“ผมเริ่มจากเป็นเด็กฝึกงานทั่วไปที่ไม่รู้งานอะไร ถ้าแก้ไข้แค่ให้เหยียบนู่นเหยียบนี้ และได้ค่าจ้างวันละ 50 บาทเป็นค่าข้าวค่าน้ำ ต่อมาทำงานเพิ่มขึ้นก็ได้วันละ 100 อยู่ถึงสามปีกว่าจะขึ้นเป็น 150, 170 ต่อมาก็เดือนละ 6 พัน ช่วงแรกต้องใช้ความอดทนอย่างสูง กินข้าวกับปลากระป๋องและไข่เจียวเกือบทุกวัน เพราะส่วนหนึ่งต้องเก็บเงินส่งให้แม่ซื้อที่เพื่อสร้างบ้านเล็กๆ จนกระทั่งปัจจุบันได้เป็นช่างโป้และพ่นสีมือสำคัญของบริษัทฯ และรับเงินเดือนหลักหมื่น”

นอกเหนือจากการเป็นช่างฝีมือของบริษัทที่เป็นอู่มาตรฐานอันดับ 1 ของบริษัทวิริยะประกันภัยแล้ว รอซมียังมีรายได้เสริมจากการเปิดแผงขายอาหารร่วมกับพี่ชายอีกด้วย ส่งผลให้รอซมีสามารถเลี้ยงตัวเองและช่วยเหลือครอบครัวให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นในปัจจุบัน ซึ่งรอซมีกล่าวว่า

“ผมรู้สึกขอบคุณเงินชะกาด, IIROSA, ที่ทีมงานบ้านฟารุก และโดยเฉพาะอย่างยิ่งอาจารย์ซอและหีที่เป็นเหมือนพ่อคนที่ 2 ที่ช่วยเหลือและแนะนำในสิ่งที่ดี”

2) นายชัยรัตน์ พุ่มสมบัติ หรือ “ก้าม้าล” กำพร้าบิดาตอนอายุ 10 ขวบ มีภูมิลำเนาเดิมอยู่อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช ต่อมาเมื่ออายุได้ 12 ขวบ ในช่วงปี 1992 ก็ได้รับการติดต่อจากเครือข่ายทีมงานของ IIROSA ให้เข้ามาอยู่บ้านฟารุกเป็นรุ่นแรก โดยเน้นการสอนในวิชา

⁴⁰ สัมภาษณ์ รอซมีมิง สาและ, อดีตเด็กกำพร้าสถานสงเคราะห์เด็กกำพร้าบ้านอัสซัยยิดะฮ์ นะฟีชะฮ์ ซัมส์,

ศาสนาซึ่งมีครูชาวอาหรับมาสอนด้วยตนเอง ส่วนวิชาสามัญก็ส่งเรียนในหลักสูตร กศน. จนจบชั้นม.6 สำหรับชีวิตของกาม่าลก่อนที่จะเข้าไปอยู่ในบ้านฟารุกนั้นเดิมเป็นเด็กเกเรและสูบบุหรี่ แต่หลังจากที่เข้าไปอยู่ได้ 6 เดือนก็สามารถเลิกได้ เช่นเดียวกับอีกหลายคนที่กำลังจะเล่าว่า

“เพื่อนๆ ที่เข้าไปหลายคน ตอนเข้าไปเป็นเด็กที่ไม่มีใครรับแล้ว แต่ก็มาถึงประมาณ 90% ที่สามารถเปลี่ยนแปลงตนเองได้ อยู่แค่ปีสองปี เปลี่ยนจากหน้ามือเป็นหลังมือ ทั้งนี้เป็นเพราะกิจกรรมการอบรมที่ได้รับอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งเจ้าหน้าที่ก็เข้มงวด แม้ช่วงกลับบ้านก็ยังติดตามผลว่าปฏิบัติตัวอย่างไร”⁴¹

หลังจากอยู่ได้ 6 ปี กาม่าลก็ได้รับทุนไปศึกษาต่อในสาขากฎหมายอิสลามที่มหาวิทยาลัยอิหม่ามมุฮัมมัด บินสะอูด ในประเทศอินโดนีเซีย และเมื่อจบการศึกษากลับมาในปี 2003 ก็ได้ทำงานเป็นหัวหน้าฝ่ายกิจกรรมของมูลนิธิเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและชุมชน ซึ่งเป็นองค์กรการกุศลของประเทศจอร์แดนที่เข้ามาให้ทุนช่วยเหลือเด็กกำพร้าในประเทศไทย โดยได้รับเงินเดือน 1 หมื่นบาท ขณะเดียวกันก็ได้ทำงานเป็นล่ามภาษาอาหรับให้กับโรงพยาบาลบำรุงราษฎร์ ได้ค่าจ้างเฉลี่ยเดือนละ 9 พันบาท ทำให้ชีวิตของกาม่าลในปัจจุบันมีความเป็นอยู่ดีขึ้นและได้สานต่องานช่วยเหลือเด็กกำพร้าซึ่งกาม่าลได้เปิดเผยความรู้สึกว่า

“รู้สึกซาบซึ้งใจที่ IIROSA เข้ามาช่วยเหลือเด็กกำพร้าในประเทศไทย ตัวผมเองถ้าไม่ได้ IIROSA ช่วย ผมอาจจะกลายเป็นเด็กติดยาก็ได้ ถ้าอยู่บ้านคงไม่มีใครส่งเสริมให้เรียนจนจบปริญญาตรี เสื้อผ้าใหม่ๆ ดีๆ ก็คงไม่มีโอกาสได้ใส่กับเขา”

3) นายมุซา ศรีมัน เป็นเด็กกำพร้าจากอำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่ ซึ่งเข้ามาอยู่ในบ้านฟารุกในรุ่นเดียวกับกาม่าลหลังจากที่เรียนจบชั้น ป.6 ในขณะที่อายุได้ 11 ขวบ โดยกำพร้าบิดา ตอนอายุ 10 ขวบ ส่วนมารดาประกอบอาชีพกรีดยางและต้องเลี้ยงดูบุตร 4 คน สำหรับสิ่งที่มุซาได้รับจากบ้านฟารุกนั้น นอกเหนือจากความรู้ทางด้านศาสนาที่ตนใฝ่ฝันอยากเรียนตั้งแต่ต้นแล้ว สิ่งที่มุซาคาดไม่ถึงว่าจะได้รับคือความรู้ทางด้านวิชาชีพและความรู้สามัญ แต่อยู่ได้เพียง 3 ปี มุซาก็ต้องไปจากบ้านฟารุก เนื่องจากได้รับทุนของมูลนิธิจากประเทศตุรกีไปเรียนชั้นมัธยมปลายที่โรงเรียนวิชัยวิทยา ในจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นโรงเรียนที่สอนสองภาษา ทำให้มุซามีความรู้ทั้งภาษาอังกฤษและภาษาอาหรับ ต่อมาสามารถสอบเอ็นทรานซ์ได้แต่ไม่มีทุนเรียนต่อและเก็บเป็นความลับ เพราะไม่ต้องการให้คนรอบข้างลำบาก และกลับมาเรียน ปวส. ในกรุงเทพฯ โดย IIROSA ช่วยเหลือเรื่องที่พักและ

⁴¹ สัมภาษณ์ ชัยรัตน์ พุ่มสมบัติ, อดีตเด็กกำพร้าสถานสงเคราะห์เด็กกำพร้าบ้านอัสซัยยิดะฮ์ นะพีชะฮ์ ชัมส์, 13 กันยายน 2550.

ค่าใช้จ่ายบางส่วนอย่างต่อเนื่อง และแม้ว่ามุซาไม่ได้อยู่ในบ้านฟารูกอย่างต่อเนื่อง แต่ IIROSA ก็มี ส่วนสำคัญที่ช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในชีวิตของมุซา ซึ่งเขากล่าวว่า

“ถ้าถามว่า IIROSA ให้อะไรกับผม ผมว่าเขาช่วยเรื่องหวัคคิด ทำให้เราคิดอะไรเองได้ สอนให้เราพัฒนาความคิดและช่วยเหลือตนเอง เพราะเราไม่เหมือนเด็กอื่นทั่วไปที่ เขาพร้อมทุกด้านแล้ว ที่สำคัญที่สุดคือ ความเข้าใจศาสนาที่ถูกต้อง อาจารย์ที่นั่น มีความพิเศษ เป็นมากกว่าอาจารย์กับศิษย์ เป็นเหมือนพ่อแม่ มีความผูกพันกับเด็ก ทุกคน ทำงานด้วยจิตวิญญาณ ต่างกับที่โรงเรียน”⁴²

ปัจจุบันมุซามีกิจการของตนเองโดยมีหุ้นส่วนบริษัทโรงงานผลิตไฟเบอร์ รวมทั้งเปิดร้านขาย ประกันและรับต่อภาษีรถยนต์ โดยมีรายได้เฉลี่ย 3-4 หมื่นบาทต่อเดือน และได้ส่งเงินช่วยเหลือ มารดาอย่างต่อเนื่องจนปัจจุบันได้เปิดแผงขายผักในตลาด ขณะเดียวกัน มุซาก็ยังคงเข้าไปเยี่ยม เยียนที่บ้านฟารูกอย่างสม่ำเสมอเพื่อพบปะและช่วยเหลือรุ่นน้อง เช่น ให้เงินและซื้อกับข้าวไปฝาก เป็นต้น ดังที่มุซาได้กล่าวไว้ว่า

“เวลามีปัญหากังวลใจอะไรสักอย่าง เพียงแค่ออกไปที่นี่ ก็ช่วยให้สบายใจแล้ว”

ตัวอย่างเส้นทางชีวิตของเด็กกำพร้าจากทั้งสามคนข้างต้นทำให้เห็นว่า IIROSA มีบทบาท อย่างสูงในการพลิกผันชีวิตที่แสนลำเค็ญไปสู่ชีวิตที่มีความมั่นคงและสุขสบาย รวมทั้งเปลี่ยนจาก ชีวิตที่เป็นภาระของสังคมไปสู่ชีวิตที่ช่วยแบ่งเบาและแบกรับภาระให้สังคม และหากจากประมวลจาก ความคิดเห็นของทั้งสามคนต่อคุณูปการของความช่วยเหลือของ IIROSA นั้น นอกเหนือจากช่วยให้ ชีวิตหนึ่งสามารถอยู่รอดได้ในสังคม อย่างมีศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์โดยปลอดจากความกลัวและ ความต้องการแล้ว สิ่งทั้ง 3 คนคิดและตอบตรงกันว่าเป็นสิ่งที่มีค่ามากที่สุดที่ได้รับจาก IIROSA ก็ คือ ความเข้าใจในเรื่องศาสนาที่ถูกต้อง ซึ่งทำให้รู้จักตนเองมีกรอบแนวทางการดำเนินชีวิต มีจุดยืนที่ มั่นคง และมีกำลังใจที่เข้มแข็งที่จะใช้ชีวิตอย่างมีคุณค่าในสังคม

อย่างไรก็ตาม ทั้งสามคนก็ได้ให้ข้อคิดเห็นถึงการดำเนินงานของบ้านฟารูกในปัจจุบันว่า น่า เสียหายที่คุณภาพการให้ความดูแลและอบรมไม่มีประสิทธิภาพเท่ากับสมัยก่อน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ได้รับผลกระทบจากปัญหาการถูกตัดงบประมาณ

⁴² สัมภาษณ์ มุซา ศรีมัน, อดีตเด็กกำพร้าสถานสงเคราะห์เด็กกำพร้าบ้านอัสซัยยิดะฮ์ นะฟีชะฮ์ ซัมส์, 13 กันยายน 2550.

● **ศูนย์สาธิตเพื่อพัฒนาเยาวชนมุสลิม จ.ยะลา** ตั้งอยู่ที่ตำบลบันนังสาเรง อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ดำเนินการโดยมูลนิธิสังเคราะห์เด็กกำพร้าและการกุศล โดยได้รับงบประมาณจาก IIROSA เงินชะกาต เงินบริจาคทั่วไป และงบประมาณอุดหนุนจากภาครัฐ ซึ่งในแต่ละปีใช้งบประมาณ 1,100,000 บาท เป็นค่าใช้จ่ายในส่วนของการตอบแทนเจ้าหน้าที่และค่าเลี้ยงดูเด็ก ซึ่งประกอบด้วยค่าอาหาร ค่าเสื้อผ้า ค่าอุปกรณ์การเรียน ค่าขนส่งไปกลับโรงเรียน และค่าใช้จ่ายประจำวันของเด็ก

การให้ความช่วยเหลือเด็กกำพร้าของศูนย์ฯ เป็นการเลี้ยงดูแบบกินนอน โดยรับเด็กจำนวน 40 คนเข้ามาอยู่ในศูนย์ฯ ซึ่งมีคุณสมบัติเป็นเด็กที่กำพร้าบิดา อายุ 5-17 ปี มีฐานะยากจน มีความประพฤติดี ไม่เสพยาเสพติด ตั้งใจเรียนและมีผลการเรียนดี โดยกำหนดผลการเรียนขั้นต่ำเป็นคุณสมบัติในการพิจารณา นอกจากนี้ เด็กคนใดที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวหรือทำความผิดรุนแรงจะถูกเชิญผู้ปกครองมาพบ หากยังไม่ปรับปรุงก็จะถูกเชิญให้ออก ส่วนวิธีการติดต่อประสานงานในการรับเด็กเข้ามาอยู่ในศูนย์ฯ รวมทั้งสวัสดิการที่เด็กได้รับก็มีลักษณะเดียวกับที่บ้านฟารุก เพียงแต่ที่ศูนย์นี้เด็กสามารถกลับบ้านได้ทุกเดือน โดยเด็กจะต้องออกค่าใช้จ่ายเอง ซึ่งสามารถสะสมจากเงินที่แต่ละคนได้รับวันละ 20-25 บาท ส่วนสาธารณูปโภคภายในศูนย์ได้แก่ อาคาร 3 ชั้น 1 หลัง ที่ใช้เป็นอาคารเรียนและหอพัก ซึ่งประกอบด้วยห้องเรียน ห้องอ่านหนังสือ ห้องพยาบาล และห้องพักรวมของเด็กซึ่งมีตู้เสื้อผ้า โต๊ะอ่านหนังสือ เตียงนอน รวมทั้งยังมีคอมพิวเตอร์กลางสำหรับใช้ร่วมกันห้องละ 3 เครื่อง ขณะที่ส่วนอื่นๆ ได้แก่ โรงอาหาร สวนผักอาชีพแปลงเกษตรสาธิตและพื้นที่เลี้ยงสัตว์ สนามฟุตบอล มัสญิด และบ้านพักเจ้าหน้าที่ดูแลศูนย์ นอกจากนี้ภายในเนื้อที่ 20 ไร่ก็ยังเป็นที่ตั้งของอาคารสำนักงาน IIROSA สาขายะลา ที่มีห้องประชุมซึ่งชุมชนรอบข้างได้ใช้ประโยชน์อีกด้วย

กิจกรรมหลักนอกเหนือจากการเลี้ยงดูแบบกินนอนจะเน้นการฝึกอบรมพัฒนาจิตใจโดยใช้กระบวนการทางศาสนาและศีลธรรม รวมทั้งการพัฒนาความรู้ทางด้านสามัญและการฝึกฝนอาชีพ อิสระทางเกษตรกรรม หัตถกรรม และงานช่างตามความถนัด ส่วนกิจกรรมเสริมได้แก่ การจัดค่ายอบรมภาคฤดูร้อน การทัศนศึกษาประจำปี การแข่งขันกีฬาภายใน การจัดอบรมและสอนซ่อมเสริมทางวิชาการเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ด้านสามัญโดยเน้นทางด้านวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ การตรวจสุขภาพและติดตามพัฒนาการของเด็ก การอบรมเรื่องการเลี้ยงดูบุตรและการอนามัยเบื้องต้นแก่ มารดาผู้ดูแลเด็กกำพร้า ตลอดจนพัฒนาคุณภาพชีวิตแก่มารดาหรือผู้ปกครองของเด็กกำพร้า

สำหรับกิจกรรมประจำวันจันทร์ถึงศุกร์เป็นไปตามที่ปรากฏในตารางข้างล่างนี้

ตารางที่ 3.2. กิจกรรมประจำวันของเยาวชนในศูนย์สาธิตเพื่อพัฒนาเยาวชนมุสลิม จ.ยะลา

เวลา	กิจกรรม
05.00-06.00 น.	ตื่นนอน ละหมาดซุบฮี อ่านอัลกุรอาน ฝึกอบรมพัฒนาจิตใจ
06.00-07.00 น.	ออกกำลังกายหมู่/กิจกรรมตามอัธยาศัย/ฝึกปฏิบัติสวนเกษตรพืช/สัตว์
07.00-07.30 น.	รับประทานอาหารเช้า
07.30 น.	ไปโรงเรียน
08.00-16.00 น.	อยู่โรงเรียน
16.30-17.30 น.	ออกกำลังกายตามอัธยาศัย / ฝึกปฏิบัติสวนเกษตรพืช/สัตว์ (เด็กชั้นมัธยมเรียนพิเศษ)
17.30-18.00 น.	รับประทานอาหารเย็น
18.30-20.00 น.	ละหมาดมักริบ อ่านอัลกุรอาน/กิจกรรมเสริมวิชาการ
20.00-21.00 น.	ละหมาดอิซาฮ์ ทบทวนความรู้/ทำการบ้าน/ห้องสมุด
21.00 น.	เข้านอน

ที่มา: รายงานกิจกรรมเด็กกำพร้าในปี พ.ศ. 2543, ศูนย์สาธิตเพื่อพัฒนาเยาวชนมุสลิมยะลา, มูลนิธิสงเคราะห์เด็กกำพร้าและการกุศล.

ส่วนกิจกรรมในวันเสาร์-อาทิตย์เด็กจะต้องเข้าเรียนในวิชาทางด้านศาสนาที่ศูนย์ฯ จัดขึ้น ซึ่งประกอบด้วย วิชาภาษาอาหรับ ภาษาฮาดิษ ภาษาอาหรับ เตาฮีด ฟิกห์ หะดีษ และประวัติศาสตร์อิสลาม ทั้งนี้หากจะเปรียบเทียบกิจกรรมระหว่างที่ศูนย์สาธิตฯ และบ้านฟารุกนั้น จะเห็นได้ว่าที่บ้านฟารุกนั้น การอบรมในด้านศาสนาควบคู่กับการฝึกวิชาชีพ ในขณะที่ศูนย์สาธิตฯ นั้นแม้ว่าจะมีการฝึกอบรมทางด้านศาสนาและวิชาชีพ แต่ได้วางเป้าหมายให้เด็กมีความสามารถทางด้านวิชาการสามัญมากกว่า โดยมีการเตรียมความพร้อมให้เด็กสามารถเข้าศึกษาในสาขาวิชาทางด้านสาธารณสุข วิศวกรรมศาสตร์ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

การดำเนินงานของศูนย์ฯ ตามลักษณะที่กล่าวมาข้างต้นส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีของเด็กในด้านต่างๆ ดังนี้ ด้านอุปนิสัย เด็กมีมารยาทดีขึ้น มีความอดทน มีระเบียบวินัยต่อตัวเองและมีความรับผิดชอบมากขึ้น สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ดีและมีจิตสำนึกในการช่วยเหลือสังคม มีความรักในความเป็นพี่น้องและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ดี และมักได้รับคำชมเชยจากครูในโรงเรียนและผู้ปกครองที่บ้าน ในด้านการศึกษา เด็กมีพัฒนาการทางการเรียนดีขึ้นเรื่อยๆ มีความกระตือรือร้นและเห็นความสำคัญของการศึกษา โดยพบว่าเด็กของศูนย์ฯแทบทุกคนผลการเรียนดีและสอบได้ในห้าอันดับแรกของห้องเรียน และในด้านศาสนา เด็กมีความรู้ความเข้าใจและการปฏิบัติที่ดีขึ้น และ

สามารถท่องจำอัลกุรอานได้ดีขึ้น อย่างไรก็ตามยังคงมีเด็กส่วนหนึ่งที่มีพฤติกรรมก้าวร้าว ไม่ทำตามกฎระเบียบของศูนย์ฯ มีผลการเรียนต่ำและพยายามชักนำเพื่อนฯ ในสิ่งที่ไม่ดี

สำหรับตัวอย่างที่จะสะท้อนให้เห็นถึงผลการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเยาวชนมุสลิมยะลา นั้น ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เด็กกำพร้าที่ได้รับความช่วยเหลือจากศูนย์ฯ จำนวน 2 ราย ดังนี้

1) นายมุฮัมมัดรูสดี มะรอโห๊ะ หรือ รูสดี มีภูมิลำเนาอยู่จังหวัดยะลา ปัจจุบันอายุ 20 ปี และกำลังศึกษาอยู่สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การอาหารและโภชนาการ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี รับทุนช่วยเหลือจาก IIROSA และเข้ามาอยู่ในศูนย์ฯ ตั้งแต่ช่วงที่อยู่ชั้น ป.6 จนถึงชั้น ม.6 โดยก่อนหน้านี้ได้ใช้ชีวิตอยู่กับมารดาซึ่งมีอาชีพกรีดยางและมีความเป็นอยู่ค่อนข้างลำบาก เนื่องจากมารดาต้องเลี้ยงลูกถึง 7 คน โดยลำพังหลังจากสามีเสียชีวิตตอนที่รูสดีอยู่ชั้น ป.1 แต่หลังจากที่ได้เข้ามาอยู่ในศูนย์ฯ และได้รับโอกาสในด้านต่างๆ ทำให้รูสดีมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นและพัฒนาความสามารถในด้านต่างๆ อย่างเต็มที่ ทั้งในด้านการเรียน ที่ไม่เคยสอบได้อันดับ หลังจากที่ได้สอบ ด้านกิจกรรมที่ได้เข้าร่วมและเป็นพี่เลี้ยงค่ายอบรมเยาวชน ส่วนในด้านกีฬา รูสดีเป็นนักฟุตบอลของจังหวัดยะลาและเป็นตัวแทนเขตเข้าร่วมแข่งขันกีฬาเยาวชนแห่งชาติ รวมทั้งเคยได้รับรางวัลนักเตะยอดเยี่ยมในการแข่งขันฟุตบอล “ตานีคัพ” ทั้งนี้รูสดีได้กล่าวถึงการได้รับความช่วยเหลือจากศูนย์ฯ ว่า

“การอยู่ในศูนย์ฯ ทำให้ผมได้รับโอกาสที่ดีและสบายยิ่งกว่าเด็กไม่กำพร้าที่อยู่ข้างนอกเสียอีก เพราะเจ้าหน้าที่เป็นผู้ปกครองแทนในทุกเรื่อง ดูแลทุกอย่างทำให้เรามีความพร้อมในทุกด้าน ไม่สบายก็มีคนให้ยาหรือพาไปหาหมอ จะเรียนก็มีรถรับส่ง มีอาจารย์ช่วยติว ไปเที่ยวก็ได้ไปทั้งมาเลเซียและทั่วภาคใต้ ทำให้เรามีประสบการณ์ มีมารยาทดี รู้ทันเทคโนโลยี หางไกลอบายมุข เมื่อกลับไปหมู่บ้านก็รู้สึกว่าคุณค่า เขายกย่องเราให้เป็นวัยรุ่นตัวอย่าง เพราะมีทั้งความรู้และศาสนาดี ถ้าอยู่บ้านคงไม่มีโอกาสและไม่รู้จะได้เรียนหนังสือหรือไม่”⁴³

2) นายนิฮารค์ นิแห เป็นเด็กจากจังหวัดนราธิวาสที่มีชีวิตขมขื่นเป็นอย่างมาก เนื่องจากบิดาเสียชีวิตหลังจากที่นิฮารค์ลืมตาดูโลกได้ไม่นาน ส่วนมารดาก็เสียชีวิตตอนที่นิฮารค์อายุได้ 8 ขวบจากการถูกฆาตกรรม ส่วนตัวนิฮารค์เองก็พิการขาข้างหนึ่งตอนอายุได้ 3 ขวบจากการถูกรถมอเตอร์ไซด์ล้มทับ รวมทั้งมีภาวะผิดปกติทางการพูดหลังจากที่ช็อกกับเหตุการณ์ที่มารดาเสียชีวิต นิฮารค์จึงต้องอยู่กับนายชายซึ่งมีอาชีพกรีดยางมาตลอด จนกระทั่งได้เข้าไปอยู่ในศูนย์เด็กกำพร้าของ

⁴³ สัมภาษณ์ มุฮัมมัดรูสดี มะรอโห๊ะ, เด็กกำพร้าศูนย์สวัสดิการเพื่อพัฒนาเยาวชนมุสลิมจังหวัดยะลา, 22 กันยายน 2549.

มูลนิธิอุมมุลกุรออแห่งชาอุดีอาระเบียในจังหวัดนราธิวาส ต่อมาก็ถูกส่งมายังศูนย์สาธิตเพื่อพัฒนาเยาวชนมุสลิมในจังหวัดยะลาตอนที่อยู่ชั้น ม.1 ในช่วงเวลาใกล้เคียงกับรูดดี ส่งผลให้ชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้นและมีพัฒนาการที่ดีทั้งในด้านการศึกษาและการใช้ชีวิตในสังคม แม้ว่าจะมีพื้นฐานของอดีตที่ขุ่นมัว แต่การอบรมเลี้ยงดูในศูนย์ฯ และการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ทำให้นิฮารค์สามารถเรียนรู้การใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นและช่วยเหลือตัวเองได้ดีขึ้น โดยกิจกรรมหนึ่งที่นิฮารค์ประทับใจนอกเหนือจากการดูแลที่ดีในศูนย์ฯ ก็คือ กิจกรรมเยี่ยมเยียนบ้านของเด็กกำพร้าทุกคนที่ทำให้เข้าใจพื้นฐานและเกิดความรักกันมากขึ้น ยิ่งไปกว่านั้นการอยู่ในศูนย์ฯ ยังทำให้ได้รับโอกาสในการพัฒนาความสามารถของตนเอง ซึ่งนิฮารค์เคยแข่งขันวาดรูปและได้รับรางวัลที่ 3 ในระดับเขตการศึกษา นอกจากนี้ยังสามารถสอบเข้าศึกษาต่อที่มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ในคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สาขาฟิสิกส์ ได้อีกด้วย⁴⁴

● **ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตชาวไทยภูเขาภาคเหนือ จ. เชียงราย** เป็นโครงการที่มีได้จัดขึ้นเพื่อรองรับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเด็กกำพร้าเท่านั้น หากแต่ยังรวมถึงเด็กด้อยโอกาสชาวไทยภูเขาที่ไม่ได้กำพร้าอีกด้วย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือชาวไทยภูเขาด้วยการสนับสนุนการศึกษาพัฒนาวิถีชีวิตความเป็นอยู่และสุขภาพพลานามัย ส่งเสริมอาชีพและการมีรายได้ที่เพียงพอ ตลอดจนปลูกฝังคุณธรรมอันดีงามเพื่อให้รอดพ้นจากอบายมุขและสิ่งเสพติดทั้งปวง

งานพัฒนาคุณภาพชีวิตชาวไทยภูเขาในจังหวัดเชียงรายได้เริ่มต้นขึ้นในปี 1991 โดยตั้งต้นจากการเช่าอาคารในตัวเมืองเชียงรายเพื่อเป็นสำนักงานภาคเหนือและส่งทีมงานครูสอนศาสนาจำนวน 4 คนไปตามชุมชนต่างๆ ที่มีคนเข้ารับศาสนาอิสลาม โดยเน้นการสอนศาสนาอิสลามให้กับชาวไทยภูเขาที่เข้ารับอิสลามจากการเผยแพร่ศาสนาขององค์กรและมูลนิธิอื่นๆ พร้อมกับจัดโครงการช่วยเหลือเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต เช่น จัดสร้างอาคารละหมาด 3 แห่ง ในอำเภอแม่จัน อำเภอเชียงของ และกิ่งอำเภอดอยหลวง แจกเนื้อกรูบานให้คนยากจน จัดโครงการเลี้ยงวัวช่วยชาวบ้าน ให้ทุนละศีลอด ให้ทุนการศึกษาแก่เด็กชาวไทยภูเขา เป็นต้น ซึ่งในช่วงแรกการดำเนินกิจกรรมส่วนใหญ่จะอยู่ที่บ้านห้วยซ่าน อำเภอเชียงของ และต่อมาในเดือนเมษายน ค.ศ. 1993 ก็ได้เปิดดำเนินกิจกรรมขึ้นอีกแห่งหนึ่งที่บ้านเวียงหมอกในอำเภอเชียงของเช่นเดียวกัน โดยได้รับความช่วยเหลือจากผู้ใหญ่บ้านที่เข้ารับอิสลามก่อนหน้านี้และได้ขอขบประมาณในการสร้างสถานที่ดำเนินกิจกรรมให้กับคนในชุมชน ซึ่ง IIROSA ได้อนุมัติขบประมาณในการสร้างศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตชาวไทยภูเขาเป็นอาคาร 2 ชั้น จำนวน 1 หลัง เพื่อใช้เป็นอาคารเรียนและหอพัก โดยในช่วง 3 ปีแรกระหว่างที่รออาคารสร้างเสร็จได้ใช้อาคารของชาวบ้านไปก่อน นอกจากนี้ทางศูนย์ฯ ยังได้รับขบประมาณจาก

⁴⁴ สัมภาษณ์ นิฮารค์ นิแห, เด็กกำพร้าศูนย์สาธิตเพื่อพัฒนาเยาวชนมุสลิมจังหวัดยะลา, 22 กันยายน 2549.

มุสลิมในจังหวัดปัตตานีในการซื้อที่ดินรวมทั้งงบประมาณจากองค์การฟื้นฟูมรดกอิสลาม ประเทศคูเวต ในการสร้างมัสญิดอีกด้วย สำหรับกิจกรรมที่ถือว่าเป็นงานหลักของศูนย์ฯ นอกเหนือจากโครงการที่กล่าวมาข้างต้นคือ การรับเด็กชาวไทยภูเขาจำนวน 20-30 คนจากชุมชนต่างๆ ที่อยู่ในเขตทุรกันดารและบนดอยสูงเข้ามาอยู่แบบกินนอนในศูนย์พร้อมกับฝึกอบรมจิตใจและพัฒนาบุคลิกภาพตามแนวทางอิสลาม และส่งให้เข้าเรียนในโรงเรียนภายในชุมชน อย่างไรก็ตาม ภายหลังจากเหตุการณ์ 9/11 ทางศูนย์ได้รับผลกระทบหลายประการจนกระทั่ง IIROSA ไม่สามารถส่งงบประมาณมาให้ได้ และเป็นเหตุให้การดำเนินงานของ IIROSA ในภาคเหนือต้องยุติไป แต่ถึงกระนั้นศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตชาวไทยภูเขาในบ้านเวียงหมอกก็ยังคงดำเนินการต่อไปได้ด้วยการเข้ามารับช่วงดูแลกิจการต่อโดยมูลนิธิการกุศลในจังหวัดปัตตานีซึ่งได้รับงบประมาณสนับสนุนจากองค์การการกุศลในประเทศสหรัฐอเมริกาหรือเอมิเรตส์ (ดังที่จะกล่าวถึงในหัวข้อปัญหาในการดำเนินงาน)

● **โครงการช่วยเหลือเด็กกำพร้าตามบ้าน** เป็นโครงการให้ความช่วยเหลือแก่เด็กกำพร้ายากจนที่ไม่สามารถเข้าไปอยู่ในสถานสงเคราะห์ได้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกระจายความช่วยเหลือแก่เด็กกำพร้าให้กว้างขวางและทั่วถึงมากที่สุด เนื่องจากโครงการที่รับเด็กเข้าไปอยู่ในสถานสงเคราะห์มีข้อจำกัดทางด้านงบประมาณและสถานที่ รวมทั้งมีเงื่อนไขที่เด็กจะต้องผ่านคุณสมบัติที่กำหนดไว้ เช่น มีผลการเรียนดี เกรดเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 2.75 เป็นต้น โครงการนี้จึงเป็นการให้ความช่วยเหลือทางการเงินเป็นหลักและเสริมด้วยกิจกรรมประจำเดือนอีกเล็กน้อย โดยมีเด็กกำพร้ายากจนอายุ 7-12 ปี ที่บิดาเสียชีวิตเป็นกลุ่มเป้าหมาย

ในส่วนของขั้นตอนการดำเนินงานหลังจากที่เด็กผ่านการพิจารณาจากสำนักงานใหญ่และมีผู้ให้การอุปถัมภ์แล้วนั้น ทีมงาน IIROSA จะติดต่อให้ผู้ปกครองมาขอรับทุน โดยในวันที่รับมอบทุนจะให้เด็กกำพร้าและผู้ปกครองมารับด้วยตนเองพร้อมกับเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่องค์การฯ ได้กำหนดเป็นประจำทุกเดือน ซึ่งถือเป็นโครงการให้ความช่วยเหลือแบบต่อเนื่อง โดยมี IIROSA เป็นตัวกลางและจะต้องรายงานผลการเรียนและพัฒนาการของเด็กส่งไปสำนักงานใหญ่ทุกปี

สำหรับในภาคใต้ นับตั้งแต่ปี 2002-2004 มีเด็กที่ได้รับความช่วยเหลือจาก IIROSA ทั้งสิ้น 227 คน ในจังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส สตูล สงขลา พัทลุง ภูเก็ต และพังงา ทั้งนี้เด็กแต่ละคนจะได้รับเงินช่วยเหลือปีละ 8,400 บาท โดยเครือข่ายนักเผยแพร่และทีมงานของ IIROSA ในชุมชนต่างๆ จะเป็นผู้นำเงินไปให้เด็กเดือนละ 700 บาท ร่วมกับการเยี่ยมเยียนครอบครัวเด็กเพื่อทราบความเป็นไปและสอบถามสารทุกข์สุกดิบ หรือในบางแห่งก็จัดกิจกรรมตรวจสุขภาพหรืองานหารายได้ประจำปีและเชิญให้เด็กรวมทั้งผู้ปกครองมารับทุนและพบปะกับผู้บริหารของ IIROSA โดยมีจุดประสงค์เพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างพี่น้องมุสลิมและพัฒนาความเข้าใจทางด้านศาสนา

ส่วนในภาคกลางมีเด็กกำพร้าที่อยู่ตามบ้านจำนวน 250 คน ในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มหนึ่งซึ่งอยู่ในเขตหนองจอกและมีนบุรี จะถูกส่งเข้าศึกษาในโรงเรียน วิทยปัญญา หนองจอก และโรงเรียนนาดาวิทยาทาน มีนบุรี โดย IIROSA จัดเจ้าหน้าที่ขับรถรับส่ง จากบ้านไปโรงเรียน และให้เงินเด็กคนละ 1 หมื่นบาทต่อปี เป็นค่าเล่าเรียน ค่าอาหาร ค่าเสื้อผ้าและ ค่ารถ ส่วนค่าใช้จ่ายอื่นๆ ทางโรงเรียนรับผิดชอบช่วยเหลือ ขณะที่อีกกลุ่มหนึ่งเป็นเด็กที่อยู่ในพื้นที่ อื่นๆ ซึ่ง IIROSA จะให้เงินปีละ 8,000-10,000 บาท แตกต่างกันไปตามจำนวนที่ขึ้นอยู่กับผู้อุปถัมภ์ โดยแต่ละเดือนจะมีกิจกรรมให้ความรู้ทางศาสนากับเด็กและผู้ปกครองพร้อมกับมารับเงิน ส่วน กิจกรรมประจำปีได้แก่ ทักษะศึกษา ตรวจสุขภาพ และเข้าร่วมค่ายอบรมภาคฤดูร้อน

อย่างไรก็ตามนับตั้งแต่ปี 2004 เป็นต้นมาซึ่งสืบเนื่องจากผลกระทบของเหตุการณ์ 9/11 ทาง สำนักงานใหญ่ของ IIROSA ได้ระงับการส่งเงินในโครงการช่วยเหลือเด็กกำพร้าตามบ้านไว้ชั่วคราว เนื่องจากยังไม่มีวิธีการตรวจสอบที่รัดกุมพอที่จะทำให้มั่นใจได้ว่าจะไม่นำเงินไปใช้จ่ายในส่วนอื่น (ซึ่งในความเป็นจริงนั้น เงินบริจาคได้ถูกเก็บไว้ในมือของ IIROSA แล้ว เพียงแต่ยังไม่สามารถส่งมาได้ และยังคงเป็นของเด็กกำพร้าอยู่) และล่อแหลมต่อการถูกกล่าวหาว่านำเงินไปสนับสนุนการก่อการ ร้าย ส่งผลให้โครงการช่วยเหลือเด็กกำพร้าตามบ้านต้องถูกระงับไว้จนกระทั่งถึงปัจจุบัน (ดู รายละเอียดในหัวข้อปัญหาในการดำเนินงาน)

4.3.4. การสนับสนุนการศึกษาและเผยแพร่ความรู้

การศึกษาเป็นสิ่งที่ IIROSA ในประเทศไทยให้ความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าการ ช่วยเหลือเด็กกำพร้า เนื่องจากเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและการพัฒนาสังคม ดังจะสามารถเห็นได้จากโครงการต่างๆ ที่ IIROSA ได้ดำเนินการดังนี้

- **โครงการสนับสนุนมหาวิทยาลัยอิสลามยะลา** เป็นโครงการสนับสนุนด้านการศึกษา ในประเทศไทยของ IIROSA ซึ่งให้ความช่วยเหลือในลักษณะของการให้ทุนอุดหนุนแก่ สถาบันอุดมศึกษาเอกชนอิสลาม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อยกระดับการศึกษาของมุสลิมในประเทศไทย ให้มีความรู้ทางด้านศาสนาควบคู่กับความรู้ทางด้านสามัญในสาขาวิชาต่างๆ ทั้งสายวิทยาศาสตร์ และสังคมศาสตร์ ทั้งนี้เพื่อผลิตบุคลากรที่มีศักยภาพในการพัฒนาสังคมให้มีความสงบสุขและ เจริญก้าวหน้าควบคู่คุณธรรม

โครงการจัดตั้งวิทยาลัยอิสลามยะลาได้รับการสนับสนุนจากหลายฝ่ายในโลกมุสลิมทั้งใน ภาครัฐและภาคเอกชน ปัจจัยหนึ่งก็เนื่องมาจากเป็นมติของสันนิบาตโลกมุสลิม ซึ่งในการประชุม คณะมนตรีสภาก่อตั้งสันนิบาตโลกมุสลิมครั้งที่ 34 เมื่อวันที่ 31 ธันวาคม 1995 ที่ประชุมมีมติให้การ สนับสนุนโครงการดังนี้

“สภาก่อตั้งสันนิบาตโลกมุสลิมขอเชิญชวนสำนักงานเลขาธิการสันนิบาตโลกมุสลิม และองค์กรอิสลามอื่นๆ ทั่วโลกให้สนับสนุนโครงการจัดตั้งวิทยาลัยอิสลาม ที่สร้างขึ้นในจังหวัดภาคใต้ของประเทศไทย พร้อมยื่นมือให้ความช่วยเหลือทั้งด้านวัตถุ และกำลังใจ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้วิทยาลัยอิสลามสามารถดำเนินกิจการได้อย่างสำเร็จลุล่วงด้วยดี”⁴⁵

ต่อมาวิทยาลัยอิสลามยะลาจัดตั้งขึ้นในเดือนเมษายน 1998 โดยมูลนิธิเพื่อการอุดมศึกษาอิสลามภาคใต้ ได้รับการสนับสนุนทางด้านงบประมาณและเทคนิคจากประชาชน องค์กรการกุศล มหาวิทยาลัย และหน่วยงานของประเทศในตะวันออกกลางหลายองค์กร รวมถึงการบริจาคที่ดินของประชาชนในพื้นที่ด้วย ไม่ว่าจะเป็นงบประมาณในการก่อสร้างอาคาร และงบประมาณในการบริหารจัดการวิทยาลัย ซึ่งนับตั้งแต่ ค.ศ. 1998-2007 นั้น วิทยาลัยได้รับงบประมาณสนับสนุนรวมแล้วกว่า 400 ล้านบาท ทั้งนี้ในส่วนของ IIROSA นั้น ได้รับมอบหมายจากสภากิจการสูงสุดเพื่อกิจการอิสลามประเทศซาอุดีอาระเบียให้ทำการสนับสนุนงบประมาณในการบริหารงานและการดำเนินกิจการของวิทยาลัย โดยองค์ประธานคณะรัฐมนตรีครั้งที่ 2 ในฐานะประธานสภากิจการสูงสุดเพื่อกิจการอิสลามประเทศซาอุดีอาระเบีย ได้ออกพระบรมราชโองการที่ 9/782 ลงวันที่ 2 พฤษภาคม 1998⁴⁶ ซึ่ง IIROSA ได้ให้เงินสนับสนุนปีละ 8 ล้านบาท ในช่วง 5 ปีแรกของการก่อตั้งวิทยาลัย และปีละ 15 ล้านบาท ตั้งแต่ ปี 2004 เป็นต้นมา จนกระทั่งได้รับการยกระดับให้เป็นมหาวิทยาลัยในวันที่ 14 มิถุนายน 2007

● **ศูนย์การศึกษาอบรมนักเรียน (Student Training Educational Center – STEC) ในประเทศกัมพูชา** ก่อตั้งขึ้นในปี 1994 แต่ต้องปิดลงเพราะปัญหาความรุนแรงทางการเมืองภายในประเทศ ระหว่างสมเด็จพระนโรดม รณฤทธิ์ กับนายฮุนเซน ในปี 1997 และกลับมาเปิดดำเนินการอีกครั้งเมื่อวันที่ 3 มีนาคม ค.ศ. 2003 โดยได้รับการอนุญาตจากกระทรวงการศึกษาเยาวชนและกีฬาของกัมพูชาเพื่อเป็นสถานที่ในการดำเนินโครงการสนับสนุนนักเรียนนักศึกษาที่มีฐานะยากจน ซึ่ง IIROSA ได้ทำการเช่าอาคาร 1 หลัง ใช้เป็นหอพักสำหรับนักเรียนนักศึกษาโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย พร้อมทั้งมีสวัสดิการในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น อาหาร อุปกรณ์การเรียน และค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการเรียน โดยที่นักศึกษาทุกคนได้รับการกวาดวิชาโดยมีเป้าหมายเพื่อศึกษาต่อทางด้าน

⁴⁵ อ้างถึงใน มัสลิน มาหะมะ, “กว่าจะถึงวันนี้,” ใน *กว่าจะถึงวันนี้...มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา* (วารสารฉบับพิเศษเนื่องในโอกาสวันเปิดป้ายมหาวิทยาลัยอิสลามยะลาและพิธีมอบปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์แก่ ฯพณฯ เลขาธิการสันนิบาตโลกมุสลิม, 27 มิถุนายน 2550), (ปัตตานี: โรงพิมพ์มิตรภาพ, 2550), หน้า 25.

⁴⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 25.

แพทยศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ รวมทั้งสาขาอื่นๆ ที่จำเป็นต่อการพัฒนาชุมชน ขณะเดียวกันจะต้องเข้าร่วมกิจกรรมฝึกอบรมพัฒนาจิตใจและบุคลิกภาพโดยใช้แนวทางอิสลามควบคู่กันไปด้วย

ผลงานสำคัญประการหนึ่งของ IIROSA ในกัมพูชาที่เห็นเป็นรูปธรรมคือ การเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างบุคลากรที่มีคุณภาพและเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาสังคม ซึ่งมีอยู่ 2 คนที่มีความสามารถโดดเด่น คนแรกเคยได้รับทุนจากธนาคารเพื่อการพัฒนาอิสลาม หรือ ไอดีบี และเคยเป็นอาสาสมัครร่วมงานกับ IIROSA คือ ดร. โซส มูซิน (Dr. Sos Mousine) ปัจจุบันดำรงตำแหน่งเป็นปลัดกระทรวงการพัฒนาชนบทของกัมพูชา รวมทั้งยังเป็นนายกสมาคมนักศึกษามุสลิมแห่งกัมพูชา (Cambodian Muslim Students Associations – CAMSA) และสมาคมแพทย์มุสลิมแห่งกัมพูชา (Islamic Medical Association of Cambodia – IMAC) ส่วนอีกคนหนึ่งที่เคยได้รับความช่วยเหลือจาก IIROSA ชื่อ อาตัม จบการศึกษาจากสถาบันการบริหารแห่งชาติกัมพูชา ซึ่งเป็นคนเก่งและมีความสามารถทั้งภาษาอาหรับและภาษาอังกฤษ เป็นที่คาดหมายว่าต่อไปอาจจะได้เป็นผู้ว่าราชการจังหวัด⁴⁷

● **โครงการสนับสนุนครูผู้ขาดแคลนและนักเผยแพร่** มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดส่งครูสอนศาสนาเข้าไปในชนบทที่ทุรกันดาร โดยเน้นการเสริมรายได้ครูผู้ขาดแคลน ยกย่องครูในโครงการของ IIROSA และในชนบทห่างไกล รวมทั้งสนับสนุนขวัญและกำลังใจของครูในชนบทที่ทุรกันดาร โดยพิจารณาคัดเลือกครูจำนวน 44 คน เข้าร่วมโครงการ และได้รับการสนับสนุนทางด้านงบประมาณเดือนละ 3-5 พันบาท ซึ่งครูแต่ละคนจะถือว่าเป็นนักเผยแพร่ (ดาอีย์) และบุคลากรของ IIROSA ด้วยบางส่วนจะถูกส่งไปปฏิบัติงานในโครงการต่างๆ ของ IIROSA ในขณะที่อีกบางส่วนยังคงอยู่ในชุมชนเดิมของตนและเป็นเครือข่ายการดำเนินงานของ IIROSA

● **โครงการให้ทุนการศึกษาแก่เยาวชนเรียนดี** เป็นโครงการสนับสนุนเด็กยากจนที่เรียนดีให้สามารถศึกษาได้อย่างต่อเนื่อง โดย IIROSA จะประชาสัมพันธ์ผ่านเครือข่ายของ IIROSA ในที่ต่างๆ เกี่ยวกับทุนการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาและอุดมศึกษา ซึ่งมีทั้งทุนการศึกษาในระยะสั้นและการให้ทุนอย่างต่อเนื่อง โดยเน้นในสาขาวิทยาศาสตร์ เช่น สาขาแพทยศาสตร์ พยาบาลศาสตร์ วิทยาศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ เป็นต้น ซึ่งที่ผ่านมาเด็กที่ได้รับโครงการนี้มีทั้งเด็กกำพร้าที่อยู่ในความดูแลของ IIROSA และเยาวชนอื่นๆ ที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการของ IIROSA และหนึ่งในบุคคลที่เคยได้รับทุนการศึกษาจาก IIROSA ที่ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงผลการดำเนินงานและประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการนี้ ก็คือ นายแพทย์มูนิร์ส ไบกาเด็ม ซึ่งปัจจุบันเป็นผู้อำนวยการโรงพยาบาลรวมแพทย์จังหวัดกระบี่

⁴⁷ สัมภาษณ์ ซอและห์ ตาละ, วิชาการผู้อำนวยการองค์การสงเคราะห์มุสลิมนานาชาติแห่งชาติอาระเบียสำนักงานประเทศไทย, 26 สิงหาคม 2550.

นายแพทย์มนูรีร์สจบการศึกษาชั้นมัธยมต้นจากโรงเรียนปอเนาะในจังหวัดสตูล มัธยมปลายจากโรงเรียนพัฒนาวิทยา จังหวัดยะลา และจบปริญญาตรีจากคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต ต่อมาได้เข้าทำงานที่โรงพยาบาลราชวิถีก่อนจะมาทำงานที่โรงพยาบาลรวมแพทย์กระบี่จนกระทั่งได้เป็นผู้อำนวยการโรงพยาบาล ต่อจากนายแพทย์แวมาฮาดี แวดาโอ๊ะ และยังคงทำงานเพื่อสังคมควบคู่กันไปด้วย สำหรับความช่วยเหลือที่เคยได้รับจาก IIROSA ก็คือ ทุนการศึกษาจำนวน 1 พันบาทที่ได้รับในปี 1994 อันเป็นช่วงเวลาที่ศึกษาอยู่ในชั้นปีที่ 2 และทางบ้านกำลังประสบปัญหาทางการเงิน โดยได้ประสานงานขอไปเอง หลังจากที่ได้ทราบข่าวเกี่ยวกับโครงการให้ทุนการศึกษาจากพี่ชายซึ่งรู้จักกับทางผู้บริหาร IIROSA นอกจากนี้ ในช่วงที่ศึกษาอยู่ชั้นปีที่ 4-6 ยังได้รับทุนการศึกษาจากธนาคารอิสลามเพื่อการพัฒนาหรือ IDB ปีละ 700 เหรียญสหรัฐฯ เป็นเวลา 3 ปี

ผลจากความช่วยเหลือของ IIROSA ในกรณีนี้ นอกเหนือจากการสนับสนุนเยาวชนเรียนดี ให้จบการศึกษาและประกอบอาชีพที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมแล้ว ความสำเร็จประการสำคัญก็คือ การหล่อหลอมให้เกิดบุคคลที่มีจิตสำนึกในการทำงานช่วยเหลือสังคม อันถือเป็นโครงการช่วยเหลือที่เกิดผลเติบโตอย่างไม่สิ้นสุด ดังที่นายแพทย์มนูรีร์สได้ให้ความเห็นต่อเรื่องผลที่ได้รับจากความช่วยเหลือของ IIROSA ว่า

“การได้รับทุนจากเงินบริจาคขององค์กรมุสลิมเป็นเครื่องเตือนเราว่าจะต้องตั้งใจเรียนให้เต็มที่ เพราะเราได้รับโอกาสจากอัลลอฮ์มากกว่าอีกหลายคน ซึ่งจากเดิมที่ผมมีพื้นฐานอ่อนก็สามารถฝ่าฟันมาได้จนสำเร็จการศึกษา และบอกกับตัวเองว่า ครั้งหนึ่งของชีวิตจะต้องอุทิศให้สังคม การได้รับทุนช่วยเหลือจากต่างประเทศไม่ว่าจากองค์กรไหนก็ตาม ส่งผลให้ผู้ที่ได้รับทุนเกิดพันธสัญญาทางใจ ว่าจะต้องคืนโอกาสดีๆ ที่ได้รับจากเงินบริจาคกลับคืนสู่สังคม”⁴⁸

ตัวอย่างของผลจากปณิธานที่นายแพทย์มนูรีร์สตั้งไว้ข้างต้น ได้แก่ การให้ทุนสนับสนุนกลุ่มอาสาสมัครขัดเกลาและพัฒนาเยาวชนจำนวน 30-50 คน เดือนละ 5 พันบาทเป็นเวลา 3 ปี เป็นผู้ประสานงานกับสหกรณ์อิสลามในโครงการให้ทุนแก่นักศึกษาแพทย์ เดือนละ 5 พันบาท นอกจากนี้ ยังอนุมัติทุนให้ยืมจำนวน 1 แสน 5 หมื่นบาท จากโรงพยาบาลรวมแพทย์กระบี่ให้แก่นักศึกษาแพทย์ในจังหวัดยะลาที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ ทั้งนี้โดยได้รับการประสานงานจากอาจารย์ซอและห์ผู้อำนวยการ IIROSA สำหรับโรงพยาบาลรวมแพทย์กระบี่นั้น เป็นโรงพยาบาลเอกชนที่ดำเนินงานในเชิงธุรกิจสงเคราะห์และสามารถพึ่งตนเองได้จากเงินที่รักษาคนไข้โดยไม่ต้องพึ่งเงินจากต่างประเทศ

⁴⁸ สัมภาษณ์ มนูรีร์ส โบกาเด็ม, ผู้อำนวยการโรงพยาบาลรวมแพทย์จังหวัดกระบี่, 9 ธันวาคม 2549.

ขณะเดียวกันก็มีนโยบายเพื่อการกุศลโดยไม่จำกัดศาสนา เช่น ให้เด็กกำพร้ารักษาฟรี เด็กพิการลดครึ่งราคา ลดค่ารักษาพยาบาลให้คนยากไร้ คนเดินทางเร่ร่อน (ส่วนใหญ่เป็นแรงงานจากพม่าและภาคอีสาน) แจกจ่ายตุ๋ยาแก้มัสญิด จัดหน่วยแพทย์อาสาและวิทยากรบริการชุมชน เป็นต้น

- **ศูนย์บริการวิชาการอิสลาม** ตั้งอยู่ที่ซอยรามคำแหง 53 เปิดบริการให้นักศึกษาและประชาชนทั่วไปทั้งที่เป็นมุสลิมและไม่ใช่มุสลิมได้ค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับวิชาการอิสลาม โดยจัดทำเป็นห้องสมุด ขณะเดียวกันก็บริการตอบคำถามสำหรับผู้ที่สนใจอิสลาม รวมทั้งเปิดสอนหลักสูตรวิชาต่างๆ ให้บุคคลทั่วไปได้ศึกษาโดยไม่คิดค่าเล่าเรียน เช่น ภาษาอาหรับและภาษามาเลย์ในระดับต่างๆ ภาษาอังกฤษจากบทความอิสลาม ความรู้เบื้องต้นสู่ความเข้าใจอิสลาม และประวัติศาสตร์อิสลาม เป็นต้น นอกจากนี้ยังจัดพิมพ์หนังสือเพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับอิสลามที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาสังคมอีกเป็นจำนวนมาก แต่หลังจากเปิดบริการได้เพียง 3 ปีก็ต้องถูกปิดลงเนื่องจากขาดงบประมาณ โดยที่ปัจจุบันยังคงค้างค่าเช่าอาคารอยู่ 7 หมื่นบาท

- **โครงการจัดตั้งสถาบันศึกษาและวิจัยอัลกุรอาน** มีวัตถุประสงค์เพื่อให้สังคมให้ความสำคัญกับการศึกษาค้นคว้าคำสอนของอัลกุรอานมาปฏิบัติในชีวิตประจำวันอย่างเป็นรูปธรรม และเป็นประโยชน์ต่อสังคม รวมทั้งเพื่อเป็นการสนับสนุนและอนุรักษ์การทำงามีร์อัลกุรอาน ตลอดจนผลิตนักปราชญ์แห่งอัลกุรอาน ครูสอนอัลกุรอาน และอิหม่ามที่มีคุณภาพ รวมทั้งผลิตปัญญาชนในสาขาวิชาอื่นๆ ให้มีอัลกุรอานเป็นความรู้พื้นฐาน

อย่างไรก็ตามโครงการนี้ต้องหยุดชะงักลงตั้งแต่ยังไม่ได้เริ่มก่อสร้างสถานที่ ซึ่งแต่เดิมได้วางแผนจะจัดสร้างในอำเภอกรงปินัง จังหวัดยะลา แต่เกิดอุปสรรคดังที่จะกล่าวถึงในหัวข้อปัญหาในการดำเนินงาน แต่ถึงกระนั้นโครงการนี้ก็ได้รับริเริ่มดำเนินโครงการนำร่องในโครงการโรงเรียนสอนท่องจำอัลกุรอาน ซึ่งใช้งบประมาณไปแล้วกว่า 1 ล้าน 5 แสนบาท

- **โรงเรียนสอนท่องจำอัลกุรอาน “ประทีปวิทยาทาน”** เป็นโครงการที่เป็นนโยบายและถูกเสนอมาจากองค์กรแม่โดยตรงเพื่อเตรียมความพร้อมในการจัดตั้งสถาบันศึกษาและวิจัยอัลกุรอาน โดยเปิดรับนักเรียนจำนวน 40 คนเข้ามาอยู่แบบกินนอน ได้รับสวัสดิการทั้งอาหาร เสื้อผ้า และอุปกรณ์การเรียน ส่วนใหญ่เป็นเด็กจากทางภาคใต้ ซึ่งบุคลากรของ IIROSA ได้คัดเลือกเด็กที่มีฐานะยากจนและมีปัญหาทางด้านครอบครัวแต่มีผลการเรียนดี เพื่อเป็นการช่วยเหลือเด็กที่ไม่กำพร้าแต่มีฐานะยากจนในอีกทางหนึ่ง อย่างไรก็ตามโครงการนี้ดำเนินการได้ 2 ปีก็ต้องถูกปิด เนื่องจากขาดงบประมาณ

4.3.5. โครงการให้บริการด้านสุขภาพ

โครงการให้บริการด้านสุขภาพเป็นโครงการหนึ่งที่ IIROSA ให้ความสำคัญและจัดขึ้นเป็นประจำในหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นโครงการเผยแพร่ความรู้ด้านสาธารณสุข เช่น จัดประชุมอบรม จัดทำจุลสารและวารสารเผยแพร่ความรู้ทางด้านสุขอนามัยและการบริโภคอย่างสุขลักษณะ โครงการตรวจสุขภาพประจำปี โครงการเข้าสู่นัดหมู่ เป็นต้น ซึ่งโครงการเหล่านี้เน้นกลุ่มเป้าหมายที่มีฐานะยากจน และกลุ่มที่ได้เข้าร่วมในโครงการอื่นๆ ของ IIROSA เช่น เด็กกำพร้า ผู้ปกครอง ตลอดจนชาวบ้านในชุมชนที่อยู่ใกล้เคียงกับศูนย์สาธิตฯ และในชุมชนที่เป็นเครือข่ายมัสญิดของ IIROSA โดยมีทีมงานที่จบการศึกษาทางด้านแพทยศาสตร์ พยาบาลศาสตร์และสาธารณสุข ทั้งที่เป็นบุคลากรของ IIROSA และที่เป็นอาสาสมัครเข้ามาช่วยเหลือเป็นผู้ดำเนินงาน

นอกจากการดำเนินการด้วยตนเองแล้ว IIROSA ยังได้สนับสนุนกิจกรรมในด้านสาธารณสุข โดยให้เงินสนับสนุนในการก่อตั้งคลินิกและสถานพยาบาลเอกชนของมุสลิมด้วย เช่น คลินิกปัตตานี การแพทย์ และนราการแพทย์ เป็นต้น

4.3.6. โครงการฝึกฝนวิชาชีพ

การฝึกฝนวิชาชีพเป็นอีกหนึ่งโครงการเสริมที่ IIROSA จัดให้กับกลุ่มเป้าหมายที่ได้รับความช่วยเหลือจากโครงการอื่นของ IIROSA ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้ด้อยโอกาสมีวิชาชีพติดตัวเพื่ออยู่รอดได้โดยไม่ต้องรอความช่วยเหลือหรือพึ่งพาเงินบริจาคตลอดไป

4.3.7. โครงการสนับสนุนกิจกรรมตามเทศกาล

การสนับสนุนกิจกรรมตามเทศกาลเป็นโครงการที่มักจะได้รับงบประมาณอย่างต่อเนื่อง เพราะเทศกาลทางศาสนาของอิสลามมีอยู่ทุกปี และหลักการของศาสนาที่สนับสนุนให้บริจาคแก่ผู้ด้อยโอกาส ให้มีโอกาสปฏิบัติศาสนกิจและเฉลิมฉลองในเทศกาลและวันสำคัญทางศาสนาอย่างมีความสุขเช่นเดียวกับคนทั่วไป ซึ่งในประเทศไทย ซึ่งได้สนับสนุนกิจกรรมดังต่อไปนี้

- **โครงการจัดเลี้ยงและแจกจ่ายอาหารละศีลอดในเดือนรอมฎอน** มีวัตถุประสงค์เพื่อเลี้ยงอาหารละศีลอดแก่คนยากจนและผู้ที่มีรายได้น้อยในช่วงเทศกาลถือศีลอดในเดือนรอมฎอนของทุกปี โดยจัดโครงการในหลายลักษณะ เช่น แจกอินทผลัมให้แก่มัสญิด ชุมชน สถาบันการศึกษา สมาคม ชมรม หรือแม้กระทั่งในเรือนจำ ส่วนการเลี้ยงอาหารก็มีทั้งที่จัดงานเลี้ยงละศีลอดและเชิญกลุ่มเป้าหมายมาร่วมงาน และที่แจกจ่ายเงินไปตามชุมชนต่างๆ เพื่อจัดเลี้ยงละศีลอดร่วมกันที่มัสญิด

- **โครงการแจกจ่ายเนื้อกุรบานแก่คนยากจนในวันตรุษอีดิลอัฎฐา** ในวันตรุษอีดิลอัฎฐาของทุกปี อิสลามได้กำหนดให้มุสลิมทำการเชือดสัตว์พลี หรือที่รู้จักกันดีว่า “ทำกุรบาน”

และแจกจ่ายเนื้อกุรบานให้คนยากจนได้บริโภค ซึ่งในบางชุมชนชาวบ้านมีฐานะยากจน IIROSA จึงนำเงินบริจาคที่ได้รับจากชาวซาอุดีอาระเบียมาแจกจ่ายให้คนยากจนในชุมชนต่างๆ โดยผ่านองค์กรมุสลิม ชมรม มัสญิด และอาสาสมัครในแต่ละพื้นที่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้มุสลิมได้ปฏิบัติศาสนกิจของอิสลามและเข้าใจเป้าหมายที่ถูกต้องของการเชือดสัตว์พลี รวมทั้งเพื่อให้เกิดความเอื้ออาทรในสังคม

● **โครงการแจกของขวัญวันอีด** เป็นโครงการแจกจ่ายของขวัญและซื้อเสื้อผ้าชุดใหม่ให้แก่เด็กๆ ที่กำพร้าและด้อยโอกาสเพื่อให้ได้รับความสุขในวันแห่งการเฉลิมฉลองของอิสลาม

4.3.8. การให้ความช่วยเหลือกรณีฉุกเฉิน

แม้นโยบายการให้ความช่วยเหลือกรณีฉุกเฉินของ IIROSA เน้นกลุ่มเป้าหมายที่ได้รับบาดเจ็บหรือรอนจากภัยสงครามและภัยธรรมชาติ แต่ในทางปฏิบัติแล้ว IIROSA ให้ความสำคัญกับกลุ่มที่ทุกข์ร้อนจากภัยสงครามมากกว่า ดังนั้น IIROSA ในประเทศไทยจึงไม่ค่อยได้รับงบประมาณในส่วนนี้ เนื่องจากในช่วงเวลาที่ผ่านมายังไม่มีกลุ่มเป้าหมายดังกล่าว และแม้ในปัจจุบันจะมีสถานการณ์ความไม่สงบในภาคใต้และมีผู้ได้รับผลกระทบจำนวนมาก แต่ก็ประจวบเหมาะับช่วงเวลาที่ IIROSA ประสบกับภาวะชะงักงันในการดำเนินงานในประเทศไทยประกอบกับความไม่ไว้วางใจของภาครัฐที่มีต่อองค์กรในช่วงหลังเหตุการณ์ 9/11 และผสมรวมกับสถานการณ์ภาคใต้ในช่วงแรกหลายฝ่ายยังมองในลักษณะที่เชื่อมโยงกับความช่วยเหลือจากต่างประเทศและขบวนการก่อการร้ายสากล ดังนั้น IIROSA จึงต้องวางตัวเองให้ออกห่างจากปริมณฑลของสถานการณ์และดำเนินการอย่างระมัดระวังและรัดกุมให้มากที่สุดเพื่อมิให้เปิดโอกาสให้ถูกกล่าวหา

อย่างไรก็ตามในอดีต IIROSA สำนักงานประเทศไทยก็เคยได้รับงบประมาณส่วนนี้ในการช่วยเหลือผู้ลี้ภัยชาวเขมรที่เดือดร้อนจากสงคราม ในขณะที่การบรรเทาทุกข์แก่ผู้ประสบภัยธรรมชาตินั้น IIROSA เคยเข้ามาให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ประสบภัยจากพายุเฮอร์มิเคนเมื่อปี 1988 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ผู้บริหารระดับสูงจากสำนักงานใหญ่เดินทางมาสำรวจพื้นที่ด้วยตนเอง รวมทั้งการช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัยในกัมพูชาเป็นเงิน 16,900 เหรียญสหรัฐฯ เมื่อปี 2000 ด้วย* แต่ในกรณีอื่นๆ ทั้งอัคคีภัย อุทกภัย โคลนถล่ม และภัยหนาวนั้น IIROSA สำนักงานประเทศไทยมักจะไม่ค่อยได้รับงบประมาณส่วนนี้จากสำนักงานใหญ่อย่างเป็นทางการเป็นลำเป็นสัน (อ่านรายละเอียดในหัวข้อปัญหาในการดำเนินงาน) บุคลากรของ IIROSA จึงใช้วิธีการเรียกรับเงินบริจาคจากมูลนิธิและประชาชนในพื้นที่ประกอบกัน เช่น โครงการ

* ดูรายละเอียดจากจดหมายในภาคผนวก ค หน้า 309.

แจกอาหารและเครื่องนุ่งห่มแก่ผู้ประสบภัยหนาวในภาคเหนือ การแจกถุงยังชีพแก่ผู้ประสบอุทกภัยในพื้นที่ต่างๆ และการช่วยเหลือผู้ประสบภัยสึนามิ เป็นต้น

สำหรับกรณีความเดือดร้อนอันเกิดจากภัยสึนามิที่สาดเข้าถล่มชายฝั่งของ 7 ประเทศในเอเชียใต้และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งรวมพื้นที่ในภาคใต้ตอนบนฝั่งอันดามันของประเทศไทย เมื่อปลายปี 2004 และคร่าชีวิตผู้คนกว่า 285,000 คนนั้น IIRISA ได้ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ประสบภัยทั้งโดยการส่งหน่วยแพทย์เคลื่อนที่และหน่วยบรรเทาทุกข์โดยตรง เช่น ในอินโดนีเซียและศรีลังกา และโดยการส่งงบประมาณและวัสดุปัจจัยผ่านทางหน่วยงานของสหประชาชาติรวมทั้งสถานเอกอัครราชทูตและสถานกงสุลชาชาติอาระเบียในประเทศต่างๆ รวมถึงประเทศไทย ซึ่งในระยะแรกนั้น IIRISA ได้ใช้งบประมาณรวม 4 ล้านบาท (ราว 40 ล้านบาท) ในการแจกจ่ายวัสดุยังชีพต่างๆ ที่จำเป็นแก่ผู้ประสบภัยใน 7 ประเทศ⁴⁹ นอกจากนี้ ชาวชาชาติอาระเบียยังได้ร่วมกันบริจาคเงินจำนวนกว่า 250 ไร่⁵⁰ (ประมาณ 2,500 ล้านบาท) รวมทั้งวัสดุปัจจัยอื่นๆ ให้แก่ผู้ประสบภัยผ่านรายการโทรทัศน์เพื่อการกุศลของชาชาติอาระเบียเมื่อวันที่ 6 มกราคม 2005 ซึ่ง IIRISA ก็เป็นส่วนหนึ่งในกิจกรรมดังกล่าวด้วย

5. สภาพปัญหาและการปรับตัวในการดำเนินงานของ IIRISA ในประเทศไทย

ปัญหาในการดำเนินงานของ IIRISA ในประเทศไทย สามารถจำแนกปัญหาได้เป็น 2 กลุ่มซึ่งประกอบด้วย ปัญหาจากการบริหารงานและนโยบายขององค์กรแม่ และปัญหาที่เป็นผลกระทบจากเหตุการณ์ 9/11 ดังรายละเอียดต่อไปนี้

5.1. ปัญหาจากการบริหารงานและนโยบายขององค์กรแม่

5.1.1. โครงการที่ได้รับไม่สอดคล้องกับความต้องการของพื้นที่ เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นจากสาเหตุ 2 ประการ คือ ประการที่หนึ่ง การจัดสรรโครงการของ IIRISA มิได้ทำบนพื้นฐานการวิจัยเรื่องความต้องการของประชาชนในแต่ละท้องถิ่นอย่างแท้จริง เนื่องจาก IIRISA มิได้จัดสรรงบประมาณสำหรับการทำวิจัยให้กับสำนักงานสาขา โดยเป็นเพียงแค่การลงสำรวจพื้นที่ซึ่งมีงบประมาณอย่างจำกัดและในบางโครงการก็ไม่มีงบประมาณให้ ส่วนประการที่สองคือ การจัดสรรโครงการของสำนักงานใหญ่มักจะพิจารณาโดยขึ้นอยู่กับภาระสนับสนุนของผู้บริจาค โดยพบว่าโครงการส่วนใหญ่ที่เสนอขึ้นไปโดยสำนักงานสาขานั้น หากเป็นโครงการใหม่หรือไม่ตรงกับโครงการที่

⁴⁹ "IIRISA Provides SR4m of Relief Materials to Victims of Tsunami in Asian Countries," *IIRISA Bulletin* 1, 23 (29 April 2005): 3-4.

⁵⁰ "SR250 Million Donated to Tsunami Victims," *IIRISA Bulletin* 1, 23 (29 April 2005): 1.

มีอยู่ก็มักจะไม่ผ่านการพิจารณา สาเหตุ 2 ประการข้างต้นจึงทำให้โครงการของ IIROSA มีลักษณะค่อนข้างตายตัวโดยกำหนดจากองค์กรแม่ลงมา ซึ่งเป็นโครงการที่ตอบสนองของความเดือดร้อนในลักษณะสากลที่มีในหลายประเทศ แต่ไม่อาจตอบสนองในปัญหาความเดือดร้อนย่อยที่มีลักษณะเฉพาะตามท้องถิ่นในบางโครงการ ทำให้โครงการที่สำนักงานสาขาได้รับบางส่วนไม่สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของคนในพื้นที่ แต่ทั้งนี้ก็ได้หมายความว่า โครงการที่จัดส่งมาไม่มีความจำเป็นหรือไม่เป็นที่ต้องการ เพียงแต่ยังไม่ใช่ลำดับความต้องการ (priority) ชั้นสูงสุดที่จำเป็นสำหรับชุมชน เช่น เงินบริจาคที่ส่งมาเป็นเงินที่ต้องการให้สร้างมัสญิด ซึ่งชุมชนเองก็ต้องการมัสญิด แต่มีความต้องการด้านอื่นๆ มากกว่า เช่น โรงเรียนตาดีกา หรืออาหาร แต่ก็ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้เนื่องจากเป็นสิทธิของผู้บริจาคที่หลักศาสนารับรองรวมทั้งเป็นระเบียบขององค์กรที่ให้ความเคารพเจตนารมณ์ของผู้บริจาค

ส่วนในประเด็นที่ IIROSA มีหลักในการดำเนินงานว่าทุกโครงการต้องขึ้นอยู่กับเจตนารมณ์ของผู้บริคนั้นแม้จะเป็นผลดีในการตรวจสอบ แต่ก็ยังเป็นข้อจำกัดในการทำงานด้วยเช่นกัน ดังตัวอย่างหนึ่งที่เป็นปัญหาท้าทาย คือการที่โครงการช่วยเหลือเด็กส่วนใหญ่มักเป็นโครงการที่ให้แกเด็กกำพร้าและไม่สามารถนำไปใช้ในโครงการอื่นได้ ในขณะที่สภาพความเป็นจริงในพื้นที่นั้นยังมีเด็กยากจนที่ไม่ได้กำพร้าอีกเป็นจำนวนมาก เช่น เด็กยากจนบางคนที่มีมารดาเสียชีวิต แต่บิดายังมีชีวิตอยู่ แต่ในทางศาสนาอิสลามไม่จัดว่าเป็นเด็กกำพร้า* หรือเด็กที่พ่อแม่แยกทางกัน เป็นต้น ซึ่งเด็กเหล่านี้หลายกรณีมีความลำบากและสมควรได้รับทุนยิ่งกว่าเด็กกำพร้าเสียอีก แม้กระนั้นโครงการที่ให้ความช่วยเหลือคนยากจนก็ได้ถูกจัดสรรให้ประเทศไทย เนื่องจากมีประเทศอื่นที่มีฐานะยากจนมากกว่าอีกทั้งงบประมาณที่ได้รับจากผู้บริคนั้นมีส่วนที่ผู้บริคนั้นตั้งเจตนาว่าบริจาคให้เด็กกำพร้ามากกว่า ส่วนที่บริจาคให้กับคนยากจนทั่วไป ซึ่งปัญหานี้ผู้บริหารของ IIROSA ในประเทศไทยมีแนวคิดว่าหากไม่สามารถเจรจากับผู้บริจาคโดยตรงเพื่อให้เปลี่ยนเจตนาที่จำเป็นต้องทำความเข้าใจและชี้แจงกับองค์กรแม่ ประชาชนผู้บริจาค รวมทั้งนักการศาสนาให้เข้าใจถึงความไม่สอดคล้องของบางโครงการที่

* เด็กกำพร้า ตามบทบัญญัติของศาสนาอิสลามนั้น หมายถึง เด็กที่กำพร้าบิดาเท่านั้น ส่วนเด็กที่กำพร้ามารดาไม่ถือว่าเป็นเด็กกำพร้าที่มีสิทธิในทางศาสนา ที่สามารถรับความช่วยเหลือในฐานะของ “เด็กกำพร้า” ทั้งนี้เนื่องจากอิสลามให้ความสำคัญกับเด็กกำพร้า จึงได้กำหนดบทบัญญัติในเรื่องเด็กกำพร้าเป็นการเฉพาะ ซึ่งการกำหนดสิทธิในลักษณะข้างต้นมีความผูกพันกับเรื่องของการให้ความช่วยเหลือทางด้านค่าใช้จ่ายและปัจจัยยังชีพเป็นหลัก ซึ่งอิสลามมองว่าเด็กที่กำพร้าบิดามีความลำบากมากกว่าเด็กที่กำพร้ามารดา เนื่องจากโครงสร้างครอบครัวที่อิสลามได้วางรูปแบบไว้นั้น ความรับผิดชอบในการจัดหาเลี้ยงดูมาให้ภรรยาและครอบครัวเป็นหน้าที่ของสามีเท่านั้น ส่วนภรรยาทำหน้าที่ในการปรนนิบัติสามี อบรมดูแลลูก และดูแลกิจการภายในครอบครัว เพราะสถานที่ที่อิสลามมองว่าเหมาะสมกับสตรีก็คือในบ้าน เนื่องจากนอกบ้านเต็มไปด้วยความไม่ปลอดภัย ซึ่งในประเด็นนี้มักถูกตะวันตกโจมตีว่าเป็นการกดขี่สตรี ทั้งๆ ที่ในมุมมองของอิสลามนั้นถือเป็นการปกป้องและให้เกียรติสตรี อย่างไรก็ตาม หากมีความจำเป็นที่ภรรยาจะต้องช่วยสามีทำงาน ศาสนาก็อนุญาต แต่มีเงื่อนไขว่าการทำงานดังกล่าวจะต้องปลอดภัยและไม่ล่อแหลมต่อการถูกทำลายคุณค่าของสตรี รวมทั้งเรื่องภายในบ้านจะต้องไม่ขาดตกบกพร่อง เพราะถือเป็นหน้าที่หลัก

ได้รับกับความต้องการที่แท้จริงในพื้นที่ โดยอาจจะให้ลูกมาอธิบายแก่ผู้บริจาคว่า การให้ทุน และอุปการะแก่เด็กที่ไม่กำพร้าแต่ยากจนก็ได้ผลบุญเช่นเดียวกัน ส่วนการช่วยเหลือเด็กยากจนนั้นก็ยังคงต้องดำเนินต่อไปแม้ว่าจะไม่มีงบประมาณที่จัดสรรโดยตรงก็ตาม โดยทำในลักษณะที่ให้ความช่วยเหลือผ่านโครงการอื่นๆ ของ IIROSA เช่น การให้บริการด้านสุขภาพ การแจกเนื้ออุรบาน แจกของขวัญวันอีสเตอร์ การให้ทุนการศึกษาแก่เด็กเรียนดี เป็นต้น นอกจากนี้ ยังประสานขอความช่วยเหลือจากองค์กรการกุศลในท้องถิ่นหรือหน่วยงานของรัฐ

นอกจากนี้ปัญหาอีกประการหนึ่งที่เกิดขึ้นมาจากข้อจำกัดของโครงการก็คือ โครงการก่อสร้างมัสยิดบางแห่งมีงบประมาณที่ไม่เพียงพอต่อความต้องการของชุมชน เช่น ชุมชนต้องการสร้างมัสยิดหลังใหญ่ที่ต้องใช้งบประมาณ 6 แสนบาท ในขณะที่งบประมาณที่ให้มานั้นมีเพียง 3 แสนบาท แต่ที่เป็นปัญหานั้นเพราะผู้บริจาคบางรายต้องการให้เงินบริจาคของตนสร้างมัสยิดได้ทั้งหลังและไม่ต้องการให้สมทบกับเงินอื่น ซึ่ง IIROSA ก็ต้องเคารพเจตนารมณ์ของผู้บริจาค เนื่องจากในมิติของการบริจาคเงินนั้น แรงจูงใจที่ทำให้ IIROSA ได้รับเงินบริจาคเป็นจำนวนมากในโครงการก่อสร้างมัสยิดก็คืออวณะของท่านศาสนทูตมุฮัมมัด (ซ.ล.) เกี่ยวกับความประเสริฐในการสร้างมัสยิดจากตัวบทหะดีษที่รายงานโดยอุษมานว่า ท่านศาสนทูต (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า

“ผู้ใดที่สร้างมัสยิดเพื่ออัลลอฮ์ โดยหวังความโปรดปรานจากอัลลอฮ์ อัลลอฮ์ จะสร้างบ้านให้เขาหนึ่งหลังในสวรรค์”⁵¹

หะดีษข้างต้นทำให้เงินที่บริจาคที่ได้รับมักจะเป็นเงินก้อนใหญ่ที่ผู้บริจาคเจตนาให้สร้างมัสยิดทั้งหลัง ส่งผลให้ชื่อโครงการสร้างมัสยิดแต่ละหลังมักเป็นไปตามชื่อของผู้บริจาคและมีงบประมาณเป็นไปตามจำนวนเงินที่ได้รับบริจาค * เมื่อเป็นเช่นนี้เงินบริจาคในบางโครงการที่มีงบประมาณน้อยแต่เพียงพอสำหรับการสร้างมัสยิดหลังเล็ก จึงไม่เป็นที่ต้องการของบางชุมชนที่มีสัปบุรุษจำนวนมากและต้องการมัสยิดหลังใหญ่ อย่างไรก็ตาม ผู้บริจาคบางรายก็ได้ปิดกั้นการสมทบกับเงินก้อนอื่น เช่น ที่มัสยิดรอกกีเยาะห์ อัลซากอร์ ในโรงเรียนศรีฟ้ารีดาบารูวิทยา ต.โกตาบารู อ.รามัน จ.ยะลา ที่ได้รับเงินบริจาคจำนวน 720,000 บาท จากนางรอกกีเยาะห์ อัลซากอร์ ชาวซาอูดี

⁵¹ ซัยยิด ซาบิก, ฟิกฮฺซุนนะฮ์ เล่ม 1. แปลโดย สมาคมนักเรียนเก่าอาหรับ, (กรุงเทพฯ: จิรัฏการพิมพ์, 2542), หน้า 422.

* หากพิจารณารายละเอียดในภาคผนวก ข หน้า 336 ก็จะเห็นได้ว่างบประมาณในการสร้างมัสยิดแต่ละแห่งนั้นมีจำนวนที่แตกต่างกัน

อาระเบีย ก็สามารถสร้างโดยใช้เงินที่ร่วมบริจาคโดยชาวบ้านและคุณวันมูหะมัดนอร์ มะทา ซึ่งใช้งบประมาณรวมทั้งสิ้น 2,500,000 บาท⁵²

ซึ่งในปัญหานี้หาก IIROSA ไม่สามารถเจรจากับทางผู้บริจาคได้แล้ว ก็สามารถทำได้เพียงแค่ใช้วิธีการสำรวจข้อมูลว่าชุมชนใดที่มีความต้องการที่สอดคล้องกับงบประมาณที่ได้รับมา

5.1.2. ความล่าช้าในการพิจารณาโครงการ แม้ว่าวิธีการพิจารณาโครงการของ IIROSA จะมีจุดเด่นในด้านการควบคุมการใช้จ่ายงบประมาณอย่างรัดกุม แต่ขั้นตอนการพิจารณาดังกล่าวก็ประสบปัญหาในเรื่องความล่าช้า เนื่องจากในเบื้องต้นจะต้องสำรวจพื้นที่และสภาพปัญหาจากนั้นก็สรุปข้อมูลและยื่นเสนอโครงการพร้อมทั้งของงบประมาณไปยังสำนักงานใหญ่ ซึ่งกว่าจะพิจารณาอนุมัติก็ต้องใช้ระยะเวลาอันยาวนาน หรือที่ยิ่งไปกว่านั้นคือไม่อนุมัติโครงการ ซึ่งทำให้ไม่ทันการณ์ต่อการบรรเทาความเดือดร้อนบางประเภทที่จำเป็นต้องให้ความช่วยเหลือแบบทันที่หรือในระยะสั้นๆ ของเหตุการณณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง โครงการด้านการบรรเทาทุกข์จากภัยธรรมชาติ เช่น น้ำท่วม โคลนถล่ม และสึนามิ เป็นต้น ซึ่งจำเป็นต้องมีความรวดเร็วในการรับมือกับปัญหาความเดือดร้อน แต่สำนักงานใหญ่ไม่ได้จัดสรรงบประมาณสำรองในส่วนนี้ให้กับทางสำนักงานสาขาในประเทศไทย เนื่องจากการดำเนินการในทุกโครงการจะต้องได้รับการอนุมัติจากสำนักงานใหญ่ ซึ่งในประเด็นนี้บุคลากรของ IIROSA คนหนึ่งได้สะท้อนปัญหาให้ฟังว่า

“ในโครงการช่วยเหลือกรณีฉุกเฉิน เช่น น้ำท่วม ภัยหนาว ถ้าขึ้นรอเงินจากสำนักงานใหญ่ กว่าเงินจะมาถึงน้ำก็แห้ง หรือว่าเสื้อกันหนาวจะมาก็หมดหน้าหนาวพอดี เพราะคนที่เดือดร้อนนั้นเขาต้องการความช่วยเหลือแบบฉุกเฉินในระยะแรกของเหตุการณณ์”⁵³

ยิ่งไปกว่านั้นหากจะให้บุคลากรสำรองจ่ายเงินไปก่อนล่วงหน้านั้นก็ไม่มั่นใจว่าทางสำนักงานใหญ่จะอนุมัติโครงการหรือไม่ ดังนั้นสำนักงานใหญ่จึงใช้วิธีการส่งบุคลากรในระดับที่สามารถตัดสินใจได้ลงไปสำรวจพื้นที่และให้ความช่วยเหลือโดยตรง แต่ถึงกระนั้นก็ไม่ครอบคลุมทุกเหตุการณณ์และพื้นที่ ซึ่งประเทศไทยเองนอกเหนือจากในช่วงพายุเกย์ในระยะบุกเบิกของ IIROSA ในประเทศไทยแล้ว ก็ไม่เคยได้รับความช่วยเหลือในลักษณะดังกล่าวอีกเลย ความช่วยเหลือในกรณีฉุกเฉินจากภัยธรรมชาติจึงนับได้ว่าไม่ใช่ภารกิจหลักของ IIROSA ในประเทศไทย

⁵² สัมภาษณ์ คอลีลีเอระมัน ดือราแม, ผู้จัดการและผู้รับใบอนุญาตโรงเรียนศรีฟารีดาบารูวิทยา, 21 กันยายน 2549.

⁵³ สัมภาษณ์ ประสพ สุโชะ, รองหัวหน้าฝ่ายสังคมสงเคราะห์ และหัวหน้างานดูแลเด็กกำพร้าตามบ้าน องค์การสงเคราะห์มุสลิมนานาชาติแห่งชาอุดีอาระเบีย สำนักงานประเทศไทย, 18 มิถุนายน 2550.

อย่างไรก็ตามแม้ว่าจะไม่ได้ดำเนินการในนาม IIROSA แต่บุคลากรของ IIROSA ในประเทศไทยก็ยังคงตระหนักถึงหน้าที่ของตนที่จะมีส่วนร่วมกับความทุกข์ยากจากภัยธรรมชาติของประชาชนในพื้นที่ จึงได้ดำเนินการช่วยเหลือในฐานะอาสาสมัครร่วมกับองค์กรเอกชนในท้องถิ่น ซึ่งบางคนเป็นกรรมการขององค์กรด้วย เช่น มูลนิธิสงเคราะห์เด็กกำพร้าและการกุศลที่ลงพื้นที่แจกจ่ายอาหาร เครื่องนุ่งห่ม และข้าวของเครื่องใช้ที่จำเป็นแก่ผู้เดือดร้อนในจากภัยสึนามิในจังหวัดกระบี่ พังงา ภูเก็ต และระนอง

5.2. ปัญหาที่เป็นผลกระทบจากเหตุการณ์ 9/11

เหตุการณ์ 9/11 เป็นจุดเปลี่ยนสำคัญต่อโครงสร้างระบบระหว่างประเทศที่ไม่เพียงแต่ส่งผลกระทบต่อตัวแสดงที่มีบทบาทสำคัญและโดดเด่นในระบบเท่านั้น หากยังรวมถึงตัวแสดงเล็กๆ อย่าง IIROSA ด้วย ซึ่ง IIROSA ก็เป็นเช่นเดียวกับองค์กรการกุศลอื่นๆ ในโลกมุสลิมที่ได้รับผลกระทบจากนโยบายการต่อต้านการก่อการร้ายของสหรัฐอเมริกาซึ่งมีสมมติฐานว่าเครือข่ายองค์กรก่อการร้ายสากลได้รับการสนับสนุนทางด้านงบประมาณจากองค์กรการกุศลมุสลิม ทำให้ IIROSA ถูกเพ่งเล็งเป็นที่หวาดระแวง รวมทั้งถูกสกัดกั้นการทำงานในทุกภูมิภาคทั้งในระดับองค์กรแม่และองค์กรสาขา

ในส่วนขององค์กรแม่นั้น ต้องเผชิญกับปัญหาการตั้งข้อสงสัยว่าเป็นแหล่งทุนสนับสนุนกลุ่มก่อการร้าย เช่นในสหรัฐอเมริกาที่ IIROSA เป็นหนึ่งในองค์กรมุสลิมที่ถูกฟ้องร้องว่าให้การสนับสนุนกลุ่มอัลกออิดะฮ์ แต่ท้ายที่สุด IIROSA ก็สามารถพ้นจากข้อกล่าวหาดังกล่าวได้ เมื่ออัยการชาวอเมริกันได้กล่าวระหว่างการพิจารณาคดีในศาลที่สหรัฐอเมริกาว่า

“ข้อกล่าวหาต่อ IIROSA เป็นสิ่งที่ไม่มีความจริง เพราะหลังจากที่ได้พิจารณาหลักฐานทางการเงินของ IIROSA ทั้งหมดอย่างถี่ถ้วนแล้ว พบว่าไม่มีหลักฐานที่จะเอาผิดกับ IIROSA หรือสามารถพิสูจน์ได้ว่า IIROSA มีความเชื่อมโยงกับกลุ่มก่อการร้าย”⁵⁴

นอกจากนี้ IIROSA ยังถูกสกัดกั้นในการส่งเงินผ่านธนาคารหลายแห่งไปยังบางประเทศ รวมทั้งมีการสร้างความเคลงใจให้เกิดขึ้นกับผู้บริจาค แต่ถึงกระนั้น IIROSA ก็ยังคงได้รับการสนับสนุนจากผู้บริจาคอย่างต่อเนื่อง⁵⁵ ขณะที่ท่าทีของประเทศที่รับความช่วยเหลือจาก IIROSA นั้นก็มีลักษณะแตกต่างกันไป บางส่วนยังคงมีความสัมพันธ์ที่ดี บางส่วนอาจจะระแวงสงสัย และบางส่วนก็

⁵⁴ “Interview IIROSA Secretary-General to ‘Al Hayat’ Newspaper: ‘IIROSA Does Not Have Anything to Do With Terrorism,’” *IIROSA Bulletin* 1, 23 (29 April 2005): 6.

⁵⁵ *Ibid.*, p. 7.

มีมาตรการและท่าทีที่ค่อนข้างรุนแรง เช่น ในมอริเตเนียที่รัฐบาลประกาศยกเลิกข้อตกลงที่เคยลงนามร่วมกันไว้ โดยไม่เปิดเผยถึงเหตุผลของการตัดสินใจ⁵⁶ ส่วนที่ฟิลิปปินส์ก็มีการประกาศอายัดบัญชีของ IIROSA เป็นต้น

สำหรับสิ่งที่เกิดขึ้นกับ IIROSA และองค์กรการกุศลมุสลิมอื่นๆ ทั่วโลกนั้น มุมมองสำคัญประการหนึ่งที่ไม่สามารถละเลยที่จะกล่าวถึงได้ก็คือ มุมมองที่เห็นว่า การสกัดกั้นการทำงานขององค์กรการกุศลมุสลิมที่เกิดขึ้นทั่วโลกนั้นเป็นแผนการหนึ่งของโลกตะวันตกที่จะขัดขวางการทำงานของฟื้นฟูและเผยแพร่ศาสนาของอิสลามโดยอาศัยเหตุการณ์ 9/11 เป็นบริบทที่สำคัญในการสร้างเครื่องมือขัดขวาง ซึ่งเป็นมุมมองที่คนทำงานของ IIROSA ในทุกระดับได้สะท้อนเป็นเสียงเดียวกัน ตั้งแต่เลขาธิการ IIROSA ในซาอุดีอาระเบียจนถึงผู้ปฏิบัติงานในประเทศไทย

ดร. อัदनาน คอลีล บาช่า เลขาธิการ IIROSA ได้ปฏิเสธอย่างแข็งขันถึงข้อกล่าวหาที่ว่า IIROSA ได้ให้ทุนสนับสนุนกลุ่มก่อการร้ายในประเทศฟิลิปปินส์ โดยกล่าวว่า “การอายัดบัญชีของ IIROSA ในฟิลิปปินส์โดยอ้างว่าเนื่องจากสงสัยว่าสนับสนุนกลุ่มก่อการร้ายนั้น เป็นการกระทำที่ไม่เป็นธรรม โดยอาศัยข้อกล่าวหาที่มีหลักฐานเลื่อนลอยและไร้มูลความจริง”⁵⁷ นอกจากนี้ยังประณามการเชื่อมโยง IIROSA กลับกลุ่มก่อการร้ายว่า “เป็นการกระทำที่มีวัตถุประสงค์เพื่อขัดขวางการทำงานบรรเทาทุกข์ของมุสลิมทั่วโลก”⁵⁸ ซึ่งบุคลากรในประเทศก็เช่นเดียวกันที่มีมุมมองว่าสิ่งที่เกิดขึ้นกับ IIROSA ในประเทศไทยไม่ได้มีสาเหตุมาจากสถานการณ์ภาคใต้ แต่เป็นสถานการณ์ภายนอกอันเป็นความพยายามของตะวันตกในการสกัดกั้นการทำงานบรรเทาทุกข์ของมุสลิมทั่วโลก

และต่อข้อซักถามของบรรดาสื่อมวลชนเกี่ยวกับการอธิบายของ IIROSA ในการปกป้องตัวเองจากข้อกล่าวหาว่าสนับสนุนการก่อการร้ายนั้น ดร. อัदनาน ได้ตอบคำถามหลายครั้งหลายคราว่า IIROSA มีระบบควบคุมและตรวจสอบการใช้งบประมาณที่เคร่งครัดเพียงพอที่จะไม่ทำให้เงินบริจาคของ IIROSA ไหลไปสู่การกระทำที่ไม่ถูกต้องและเป็นภัยต่อสังคม และ IIROSA ก็มีจุดยืนใน

⁵⁶ Ibid., p. 7.

⁵⁷ “IIRO Fund: Editorial” [Online] Available from: <http://arabnews.com/?page=7&ion=0&article=90000&d=14&m=12&y=2006> [5/10/2006].

⁵⁸ “IIROSA Slams Manila Court's Decision to Freeze Accounts,” *IIROSA Bulletin* 1, 28 (9 March 2007): 2.

การประกาศของศาลอุทธรณ์ฟิลิปปินส์ให้อายัดบัญชีของ IIROSA สาขามะนิลาเมื่อวันที่ 12 ธันวาคม 2004 ตามที่สำนักงานปราบปรามการฟอกเงินของฟิลิปปินส์ได้เป็นโจทก์ยื่นฟ้องนั้น เป็นการกระทำตามคำเรียกร้องของสหรัฐอเมริกา (ตามคำกล่าวอ้างของหน่วยงานเอง) โดยมีข้อกล่าวหาที่ปราศจากหลักฐานที่หนักแน่นว่า IIROSA ให้การสนับสนุนเครือข่ายก่อการร้ายอัลกออิดะฮ์และบุชชียาฟในฟิลิปปินส์ อย่างไรก็ตามคำสั่งศาลข้างต้นมีอำนาจบังคับใช้เพียง 28 วัน ซึ่งอาจชี้ให้เห็นถึงระดับความน่าเชื่อถือของข้อกล่าวหาจากสหรัฐฯ

การประณามการก่อการร้ายที่กระทำต่อผู้บริสุทธิ์* ทั้งนี้ส่วนหนึ่งจากประโยคของ ดร. อัดนานที่น่าสนใจและสมควรหยิบยกมากล่าวถึงก็คือ

“ผมมีความเชื่อมั่นว่าไม่มีมนุษย์ที่มีมโนธรรมคนไหนที่จะเชื่อว่า IIROSA ซึ่งทุ่มเทร่างกายแรงใจเพื่อมนุษยธรรมและการกุศล จะสามารถสมรู้ร่วมคิดกับผู้ที่กระทำการก่อการร้าย แท้จริงแล้วมือที่ให้ความช่วยเหลือและดูแลเด็กกำพร้า คนยากจน และผู้ยากไร้ จะไม่กระทำการอันใดที่จะนำไปสู่การสร้างความกลัวในสังคม”⁵⁹

ขณะที่ระดับองค์กรสาขาที่ต้องเผชิญกับสภาพปัญหาที่คล้ายคลึงกัน ซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นในประเทศไทยจะเป็นส่วนหนึ่งที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาผลกระทบของเหตุการณ์ 9/11 ได้ดังนี้

5.2.1. ความหวาดระแวง ถือเป็นปัญหาที่เรียกได้ว่าสาหัสและทำลายที่สุดที่ IIROSA ต้องเผชิญ เนื่องจากส่งผลกระทบให้เกิดปัญหาในการดำเนินงานอื่นๆ ตามมาอีกมากมาย ทั้งนี้ความหวาดระแวงที่ส่งผลให้เกิดอุปสรรคในการทำงานของ IIROSA ในประเทศไทยนั้นเกิดขึ้นกับ 3 ภาคส่วนที่สำคัญ ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐ สื่อมวลชน และประชาชนทั่วไป ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ก. ความหวาดระแวงของภาครัฐ ความหวาดระแวงของภาครัฐในประเทศไทย ที่มีต่อกิจกรรมของมุสลิมไม่ใช่สิ่งที่เพิ่งเกิดขึ้นหลังจากเหตุการณ์ 9/11 หากแต่เป็นความรู้สึกที่ฝังลึกอยู่ในวิถีคิดของเจ้าหน้าที่รัฐมาหลายยุคหลายสมัย โดยมีปัจจัยมาจากทั้งภายในและนอกประเทศ ส่วนในปัจจุบันนั้นเหตุการณ์ 9/11 รวมทั้งการก่อการร้ายสากลและสถานการณ์ความไม่สงบในภาคใต้ ถือเป็นบริบทสำคัญที่เป็นตัวเร่งให้ความรู้สึกดังกล่าวยิ่งมีความเข้มข้นมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งความรู้สึกและทัศนคติที่มีต่อการดำเนินงานขององค์กรการกุศลมุสลิม

บริบท 2 ประการสำคัญที่ทำให้มุมมองและนโยบายของภาครัฐในประเทศไทยเกิดปัญหาบางประการต่อการดำเนินงานของ IIROSA รวมทั้งองค์กรการกุศลข้ามชาติอื่นๆ ได้แก่ บริบททางด้านองค์ความรู้ และบริบททางด้านสถานการณ์ความมั่นคง ในบริบททางด้านองค์ความรู้นั้น ประเทศไทยมีการติดต่อสัมพันธ์กับโลกตะวันตกมากกว่าโลกมุสลิม กอปรกับมีชนชั้นนำและชนชั้นกลางส่วนหนึ่งที่

* ในบทความเรื่อง ‘IIROSA Condemns Hostage Taking,’ *IIROSA Bulletin* 1, 22 (10 December 2004): 2. นั้น IIROSA ได้ประณามการจับตัวประกันในอิรักและที่โรงละครในรัสเซีย พร้อมทั้งเรียกร้องให้ผู้รู้ศาสนาแสดงบทบาทในการสร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง ส่วนในอีกบทความหนึ่งเรื่อง “IIROSA Denounces Terrorist Attacks,” *IIROSA Bulletin* 1, 22 (10 December 2004): 4. นั้น บาช่าได้ประณามการวางระเบิดสถานกงสุลสหรัฐฯ ในนิวยอร์ก และแสดงความเสียใจไปยังเหยื่อของเหตุการณ์ดังกล่าว

⁵⁹ “Interview IIROSA Secretary-General to ‘Al Hayat’ Newspaper: ‘IIROSA Does Not Have Anything to Do With Terrorism,’ *IIROSA Bulletin* 1, 23 (29 April 2005): 6.

ได้รับการศึกษาจากประเทศตะวันตก อีกทั้งมีคนไทยจำนวนมากไม่น้อยที่บริโภคสื่อตะวันตก จึงปฏิเสธไม่ได้ว่ามีคนจำนวนมากที่รับเอาวิถีคิดและวัฒนธรรมตะวันตกมา แต่ขณะเดียวกันคนไทยก็ขาดความรู้ที่เพียงพอเกี่ยวกับโลกมุสลิม ทำให้เกิดความกลัวต่อสิ่งที่ไม่รู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อได้รับการตอกย้ำด้วยบริบททางด้านสถานการณ์ความมั่นคงที่เกิดขึ้นทั้งในระดับโลกและระดับท้องถิ่น คือ การก่อการร้ายสากลและการก่อความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งเป็นความจริงด้านลบของมุสลิมบางกลุ่ม และผนวกกับการสร้างมายาคติที่บิดเบือนใส่ไคล้อิสลามจากสื่อตะวันตกบางส่วน ส่งผลให้รัฐเกิดความเชื่อใจโลกตะวันตกมากกว่าโลกมุสลิมในสถานการณ์ที่ต้องเลือกข้าง ในขณะที่เดียวกันก็เกิดความหวาดระแวงต่อโลกมุสลิมแทบทุกส่วนโดยไม่สามารถแยกแยะความแตกต่างหลากหลายที่มีอยู่ภายในได้ โดยเฉพาะประเทศไทยในระยะแรกนั้นยังมองสถานการณ์ความไม่มั่นคงที่เกิดขึ้นในประเทศไทยแบบเหมารวมว่ามีต้นสายปลายเหตุที่เชื่อมโยงกันระหว่างกลุ่มก่อการร้ายสากลระดับโลกและระดับภูมิภาคกับกลุ่มก่อความไม่สงบในพื้นที่ ส่งผลให้มีการพุ่งเป้าต่อองค์การกุศลมุสลิมจากต่างประเทศเป็นพิเศษ ดังที่บุคลากรขององค์กรหลายคนได้เปิดเผยถึงความรู้สึกและให้ข้อสังเกตว่าทางราชการมีมุมมองและการปฏิบัติที่แตกต่างกันระหว่างองค์การกุศลของศาสนาอิสลามกับองค์การการกุศลและเผยแผ่ของศาสนาคริสต์และมูลนิธิของชาวจีน ที่เป็นเช่นนี้ก็เนื่องมาจากพื้นฐานความเข้าใจและระดับการให้ความไว้วางใจที่แตกต่างกัน ดังนั้นปัญหาจากมุมมองและนโยบายของรัฐที่มีต่อการดำเนินงานของ IIROSA จึงเป็นปัญหาที่เกิดจากความหวาดระแวงเป็นสำคัญ

สิ่งที่ชี้ให้เห็นถึงความหวาดระแวงดังกล่าว ได้แก่ ความสงสัยของผู้ที่อยู่ในแวดวงความมั่นคงที่ชี้ให้เห็นผ่านงานเขียนบางส่วน⁶⁰ การที่มีหน่วยงานของรัฐไม่ต่ำกว่า 10 หน่วยงานมาเยี่ยมเยียนสอบถามประวัติของบุคลากร รวมทั้งตรวจสอบการทำงานของ IIROSA และองค์กรที่เกี่ยวข้อง⁶¹ ไม่ว่าจะเป็นการตรวจสอบข้อมูลของกรมสอบสวนคดีพิเศษ หรือ ดีเอสไอ การเยี่ยมเยียนของกองอำนวยการเสริมสร้างสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ (กอ.สสส.จชต.) สำนักงานสรรพากรจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ สำนักงานป่าไม้จังหวัด เจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมือง เจ้าหน้าที่จากหน่วยปราบปรามยาเสพติด เป็นต้น โดยต่างมีความหวาดระแวงถึงการมีส่วนเกี่ยวข้องขององค์กรทั้งกับเครือข่ายการก่อการร้ายสากลและกลุ่มก่อความไม่สงบภายในประเทศ โดยที่จังหวัดเชียงรายนั้นมี

⁶⁰ เช่นใน กิตติ รัตนฉายา, ยาใหญ่ไฟโด้, (กรุงเทพฯ: สุานมีเดีย เน็ตเวิร์ค, 2548), หน้า 120-122. ที่กล่าวถึงองค์กรมุสลิมจากต่างประเทศ เช่น OIC และสันนิบาตโลกมุสลิม ว่าอาจจะมีส่วนสนับสนุนขบวนการโจรก่อการร้ายทั้งในประเทศและต่างประเทศ

⁶¹ สัมภาษณ์ ประสพ สุโชะ, รองหัวหน้าฝ่ายสังคมสงเคราะห์ และหัวหน้างานดูแลเด็กกำพร้าตามบ้าน องค์การสงเคราะห์มุสลิมนานาชาติแห่งชาอุดีอาระเบียสำนักงานประเทศไทย, 18 มิถุนายน 2550.

เจ้าหน้าที่กรมประชาสงเคราะห์ระดับผู้อำนวยการสงเคราะห์ชาวเขาเข้าไปติดต่อว่าจะช่วยพาเด็กไปเรียนที่อื่นและให้ทุน ซึ่งบุคลากร IIROSA ตั้งข้อสังเกตว่า เด็กชาวเขาที่ขาดโอกาสยังมีอีกแต่ไม่ไปช่วยสนับสนุนและกลับเจาะจงมาที่นี่ ซึ่งเด็กก็ได้รับความช่วยเหลืออยู่แล้ว และส่งถึงระดับผู้อำนวยการมาเองตั้งแต่เข้ามิด⁶² นอกจากนี้ ยังรวมไปถึงการมีข่าวลือจากคำพูดของเจ้าหน้าที่รัฐบางคนขึ้นมาข่มขู่บุคลากรของ IIROSA ในจังหวัดยะลาว่าถูกขึ้นบัญชีดำ แต่เมื่อผู้บริหารองค์กรฯ ได้ตรวจสอบกับทางผู้ว่าราชการจังหวัดก็พบว่าไม่เป็นความจริง ส่วนข้อมูลเกี่ยวกับความหวาดระแวงของรัฐและการตั้งข้อกล่าวหาของเจ้าหน้าที่รัฐอย่างไม่เป็นธรรมนั้นยังมีตัวอย่างอีกมากซึ่งจะได้กล่าวถึงในข้อ 5.2.2. ต่อไป

นอกเหนือจากสภาพข้างต้นแล้ว ความหวาดระแวงยังส่งผลให้เกิดความล่าช้าในการได้รับใบอนุญาตให้ดำเนินงานในประเทศไทยจากทางราชการ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ความล่าช้าในการพิจารณาอนุญาตให้ดำเนินงาน ในอดีตเมื่อปี 1992 IIROSA ในนาม สันนิบาตโลกมุสลิมเคยได้รับการอนุญาตจากกองงานคนต่างด้าว กระทรวงมหาดไทย ให้เข้ามาดำเนินงานในประเทศไทย โดยอาศัยอำนาจตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการเข้ามาดำเนินงานขององค์กรเอกชนต่างประเทศในประเทศไทย พ.ศ. 2530 (ค.ศ. 1987) ซึ่งนับจากนั้นเป็นต้นมาก็มีการเปลี่ยนแปลงระเบียบการรับรองการดำเนินงานขององค์กรเอกชนต่างประเทศมาหลายฉบับ จนกระทั่งถึงฉบับล่าสุดคือ ระเบียบคณะกรรมการพิจารณาการดำเนินงานขององค์กรต่างประเทศว่าด้วยหลักเกณฑ์การพิจารณาและข้อปฏิบัติเกี่ยวกับการเข้ามาดำเนินงานขององค์กรเอกชนต่างประเทศในประเทศไทยและการจัดตั้งสำนักงานภูมิภาคในประเทศไทย พ.ศ. 2543 ซึ่งในส่วนของใบอนุญาตของ IIROSA นั้นนอกจากจะต้องดำเนินการขอต่อทะเบียนอนุญาตปีต่อปีแล้ว การที่ระเบียบฉบับใหม่ออกมายกเลิกระเบียบฉบับเก่าก็ส่งผลให้ IIROSA ต้องขออนุญาตเข้ามาดำเนินงานใหม่อีกครั้ง โดย IIROSA ได้ยื่นขออนุญาตกับกองงานคนต่างด้าว กระทรวงแรงงาน (แยกออกมาจากกระทรวงมหาดไทยเมื่อปี 1993) ตั้งแต่เดือนตุลาคม 2003 แต่เพิ่งได้รับการอนุญาตเมื่อวันที่ 30 เมษายน 2007 ซึ่งเป็นระยะเวลาเกือบ 4 ปี ในการรอผลการพิจารณา ส่วนสาเหตุของความล่าช้าก็เนื่องมาจากในขั้นตอนของการพิจารณาอนุญาตนั้นจำเป็นต้องได้รับการรับรองจากหลายหน่วยงาน* ซึ่งประกอบด้วย กรมองค์การระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ สำนักงานสภา

⁶² สัมภาษณ์ อิศมาฮิล เต๊ะมาหมัด, นักเผยแพร่ประจำ IIROSA และผู้จัดการศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตชาวไทยภูเขาภาคเหนือจังหวัดเชียงราย, 18 ธันวาคม 2549.

* ดูรายละเอียดเพิ่มเติมใน กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม, “ระเบียบคณะกรรมการพิจารณาการดำเนินงานขององค์กรเอกชนต่างประเทศว่าด้วยหลักเกณฑ์การพิจารณาและข้อปฏิบัติเกี่ยวกับการเข้ามาดำเนินงานขององค์กรเอกชนต่างประเทศในประเทศไทยและการจัดตั้งสำนักงานภูมิภาคในประเทศไทย พ.ศ. 2543,” หน้า 2-5.

แหล่งที่มา: <http://www.doe.go.th/ngo/myweb/index.htm> [23/6/2007].

ความมั่นคงแห่งชาติ สำนักข่าวกรองแห่งชาติ ศูนย์รักษาความปลอดภัย กองบัญชาการทหารสูงสุด สำนักงานตำรวจสันติบาล และอีกหน่วยงานหนึ่งที่เกี่ยวข้อง ซึ่งในกรณีนี้คือ กรมการศาสนา และโดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของหน่วยงานทางด้านความมั่นคงนั้นยังคงมีความไม่ไว้วางใจต่อเครือข่ายการทำงานขององค์กรมุสลิม จึงจำเป็นต้องใช้ระยะเวลาค่อนข้างยาวนานในการตรวจสอบและพิจารณา⁶³

สภาวะของการเข้ามาดำเนินงานโดยไม่ได้รับการอนุญาตในระยะเวลาที่มีความล่าช้าข้างต้น เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ IIROSA สำนักงานใหญ่ไม่กล้าที่จะดำเนินงานในสถานการณ์ที่ส่อแหลมต่อการถูกครหา⁶⁴ และตัดสินใจให้สำนักงานประเทศไทยเป็น 1 ใน 16 ประเทศ ที่ถูกระงับการส่งเงินไว้ชั่วคราว อันส่งผลเสียหายต่อการดำเนินงานของ IIROSA ในประเทศไทยทั้งหมด

ข. สื่อมวลชนกับความหวาดระแวง ในประเด็นนี้ผู้วิจัยของแบบบทบาทของสื่อมวลชนในประเทศไทยออกเป็น 2 ส่วน คือ บทบาทที่ส่งผลในด้านลบและบทบาทที่ส่งผลในด้านบวกต่อการดำเนินงานของ IIROSA โดยบทบาทแรกนั้นเป็นการลงข่าวของสื่อที่มักพบเห็นบ่อยครั้งนับตั้งแต่หลังเหตุการณ์ 9/11 จนกระทั่งถึงสถานการณ์ภาคใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สื่อหนังสือพิมพ์ที่มักลงข่าวในลักษณะเดียวกันและเกิดขึ้นบ่อยครั้งโดยอ้างถึงแหล่งข่าวทางด้านความมั่นคงที่ไม่มีการเปิดเผยที่มา ซึ่งข่าวส่วนใหญ่มักเป็นการตั้งข้อสงสัยการทำงานขององค์กรว่าเชื่อมโยงกับการก่อการร้าย การให้ร้ายโดยปราศจากหลักฐานและการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลโดยอ้างว่าองค์กรมุสลิมจากต่างประเทศให้เงินสนับสนุนการก่อความไม่สงบ บางส่วนอ้างว่ามีกรณีฆาตกรรมในภาคเหนือ หรือนำเด็กชาวเขาไปเรียนทางภาคใต้และส่งไปร่วมก่อความไม่สงบ เป็นต้น ซึ่งข้อมูลต่างๆ ข้างต้นนั้นจนถึงปัจจุบันก็ยังไม่เห็นเหตุการณ์หรือหลักฐานแม้แต่ชิ้นเดียวที่สามารถนำมาสนับสนุนข้อกล่าวหา ไม่ว่าจะเป็นส่วนของการตรวจค้นในภาคเหนือ หรือผลการจับกุมในภาคใต้ ซึ่งถือเป็นตัวชี้วัดการทำงานของสื่อที่สร้างความเสียหายให้กับผู้อื่นโดยไร้ซึ่งความรับผิดชอบและจรรยาบรรณต่อการนำเสนอข้อมูล

อย่างไรก็ตาม ยังมีสื่ออีกส่วนหนึ่งที่มีความพยายามในการค้นหาความจริงและตรวจสอบข้อมูลอย่างรอบคอบเพื่อนำเสนอปัญหาอย่างรอบด้านและเป็นกลาง เช่น การนำเสนอของศูนย์ข่าวอิศรา ที่เข้าสัมภาษณ์อาจารย์ชอและห์ (ดังที่ได้อ้างถึงในบทที่ 1) เป็นต้น แต่ถึงกระนั้นก็ยังไม่มี

⁶³ สัมภาษณ์ บุญสนอง มีพงษ์, หัวหน้าฝ่ายพิจารณาการดำเนินงานขององค์กรเอกชนต่างประเทศ กองงานคนต่างด้าว กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม, 22 มิถุนายน 2550.

⁶⁴ สัมภาษณ์ ชอและห์ ตาละ, วิชาการผู้อำนวยการองค์การสงเคราะห์มุสลิมนานาชาติแห่งชาติอะเราะเบียสำนักงานประเทศไทย, 26 สิงหาคม 2550.

เพียงพอที่จะทำให้ผู้บริโภครู้ว่าได้รับข้อมูลที่เพียงพอและใช้วิจารณญาณในการตัดสินใจ เนื่องจากข่าวส่วนใหญ่เป็นไปทิศทางเดียวกับกลุ่มแรก ส่งผลให้ข้อมูลด้านลบที่ปรากฏในสื่อโดยไม่มีมาตรการป้องกันความถูกต้องข้างต้น ได้ส่งผลต่อความไว้วางใจและทัศนคติของประชาชนในแทบทุกส่วน แม้กระทั่งบุคคลและชุมชนที่มีความสัมพันธ์อันดีและใกล้ชิดกับ IIROSA ดังสภาพที่ปรากฏต่อไปนี้

ค. ความหวาดระแวงในหมู่ประชาชน ข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ภาคใต้และการก่อการร้ายในระดับสากลที่ได้รับรู้จากสื่อส่งผลให้ภาพลักษณ์ของมุสลิมตกต่ำลงพร้อมกับมีความหวาดระแวงเพิ่มขึ้น ซึ่งในส่วนของประชาชนทั่วไปนั้น ความหวาดระแวงได้สร้างปัญหากับ IIROSA เพียงแค่ประชาชนเกิดความรู้สึกไม่ไว้วางใจต่อกิจกรรมของมุสลิมหรือการเข้ามาในประเทศไทยขององค์กรต่างประเทศเท่านั้น โดยมีได้เป็นอุปสรรคที่รุนแรงต่อการดำเนินงาน แต่ในส่วนของประชาชนและชุมชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของ IIROSA นั้น ความหวาดระแวงที่เกิดขึ้นทั้งจากการรับรู้ข้อมูลผ่านสื่อและการให้ข้อมูลที่ถูกต้องของเจ้าหน้าที่รัฐบางส่วน ได้ส่งผลกระทบต่อการทำงานของ IIROSA ดังเช่นที่เกิดขึ้นกับการทำงานของ IIROSA ในภาคเหนือที่ผู้ปกครองของเด็กในศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตชาวไทยภูเขาถูกเจ้าหน้าที่รัฐบางส่วนโน้มน้าวว่าไม่ให้ส่งเด็กมาอยู่ในศูนย์ฯ โดยอ้างว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับทางภาคใต้ แต่ผู้ปกครองบางคนก็ไม่เชื่อ โดยกล่าวว่าคบกับ IIROSA มานานและรู้จักดี แต่บางคนก็เชื่อตามและพาลูกกลับไป บางคนถึงกับมารอหน้าห้องสอบในวันสุดท้ายและพาลูกกลับไปทันที⁶⁵

ดังกล่าวข้างต้น คือสภาพความเดือดร้อนของ IIROSA จากความหวาดระแวงที่เกิดขึ้น อย่างไรก็ตาม IIROSA ในประเทศไทยก็สามารถพิสูจน์ตัวเองและผ่านพ้นวิกฤตจากความหวาดระแวงข้างต้นด้วยวิธีการต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. *ดำเนินงานด้วยความรัดกุม โปร่งใสและถูกกฎหมาย* IIROSA มีนโยบายมาตั้งแต่ต้นว่า จะต้องดำเนินกิจกรรมทุกอย่างโดยถูกกฎหมาย ดังที่ IIROSA ได้เน้นย้ำในธรรมนูญขององค์การฯ ในมาตราที่ 6 หมวดที่ 2 ถึงวิธีการในการบรรลุเป้าหมายของการดำเนินกิจกรรมว่า

“ทาง ‘องค์การ’ จะใช้ทุกวิถีทางที่ถูกกฎหมายและเป็นที่ยอมรับทางศาสนา เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการดำเนินงาน...”*

⁶⁵ สัมภาษณ์ อิศมาฮิล เต๊ะมาหมัด, นักเผยแพร่ประจำ IIROSA และผู้จัดการศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตชาวไทยภูเขา ภาคเหนือจังหวัดเชียงราย, 18 ธันวาคม 2549.

* ดูรายละเอียดเพิ่มเติมใน ธรรมนูญของ IIROSA ในภาคผนวก ก หน้า 268.

จากนโยบายขององค์กรที่ระบุข้างต้น ผู้บริหารของ IIROSA ในประเทศไทยได้ใช้เป็นแนวทาง และดำเนินการอย่างรัดกุมมาโดยตลอด และได้เน้นมากยิ่งขึ้นในช่วงที่เกิดสถานการณ์ภาคใต้และมีความหวาดระแวงต่อองค์กรฯ ดังที่อาจารย์ซอและให้ได้กล่าวเน้นว่า

“กิจกรรมทุกอย่างของเราจะต้องถูกกฎหมาย เรายางตัวเองให้พ้นจากข้อกล่าวหา และการกระทำผิดในทุกรูปแบบ เช่น มีนโยบายให้ผู้ที่จะเข้ามาเป็นบุคลากรขององค์กรฯ จะต้องขอใบรับรองจากเจ้าหน้าที่ตำรวจ เพื่อให้สืบประวัติและรับรองว่าไม่เคยมีคดีความติดตัว* เพราะเราจะไม่รับคนที่มีประวัติเสื่อมเสียเข้าทำงาน แม้กระทั่งคนที่สูบบุหรี่ก็ไม่สามารถอยู่ในองค์กรของเราได้⁶⁶

2. *ประสานงานสร้างความสัมพันธ์และให้ความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและชุมชนอย่างต่อเนื่อง* นโยบายหนึ่งที่ IIROSA สำนักงานประเทศไทยได้วางไว้และดำเนินการมาโดยตลอดคือ การประสานงานและร่วมมือกับหน่วยงานของรัฐบาล โดยเฉพาะอย่างยิ่งการร่วมมือและแลกเปลี่ยนความช่วยเหลือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ เช่น อนุเคราะห์สถานที่และวิทยากรในการจัดอบรมขององค์การบริหารส่วนตำบลบันนังสาเรงและโรงเรียนประถมศึกษาในพื้นที่ การจัดบริการสุขภาพให้แก่ชุมชน เป็นต้น ซึ่งหน่วยงานในพื้นที่เหล่านี้ในเวลาเดียวกันก็ช่วยดูแลและให้การรับรองการดำเนินงานของมูลนิธิสงเคราะห์เด็กกำพร้าและการกุศลรวมทั้งอาคารของ IIROSA ที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ด้วย**

นอกจากนี้ยังสร้างความสัมพันธ์และความไว้วางใจกับผู้มีอำนาจในหน่วยงานต่างๆ เช่น การเชิญผู้ว่าราชการจังหวัดมาเป็นประธานในพิธีเปิดค่ายเสริมทักษะทางวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และภาษาอังกฤษ ครั้งที่ 3 ซึ่งยืนยันถึงความสัมพันธ์ที่ดีกับทางราชการ ดังที่ผู้บริหารของมูลนิธิได้กล่าวว่า

“ทางเราดำเนินงานอย่างไร่งไร หากเกิดปัญหาผมมั่นใจว่าทางผู้ว่าราชการจังหวัดคงจะให้คำตอบและสามารถยืนยันได้ เพราะท่านทราบข้อเท็จจริงดี”⁶⁷

* การขอใบรับรองจากสถานีตำรวจในพื้นที่ดำเนินงานเป็นนโยบายที่มีมาจากสำนักงานใหญ่ตั้งแต่นั้น

⁶⁶ สัมภาษณ์ ซอและห์ ตาละ, รักษาการผู้อำนวยการองค์การสงเคราะห์มุสลิมนานาชาติแห่งชาอุดีอาระเบียสำนักงานประเทศไทย, 23 กันยายน 2549.

และดูตัวอย่างเอกสารรับรองจากภาคผนวก ง หน้า 325.

** ดูรายละเอียดเพิ่มเติมจากจดหมายและเอกสารต่างๆ ที่ชี้ให้เห็นถึงความร่วมมือระหว่าง IIROSA และหน่วยงานในพื้นที่ ในภาคผนวก ง หน้า 319-324.

⁶⁷ สัมภาษณ์ ซอและห์ ตาละ, รักษาการผู้อำนวยการองค์การสงเคราะห์มุสลิมนานาชาติแห่งชาอุดีอาระเบียสำนักงานประเทศไทย, 26 สิงหาคม 2550.

ยิ่งไปกว่านั้นผู้วิจัยยังมีข้อสังเกตอีกประการหนึ่งเกี่ยวกับการที่มูลนิธิสงเคราะห์เด็กกำพร้าและการกุศลได้ทำเรื่องของงบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานทางด้านความมั่นคง คือ กอ.สสส.จชต. ซึ่งผู้วิจัยมองว่า นอกเหนือจากเพื่อของงบประมาณสนับสนุนแล้ว ยังเป็นวิธีการที่จะเปิดเผยตนเอง รวมทั้งสร้างความสัมพันธ์และความเชื่อมั่นกับหน่วยงานความมั่นคงของรัฐด้วย ส่วนในกรณีที่หน่วยงานทางด้านความมั่นคง เช่น ดีเอสไอ มาตรวจสอบและขอข้อมูลการดำเนินงานนั้น ทางองค์กรทั้งในส่วนของมูลนิธิสงเคราะห์เด็กกำพร้าและการกุศล และ IIROSA ก็ให้ความร่วมมืออย่างดี เช่น ให้ข้อมูลโครงการก่อสร้างมัสญิดและบ่อน้ำ รวมทั้งรายชื่อเด็กกำพร้าที่ IIROSA ดำเนินงาน พร้อมระบุสถานที่ดำเนินงานที่ชัดเจนเพื่อทางการสามารถไปตรวจสอบว่าได้ดำเนินการจริงหรือไม่ เป็นต้น

3. ประชาสัมพันธ์การทำงานขององค์กรให้สาธารณชนได้รับรู้ เป็นวิธีการที่ปฏิบัติทั้งในเชิงรุกและเชิงรับ เชิงรุกได้แก่ การพบปะพูดคุยกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องรวมทั้งเข้าร่วมประชุมในเวทีต่างๆ เพื่ออธิบายการทำงานขององค์กรฯ พร้อมทั้งสร้างความเชื่อมั่นในเจตนารมณ์ที่ดีและความบริสุทธิ์ใจในการดำเนินงานการกุศล ขณะที่ในเชิงรับ ได้แก่ การให้การต้อนรับและให้ความร่วมมือกับผู้ที่เข้ามาเยี่ยมเยียนองค์กรทั้งภาครัฐและภาคเอกชน* เช่น คณะกรรมการคุ้มครองเด็กแห่งชาติ กอ.สสส.จชต. มูลนิธิสืบนาคะเสถียร มูลนิธิสงเคราะห์เด็กกำพร้า และการกุศล นางจิราภรณ์ ฉายแสง ภริยานายกรัฐมนตรี เป็นต้น

ในการแก้ต่างข้อสงสัยและข้อครหาในเรื่องการสนับสนุนการก่อความไม่สงบในภาคใต้ขององค์กรการกุศลมุสลิมซึ่งรวมทั้งมูลนิธิสงเคราะห์เด็กกำพร้าและการกุศล และ IIROSA ที่หนังสือพิมพ์บางฉบับได้กล่าวอ้างข้อมูลจากแหล่งข่าวบางแห่งอย่างเลื่อนลอยนั้น ข้อเท็จจริงประการสำคัญที่ทางผู้บริหารองค์กรฯ มักจะชี้ให้พิจารณาก็คือ การที่สถานภาพทางการเงินในบัญชีของ IIROSA ไม่เคลื่อนไหวมาเป็นเวลา 3 ปี ในช่วงเวลาที่เกิดสถานการณ์ความไม่สงบ ซึ่งส่งผลให้การดำเนินงานต่างๆ ของ IIROSA หยุดชะงัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งสภาพความยากลำบากของเด็กกำพร้าดังที่อาจารย์ซอและห์และบุคลากรอีกหลายคนมักจะพูดเป็นเสียงเดียวกันว่า

“แม้แต่เงินช่วยเหลือเด็กกำพร้ายังไม่มี แล้วจะเอาเงินที่ไหนไปก่อความไม่สงบ”

จากวิธีการต่างๆ ข้างต้น ส่งผลให้ในช่วงที่เกิดสถานการณ์ภาคใต้ที่มีความพยายามในการเชื่อมโยงบุคลากรขององค์กรฯ กับการก่อความไม่สงบนั้น IIROSA สามารถที่จะยืนยันความบริสุทธิ์และลดความหวาดระแวงที่เกิดขึ้นกับหน่วยงานของรัฐได้มากขึ้น จนถึงระดับที่เพิ่มความเชื่อมั่นให้รัฐออกใบอนุญาตการดำเนินงานให้เมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม 2007 ซึ่งเป็นใบอนุญาตแบบที่ต้องต่ออายุ

ปีต่อปี* รวมถึงความเชื่อมั่นในการขอรับความช่วยเหลือและร่วมมือกับหน่วยงานของรัฐในพื้นที่ เช่น การที่มูลนิธิสงเคราะห์เด็กกำพร้าและการกุศลซึ่งเป็นองค์กรเครือข่ายของ IIROSA ได้รับอนุญาตงบประมาณช่วยเหลือจากสำนักพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดยะลา ในโครงการช่วยเหลือเด็กด้อยโอกาส เป็นต้น

แม้ว่าวิธีการข้างต้นจะช่วยให้ IIROSA สามารถฟื้นฝ่าอุปสรรคมาได้ แต่สภาพความหวาดระแวงทั้งหมดข้างต้นเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้เกิดปัญหาในการดำเนินงานของ IIROSA ในประเทศไทยอีกหลายประการที่จำเป็นต้องกล่าวถึงรายละเอียดในหัวข้อต่อจากนี้

5.2.2. บุคลากรและการทำงานถูกคุกคาม เป็นผลกระทบสืบเนื่องจากความหวาดระแวงและเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับบุคลากรของ IIROSA ในหลายประเทศหลังจากที่สหรัฐอเมริกาออกนโยบายการต่อต้านการก่อการร้าย ซึ่งในส่วนของประเทศไทยนั้นหลายเหตุการณ์ที่การทำงานของ IIROSA ถูกรบกวนรวมทั้งบุคลากรถูกคุกคาม และทำให้รู้สึกถึงความไม่ปลอดภัยในชีวิต โดยในบางเหตุการณ์ไม่สามารถที่จะแยกแยะได้ว่าเป็นผลมาจากนโยบายของรัฐที่เชื่อมโยงกับสถานการณ์ภาคใต้หรืออิทธิพลจากภายนอกประเทศ เช่นในกรณีที่มีบุคคลซึ่งอ้างตนว่าเป็นเจ้าหน้าที่มาจากสภาพความมั่นคงแห่งชาติโดยแสดงบัตรประจำตัวทหารเข้ามาติดต่อขอตรวจสอบข้อมูลกับทางมูลนิธิสงเคราะห์เด็กกำพร้าและการกุศล แต่เมื่อสอบถามไปยังหน่วยงานต้นสังกัดกลับไม่ได้รับการยืนยันว่าบุคคลดังกล่าวเป็นเจ้าหน้าที่ของหน่วยงาน จึงสงสัยว่าบุคคลที่เข้ามาตรวจสอบนั้นแท้จริงแล้วทำงานให้กับใคร⁶⁸

นอกจากนี้ยังมีกรณีที่บุคลากรของ IIROSA ถูกจับกุมโดยละเมิดสิทธิมนุษยชนในช่วงเวลาใกล้กับเทศกาลคริสต์มาส เมื่อปลายปี 2002 ที่มีข่าวลือว่าจะมีการก่อการร้ายในประเทศไทยและเป็นช่วงเวลาก่อนที่พลเอกคอดิน พาเวลล์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของสหรัฐอเมริกาจะเดินทางมาเยือนประเทศไทยนั้น อิบรอฮีม คอติบ สัญชาติจอร์แดน ผู้อำนวยการสถาบันท่องเที่ยวอัลกูรอานอุสมาน บิน อีฟฟาน ซึ่งตั้งอยู่ในมหาวิทยาลัยมินดาเนา ประเทศฟิลิปปินส์ได้รับมอบหมายให้เข้ามาดูความพร้อมในการจัดตั้งสถาบันศึกษาและวิจัยอัลกูรอานในประเทศไทย และเป็นที่คาดหมายว่าจะได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้ดำเนินการสถาบันศึกษาและวิจัยอัลกูรอานในประเทศไทย โดยได้เดินทางไปในภาคใต้เพื่อสำรวจพื้นที่ดำเนินโครงการ แต่เมื่อขึ้นมาถึงกรุงเทพฯ ก็ถูกจับกุมที่โรงพยาบาลบำรุงราษฎร์พร้อมกับผู้อำนวยการ IIROSA สำนักงานประเทศไทยในเวลานั้น โดยกลุ่มที่

* ดูรายละเอียดในภาคผนวก ข หน้า 291.

⁶⁸ สัมภาษณ์ ซอและห์ ตาละ, วิชาการผู้อำนวยการองค์การสงเคราะห์มุสลิมนานาชาติแห่งชาติอะเราะเบียสำนักงานประเทศไทย, 26 สิงหาคม 2550.

จับกุมตัวไปสอบสวนที่มีทั้งคนไทยและคนต่างชาติรวมอยู่ด้วยได้อ้างตัวว่าเป็นตำรวจสากล การสอบสวนในคืนนั้นใช้เวลานานกว่าสิบชั่วโมงพร้อมกับมีการตรวจค้นห้องพักที่โรงแรม แต่ก็ไม่พบหลักฐานต้องสงสัย จึงได้รับการปล่อยตัว แต่หลังจากนั้นไม่นานก็ถูกจับกุมอีกครั้งและถูกส่งตัวกลับไปยังประเทศจอร์แดนโดยที่ไม่มีคามผิดหรือข้อหาใด ซึ่งถือเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างเห็นได้ชัด รวมทั้งส่งผลให้โครงการจัดตั้งสถาบันศึกษาและวิจัยอัลกุรอานในประเทศไทยไม่สามารถดำเนินการต่อไปได้⁶⁹

ขณะที่ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตชาวไทยภูเขายบ้านเวียงหมอก อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงรายนั้นก็มีการเข้ามาตั้งค่ายของทหารพรานติดกับรั้วของศูนย์และสอดส่องการดำเนินงานของศูนย์ฯ รวมทั้งตั้งด่านตรวจยาเสพติดที่ปากทางเข้าหมู่บ้าน ซึ่งเจ้าหน้าที่ของศูนย์ตั้งข้อสังเกตว่า หากจะดักจับผู้ค้าฝิ่นยาเสพติดซึ่งมักจะมาจากชายแดนจริงก็จะต้องตั้งด่านอีกด้านหนึ่งของปากทางเข้าด่านตรวจดังกล่าวจึงเสมือนว่าจงใจจะตรวจบุคลากรของศูนย์โดยเฉพาะ จนชาวบ้านขนานนามว่าเป็น “ด่านดักแขก”⁷⁰ ซึ่งเหตุการณ์ต่างๆ ในจังหวัดเชียงรายนั้นเกิดขึ้นหลังจากเหตุการณ์ 9/11 และก่อนเหตุการณ์ปล้นปืนที่ค่ายกองพันพัฒนาที่ 4 ในอำเภอเจาะไอร้อง จังหวัดนราธิวาส เมื่อวันที่ 4 มกราคม 2004 ทำให้สามารถตั้งข้อสังเกตได้ว่าการอ้างถึงโครงการช่วยเหลือชาวเขาในภาคเหนือโดยเชื่อมโยงกับการก่อเหตุรุนแรงในภาคใต้ผ่านสื่อเป็นระยะๆ นั้น แท้จริงแล้วไม่เป็นความจริง หากเป็นผลกระทบที่เชื่อมโยงกับเหตุการณ์ 9/11 มากกว่า ดังเช่นในกรณีของการถูกยิงของอุสตาซชานูซี ครูสอนศาสนาแก่ชาวไทยภูเขา ซึ่งแม้จะไม่ใช่บุคลากรของ IIROSA แต่ก็เคยประสานงานและคลุกคลีกับกิจกรรมของศูนย์ฯ อุสตาซชานูซีถูกยิงเสียชีวิตที่อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาสนั้น* โดยถูกมองจากหลายฝ่ายว่ามีเหตุมาจากสถานการณ์ภาคใต้ แต่ทางบุคลากรของศูนย์ฯ ได้ยืนยันว่ามีปัจจัยมาจากสถานการณ์ภายนอกประเทศคือการต่อต้านการก่อการร้าย ที่มีวัตถุประสงค์ซ่อนเร้นในการสกัดกั้นบทบาทของกลุ่มฟื้นฟูและเผยแผ่อิสลาม ทั้งนี้เนื่องจากอุสตาซชานูซีมีความสามารถในการระดมทุน

⁶⁹ สัมภาษณ์ ชอและห์ ตาละ, รัชการการผู้อำนวยการองค์การสงเคราะห์มุสลิมนานาชาติแห่งประเทศไทย, 26 สิงหาคม 2550.

⁷⁰ สัมภาษณ์ อิสมาอิล เต๊ะมาหมัด, นักเผยแพร่ประจำ IIROSA และผู้จัดการศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตชาวไทยภูเขาภาคเหนือจังหวัดเชียงราย, 18 ธันวาคม 2549.

* เป็นคำบอกเล่าของภรรยาซึ่งเล่าให้เพื่อนที่ทำงานของอุสตาซชานูซีฟังว่า อุสตาซชานูซีถูกยิงโดยเจ้าหน้าที่รัฐ เป็นตำรวจซึ่งเคยมาพบกับอุสตาซชานูซีแล้วหลายครั้ง วันนั้นภรรยาที่อยู่ในตัวได้ยินเสียงอุสตาซเรียกจากหน้าบ้านให้เอาน้ำไปเลี้ยงตำรวจ หลังจากนั้นภรรยาอาจารย์ก็ได้ยินเสียงปืน เมื่อจึงออกมาดูพบสามีถูกยิงเสียชีวิตที่หน้าบ้านและมีรถขับหนีออกไป และในวันรุ่งขึ้นก็มีหนังสือพิมพ์หลายฉบับพาดหัวข่าวในทำนองว่าอุสตาซที่ถูกสงสัยว่าเลี้ยงชาวเขาเอาไว้เพื่อก่อการร้ายถูกยิงเสียชีวิตแล้ว

การกุศลจากต่างประเทศมาช่วยเหลือพวกเขาและทำให้งานเผยแผ่ศาสนาอิสลามขยายบทบาทอย่างมากในภาคเหนือ⁷¹

อีกกรณีหนึ่งที่บ้านเวียงหมอกเช่นเดียวกันซึ่งไม่ชัดเจนว่าเกี่ยวข้องกับสถานการณ์ภาคใต้หรือภายนอกประเทศก็คือสิ่งที่อาจารย์อิสมาอิล เต๊ะมาหมัดเล่าให้ผู้วิจัยฟังว่า

“มีช่วงหนึ่งที่มีเจ้าหน้าที่มาหาข้อมูลที่นี่ และถามว่าที่นี่มีการล้างสมองเด็กหรือไม่ เราก็แนะนำให้ไปคุยกับผู้ปกครองเด็กซึ่งมาเยี่ยมลูกที่นี่และเย็นวันนั้นก็ไม่ได้กลับไป และเขาได้รายชื่อเด็กไป จากนั้นก็ถามข้อมูลจากเด็กและทราบว่าพี่ของเด็กสองคนถูกส่งไปเรียนที่ภาคใต้ เมื่อเจ้าหน้าที่ออกจากที่นี่ไปตอนบ่ายและไปถึงที่บ้านเด็กตอนกลางคืนก็ไปบอกกับพี่ชายของเด็กว่า น้องชายที่ส่งไปภาคใต้ถูกยิงตาย พี่ชายจึงมาหาแม่ซึ่งมาเยี่ยมลูกอยู่ที่นี่ตอนเช้ามีดและบอกแม่ว่าน้องชายที่อยู่ที่นี่ได้ถูกยิงตาย แม่ก็ถามว่าเมื่อไหร่ ลูกบอกว่าเมื่อวาน แม่ก็บอกว่าเพิ่งคุยกับน้องเมื่อคืนนี้เอง แม่จึงถามว่าแล้วใครบอก เขาบอกว่าคนนั้นเพิ่งมาที่นี่ ซึ่งตอนที่มาผมก็ถามว่าใครสั่งให้มาตรวจสอบที่นี่ เขาบอกว่านายอำเภอ แต่เมื่อผมพบนายอำเภอและถามว่าทำไมถึงทำเช่นนั้น ท่านก็บอกว่า “เปล่า ก็ผมเพิ่งไปเจออาจารย์เมื่อสองวันที่ผ่านมา” และเมื่อท่านถามว่าใครเป็นคนมาบอก ผมก็บอกรูปพรรณสัณฐานไป ท่านก็บอกว่า “อ้อ คนนี้ท่านรู้ว่าป็นอส.” การข่มขู่ชาวบ้านเช่นนี้ไม่ได้ทำแค่ที่นี่ทีเดียว แต่มีทั้งเขตที่ติดชายแดนพม่าและชายแดนลาว ซึ่งเรามองว่าสิ่งเหล่านี้อยู่ภายใต้แผนการเดียวกัน ไม่ใช่เรื่องบังเอิญ”⁷²

และอาจารย์อิสมาอิลยังเล่าถึงสภาพของการถูกคุกคามให้ฟังว่า

“ในช่วงที่สถานการณ์ไม่ค่อยดี มีข่าวออกมาโจมตีบ่อยครั้ง เวลาไปไหนผมต้องไปสองคน หรือไม่ก็เอาเด็กไปด้วย เพราะบางครั้งมีเจ้าหน้าที่สะกดรอยตาม บ้านผมก็เคยถูกค้นช่วงก่อนเหตุการณ์ภาคใต้”⁷³

⁷¹ สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ดูแลพวกเขา (ไม่ประสงค์ออกนาม) 19 ธันวาคม 2549.

⁷² สัมภาษณ์ อิสมาอิล เต๊ะมาหมัด, นักเผยแพร่ประจำ IIROSA และผู้จัดการศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตชาวไทยภูเขาภาคเหนือจังหวัดเชียงราย, 18 ธันวาคม 2549.

⁷³ สัมภาษณ์ อิสมาอิล เต๊ะมาหมัด, นักเผยแพร่ประจำ IIROSA และผู้จัดการศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตชาวไทยภูเขาภาคเหนือจังหวัดเชียงราย, 18 ธันวาคม 2549.

นอกจากนี้ในเหตุการณ์ 28 เมษายน ที่มีสติติกหรือเซะนั้นที่บ้านเวียงหมอกก็มีเจ้าหน้าที่ทหารพรานมาล้อมที่มีสติติกเช่นเดียวกัน โดยเจ้าหน้าที่ใส่รองเท้าเข้ามัสติติก ซึ่งทางศูนย์ฯ ได้ทำหนังสือแจ้งไปว่าเข้ามาค้นโดยไม่เหมาะสม จนในภายหลังก็ทำหนังสือขอโทษมาและส่งเจ้าหน้าที่มาแจกข้าวสารอาหารแห้งและบริการตัดผมให้เด็ก⁷⁴ เหตุการณ์ข้างต้นสอดคล้องกับข้อมูลว่ามีการพูดในการประชุมของคณะรัฐมนตรีในรัฐบาลของ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ว่าองค์กรนำเด็กกำพร้าและเด็กชาวเขามาฝึกอาวุธและก่อการในภาคใต้ และอ้างว่ามีเด็กในความดูแลของ IIROSA เสียชีวิตที่กรือเซะ และเอารายชื่อมาให้ดู แต่ตามรายชื่อดังกล่าวนั้น ตรวจสอบตามบัตรประชาชนก็พบว่าไม่มีอะไรผิดปกติ เด็กตามรายชื่อที่ถูกอ้างนั้นยังมีชีวิตอยู่และอยู่ที่อำเภอตากใบ โดยศึกษาอยู่ในระดับมัธยมต้นและมัธยมปลาย⁷⁵

5.2.3. งบประมาณล่าช้าและหยุดชะงัก เป็นปัญหาที่ได้รับผลกระทบมาจากเหตุการณ์ 9/11 โดยเกิดขึ้นมาจากสาเหตุสำคัญ 2 ประการ คือ 1.มาตรการทางการเงินระหว่างประเทศที่เกิดขึ้นจากนโยบายการต่อต้านการก่อการร้ายของสหรัฐอเมริกา ที่มุ่งตรวจสอบ สกัดกั้นและระงับการไหลเวียนของเงินทุนการกุศลของมุสลิมทั่วโลก ซึ่งเงินที่ถูกส่งมาประเทศไทยนั้นแม้ว่าจะยังไม่ทราบแน่ชัดว่าถูกระงับหรือไม่และในขั้นตอนใด แต่ถึงกระนั้นกระบวนการตรวจสอบที่เกิดขึ้นจากมาตรการดังกล่าวก็ส่งผลให้เกิดความล่าช้าในการโอนเงิน ซึ่งปัจจุบันโครงการที่ยังคงได้รับอนุมัติงบประมาณนั้นต้องใช้เวลาในการโอนเงินนานถึง 4 เดือน นับจากวันที่เงินออกจากสำนักงานใหญ่ในญิดดะฮ์ จนถึงมือ IIROSA ในประเทศไทย และมาตรการข้างต้นยังส่งผลให้เกิดสาเหตุอีกประการหนึ่งคือ 2.การตัดสินใจของสำนักงานใหญ่ที่จะระงับการส่งเงินมายังประเทศไทยในหลายโครงการ เนื่องจากเป็นพื้นที่ซึ่งสหรัฐอเมริกาองว่ามีกลุ่มเจไอเคลื่อนไหวอยู่ ซึ่งสื่อแหลมต่อการที่จะถูกตั้งข้อสงสัยและเชื่อมโยงกับกิจกรรมของกลุ่มก่อการร้าย ดังนั้นโครงการที่ยังคงได้รับงบประมาณจะต้องเป็นโครงการที่ทางสำนักงานใหญ่มั่นใจว่าไม่มีช่องทางที่จะถูกบิดเบือนให้นำเงินไปสนับสนุนการก่อการร้ายหรือไม่ก็เป็นโครงการที่มีอำนาจและความสำคัญมากเพียงพอที่จะไม่ถูกยกเลิก

ผลกระทบทางด้านงบประมาณที่เกิดขึ้นนั้นมีใช้ว่าจะเกิดขึ้นโดยทันทีทันใดหลังจากที่เกิดเหตุการณ์ 9/11 แต่เป็นในลักษณะที่ค่อยๆ เกิดขึ้น เช่น ในระยะแรกงบประมาณในบางโครงการเริ่มถูกตัดหรือไม่สามารถส่งมาได้ บางโครงการก็ส่งมาถึงอย่างล่าช้า จนกระทั่งในปี 2005 ที่ไม่สามารถโอนเงินเข้าบัญชีธนาคารกรุงเทพ สาขาสีลม ของ IIROSA ที่เคยใช้อยู่ได้ แม้ว่าบัญชีจะไม่ถูกประกาศ

⁷⁴ สัมภาษณ์ อิศมาอีล เต๊ะมาหมัด, นักเผยแพร่ประจำ IIROSA และผู้จัดการศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตชาวไทยภูเขาภาคเหนือจังหวัดเชียงราย, 18 ธันวาคม 2549.

⁷⁵ สัมภาษณ์ ซอและห์ ตาละ, วิชาการผู้อำนวยการองค์การสงเคราะห์มุสลิมนานาชาติแห่งประเทศไทย, 26 สิงหาคม 2550.

อ้ายดีก็ตาม ซึ่งแม้แต่ทางอาจารย์ขอและห์เองก็ไม่ทราบสาเหตุและรายละเอียดที่แน่ชัดว่าติดขัดในขั้นตอนใด โดยทราบจากทางสำนักงานใหญ่เพียงแค่ว่ามีปัญหาในการโอนเงินและไม่สามารถส่งเงินมาได้⁷⁶ และส่งจดหมายแจ้งมาว่ามี 16 ประเทศที่มีปัญหาในการโอนเงิน และทางสำนักงานใหญ่จำเป็นต้องระงับการส่งเงินไว้ชั่วคราว⁷⁷ จึงทำให้การดำเนินงานในประเทศไทยหลายโครงการต้องหยุดชะงักลง อย่างไรก็ตาม ในช่วงเวลาที่ประสบปัญหาดังกล่าวทาง IIROSA ได้รับความช่วยเหลือจาก คุณวันมูหะมัดนอร์ มะทา ซึ่งเป็นหนึ่งในคณะกรรมการก่อตั้งของสันนิบาตโลกมุสลิมและดำรงตำแหน่ง รองนายกรัฐมนตรีในขณะนั้นในการประสานงานกับทางกระทรวงการต่างประเทศให้เป็นตัวกลางในการรับโอนเงินของ IIROSA จากสำนักงานใหญ่ในซาอุดีอาระเบียมายังประเทศไทย ซึ่งในที่สุดกระทรวงการต่างประเทศก็เห็นชอบที่จะช่วยเหลือโดยให้ทาง IIROSA ส่งเงินผ่านทางสถานกงสุลไทยประจำเมืองญิดดะฮ์และส่งต่อมายังกระทรวงการต่างประเทศในประเทศไทย ก่อนที่จะถึงมือ IIROSA ในประเทศไทย ซึ่งใช้ระยะเวลารวมทั้งสิ้น 4 เดือนนับจากวันที่เงินถูกส่งจากสำนักงานใหญ่⁷⁸

อย่างไรก็ตามเงินที่ถูกส่งดังกล่าวเป็นงบประมาณเพียงแค่ 2 โครงการหลัก คือ สถานสงเคราะห์เด็กกำพร้าบ้านอัลซัยยิดะฮ์ นะฟีชะฮ์ ซัมส์ และโครงการอุดหนุนมหาวิทยาลัยอิสลามยะลา ส่วนโครงการอื่นๆ ก็อาจมีการส่งฝากมาบ้างแต่ก็ไม่ต่อเนื่อง ที่เป็นเช่นนั้นนอกเหนือจากเหตุผลในเรื่องความมั่นใจของสำนักงานใหญ่ว่าเงินที่ส่งมาจะถูกนำไปสนับสนุนการก่อการร้ายดังที่อธิบายมาแล้วนั้น ยังสามารถที่จะวิเคราะห์ได้ว่า เป็นเพราะความสำคัญและอำนาจของโครงการอุดหนุนมหาวิทยาลัยอิสลามยะลา ที่มีอยู่ใน 2 ระดับ คือ ในระดับระหว่างประเทศ มหาวิทยาลัยอิสลามยะลาเป็นมติจากที่ประชุมของสันนิบาตโลกมุสลิมให้สร้างขึ้นและให้สมาชิกของสันนิบาตร่วมกันระคับระคองและสนับสนุนการดำเนินงานของโครงการนี้ และที่สำคัญยิ่งไปกว่านั้นก็คือเป็นโครงการที่อุปถัมภ์โดยเชื้อพระวงศ์แห่งซาอุดีอาระเบีย คือองค์ประธานคณะรัฐมนตรีองค์ที่ 2 ในฐานะประธานสภากิจการสูงสุดเพื่อกิจการอิสลาม ประเทศซาอุดีอาระเบีย ซึ่งได้มีพระบรมราชโองการมอบหมายให้มหาวิทยาลัยอิมาม บินมุฮัมมัด บินซาอุดกรุงริยาด เป็นฝ่ายที่ปรึกษาด้านหลักสูตรพร้อมสนับสนุนการพัฒนาอาจารย์และสร้างความเข้มแข็งด้านวิชาการและการวิจัย และมอบหมาย

⁷⁶ สัมภาษณ์ ซอและห์ ตาละ, รักษาการผู้อำนวยการองค์การสงเคราะห์มุสลิมนานาชาติแห่งซาอุดีอาระเบียสำนักงานประเทศไทย, 26 สิงหาคม 2550.

⁷⁷ สัมภาษณ์ ลูไอ บาร์บิเกอร์, ผู้จัดการสถานสงเคราะห์เด็กกำพร้า “บ้านอัลซัยยิดะฮ์ นะฟีชะฮ์ ซัมส์”, 18 มิถุนายน 2550.

⁷⁸ สัมภาษณ์ ณัช ภิญโญวัฒน์ชีพ, ผู้อำนวยการกองตะวันออกเฉียงใต้ ตะวันออกกลาง และแอฟริกา กระทรวงการต่างประเทศ, 11 กันยายน 2550.

ให้ IIROSA ให้การสนับสนุนงบประมาณการบริหารและการดำเนินกิจการของมหาวิทยาลัย⁷⁹ ส่งผลให้ IIROSA จำเป็นต้องหาช่องทางที่จะสนับสนุนโครงการนี้ต่อไปโดยผ่านการผลักดันของ สันนิบาตโลกมุสลิม ซึ่งมี ดร.อิสมาอีลลุตฟี จะปะกียา อธิการบดีของมหาวิทยาลัยฯ และ คุณวัน มูหะมัดนอร์ มะทา นายกสภามหาวิทยาลัยฯ เป็นคณะมนตรีสภาก่อตั้งสันนิบาตฯ ส่วนความสำคัญในระดับประเทศก็คือ การที่นายกสภามหาวิทยาลัยเป็นผู้ที่มีอำนาจภายในรัฐบาลในขณะนั้น

ในประเด็นเกี่ยวกับเรื่องสาเหตุของปัญหาที่ทางสำนักงานใหญ่ไม่สามารถส่งเงินมาได้นั้น อาจารย์ซอและห์ ตาละะ รักษาการผู้อำนวยการ IIROSA ในประเทศไทย ได้ให้มุมมองเกี่ยวกับเรื่องการตรวจสอบการทำงานของเครือข่ายองค์กรมุสลิมข้ามชาติที่น่าสนใจว่า

“ถ้าการถ่ายโอนเงินโดยใช้วิธีการที่เปิดเผยมอง โปร่งใส และตรวจสอบได้เช่นนี้ยังมีปัญหา อาจสร้างปัญหาในการที่หลายฝ่ายหันไปใช้วิธีเรียบง่ายโดยไม่ผ่านระบบธนาคาร ซึ่งยากต่อการควบคุมมากขึ้น เพราะมีมุสลิมจำนวนมากที่ต้องการบริจาค เนื่องจากเป็นคำสั่งใช้ของศาสนา และในขณะเดียวกันก็ยังมีผู้ที่ต้องการรับบริจาค การให้และการรับไม่ว่าจะอย่างไรก็ต้องเกิดขึ้น ถ้าช่องทางที่เป็นทางการทำได้ยาก เขาก็จะใช้ช่องทางอื่น เช่น รับส่งเงินโดยตรงผ่านตัวบุคคล รัฐก็จะยิ่งตรวจสอบได้ยากยิ่งขึ้นไปอีก⁸⁰

นอกเหนือจากสภาพปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาดังระบุข้างต้นแล้ว ปัญหางบประมาณล่าช้าและหยุดชะงักยังส่งผลให้เกิดปัญหาอีก 2 ประการตามมา นั่นคือ ปัญหาบุคลากรไม่มีเงินเดือนและปัญหาโครงการล่าช้าและหยุดชะงัก ซึ่งมีสภาพปัญหาและแนวทางแก้ไขดังต่อไปนี้

5.2.4. บุคลากรไม่มีเงินเดือน โดยปกติแล้วการจ่ายเงินตอบแทนให้บุคลากรที่ช่วยดำเนินงานของ IIROSA มิได้นำมาจากงบประมาณที่จัดสรรให้กับบุคลากรของ IIROSA เท่านั้น เนื่องจากตำแหน่งบุคลากรของ IIROSA สำนักงานประเทศไทยที่ได้รับเงินเดือนในฐานะบุคลากรของสำนักงานมีอยู่เพียง 4 ตำแหน่ง คือ ผู้อำนวยการ เลขานุการ เภรฎุญิก และนักการ ขณะที่บุคลากรส่วนที่เหลือจะได้รับค่าตอบแทนจากโครงการต่างๆ เช่น ครูสอนศาสนาและนักเผยแพร่ได้รับเงินเดือนละ 3,000-5,000 บาทเป็นต้น ดังนั้น เมื่อโครงการถูกระงับจึงส่งผลให้บุคลากรไม่มีเงินเดือนตามไปด้วย ซึ่งแม้ว่าในระยะแรกเริ่มของปัญหาบุคลากรก็ยังคงทำงานต่อไป เพราะเป็นงานที่ส่วนหนึ่งได้

⁷⁹ มีสลัน มาหะมะ, “กว่าจะถึงวันนี้,” ใน กว่าจะถึงวันนี้...มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา, หน้า 25.

⁸⁰ สัมภาษณ์ ซอและห์ ตาละะ, รักษาการผู้อำนวยการองค์การส่งเสริมมุสลิมนานาชาติแห่งประเทศไทย, 26 สิงหาคม 2550.

อาสาเข้ามาทำด้วยใจโดยมิได้มีเงินเดือนที่สูงเป็นแรงจูงใจ และหวังว่าปัญหาจะผ่านไป แต่เมื่อระยะเวลาผ่านไปเป็นปีก็ยังไม่มียะไรดีขึ้น จึงส่งผลให้เกิดความรู้สึกไม่มั่นคงในอาชีพ

ในการแก้ไขปัญหาที่ซึ่งนอกเหนือจากการรอเงินจากทางองค์กรแม่แล้ว ในระยะแรกผู้บริหารองค์กรได้ใช้วิธีหาเงินมาสำรองจ่ายบางส่วนไปก่อน แต่ก็ไม่ได้รับเต็มอัตราในบางเดือนรวมทั้งไม่มีความต่อเนื่อง ทำให้บุคลากรบางส่วนต้องลาออกไปเพื่อหางานใหม่ แต่ขณะเดียวกันบางส่วนยังคงสานงานเดิมที่เคยทำไว้เนื่องจากเป็นพันธะสัญญาและความรับผิดชอบกับทางชุมชนและด้วยความสงสารที่มีต่อเด็กกำพร้า กล่าวอีกนัยยะหนึ่งก็คือ ทำด้วยใจ มิใช่มีเงินเดือนเป็นแรงจูงใจ แต่เนื่องจากขาดรายได้เพื่อเลี้ยงตัวเองและครอบครัว จึงจำเป็นต้องออกไปทำงานอื่นเพื่อให้มีรายได้ ทำให้ไม่สามารถสานงานเก่าได้อย่างเต็มที่นัก นอกจากนี้ในงานบางส่วนที่จำเป็นต้องใช้บุคลากรประจำ เช่น ในศูนย์สาธิตเพื่อพัฒนาเยาวชนมุสลิม จ.ยะลา ในช่วงเวลาที่ไม่ถึงงบประมาณและกำลังรอการพิจารณาเงินอุดหนุนจากทางกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์นั้น บุคลากรไม่ได้รับเงินเดือนอย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย ส่งผลให้ไม่มีกำลังใจในการทำงาน จนบางคนต้องลาออกไปและต้องรับบุคลากรใหม่หลายครั้ง ทำให้งานขาดความต่อเนื่อง ซึ่งปัญหานี้เกิดขึ้นกับแทบทุกกิจกรรมของ IIROSA โดยเฉพาะในงานดูแลเด็กกำพร้าใน ทางองค์กรฯ ต้องขาดบุคลากรที่มีความสามารถและเคยคลุกคลีกับเด็กๆ มาตั้งแต่ระยะแรกๆ ทำให้งานอบรมเด็กกำพร้าไม่มีประสิทธิภาพเหมือนกับในอดีต

5.2.5. โครงการล่าช้าและหยุดชะงัก ผลกระทบจากการขาดแคลนงบประมาณส่งผลให้โครงการต่างๆ ของ IIROSA หยุดชะงักลงในหลายลักษณะ บางโครงการประสบกับภาวะชะงักงันและมีการดำเนินงานที่ล่าช้ารวมทั้งอาจขาดประสิทธิภาพ เช่น โครงการก่อสร้างมัสญิดและบ่อน้ำ รวมทั้งบางโครงการที่แม้บุคลากรต้องเสียสละทรัพย์สินส่วนตัวเพื่อให้กิจกรรมบางส่วนยังคงอยู่ได้แล้วก็ตาม เช่น โครงการช่วยเหลือเด็กกำพร้า เป็นต้น ในขณะที่บางโครงการถึงกับต้องยุติและยกเลิกการดำเนินงานไปเลย เช่น โครงการโรงเรียนสอนท่องจำอัลกุรอาน โครงการก่อสร้างสถาบันศึกษาและและวิจัยอัลกุรอาน โครงการศูนย์บริการวิชาการอิสลาม เป็นต้น โดยแต่ละโครงการประสบปัญหาดังนี้

- **โครงการก่อสร้างมัสญิดและโครงการขุดเจาะบ่อน้ำ** ประสบปัญหาเรื่องความล่าช้าในการก่อสร้าง เนื่องจากงบประมาณที่ส่งมาจะถูกแบ่งเป็นงวด ทำให้มัสญิดและบ่อน้ำหลายแห่งที่สร้างยังไม่แล้วเสร็จและอยู่ระหว่างช่วงหลังเหตุการณ์ 9/11 จะต้องรอกงบประมาณในงวดหลัง ซึ่งบุคลากรบางส่วนต้องสำรองจ่ายไปก่อน รวมทั้งติดหนี้สินกับทางบริษัทวัสดุก่อสร้าง⁸¹ ยิ่งไปกว่านั้น มัสญิด

⁸¹ สัมภาษณ์ อับดุลรออบ สะอะ, หัวหน้าฝ่ายก่อสร้าง องค์การสงเคราะห์มุสลิมนานาชาติสำนักงานประเทศไทย, 29 สิงหาคม 2550.

บางแห่งที่ไม่มีเงินสำรองจ่ายและต้องรอให้เงินงวดต่อไปถูกส่งมา ก็ต้องประสบปัญหางบประมาณบานปลาย เนื่องจากระยะเวลาที่ล่วงเลยที่ทำให้วัสดุก่อสร้างราคาแพงขึ้น

- **โครงการสนับสนุนมหาวิทยาลัยอิสลามยะลา** แม้ว่าจะยังคงได้รับงบประมาณอยู่ แต่ก็ เป็นไปอย่างล่าช้า โดยใช้เวลาในการโอนเงินถึง 4 เดือนด้วยขั้นตอนดังที่ได้อธิบายมาแล้ว ส่งผลให้ใน บางเดือนมหาวิทยาลัยไม่สามารถจ่ายเงินเดือนให้กับบุคลากรได้ หรือไม่ก็ได้รับเงินเดือนช้ากว่าปกติ เพราะเงินแต่ละงวดที่เข้ามาออกเหนือจากล่าช้าแล้ว ยังไม่ต่อเนื่องและถูกแบ่งเป็นงวดย่อยหลายงวด (ดังตัวอย่างจากตารางข้างล่างนี้) ซึ่งทางผู้บริหารต้องใช้วิธีไปยืมเงินจากที่อื่นมาก่อน เพื่อใช้จ่ายใน ส่วนที่สำคัญ

ตารางที่ 3.3. รายการรับเงินอุดหนุนจาก IIROSA ของมหาวิทยาลัยอิสลามยะลาในปี 2006

วันเดือนปี	รายการรับ	จำนวนเงิน/บาท
16/2/2006	รับบริจาค งวดที่ 1 ครั้งที่ 1	1,881,937.97
20/2/2006	รับบริจาค งวดที่ 1 ครั้งที่ 2	1,918,907.05
6/3/2006	รับบริจาค งวดที่ 2 ครั้งที่ 1	1,332,581.74
14/3/2006	รับบริจาค งวดที่ 2 ครั้งที่ 2	1,349,872.04
22/3/2006	รับบริจาค งวดที่ 2 ครั้งที่ 3	678,474.74
31/3/2006	รับบริจาค งวดที่ 2 ครั้งที่ 4	102,919.50
12/4/2006	รับบริจาค งวดที่ 2 ครั้งที่ 5	201,809.75
18/4/2006	รับบริจาค งวดที่ 2 ครั้งที่ 6	200,510.17
20/4/2006	รับบริจาค งวดที่ 2 ครั้งที่ 7	98,349.08
7/10/2006	รับบริจาค งวดที่ 3	3,881,046.56
6/11/2006	รับบริจาค งวดที่ 4	3,623,833.37
	รวมเงินรับปี 2006	15,270,241.97

ที่มา: สมุดบันทึกเงินบริจาคจากองค์การสงเคราะห์มุสลิมนานาชาติแห่งชาติอาระเบียเพื่อสนับสนุน มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา, มูลนิธิเพื่อการอุดมศึกษาอิสลามภาคใต้.

- **โครงการจัดตั้งสถาบันศึกษาและวิจัยอัลกุรอาน** ต้องถูกยุติการดำเนินงานลง เนื่องจาก มีปัญหาทางด้านงบประมาณ รวมถึงการที่ว่าที่ผู้อำนวยการสถาบันศึกษาและวิจัยอัลกุรอานถูกจับตัว ส่งกลับไปประเทศจอร์แดนด้วย จากอุปสรรคข้างต้นจึงส่งผลให้ IIROSA สำนักงานใหญ่ตัดสินใจนำ

งบประมาณส่วนนี้ไปสนับสนุนการดำเนินโครงการในรัฐกลันตันของมาเลเซียแทน ซึ่งนับเป็นโอกาสที่สูญเสียไปอย่างน่าเสียดายสำหรับประเทศไทย⁸²

- **การดำเนินงานในภาคเหนือ** สำนักงาน IIROSA สาขาเชียงใหม่ต้องถูกปิดไปเนื่องจากขาดงบประมาณ เงินเดือนครูสอนศาสนาและนักเผยแผ่ถูกระงับ ทำให้บางคนต้องกลับไปหางานทำในภูมิภาคอื่นเพิ่มเติม ขณะที่การดูแลเด็กชาวไทยภูเขาที่กำลังก้าวและด้อยโอกาสในศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตชาวไทยภูเขาภาคเหนือต้องพบกับภาวะชะงักงัน แต่ก็ยังคงต้องดำเนินต่อไป เพราะหากปล่อยเด็กกลับไปบนดอยเด็กบางคนก็จะได้เรียนหนังสือ ดังนั้นผู้จัดการศูนย์ฯ จึงต้องสำรวจจ่ายเงินส่วนตัวเพื่อช่วยเหลือเด็กกำพร้าในระยะแรก โดยกล่าวว่า

“งานก่อสร้างหรือโครงการทั่วไปหยุดได้ แต่เรื่องเด็กกำพร้าและเด็กชาวเขาหยุดไม่ได้ พวกเขาต้องดำรงชีวิตอยู่ต่อไป ยิ่งจ้ะเราก็ต้องหาเงินมาช่วยเขาให้ได้ โดยเฉพาะชาวเขานั้นน่าสงสารมาก เพราะมีปัญหาต่างๆ รุมเร้า เช่น การศึกษาต่ำ ตติยาเสพติด และคุณภาพชีวิตต่ำ ถ้าเราไม่ช่วย พวกเขาก็ลำบาก”⁸³

และจนถึงปัจจุบันก็ยังคงไม่ได้รับเงินที่ได้สำรวจจ่ายออกไปรวมทั้งเงินเดือนที่ค้างชำระอยู่อีกหลายเดือนด้วย อย่างไรก็ตามปัจจุบันศูนย์ฯ ก็สามารถดำเนินการต่อไปได้เนื่องจากในช่วงหลังได้ประสานงานกับองค์การการกุศลในจังหวัดปัตตานี ให้เข้ามารับช่วงต่อในการดูแลศูนย์ฯ ซึ่งทางมูลนิธิดังกล่าวได้รับเงินสนับสนุนจากองค์การการกุศลหลายองค์กรในประเทศสหรัฐอเมริกาสำหรับอเมริกา เช่น มูลนิธิฮิลาลอะฮ์มัร และมูลนิธิดูไบค็อยรียาต เป็นต้น รวมถึงการสนับสนุนโดยตัวบุคคลด้วย โดยปัจจุบันนักธุรกิจชาวอเมริกาที่ประสานงานอุปถัมภ์ศูนย์ฯ ก็คือ เซคฮับดุลเราะฮ์มาน

- **โครงการสนับสนุนครูสอนศาสนาและนักเผยแผ่** เป็นอีกโครงการหนึ่งที่หยุดชะงักเนื่องจากลักษณะของการดำเนินโครงการเป็นการให้งบประมาณสนับสนุนแก่บุคคล ซึ่งทางองค์การฯ ไม่สามารถตรวจสอบได้อย่างมั่นใจว่าผู้ที่ได้รับเงินจะไม่นำเงินไปใช้ในทางมิชอบ ซึ่งล่อแหลมต่อการถูกกล่าวหาจากภายนอก อย่างไรก็ตามในบางปีทางสำนักงานใหญ่ก็ได้ฝากเงินยืมอันหลังมาพร้อมกับงบประมาณสถานสงเคราะห์เด็กกำพร้าบ้านฟารูกและงบประมาณอุดหนุนมหาวิทยาลัยอิสลามยะลาที่ส่งผ่านทางกระทรวงการต่างประเทศ แต่ก็ไม่ต่อเนื่องและไม่เพียงพอ ดังนั้น เมื่อโครงการนี้หยุดชะงัก ส่งผลให้การดำเนินงานของ IIROSA สำนักงานในประเทศไทยในหลายโครงการต้อง

⁸² สัมภาษณ์ ซอและห์ ตาละ, วิชาการผู้อำนวยการองค์การสงเคราะห์มุสลิมนานาชาติแห่งชาติอาระเบียสำนักงานประเทศไทย, 26 สิงหาคม 2550.

⁸³ สัมภาษณ์ อีสมาอีล เต๊ะมาหมัด, นักเผยแผ่ประจำ IIROSA และผู้จัดการศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตชาวไทยภูเขาภาคเหนือจังหวัดเชียงใหม่, 18 ธันวาคม 2549.

ประสบปัญหาตามไปด้วย เนื่องจากทีมงานส่วนหนึ่งที่ช่วยในการดำเนินโครงการแต่ไม่ได้รับเงินเดือน ในฐานะบุคลากรนั้น เคยได้รับค่าตอบแทนโดยอาศัยงบประมาณจากโครงการนี้ เมื่อไม่ได้รับค่าตอบแทน จึงจำเป็นต้องออกไปทำงานอื่นเพื่อหารายได้เลี้ยงครอบครัว ส่งผลให้งานของ IIROSA ต้องยุติไปด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานในชุมชนทุรกันดาร ที่ IIROSA ได้สร้างฐานไว้โดยทีมงานครู สอนศาสนาและนักเผยแผ่

- **โครงการช่วยเหลือเด็กกำพร้า** แม้ว่า IIROSA สำนักงานประเทศไทยจะได้รับผลกระทบอย่างมากในโครงการต่างๆ ที่ได้ดำเนินงานและส่งผลให้ต้องยุติโครงการนั้นๆ ไป แต่โครงการที่ถือว่าได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงที่สุดและไม่สามารถยุติโครงการได้ก็คือ โครงการช่วยเหลือเด็กกำพร้า เนื่องจากเป็นกลุ่มที่นับได้ว่าเปราะบางที่สุดและจำเป็นต้องได้รับการดูแลจากสังคม เพราะเด็กกำพร้า นั้นถ้าไม่ได้รับการช่วยเหลือจะขาดโอกาสในหลายด้าน ทั้งด้านงบประมาณ การศึกษา สุขภาพ สังคม ครอบครัว บางครอบครัวมารดาต้องทำงานหนัก ไม่มีเวลาดูแลบุตร เมื่อขาด 2 ประการที่สำคัญคือ หัวหน้าครอบครัว และเงิน มารดาหรือผู้ปกครองจึงต้องออกไปหาเงิน ไม่มีเวลาอบรมบุตร เด็กบางคน จึงติดยาเสพติด ไม่ได้เรียนหนังสือ การนำเด็กมาอยู่ในศูนย์สงเคราะห์หรือนำมาทำกิจกรรมจึงเป็นการสร้างสิ่งแวดล้อมที่⁸⁴

การที่ IIROSA ได้วางรากฐานการทำงานช่วยเหลือเด็กกำพร้าไว้อย่างมั่นคงและกว้างขวาง แต่ยังคงต้องพึ่งพาความช่วยเหลือจากเงินบริจาคในต่างประเทศสืบเนื่องจากจัดทำโครงการในลักษณะที่ให้การอุปถัมภ์ในระยะยาวนั้น ส่งผลให้เมื่อระบบการโอนเงินขัดข้อง ช่องทางการให้ความช่วยเหลือเด็กกำพร้าจึงถูกตัดขาดไปด้วย ซึ่งวิธีการแก้ไขปัญหานี้ไม่ใช่เรื่องที่ยั่งยืน เป็นเรื่องที่ต้องใช้งบประมาณจำนวนมากและต้องให้อย่างต่อเนื่อง เพราะเป็นเรื่องของชีวิตของเด็กที่ไม่มีทางเลือกมากนัก แต่จะต้องกินต้องใช้ และทุกอย่างก็ล้วนต้องมีเงินทั้งสิ้น ทั้งนี้สภาพปัญหาของเด็กกำพร้าในแต่ละโครงการมีดังนี้

1) **ศูนย์สาธิตเพื่อพัฒนาชุมชนมุสลิม จ.ยะลา** เคยเป็นศูนย์ที่มีความพร้อมทั้งใน ส่วนของสถานที่และบุคลากร แต่หลังจากได้รับผลกระทบทางด้านงบประมาณก็ส่งผลให้คุณภาพชีวิตของเด็กเปลี่ยนไป จากที่เคยได้ค่าใช้จ่ายและสวัสดิการอย่างสมบูรณ์ก็จำเป็นต้องถูกจำกัดลงตาม อัตรภาพ ทำให้ความเป็นอยู่ของเด็กไม่ดีเหมือนในอดีต เช่น สภาพที่พักและห้องเรียนเริ่มที่จะทรุดโทรม อุปกรณ์ต่างๆ เริ่มชำรุดและไม่ได้รับการซ่อมแซมปรับปรุง เป็นต้น ส่วนกิจกรรมการอบรมก็ไม่มี ความต่อเนื่องและไม่มีประสิทธิภาพเหมือนเช่นในอดีต เนื่องจากต้องเปลี่ยนบุคลากรหลายครั้งด้วย

⁸⁴ สัมภาษณ์ ประสพ สุโชะ, รองหัวหน้าฝ่ายสังคมสงเคราะห์ และหัวหน้างานดูแลเด็กกำพร้าตามบ้าน องค์การสงเคราะห์มุสลิมนานาชาติแห่งชาอุดีอาระเบียสำนักงานประเทศไทย, 18 มิถุนายน 2550.

ข้อจำกัดทางด้านงบประมาณ ที่ในบางช่วงเวลาองค์กรไม่สามารถจ่ายเงินเดือนให้ได้อย่างเต็มที่ และบุคลากรก็มีความจำเป็นในการเลี้ยงดูครอบครัว ทำให้ขาดบุคลากรที่มีความสามารถและเคยคลุกคลีกับเด็กมาตั้งแต่ในอดีต จึงส่งผลให้เด็กกลุ่มหลังไม่ได้รับการอบรมอย่างเข้มงวดดังเช่นในอดีต

อย่างไรก็ดี แม้จะได้รับผลกระทบจากการขาดงบประมาณสนับสนุนจาก IIROSA แต่ทางศูนย์สาธิตฯ ก็สามารถอยู่รอดได้ด้วยวิธีการของงบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐ โดยในปี 2006 โดยมูลนิธิสงเคราะห์เด็กกำพร้าและการกุศลได้ประสานไปยังสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดยะลาและได้รับงบประมาณจากกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ใน “โครงการให้เงินอุดหนุนแก่องค์การสวัสดิการสังคมภาคเอกชน” เป็นจำนวนเงิน 430,000 บาท และ 600,000 บาท ในปี 2007 โดยได้รับการสนับสนุนในส่วนที่เป็นค่าอาหาร ค่าอุปกรณ์การเรียน และเครื่องแต่งกายของเด็กกำพร้า นอกจากนี้ในปี 2006 ยังได้รับอนุมัติงบประมาณของผู้ว่าราชการจังหวัด CEO จากจังหวัดยะลาเป็นจำนวน 190,000 บาท และงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดยะลา 1 แสนบาท สนับสนุน “โครงการค่ายเสริมทักษะวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และภาษาอังกฤษ ครั้งที่ 3” สรุปได้ว่าในปี 2006 ทางมูลนิธิฯ ต้องพึ่งพางบประมาณจากภาครัฐถึง 720,000 บาท ซึ่งเป็นจำนวนเงินไม่ใช่น้อย แต่กระนั้นก็ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของเด็กกำพร้าที่เคยใช้จ่ายอยู่ราวปีละ 1 แสน 1 หมื่นบาท ขณะเดียวกัน ก็ชี้ให้เห็นว่า หากเงินจากต่างประเทศสามารถเข้ามาได้ก็จะช่วยลดภาระของรัฐได้ เพราะลำพังการบริจาคของสังคมมุสลิมภายในประเทศไทยนั้นไม่สามารถรวบรวมงบประมาณที่เพียงพอได้ และสุดท้ายก็ต้องหันไปพึ่งภาครัฐ นอกจากนี้ปัจจุบันมูลนิธิฯ ได้ติดหนี้สินกับทางบริษัทรับเหมาก่อสร้างอยู่เป็นเงิน 1 ล้าน 6 แสนบาท หลังจากที่ได้รับงบประมาณจาก IIROSA ในการก่อสร้างอาคารสำนักงาน การปรับปรุงสถานที่และภูมิทัศน์มาแล้วเพียงแค่ 8 แสนบาทในงวดแรก

2) **สถานสงเคราะห์เด็กกำพร้าบ้านอัสซัยยิดะฮ์ นะฟีซะฮ์ ซัมส์** ถึงแม้ว่าจะยังคงได้รับการสนับสนุนทางด้านงบประมาณอยู่ก็ตาม แต่การส่งเงินซึ่งเป็นไปอย่างล่าช้าได้ส่งผลให้การดำเนินกิจกรรมของสถานสงเคราะห์ขาดความต่อเนื่อง บุคลากรขาดกำลังใจในการทำงานและรู้สึกถึงความไม่มั่นคงในอาชีพ ทำให้พบปัญหาในเรื่องการอบรมเด็กในลักษณะเดียวกับที่ศูนย์สาธิตฯ ในจังหวัดยะลา แม้ทางบุคลากรจะพยายามแก้ปัญหาด้วยหลายวิธีการ เช่น การขายรถกระบะแวนของ IIROSA และซื้อรถที่มีราคาถูกกว่าเพื่อนำเงินส่วนต่างมาเป็นค่าใช้จ่ายช่วยเหลือเด็กกำพร้าก็ตามสภาพต่างๆ ก็ยังคงไม่ได้รับการฟื้นฟูให้เหมือนในอดีตได้ ซึ่งสวนทางกับสภาพปัญหาของเด็กกำพร้าซึ่งนับวันยิ่งทวีความรุนแรงสืบเนื่องจากปัญหาสังคมอื่นๆ

3) **โครงการช่วยเหลือเด็กกำพร้าตามบ้าน** เป็นโครงการที่นับว่าได้รับผลกระทบมากที่สุด เนื่องจากการหยุดชะงักของโครงการมีระยะเวลายาวนานกว่าโครงการอื่น ดังเหตุผลที่ได้

กล่าวถึงมาแล้ว ซึ่งส่งผลให้โครงการนี้ไม่สามารถดำเนินต่อไปได้เนื่องจากจำเป็นต้องอาศัยเงินทุน และเมื่อไม่มีกิจกรรมประจำปีของเด็กกำพร้าตามบ้าน ทำให้เด็กไม่ได้มาพบกับบุคลากร ทั้งผู้ปกครอง และเด็กไม่ได้คลุกคลีกับการอบรม ขาดการติดต่อ ซึ่งถือเป็นความเสียหายที่ไม่ได้มีขอบเขตอยู่เพียงแค่การดำเนินงานของ IIROSA หากเป็นเรื่องของชีวิตความเป็นอยู่ของเด็กกำพร้าและสภาพปัญหาของสังคมทั้งหมด ดังที่บุคลากรของ IIROSA ที่รับผิดชอบด้านการดูแลเด็กกำพร้าได้กล่าวว่า

“ปัจจุบันเด็กกำพร้ามีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคใต้ที่พอลูกถึงตาย คนช่วยก็ไม่กล้าที่จะเข้าไปในพื้นที่ และยังคงต้องการความช่วยเหลือจากสังคมทั้งที่เป็นมุสลิมและไม่ใช่มุสลิม แต่หากยังถูกปิดกั้นการให้ความช่วยเหลือ ก็จะกระทบกับเด็ก ซึ่งเงินที่ส่งมาจากต่างประเทศจะช่วยแบ่งเบาภาระของรัฐ เพราะเราจะเน้นช่วยเด็กในด้านการศึกษาให้มีความรู้คู่คุณธรรม และมีมุมมองในเชิงพัฒนา”⁸⁵

อย่างไรก็ตาม การที่เงินสนับสนุนเด็กกำพร้าตามบ้านได้ออกจากมือของผู้อุปการะมายัง IIROSA ในซาอุดีอาระเบียแล้ว แต่ติดปัญหาเรื่องการส่งมายังประเทศไทย ทำให้ในระยะหลังเมื่อ IIROSA สามารถหาช่องทางในการส่งเงินมาได้ เช่น ฝากมากับเงินที่ส่งมาทางกระทรวงการต่างประเทศ ทำให้เงินของเด็กกำพร้าในโครงการนี้ก็เริ่มถูกส่งมาย้อนหลังบ้าง แต่ก็ไม่เพียงพอที่จะทำให้โครงการดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นทางบุคลากรของ IIROSA จึงแก้ปัญหาโดยใช้วิธีหาเงินทุนการเรียหรือจากกองทุนและมูลนิธิกรกุศลอื่นๆ ในท้องถิ่นมาช่วยเหลือเด็ก หรือส่งเด็กไปอยู่ในการอุปการะขององค์กรอื่นๆ เช่น มูลนิธิพระที่พิทยาทาน มูลนิธิศรัทธาชนเพื่อเด็กกำพร้า สภามุสลิมโลก เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ยังมีเด็กอีกเป็นจำนวนมากที่ไม่ได้รับการช่วยเหลือและขาดการติดต่อไป

- **งบประมาณค่าใช้จ่ายสำนักงาน** เป็นอีกส่วนหนึ่งที่แม้จะยังคงได้รับงบประมาณอยู่ แต่ก็ต้องถูกลดค่าใช้จ่ายในบางส่วน ทั้งนี้ในอดีต IIROSA ในประเทศไทยเคยได้รับงบประมาณสำหรับใช้เป็นค่าใช้จ่ายของสำนักงานจำนวน 3 แห่ง ได้แก่ สำนักงานกรุงเทพฯ ยะลา และเชียงใหม่ ซึ่งโดยปกติจะได้รับปีละ 6-9 แสนบาท เป็นค่าใช้จ่ายในส่วนของเงินเดือนบุคลากร ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าโทรศัพท์ และค่าอุปกรณ์สำนักงานต่างๆ โดยแบ่งเป็น 2 งวด แต่หลังจากปี 2005 เป็นต้นมาได้รับเพียงแค่ 2 แสนบาท ซึ่งเป็นของสำนักงานกรุงเทพฯ และยังคงไม่เพียงพอต่อการใช้จ่ายในการดำเนินงาน และเมื่อผนวกกับที่โครงการต่างๆ หยุดชะงักลง ส่งผลให้ไม่มีการดำเนินงานของสำนักงานดังเช่นในอดีต เพราะบุคลากรส่วนหนึ่งต้องออกไปทำงานอื่น อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันบุคลากรของ IIROSA ได้นัด

⁸⁵ สัมภาษณ์ ประสพ สุโชะ, รองหัวหน้าฝ่ายสังคมสงเคราะห์ และหัวหน้างานดูแลเด็กกำพร้าตามบ้าน องค์กรสงเคราะห์มุสลิมนานาชาติแห่งซาอุดีอาระเบียสำนักงานประเทศไทย, 18 มิถุนายน 2550.

พบปะกันที่สำนักงานกรุงเทพฯ สัปดาห์ละ 1 วัน คือ ทุกวันจันทร์ เพื่อรักษาให้สำนักงานยังอยู่และรอคอยเวลาแห่งการฟื้นฟูการดำเนินงานขึ้นอีกครั้งหนึ่ง ในขณะที่สำนักงานเชียงรายที่เคยเช่าอาคาร 1 หลังถูกปิดลง ส่วนสำนักงานในจังหวัดยะลาที่ได้สร้างอาคารมาตรฐานก็ใช้เป็นเพียงสถานที่เก็บเอกสารและเป็นห้องประชุมที่บริการให้ชุมชนและหน่วยงานในพื้นที่ใกล้เคียง โดยไม่มีเจ้าหน้าที่อยู่ประจำ

5.2.6. เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในองค์กรที่มีผลต่อความต่อเนื่องของโครงการ
เป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ร่วมส่งผลให้หลายโครงการในประเทศไทยต้องหยุดชะงักลง หนึ่ง ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่าในช่วงปี 2002 ได้มีการปรับเปลี่ยนระบบการบริหารงานของสำนักงานใหญ่ อันเป็นผลมาจากนโยบายการต่อต้านการก่อการร้ายของสหรัฐอเมริกาที่กระทบต่อองค์กรการกุศลมุสลิมทั่วโลก ซึ่ง IIROSA จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนการทำงานเพื่อรับมือกับผลกระทบดังกล่าว โดยได้แก้ไขธรรมนูญขององค์กรขึ้นในปี 2002 ซึ่งได้กำหนดให้การควบคุมและบริหารการดำเนินงานของสำนักงานสาขาทั้งหมดมาอยู่ภายใต้ศูนย์การบริหารงานที่สำนักงานญิดตะฮ์

สำหรับประเทศไทยนั้นมีสำนักงานสาขาจากซาอุดีอาระเบียเข้ามาดำเนินการจำนวน 2 สาขา คือ สำนักงานญิดตะฮ์และสำนักงานภาคพื้นตะวันออก เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวโครงการซึ่งเคยอยู่ภายใต้การดำเนินงานของสำนักงานภาคพื้นตะวันออกทั้งหมดจึงถูกส่งไปขึ้นกับสำนักงานญิดตะฮ์ ซึ่งผลกระทบที่ได้รับก็คือ โครงการที่เคยดำเนินการโดยสำนักงานภาคพื้นตะวันออกแทบทั้งหมดไม่ได้รับการพิจารณาให้ดำเนินการต่อ ซึ่งอาจจะเป็นผลร่วมกับปัจจัยอื่นๆ ที่ระบุมาก่อนหน้านี้ด้วย โครงการดังกล่าวได้แก่ โครงการเด็กกำพร้าตามบ้านในภาคใต้และเด็กกำพร้าในศูนย์สาธิตเพื่อพัฒนาเยาวชนมุสลิมจังหวัดยะลา ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตชาวไทยภูเขาจังหวัดเชียงราย ศูนย์อบรมการศึกษาเยาวชนในกัมพูชา โครงการก่อสร้างสถาบันศึกษาและวิจัยอัลกุรอาน โครงการสนับสนุนนักเผยแผ่และครูรายได้น้อย งบประมาณสำนักงาน IIROSA ในภาคเหนือและภาคใต้ รวมทั้งโครงการอื่นๆ ที่ดำเนินการโดยสำนักงานภาคใต้ ส่วนโครงการสนับสนุนมหาวิทยาลัยอิสลามยะลานั้น แม้จะเป็นโครงการของสำนักงานภาคพื้นตะวันออกเช่นเดียวกัน แต่ด้วยอำนาจและความสำคัญของโครงการดังที่ได้ระบุมานี้แล้ว ทำให้เป็นโครงการเดียวที่ยังคงได้รับการสนับสนุนต่อไป

6. สรุปท้ายบท

จากกิจกรรมในหมวดต่างๆ ของ IIROSA ที่ได้ดำเนินการในประเทศไทย แม้จะสะท้อนให้เห็นว่าองค์กรมุสลิมข้ามชาติจะสามารถเข้าถึงประชาชนระดับรากหญ้าได้มากกว่าหน่วยงานอื่นๆ ที่นิยมทางโลก แต่องค์กรมุสลิมก็ยังไม่ได้เป็นที่รับรู้ในฐานะขององค์กรพัฒนาเอกชนปกติทั่วไป และยังไม่เป็นที่ไว้วางใจ ทั้งนี้ก็เนื่องจากธรรมชาติขององค์กรที่ผูกติดกับศาสนาและมีเป้าหมายที่ไม่เป็นที่คุ้นเคยของคนทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในมิติของการฟื้นฟูคุณภาพชีวิตโดยใช้ศาสนาเป็นศูนย์กลาง ดังนั้นสิ่งที่ได้กล่าวถึงมาทั้งหมดในบทนี้จึงเป็นองค์ความรู้หนึ่งที่จะช่วยสร้างความเข้าใจในมิติที่คนทั่วไปยังไม่คุ้นเคย โดยมีความคาดหวังที่จะให้เกิดการยอมรับในแนวทางการสร้างเสริมความมั่นคงของมนุษย์ที่มีลักษณะเฉพาะ ที่แตกต่างออกไป แต่ก็สามารถใช้ได้กับกลุ่มที่มีอัตลักษณ์เฉพาะที่แตกต่างจากคนทั่วไปในสังคมเช่นเดียวกัน

หากพิจารณาโดยอาศัยมุมมองจากตะวันตก หรือรัฐบาลของประเทศต่างๆ ที่เน้นการพัฒนาโดยใช้แนวทางนิยมทางโลก จึงไม่ใช่เรื่องแปลกที่จะมองการใช้แนวทางแห่งศาสนาในลักษณะที่แปลกแยกและไม่เชื่อมั่น แต่หากพิจารณาจากมุมมองของมุสลิม ซึ่งมีวิถีชีวิตที่บูรณาการระหว่างศาสนาและโลกียะ แนวทางอิสลามกลับกลายเป็นสิ่งที่ได้รับการตอบรับ เนื่องจากสอดคล้องกับวิถีคิดและวิถีชีวิตของมุสลิม ดังนั้นการสร้างเสริมความมั่นคงของมนุษย์ในสังคมมุสลิมจึงควรได้รับโอกาสให้พิจารณาการใช้แนวทางอิสลาม

และทั้งๆ ที่ประเด็นในเรื่องความมั่นคงของมนุษย์ได้รับการผลักดันให้เป็นวาระสำคัญในเวทีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ มาตั้งแต่ปี 1994 แต่จนถึงปัจจุบันก็ยังคงมีเพียงไม่กี่ประเทศที่ตอบรับเป็นแนวทาง โดยเฉพาะประเทศมหาอำนาจก็ยังไม่ให้ความสำคัญ ซึ่งเป็นเพียงแค่การยอมรับในเชิงคำพูด แต่ในภาคปฏิบัติก็ยังไม่สามารถผลักดันให้บรรลุผลสำเร็จได้ ทั้งนี้เนื่องจากไม่สามารถเบียดชิงพื้นที่การให้ความสำคัญกับความมั่นคงของรัฐที่ยังคงตรึงที่มั่นไว้อย่างเข้มแข็ง

แม้ว่าผู้วิจัยจะตระหนักและยอมรับในมุมมองข้างต้น แต่ก็มองว่าความมั่นคงของมนุษย์ยังเป็นแนวทางสำคัญที่จะช่วยทำให้ความมั่นคงในระดับปัจเจกมีเสถียรภาพมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในมิติที่รัฐมีความสามารถอย่างจำกัดด้วยปัจจัยใหม่ๆ ในโลกาภิวัตน์ ซึ่งเปิดโอกาสให้ภาคประชาสังคมซึ่งมีข้อได้เปรียบในการเคลื่อนไหวในระดับรากหญ้ามากขึ้น เพราะอำนาจของนโยบายของรัฐยังเดินทางไปไม่ถึงหรืออ่อนแรงไป เราจึงเห็นได้ว่าการสร้างความมั่นคงจากรากฐานโดยความพยายามจากองค์กรระดับรากหญ้าก็สามารถเป็นแนวทางหนึ่งในการสร้างความมั่นคงของสังคมได้เช่นกัน ขณะเดียวกันก็เห็นได้ว่าในระบบโลกยุคโลกาภิวัตน์นี้ สิ่งที่มีความมั่นคงของมนุษย์และองค์กรมุสลิมข้ามชาติมีอยู่ร่วมกันและสอดคล้องกับบริบทโลกปัจจุบันก็คือ การคำนึงถึงผลประโยชน์ของ

กลุ่มเป้าหมายที่ไม่ยึดติดกับพื้นที่และเชื้อชาติ หากแต่วางอยู่บนพื้นฐานของความมั่นคงสงบสุขของมนุษยชาติโดยรวม (แม้ในภาคปฏิบัติ IIROSA จะยังไม่สามารถทำได้ก็ตาม แต่มีแนวคิดที่ไม่ปฏิเสธมุมมองดังกล่าว)

ในบทนี้ผู้วิจัยได้กล่าวถึงปรัชญาในการดำเนินงานของ IIROSA ภาพรวมของกิจกรรมที่ IIROSA ได้ดำเนินงาน และการดำเนินงานของ IIROSA ในประเทศไทย ที่ได้อธิบายถึงรายละเอียดของรูปแบบการดำเนินกิจกรรม และสภาพปัญหาในการดำเนินกิจกรรม ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของ IIROSA ที่สอดคล้องกับแนวคิดอิสลามกับความมั่นคงของมนุษย์ รวมทั้งสอดคล้องกับคำนิยามความมั่นคงของมนุษย์ที่ได้สรุปไว้เป็นเกณฑ์ในการประเมินบทบาทขององค์กรด้วย

สิ่งที่เด่นชัดที่สุดสำหรับกิจกรรมในบทนี้ ก็คือ บทบาทในการให้ความช่วยเหลือในด้านการบรรเทาทุกข์ ควบคู่กับการฟื้นฟูจริยธรรมแห่งศาสนา ดังที่ได้ตั้งข้อสังเกตไว้ในบทที่ 2 ว่า แม้นโยบายของ IIROSA ที่ปรากฏในธรรมนูญจะไม่ได้กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของ IIROSA ในด้านการฟื้นฟูศาสนา แต่สาระอื่นๆ ของ IIROSA ก็ได้สะท้อนออกมาให้เห็นบทบาทข้างต้นได้อย่างชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นนโยบายขององค์กรในระดับสำนักงานสาขาในประเทศไทย รวมทั้งนโยบายของสันนิบาตโลกมุสลิมที่เน้นการสร้างความเข้าใจทางด้านศาสนา อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาจากแนวคิดเรื่องความมั่นคงของมนุษย์ในอิสลามแล้ว บทบาททั้งสองด้านก็ยังคงสอดคล้องกับแนวคิดข้างต้น โดยมีโลกาภิวัตน์เป็นปัจจัยสำคัญต่อการดำเนินงาน ทั้งในเชิงโครงสร้างและเชิงวัฒนธรรม ดังที่จะวิเคราะห์ในบทที่ 4 ต่อไป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 4

โลกาภิวัตน์กับการทำงานขององค์กรมุสลิมข้ามชาติ

ในบทที่ผ่านมา ผู้วิจัยได้อธิบายถึง IIROSA ในส่วนของประวัติการก่อกำเนิด โครงสร้างการดำเนินงาน วิธีการดำเนินงาน ตลอดจนบทบาทและผลการดำเนินงานขององค์กร ซึ่งยังไม่ได้มีการวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสมมติฐานที่ได้ตั้งไว้ในบทแรกว่า “การดำเนินงานขององค์กรมุสลิมข้ามชาติมีโลกาภิวัตน์เป็นปัจจัยสำคัญ” ดังนั้นในบทนี้จึงเป็นการวิเคราะห์การดำเนินงานของ IIROSA ในระดับองค์กรรวมทั้งหมดโดยใช้แนวคิดเกี่ยวกับโลกาภิวัตน์เป็นกรอบในการวิเคราะห์ และเพื่อให้เกิดความชัดเจนในการเข้าใจเนื้อหาของบทนี้ ผู้วิจัยขอทำความเข้าใจเบื้องต้นใน 2 ประเด็นดังนี้

1. ผู้วิจัยจะวิเคราะห์การดำเนินงานขององค์กรมุสลิมข้ามชาติใน 2 ระดับ คือ ระดับขององค์กรมุสลิมข้ามชาติในโลกมุสลิมโดยรวม และระดับการดำเนินงานของ IIROSA เป็นการเฉพาะ ทั้งนี้โดยเน้นประเด็นที่เชื่อมโยงกับการดำเนินงานในประเทศไทย ซึ่งเป็นหน่วยหลักในการศึกษา
2. การวิเคราะห์ปัจจัยสำคัญของโลกาภิวัตน์ต่อการดำเนินงานขององค์กรมุสลิมข้ามชาติมี 2 ลักษณะ คือ การเป็นปัจจัยเอื้ออำนวยสนับสนุนและการเป็นปัจจัยที่เป็นอุปสรรค

ทั้งนี้ในการอธิบายและวิเคราะห์การดำเนินงานขององค์กรมุสลิมข้ามชาติ สามารถแบ่งประเด็นในการวิเคราะห์หรือออกเป็น 3 มิติที่สำคัญได้แก่ 1.โลกาภิวัตน์กับอุมมะฮ์ 2.โลกาภิวัตน์กับอัตลักษณ์มุสลิม และ 3.โลกาภิวัตน์กับเงื่อนไขขององค์กรมุสลิมข้ามชาติ โดยในแต่ละมิติจะนำกรอบแนวคิดที่ได้กล่าวถึงในบทที่ 1 มาอธิบายดังนี้

ในมิติแรก คือ โลกาภิวัตน์กับอุมมะฮ์ จะนำแนวคิดโลกาภิวัตน์ว่าด้วยการสร้างเงื่อนไขต่อการขยายบทบาทขององค์กร ที่ผู้วิจัยได้นำมาจากกรอบการวิเคราะห์ของเดวิด เฮลด์ และคณะ เกี่ยวกับรูปแบบทางประวัติศาสตร์ของโลกาภิวัตน์มาเป็นกรอบในการวิเคราะห์ ซึ่งรูปแบบข้างต้นประกอบด้วยมิติทางด้านพื้นที่และเวลา และมิติทางด้านองค์กร แต่ในมิติแรกนี้ผู้วิจัยจะเลือกใช้เพียงมิติทางด้านพื้นที่และเวลามาเป็นกรอบในการวิเคราะห์อุมมะฮ์ ในฐานะที่เป็น “บริบท” ซึ่งเอื้ออำนวยต่อการดำเนินงานขององค์กรมุสลิมข้ามชาติในการสร้างเสริมความมั่นคงของมนุษย์ สำหรับรูปแบบทางประวัติศาสตร์ของมิติทางด้านพื้นที่และเวลานั้นประกอบด้วย 4 มิติย่อย อันได้แก่ ความกว้างขวางของเครือข่ายโลก ความเข้มข้นของการเชื่อมโยงในโลก ความเร็วของกระแสโลก และผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเชื่อมโยงในโลก ซึ่งจะอธิบายผ่านวิวัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของอุมมะฮ์

สำหรับมิติที่ 2 คือ โลกาภิวัตน์กับอัตลักษณ์มุสลิม ผู้วิจัยจะนำกรอบแนวคิดว่าด้วย โลกาภิวัตน์กับการก้าวร่อนและการสร้างความเข้มแข็งให้อัตลักษณ์ มาใช้ในการวิเคราะห์ว่าการ เปลี่ยนแปลงของอัตลักษณ์มุสลิมที่เกิดจากกระแสและกระบวนการในโลกาภิวัตน์นั้น เป็นปัจจัยใน ฐานะ “พลวัต” ต่อการดำเนินงานขององค์กรมุสลิมข้ามชาติ

ส่วนในมิติสุดท้าย คือ โลกาภิวัตน์กับเงื่อนไขต่อองค์กรมุสลิมข้ามชาติ ผู้วิจัยจะนำกรอบ แนวคิดโลกาภิวัตน์ว่าด้วยการสร้างเงื่อนไขต่อการขยายบทบาทขององค์กรในอีกส่วนหนึ่ง คือ มิติ ทางด้านองค์กร มาวิเคราะห์ในฐานะที่เป็นปัจจัยเชิง “เครื่องมือ” และ “เงื่อนไข” ที่ส่งผลต่อความเป็น สถาบันและการทำงานขององค์กรมุสลิมข้ามชาติโดยตรง สำหรับมิติทางด้านองค์กรนี้ ประกอบด้วย 4 มิติ ได้แก่ โครงสร้างพื้นฐานของโลกาภิวัตน์ การพัฒนาจากเครือข่ายความสัมพันธ์ในโลกไปสู่ความ เป็นสถาบัน รูปแบบของการแบ่งชนชั้นในสังคมโลก และลักษณะที่โดดเด่นของปฏิสัมพันธ์ในโลก

1. โลกาภิวัตน์กับอุมมะฮ์: เงื่อนไขทางด้านพื้นที่และเวลา

สำหรับในมิติของโลกาภิวัตน์กับอุมมะฮ์นี้ ผู้วิจัยได้ตั้งประเด็นว่าโลกาภิวัตน์เป็นปัจจัย เกื้อหนุนที่สำคัญต่อการดำเนินงานขององค์กรมุสลิมข้ามชาติในลักษณะที่องค์กรดำเนินงานในพื้นที่ (space) ของอุมมะฮ์ ซึ่งได้ขยายพื้นที่และความเข้มข้นมากกว่าในอดีตสืบเนื่องจากเงื่อนไขต่างๆ ใน โลกาภิวัตน์เป็นตัวเร่งปฏิกิริยา จนกลายเป็นสิ่งที่เรียกว่า “โลกาภิวัตน์อิสลาม” (globalized Islam) ในบริบทของกระแสการฟื้นฟูอิสลาม (Islamic revival) และกระแสการตื่นตัวของมุสลิม (Muslim's resurgence) ดังนั้นจึงจำเป็นต้องทราบถึงความหมายของอุมมะฮ์ จุดเริ่มต้นและการเปลี่ยนแปลง ของอุมมะฮ์ในแต่ละยุคสมัย ตลอดจนวิวัฒนาการความสอดคล้องของโลกาภิวัตน์กับอุมมะฮ์ จนเกิด ปรากฏการณ์ที่เป็นเงื่อนไขที่เอื้อต่อการดำเนินงานขององค์กรมุสลิมข้ามชาติ อนึ่ง แม้ว่าผู้วิจัยได้นำ รูปแบบทางประวัติศาสตร์ของโลกาภิวัตน์ในมิติทางด้านพื้นที่และเวลาทั้ง 4 มิติมาเป็นกรอบใน วิเคราะห์ในหัวข้อนี้ กระนั้นผู้วิจัยจะขอเสนอเนื้อหาตามลำดับการเปลี่ยนแปลงทางประวัติศาสตร์ ของอุมมะฮ์เพื่อให้เห็นจุดหักเหที่สำคัญ แต่ทั้งนี้ก็ยังคงสอดคล้องและให้ภาพของการเปลี่ยนแปลง ตามรูปแบบทางประวัติศาสตร์ของโลกาภิวัตน์ทั้ง 4 รูปแบบอย่างครบถ้วนเช่นเดียวกัน ดังมีลำดับการ นำเสนอต่อไปนี้

1.1. ความหมายของอุมมะฮ์

แม้ว่า “อุมมะฮ์” จะเป็นคำที่ถูกหยิบยกขึ้นมาใช้กันอย่างแพร่หลายในหมู่นักวิชาการที่ศึกษา เกี่ยวกับโลกมุสลิมรวมทั้งในหมู่ชนวนการเคลื่อนไหวอิสลาม แต่ถึงกระนั้นกลับพบว่า การให้ ความหมายของคำว่าอุมมะฮ์ยังคงมีความแตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในคัมภีร์อัลกุรอานมีคำว่า “อุมมะฮ์” ปรากฏอยู่มากถึง 64 ครั้ง และใช้ในความหมายที่แตกต่างกันอย่างซับซ้อนและหลากหลาย

ซึ่งส่วนใหญ่มักจะหมายถึง “กลุ่มของบุคคล” แต่ถูกกล่าวในหลายบริบทและอ้างถึงกลุ่มของบุคคลที่แตกต่างกันดังตัวอย่างต่อไปนี้: กลุ่มของบุคคลโดยทั่วไป (28: 13) กลุ่มบุคคลที่มีศาสนาหรือความเชื่อเดียวกัน (43: 22-23) ประชาชาติของศาสดาแต่ละท่าน (10: 47) ประชาชาติของแต่ละคัมภีร์ที่อัลลอฮ์ทรงประทานลงมา (5: 48) กลุ่มบุคคลย่อยในประชาชาติกลุ่มใหญ่ (3: 113) ประชาชาติ (อิสลาม) ที่เป็นตัวอย่างแก่นุชชะฮ์ (3: 110) ประชาชาติสายกลางของท่านศาสนทูตมุฮัมมัด (2:143) ประชาชาติที่หลงผิด (43: 33) กลุ่มที่หลงผิดในหมู่ประชาชาติของศาสนทูตมุฮัมมัด (27: 83, 23: 44) นอกจากนี้ อูมมะฮ์ยังถูกกล่าวถึงในความหมายว่า “ช่วงเวลา” (11: 8) และลักษณะการอยู่รวมกันเป็นกลุ่มของสัตว์ (6: 38) เป็นต้น*

ขณะที่ความหมายในทางสังคมวิทยานั้น ริยาซ ฮัสซัน (Riaz Hassan) ซึ่งที่ศึกษาเกี่ยวกับอูมมะฮ์กับโลกาภิวัตน์ได้อธิบายว่าอูมมะฮ์เป็นปรากฏการณ์ที่สามารถมองได้ 2 มิติ คือ อูมมะฮ์ในฐานะที่เป็น “ชุมชน” และในฐานะที่เป็น “อัตลักษณ์ร่วม” ซึ่งในมิติแรกนั้นเป็นปรากฏการณ์ของชุมชนที่ก่อร่างขึ้นมาจากความรู้สึกทางศาสนาที่มีร่วมกันผ่านการจัดการทางสังคมที่มีลักษณะร่วมกันอย่างต่อเนื่อง ส่วนในมิติหลังนั้นอูมมะฮ์เป็นอัตลักษณ์ร่วมฝังรากอยู่ในกระบวนการหล่อหลอมทางสังคมในชุมชนที่ได้ยึดมั่นในเป้าหมายและค่านิยมเดียวกัน¹

อย่างไรก็ตามหัวข้อนี้จะเน้นการอธิบายความหมายของอูมมะฮ์ในฐานะชุมชน ซึ่งในความหมายกว้างๆ นั้น มุฮัมมัด อะซาด (Muhammad Asad) นักอรรถาธิบายอัลกุรอานท่านหนึ่งกล่าวว่าอูมมะฮ์คือ “กลุ่มของสิ่งมีชีวิตที่มีลักษณะเฉพาะและสภาวะแวดล้อมบางประการร่วมกัน”² ส่วนการอธิบายที่ลงเอยละเอียดมากขึ้นนั้นยังมีความเห็นต่างกันว่าอูมมะฮ์มีความหมายครอบคลุมชนต่างศาสนาหรือไม่ ซึ่งฝ่ายที่เห็นว่าอูมมะฮ์อิสลามได้นับรวมชนต่างศาสนาด้วยนั้นพิจารณาโดยตีความจากกฎบัตรมะดีนะฮ์ (Madinah Charter) ** ที่มีชาวยิวร่วมเป็นภาคีในข้อตกลงด้วย ดังที่ เอ็ม เอ ชะฮ์บาน (M. A. Shaban) นักประวัติศาสตร์มองว่า “อูมมะฮ์เป็นแนวความคิด

* ความหมายของอูมมะฮ์ในมิติและยุคต่างๆ ได้ใน John L. Esposito, “Ummah,” *The Oxford Encyclopedia of the Modern Islamic World* 4 (Oxford: Oxford University Press, 1995): 267- 270.

¹ Riaz Hassan, “Globalization and Islamic Ummah: Challenge and Response,” Paper presented at the symposium on Islam in Southeast Asia and China: Regional Faithlines and Faultlines in the Global Ummah, 28 November – 1 December 2002, City University of Hong Kong, p. 4

² Muhammad Asad, *Introduction to Koran*, (Gibraltar: Darul Andalus , 1980), p. 177, cited in Saad S. Khan, *Reasserting International Islam: a Focus on the Organization of Islamic Conference and other Islamic Institutions*, (Oxford: Oxford University Press, 2001), p. 3.

** ดูข้อมูลสังเขปของกฎบัตรมะดีนะฮ์ในหัวข้อ 1.2.1. ที่อยู่ถัดจากนี้

ทางการเมือง มิใช่แนวคิดทางศาสนา”³ และเชื่อว่าสมาชิกของกลุ่มประชาชาติใหม่ที่ตั้งขึ้นตามกฎบัตรมะดีนะฮ์ทั้งชนมุสลิมและชาวยิวนั้นเป็นอุมมะฮ์เดียวกัน ตราบใดที่ยอมรับอำนาจหน้าที่ของท่านศาสนทูตมุฮัมมัด (ซ.ล.) ดังนั้น พลเมืองจึงเป็นอุมมะฮ์ (เป็นชุมชนทางการเมือง) หนึ่งเดียว โดยมีศาสนาหรือวิถีชีวิตที่ต่างกัน⁴ แม้กระนั้น มุมมองของเซอร์บันญูวิกวิพากษ์ว่าเป็นการพิจารณาเพียงผิวเผิน อาร์ บี เซอร์เจียนท์ (R.B. Sergeant) ชี้ให้เห็นว่า ชาวยิวไม่ได้ถูกนับรวมอยู่ในอุมมะฮ์อิสลาม และได้เสนอความเห็นไว้ว่า “อุมมะฮ์ หมายถึง การรวมกลุ่มกันผ่านแก่นกลางทางศาสนา” ซึ่งเกิดขึ้นก่อนรุ่งอรุณของอิสลาม⁵

แม้ว่าคำว่าอุมมะฮ์จะถูกอธิบายในความหมายที่หลากหลายและครอบคลุม “กลุ่ม” ในหลายระดับ แต่ความหมายที่มีนัยยะสำคัญต่อการวิเคราะห์ในการศึกษานี้ก็คือ “อุมมะฮ์อิสลาม” (Islamic Ummah) ซึ่งเป็นอุมมะฮ์ที่มีความหมายร่วมระหว่าง “ประชาคม หรือ ชุมชน” (community) และ “ประชาชาติ” (nation) ซึ่งมีใช่ “ชุมชน” ของท้องถิ่นหรือภูมิภาค ที่มีภูมิศาสตร์เป็นพื้นฐานในการรวมตัว มิใช่ “ประชาคม” ที่รวมตัวกันเพื่อรักษาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจหรืออุดมการณ์ทางการเมือง และมีใช่ “ประชาชาติ” ในความหมายของทั้งยุคโรมันและยุคสมัยใหม่⁶ ที่เข้าใจกันทั่วไปในลักษณะที่ผูกโยงกับ “เชื้อชาติ” หรือ “ประเทศชาติ” หากแต่เป็นประชาคมหรือประชาชาติของผู้ศรัทธา (community of believers) ที่วางอยู่เหนือขอบเขตความจงรักภักดีต่อเผ่าพันธุ์และประเทศชาติที่ติดตัวมาตั้งแต่กำเนิด โดยมีศาสนาอิสลามเป็นแก่นกลางในการรวมตัว มี “เตาฮีด” ซึ่งหมายถึงความศรัทธาในพระเจ้าองค์เดียวกัน เป็นจุดร่วมสูงสุดและถูกผูกมัดระหว่างกันด้วยภราดรภาพที่มีความสำคัญยิ่งกว่าความเป็นพี่น้องร่วมสายเลือด⁷

สำหรับในมิติของการเชื่อมต่อกันทางดินแดนที่มีรายละเอียดซึ่งสะท้อนให้เห็นความเป็นชุมชนเดียวกันของประชาชาติอิสลามนั้น ขอหยิบยกคำอธิบายของอบุลอะลา เมาดูดี นักฟื้นฟูอิสลามคนสำคัญในศตวรรษที่ 20 ที่กล่าวถึงเรื่องอุมมะฮ์ได้อย่างเห็นภาพว่า

³ Abdullah Ahsan, *Ummah or Nation?: Identity Crisis in Muslim Society*, (Leicester: Islamic Foundation, 1992), p. 21.

⁴ Ibid., p. 19.

⁵ R.B. Serjeant, *Haram and Hawtah*, (Cairo: Dar al-Ma'aref, 1962), pp. 41-58, cited in Saad S. Khan, *Reasserting International Islam: a Focus on the Organization of Islamic Conference and other Islamic Institutions*, p. 3.

⁶ John Aden William, ed., *Themes of Islamic Civilization*, (California: California University Press, 1971), p. 8, cited in Saad S. Khan, *Reasserting International Islam: a Focus on the Organization of Islamic Conference and other Islamic Institutions*, p.2.

⁷ Ibid., p. 9,

“ความแตกแยกบนพื้นฐานของความขัดแย้งทางสัญชาติ เชื้อชาติ และเผ่าตระกูล ยังคงปรากฏให้เห็นอยู่อย่างต่อเนื่องครั้งแล้วครั้งเล่า... แต่ถึงกระนั้นความคิดที่ว่ามุสลิมในโลกประกอบขึ้นเป็นประชาชาติเดียวกันก็ยังคงไม่เปลี่ยนแปลง... มุสลิมคนหนึ่ง ไม่ว่าจะมาจากส่วนไหนของโลก สามารถไปยังทุกๆ ดินแดนของมุสลิมโดยปราศจากข้อจำกัด สามารถไปไหนมาไหนได้อย่างอิสระในประเทศนั้นๆ อยู่อาศัยได้นานตราบที่เขาต้องการ ทำการค้าได้ทุกประเภท สามารถแต่งงานได้โดยปราศจากความยากลำบาก หรือดำรงตำแหน่งระดับสูงในศาลได้ ประวัติศาสตร์อิสลามนั้นเต็มไปด้วยตัวอย่างเกี่ยวกับการที่มุสลิมออกไปจากดินแดนของเขา แล้วพักอาศัยอยู่ในอีกประเทศหนึ่งเป็นเวลานานนับทศวรรษ เขาอาจศึกษาอยู่ในประเทศหนึ่ง แต่ทำธุรกิจการค้าอยู่อีกประเทศหนึ่ง แล้วได้เป็นรัฐมนตรี หรือผู้บัญชาการทหารสูงสุดในอีกประเทศหนึ่ง แม้กระนั้นเขาก็ยังมีสิทธิ์ที่จะเดินทางยังประเทศอื่นต่อไป แล้วตั้งรกรากและแต่งงานที่นั่น”⁸

คำอธิบายข้างต้นเป็นสภาพของอุมมะฮ์ในช่วงเวลาที่อาณานิคมอิสลามได้แผ่ขยายอำนาจไปอย่างกว้างขวาง โดยผู้ปกครองหรือสุลต่านของแต่ละเมืองต่างยอมรับในอำนาจสูงสุดของเคาะลีฟะฮ์หรือที่รู้จักกันในนามกาหลิบ (Khalifah/Caliph) แต่ยังคงได้รับสิทธิในการปกครองตนเอง และแม้ว่าอุมมะฮ์ตามความหมายในมิติต่างๆ ที่ได้อธิบายมาข้างต้นจะมีจุดร่วมหลักมาจากรากฐานเดียวกัน และมีความเป็นเนื้อเดียวกัน แต่อย่างไรก็ตามความเป็นอุมมะฮ์ไม่ใช่สิ่งที่คงสภาพหยุดนิ่งอยู่กับที่ หากแต่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดและในแต่ละยุคก็ยังคงความหลากหลายอยู่ภายในรวมทั้งมีความเป็นสากล (cosmopolitan) ที่ปลอดจากการผูกมัดของท้องถิ่นและยุคสมัย⁹ ดังที่จะได้เห็นจากประวัติศาสตร์ของอุมมะฮ์ในแต่ละยุค

1.2. วิวัฒนาการของอุมมะฮ์: บริบททางประวัติศาสตร์ของโลกาภิวัตน์อิสลาม

จอร์จ โมเดลสกี (George Modelski) นักวิชาการที่ได้เขียนบทความเป็นชิ้นแรกๆ เกี่ยวกับเรื่องโลกาภิวัตน์ได้ให้ความเห็นว่า โลกาภิวัตน์เริ่มปรากฏขึ้นครั้งแรกในโลก จากการแผ่ขยายอิทธิพลของอาณานิคมอิสลาม ซึ่งได้ครอบครองดินแดนที่ต่อเนื่องกันครอบคลุมข้ามภูมิภาคในคริสต์ศตวรรษ

⁸ Abul A'la Maududi, *Unity of Muslim World*, Khurshid Ahmad (ed.), (Lahore: Islamic Publications, 1967), pp. 14-15.

⁹ ไปรอดู อุนสุรณ ชัยอักษรเวช, “อุมมะฮ์” ในฐานะ “cosmopolitanism”: “ความเป็นเนื้อเดียวกัน” หรือ “ความหลากหลาย?” บทความนำเสนอในโครงการสัมมนาทางวิชาการระดับบัณฑิตศึกษาเรื่อง “ลักษณะข้ามชาติ” คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ทำพระจันทร์, 30 พฤศจิกายน 2549.

ที่ 7-15¹⁰ ซึ่งแม้ว่าตามความเห็นของผู้วิจัยแล้ว โลกาภิวัตน์ หมายถึง ความเชื่อมต่อของกระแสต่างๆ ในโลก (ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรม) ที่จะต้องมีนัยยะครอบคลุมทั้งมิติทางด้านความเชื่อมโยงของพื้นที่ ความรวดเร็วของเวลา และความเข้มข้นในความเชื่อมโยงและผลกระทบของกระแสต่างๆ แต่ถึงกระนั้นมุมมองของโมเดลสกีที่มีเพียงแค่มิติทางด้านพื้นที่ก็เป็นประโยชน์ต่อการนำมามององค์ประกอบและบริบทของอุมมะฮ์ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาไปสู่โลกาภิวัตน์ของอิสลามที่ครบถ้วนทั้งมิติทางด้านพื้นที่และเวลาดังที่ปรากฏอยู่ในยุคปัจจุบัน ทั้งนี้ การนำเสนอวิวัฒนาการทางประวัติศาสตร์โดยสังเขปของอุมมะฮ์สามารถแบ่งช่วงเวลาตามการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญได้เป็น 4 ยุคดังต่อไปนี้

1.2.1. ช่วงก่อกำเนิดและขยายตัวของอุมมะฮ์: ภาวะบะฮ์ของโลกมุสลิมทุกสมัย

ความเป็นชุมชนทางศาสนาและการเมืองของอิสลามมีจุดริเริ่มพร้อมๆ กับการเริ่มต้นของศักราชแห่งศาสนาอิสลาม หรือที่เรียกว่า “ฮิจญเราะฮ์ศักราช” ซึ่งตรงกับทศวรรษที่ 3 ของคริสต์ศตวรรษที่ 7 คือในปี ค.ศ. 622 ทั้งนี้คำว่า “ฮิจญเราะฮ์” (Hijrah) มีความหมายว่า “การอพยพ” ซึ่งในที่นี้หมายถึงการอพยพของท่านศาสนทูตมุฮัมมัด (ซ.ล.) และบรรดามุสลิมไปยังเมืองยัษริบ (Yathrib) ที่อยู่ห่างจากนครมักกะฮ์ขึ้นไปทางเหนือประมาณ 425 กิโลเมตร หลังจากที่ได้ประกาศศาสนาอิสลามในเมืองมักกะฮ์รวมทั้งทำการเผยแพร่คำสอนของพระเจ้าเป็นเวลา 13 ปี และถูกต่อต้านอย่างรุนแรงจนถึงขั้นที่จะถูกเอาชีวิตและทำลายล้างศาสนา ดังนั้น จึงจำเป็นต้องอพยพไปยังเมืองยัษริบที่มีความปลอดภัยและเหมาะสมที่จะเป็นฐานที่มั่นในการก่อตั้งประชาคมแห่งอิสลาม เพราะที่ยัษริบนั้นมีผู้เข้ารับศาสนาอิสลามมาแล้วจำนวนหนึ่งซึ่งได้ให้สัตยาบัน ณ เสอาอะกะบะฮ์ ครั้งที่ 2* ไว้กับท่านศาสนทูตว่าจะให้ความคุ้มครองท่านเมื่ออพยพไปยังยัษริบ โดยมีสาวกของท่านได้

¹⁰ George Modelski, “Globalization,” in *The Global Transformations Reader: an Introduction to the Globalization Debate*, 2nd ed., eds. David Held and Anthony McGrew (Cambridge: Polity Press, 2003), pp. 56-57.

บทความเรื่องนี้ถูกวางไว้เป็นบทแรกของหนังสือเรื่อง *Global Transformations Reader: an Introduction to the Globalization Debate* โดยคัดลอกมาจากหนังสือ *Principles of World Politics* ของ โมเดลสกี ที่ตีพิมพ์ในปี 1972.

* ในปีที่ 11 ของการประกาศศาสนา ชาวเมืองยัษริบ 6 คน ได้เดินทางมายังเมืองมักกะฮ์ในเทศกาลฮัจญ์และยอมรับในความเป็นศาสนทูตของมุฮัมมัดพร้อมทั้งประกาศรับอิสลาม และได้กลับไปเผยแพร่อิสลามในเมืองยัษริบ จนในปีที่ 12 มีชาวยัษริบจำนวน 12 คน ได้เดินทางมาประกอบพิธีฮัจญ์และพบกับท่านศาสนทูต ณ เสอาอะกะบะฮ์ และได้ให้สัตยาบันในการยอมรับอัลลอฮ์เป็นพระเจ้าและจะปฏิบัติตามศาสนทูต เมื่อพวกเขากลับไป ศาสนทูตจึงได้ส่งทูตคนแรกตามไปด้วยเพื่อสอนศาสนาอิสลามให้แก่ชาวยัษริบ จนกระทั่งในปีที่ 13 มีชาวยัษริบจำนวน 75 คน มายังมักกะฮ์ และให้สัตยาบัน ณ เสอาอะกะบะฮ์ เป็นครั้งที่ 2 ซึ่งมีรายละเอียดเกี่ยวกับการเชิญชวนให้ท่านศาสนทูตอพยพไปยังเมืองยัษริบ

โปรดดูรายละเอียดเกี่ยวกับการฮิจญเราะฮ์ใน ชะกะรียา บะซีร, *ฮิจญเราะฮ์จากมักกะฮ์สู่เมดินะฮ์: เส้นทางสู่อิสลาม*, แปลโดย บรรจง บินกาซัน, (กรุงเทพฯ: อัลอะมีน, 2545).

อพยพไปก่อนหน้าท่าน และเมื่อท่านศาสนทูตได้เดินทางไปถึง ชาวเมืองยัษริบก็ได้เปลี่ยนชื่อเมืองให้เป็น “มะดีนะตุลนบี” หมายถึง เมืองของท่านศาสนทูต และเรียกกันสั้นๆ ว่า “มะดีนะฮ์” อันเป็นสถานกำเนิดของอุมมะฮ์

สำหรับแนวคิดอันเป็นรากฐานสำคัญของอุมมะฮ์ก็คือ ภาวะดรภาพแห่งอิสลาม* ที่ท่านศาสนทูตได้วางรากฐานไว้ด้วยการหล่อหลอมความเป็นพี่น้องให้เกิดขึ้นระหว่างผู้ศรัทธา 2 กลุ่ม ในนครมะดีนะฮ์ คือ กลุ่ม “มุฮาญิรูน” หมายถึง ผู้อพยพ และกลุ่ม “อันซอรุ” หมายถึง ผู้ช่วยเหลือ ซึ่งท่านศาสนทูตได้ประกาศหลักการที่เรียกว่า “มุอักกัต” หรือ ความเป็นพี่น้อง (fraternity) ระหว่างทั้งสองกลุ่ม โดยวางข้อกำหนดสำหรับชาวอันซอรุในการที่จะให้ความช่วยเหลือแก่ชาวมุฮาญิรูน ซึ่งอพยพมาจากมักกะฮ์โดยไม่มีทรัพย์สินและเครื่องยังชีพติดตัวมาเนื่องจากถูกชาวมักกะฮ์ขัดขวาง โดยท่านศาสนทูตได้จับคู่ระหว่างชาวอันซอรุกับมุฮาญิรูนเพื่อให้ความช่วยเหลือและสร้างความสัมพันธ์อันพี่น้อง จนกระทั่งคนทั้ง 2 กลุ่มต่างมีความรักใคร่กลมเกลียวกันเหนือความสัมพันธ์ทางสายเลือด อันเป็นรากฐานที่สำคัญยิ่งของประชาคมที่มีความเข้มแข็งทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม จนกระทั่งสามารถกลับไปพิชิตนครมักกะฮ์ได้ใน ค.ศ. 630¹¹ และมีอำนาจเหนือคาบสมุทรอาระเบียทั้งหมดในเวลาต่อมา

การก่อตัวของอุมมะฮ์เริ่มปรากฏชัดหลังจากการประกาศรัฐอิสลามของนครรัฐมะดีนะฮ์ ซึ่งถือเป็นการประกาศการดำรงอยู่ของแนวร่วมที่รวมกันเป็นหนึ่งเดียวให้โลกได้รับรู้¹² เพราะนครรัฐมะดีนะฮ์นั้นมิได้ประกอบขึ้นจากกลุ่มคนที่มีเอกภาพมาแต่เดิม หากแต่เป็นการรวมตัวกันของกลุ่มชนที่มีความแตกต่างกันทางเชื้อชาติ ชนเผ่า หรือแม้กระทั่งศาสนา ซึ่งมีอยู่ 4 กลุ่ม ได้แก่ 1.กลุ่มมุฮาญิรูน 2.กลุ่มของชนเผ่าเอาวีล 3.กลุ่มของชนเผ่าคือซุร็อยญ์ ซึ่งเคยทำสงครามชนเผ่านองเลือดกันมาหลายปี โดยทั้งสองกลุ่มถูกเรียกรวมกันว่า “ชาวอันซอรุ” และ 4.กลุ่มชาวยิวเผ่าต่างๆ** ซึ่งมีสายตาคู่ถูก

* ดูรายละเอียดของแนวคิดเรื่องภาวะดรภาพในอิสลามซึ่งได้อธิบายมาแล้วในบทที่ 1 หน้า 6 และในบทที่ 2 หน้า 38-39

¹¹ Peter Mandaville, *Transnational Muslim Politics: Reimagining the Umma*, (London: Routledge, 2001), p. 70.

¹² M. Rodinson, *Mohammad*, (Harmondsworth: Pelican, 1973), p.152, cited in Philip W. Sutton and Stephen Veritigans, *Resurgent Islam: a Sociological Approach*, p. 98.

** ในนครมะดีนะฮ์มีชาวยิวอาศัยอยู่เป็นจำนวนไม่น้อย โดยมีอยู่ 3 ชนเผ่า ได้แก่ บนูนะดีร์ บนุญร็อยซะฮ์ และบุนุก็อยนุกอฮ์ แม้มิได้ถูกนับรวมอยู่ในอุมมะฮ์ เนื่องจากมีความศรัทธาที่แตกต่างกัน แต่ถึงกระนั้นชาวยิวก็ได้รับการพิจารณาว่าเป็นพลเมืองเต็มขั้นในรัฐมุสลิม และถูกกำหนดโดยข้อตกลงว่าจะต้องสู้เคียงบ่าเคียงไหล่กับมุสลิมหากว่านครมะดีนะฮ์ถูกโจมตีโดยจะต้องร่วมออกค่าใช้จ่ายในการทำสงครามด้วย ซึ่งผลตอบแทนที่จะได้รับก็คือ 1.เสรีภาพอย่างสมบูรณ์ทางศาสนา 2.การตัดสินใจพิพาทโดยใช้ศาลของตนเอง ยกเว้นในกรณีที่มีการพาดพิงถึงท่านศาสนทูตมุฮัมมัด (ช.ล.) ซึ่งจะต้องใช้กฎหมายอิสลาม และ 3.มีอิสรภาพในทางการเงินอย่างเต็มที่

ส่วนในยุคต่อมาผู้นำอาณาจักรอิสลามต่อจากเคาะลีฟะฮ์ทั้ง 4 ท่านก็คือ เคาะลีฟะฮ์แห่งราชวงศ์ต่างๆ ที่สำคัญตั้งแต่ราชวงศ์อุมัยยะฮ์ (Umayyads / 661-750) ที่มีศูนย์กลางอยู่ในดามัสกัส ราชวงศ์อับบาซียะฮ์ (Abbasids / 750-1517) ที่มีแบกแดดเป็นศูนย์กลาง และอูษมานียะฮ์ หรือที่เรียกกันว่า ออตโตมาน (Ottoman / 1299-1918) ที่มีอิสตันบูลหรือคอนสแตนติโนเปิลในอดีตเป็นศูนย์กลาง ซึ่งภายใต้การปกครองโดยระบอบคิลาฟะฮ์นี้ อาณาจักรอิสลามได้กลายเป็นมหาอำนาจทั้งทางเศรษฐกิจ การเมือง การทหาร และวัฒนธรรม และเป็นส่วนหนึ่งของรอยต่อทางประวัติศาสตร์ของอาณาจักรที่เรืองอำนาจซึ่งเป็นการเชื่อมต่อกันระหว่างโรมันกับสเปน โดยได้ขยายดินแดนจากคาบสมุทรอาหรับไปสู่อินเดียทางตอนเหนือของแอฟริกา ยุโรปตอนใต้ เอเชียกลาง เอเชียใต้ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยขยายดินแดนผ่านทางการค้าทั้งทางบกและทางทะเล การเดินทางแสวงหาความรู้และเผยแผ่ศาสนา การขยายอิทธิพลทางทหาร และการอพยพย้ายถิ่นและตั้งรกรากในดินแดนใหม่ ดังที่เนเดอร์เวิน ปีเอเตอร์ส (Nederveen Pieterse) ได้กล่าวถึงปรากฏการณ์ข้างต้นว่า “อิสลามที่เป็นสากลและมีความหลากหลายภายในได้ขยายดินแดนออกไปอย่างกว้างขวางอันเป็นกระบวนการที่หล่อหลอมให้เกิดพลังทางประวัติศาสตร์ของโลกาภิวัตน์”¹⁶

สรุปได้ว่า อูมมะฮ์ฮ์ในช่วงแรกนี้ถูกสร้างขึ้นด้วยรากฐานที่มั่นคง คือ หลักคำสอนของอิสลาม ซึ่งเป็นพื้นฐานของกฎหมายชะรีอะฮ์ ภารตภาพที่แน่นแฟ้นในหมู่สมาชิกของประชาคม และรูปแบบทางการเมืองและสังคมในมะดีนะฮ์ รวมทั้งยังมีท่านศาสนทูตมุฮัมมัด (ซ.ล.) เป็นผู้นำและศูนย์รวมจิตใจสูงสุด ส่งผลให้การขยายอูมมะฮ์ฮ์ในช่วงเวลาต่อมาเป็นไปอย่างมีเอกภาพและความเป็นปึกแผ่นท่ามกลางความหลากหลายทางเชื้อชาติและท้องถิ่น ซึ่งนับได้ว่าเป็นช่วงเวลาที่ยิ่งใหญ่ของโลกมุสลิมที่มีความสูงส่งและมีสังคมที่สมบูรณ์ที่สุดทั้งในด้านศีลธรรมและความรุ่งเรืองทางด้านวัตถุ อันเป็นช่วงเวลาที่สามารถขนานนามได้ว่าเป็น “อัลกะฮ์บะฮ์ของโลกมุสลิมในทุกยุคสมัย” โดยมีนครรัฐมะดีนะฮ์เป็นชุมชนต้นแบบทางอุดมคติ ซึ่งมักถูกหยิบยกขึ้นมาอ้างอิงถึงและเป็นที่หวงรำลึกถึงโดยขบวนการฟื้นฟูอิสลามทุกยุคทุกสมัย อย่างไรก็ตาม การละทิ้งรากฐานอันมั่นคงก็นำพาให้อูมมะฮ์ฮ์เข้าสู่ยุคเสื่อมดังสภาพต่อไปนี้

1.2.2. ยุคเสื่อมของอูมมะฮ์ฮ์: ละทิ้งรากฐาน-เดินตามตะวันตก

สิ่งที่ผู้วิจัยได้อ้างถึงความเสื่อมของอูมมะฮ์ฮ์นั้น หมายถึงความถึงอูมมะฮ์ฮ์ที่รวมมิติแห่งความต่อเนื่องของดินแดนเอาไว้ด้วย กล่าวคือเป็นอูมมะฮ์ฮ์ที่อิงอยู่กับการดำรงอยู่ของอาณาจักรอิสลาม ซึ่ง

¹⁶ Jan Nederveen Pieterse, “Travelling Islam: Mosques without Minarets,” in A. Öncü and P. Wayland (eds), *Space, Culture, and Power: New Identities in Globalizing cities*, (London: Zed Books, 1997), p. 181, cited in Philip W. Sutton and Stephen Veritigans, *Resurgent Islam: a Sociological Approach*, p. 98.

แม้ว่าจะเป็นการยากที่จะระบุถึงช่วงเวลาชัดเจนของการปรากฏของยุคเสื่อม เนื่องจากมีปัจจัยหลายด้านและมีวิวัฒนาการของความเสื่อมเป็นเวลานานับศตวรรษ ซึ่งการเข้าสู่ยุคเสื่อมของอาณาจักรออตโตมานนั้นได้เริ่มต้นขึ้นในช่วงศตวรรษที่ 17 โดยสัญญาณหนึ่งที่บ่งบอกได้ก็คือ ความล้มเหลวในการยึดเวียนนาในปี 1683 จากนั้นก็ได้เสียดินแดนฮังการี ต่อมาในศตวรรษที่ 19 เสียดินแดนกรีซ แอลจีเรีย บัลแกเรีย และบอสเนีย ส่วนในต้นศตวรรษที่ 20 เสียดินแดนเกาะครีต ลิเบีย และแอลเบเนีย จนกระทั่งถึง ค.ศ. 1918 ที่ออตโตมานพ่ายแพ้ในสงครามโลกครั้งที่ 1 จากการเข้าร่วมรบกับเยอรมนี และทำให้สนธิสัญญาแซฟร์ (Treaty of Sevres) เป็นข้อบ่งชี้ถึงการสิ้นสุดของอาณาจักรออตโตมานที่ยิ่งใหญ่ ค.ศ. 1924 จึงนับเป็นปีแห่งการปิดฉากระบอบคิลาฟะฮ์ที่ดำรงอยู่มาเป็นระยะเวลา 13 ศตวรรษ

สำหรับสาเหตุของความเสื่อมของระบอบคิลาฟะฮ์ประกอบด้วยปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในที่สำคัญดังนี้¹⁷ ปัจจัยภายนอกได้แก่ การพัฒนาของชาติยุโรปและออกไปติดต่อสัมพันธ์กับโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการค้า ที่มีการนำสินค้าจากภูมิภาคอื่นกลับไปขายในยุโรป ซึ่งได้รับการเกื้อหนุนโดยการแผ่ขยายอิทธิพลของกองทัพเรือ ในขณะที่ปัจจัยภายในได้แก่ การไม่สามารถรักษาความเป็นมหาอำนาจในระดับโลกเนื่องจากประสบกับปัญหาภายในรุมเร้า เช่น เกิดการเผยแพร่อุดมการณ์ชาตินิยมในยุคเวสต์ฟาเลีย ทำให้รัฐต่างๆ เริ่มแข็งข้อ โดยเริ่มจากรัฐที่นับถือศาสนาคริสต์ ส่งผลให้ต้องใช้ทรัพยากรจำนวนมากเพื่อจัดการปัญหา นอกจากนี้ ยังมีปัญหาที่เกิดจากการพัฒนาในโลก เช่น การค้นพบทวีปอเมริกา ทำให้ค่าเงินถูกลงและเกิดปัญหาเงินเฟ้อจนไม่สามารถควบคุมได้ อีกทั้งวัตถุดิบราคาแพงก็ต้องนำเข้าจากยุโรป ขณะเดียวกัน การพัฒนาการเดินเรือของยุโรปก็ทำให้เส้นทางสายไหมที่มุสลิมครอบครองอยู่ถูกลดความสำคัญลงไป ยิ่งไปกว่านั้น ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจข้างต้นนี้ได้เกิดขึ้นในช่วงที่ต้องการงบประมาณทางด้านการพัฒนากำลังทหาร ส่งผลให้ไม่มีงบประมาณที่เพียงพอต่อการพัฒนาการศึกษาและการพัฒนาอุตสาหกรรม ซึ่งเห็นได้ว่าในขณะที่ยุโรปกำลังพัฒนาอยู่นั้น อาณาจักรอิสลามกลับมีความสามารถทางทหารอ่อนลง มีการทุจริตของขุนนาง และมีการเข่นฆ่าระหว่างพี่น้องเพื่อแย่งชิงบัลลังก์

นอกจากนี้ในช่วงท้ายของอาณาจักรออตโตมานยังถูกมองว่าไม่ใช่รัฐอิสลามที่แท้จริงตามมุมมองของคัมภีร์อัลกุรอาน เนื่องจากไม่ได้ใช้กฎหมายชะรีอะฮ์เป็นกฎหมายสูงสุดอย่างสมบูรณ์¹⁸ โดยในช่วงหลังจากการพ่ายแพ้ต่อรัสเซียใน ค.ศ. 1774 อาณาจักรออตโตมานได้ทำการปฏิรูประบบโครงสร้างทางการเมืองและสังคมหลายประการโดยเลียนแบบตะวันตกเพื่อหวังจะกู้ความเป็น

¹⁷ Philip W. Sutton and Stephen Veritigans, *Resurgent Islam: a Sociological Approach*, p. 100.

¹⁸ Ibid., p. 99.

มหาอำนาจกลับคืนมาจากยุโรป เช่น จัดตั้งสถาบันทหาร (military academy) ปรับเปลี่ยนหลักสูตรการศึกษาให้เน้นทางโลก กำหนดข้อบังคับให้แต่งกายแบบตะวันตกในหน่วยงานราชการและสถาบันการแพทย์ กฎหมายอิสลามส่วนสำคัญถูกแทนที่ด้วยกฎหมายของยุโรป อีกทั้งอุลามาอ์ก็ถูกลดบทบาทลง แต่ในทางตรงกันข้าม สิ่งเหล่านี้กลับเป็นจุดที่นักประวัติศาสตร์อิสลาม ตลอดจนนักฟื้นฟูอิสลามเห็นตรงกันว่าเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่การเสื่อมของอาณาจักรอิสลามในที่สุด เพราะหลักคุณธรรมอันสูงส่งแห่งอิสลามเป็นรากฐานสำคัญที่ทำให้อาณาจักรอิสลามรุ่งเรือง ดังนั้นการละทิ้งหลักคำสอนที่มาจากอัลกุรอานซึ่งมุสลิมศรัทธาว่าเป็นทางนำสำหรับมนุษยชาติจึงเป็นการนำพาตนเองสู่ความตกต่ำและเสื่อมถอย นอกจากนี้ การปฏิรูปข้างต้นยังสร้างผลกระทบในลักษณะที่เป็นการปูทางไปสู่การเปลี่ยนแปลงการปกครองจากรูปแบบอาณาจักรไปสู่ระบบรัฐชาติอีกด้วย จึงเห็นได้ว่าระหว่างคริสต์ศตวรรษที่ 19 และ 20 ดินแดนของมุสลิมหลายแห่งที่เคยอยู่ภายใต้การปกครองของอาณาจักรอิสลามได้ปรับเปลี่ยนสถานะมาเป็นแบบรัฐประชาชาติสมัยใหม่ (modern nation-state) ทั้งในประเทศที่มีมุสลิมเป็นชนส่วนใหญ่และในประเทศที่เป็นชนส่วนน้อย อย่างไรก็ตาม แนวคิดเกี่ยวกับ “ราชอาณาจักร” บางส่วนที่ปกครองโดยกษัตริย์ สุลต่าน หรืออมีร์ (หมายถึงผู้นำ) ยังคงหลงเหลืออยู่และมีอำนาจปกคลุมในหลายรัฐของภูมิภาคตะวันออกกลาง ความเป็นประชาคมโลกของมุสลิมจึงดำรงอยู่ในบริบทของรัฐชาติสมัยใหม่ที่แยกศาสนาออกจากการเมืองและรัฐที่ใช้ศาสนาเป็นแนวทางบริหารประเทศควบคู่กับการเมือง¹⁹ อุดมคติแห่งอุมมะฮ์ที่เป็นหนึ่งเดียวจึงถูกขัดขวางด้วยความหลากหลายทางการเมืองและทางสภาพภูมิศาสตร์ภายใต้ระบบรัฐชาติ²⁰ กล่าวคือ เป็นสภาพที่อิสลามอยู่ในประเทศต่างๆ และดำรงอยู่ท่ามกลางรูปแบบทางการเมืองที่หลากหลาย

สรุปได้ว่า ความเป็นอุมมะฮ์ในช่วงเวลาแห่งความเสื่อมนี้ แม้ในช่วงแรกจะมีดินแดนของอาณาจักรอิสลามที่ต่อเนื่องกันอย่างกว้างขวาง แต่ก็เต็มไปด้วยความหลากหลายทางเชื้อชาติ ภูมิศาสตร์ วัฒนธรรม อุดมการณ์ และแม้กระทั่งศาสนา ซึ่งไม่ใช่เรื่องง่ายที่จะปกครองให้เกิดความเป็นปึกแผ่นและด้วยความยุติธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อโลกตะวันตกกำลังพัฒนาศักยภาพบนเส้นทางไปสู่ความเป็นมหาอำนาจ แต่ผู้นำมุสลิมกลับอ่อนแอและละทิ้งรากฐานแห่งความรุ่งเรืองในอดีต นั่นคือ หลักจริยธรรมและความเป็นพี่น้องแห่งอิสลาม ซึ่งเป็นรากฐานที่มั่นคงของอุมมะฮ์

¹⁹ Douglas Pratt, *The Challenge of Islam: Encounters in Interfaith Dialogue*, (Hampshire: Ashgate, 2005), p. 59.

²⁰ *Ibid.*, p. 59.

1.2.3. อูมมะฮ์ในยุคแห่งการฟื้นฟูอิสลาม: ทวงถามความเข้มแข็ง

การขึ้นมาของจักรวรรดินิยมยุโรปได้สร้างผลกระทบที่รุนแรงต่อสภาพสังคมและความรู้สึกของมุสลิมที่อยู่ภายใต้การยึดครองในยุคล่าอาณานิคม อันเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดแนวความคิดในการต่อต้านการยึดครองและขับไล่ผู้กดขี่ออกไปจากดินแดน ซึ่งในความเชื่อของบรรดานักคิดที่นิยมแนวทางอิสลามนั้นหนทางสำคัญที่จะนำไปสู่เป้าหมายดังกล่าวก็คือ การปลุกเร้าจิตสำนึกแห่งอิสลามและสร้างเอกภาพในหมู่มุสลิม หรือที่เรียกว่า “การรวมอิสลาม”^{*} (Pan-Islamic unity) ดังนั้นการรณรงค์แนวความคิดและการริเริ่มโครงการต่างๆ จึงเกิดขึ้นตั้งแต่ในช่วงต้นศตวรรษที่ 18 และประสบผลสำเร็จในระดับหนึ่งจนเกิดปรากฏการณ์ของกระแสการฟื้นฟูอิสลามดังที่ได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 2 ซึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่ามักจะเกิดขึ้นอย่างโดดเด่นในดินแดนที่อำนาจของยุโรปมีความเข้มแข็ง²¹ เช่น ในอินเดีย และอียิปต์

อันที่จริงแล้ว “การรวมอิสลาม” เป็นวาทกรรมเกี่ยวกับการต่อต้านลัทธิล่าอาณานิคมที่ถูกเสนอขึ้นในอินเดียในศตวรรษที่ 18 โดย ชาห์ วะลีอุลลอฮ์ (Shah Waliullah/ 1703-62) แต่ก็ยังไม่กลายเป็นอุดมการณ์ทางการเมืองในช่วงเวลานั้น²² ส่วนผู้ที่สานต่อให้การรวมอิสลามโด่งดังขึ้นมา ก็คือ ญะมาลุดดีน อัลอัฟฆอนี (1838-97) ซึ่งเป็นทั้งนักวิชาการ สื่อมวลชน และนักเคลื่อนไหวที่เกิดในอิหร่านแต่ได้เดินทางไปพำนักอยู่ในหลายภูมิภาค ทั้งที่กัลกัตตา ไคโร อิสตันบูล และปารีส โดยให้ความสนใจกับเรื่องการค้าขายของมหาอำนาจภายนอกในประเทศมุสลิม อัลอัฟฆอนีเชื่อว่า มุสลิมไม่มีทางจะขับไล่ชาวยุโรปออกไปได้หากไม่รวมตัวกันให้เป็นเอกภาพ และเหตุที่โลกมุสลิมต้องตกต่ำลงก็เพราะขาดเอกภาพและสูญเสียจิตสำนึกแห่งศาสนา ดังนั้น เขาจึงได้ริเริ่มโครงการรวมอิสลามขึ้น ซึ่งแม้ว่าผู้ปกครองของเจ้าอาณานิคมจะสามารถขัดขวางมิให้ความหวังของเขาเป็นผลขึ้นมาได้ แต่สารที่สื่อถึงเอกภาพและการฟื้นตัวของอูมมะฮ์ก็ได้เกิดขึ้นอย่างกว้างขวางในโลกมุสลิม²³ รวมทั้งก่อให้เกิดผู้สืบทอดอุดมการณ์มาอย่างต่อเนื่องทุกยุคสมัย และบุคคลหนึ่งซึ่งมีความใกล้ชิดกับอัลอัฟฆอนี และเป็นผู้บุกเบิกการฟื้นฟูอิสลามในโลกอาหรับก็คือ มุฮัมมัด อับดุลฮ์ (1849-1905) ที่เคยดำรงตำแหน่งผู้นำสูงสุดทางด้านศาสนา (Grand Mufti) ของประเทศอียิปต์และมีบทบาทสำคัญในการปฏิรูปการศึกษาและสังคม โดยเน้นถึงความจำเป็นในเรื่องการพัฒนาการศึกษา วิทยาศาสตร์

* เป็นวาทกรรมที่เกิดขึ้นในยุคหลังจากการล่มสลายของอาณาจักรออตโตมาน โดยใช้อธิบายบทบาทและอุดมการณ์ของขบวนการฟื้นฟูอิสลามในสมัยจักรวรรดินิยม

²¹ Peter Mandaville, *Transnational Muslim Politics: Reimagining the Umma*, p. 74.

²² Jacob Landau, *The Politics of Pan-Islam*, (Oxford: Clarendon Press, 1994), p. 183, cited in Peter Mandaville, *Transnational Muslim Politics: Reimagining the Umma*, p. 75.

²³ Peter Mandaville, *Transnational Muslim Politics: Reimagining the Umma*, p. 75.

และการสร้างความทันสมัย เพื่อเป็นพื้นฐานในการฟื้นฟูอุมมะฮ์ นอกจากนี้ การรณรงค์ของอับดุลฮ์ยังเน้นให้มุสลิมทวนกลับไปพิจารณาคุณค่าของอาณาจักรอิสลามที่มีความเข้มแข็งทางทหารรวมทั้งความเฟื่องฟูในอารยธรรมและองค์ความรู้ โดยมีแนวคิดว่าการต่อต้านการยึดครองของยุโรปเป็นหน้าที่ของมุสลิมทุกคน และชุมชนของผู้ศรัทธาจะไม่สามารถก่อตั้งได้ตราบใดที่มหาอำนาจตะวันตกยังคงขัดขวางการใช้กฎหมายชะรีอะฮ์และมุสลิมก็ยังคงปรารถนาที่จะเลียนแบบต่างชาติเยี่ยงคนตาบอด²⁴ แนวคิดข้างต้นได้กลายเป็นหลักยึดสำคัญของขบวนการฟื้นฟูอิสลามในปลายศตวรรษที่ 19 รวมทั้งขบวนการ ภาวศรภาพมุสลิมที่ก่อตั้งในปี 1928 ซึ่งเป็นการใช้ความเป็นอุมมะฮ์เป็นเครื่องมือสำคัญสู่การบรรลุเป้าหมายทางการเมืองของศาสนาและเป็นการท้าทายอำนาจของจักรวรรดินิยมอย่างสำคัญ

ส่วนอีกที่หนึ่งซึ่งความเข้มแข็งของอุมมะฮ์ถูกใช้เป็นแนวทางในการต่อต้านลัทธิอาณานิคมก็คือ ในอินเดีย ซึ่งพบว่า อุดมการณ์ที่มุสลิมยึดถือเป็นแนวทางในการต่อสู้ขึ้นซ้อนทับกันระหว่างอุดมการณ์อิสลามและอุดมการณ์ชาตินิยม โดยเสียหนึ่งของปรากฏการณ์นี้สามารถเห็นได้จากชีวิตการต่อสู้เพื่อขับไล่ลัทธิจักรวรรดินิยมของนักฟื้นฟูอิสลามคนสำคัญอีกท่านหนึ่ง คือ อบุลอะลา เมาดูดี (1903-79) ซึ่งได้หันเหจากนักเคลื่อนไหวโดยอาศัยแนวทางชาตินิยมมาสู่การยึดมั่นในอุดมการณ์อิสลามนิยม เมาดูดีเติบโตมาในครอบครัวของขุนนางในราชวงศ์โมกุล (Moghul) และได้รับการศึกษาในระบบดั้งเดิมแบบอินเดีย ต่อมาก็เป็นนักหนังสือพิมพ์ที่เขียนบทความเกี่ยวกับชาตินิยม และมีบทบาทในการรณรงค์มุสลิมให้สนับสนุนพรรคคองเกรสที่เน้นนโยบายชาตินิยม แต่จุดหักเหได้เกิดขึ้นเมื่อเมาดูดีได้รับการเชิญชวนให้เข้าไปเป็นบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ของสมาคมอูลามาฮ์แห่งอินเดียและเริ่มสนใจแนวคิดทางการเมืองของอิสลาม จากนั้นได้หันมาศึกษาเรื่องราวของอิสลามอย่างจริงจัง และได้คลุกคลีกับขบวนการของมุสลิมที่ยึดอุดมการณ์รวมอิสลามจนกระทั่งเมาดูดีได้กลายเป็นนักคิดและนักเขียนที่สำคัญของขบวนการฟื้นฟูอิสลาม และกลับกลายเป็นผู้ที่ต่อต้านอุดมการณ์ชาตินิยมเนื่องจากแนวความคิดเรื่องการรวมอิสลามนั้นโดยสาร์ตละแล้วเป็นการต่อต้านการยึดติดในชาติอย่างชัดเจน เพราะได้เรียกร้องให้มุสลิมวางความจงรักภักดีไว้เหนือรัฐชาติและมองขยายออกไปในระดับที่กว้างขวางกว่านั้นคือ อุมมะฮ์ นอกจากนี้ เมาดูดียังมีแนวคิดว่าการฟื้นฟูอิสลามจะต้องมาจากบนลงล่าง และไม่เห็นว่าการศึกษาปฏิบัติโดยใช้ความรุนแรงจะเป็นวิธีที่ได้ผล แต่ควรจะเป็นการปรับเปลี่ยนสู่

²⁴ Albert Hourani, *Arabic Thought in the Liberal Age, 1798-1939*, (Cambridge: Cambridge University Press, 1983), pp. 130-160.

อิสลามจากโครงสร้างของรัฐที่มีอยู่²⁵ แนวคิดข้างต้นได้สะท้อนให้เห็นระดับหนึ่งในภาคปฏิบัติของกลุ่มญะมาอ์ตอิสลามี่ที่เฝ้าดูได้ก่อตั้งขึ้น ซึ่งแม้จะไม่มี ความชัดเจนว่าเป็น “พรรคการเมือง” หรือ กลุ่มเคลื่อนไหวทางด้านศาสนา ที่ได้รับการสนับสนุนจากรากหญ้า แต่กลุ่มญะมาอ์ตอิสลามี่ก็มีบทบาทโดดเด่นในฐานะพลังประสานระหว่างรัฐ อุลามาอ์ และประชาชน อันเป็นความพยายามในการบรรจุงุสสันอิสลามในความคิดเห็นสาธารณะและ สร้างความเข้มแข็งของอุมมะฮ์ด้วยอำนาจที่มีในสังคม

ที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า แม้อุมมะฮ์ในยุคนี้จะเป็นปรากฏการณ์ของการทวงถามความเข้มแข็งของโลกมุสลิมต่อมหาอำนาจยุโรป แต่การเคลื่อนไหวของขบวนการฟื้นฟูอิสลามก็มิได้ทำให้ อุมมะฮ์เข้มแข็งขึ้นจนสามารถปลดแอกจากการถูกเอารัดเอาเปรียบของลัทธิจักรวรรดินิยมได้อย่างสิ้นเชิงหรือสามารถกู้ตำแหน่งมหาอำนาจกลับคืนมาได้ หากแต่ส่งผลให้อุมมะฮ์ที่อ่อนตัวลงไปตั้งแต่ช่วงปลายของอาณาจักรอิสลามได้รับการกระตุ้นให้ฟื้นตัวอีกครั้งหนึ่ง โดยจำกัดอยู่เพียงในแวดวงของ ผู้ที่ได้รับการศึกษาและมีส่วนเกี่ยวข้องกับกลุ่มที่นิยมแนวทางอิสลาม ซึ่งเป็นเพียงส่วนน้อยของมุสลิมทั้งหมดเท่านั้น อย่างไรก็ตามการปรับเปลี่ยนสถานะของอุมมะฮ์ข้างต้นก็ได้สร้างพื้นฐานสำคัญหลายประการที่รอการเชื่อมต่อด้วยปัจจัยในกระแสโลกาภิวัตน์เพื่อนำไปสู่การพัฒนาความเข้มแข็งของ เว็อนร่างและองค์ภาพแห่งอุมมะฮ์

1.2.4. อุมมะฮ์ในยุคร่วมสมัย: วิสัยทัศน์ หรือ ชุมชนที่จับต้องได้?

ช่วงเวลาหลังจากยุคจักรวรรดินิยมจนถึงปัจจุบัน รูปแบบปฏิสัมพันธ์ของตัวแสดงต่างๆ ในระบบโลกเป็นไปตามระบบการเมืองโลกแบบรัฐชาติ ในช่วงนั้นอุมมะฮ์ของอิสลามแทบจะเรียกได้ว่าไม่มีตัวตนอยู่ในพื้นที่ความสนใจของการศึกษาความสัมพันธ์ในการเมืองโลก เพราะโลกมุสลิมเองได้ถูกวางกรอบให้อยู่ในระบบรัฐชาติ ที่มีประเทศมุสลิมหลายประเทศเกิดขึ้นจากการขีดเส้นเขตแดนของประเทศเจ้าอาณานิคมโดยใช้หลักแบ่งแยกแล้วปกครอง (divide and rule) ทำให้ความเป็นอุมมะฮ์มุสลิมแตกออกเป็นเสี่ยงๆ และตกอยู่ในวังวนของการต่อสู้ทางชาตินิยมและความขัดแย้งระหว่างเชื้อชาติมาหลายทศวรรษกระทั่งถึงปัจจุบัน ต่อมาในช่วงเวลาของสงครามเย็นประเทศมุสลิมก็ต้องเข้าไปสังกัดอยู่ในระบบโลกที่แบ่งออกเป็น 2 ค่าย คือ โลกเสรีนิยม และสังคมนิยม (บางส่วนอยู่ในกลุ่มประเทศไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด) จนกระทั่งสงครามเย็นสิ้นสุดลงและโลกได้เข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ ความเป็นอุมมะฮ์จึงเริ่มปรากฏให้เห็นและเป็นที่น่าสนใจอีกครั้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อแนวคิดเรื่องการปะทะ

²⁵ Nasr, Sayyed Vali Reza, “Maududi and the Jama’at –I Islami: the Origins, Theory, and Practice of Islamic Revivalism,” in Ali Rahnima (ed.), *Pioneers of Islamic Revival*, (London: Zed Books, 1994), p. 99, cited in Peter Mandaville, *Transnational Muslim Politics: Reimagining the Umma*, p. 78.

กันทางอารยธรรมที่นำเสนอโดยฮันดิงตันได้รับความสนใจ ซึ่งทำให้นักวิชาการส่วนหนึ่งหันมาแบ่งขั้วในโลกด้วยกลุ่มทางอารยธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งวาทกรรม “อิสลามกับตะวันตก” ที่ถูกกล่าวถึงกันอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน

สิ่งที่ได้ยกมาอ้างถึงข้างต้น มิได้หมายความว่าผู้วิจัยจะเห็นด้วยกับการนำเสนอแนวความคิดของฮันดิงตันที่กำลังเหนี่ยวนำให้มนุษยชาติไหลไปสู่การเผชิญหน้าและความขัดแย้งระหว่างอารยธรรม หากแต่หยิบยกมาเพื่ออธิบายว่า การนำเสนอแนวคิดดังกล่าวเป็นเพียงจุดหักเหหนึ่งที่ตั้งใจดูให้โลกหันมาสนใจอุมมะฮ์มากขึ้น ซึ่งแท้จริงแล้วปัจจัยสำคัญที่ทำให้อุมมะฮ์ปรากฏขึ้นมาคือการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคมวัฒนธรรมในโลกที่มีผลต่อความสำคัญของโครงสร้างทางการเมือง นั่นคือ การที่โลกมีกระแสต่างๆ ที่เชื่อมโยงกัน พึ่งพาระหว่างกัน รวมทั้งมีผลกระทบต่อกันอย่างซับซ้อน ซึ่งส่งผลให้ปฏิสัมพันธ์ของตัวแสดงในการเมืองโลกมิได้ถูกผูกขาดโดยรูปแบบของความสัมพันธ์ระหว่างรัฐอีกต่อไป หากแต่ได้มีรูปแบบของความสัมพันธ์ข้ามชาติและความสัมพันธ์ข้ามถิ่น (translocality) ปรากฏเพิ่มขึ้น

และแม้จะมีงานเขียนหลายชิ้นที่กล่าวถึงการถูกลดอำนาจของชาติเนื่องด้วยเงื่อนไขในโลกาภิวัตน์ แต่อย่างไรก็ตามดังที่ได้อธิบายมาแล้วว่า ผู้วิจัยยังเชื่อในอำนาจของชาติที่ยังคงดำรงอยู่อย่างเข้มแข็ง เพราะเป็นองค์กรที่มีอำนาจทางการเมือง มีกฎหมายที่ชอบธรรมและมีพลังทางทหารในการควบคุมประชาชนในดินแดนและรักษาอธิปไตย²⁶ เพียงแต่โลกาภิวัตน์ได้สร้างเงื่อนไขที่เปิดโอกาสให้ตัวแสดงอื่นๆ ได้เข้ามามีบทบาทเพิ่มขึ้นในด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม โดยเฉพาะตัวแสดงที่อยู่ในมิติความสัมพันธ์ข้ามชาติ ซึ่งนับจากระยะเวลาที่อุมมะฮ์เข้าสู่ยุคเสื่อมและเสื่อมมากกระทั่งถึงยุคร่วมสมัย ทำให้เห็นว่าอิสลามในรัฐชาติยังไม่สูญสิ้น ความเคร่งครัดทางด้านศาสนาได้เติบโตจากรุ่นสู่รุ่น และเป็นการเติบโตที่ไม่ได้ต่อต้านโลกาภิวัตน์²⁷ หากแต่มีการเข้าหาและรับมือกับโลกาภิวัตน์หลากหลายรูปแบบ ทั้งที่รับกระแสอย่างเต็มตัวโดยไม่กั๊กนกรองและแบบที่ผสมผสานระหว่างแนวทางของอิสลามกับตะวันตก ซึ่งผู้เคร่งครัดในศาสนาอิสลามส่วนใหญ่ไม่ได้เป็นนักต่อต้านโลกาภิวัตน์ดังที่เข้าใจกัน แต่ในทางตรงข้าม กลับรับแนวทางที่ถูกเรียกว่า “การรับมือกับโลกาภิวัตน์โดยพลิกให้อิสลามเป็นพลังที่โดดเด่นเหนือโลกตะวันตก”²⁸ ซึ่งการให้คำตอบว่าแนวทางดังกล่าวประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวนั้นจำเป็นต้องอาศัยระยะเวลาในการให้ข้อสรุป เพราะเป็นสิ่งที่

²⁶ Anthony Giddens, *The Consequences of Modernity*, (Cambridge: Polity Press, 1990), p. 70.

²⁷ Philip W. Sutton and Stephen Veritigans, *Resurgent Islam: a Sociological Approach*, p. 105.

²⁸ R. Paz, “Middle East Islamism in the European Arena,” *Middle East Review of International Affairs* 6(3):

ยังคงต้องรอดูต่อไปโดยพิจารณาจากสิ่งที่เกิดขึ้น ณ ปัจจุบัน นั่นคือ อูมมะฮ์ในบริบทของการพัฒนาเทคโนโลยีการสื่อสาร

บทบาทของการพัฒนาทางการพิมพ์ รวมทั้งเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารส่งผลให้การแพร่กระจายของแนวคิดอิสลามนิยมกระจายไปอย่างกว้างขวางกว่าในอดีต โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับชนชั้นกลาง ทั้งปัญญาชนที่มีการศึกษาในด้านวิทยาศาสตร์และสังคมศาสตร์ในหลักสูตรการศึกษาแบบตะวันตก นักการเมือง และนักเคลื่อนไหวทางสังคม ที่มีโอกาสรับรู้ข้อมูลได้ง่ายขึ้นผ่านทางหนังสือที่มีการตีพิมพ์อย่างแพร่หลาย รวมทั้งจากอินเทอร์เน็ตที่ช่วยให้สามารถหาข้อมูลและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ส่งผลให้มุสลิมมีจิตสำนึกในความเป็นมุสลิมและตระหนักในความเป็นสมาชิกของอูมมะฮ์โดยนิยมแนวทางอิสลามในจำนวนมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ยังมีมุสลิมอีกเป็นจำนวนมากเช่นกัน ที่ปัจจุบันยังไม่ได้ตระหนักถึงจิตสำนึกดังกล่าว แต่ก็ร่วมเป็นส่วนหนึ่งของโลกาภิวัตน์อิสลาม และเป็นหน่วยหนึ่งที่เป็นเป้าหมายของกระบวนการโลกาภิวัตน์อิสลามที่ควบคุมทิศทางโดยกลุ่มนิยมแนวทางอิสลาม

สิ่งที่เป็นมรดกทางประวัติศาสตร์ของการแผ่ขยายของอาณาจักรอิสลามในอดีตที่เป็นรากฐานสำคัญของทั้งการกลับมารวมอิสลาม หรือการสร้างจินตภาพใหม่ของอูมมะฮ์ (reimagining the Umma)* ก็คือ การกระจายตัวของประชากรมุสลิมที่อาศัยอยู่ทั่วโลก ซึ่งถูกจำกัดความสัมพันธ์ด้วยเส้นเขตแดนของรัฐมาเป็นเวลาเกือบ 2 ศตวรรษ โดยที่มุสลิมในแต่ละแห่งต่างก็อยู่ในกระบวนการหล่อหลอมทางสังคมที่แตกต่างกันไป ทำให้ความเป็นอูมมะฮ์เป็นเพียงสิ่งที่ริยาซ ฮัสซันได้เรียกว่า “เป็นความรู้สึกนึกคิดที่อยู่ภายในจิตใจ เป็นรูปแบบของความรู้สึกตระหนักทางสังคม และเป็นชุมชนที่อยู่ในจินตนาการ”²⁹ ภายใต้เขตแดนของรัฐชาติ แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์หลังจากการพังทลายของกำแพงแห่งคอมมิวนิสต์ สองกระบวนการสำคัญที่เปลี่ยนแปลงเขตแดนของชุมชนทางการเมืองในโลกมุสลิมก็คือ การเคลื่อนย้ายของคน (เช่นกลุ่มผู้อพยพจากเอเชียใต้และแอฟริกาที่เข้าไปในยุโรป สหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย และประเทศมุสลิมบางประเทศ) และบทบาทของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ที่ทำให้มุสลิมที่อยู่ต่างถิ่นสามารถติดต่อและเชื่อมความสัมพันธ์กันได้มากขึ้นกว่าในอดีต ส่งผลให้รอยแยกในอูมมะฮ์ได้รับการเชื่อมต่อ และในทำนองเดียวกันความเป็นชุมชนของโลกมุสลิมจึงฟื้นตัวขึ้นมาอีกครั้งหนึ่งในบริบทและพื้นที่ซึ่งแตกต่างจากในอดีต

* เป็นคำที่ปีเตอร์ แมนดาวิลล์ตั้งเป็นชื่อหนังสือเรื่อง การเมืองมุสลิมข้ามชาติ: การกลับมาสร้างจินตภาพใหม่ของอูมมะฮ์ ปรากฏละเอียดใน Peter Mandaville, *Transnational Muslim Politics: Reimagining the Umma*, (London: Routledge, 2001),

²⁹ Riaz Hassan, *Faithlines: Muslim Conceptions of Islam and Society*, (Kavachi: Oxford University Press, 2002), p. 89. Cited in Philip W. Sutton and Stephen Veritigans, *Resurgent Islam: a Sociological Approach*, p. 98.

ปีเตอร์ แมนดาวิลล์กล่าวถึงลักษณะการกลับมาสร้างจินตภาพอุมมะฮ์ของมุสลิมขึ้นมาใหม่นี้ว่ามี 2 ลักษณะ³⁰ โดยลักษณะแรกนั้นความสัมพันธ์ข้ามถิ่นทำให้มุสลิมตระหนักถึงความแตกต่างของการนำอิสลามไปปฏิบัติในแต่ละท้องถิ่น ส่วนในลักษณะที่สอง ความสัมพันธ์ข้ามถิ่นและโลกาภิวัตน์ทำให้มุสลิมสื่อสารกันมากขึ้น มีความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงกัน กล่าวคือ ในด้านหนึ่งทำให้ตระหนักในรอยแยก และในอีกด้านหนึ่งเกิดการรวมตัวกัน ซึ่งสำหรับแมนดาวิลล์แล้ว คำว่า “การกลับมาสร้างจินตภาพของอุมมะฮ์ขึ้นมาใหม่” ไม่ได้หมายความว่าเพียงแค่การรวมตัวของมุสลิมเป็นชุมชนโลกโดยผลจากความแตกต่างให้เป็นหนึ่งเดียว หากแต่ตั้งข้ออภิปรายว่า มุสลิมได้สร้างมโนทัศน์ใหม่ของอุมมะฮ์ โดยทบทวนถึงลักษณะ องค์ประกอบ สมาชิก และตำแหน่งที่ตั้งของชุมชนมุสลิมในระดับโลก

31

ที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้นทำให้เห็นได้ว่า บนเส้นทางของการมุ่งสู่ความเป็นชุมชนโลกที่จับต้องได้ อุมมะฮ์ในปัจจุบันกำลังอยู่ในสถานภาพของการรับช่วงต่อจากขบวนการฟื้นฟูอิสลามในอดีตที่ได้พยายามกอบกู้ความสูงส่งของอิสลามให้กลับมาสู่โลกมุสลิม แต่จะยังคงต้องเผชิญกับมรสุมอันหนักหน่วงในสภาพปัญหาของประชาชาติมุสลิมทั่วโลก ซึ่งอาจจะอุปมาได้ว่า ร่างกายของประชาชาติมุสลิมที่เคยถูกจับแยกอวัยวะได้กลับมาเป็นเรือนร่างเดียวกัน มีเส้นเลือดที่เชื่อมต่อกัน มีเส้นประสาทที่รับรู้ความรู้สึกเจ็บปวดระหว่างกัน แต่ก็ยังไม่มีข้อต่อของกระดูกและระบบประสาทอันแข็งแรงพอที่จะขยับแขนขาเพื่อปกป้องตัวและตอบโต้ภัยคุกคามจากภายนอกได้ ดังนั้นวิสัยทัศน์ที่จะให้อุมมะฮ์เป็นชุมชนที่จับต้องได้และมีพลังจึงเป็นสิ่งที่โลกมุสลิมถวิลหา ซึ่งสอดคล้องกับสิ่งที่ สุรินทร์ พิศสุวรรณ ได้เสนอกรอบความคิดในการมองโลกมุสลิมร่วมสมัยว่า

“โลกมุสลิมมีความภูมิใจในอดีต แต่เจ็บปวดกับสถานะในปัจจุบัน และได้รับแรงบันดาลใจจากวิสัยทัศน์ในอนาคต”³²

กรอบความคิดข้างต้นสามารถนำมาเป็นข้อสรุปของอุมมะฮ์ในยุคปัจจุบันที่สัมพันธ์กับประวัติศาสตร์ได้ว่า ความภูมิใจในอดีตก็คือ สถานภาพของอุมมะฮ์ที่มีรัฐอิสลามที่สร้างชุมชนแห่งความสงบสุข ยุติธรรม มีศีลธรรม และความรุ่งเรือง ทั้งในหมู่ผู้ปกครองและผู้ถูกปกครอง และทั้งกลุ่มที่เป็นมุสลิมและไม่ใช่มุสลิม ในขณะที่ความเจ็บปวดในปัจจุบันนั้นเกิดขึ้นจากการสูญเสียอำนาจของอาณาจักรอิสลาม และถูกสังคมตะวันตกครอบงำ มนุษยชาติตกอยู่ภายใต้ลัทธินิโคมานิยมและเสรี

³⁰ Peter Mandaville, *Transnational Muslim Politics: Reimagining the Umma*, p. 187.

³¹ Ibid., p. 187.

³² สุรินทร์ พิศสุวรรณ, ปาฐกถาพิเศษในการสัมมนาหัวข้อ “วิกฤตใต้ในกระแสการก่อการร้ายสากล,” จัดโดย ศูนย์มุสลิมศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 19 กรกฎาคม 2550.

นิยมเกินขอบเขต และโดยเฉพาะอย่างยิ่งการที่มุสลิมซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยที่ถูกขูดรีดกรรมและกดขี่ในหลายประเทศ ทำให้การถวิลหาอดีตอันสวยงามของนครรัฐมะดีนะฮ์ยังคงเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในโลกมุสลิมทุกยุคสมัย ดังที่ฟิลิป ซัตตัน และ สตีเฟน เวิร์ติกันส์ (Philip Sutton and Stephen Vertigans) กล่าวว่า “ความสำคัญของอดีตขึ้นอยู่กับมุมมองที่มีต่อปัญหาของปัจจุบันและทางออกที่เป็นไปได้ในอนาคต”³³ และทางออกหรือวิสัยทัศน์ดังกล่าวนี้เองที่เปิดช่องให้มุสลิมแต่ละกลุ่มตีความกันอย่างหลากหลายและเกิดเป็นปฏิกิริยาที่แตกต่างกันดังที่เห็นในปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็น การก่อการร้าย การเรียกร้องสู่การฟื้นฟูอิสลาม การร่วมมือในระดับพหุภาคีของรัฐบาลประเทศมุสลิมที่ได้ก่อตั้งองค์กรการประชุมแห่งอิสลาม หรือ โอไอซี (The Organization of Islamic Conference – OIC) และการร่วมมือในระดับประชาชนในความสัมพันธ์ข้ามชาติในการจัดตั้งองค์กรเอกชนของโลกมุสลิม เช่น สันนิบาตโลกมุสลิม และ IIROSA ด้วย

วิวัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของโลกาภิวัตน์อิสลามทั้ง 4 ยุคข้างต้นชี้ให้เห็นว่า ความเป็นอุมมะฮ์มีการปรับตัวอยู่ตลอดเวลา และในปัจจุบันกำลังวิวัฒนาการท่ามกลางเงื่อนไขของความทันสมัยและโลกาภิวัตน์³⁴ ขณะเดียวกันก็กำลังมุ่งหน้าไปสู่ทิศทางที่เข้มแข็งขึ้น แม้ว่า ณ ปัจจุบันความเป็นอุมมะฮ์จะยังคงไปไม่ถึงฝั่งฝัน คือยังคงเป็นชุมชนในวิสัยทัศน์³⁵ หรือชุมชนในจินตนาการอยู่ก็ตาม แต่สิ่งซึ่งทำให้อุมมะฮ์ปรับเปลี่ยนในลักษณะดังกล่าวประกอบด้วยปัจจัย 2 ส่วนคือ ปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายใน ซึ่งปัจจัยภายนอก ได้แก่ การขึ้นมามีอำนาจแทนที่ของมหาอำนาจยุโรปและลัทธิจักรวรรดินิยมที่เป็นปัจจัยกดดันให้เกิดกระแสการรวมอิสลาม รวมทั้งโลกาภิวัตน์ที่ได้สร้างเงื่อนไขเอื้ออำนวยให้รอยแยกของอุมมะฮ์ได้รับการเชื่อมต่อ และเงื่อนไขที่รุดหน้าให้อุมมะฮ์กลับมาฟื้นตัวอีกครั้งหนึ่ง และนอกเหนือจากปัจจัยภายนอกดังที่นักประวัติศาสตร์และนักบูรพาคดีส่วนใหญ่ได้ให้น้ำหนักแล้ว ความเข้มแข็งของอุมมะฮ์ยังเป็นผลมาจากพลวัตของการเปลี่ยนแปลงภายในโลกมุสลิมเองด้วย นั่นคือ ความร่ำรวยในมรดกทางประวัติศาสตร์ของอาณาจักรอิสลามในยุคต่างๆ ทั้งที่รุ่งเรืองและตกต่ำ ที่ยังคงหลงเหลือไว้ให้เห็น เช่น ประชากรมุสลิมที่กระจายตัวอยู่ทั่วโลก (ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการอพยพย้ายถิ่นในยุคหลัง) และบทเรียนที่ได้ถูกทิ้งไว้ให้มุสลิมกลับไปศึกษาเพื่อนำมาประยุกต์ใช้กับเครื่องมือที่มีอยู่ในโลกสมัยใหม่ เป็นต้น

³³ Philip W. Sutton and Stephen Vertigans, *Resurgent Islam: a Sociological Approach*, p. 107.

³⁴ Riaz Hassan, “Globalization and Islamic Ummah: Challenge and Response,” p. 10.

³⁵ Garbi Schmidt, “The Transnational Umma – Myth or Reality?: Examples from the Western Diasporas,”

จากกรอบความคิดของเดวิด เฮอร์ลด์ และคณะที่นำมาเป็นกรอบความคิดในการอธิบายหัวข้อนี้ ซึ่งทำให้เห็นว่าโลกาภิวัตน์ไม่ใช่ปรากฏการณ์ใหม่ที่เพิ่งเกิดขึ้น แต่มีกระบวนการพัฒนาความเป็น กระแสเชื่อมโยงไปทั่วโลกนั้น เมื่อพิจารณาอุมมะฮ์ฮ์จึงทำให้เห็นเช่นเดียวกันว่า อุมมะฮ์ฮ์ไม่ใช่สิ่งใหม่ ที่เพิ่งเกิดขึ้น หรือไม่ใช่สิ่งเก่าที่ตายไปแล้ว หากแต่เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นมาพร้อมๆ กับโลกาภิวัตน์ และส่วน หนึ่งมีกระบวนการปรับเปลี่ยนตัวเองจนกระทั่งปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจนขึ้นเป็นลำดับ ซึ่งการ เปลี่ยนแปลงของอุมมะฮ์ฮ์ในลักษณะที่สัมพันธ์กับโลกาภิวัตน์ข้างต้นเป็นปัจจัยสำคัญต่อการ ดำเนินงานขององค์กรมุสลิมข้ามชาติดังนี้

1.3. อภิปรายอุมมะฮ์ฮ์ในยุคโลกาภิวัตน์: ปัจจัยต่อการดำเนินงานขององค์กรมุสลิมข้าม ชาติ

สำหรับการวิเคราะห์ปัจจัยของความสัมพันธ์ระหว่างโลกาภิวัตน์และอุมมะฮ์ฮ์ที่มีต่อการ ดำเนินงานขององค์กรมุสลิมข้ามชาตินี้ สามารถสรุปการวิเคราะห์ได้เป็น 2 ประเด็นคือ ปัจจัยที่เป็น มิติทางด้านกายภาพ และปัจจัยที่เป็นมิติทางด้านจิตวิญญาณและความรู้สึก

1.3.1. ปัจจัยทางด้านกายภาพ

ในมิตินี้ผู้วิจัยตั้งข้ออภิปรายว่า เงื่อนไขของโลกาภิวัตน์และอุมมะฮ์ฮ์ที่สอดคล้องกันเป็น ปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อการดำเนินงานขององค์กรมุสลิมข้ามชาติ ซึ่งเป็นความสอดคล้องกันในมิติที่วาง อยู่เหนือเส้นเขตแดนของรัฐในโครงสร้างการเมืองโลกแบบรัฐชาติ และสามารถอธิบายในอีกลักษณะ หนึ่งได้ว่า เป็นภาวะที่อุมมะฮ์ฮ์ในฐานะที่เป็นชุมชนข้ามชาติ ข้ามถิ่น และข้ามพรมแดน กำลังดำรงอยู่ ในโลกไร้พรมแดนของโลกาภิวัตน์ อันเป็นบริบทที่เกื้อหนุนต่อการดำเนินงานขององค์กรมุสลิม ข้ามชาติ

ซึ่งในส่วนของอุมมะฮ์ฮ์ในฐานะที่เป็น “อาณาบริเวณสาธารณะข้ามถิ่น” (translocal public sphere) นั้น แม้จะมองได้ว่าการทำงานขององค์กรมุสลิมข้ามชาติเป็นปัจจัยที่ช่วยขยายอาณาบริเวณ สาธารณะของมุสลิมให้กว้างขวางและครอบคลุมไปทั่วทุกถิ่น แต่ในทางกลับกันก็ไม่สามารถปฏิเสธได้ ว่าอาณาบริเวณสาธารณะดังกล่าวเป็นตัวเปิดพื้นที่ให้การทำงานขององค์กรมุสลิมข้ามชาติด้วย เช่นเดียวกัน เพราะองค์กรมุสลิมข้ามชาตินั้นเป็นสิ่งที่สะท้อนออกมาจากความเป็นอุมมะฮ์ฮ์ ดังจะเห็น ได้ว่า IIROSA มีโครงสร้างการดำเนินงานในลักษณะข้ามชาติที่ดำเนินงานในหลายประเทศทั่วโลก มี บุคลากรขององค์กรที่มีสัญชาติ เชื้อชาติ สีผิว และภาษาที่แตกต่างกันอย่างหลากหลาย เงินที่ถือว่า เป็นส่วนเกินความจำเป็น (หมายถึงชะกาต) จากที่หนึ่งได้ถูกส่งข้ามภูมิภาคไปยังอีกที่หนึ่งของโลก โดยมิได้คำนึงถึงระยะทางหรือขอบเขตชั้นนรกสีมาของรัฐบาล หากแต่เป็นการเคลื่อนย้ายภายใน ขอบเขตของชุมชนมุสลิมโลกที่ไร้พรมแดนเป็นตัวชี้วัดกัน โดยมีโลกาภิวัตน์เป็นปัจจัยที่ทำให้เขตแดน

ของรัฐบาลที่อ่อนตัวลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากบทบาทของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่เพิ่ม อาณาบริเวณสาธารณะข้ามถิ่นให้กับประชาคมมุสลิมข้ามชาติ

เมื่อองค์กรมุสลิมข้ามชาติทำงานในขอบเขตพื้นที่ของชุมชนไร้พรมแดน ดังนั้น ยิ่งความเป็น โลกที่ไร้พรมแดนมีลักษณะที่ปรากฏชัดทั้งในแนวราบและแนวดิ่งมากขึ้นเท่าไร การทำงานของ องค์กรมุสลิมข้ามชาติก็ยิ่งมีความสะดวกในมิติของพื้นที่และเวลามากขึ้นเท่านั้น พัฒนาการของความ เป็นโลกาภิวัตน์อิสลามที่ได้นำเสนอมาก่อนหน้านี้จึงมีนัยยะสำคัญต่อการมองเห็นปัจจัยที่เอื้ออำนวย ต่อการดำเนินงานขององค์กรมุสลิมข้ามชาติ ซึ่งได้เพิ่มระดับที่สูงขึ้นด้วยการขยายพื้นที่ของโลกไร้ พรมแดนและความรวดเร็วในการติดต่อกัน กล่าวอีกลักษณะหนึ่งก็คือ ความสอดคล้องกันของอุมมะฮ์ และโลกาภิวัตน์ในมิติของโลกไร้พรมแดนเป็นปัจจัยในด้าน “บริบท” ที่เอื้ออำนวยต่อการดำเนินงาน ขององค์กรมุสลิมข้ามชาติ ดังที่ได้เห็นมาแล้วในบทที่ 2 ว่า IIROSA เกิดขึ้นมาจากแนวความคิดใน เรื่องความเป็นพี่น้องและอุมมะฮ์ และดำเนินงานในอาณาบริเวณสาธารณะแห่งอุมมะฮ์ โดยได้รับการ เกื้อหนุนจากโลกาภิวัตน์ ซึ่งสามารถสรุปเป็นประเด็นได้ดังนี้

ความเป็นอุมมะฮ์ได้ถูกสะท้อนให้เห็นผ่านโครงสร้างการดำเนินงานของ IIROSA ในลักษณะ ข้ามชาติ ทั้งในระดับโครงสร้างการดำเนินงานขององค์กรแม่ และในระดับการดำเนินงานขององค์กร สาขาในประเทศซาอุดีอาระเบีย ที่แต่ละสาขาต่างก็มีพื้นที่ดำเนินงานในต่างประเทศเป็นของตนเอง โดยปัจจุบันมีจำนวนประเทศที่ IIROSA เข้าไปดำเนินงานกว่า 80 ประเทศในแทบทุกภูมิภาคทั่วโลก ซึ่งการขยายพื้นที่การดำเนินงานนั้นกระทำใน 2 ลักษณะ คือ การเข้าไปดำเนินการอย่างเป็นทางการ ในลักษณะที่เป็นความร่วมมือระหว่าง IIROSA กับรัฐบาล หรือความร่วมมือระหว่างรัฐบาล ซาอุดีอาระเบียกับรัฐบาลในประเทศนั้นๆ โดยมอบหมายให้ IIROSA เป็นผู้ดำเนินกิจกรรมการให้ ความช่วยเหลือ ส่วนในอีกลักษณะหนึ่งคือ เป็นความร่วมมือในระดับประชาชน ที่ IIROSA เข้าไป ดำเนินงานโดยอาศัยเครือข่ายอาสาสมัครขององค์กรฯ และขออนุญาตดำเนินงานจากรัฐบาลใน ประเทศนั้น ดังเช่นที่เห็นในกรณีของประเทศไทย ซึ่งการที่ IIROSA สามารถขยายพื้นที่ดำเนินการ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในลักษณะหลังนั้น ปัจจัยส่วนหนึ่งมาจากการที่เครือข่ายของอุมมะฮ์มีความ เข้มขันและกว้างขวางขึ้นโดยมีโลกาภิวัตน์เป็นปัจจัยสนับสนุนให้ความเป็นพี่น้องภายในอุมมะฮ์ ขยายตัวครอบคลุมและแทรกซึมเข้าไปในพื้นที่ที่มีมุสลิมอาศัยอยู่ได้ทั่วถึงขึ้นกว่าในอดีต

เงินสะกาดและเศาะดะเกาะฮ์ก็เช่นเดียวกัน ที่ในอดีตถูกจำกัดการไหลเวียนอยู่ภายใน ขอบเขตของชาติหรือภายในข้อจำกัดทางด้านภูมิศาสตร์ แต่ตัวอย่างจากการดำเนินงานของ IIROSA ทำให้เห็นได้ว่าเส้นทางการไหลเวียนของเงินบริจาคมิได้จำกัดอยู่แค่ภายในขอบเขตแดนของ ชาติอีกต่อไป หากแต่เป็นการเคลื่อนย้ายในขอบเขตของประชาคมมุสลิมข้ามชาติที่ในมิติของ IIROSA นั้นมีศูนย์กลางอยู่ที่ซาอุดีอาระเบีย และในทำนองเดียวกันก็เรียกได้ว่าเป็นศูนย์กลางของ

อุมมะฮ์ด้วย ซึ่งเงินชะกาตได้ถูกเคลื่อนย้ายกระจายไปยังภูมิภาคต่างๆ ของอุมมะฮ์ โดยมีโครงสร้างพื้นฐานของโลกาภิวัตน์เป็นปัจจัยเอื้ออำนวย (ซึ่งจะได้กล่าวถึงในหัวข้อที่ 3)

นอกจากนี้ ยังรวมไปถึงสิ่งที่ฝังตัวอยู่ในเป้าหมายการทำงานขององค์กรมุสลิมข้ามชาติ นั่นคือ แนวคิดอิสลามนิยม ซึ่งมีการเดินทางในพื้นที่ของอาณาบริเวณสาธารณะข้ามถิ่น โดยที่ในลักษณะหนึ่งได้แทรกซึมผ่านเงื่อนไขในโลกาภิวัตน์เข้าสู่พื้นที่ภายในเขตแดนของรัฐชาติก่อนที่จะองค์กรฯ จะเข้าไปดำเนินงาน ดังที่เห็นจาก ในประเทศไทยที่สันนิบาตมุสลิมโลก และ IIROSA เข้ามาผ่านกลุ่มนิยมแนวทางอิสลามที่ได้รับการศึกษาจากตะวันออกกลาง ซึ่งในลักษณะนี้แนวคิดอิสลามนิยมทำหน้าที่เป็นใบเบิกทางให้องค์กรมุสลิมข้ามชาติ และในทางกลับกัน องค์กรมุสลิมข้ามชาติก็ทำหน้าที่เผยแพร่แนวทางอิสลามนิยม ส่วนในอีกลักษณะหนึ่งที่ปรากฏในบางประเทศนั้นเป็นการเริ่มเข้าไปโดยองค์กรมุสลิมข้ามชาติในนามของกิจกรรมบรรเทาทุกข์อันเป็นสื่อหรือพาหนะที่ล้าเลียงให้แนวคิดอิสลามนิยมเดินทางไปยังอีกที่หนึ่ง

อย่างไรก็ตาม แม้จะมีข้อโต้แย้งว่า ปัจจุบันกลไกของรัฐยังคงเป็นอุปสรรคในการดำเนินงานขององค์กรมุสลิมข้ามชาติในบางประเทศ เช่น มีระเบียบขั้นตอนที่ยุ่งยากและเชื่องช้า หรือมีการตรวจสอบที่รัดกุม เป็นต้น แต่เราก็ไม่สามารถปฏิเสธได้ว่าหากเป็นองค์กรมุสลิมข้ามชาติที่ไม่ได้มีนโยบายอย่างชัดเจนว่าจะต้องได้รับการอนุญาตให้ดำเนินการจากรัฐอย่างเป็นทางการเป็นลายลักษณ์อักษร ดังเช่นนโยบายของ IIROSA แล้ว องค์กรเหล่านั้นก็สามารถที่จะหาวิธีการอื่นๆ ในการส่งเงินช่วยเหลือได้ เช่น ส่งเงินโดยฝากทางนักธุรกิจหรือนักศึกษา เป็นต้น ซึ่งเป็นสิ่งที่สามารถทำได้ไม่ยาก และอาจจะดำเนินการในพื้นที่ได้ทั้งในนามบุคคล มูลนิธิการกุศล และองค์กรพัฒนาเอกชนในด้านต่างๆ ที่อยู่นอกช่องทางหรือการรับรู้ของรัฐ

1.3.2. ปัจจัยทางด้านจิตวิญญาณและความรู้สึก

เมื่อโลกาภิวัตน์ทำให้อุมมะฮ์ในมิติของกายภาพได้รับการเชื่อมต่อ ในทำนองเดียวกันโลกาภิวัตน์ก็กระตุ้นให้อุมมะฮ์ในมิติของจิตวิญญาณและความรู้สึกร่วมมีความเข้มข้นขึ้นเช่นกัน กล่าวคือ มุสลิมเริ่มมีความตระหนักในความเป็นเรือนร่างเดียวกันของมุสลิมทั่วโลก ทำให้กำหนดสถานภาพของตนเองในความเป็นสมาชิกภาพของชุมชนมุสลิมในระดับโลกด้วยความสมัครใจ ความตระหนักในสถานภาพดังกล่าวนี้เองที่ส่งผลให้เกิดความรู้สึกทุกชีวันและความปรารถนาที่จะช่วยเหลือบรรเทาความทุกข์ยากเมื่อเห็นมุสลิมในอีกสถานที่หนึ่งซึ่งอยู่ห่างไกลประสบกับปัญหาเดือดร้อน (หรือในทางกลับกันภาพความทุกข์ยากของมุสลิมได้ตอกย้ำและเป็นตัวเร่งให้เกิดความรู้สึกตระหนักร่วมในความเป็นอุมมะฮ์เดียวกัน)

ปรากฏการณ์ข้างต้นที่โลกาภิวัตน์ได้เป็นส่วนหนึ่งในการเอื้ออำนวยให้เกิดขึ้นนี้ ได้ส่งผล
เกื้อหนุนต่อการดำเนินงานขององค์กรมุสลิมข้ามชาติใน 2 ลักษณะ คือ

ก. ในด้านของผู้ให้ องค์กรมุสลิมข้ามชาติได้รับแรงสนับสนุนจากประชาชนในประเทศ
มุสลิมที่มีฐานะร่ำรวย ทั้งในรูปแบบของเงินบริจาค วัตถุประสงค์ และการอุปการะ ก็เนื่องด้วยความ
ตระหนักของผู้บริจาคในเรื่องสิทธิต่อพี่น้องร่วมศาสนาและต่อมนุษยร่วมโลก รวมทั้งจิตสำนึกในความ
เป็นสมาชิกของอุมมะฮ์ ซึ่งปริมาณและคุณภาพของการสนับสนุนนั้นจะมากหรือน้อยก็ขึ้นอยู่กับ
ความรู้สึกรู้สึกเห็นอกเห็นใจและความตระหนักร่วมในความเดือดร้อนของพี่น้องร่วมอุมมะฮ์ อันเป็นผลมา
จากความเข้าใจทางศาสนาและความเข้มแข็งในด้านความศรัทธาที่ช่วยกระตุ้นให้เกิดการเสียสละ
ทรัพย์สินส่วนตัวและเอาชนะกิเลสแห่งความตระหนี่

นอกจากนี้ ยังมีปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่เป็น “ตัวกระตุ้น” ความรู้สึกสำนึกในความเป็น
พี่น้องร่วมอุมมะฮ์เดียวกัน นั่นก็คือ ความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศในโลกาภิวัตน์
ที่นำเสนอภาพของความเดือดร้อนของพี่น้องมุสลิมด้วยโอกาสที่ประสพกับความยากลำบาก รวมทั้งที่
ถูกกดขี่ในภูมิภาคต่างๆ ผ่านสื่อได้อย่างเข้มข้น รวดเร็ว และทั่วถึงมากกว่าในอดีต โดยเฉพาะอย่างยิ่ง
สื่อโทรทัศน์และอินเทอร์เน็ตที่มีการนำเสนอข่าวอย่างเสรีและหลากหลายมากขึ้น ซึ่งช่วยลดการ
ผูกขาดของการนำเสนอข่าวโดยสื่อตะวันตกเพียงด้านเดียว เช่น สถานีโทรทัศน์อัลญะซีเราะฮ์ (Al-
Jazeera) และอัลอะรอเบียฮ์ (Al-Arabiya) รวมทั้งเว็บไซต์ต่างๆ ของโลกมุสลิม ที่ทำให้ข้อมูลข่าวสาร
ของมุสลิมที่ออกมาจากแหล่งข้อมูลภายในเป็นที่รับรู้กันมากขึ้น ซึ่งในส่วนของภาพความเดือดร้อน
ของมุสลิมนั้นทำให้เกิดความรู้สึกเจ็บปวดร่วมต่ออุมมะฮ์แม้ว่าจะอยู่กันคนละฟากของโลกและไม่เคย
รู้จักหรือมีสายสัมพันธ์ทางเครือญาติมาก่อนก็ตาม โดยส่วนหนึ่งก็ได้พยายามหาแนวทางช่วยเหลือ
และหาทางออกร่วมกัน ปัจจัยเหล่านี้นอกเหนือจากจะนำไปสู่สิ่งที่ ชัดตันและเวอร์ติกันเรียกว่า การ
ฟื้นตัวของอิสลาม (Resurgent Islam)³⁶ แล้ว ยังเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการสนับสนุนเงินบริจาคของ
มุสลิมที่มีฐานะดีอีกด้วย

นอกเหนือจากในส่วนของ “แหล่งทุน” แล้ว ความเข้มแข็งของอุมมะฮ์ที่มีผลต่อมิติของผู้ให้
ยังครอบคลุมในส่วนของผู้ดำเนินงานในองค์กรมุสลิมข้ามชาติ ซึ่งจะทำงานเป็นอาสาสมัครช่วยเหลือ
สังคมด้วยความบริสุทธิ์ใจ โปร่งใส มีประสิทธิภาพ และทุ่มเทแรงกายแรงใจมากเพียงใดนั้นก็ขึ้นอยู่กับ
จิตสำนึกของความเป็นพี่น้องในอุมมะฮ์ ที่จะต้องปฏิบัติตามคำสอนของอิสลามในเรื่องความเป็น
พี่น้องอย่างจริงจัง ซึ่งจะเป็นตัวควบคุมให้การใช้งบประมาณที่ได้มาจากการบริจาคเป็นไปอย่างมี
ประสิทธิภาพและคุ้มค่าที่สุด โดยปราศจากซึ่งการทุจริตคดโกง การเอาวัดเอาเปรียบและละเมิด

³⁶ Philip W. Sutton and Stephen Veritigans, *Resurgent Islam: a Sociological Approach*, p. 106.

สิทธิของผู้รับเงินบริจาค รวมทั้งความไม่จริงจังซึ่งอาจจะส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการให้ความช่วยเหลือ ที่กล่าวมาข้างต้น เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินงานด้านการบรรเทาทุกข์ขององค์กรมุสลิมข้ามชาติ

ซึ่งในส่วนของบุคลากรของ IIROSA นั้น จากตัวอย่างต่างๆ ในบทที่ 3 เช่น การยอมปฏิบัติงานโดยได้รับเงินเดือนที่น้อยนิดหรือไม่ได้รับเงินเดือนในช่วงระยะเวลาหนึ่ง การสำรองจ่ายเงิน และการเสียสละทรัพย์สินส่วนตัวเพื่อช่วยเหลือเด็กกำพร้า เป็นต้น ล้วนชี้ให้เห็นว่า เป็นการทุ่มเทให้กับการทำงานและมีจิตอาสาในการทำงานเพื่อการกุศลอย่างแท้จริง โดยมีจุดเด่นอยู่ที่การได้รับการขัดเกลาตามแนวทางอิสลามนิยมที่เน้นการฟื้นฟูศาสนาควบคู่กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ด้อยโอกาส ซึ่งปัจจัยผลักดันที่สำคัญคือ ความเป็นพี่น้อง

ข. ในด้านของผู้รับ ความตระหนักในความเป็นเรือนร่างเดียวกันทำให้ผู้ที่ตกอยู่ในสภาพทุกข์ยากรอคอยและมีความหวังที่จะพึ่งพาความช่วยเหลือจากพี่น้องร่วมอุมมะฮ์นอกเหนือไปจากความช่วยเหลือจากรัฐ ที่ในความรู้สึกของประชาชนนั้นเป็นเรื่องยากที่จะได้รับการตอบสนองความต้องการอย่างตรงจุด เนื่องจากยังขาดความเข้าใจที่ถูกต้องทางด้านศาสนา เช่น เงินที่มาจากดอกเบี้ยและสลากกินแบ่งรัฐบาล เป็นต้น ซึ่งแตกต่างจากความช่วยเหลือที่ได้รับจากองค์กรมุสลิมที่มีความเข้าใจในด้านศาสนา ทำให้รับความช่วยเหลือด้วยความเต็มใจและปราศจากความเคลงเคลงใจ สิ่งเหล่านี้ทำให้การดำเนินงานขององค์กรมุสลิมข้ามชาติได้รับการตอบรับและเป็นที่ต้องการของประชาชนในพื้นที่เป็นอย่างดี ยกเว้นในกรณีที่มีปัญหาจากความรู้สึกแปลกแยกทางศาสนาที่เกิดขึ้นจากสำนักคิดที่แตกต่างกัน (ซึ่งจะวิเคราะห์ต่อไปในประเด็นเกี่ยวกับอัตลักษณ์ในหัวข้อที่ 2)

จากตัวอย่างในบทที่ 3 เช่น คำสัมภาษณ์ของเด็กกำพร้าที่เคยอยู่ในศูนย์เด็กกำพร้า “บ้านฟารุก” สะท้อนให้เห็นว่า เด็กกำพร้าในประเทศไทยมีความคุ้นเคยและสนิทสนมใกล้ชิดกับเงินบริจาคของชาวอาหรับและเจ้าหน้าที่ซึ่งถือสัญชาติของประเทศในอาหรับและแอฟริกา ทำให้เด็กส่วนหนึ่งมีความรู้สึกว้าที่พึ่งของเขาไม่ได้มีอยู่เพียงแคในประเทศไทยเท่านั้น แต่เป็นประชาคมมุสลิมในระดับโลก ซึ่งถือเป็นตัวอย่างของความรู้สึกเป็นประชาชาติเดียวกันของมุสลิมที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง วิธีการสอนให้เด็กไม่ยึดติดคลั่งไคล้ในเชื้อชาติที่ IIROSA ได้เน้นหนักนั้นช่วยให้เด็กมีมุมมองที่เปิดกว้างและยอมรับความแตกต่างหลากหลาย ซึ่งแตกต่างจากคนมลายูในประเทศไทยบางส่วนที่ยังมีความเข้าใจผิดว่า มลายูกับอิสลามเป็นสิ่งเดียวกัน เช่น ถ้าเป็นมุสลิมก็ต้องพูดภาษามลายู ดังนั้นจึงเห็นได้ว่า อุดมการณ์ใดก็ตามที่เรียกร้องไปสู่ความยิ่งใหญ่ของเชื้อชาติเหนือความเป็นพี่น้องทางศาสนา ล้วนเป็นสิ่งสวนทางกับแนวทางการทำงานขององค์กรมุสลิมข้ามชาติที่ใช้

ความเป็นพี่น้องสากลมาเป็นตัวละลายการยึดติดในเชื้อชาติ ท้องถิ่น พวกพ้อง อันเป็นกำแพงที่ปิดกั้น การสร้างความสัมพันธ์และการช่วยเหลือกันอย่างจริงใจภายใต้ร่มเดียวกันของอุมมะฮ์

นอกเหนือจากพัฒนาการของอุมมะฮ์จะสื่อให้เห็นถึงโลกาภิวัตน์อิสลามที่เอื้ออำนวยต่อการ ดำเนินงานขององค์กรมุสลิมข้ามชาติแล้ว ความสอดคล้องกันของโลกาภิวัตน์และอุมมะฮ์ยังทำให้เกิด มิติที่เรียกว่า “อาณาบริเวณสาธารณะข้ามถิ่น” (translocal public sphere) ที่ก่อให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงของอัตลักษณ์ ซึ่งเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการดำเนินงานขององค์กรมุสลิมข้ามชาติ ในลักษณะที่จะได้วิเคราะห์ต่อไป

2. โลกาภิวัตน์กับการเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ของมุสลิม

ในมิตินี้เป็นการวิเคราะห์ว่าโลกาภิวัตน์เป็นปัจจัยในฐานะ “กระบวนการ” และ “พลวัต” ที่ ส่งผลต่อดำเนินงานขององค์กรมุสลิมข้ามชาติ โดยสิ่งที่ถูกกระบวนการและพลวัตในโลกาภิวัตน์ เปลี่ยนแปลงและส่งผลดังกล่าวก็คือ อัตลักษณ์มุสลิม ซึ่งถูกเปลี่ยนโดยกระบวนการภายใน ปฏิสัมพันธ์ 2 ส่วนคือ พลวัตของปฏิสัมพันธ์ภายในสังคมมุสลิม และการมีปฏิสัมพันธ์กับกระแส ภายนอก โดยส่งผลการเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์เดิมทั้งในลักษณะที่เป็นการกีดกันและการสร้างความ เข้มแข็ง ดังกรอบแนวคิดที่ได้กล่าวไว้ในบทที่ 1 ว่าด้วยกระบวนการที่ขัดแย้งกันในตัวเองของ โลกาภิวัตน์ในการกีดกันและสร้างความเข้มแข็งให้อัตลักษณ์ของมุสลิม อันเป็นสภาพปัญหาของ ความไม่มั่นคงของมนุษย์ที่เกิดขึ้นในสังคมมุสลิมและเป็นบริบทแวดล้อมของภารกิจที่ IIROSA จะต้องเผชิญและแก้ไขฟื้นฟู

ก่อนที่จะวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของอัตลักษณ์ เราจำเป็นต้องทราบถึงที่มาและการก่อร่าง สร้างตัวของอัตลักษณ์มุสลิมเป็นความรู้ในเบื้องต้น ซึ่งมีเนื้อหาดังนี้

2.1. อัตลักษณ์ของมุสลิม: ที่มาและการก่อร่างสร้างตัว

อัตลักษณ์ของมุสลิมเป็นสิ่งที่มียากเหง้ามาจากศาสนาอิสลาม ดังนั้นการเข้าใจแนวคิดและ บริบทของอุมมะฮ์ซึ่งได้กล่าวถึงในหัวข้อก่อนหน้านี้จึงเป็นพื้นฐานสำคัญในการต่อยอดความเข้าใจใน เรื่องอัตลักษณ์มุสลิม เพราะอุมมะฮ์เป็นโครงสร้างทางสังคมที่ก่อให้เกิดอัตลักษณ์ร่วมของมุสลิม โดย ทำหน้าที่รักษาเอกภาพทางศาสนา และในขณะเดียวกันก็บริหารความหลากหลายแห่งอัตลักษณ์ของ ผู้ศรัทธาซึ่งเป็นสมาชิกของอุมมะฮ์ อัตลักษณ์ของมุสลิมจึงเกิดขึ้นมาจากความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน (อุมมะฮ์) ประเพณี ประวัติศาสตร์ ความศรัทธาและการปฏิบัติศาสนกิจ ความสัมพันธ์ในสังคม และ ที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ ทั้งนี้ในการมองเส้นทางการก่อเกิด เติบโต และการเปลี่ยนแปลงของอัตลักษณ์ มุสลิม ผู้วิจัยได้เลือกใช้แนวความคิดเกี่ยวกับทฤษฎีการเดินทาง (Travelling Theory) ของเอ็ดเวิร์ด

ซาอิด (Edward Said)³⁷ เป็นแนวในการมอง โดยในแนวความคิดนี้ซาอิดได้ตั้งประเด็นว่า แนวความคิดหรือทฤษฎีก็เหมือนกับคน ซึ่งเปลี่ยนแปลงไปเมื่อมีการเดินทางข้ามถิ่น กล่าวคือ คนและสถาบัน ความคิด (idea) และทฤษฎีต่างมีการเดินทางจากคนหนึ่งไปสู่อีกคนหนึ่ง จากสถานการณ์หนึ่งไปสู่อีกสถานการณ์หนึ่ง หรือจากช่วงเวลาหนึ่งไปสู่อีกช่วงเวลาหนึ่ง และแต่ละขั้นของการเดินทางก็จะต้องพบกับอุปสรรคและการต่อรอง ซึ่งซาอิดได้เสนอแนวทางในการมองลักษณะการเปลี่ยนแปลงของแนวความคิดไว้เป็น 4 ขั้นตอน ได้แก่

1. จุดกำเนิด (points of origin) ของแนวความคิดหรือทฤษฎี ซึ่งอาจจะเป็นบริบททางสังคมวัฒนธรรม ณ สถานที่ใดสถานที่หนึ่ง หรือ ณ ช่วงเวลาใดช่วงเวลาหนึ่ง

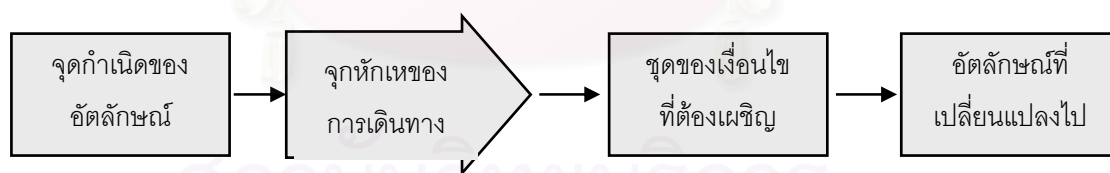
2. จุดหักเหหรือรอยต่อของการเดินทางที่แนวความคิดได้เคลื่อนจากจุดกำเนิดผ่านไปยังเวลาและสถานที่อื่น โดยอาศัย “สื่อกลาง” ในการลำเลียงแนวความคิด เช่น ชุมชนของผู้อพยพ นักวิชาการที่ถูกเนรเทศ หรือ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น

3. การเผชิญกับชุดของเงื่อนไข (series of conditions) ที่จะเป็นจุดหักเหในการยอมรับ ปฏิเสธ หรือปรับเปลี่ยนในเวลาและสถานที่ใหม่ เช่น ค่านิยม วัฒนธรรม ประเพณี วิถีปฏิบัติ และระเบียบกฎเกณฑ์ของสังคมแต่ละสถานที่และยุคสมัย

4. แนวความคิดที่เปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากการใช้ในบริบทใหม่

และทั้ง 4 ขั้นตอนข้างต้น สามารถนำมาสร้างกรอบความคิดได้ดังแผนภาพข้างล่างนี้

ภาพที่ 4.1. กรอบความคิดว่าด้วยขั้นตอนการเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์

จากแนวการมองข้างต้น สามารถอธิบายได้ว่าอัตลักษณ์มุสลิมมีจุดกำเนิดมาจากช่วงเวลาแห่งการปกครองนครรัฐมะดีนะฮ์ของท่านศาสนทูตมุฮัมมัด (ซ.ล.) โดยใช้ระบอบอิสลาม ซึ่งอัตลักษณ์ของมุสลิมสะท้อนออกมาจากที่มา 2 แห่ง ได้แก่ หลักคำสอนในศาสนาอิสลาม อันเป็นรากฐานของอัตลักษณ์ที่เป็นภาวีสถิต ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ เช่น การแต่งกายโดยปกปิดส่วนที่พึงสงวนตามมาตรฐานของศาสนาหรือที่เรียกว่า *เฮาเราะฮ์* การรับประทานอาหารหะลาล เป็นต้น ซึ่งอัตลักษณ์ส่วนนี้ผู้วิจัยจะเรียกว่า “อัตลักษณ์อิสลาม” และอีกแหล่งหนึ่งคือ สภาพสังคมวัฒนธรรมอาหรับซึ่ง

³⁷ Edward Said, *The World, the Text , and the Critics*, (London: Faber and Faber, 1984), p. 226 cited in Peter Mandaville, *Transnational Muslim Politics: Reimagining the Umma*, p. 85.

เป็นอัตลักษณ์ที่มีลักษณะเป็นอัตวิสัยที่ศาสนาเปิดกว้างและยอมรับให้มีความหลากหลายบนพื้นฐานที่ไม่สวนทางกับคำสอนของศาสนา * ดังตัวอย่างจากท่านศาสนทูตมุฮัมมัด (ซ.ล.) ในความพยายามที่จะเสริมสร้างความรู้สึกร่วมกันระหว่างมุสลิมในหมู่ชนมุสลิม ท่านศาสนทูตก็ไม่ได้ทำลายโครงสร้างหรือองค์ประกอบของอัตลักษณ์ชนเผ่า ซึ่งจะเห็นได้ว่าในช่วงเวลาที่เกิดปัญหาขึ้น ท่านศาสนทูตมักเรียกหัวหน้าชนเผ่ามุสลิมกลุ่มต่าง ๆ มาร่วมปรึกษาหารือ แม้กระทั่งในตอนที่ยังคงทัพมุสลิมกำลังมุ่งหน้าไปเพื่อพิชิตนครมักกะฮ์ใน ค.ศ. 630 การเดินทางของแต่ละเผ่าก็จะมีผู้ถือธงประจำเผ่าและมีผู้นำของชนเผ่าต่าง ๆ นำขบวนไป จากประวัติศาสตร์ข้างต้น แสดงให้เห็นว่าวิสัยทัศน์เรื่อง “อุมมะฮ์” ของท่านศาสนทูตไม่ได้ไปทำลายอัตลักษณ์ของกลุ่มชนเผ่าต่าง ๆ เพียงแต่ท่านได้เปลี่ยนลำดับชั้นความสำคัญของสิ่งที่มุสลิมจะต้องให้ความสำคัญรักภักดีเป็นลำดับแรก และนี่อาจเป็นการทดลองที่สำคัญครั้งแรกในประวัติศาสตร์ว่าด้วยเรื่อง “เอกภาพในความหลากหลาย” (unity in diversity)³⁸

กล่าวได้ว่า อัตลักษณ์ของมุสลิมในยุคมะดีนะฮ์ที่มาจากศาสนาอิสลามนั้น เป็นอัตลักษณ์อิสลามบริสุทธิ์ที่ผสมผสานกับอัตลักษณ์แห่งวัฒนธรรมอาหรับ ซึ่งเป็นอัตลักษณ์แรกเริ่มของมุสลิม ส่วนจุดหักเหที่ทำให้อัตลักษณ์เปลี่ยนแปลงไปในขั้นตอนที่ 2 นี้ก็คือ การเดินทางออกนอกคาบสมุทรอาระเบียไปยังดินแดนต่างๆ หลายยุคหลายสมัย ผ่านกิจกรรมการค้า การเผยแผ่ศาสนา การศึกษา และแสวงหาความรู้ การขยายอำนาจทางทหาร การย้ายถิ่นไปยังดินแดนใหม่ เป็นต้น ซึ่งการเดินทางผ่านแต่ละสถานที่และช่วงเวลาได้ส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงความคิดและอัตลักษณ์ จนกระทั่งในขั้นที่ 3 คือการเข้าไปอยู่อาศัยหรือตั้งรกรากในสังคมอื่นที่มีวัฒนธรรม ภาษา ประเพณี วิถีชีวิต ตลอดจนความเชื่อทางศาสนาที่แตกต่างกัน ซึ่งการอยู่ร่วมกันในสังคมนั้นๆ เช่น ยุโรป อเมริกา แอฟริกา เอเชีย อินเดีย จีน มลายู และไทย เป็นต้นนั้น มุสลิมจำเป็นต้องมีการต่อรองทางวัฒนธรรมเพื่อให้อยู่รอดได้ในสังคม ซึ่งส่งผลต่อการรับอัตลักษณ์ของสังคมนั้นๆ ใน 3 ลักษณะคือ 1.ยอมรับโดยซึมซับวัฒนธรรมใหม่ 2.ปิดตัวเองและปฏิเสธวัฒนธรรมจากภายนอก และ 3.ปฏิเสธโดยรักษาจุดยืนเดิมไว้และปรับเปลี่ยนบางอย่างเพื่อถ่วงดุลระหว่างอัตลักษณ์เดิมกับอัตลักษณ์ใหม่ ทั้ง 3 ลักษณะข้างต้น ได้ส่งผลให้ในขั้นตอนที่ 4 ตามทฤษฎีการเดินทางตกผลึกเป็นอัตลักษณ์ของ

* อัตลักษณ์ประเภทนี้อนุญาตให้เปลี่ยนแปลงได้บนเงื่อนไขที่ไม่ฝ่าฝืนบทบัญญัติของศาสนา เช่น เปลี่ยนจากการแต่งกายโดยใช้ชุดใต้บ (ชุดยาวคลุมตัว) แบบอาหรับของผู้ชาย มาสวมใส่กางเกงขาสั้น ผ้าโล่ง หรือ เครื่องแต่งกายของวัฒนธรรมต่างๆ ดังที่เห็นในภูมิภาคต่างๆ ทั่วโลกในปัจจุบัน เป็นต้น

³⁸ Martin Lings, *Muhammad: His Life Based on Earlier Sources*, (London: G. Allen and Unwin, 1983). Cited in Saad S. Khan, *Reasserting International Islam: a Focus on the Organization of Islamic Conference and other Islamic Institutions*, p. 3.

มุสลิมที่ตั้งรกรากต่างถิ่นในประเทศต่างๆ (diasporic Muslim identities)* ซึ่งมีลักษณะที่ผสมผสาน (hybrid) กับวัฒนธรรมของท้องถิ่นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยที่บางส่วนอาจจะกักร่อนหรือสร้างมลทินให้กับอัตลักษณ์บริสุทธิแห่งศาสนาอิสลาม ซึ่งเป็นอีกรูปแบบหนึ่งของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจากความเชื่อมโยงระหว่างโลกาภิวัตน์และการผสมผสาน ที่ เนเดอร์วีน ปีเอเตอร์ส ได้เรียกการผสมผสานทางวัฒนธรรมนี้ว่า เป็นการทำให้พรมแดนระหว่าง วัฒนธรรมดั้งเดิม (home culture) และ วัฒนธรรมภายนอก (outdoor culture) เจือจางลงและผสมผสานกัน³⁹

กระบวนการข้างต้นชี้ให้เห็นว่า อัตลักษณ์ของมุสลิมไม่ใช่สิ่งที่เป็นเนื้อเดียวกัน หากแต่มีความหลากหลายไปตามส่วนผสมของวัฒนธรรมที่แตกต่างกันไปตามแต่ละท้องถิ่น โดยที่ยังคงมี “จุดกำเนิด” เป็นแกนหลักอยู่ภายใน ที่ยังคงทำให้อัตลักษณ์ดังกล่าวถูกประทับตราในนาม “มุสลิม” และมีรูปลักษณะที่เปลี่ยนแปลงไปจนกลายเป็นอีก “จุดกำเนิด” “หนึ่ง” ของอัตลักษณ์มุสลิมร่วมสมัยที่เห็นอยู่ในปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นมุสลิมเชื้อสายเตอร์ก เคอร์ด อาหรับ มาเลย์ เปอร์เซีย จีน หรือเชื้อสายอื่นๆ ซึ่งแต่ละอัตลักษณ์เป็นการหลอมรวมกันระหว่างเชื้อสายทางประวัติศาสตร์ ภาษา และชาติพันธุ์ กับสัญลักษณ์แห่งอิสลามและสัญลักษณ์ของชาติ⁴⁰

ส่วนผสมและผลผลิตของกระบวนการข้างต้นจึงทำให้อัตลักษณ์ของมุสลิมตั้งรกรากต่างถิ่นในหลายกลุ่มเป็นตัวแทนทั้งในฐานะอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ สัญชาติ และศาสนา โดยไม่สามารถแยกแยะถึงความแตกต่างระหว่างที่มาทั้ง 3 ส่วนของอัตลักษณ์ได้ เช่น ในกรณีของประเทศมาเลเซีย นั้นมีคนมลายูจำนวนมากที่มองว่าทั้ง 3 ส่วนเป็นสิ่งเดียวกัน ทำให้ความรู้สึกชาตินิยมของมาเลเซียมีความเข้มข้นในกลุ่มมุบิบุตร เพราะได้รวมเอาทั้ง 3 ส่วนเข้าด้วยกัน ซึ่งตัวอย่างหนึ่งที่สะท้อนความเข้าใจข้างต้นก็คือคำกล่าวที่ว่า “เข้าอิสลาม เข้ามลายู” (masuk islam, masuk melayu) คือ ถ้าเป็นมุสลิม ก็ต้องมีวิถีชีวิตแบบมลายูด้วย ส่วนในกรณีของคนเชื้อสายมลายูในประเทศไทยนั้นก็ไม่ได้แตกต่างกัน มีมุสลิมมลายูจำนวนไม่น้อยที่เข้าใจว่า อิสลามและมลายูเป็นสิ่งเดียวกัน สิ่งใดไม่ใช่มลายูก็ไม่ใช่อิสลาม ภาษามลายูเป็นภาษาอิสลาม เป็นต้น ซึ่งความเข้าใจในลักษณะนี้ ส่งผลที่เป็นอุปสรรคประการหนึ่งของการดำเนินงานของ IIROSA ในประเทศไทย

* ต่อจากนี้ไปจะใช้คำว่า “มุสลิมตั้งรกรากต่างถิ่น” แทนความหมายของ คำว่า diasporic Muslims หรือ Muslim diasporas

³⁹ Nederveen Pieterse, “Globalization as Hybridization,” in Mike Featherstone, Scott Lash and Roland Robertson (eds), *Global Modernities*, (London: Sage, 1995), p. 171.

⁴⁰ Ira M. Lapidus, “Between Universalism and Particularism: the Historical Bases of Muslim Communal, National, and Global Identities,” *Global Networks* 1, 1 (2002): 38.

ส่วนอัตลักษณ์อีกประเภทหนึ่งที่ไม่ได้มาจากอิสลาม แต่มักถูกมองว่าเป็นอัตลักษณ์อิสลาม เพราะถูกปฏิบัติโดยคนที่ตนเป็นมุสลิมเพียงในนาม (nominally Muslims) หรือที่ถูกเรียกโดยนักวิชาการบางส่วนว่ามุสลิมที่นิยมวัฒนธรรม (culturalist Muslims) ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีรากเหง้าทางประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ที่ตราว่าเป็นมุสลิม แต่ก็ไม่ได้มีการแสดงออกซึ่งอัตลักษณ์ของศาสนา

2.2. อัตลักษณ์มุสลิมร่วมสมัยในกระแสโลกาภิวัตน์

การเดินทางของอัตลักษณ์มุสลิมจากจุดกำเนิดแรกในสมัยนครรัฐมะดีนะฮ์จบจนมาถึง ยุคปัจจุบัน ทำให้เห็นว่าอัตลักษณ์ของมุสลิมมีการผสมผสานอย่างต่อเนื่องเช่นเดียวกับอัตลักษณ์อื่นๆ จนไม่สามารถที่จะกล่าวได้ว่ายังมีอัตลักษณ์ที่บริสุทธิ์สมบูรณ์ในแบบเริ่มแรกหลงเหลืออยู่ ดังนั้นการกล่าวถึงอัตลักษณ์มุสลิมร่วมสมัยในกระแสโลกาภิวัตน์นี้จึงตั้งต้นจากอัตลักษณ์ของมุสลิมตั้งรากต่างถิ่น ที่เป็นผลผลิตของการหลอมรวมระหว่างอัตลักษณ์ที่มาจากหลักการแห่งอิสลามกับอัตลักษณ์ของท้องถิ่น (กระบวนการในหัวข้อที่ผ่านมา) กล่าวคือ ผู้วิจัยจะใช้อัตลักษณ์ของมุสลิมตั้งรากต่างถิ่นเป็น “จุดกำเนิด” ของการเปลี่ยนแปลงของอัตลักษณ์มุสลิมร่วมสมัยในการวิเคราะห์ โดยใช้ทฤษฎีการเดินทางของชาติเป็นกรอบในการมองการเปลี่ยนแปลงของอัตลักษณ์มุสลิมที่เกิดจากทั้งปฏิสัมพันธ์ภายในสังคมมุสลิมและที่เกิดจากกระแสโลกาภิวัตน์ภายนอกสังคมมุสลิม โดยจะเน้นเฉพาะรูปแบบปฏิสัมพันธ์ของอัตลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับการเป็นปัจจัยต่อการดำเนินงานขององค์กรมุสลิมข้ามชาติ และ IIROSA

ในยุคร่วมสมัยนี้เป็นที่ทราบกันดีว่าการพบกันของอัตลักษณ์ที่แตกต่างกันมีปัจจัยมาจากการเอื้ออำนวยของโลกาภิวัตน์ เช่น การเดินทางที่ประหยัด สะดวกและรวดเร็วขึ้น รวมทั้งบทบาทของเทคโนโลยีสื่อสารรูปแบบใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งอินเทอร์เน็ต เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้มุสลิมจากต่างถิ่นได้รู้จักและสนทนากัน และส่งผลให้เกิดกระบวนการหลอมและเปลี่ยนแปลงในอัตลักษณ์ของมุสลิมจนกลายเป็นอัตลักษณ์ที่สาม หรือที่เรียกว่า “อัตลักษณ์ข้ามถิ่น” (translocal identity) ซึ่งขยับจากตำแหน่งของความเป็นถิ่นที่เฉพาะเจาะจง (particularity) ไปสู่ตำแหน่งที่เป็นสากลมากขึ้น (universality) นั่นคือ การกลับไปสู่ตำแหน่งที่ใกล้เคียงกับอัตลักษณ์แห่งอิสลามอันบริสุทธิ์มากยิ่งขึ้น ซึ่งในส่วนของการเปลี่ยนแปลงของอัตลักษณ์มุสลิมที่เกิดจากปฏิสัมพันธ์ภายในสังคมมุสลิมนั้น ประกอบด้วยปรากฏการณ์ 2 ลักษณะคือ อัตลักษณ์มุสลิมตั้งรากต่างถิ่นพบกับอัตลักษณ์อิสลาม “บริสุทธิ์” และ อัตลักษณ์มุสลิมตั้งรากต่างถิ่นจากต่างพื้นที่มาพบกันเอง

อนึ่ง ในการวิเคราะห์ปรากฏการณ์ของปฏิสัมพันธ์ทั้ง 2 รูปแบบ นอกเหนือจากการใช้กรอบแนวคิดของชาติในการมองกระบวนการแล้ว ผู้วิจัยจะนำแนวความคิดของ เควิน โรบินส์ (Kevin Robins) และโรเบิร์ต โฮลตัน (Robert Holton) เกี่ยวกับการจำแนกลักษณะของกระบวนการ

โลกาภิวัตน์ทางวัฒนธรรม มาเป็นกรอบในการมอง “ผลลัพธ์” ของการพบกันระหว่างอัตลักษณ์ ซึ่งเป็นไปตามกระบวนการ 3 ลักษณะที่ทั้งโรบินส์ และโฮลตันได้เสนอไว้ดังนี้

เควิน โรบินส์ กล่าวว่า เราควรมองโลกาภิวัตน์ในฐานะที่เป็นการแสดงบทบาทและมีผลกระทบต่อกันและกันของพลังทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรม ทั้งในรูปแบบของการเผชิญหน้า ความขัดแย้ง และการประนีประนอมกัน⁴¹ โดยได้แยกแยะการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมในโลกออกเป็น 3 ลักษณะได้แก่⁴²

1. โลกาภิวัตน์ทำลายกำแพงกีดกันระหว่างวัฒนธรรมต่างๆ จนส่งผลให้เกิดการไหลบ่าของวัฒนธรรมที่มีพลวัตสูง
2. โลกาภิวัตน์ทำให้เกิดการเผชิญหน้าและปฏิสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมในรูปแบบของการแลกเปลี่ยนและผสมผสานกันระหว่างองค์ประกอบทางวัฒนธรรมต่างๆ
3. การพัฒนาในโลกาภิวัตน์ดำเนินควบคู่ไปกับการปฏิเสธหรือหันหลังของกลุ่มทางชาติพันธุ์ ศาสนา ชาตินิยม และภูมิภาคนิยม ต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่สลัดข้อบ่งชี้ในการบูรณาการของโลก

เช่นเดียวกับโรเบิร์ต โฮลตัน⁴³ ที่ได้สำรวจเรื่องนี้ไว้ ซึ่งจากการพิจารณาข้อโต้แย้งและจุดยืนในเรื่องผลสืบเนื่องจากการกระแสโลกาภิวัตน์นี้ โฮลตันได้จำแนกข้ออภิปรายต่างๆ ออกเป็น 3 ทฤษฎี ดังนี้

1. ทฤษฎีการหลอมรวมเป็นเนื้อเดียวกัน (homogenization) เป็นกระบวนการที่โลกาภิวัตน์ทำให้เกิดความเหมือนและความคล้ายคลึงกันทางวัฒนธรรม จนถือได้ว่าสังคมต่างๆ จะมีการโคจรบรรจบกันทางวัฒนธรรม ตัวอย่างของการวิเคราะห์ตามกระบวนการนี้ เช่น Coca-colanization, McDonaldization, และ Karaokeization เป็นต้น
2. ทฤษฎีการแยกขั้ว (polarization) ซึ่งให้เห็นปรากฏการณ์ความขัดแย้งและสงครามทางวัฒนธรรม เช่น ฝ่ายตะวันตกกับฝ่ายปฏิปักษ์ ดังตัวอย่างแนวคิดเรื่อง การปะทะกันทาง

⁴¹ Kevin Robins, “Encountering Globalization,” in *The Global Transformations Reader: an Introduction to the Globalization Debate*, 2nd ed., eds. David Held and Anthony McGrew, p. 245.

⁴² Ibid., pp. 242-244.

⁴³ Robert Holton, “Globalization’s Cultural Consequences,” *ANNALS: The Annals of American Academy (AAPSS)* 570 (July 2000): 142-152. อ้างถึงใน สุริชัย หวันแก้ว, *โลกกว้าง-จิตแคบ สู่ทางเลือกทางวัฒนธรรมและความเป็นไทยในยุคโลกาภิวัตน์*, (กรุงเทพฯ: เรือนแก้วการพิมพ์, 2545), หน้า 35-36.

อารยธรรมของฮันติงตัน หรือการปะทะระหว่างวิถีแบบอเมริกันกับการต่อสู้ดิ้นรนของอิสลาม (Jihad vs. McWorld) ของ เบนจามิน อาร์ บาร์เบอร์* (Benjamin R. Barber) เป็นต้น

3. **ทฤษฎีการผสมผสาน (hybridization)** ซึ่งเห็นว่าการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่เป็นรูปธรรมนั้น มักจะเป็นผลมาจากการแลกเปลี่ยนและหยาบคายขององค์ประกอบทางวัฒนธรรมซึ่งมีที่มาจากแหล่งวัฒนธรรมต่างๆ ที่หลากหลาย พัฒนาการของวัฒนธรรมสังคมในอดีตก็เป็นกระแสวัฒนธรรมข่าวสาร ผู้คนและกระแสอื่นๆ ที่ข้ามพรมแดน ปรากฏการณ์แนวโน้มจึงเป็นแนวทางหลักในการศึกษา

จากกรอบแนวคิดทั้งสองที่ยกมาข้างต้นนั้น ผู้วิจัยได้นำมาประยุกต์ใช้เป็นกรอบในการมองลักษณะกระบวนการและผลลัพธ์ของการพบกันระหว่างอัตลักษณ์ที่แตกต่างกัน โดยแบ่งเป็น 3 ลักษณะคือ การรับ (accepting) การปฏิเสธ (rejecting) และ การแลกเปลี่ยนปรับเปลี่ยน (modifying) ซึ่งสามารถเรียกได้เป็น 3 กระบวนการตามลำดับ ได้แก่ กระบวนการหลอมรวมหรือผสานเป็นเนื้อเดียวกัน (homogenization) กระบวนการเผชิญหน้าปะทะกัน (polarization) และ กระบวนการผสมผสานกัน (hybridization) ทั้งนี้แม้ว่าปรากฏการณ์ทั้ง 3 ลักษณะล้วนเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างอัตลักษณ์ แต่ในการวิเคราะห์ของผู้วิจัยในหัวข้อต่อไปนี้จะกล่าวถึงเพียงลักษณะที่ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่าได้ปรากฏขึ้นอย่างโดดเด่นในฐานะของพลวัตที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานขององค์กรมุสลิมข้ามชาติ

2.2.1. **อัตลักษณ์มุสลิมตั้งรากต่างถิ่นพบกับอัตลักษณ์อิสลาม “บริสุทธิ”**** เป็นลักษณะของปฏิสัมพันธ์ระหว่างอัตลักษณ์ที่อยู่ภายในสังคมมุสลิม ซึ่งมีปรากฏการณ์ที่เป็นปัจจัยต่อการดำเนินงานของ IIROSA ในประเทศไทยอยู่ 3 รูปแบบดังนี้

ในรูปแบบที่ 1 เป็นปรากฏการณ์ที่ใช้อัตลักษณ์มุสลิมตั้งรากต่างถิ่นในประเทศไทยเป็นตัวตั้งหรือที่เรียกตามกรอบของซาอิดว่าเป็น “จุดกำเนิด” ซึ่งมีจุดหักเหจากการที่มีนักศึกษามุสลิมของประเทศไทยได้เดินทางไปศึกษาเล่าเรียนในภูมิภาคตะวันออกกลางและเอเชียใต้ เช่น ซาอุดีอาระเบีย อียิปต์ จอร์แดน คูเวต ปากีสถาน และอินเดีย เป็นต้น ซึ่งเดิมทีก่อนที่จะได้เดินทางไปนั้น นักศึกษาส่วนหนึ่งที่ยังคงมีแนวคิดอิสลามแบบจารีตนิยมและยังคงมีอัตลักษณ์มุสลิมตั้งรากต่างถิ่น แต่เมื่อเข้า

* ดูรายละเอียดเพิ่มเติมใน เบนจามิน อาร์ บาร์เบอร์, ญิฮาด ปะทะ แมคเวิลด์: การท้าทายของลัทธิก่อการร้ายต่อประชาธิปไตย, แปลโดย วิภาดา กิตติโกวิท (กรุงเทพฯ: สอนเงินมีมา, 2547).

** ผู้วิจัยได้หยิบยืมคำว่า “อิสลามบริสุทธิ” ที่ถูกเรียกโดยนักวิชาการตะวันตก มาใช้กับอัตลักษณ์อิสลามใน 2 ลักษณะลักษณะแรกคือ อัตลักษณ์อิสลามบริสุทธิโดยไม่มีเครื่องหมายอัญประกาศ ซึ่งเป็นการอ้างถึงอัตลักษณ์อิสลามในยุคมะดะดีนีย์ที่บริสุทธิ์อย่างแท้จริง ส่วน “บริสุทธิ” ในลักษณะที่ 2 นี้เป็นใช้แทนอัตลักษณ์ที่ถูกเรียกโดยกลุ่มนิยมแนวทางอิสลาม ซึ่งเป็นความบริสุทธิ์ที่ยังเปิดช่องให้ถูกโต้แย้ง

ไปในภูมิภาคดังกล่าวก็ได้รับการศึกษาและอบรมโดยแนวทางอิสลามนิยม ส่งผลให้ถูกเปลี่ยนแนวความคิดไปเป็นแบบอิสลาม “บริสุทธี” และมีอัตลักษณ์ที่มีความเป็นสากลมากยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงในลักษณะของการถูกหลอมรวมเป็นเนื้อเดียวกัน เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงในแนวความคิดอันถือเป็นรากฐานที่สำคัญของอัตลักษณ์ ดังแผนภาพที่ปรากฏข้างล่างนี้

ภาพที่ 4.2. แผนภาพสรุปลักษณะปฏิสัมพันธ์ระหว่างอัตลักษณ์มุสลิมตั้งรากต่างถิ่นกับอัตลักษณ์อิสลาม “บริสุทธี” รูปแบบที่ 1

กระบวนการดังกล่าวนี้เองที่เป็นจุดเริ่มต้นหนึ่งของการเข้ามาของแนวทางอิสลามนิยม ที่เน้นการฟื้นฟูอัตลักษณ์อิสลาม “บริสุทธี” ในประเทศไทย รวมทั้งเป็นการนำร่องก่อนการเข้ามาขององค์กรมุสลิมข้ามชาติ และขณะเดียวกันก็เป็นปัจจัยในการผลิตบุคคลากรให้องค์กรมุสลิมข้ามชาติในเวลาต่อมาด้วย ดังที่ผู้วิจัยพบว่าบุคคลากรของ IIROSA ส่วนใหญ่มีอุดมการณ์ในการฟื้นฟูและช่วยเหลือสังคมโดยใช้แนวทางอิสลามนิยม โดยส่วนหนึ่งจบการศึกษาจากประเทศในตะวันออกกลางและเอเชียใต้ และอีกส่วนหนึ่งสำเร็จการศึกษาจากภายในประเทศนั้นก็จบจากสถาบันการศึกษาที่ถูกจัดว่าเป็นกลุ่ม “สายใหม่” หรือ “วะฮาบีย์” เช่น โรงเรียนบารุงอิสลาม จังหวัดปัตตานี เป็นต้น รวมทั้งสถาบันอุดมศึกษาที่มีเอกลักษณ์โดดเด่นว่านิยมแนวทางอิสลาม นั่นคือ มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา

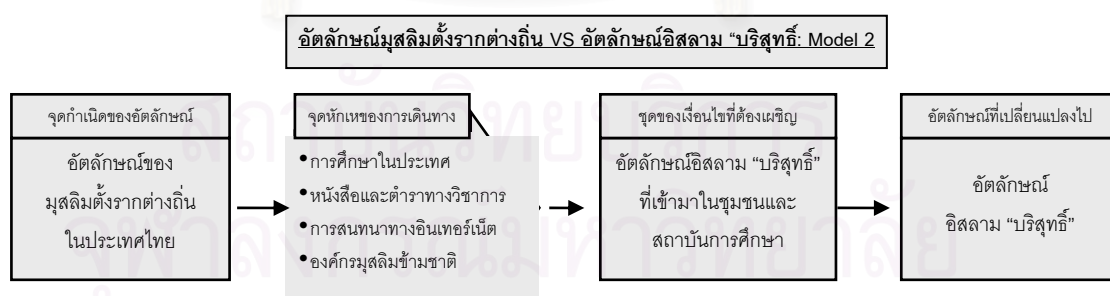
ส่วนในรูปแบบที่ 2 นั้นเป็นปรากฏการณ์ที่ต่อเนื่องมาจากรูปแบบที่ 1 โดยมีอัตลักษณ์มุสลิมตั้งรากต่างถิ่นเป็นตัวตั้ง และมีอัตลักษณ์อิสลาม “บริสุทธี” เป็นชุดของเงื่อนไขใหม่ กล่าวคืออัตลักษณ์มุสลิมตั้งรากต่างถิ่นยังคงอยู่ในถิ่นเดิมโดยมิได้เคลื่อนย้ายออกไปข้างนอก แต่มีจุดหักเหที่ทำให้เผชิญและปะทะอัตลักษณ์อิสลาม “บริสุทธี” ซึ่งเดินทาง (จากรูปแบบที่ 1) เข้ามายังชุมชนสถาบันการศึกษา และบริบทอื่นๆ ของมุสลิมถิ่นด้วยสื่อกลางต่างๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือถูกผลิตโดยกลุ่มนิยมแนวทางอิสลาม เช่น การเรียนรู้อิสลามผ่านแผ่นพับ วารสาร หนังสือและตำรับตำราทางวิชาการ การค้นคว้าหาความรู้และการสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันทางอินเทอร์เน็ต* การ

* เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารได้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงอำนาจในการพูดแทนอิสลาม จากที่ในอดีตอำนาจดังกล่าวผูกขาดโดยกลุ่มผู้รู้ทางด้านศาสนาที่มีตำแหน่งทางศาสนาในสังคมเท่านั้น แต่ปัจจุบันมุสลิมทุกระดับ แม้กระทั่งกลุ่มที่ไม่ได้จบการศึกษาทางด้านศาสนาโดยตรงก็สามารถที่จะหาความรู้อิสลามได้จากสื่อประเภทต่างๆ ที่มีอยู่อย่างแพร่หลาย และ

บรรยายศาสนธรรมในมัสยิดหรือชุมชน การศึกษาในสถาบันการศึกษาภายในประเทศและการรับความช่วยเหลือจากองค์กรการกุศลมุสลิมข้ามชาติ เป็นต้น ซึ่งการเข้าไปคลุกคลีกับจุดหักเหเหล่านี้ทำให้มุสลิมถิ่นได้รับการขัดเกลาด้วยแนวทางอิสลาม “บริสุทธิ” และเกิดการตั้งคำถามต่อแนวทางอิสลามแบบจารีตนิยมที่ฝังตัวและมีวิวัฒนาการอยู่ในท้องถิ่นมาอย่างยาวนานโดยผ่านกระบวนการผสมผสานกับวัฒนธรรมและความเชื่อต่างๆ ในท้องถิ่น ทำให้พิธีกรรมทางศาสนาบางส่วนเป็นสิ่งที่อุทริขึ้นและไม่มีอยู่ในรูปแบบดั้งเดิมที่บริสุทธิของศาสนา หรือที่เรียกว่า “บิดอะฮ์” (หมายถึง อุตริกรรมที่มีการบิดเบือนหรือต่อเติมจากส่วนดั้งเดิม) วิชิตตามแนวทางอิสลาม “บริสุทธิ” จึงทำให้เห็นว่าคุณลักษณะมุสลิมตั้งรากต่างถิ่น เป็นคุณลักษณะที่มี “มลทิน” ดังนั้นจึงเกิดความพยายามที่จะล้าง “มลทิน” ดังกล่าว โดยปรับเปลี่ยนคุณลักษณะมุสลิมตั้งรากต่างถิ่นบางประการมาสู่คุณลักษณะอิสลาม “บริสุทธิ” ซึ่งในกระบวนการปรับเปลี่ยนนี้ ก็ต้องผ่านกระบวนการสนทนาในหลายลักษณะ ตั้งแต่สนทนาแลกเปลี่ยน ถกเถียงและยอมรับ ไปจนถึงการเกิดความขัดแย้งและตึงเครียด จนเกิดการปะทะกัน (ซึ่งจะได้อธิบายถึงปฏิสัมพันธ์ของรูปแบบนี้ในการวิเคราะห์ถัดไปจากนี้)

จนในที่สุด เมื่อถอยออกมามองในภาพรวม ก็จะได้เห็นว่า คุณลักษณะมุสลิมตั้งรากต่างถิ่นได้ถูกปรับเปลี่ยนให้กลายเป็นคุณลักษณะอิสลาม “บริสุทธิ” มากขึ้น เป็นการโน้มเอียงไปสู่การยึดมั่นในความเป็นคุณลักษณะสากลที่ดึงดูดให้หลุดจากการยึดติดในคุณลักษณะดั้งเดิมของท้องถิ่น และถือว่าการทำทายของการเผชิญหน้าทางวัฒนธรรมในโลกอย่างเฉียบพลันและเข้มข้นต่อคุณลักษณะที่มีความต่อเนื่องในเชิงประวัติศาสตร์ ทั้งนี้รูปแบบของปฏิสัมพันธ์ข้างต้นสามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้

ภาพที่ 4.3. แผนภาพสรุปลักษณะปฏิสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะมุสลิมตั้งรากต่างถิ่นกับคุณลักษณะอิสลาม “บริสุทธิ” รูปแบบที่ 2 (การหลอมรวม)

สามารถนำเสนออิสลามได้โดยใช้ช่องทางดังกล่าว กลุ่มนิยมแนวทางอิสลามก็เช่นเดียวกันที่ไม่ได้มีแค่ผู้เรียนจบทางด้านศาสนาเท่านั้น แต่เป็นปัญญาชนที่จบการศึกษาทางโลกในสาขาต่างๆ ที่มีความสนใจในด้านศาสนาและเรียนรู้ศาสนาผ่านสื่อดังกล่าวด้วย

ดูรายละเอียดเพิ่มเติมใน Peter Mandaville, “Digital Islam: Changing the Boundaries of Religious Knowledge?,”

การเปลี่ยนแปลงทางอัตลักษณ์ในรูปแบบนี้มีให้เห็นทั่วโลก ดังเช่นตัวอย่างของอัตลักษณ์มุสลิมในยุโรปจำนวนมากในปัจจุบันที่กำลังเปลี่ยนจากการยึดมั่นในอัตลักษณ์ของเชื้อชาติและท้องถิ่นต่างๆ กลับไปสู่อัตลักษณ์แห่งอิสลาม จากเดิมที่มีมัสยิดที่แยกตามกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ เช่น โมร็อกกัน ปัญจาบี แอลจีเรีย และเคิร์ด เป็นต้น และมีการยึดมั่นถือมั่นในวัฒนธรรมและพวกพ้องของตน ต่อมาแนวคิดแบบสะลาฟี* (Salafi) ได้เข้ามามีบทบาทในการฟื้นฟูอิสลามและพยายามเรียกร้องให้มุสลิมกลับไปสู่หลักศาสนาอิสลามอันบริสุทธิ์ โดยให้เลิกยึดติดกับวัฒนธรรมและความเชื่อดั้งเดิมที่ไม่สอดคล้องกับอิสลาม ทั้งนี้โดยใช้วิธีการล้อตามกระบวนการโลกาภิวัตน์และการผสมผสานทางวัฒนธรรม (acculturation) โดยสอดแทรกแก่นของอิสลามเข้าไปผสมกลมกลืน กล่าวคือ ไม่ได้รณรงค์ให้ทั้งวัฒนธรรมเดิมออกไปโดยสิ้นเชิง แต่อาศัยความทันสมัยและโลกาภิวัตน์เป็นเครื่องมือให้หันเหออกมายึดเหนี่ยววัฒนธรรมสากลแห่งอิสลาม⁴⁴

ขณะที่ตัวอย่างจากการดำเนินงานของ IIROSA นั้นได้แก่ การที่ IIROSA พยายามสร้างเสริมความมั่นคงของมนุษย์ด้วยการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ด้อยโอกาสควบคู่กับการพัฒนาจิตใจโดยใช้แนวทางของศาสนาในการฟื้นฟู ดังที่ได้ฉายให้เห็นภาพมาแล้วอย่างละเอียดในบทที่ 3 ซึ่งในทำนองเดียวกัน ก็ได้ส่งผลให้มุสลิมได้รับการหล่อหลอมให้กลับไปสู่อัตลักษณ์อิสลาม “บริสุทธิ์” มากยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตาม การพบปะกันของอัตลักษณ์ทั้งสองมิได้มีผลลัพธ์เพียงแค่การหลอมรวมของอัตลักษณ์อิสลาม “บริสุทธิ์” เท่านั้น หากแต่ยังเกิดผลในอีก 2 ลักษณะ คือ ลักษณะที่เกิดการปะทะกันระหว่างอัตลักษณ์อิสลาม “บริสุทธิ์” กับอัตลักษณ์มุสลิมตั้งรากต่างถิ่น จนเกิดความตึงเครียดและแบ่งฝักแบ่งฝ่าย ซึ่งเป็นลักษณะการเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ รูปแบบที่ 3 ของการวิเคราะห์ในหัวข้อนี้ และลักษณะที่อัตลักษณ์อิสลาม “บริสุทธิ์” ถูกหลอมรวมให้เข้ากับสภาพสังคมวัฒนธรรมภายใน

* สะลาฟี เป็นคำที่มาจากคำว่า “สะลัฟ” ในภาษาอาหรับ ซึ่งหมายถึงบรรพชนรุ่นแรกเริ่มของอิสลาม ซึ่งจัดเป็นกลุ่มหนึ่งของกลุ่มนิกายแนวทางอิสลามที่มีแนวทางในการทำงานเพื่อฟื้นฟูสังคมโดยอาศัยการตีความบนพื้นฐานของอัลกุรอานและซุนนะฮ์ (แบบอย่างจากท่านศาสนทูตมุฮัมมัด (ช.ล.) หรือที่นักวิชาการตะวันตกเรียกว่า “อิสลามบริสุทธิ์” หรือ “อิสลามรากฐานนิยม” นอกจากนี้ สะลาฟียังมักถูกใช้ในความหมายเดียวกับคำว่า “วะฮาบี” ซึ่งจัดว่าเป็นกลุ่มที่มีแนวทางเดียวกัน แต่สิ่งที่แตกต่างกันก็คือ “วะฮาบี” มีความหมายที่อ้างอิงถึงกลุ่มที่นิกายแนวทางของมุฮัมมัด อิบน์ อับดุลวะฮาบ ซึ่งใช้แนวทางตีความตามแนวทางของอิหม่ามอะหมัด อิบน์ ฮัมบัล (Ahmad Ibn Hanbal/d.855) ผู้เป็นเจ้าของสำนักคิดฮัมบาลี ซึ่งเป็นหนึ่งในสี่สำนักคิดทางด้านนิติศาสตร์อิสลาม (อีก 3 สำนักคิดได้แก่ ชาฟีอี มาลิกี และ ฮานาฟี) รวมทั้งแนวทางของอิบบู ตัยมียะฮ์ (Ibn Taymiyah/d.1328) ซึ่งทั้งหมดล้วนยึดแนวทางของบรรดาบรรพชนรุ่นแรกของอิสลาม ดังนั้นผู้ที่ตามแนวทางนี้จึงถูกเรียกว่า สะลาฟี ส่วนคำว่า “วะฮาบี” นั้นเป็นคำที่ถูกเรียกจากคนนอกแนวคิดสะลาฟี และไม่เป็นที่ยอมรับหรือใช้เรียกตัวเองในกลุ่มผู้ที่ยึดมั่นในแนวทางนิยมอิสลามหรือสะลาฟี

⁴⁴ Olivier Roy, “Muslims in Europe: From Ethnic Identity to Religious Recasting,” *ISIM Newsletter* 5 (June 2000): 1.

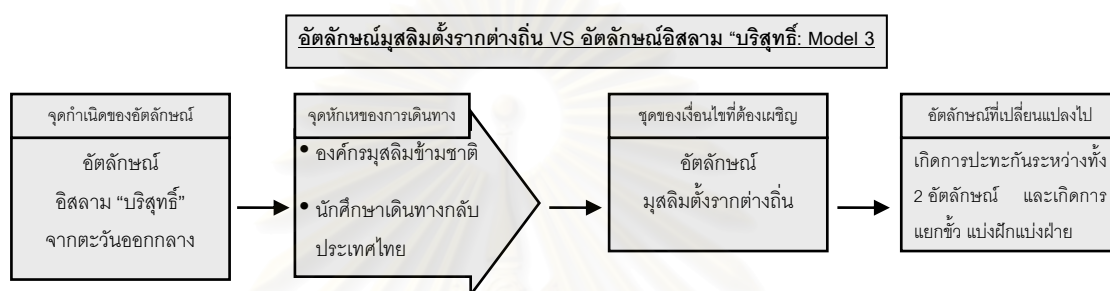
ท้องถิ่น หรือที่เรียกว่า กระบวนการปรับเปลี่ยนจากสากลสู่ท้องถิ่น (glocalization) อันเป็นลักษณะการเปลี่ยนแปลงของอัตลักษณ์ รูปแบบที่ 4 ซึ่งปฏิสัมพันธ์ของทั้งสองรูปแบบนี้ ผู้วิจัยจะอธิบายโดยมองจากมิติการเข้ามาของอัตลักษณ์อิสลาม “บริสุทธิ”

ในส่วนของรูปแบบที่ 3 นั้น เป็นปฏิสัมพันธ์ในลักษณะที่เป็นความขัดแย้งระหว่างอัตลักษณ์อิสลาม “บริสุทธิ” กับอัตลักษณ์มุสลิมตั้งรากต่างถิ่น ซึ่งเกิดขึ้นหลังจากที่มุสลิมตั้งรากต่างถิ่นที่ถูกหลอมรวมโดยอัตลักษณ์อิสลาม “บริสุทธิ” จนมีอุดมการณ์ในการทำงานโดยนิยมนแนวทางอิสลามและกลับเข้ามายังท้องถิ่นที่ยังคงมีอัตลักษณ์มุสลิมตั้งรากต่างถิ่น ซึ่งผสมผสานกับอัตลักษณ์ของท้องถิ่นบางประการที่ไม่สอดคล้องกับอิสลาม ดังที่กล่าวมาก่อนหน้านี้ว่าส่วนผสมดังกล่าวเป็น “มลทิน” และเมื่อมีความพยายามของกลุ่มนิยมนแนวทางอิสลามที่จะล้าง “มลทิน” ออกไป ในขณะที่กลุ่มมุสลิมถิ่นก็ยังคงรักและหวงแหนในอัตลักษณ์เดิมของตนที่ผ่านกระบวนการหลอมรวมมาเป็นระยะเวลายาวนาน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเกิดความรู้สึกที่อัตลักษณ์ดังกล่าวเป็นมรดกตกทอดมาจากบรรพบุรุษ ดังนั้นการวิจารณ์ เปลี่ยนแปลง หรือยกเลิกอัตลักษณ์ดังกล่าว จึงเป็นสิ่งที่ถูกมองว่าไม่ให้ความเคารพต่อบรรพบุรุษ เมื่อเป็นเช่นนี้จึงได้เกิดภาพของการเผชิญหน้ากันระหว่างกลุ่ม “วะฮาบี” กับกลุ่มจารีตท้องถิ่นนิยม หรือกล่าวอีกลักษณะหนึ่งได้ว่า “สายใหม่” ปะทะ “สายเก่า” ซึ่งเป็นการเผชิญหน้าในหลายลักษณะ ไม่ว่าจะเป็นการถกเถียงในเชิงวิชาการ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันในวงสนทนา การสอนศาสนาในชุมชน การปฏิบัติศาสนกิจที่แตกต่างกันในรายละเอียดปลีกย่อยภายในมัสญิดหรือชุมชนเดียวกัน การที่ “สายใหม่” ไม่เข้าร่วมกิจกรรมหรือยกเลิกพิธีกรรมที่มองว่าเป็น “บิดอะฮ์” เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้นำไปสู่ปฏิกริยาหลายระดับ ตั้งแต่การพูดคุยกันด้วยเหตุผลแล้วยอมรับหรือปฏิเสธโดยสันติ การตำหนิติเตียนและสร้างความขุ่นข้องหมองใจ ไปจนถึงการทะเลาะเบาะแว้งโดยใช้อารมณ์และมีการใช้กำลังกัน* โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงต้นที่ “สายใหม่” เข้ามาพร้อมกับกระแสการฟื้นฟูอิสลามในประเทศไทยในช่วงทศวรรษ 1980 นั้น ความขัดแย้งดังกล่าวได้เกิดขึ้นอย่างรุนแรง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในชุมชนท้องถิ่น เพราะมองว่า “สายใหม่” เป็นความแปลก

* ตัวอย่างของเหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในชุมชนหนึ่งในอำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี ซึ่งเป็นชุมชนเดิมของบิดาของผู้วิจัย เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเมื่อเกือบ 20 ปีก่อน ซึ่งผู้ที่มีแนวคิดแบบ “สายใหม่” และเป็นคนส่วนน้อยในชุมชน ถูกยิงจากฝ่ายที่อยู่ “สายเก่า” จนเสียชีวิต โดยมีสาเหตุมาจากการละหมาดระอเวียะฮ์ในจำนวนรอกอะฮ์ (เป็นหน่วยที่ใช้นับอิริยาบถในการละหมาด) ที่ไม่เหมือนกับคนในท้องถิ่น และรวมกลุ่มกันแยกตัวออกมาละหมาดกันเอง (ซึ่งการละหมาดในรูปแบบดังกล่าวสอดคล้องกับการปฏิบัติของท่านศาสนทูตมุฮัมมัด (ช.ล.) และปัจจุบันก็เป็นที่ยอมรับและถือปฏิบัติกันมากขึ้นในหมู่ “สายเก่า”) ต่อมาแม้ปัญหาจะเบาบางลง แต่ก็ยังมีความขัดแย้งหลงเหลืออยู่ เช่น เมื่อ 10 ปีก่อน ผู้นำในชุมชนนี้ได้ออกกฎในการคว่ำบาตรต่อ “สายใหม่” เช่น ห้ามต้อนรับและยกน้ำให้แก่คนที่ไปเรียนศาสนากับกลุ่ม “สายใหม่” และ หากกลุ่ม “สายใหม่” เสียชีวิตก็ห้ามฝังศพในหมู่บ้าน เป็นต้น

แยกไม่เห็นแก่ความเป็นเครือญาติ ไม่เคารพบรรพบุรุษ ตลอดจนพิธีกรรมและประเพณีท้องถิ่น⁴⁵ และมีไม่น้อยที่มองว่า “วะฮาบี” เป็นแนวคิดที่เป็นภัยต่ออิสลาม ปัญหาความขัดแย้งนี้ดำรงอยู่อย่างรุนแรงมากกว่า 10 ปี โดยมีแนวโน้มว่าจะลุกลามไป เนื่องจากประชาชนมีการศึกษามากขึ้นและเริ่มเรียนรู้บทเรียนจากปัญหา และส่วนหนึ่งก็เกิดความรู้สึกเคยชิน จนไม่เห็นว่าเป็นปัญหา

ภาพที่ 4.4. แผนภาพสรุปลักษณะปฏิสัมพันธ์ระหว่างอัตลักษณ์มุสลิมตั้งรากต่างถิ่นกับอัตลักษณ์อิสลาม “บริสุทธ์” รูปแบบที่ 3 (การปะทะและแยกตัว)

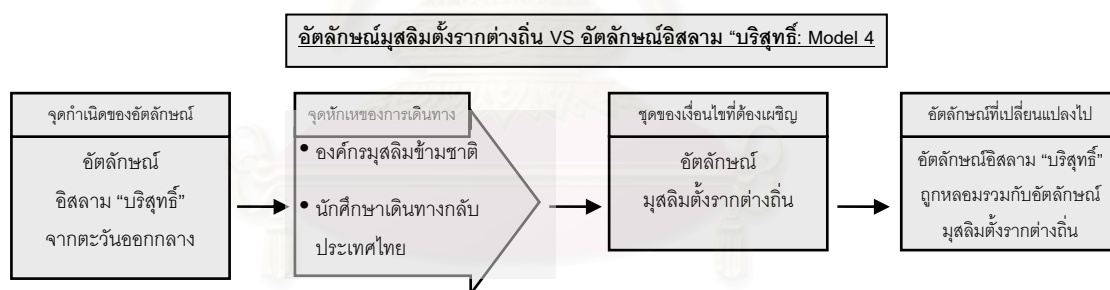
อย่างไรก็ตาม ความขัดแย้งที่ยังคงหลงเหลืออยู่ที่นี่เองที่เป็นปัญหาต่อการดำเนินงานขององค์กรมุสลิมข้ามชาติ เนื่องจากภาพของการปะทะกันทั้งหมดข้างต้นนี้เองที่ทำให้เกิดข้อครหาจากหลายชุมชนที่เป็น “สายเก่า” ว่า องค์กรการกุศลจากอาหรับเข้ามาสร้างความแตกแยกในชุมชน ซึ่งถือเป็นปัญหาหนึ่งในการดำเนินกิจกรรมขององค์กรมุสลิมข้ามชาติในประเทศไทย ดังที่ได้เห็นจากข้อมูลในบทที่ 3 ว่าการดำเนินการขอสร้างมัสญิดในชุมชนเป็นเรื่องละเอียดอ่อน ที่ต้องดำเนินการอย่างรัดกุมและไม่ก่อให้เกิดความแตกแยกในชุมชน แต่เป็นการอำนวยความสะดวกให้กับกลุ่มที่ด้อยโอกาสในชุมชนหรือในอีกทางหนึ่งก็เป็นการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งที่เกิดจากความแตกต่างในแนวทางศาสนาที่ดำรงอยู่ในชุมชน นอกจากนี้ยังเห็นได้จากการที่มัสญิดซึ่งถูกสร้างโดยองค์กรการกุศลจากต่างประเทศมักจะไม่ได้รับการอนุญาตให้จดทะเบียนจากคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดในแต่ละแห่ง ทั้งนี้สืบเนื่องจากปัญหาทางการเมืองระหว่าง “สายเก่า” กับ “สายใหม่” เช่นเดียวกัน

⁴⁵ ศรยุทธ เอี่ยมเอื้อยุทธ, “การสร้างสรรค์ และการปะทะในความเป็นถิ่นฐานของ “มลายู”: ข้อสังเกตเบื้องต้นจากภาคสนาม,” *ไทยคดีศึกษา* 4, 1 (ตุลาคม 2549-มีนาคม 2550): 47-53.

บทความข้างต้นได้กล่าวถึงการปะทะและสร้างสรรค์ระหว่าง “สายเก่า” และ “สายใหม่” ของชุมชนในจังหวัดปัตตานี ซึ่งชี้ให้เห็นถึงการปะทะ ประสาน และแลกเปลี่ยน ระหว่างความเป็นถิ่นฐานกับกระแสการปรับเปลี่ยนสู่อิสลาม (หรืออิสลามานูวัตร์) ซึ่งแม้ว่าผู้วิจัยพบว่าบทความนี้ยังมีความบกพร่องในเรื่องความถูกต้องของข้อมูลหลายประการของ “สายใหม่” แต่สิ่งที่น่าสนใจอย่างยิ่งก็คือ ความรู้สึกและมุมมองของ “สายเก่า” ที่มีต่อ “สายใหม่” ที่บทความนี้ได้สะท้อนไว้อย่างที่สามารภทำให้มองเห็นปัญหานี้

ส่วนในรูปแบบที่ 4 เป็นรูปแบบที่อัตลักษณ์อิสลาม “บริสุทธี” ต้องปรับตัวให้เข้ากับอัตลักษณ์ต่างๆ ของท้องถิ่น จนทำให้ความ “บริสุทธี” ต้องมีส่วนผสมของอัตลักษณ์ท้องถิ่นเข้ามาร่วม ซึ่งกระบวนการดังกล่าวนี้สามารถเรียกได้ว่าเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในลักษณะที่กล่าวถึงในหัวข้อ 2.1 ที่อัตลักษณ์จาก “จุดกำเนิด” ที่ “บริสุทธี” ได้เดินทางมาพบกับอัตลักษณ์ของท้องถิ่น แต่ที่แตกต่างกันก็คือ อัตลักษณ์ของท้องถิ่นในปัจจุบันเป็นอัตลักษณ์มุสลิมตั้งรกรากต่างถิ่นที่ผ่านกระบวนการหล่อหลอมและผสมผสานมาหลายยุค กระบวนการข้างต้นนี้จึงอยู่ในรูปแบบการประนีประนอมของอัตลักษณ์อิสลาม “บริสุทธี” ที่ถือเป็นอัตลักษณ์ “น้องใหม่” ในท้องถิ่นต่ออัตลักษณ์มุสลิมตั้งรกรากต่างถิ่น ที่เป็นอัตลักษณ์ “เจ้าถิ่น” ซึ่งมีอำนาจฝังอยู่ในท้องถิ่นผ่านบรรพบุรุษมาหลายรุ่น ทั้งนี้เพื่อรักษาไว้ซึ่งความสัมพันธ์ทางเครือญาติหรือสังคม รวมทั้งเพื่อให้อัตลักษณ์ “บริสุทธี” สามารถอยู่รอดได้ท่ามกลางสถานการณ์ความขัดแย้งทางอัตลักษณ์ ซึ่งตัวอย่างของกระบวนการนี้ได้แก่การที่กลุ่ม “สายใหม่” จำเป็นต้องยอมปฏิบัติตามกิจกรรมทางศาสนาหรือกิจกรรมทางสังคมบางประการ ทั้งนี้เพื่อรักษาไว้ซึ่งสายสัมพันธ์ทางสังคมหรือการอยู่รอดของแนวทาง “สายใหม่”

ภาพที่ 4.5. แผนภาพสรุปลักษณะปฏิสัมพันธ์ระหว่างอัตลักษณ์มุสลิมตั้งรกรากต่างถิ่นกับอัตลักษณ์อิสลาม “บริสุทธี” รูปแบบที่ 4 (การถูกหลอมรวม)

ลักษณะการเปลี่ยนแปลงของอัตลักษณ์ในปฏิสัมพันธ์ทั้ง 4 รูปแบบข้างต้นชี้ให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงของอัตลักษณ์นั้น ขึ้นอยู่กับพลวัตที่แต่ละอัตลักษณ์มีอยู่ และไม่ใช่อัตลักษณ์จะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรก็ตามแต่ ต่างก็เป็นเงื่อนไขที่ส่งผลต่อการดำเนินงานขององค์กรมุสลิมข้ามชาติ ทั้งในลักษณะที่เชื้ออำนาจและเป็นอุปสรรค

2.2.2. อัตลักษณ์มุสลิมตั้งรกรากต่างถิ่นในต่างพื้นที่มาพบกันเอง* เป็นอีกลักษณะของปฏิสัมพันธ์ระหว่างอัตลักษณ์ที่อยู่ภายในสังคมมุสลิมในขอบเขตของอาณาบริเวณสาธารณะข้าม

* ผู้วิจัยนำวิธีการมองปฏิสัมพันธ์ของอัตลักษณ์ในรูปแบบนี้มาจาก Riaz Hassan, “Globalization and Islamic Ummah: Challenge and Response,” p. 7.

ถิ่น โดยมักจะเกิดขึ้นในพื้นที่ 2 มิติ คือ พื้นที่ทางกายภาพ และพื้นที่ในมิติไซเบอร์ สำหรับมิติแรกนั้น เกิดขึ้นในชุมชนที่มีมุสลิมตั้งรกรากต่างถิ่นจากต่างเชื้อชาติต่างสถานที่มารวมตัวกัน เช่น ชุมชนมุสลิมในสหรัฐอเมริกาและประเทศแถบยุโรป หรือในการประชุมนานาชาติของมุสลิมในระดับและภาคส่วนต่างๆ เป็นต้น ส่วนในมิติไซเบอร์ในเป็นการพบกันทางอินเทอร์เน็ตและมีการสนทนาแลกเปลี่ยนความเห็นกัน ซึ่งการพบกันของมุสลิมที่มีความแตกต่างกันทางด้านเชื้อชาติ สัญชาติ ภาษา วัฒนธรรม และสำนักคิดนั้น ทำให้แต่ละฝ่ายได้มองเห็นถึงความแตกต่างที่เกิดขึ้น ซึ่งแน่นอนว่าส่วนหนึ่งของความแตกต่างหลากหลายนั้นเป็นสิ่งที่ไม่ขัดแย้งกับหลักการศาสนาและเป็นสิ่งที่ศาสนาเปิดกว้าง แต่อย่างไรก็ตาม ยังมีอัตลักษณ์บางส่วนที่มีเพียงรูปแบบเดียวที่ถูกต้อง ซึ่งส่วนนี้เองที่ทำให้เกิดคำถามว่า “ของใครถูกต้อง” “ของใครเป็นของแท้” และการที่จะพิสูจน์ว่าของใครถูกต้องจึงจะต้องกลับไปสู่อัตลักษณ์ดั้งเดิมที่เป็นรากฐานมาจากศาสนา กระบวนการดังกล่าวนี้จึงนำไปสู่การเบนเข็มของอัตลักษณ์มุสลิมตั้งรกรากต่างถิ่นไปยังทิศทางของอัตลักษณ์อิสลาม “บริสุทธิ์” และเป็นปรากฏการณ์ที่เป็นปัจจัยเอื้ออำนวยต่อการดำเนินงานขององค์กรมุสลิมข้ามชาติในพื้นที่ซึ่งมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมของมุสลิม ขณะเดียวกันก็ส่งผลบวกทางอ้อมต่อการดำเนินงานของ IIROSA ในประเทศไทย กล่าวคือ แม้ว่าการเปลี่ยนแปลงของอัตลักษณ์ในรูปแบบนี้ไม่ได้เป็นปัจจัยที่ส่งผลโดยตรงต่อการดำเนินงานขององค์กรมุสลิมข้ามชาติในประเทศไทย แต่การกลับไปสู่แหล่งความรู้รากฐานอิสลามและส่งผลให้อัตลักษณ์ของมุสลิมจำนวนหนึ่งกลับไปใกล้เคียงกับอัตลักษณ์อิสลามบริสุทธิ์ จนเป็นส่วนหนึ่งของกระแสการปรับเปลี่ยนสู่อิสลาม ซึ่งสอดคล้องกับสิ่งที่กลุ่มนิยามแนวทางอิสลามรวมทั้งองค์กรมุสลิมข้ามชาติกำลังเรียกร้องและฟื้นฟู และในทำนองเดียวกันก็เป็นบริบทที่ส่งเสริมการทำงานของ IIROSA อีกด้วย เพราะเมื่อแนวทางอิสลามนิยมได้รับการขานรับจากอุมมะฮ์ในระดับโลกมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้เกิดความชอบธรรมแก่ IIROSA ในการดำเนินงานด้วยแนวทางดังกล่าวในถิ่นฐานที่การยึดติดในอิสลามแบบจารีตนิยมยังมีพลวัตสูง ซึ่งมีปฏิสัมพันธ์ดังนี้

ส่วนการเปลี่ยนแปลงของอัตลักษณ์มุสลิมที่เกิดจากกระแสสังคมวัฒนธรรมภายนอกได้แก่ การที่อัตลักษณ์มุสลิมตั้งรกรากต่างถิ่นดำรงอยู่ท่ามกลางวัฒนธรรมของท้องถิ่นและวัฒนธรรมภายนอกที่มีพลวัตสูง

2.2.3. อัตลักษณ์มุสลิมตั้งรกรากต่างถิ่นพบกับอัตลักษณ์ต่างวัฒนธรรม เป็นการเผชิญหน้าระหว่างวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ซึ่งถือเป็นปรากฏการณ์ที่เห็นได้เด่นชัดและเป็นที่ยอมรับกันมากที่สุด เพราะเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นกับทุกอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมในโลกาภิวัตน์ ซึ่งส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของอัตลักษณ์ใน 3 ลักษณะดังที่กล่าวมาแล้ว อันได้แก่ ถูกหลอมรวม ผสมผสานกันและในลักษณะที่แยกตัวกัน แต่ผลกระทบที่มักพบเห็นก็คือ วัฒนธรรมที่อ่อนแอกว่าถูกวัฒนธรรมที่มีพลวัตสูง (ซึ่งมักจะหมายถึงวัฒนธรรมตะวันตก) เปลี่ยนแปลงโดยผ่านกระบวนการหลอมรวมและ

ผสมผสาน ดังที่ได้เห็นจากวัฒนธรรมไทยหลายส่วนที่ถูกปรับเปลี่ยนเป็นแบบวัฒนธรรมตะวันตก ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการแต่งกาย อาหารการกิน วิถีชีวิต หรือแม้กระทั่งวิถีคิด ส่วนวัฒนธรรมที่มักถูกกล่าวถึงว่าเป็น “วัฒนธรรมแข็ง” และมีปฏิสัมพันธ์กับวัฒนธรรมตะวันตกในรูปแบบของการปะทะกันก็คือ วัฒนธรรมอิสลาม ซึ่งมีวิถีชีวิตหลายประการที่สวนทางกับรูปแบบการดำเนินชีวิตของ วัฒนธรรมตะวันตก ซึ่งจะได้กล่าวถึงในภายหลัง เพื่อให้เห็นลำดับของผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงในปฏิสัมพันธ์ระหว่างอัตลักษณ์

อัตลักษณ์ต่างวัฒนธรรมที่จะกล่าวถึงในหัวข้อนี้ ผู้วิจัยหมายความถึงอัตลักษณ์ของ 2 วัฒนธรรม ได้แก่ อัตลักษณ์ของวัฒนธรรมตะวันตก และอัตลักษณ์ของวัฒนธรรมในท้องถิ่น โดยในที่นี้หมายถึง วัฒนธรรมไทย ซึ่งได้รับผลกระทบจากการถูกล้อมรวมและผสมผสานกับวัฒนธรรมภายนอกอื่นๆ อีกทอดหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรมตะวันตก วัฒนธรรมญี่ปุ่น และวัฒนธรรมของเกาหลี ที่ผ่านสื่อต่างๆ เข้ามา และแม้จะกล่าวได้ว่าการรับเอาวัฒนธรรมจากภายนอกเข้ามานั้น มีทั้งด้านบวกและด้านลบ แต่ประเด็นที่ผู้วิจัยจะวิเคราะห์ถึงจะเน้นเพียงด้านลบเท่านั้น เช่น ลัทธิบริโภคนิยม การคลังไคล้दारานักร้อ การเบี่ยงเบนทางเพศ แนวความคิดแบบที่แยกศาสนาออกจากวิถีชีวิตที่ทำให้ศาสนาเป็นแค่เรื่องพิธีกรรมส่วนศีลธรรมเป็นเรื่องในศาสนสถาน ความนิยมในการเสพยาเสพติด เสรีภาพในการแต่งกายที่เกินขอบเขตเช่นเปลือยไป การบริโภคสื่อลามกอนาจาร และการรณรงค์ให้ใช้ถุงยางอนามัยในหมู่วัยรุ่นซึ่งเป็นการสนับสนุนวัฒนธรรมการอยู่ก่อนแต่ง เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของมุสลิมในประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มเยาวชน ซึ่งพบว่ามีความไม่แน่นอนที่ไหลตามกระแสดังกล่าว ตัวอย่างหนึ่งที่ชี้ให้เห็นถึงการถูกล้อมรวมของอัตลักษณ์มุสลิมก็คือ การที่สตรีมุสลิมแต่งกายโดยละเมิดบทบัญญัติของอิสลาม คือไม่คลุมฮิญาบ และนุ่งสั้นโชว์สัดส่วนเช่นเดียวกับคนทั่วไป ส่วนตัวอย่างของการผสมผสานก็คือ การคลุมฮิญาบแต่สวมเสื้อรัดรูปตามแฟชั่น เป็นต้น ซึ่งแน่นอนว่าย่อมเป็นการทำลายอัตลักษณ์ของความเป็นมุสลิมมุสลิมตั้งรากต่างถิ่นในประเทศไทยจึงไม่แตกต่างไปจากมุสลิมในสถานที่อื่นๆ ที่ได้รับผลกระทบจากการกัดกร่อนโดยวัฒนธรรมตะวันตก

หลังจากที่ได้ตระหนักถึงการถูกคุกคามทางวัฒนธรรมและการสูญเสียอัตลักษณ์ในความเป็นมุสลิมแล้ว สิ่งหนึ่งที่เกิดขึ้นกับมุสลิมจำนวนหนึ่งทั้งในประเทศไทยและมุสลิมในที่อื่นๆ ทั่วโลกก็คือ ความรู้สึกหวงแหนในอัตลักษณ์เดิม ซึ่งเป็นแรงผลักดันให้เกิดความพยายามในการกอบกู้อัตลักษณ์เดิมคืนมา และแนวทางหลักที่ใช้ในการตอบโต้ก็คือ การกลับไปศึกษาถึงที่มาและรากเหง้าของประเด็นทางศาสนาอิสลามเพื่อฟื้นฟูอัตลักษณ์ที่เป็นอยู่ โดยใช้องค์ประกอบของความทันสมัยเป็นเครื่องมือในการตอบโต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้สื่อประเภทต่างๆ ซึ่งในปัจจุบันมีปรากฏการณ์หนึ่งที่เกิดขึ้นในแวดวงสื่อมุสลิม นั่นคือ การตระหนักของเยาวชนต่อการถูกคุกคามจากสื่อตะวันตกและ

เกิดกระแสตื่นตัวในการผลิตสื่อต่างๆ ขึ้นมาอย่างมากมาย ไม่ว่าจะเป็นวารสารโรตีมะตะปะ วารสาร ลูซ์ลูซ์ หนังสือพิมพ์กำปาง และหนังสือพิมพ์อะซาน เป็นต้น ซึ่งล้วนแล้วแต่ถูกผลิตขึ้นโดยกลุ่มเยาวชน และกำลังได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย เนื่องจากมีการนำเสนอเนื้อหาซึ่งเป็นประเด็นทางศาสนาที่เกิดขึ้นในสังคมโดยประยุกต์วิธีการนำเสนอที่สามารถเข้าถึงวัยรุ่นกลุ่มต่างๆ ได้อย่างน่าสนใจ และที่สำคัญก็คือต่างมีสาระสำคัญในการเรียกร้องให้กลับไปสู่อัตลักษณ์อิสลาม ปรากฎการณีนี้นี้จึงเป็น จังหวะก้าวที่สำคัญกระแสการปรับเปลี่ยนสู่อิสลามในประเทศไทย เพราะแสดงให้เห็นถึงการใช้ เครื่องมืออันเป็นองค์ประกอบสำคัญของโลกาภิวัตน์

เมื่อมุสลิมกลับไปยึดมั่นในอัตลักษณ์แห่งอิสลาม ปฏิสัมพันธ์อีกลักษณะหนึ่งที่เกิดขึ้นก็คือ การเผชิญหน้ากันแบบแยกขั้วระหว่างอัตลักษณ์แห่งอิสลามกับอัตลักษณ์แห่งวัฒนธรรมตะวันตก ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของวาทกรรมอิสลามกับตะวันตก (Islam and the West) รวมทั้งมักมีการเสนอ แนวความคิดในลักษณะที่อิสลามเป็นป้อมปราการที่แข็งแกร่งในการรุกรานของค่านิยมตะวันตก เช่น ที่เชค अबดุลลฮ์ ฮากิม ควิก (Sheikh Abdullah Hakim Quick) มุสลิมในแอฟริกาใต้ที่เข้ารับอิสลาม ได้กล่าวว่า “อิสลามเป็นวิถีแห่งการดำเนินชีวิตเดียวที่สามารถต่อต้านลัทธิรักร่วมเพศ ลัทธิเหยียด หมายามชนชาติ และลัทธินิยมทางโลก”⁴⁶ ส่วนตัวอย่างใกล้ตัวที่เห็นภาพที่ตรงกันข้ามกันก็คือ การ แต่งกายของสตรีมุสลิมโดยการคลุมฮิญาบ หรือบางส่วนมีการคลุมหน้า ซึ่งถือเป็นภาพที่สวนทาง อย่างยิ่งกับการแต่งกายของสตรีโดยทั่วไปที่แต่งกายโดยเปิดเผยสัดส่วนที่พึงสงวน และยังเป็น สัญลักษณ์ของการตอบโต้กันทางด้านปรัชญาและแนวคิดที่แยกขั้วการอธิบายกันอย่างชัดเจน ดังที่ ตะวันตกอ้างว่าเป็นการให้สิทธิเสรีภาพแก่สตรีและตำหนิอิสลามว่ากดขี่สตรี ในขณะที่อิสลามอธิบาย การแต่งกายของตนว่าเป็นการปกป้องและให้เกียรติสตรี และตำหนิตะวันตกว่า เป็นเสรีภาพที่สร้าง ความปั่นป่วนให้สังคมและปฏิบัติกับสตรีเยี่ยงสินค้า เป็นต้น

ตัวอย่างต่างๆ เหล่านี้เป็นเพียงส่วนหนึ่งของอัตลักษณ์ของมุสลิมที่มีปฏิสัมพันธ์กับอัตลักษณ์ ภายนอก ซึ่งในส่วนของการทำงานของ IIROSA เองก็เผชิญกับปัญหาการถูกกีดกันทาง อัตลักษณ์และมีวิธีการรับมือในรูปแบบที่คล้ายคลึงกันคือ การกลับไปสู่ความเข้มแข็งของอัตลักษณ์ อิสลาม เช่น การสร้างความเข้าใจในเรื่องมุมมองอิสลามต่อประเด็นต่างๆ ที่มาจากวัฒนธรรม ตะวันตก เช่น พฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศ แนวคิดนิยมทางโลก การคบหาของชายหญิง เป็นต้น รวมทั้งที่ได้กล่าวไว้ในบทที่ 3 ส่วนวิธีการที่มีการประยุกต์ใช้ เช่น ใช้สื่อตะวันตกในการนำเสนอข้อมูล ข่าวสารให้เด็ก แต่ก็ได้มีการตัดต่อและคัดกรองภาพที่ไม่เหมาะสม เป็นต้น

⁴⁶ Hakim Quick, “Seeking the Inner Muslim,” Available from: <http://www.hakimquick.com/articles2.htm>,

ปฏิสัมพันธ์ในรูปแบบนี้จึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่อำนวยความสะดวกให้อัตลักษณ์ที่ IIROSA กำลังก่อกำเนิดและเรียกร้องไปสู่การปฏิรูปกลับขึ้นมาเข้มแข็งอีกครั้งหนึ่ง และเมื่อมองในภาพรวมของปฏิสัมพันธ์ทั้ง 3 รูปแบบก็ทำให้เห็นว่า ปัจจัยของโลกาภิวัตน์ประการหนึ่งที่ทำให้มุสลิมเกิดความขัดแย้งทางด้านอัตลักษณ์ และมองเห็นความแตกต่างระหว่างอัตลักษณ์ของมุสลิมแต่ละประเภทที่ทับซ้อนกัน รวมทั้งส่งผลต่อการยึดมั่นหรือย้ายข้างทางอัตลักษณ์ ก็คือ การที่โลกาภิวัตน์ทำให้การตระหนักรู้เชิงสัมพัทธ์ (relativization) มีความเข้มข้นขึ้น ทำให้การนิยามตนเองกับชั่วต่างๆ มีความหลากหลายและชัดเจนมากยิ่งขึ้นในบริบทที่เปลี่ยนไป⁴⁷ ส่งผลให้เกิดความเป็นเรา-เขา สายเก่า-สายใหม่ และอิสลามตะวันตก ซึ่งระนาบต่างๆ ของจิตสำนึกเหล่านี้สามารถเลื่อนไหล เปลี่ยนแปลง และอาจขัดแย้งกันได้ โลกาภิวัตน์จึงเป็นพลังที่กระตุ้นให้มุสลิมต้องทบทวนการนิยามอัตลักษณ์ของตนในระนาบต่างๆ อยู่เสมอ และเมื่อยิ่งทบทวน ก็ยิ่งโน้มเอียงเข้าหาอัตลักษณ์แห่งอิสลามที่เป็นสากลทั้งในเชิงพื้นที่และเวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อได้รับการกระตุ้นจากการถูกรุกรานทางวัฒนธรรมจากภายนอก ส่งผลให้เกิดความพยายามในการฟื้นฟูและปกป้องอิสลาม ซึ่งทำให้เกิดการรวมตัวกันมากกว่าที่จะเป็นความแตกแยก อันเป็นสิ่งที่นักเคลื่อนไหวทั่วโลกมองว่าเป็นรากฐานที่สำคัญของการต่อต้านผลกระทบด้านลบของโลกาภิวัตน์⁴⁸ และจะก่อให้เกิด “ความเป็นสากลนิยมใหม่” (neo-universalism) ที่ไม่ได้ทำลายอัตลักษณ์ของท้องถิ่น แต่เป็นการบำรุงให้เฟื่องฟูและหลากหลายภายใต้อัตลักษณ์สากล⁴⁹

จากสภาพของการเปลี่ยนแปลงของอัตลักษณ์มุสลิมในกระแสโลกาภิวัตน์ที่วิเคราะห์มาทั้งหมดข้างต้น สามารถอภิปรายปัจจัยต่อการดำเนินงานของ IIROSA ทั้งในลักษณะที่เป็นการเกื้อหนุนและเป็นอุปสรรคดังนี้

2.3. อภิปรายการเปลี่ยนแปลงของอัตลักษณ์มุสลิมในโลกาภิวัตน์: ปัจจัยต่อการดำเนินงานของ IIROSA

ในการอภิปรายปัจจัยของการเปลี่ยนแปลงของอัตลักษณ์มุสลิมในโลกาภิวัตน์ที่มีต่อการดำเนินงานของ IIROSA นี้ ผู้วิจัยขอแบ่งประเด็นการอภิปรายออกเป็น 2 มิติ คือ มิติของขั้นตอนการดำเนินงานและมิติของเป้าหมายในการดำเนินงาน

⁴⁷ อภิญา เฟื่องฟูสกุล, *อัตลักษณ์: การทบทวนทฤษฎีและกรอบแนวคิด*, (กรุงเทพฯ: คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาสังคมวิทยา, 2546), หน้า 85.

⁴⁸ Mark Levine, "Muslim Responses to Globalization," *ISIM Newsletter* 10 (July 2002): 39.

⁴⁹ *Ibid.*, p. 39.

ในมิติที่เป็นปัจจัยต่อขั้นตอนการดำเนินงานของ IIROSA นั้น ในด้านที่เป็นปัจจัยสนับสนุน ได้แก่ การที่อัตลักษณ์มุสลิมมีความเข้มแข็งและโน้มเอียงไปสู่อัตลักษณ์อิสลามบริสุทธิ์จากปฏิสัมพันธ์ของอัตลักษณ์ในรูปแบบต่างๆ ส่งผลให้การดำเนินงานของ IIROSA ซึ่งนิยมแนวทางอิสลามเป็นไปด้วยความสะดวกมากยิ่งขึ้น เพราะทำให้มีบุคลากรที่มีความเข้าใจในแนวทางเดียวกันมาร่วมงานมากขึ้น มีกลุ่มเป้าหมายที่ยอมรับความช่วยเหลือจาก IIROSA อย่างไม่คลางแคลงใจ ขณะเดียวกันก็มีกลุ่มที่ยึดในแนวทางจารีตนิยม แต่มีความเข้าใจในแนวคิดของกลุ่มนิยมแนวทางอิสลามว่าไม่ได้เป็นพิษเป็นภัยต่อชุมชน และรับความช่วยเหลือจาก IIROSA ด้วยความเต็มใจ โดยถือประโยชน์ของชุมชนเป็นที่ตั้ง เช่นตัวอย่างของชุมชนบ้านโต๊ะเน อ.กะพ้อ จ.ปัตตานี เป็นต้น

ส่วนปัจจัยในด้านที่เป็นปัญหาก็คือ การปะทะกันระหว่างอัตลักษณ์มุสลิมตั้งรากต่างถิ่นกับอัตลักษณ์อิสลาม “บริสุทธิ์” ส่งผลให้เกิดอุปสรรคต่อการดำเนินงานของ IIROSA ในหลายลักษณะ เช่น ปัญหาในเรื่องการจดทะเบียนนิติบุคคล ปัญหาการไม่ยอมรับจากบางชุมชนที่มีความขัดแย้งในประเด็นสายเก่า-สายใหม่อย่างรุนแรง ตลอดจนมีความเข้าใจอย่างผิดเพี้ยนเกี่ยวกับแนวคิดวะฮาบี เป็นต้น ดังนั้น วิธีการที่ IIROSA พยายามใช้ในการละลายปัญหาดังกล่าวก็คือการสร้างอัตลักษณ์อิสลามสากลให้กับเด็กและผู้รับความช่วยเหลือ พร้อมกับให้ตระหนักถึงความแตกต่างหลากหลายของ อัตลักษณ์ในพื้นที่เพื่อหลีกเลี่ยงความขัดแย้งระหว่างแนวคิดทางศาสนาและวิถีปฏิบัติในรายละเอียดปลีกย่อย รวมทั้งเพื่อไม่ให้เกิดการยึดติดหรือคลั่งไคล้ในเชื้อชาติ เป็นต้น

ส่วนมิติที่เป็นปัจจัยต่อเป้าหมายในการดำเนินงานนั้น ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 3 ความมั่นคงของมนุษย์ในมุมมองของอิสลามนั้นมีนัยยะที่รวมถึงความมั่นคงปลอดภัยของชีวิตในโลกหน้าด้วย ดังนั้นจึงไม่ใช่เรื่องแปลกที่องค์กรมุสลิมข้ามชาติจะมีแนวคิดว่าการสูญเสียอัตลักษณ์แห่งอิสลาม (หมายถึงอัตลักษณ์มุสลิมเฉพาะในมิติที่เป็นบทบัญญัติของศาสนา) จะเป็นปัญหาความไม่มั่นคงของมนุษย์ประการหนึ่ง เพราะความบกพร่องของมนุษย์ในทุกเรื่องล้วนจะต้องถูกสอบสวนและคิดบัญชีในวันแห่งการตัดสินตอบแทน (วันกิยามะฮ์) ด้วยเหตุผลข้างต้นองค์กรมุสลิมข้ามชาติจึงได้ปฏิบัติภารกิจการให้ความช่วยเหลือควบคู่ไปกับการอนุรักษ์และฟื้นฟูอัตลักษณ์แห่งอิสลาม ทั้งนี้ ตัวอย่างหนึ่งที่ชี้ให้เห็นถึงวัตถุประสงค์ดังกล่าวก็คือ ชื่อขององค์กรมุสลิมข้ามชาติจากประเทศคูเวตที่มีชื่อว่า มูลนิธิฟื้นฟูมรดกอิสลาม ที่เข้ามาดำเนินงานในประเทศไทยในลักษณะเดียวกับ IIROSA ในขณะที่เมื่อกลับมาพิจารณาการดำเนินงานของ IIROSA นั้นก็พบว่าไม่มีเป้าหมาย แนวนโยบาย วิธีการดำเนินกิจกรรมขององค์กรที่มุ่งรักษาฟื้นฟูอัตลักษณ์ของกลุ่มเป้าหมายที่รับความช่วยเหลือ ดังที่เห็นในบทที่ 3 ว่าทุกกิจกรรมของ IIROSA ล้วนมีปรัชญาของการยึดมั่นและดำรงรักษาอัตลักษณ์แห่งอิสลามเพื่อเป็นป้อมปราการอันแข็งแกร่งในการรับมือกับการไหลบ่าของวัฒนธรรมตะวันตกและปัญหาสังคม เช่น โครงการช่วยเหลือเด็กกำพร้า ส่วนหนึ่งเกิดจากแนวคิดที่ว่าการศึกษาที่เด็กกำพร้าไม่มี

ผู้ดูแลและให้การอบรมสั่งสอนจะทำให้เด็กมีโอกาสติดยาเสพติดหรือเป็นเด็กเถรและตกเป็นทาสของอบายมุข ซึ่ง IIROSA จำเป็นต้องฟื้นฟูและพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กกลุ่มนี้ นอกจากนี้นโยบายการสร้างชุมชนเข้มแข็งโดยใช้มัสญิดเป็นศูนย์กลางของชุมชนก็เป็นอีกตัวอย่างหนึ่งของการสร้างฐานของชุมชนด้วยความเข้มแข็งของอัตลักษณ์ทางศาสนา เพราะเมื่อมัสญิดเป็นศูนย์กลางของกิจกรรมต่างๆ ในชุมชนแล้ว สิ่งต่างๆ ที่ถูกขัดเกลาและหล่อหลอมขึ้นจากกิจกรรมดังกล่าวก็ล้วนมีความผูกพันกับอัตลักษณ์ทางศาสนา ดังนั้นเมื่ออัตลักษณ์ของมุสลิมกลับไปสู่อัตลักษณ์แห่งอิสลามมากขึ้นเท่าไร ก็ยิ่งเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมให้เป้าหมายของการดำเนินงานของ IIROSA บรรลุผลได้มากขึ้นเท่านั้น ซึ่งไม่ใช่เป็นการช่วยเหลือเพื่อให้อยู่ดีกินดีเท่านั้น หากแต่ได้สอนให้มีวิถีชีวิตที่ยึดมั่นในศาสนาและจริยธรรม ซึ่งเป็นวัคซีนที่ดีที่สุดสำหรับต้านทานเชื้อโรคที่ไหลบ่ามากับกระแสโลกาภิวัตน์ จากเป้าหมายข้างต้นเมื่อมีคนเข้าใจในแนวทางอิสลาม “บริสุทธิ์” มากขึ้น ก็ทำให้ยึดมั่นในอัตลักษณ์แห่งศาสนามากขึ้น อันเป็นการบรรลุเป้าหมายของ IIROSA ส่วนในด้านปัจจัยในด้านลบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของอัตลักษณ์ในโลกาภิวัตน์ที่มักพบเห็นในการดำเนินงานของ IIROSA ก็ได้แก่ปัญหาการเบี่ยงเบนทางเพศ ปัญหาการแพร่กระจายของยาเสพติด ปัญหาในเรื่องการแต่งกาย และปัญหาการคบหาในระบบแฟน ซึ่งปัญหาเหล่านี้บางส่วน IIROSA ก็ไม่สามารถแก้ไขได้ เช่น ในศูนย์สาธิตเพื่อพัฒนาเยาวชนมุสลิมยะลา เด็กบางคนที่เกิดและไม่เคยอยู่ในกฎระเบียบ หากตกเดือนแล้วยังไม่ดีขึ้นทาง IIROSA ก็จำเป็นต้องส่งกลับบ้านเพื่อไม่ให้เป็นเหยื่ออย่างและสร้างความเดือดร้อนให้กับเด็กคนอื่น ๆ เป็นต้น

3. โลกาภิวัตน์กับเงื่อนไขต่อองค์กรมุสลิมข้ามชาติ

ในมิตินี้จะเป็นการวิเคราะห์เงื่อนไขของโลกาภิวัตน์ที่เป็นปัจจัยต่อการดำเนินงานของ IIROSA โดยใช้กรอบแนวคิดโลกาภิวัตน์ว่าด้วยการสร้างเงื่อนไขต่อการขยายบทบาทขององค์กรที่นำมาจากเดวิด เฮลด์ และคณะ มาเป็นกรอบในการวิเคราะห์ ซึ่งในหัวข้อที่ 1 ที่ผ่านมาผู้วิจัยได้ใช้มิติทางด้านพื้นที่และเวลาของกรอบแนวคิดเดียวกันนี้ในการวิเคราะห์ประเด็นเกี่ยวกับอุมมะฮ์ ดังนั้นในหัวข้อนี้จึงเป็นการใช้มิติทางด้านองค์กรอันประกอบด้วย 4 มิติ มาเป็นกรอบการวิเคราะห์ตามลำดับ ดังนี้ 1. โครงสร้างพื้นฐานของโลกาภิวัตน์ (the infrastructure of globalization) 2. การพัฒนาจากเครือข่ายของความสัมพันธ์ในโลกไปสู่การจัดตั้งเป็นสถาบันและลักษณะการใช้อำนาจ (the institutionalization of global networks and the exercise of power) 3. รูปแบบของการแบ่งชั้นในสังคมโลก (the pattern of global stratification) และ 4. ลักษณะที่โดดเด่นของปฏิสัมพันธ์ในโลก (the dominant modes of global interaction)

3.1. โครงสร้างพื้นฐานของโลกาภิวัตน์

โครงสร้างพื้นฐานที่มีอยู่ในโลกาภิวัตน์เป็นปัจจัยที่ทำให้ภาพได้เด่นชัดที่สุดในการใช้อำนวย และนำพากระแสการเคลื่อนย้าย เครือข่าย และความสัมพันธ์ต่างๆ ในโลก ดังที่เห็นแล้วว่า พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของโลกาภิวัตน์อิสลามที่มีความกว้างขวาง เข้มข้น รวดเร็ว และก่อให้เกิดผลกระทบต่อกันอย่างสลับซับซ้อนนั้นล้วนเกี่ยวข้องกับโครงสร้างพื้นฐานโดยตรง เครือข่ายของมุสลิมจะเกิดขึ้นอย่างที่เราได้เห็นในปัจจุบันได้ยากหากไม่มีโครงสร้างพื้นฐานมาสนับสนุน ทั้งนี้ โครงสร้างพื้นฐานที่เดวิด เฮลด์และคณะได้ยกตัวอย่างถึงนั้นอาจจะเป็นทั้งในรูปของโครงสร้างทางกายภาพ โครงสร้างทางด้านกฎระเบียบ และโครงสร้างทางด้านสัญลักษณ์ ซึ่งผู้วิจัยจะใช้โครงสร้างทั้ง 3 ด้านนี้เป็นกรอบในการวิเคราะห์องค์กรมุสลิมข้ามชาติ

ในส่วนของโครงสร้างพื้นฐานที่เป็นปัจจัยอำนวยความสะดวกประกอบด้วยโครงสร้างในด้านต่างๆ ดังนี้

3.1.1. โครงสร้างพื้นฐานด้านกายภาพ เป็นปัจจัยที่ IIROSA ใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินงาน ซึ่งมีความเชื่อมโยงกับการพัฒนาเทคโนโลยี อันได้แก่ ระบบการโอนเงินของธนาคารระหว่างประเทศที่ช่วยให้ IIROSA สามารถส่งงบประมาณในการดำเนินงานได้อย่างสะดวก ปลอดภัย และรวดเร็ว โครงสร้างพื้นฐานทางการขนส่งที่พัฒนาให้มีความสะดวก รวดเร็ว และมีราคาถูกลงยิ่งขึ้น ซึ่งช่วยอำนวยความสะดวกในการเดินทางของบุคคลากรรวมทั้งการขนส่งวัตถุดิบในการช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ของ IIROSA ข้ามภูมิภาค ส่วนโครงสร้างพื้นฐานต่อมาก็คือ กลไกการดำเนินงานของสันนิบาตโลกมุสลิมในลักษณะข้ามชาติที่มีอยู่เดิม ซึ่งเป็นปัจจัยที่รองรับให้ IIROSA ดำเนินงานขยายภารกิจ และโครงสร้างพื้นฐานประการสุดท้ายที่ผู้วิจัยต้องการจะเน้นก็คือ ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ที่เอื้อประโยชน์ต่อการดำเนินงานของ IIROSA หลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาของดาวเทียมและสื่ออินเทอร์เน็ต ที่เป็นปัจจัยส่งเสริม IIROSA ทั้งในส่วนของภาระระดมทุน และการดำเนินภารกิจสร้างความมั่นคงของมนุษย์

ในส่วนของการระดมทุนนั้น สื่ออินเทอร์เน็ตและดาวเทียมได้ช่วยผลักดันให้มุสลิมมีการบริจาคมากขึ้น จากการศึกษาที่ปัจจุบันมุสลิมสามารถรับรู้ปัญหาความไม่มั่นคงของพี่น้องมุสลิมทั่วโลกได้อย่างรวดเร็วหลากหลายและเข้มข้นขึ้นโดยผ่านสื่อประเภทต่างๆ ที่มีอยู่อย่างหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นสื่อโทรทัศน์ที่ปัจจุบันมีสถานีโทรทัศน์ผ่านดาวเทียมของโลกมุสลิมเช่นสำนักข่าวอัลญะซีเราะฮ์ ส่วนในสื่ออินเทอร์เน็ตก็มีสำนักข่าวมุสลิมมากมายที่นำเสนอภาพเหตุการณ์ความเดือดร้อนที่เกิดขึ้นกับมุสลิมในสถานที่ต่างๆ รอบโลกได้อย่างละเอียดผ่านทางเว็บไซต์ต่างๆ นอกจากนี้ ยังรวมไปถึงการส่งอีเมลล์ต่อเนื่องกันไปโดยแนบภาพพร้อมกับข้อความที่กระตุ้นความรู้สึกและความตระหนักใน

ความเดือดร้อนของพี่น้อง สิ่งเหล่านี้ส่งผลต่อการกระตุ้นความรู้สึกห่วงใยที่เพิ่มขึ้น ความรู้สึกสำนึกในความเป็นพี่น้องเข้มข้นขึ้น และเกิดความรู้สึกอยากจะช่วยเหลือ ซึ่งโดยผ่านช่องทางเดียวกันนี้มุสลิมสามารถระดมทุนบริจาคได้เป็นจำนวนมากมหาศาล เช่นเดียวกับ IIROSA ที่ใช้โอกาสข้างต้นในการระดมทุนทางงบประมาณผ่านทางสื่อประเภทต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นแผ่นพับ จุลสาร รายการวิทยุและโทรทัศน์ และเว็บไซต์ เป็นต้น โดยมีแบบฟอร์มให้ผู้บริจาคได้ออนเงินและเลือกว่าจะสนับสนุนกิจกรรมในรูปแบบใด (ดูตัวอย่างจากภาพประกอบในหัวข้อ 3.2.1. ของบทที่ 2)

นอกจากนี้ IIROSA ยังใช้สื่อต่างๆ ข้างต้นในการประชาสัมพันธ์กิจกรรมขององค์กรด้วย เช่น www.iirosa.org เป็นเว็บไซต์ของ IIROSA ที่พัฒนาขึ้นเป็นหลายภาษา⁵⁰ ได้แก่ ภาษาอาหรับ อังกฤษ เยอรมัน สเปน ฝรั่งเศส อิตาลี ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ และจีน ทั้งนี้เพื่อให้สามารถเข้าถึงคนจากหลายกลุ่มได้อย่างทั่วถึง ซึ่งจากรายชื่อของประเทศข้างต้นนั้น ชี้ให้เห็นว่า IIROSA มีวัตถุประสงค์เพื่อประชาสัมพันธ์กิจกรรมของตนให้คนในประเทศอุตสาหกรรมแนวหน้าของโลกได้มีความเข้าใจมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะส่งผลต่อการลดข้อสงสัยและความหวาดระแวงที่มีต่อ IIROSA ในอีกทางหนึ่งก็เป็นช่องทางในการสื่อสารกับผู้ให้ทุนช่วยเหลือ และผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือด้วย ทั้งนี้มีตัวอย่างที่ได้ติดต่อภาพมาจากเว็บไซต์ของ IIROSA แสดงข้างล่างนี้

ภาพที่ 4.5. สัญลักษณ์การใช้หลากหลายภาษาในเว็บไซต์ของ IIROSA

ที่มา: www.iirosa.org

ขณะที่สื่อประเภทอื่นที่มีประสิทธิผลในการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของ IIROSA ได้โดยไม่มีหย่อนไปกว่าเว็บไซต์ก็คือ รายงานประจำปี (annual report) ในหลายภาษาทั้งภาษาอาหรับ อังกฤษ และฝรั่งเศส โดยอธิบายอย่างละเอียดถึงแหล่งทุน จำนวนงบประมาณที่ได้รับและใช้จ่าย และกิจกรรมที่ได้ดำเนินการทั่วโลกในแต่ละปี ซึ่งสามารถคลายความสงสัยที่มีต่อ IIROSA ได้ในระดับสำคัญ ส่วนการดำเนินงานของ IIROSA ในประเทศไทยก็พบว่ามีการใช้สื่อประชาสัมพันธ์ต่างๆ ทั้งวิทยุรายการเพื่อนำพว้า ซีดีรอม แผ่นพับ และเว็บไซต์ เป็นต้น

⁵⁰ "IIROSA's Website Goes Multilingual," *IIROSA Bulletin* 1, 28 (9 March 2007): 8.

3.1.2. โครงสร้างพื้นฐานด้านกฎระเบียบ เป็นปัจจัยในลักษณะของกติกา บรรทัดฐาน ระเบียบข้อบังคับ มติที่ประชุม และตัวบทกฎหมาย ซึ่งปัจจัยในลักษณะนี้ที่เกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจต่อ IIROSA ได้แก่ ธรรมนูญของ IIROSA ซึ่งเป็นเป้าหมายหลักในการดำเนินงานทั้งหมดทั้งในส่วนของนโยบาย วัตถุประสงค์ วิธีการบริหารองค์กร และลักษณะการดำเนินงาน ซึ่งรูปแบบการทำงานองค์กรในลักษณะนี้ส่วนหนึ่งมีต้นแบบมาจากการพัฒนาองค์กรของโลกตะวันตกที่เป็นคุณูปการต่อโลกมุสลิม ซึ่งธรรมนูญของ IIROSA ได้สะท้อนให้เห็นถึงการประยุกต์ใช้หลักการบริหารองค์กรสมัยใหม่กับหลักจริยธรรมในการทำงานของอิสลามที่เน้นความซื่อสัตย์ในการทำงานและการเคารพในมติของผู้นำและที่ประชุม

ประเด็นหนึ่งที่สมควรหยิบยกมาวิเคราะห์ในหัวข้อนี้ก็คือ การพัฒนาวิธีการในการระดมทุนจากชะกาต เคาะตะเกาะฮ์ และวะกัฟ ซึ่งเป็นวิถีปฏิบัติในสังคมมุสลิมมาแต่เดิมแล้ว รวมทั้งเป็นแหล่งทุนหนึ่งที่ทำให้เกิดการไหลเวียนภายในในระบบเศรษฐกิจของมุสลิม ความเป็นโลกาภิวัตน์ที่เกิดขึ้น ทำให้มีการปรับเปลี่ยนจากวิถีปฏิบัติที่เรียบง่ายมาสู่การจัดระบบหรือสร้างความเป็นสถาบัน ซึ่ง IIROSA ได้พัฒนาหลักการข้างต้นขึ้นมาให้เป็นระบบหลักในการระดมทุนของ IIROSA จนสามารถเรียกได้ว่าเป็นองค์ประกอบหลักที่สำคัญที่สุดในการหล่อเลี้ยงการดำเนินงานขององค์กร

นอกจากระเบียบขององค์กรที่พัฒนาขึ้นมาจากความทันสมัยในโลกาภิวัตน์ที่เป็นปัจจัยต่อการดำเนินงานของ IIROSA แล้ว กติกาภายนอกที่ใช้อำนาจต่อ IIROSA เองก็มีความสำคัญเช่นเดียวกัน เช่น กฎหมายและระเบียบเกี่ยวกับการดำเนินงานขององค์กรเอกชนต่างประเทศที่ให้ความชอบธรรมในการดำเนินงานของ IIROSA ในประเทศนั้นๆ ไม่ว่าจะเป็บบอนอนุญาตการดำเนินงานและเอกสารบันทึกความเข้าใจ เป็นต้น

3.1.3. โครงสร้างพื้นฐานด้านสัญลักษณ์ เช่น ภาษาทางเทคนิคที่ใช้สื่อสารกันเฉพาะในแต่ละวงการ หรือ สูตรทางคณิตศาสตร์ที่เป็นภาษากลางที่ใช้ในวงการวิทยาศาสตร์ เป็นโครงสร้างพื้นฐานอีกประการหนึ่งที่เป็นปัจจัยต่อการพัฒนาของสถาบัน ซึ่งในส่วนของ IIROSA นั้น สัญลักษณ์ที่เป็นภาษาสำคัญในการทำงานด้านการบรรเทาทุกข์ก็คือ สัญลักษณ์แห่งจันทร์เสี้ยวแดง หรือที่บางคนเรียกว่า เลี้ยววงเดือนแดง ซึ่งมีความหมายในลักษณะเดียวกับสัญลักษณ์กาชาดที่ใช้กันทั่วโลกซึ่งมีที่มาจากไม้กางเขน ซึ่งสำหรับโลกมุสลิมแล้ว จันทร์เสี้ยวแดงเป็นที่เข้าใจกันดีว่าเป็นสัญลักษณ์แห่งการสาธารณสุขและการบรรเทาความทุกข์ร้อน และเป็นภาษากลางที่ใช้สื่อสารระหว่างผู้ช่วยเหลือกับผู้เดือดร้อน ซึ่งในตราประจำองค์กรของ IIROSA เองก็มีจันทร์เสี้ยวแดงอยู่ และได้ใช้ตราดังกล่าวนี้เป็นตัวกลางที่สื่อสารกับผู้ทุกข์ร้อนทั่วโลก ดังที่ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่า IIROSA มักจะประชาสัมพันธ์องค์กรโดยใช้ “เลื้อกกั” ที่มีตรา IIROSA ดังกล่าวเป็นสัญลักษณ์สื่อสารกับคนภายนอก ซึ่งภาพข้างล่างนี้เป็นหนึ่งในบรรดาหลายๆ ภาพ IIROSA พยายามเน้นนำเสนอในสื่อต่างๆ

ภาพที่ 4.6. เสื้ออก IIROSA

ที่มา: www.iirosa.org

นอกจากนี้ IIROSA ยังใช้สัญลักษณ์หมวดหมู่กิจกรรมประเภทต่างๆ ในการสื่อสารกับผู้บริจาคขององค์กร (ดูภาพประกอบในบทที่ 2 หัวข้อ 3.2.1. ภาพที่ 2.4.) ด้วย ส่วนอีกสัญลักษณ์หนึ่งที่น่าสนใจก็คือ การใช้ภาษาอาหรับเป็นภาษากลางในการสื่อสารระหว่างบุคลากร ทั้งในการพูดคุยประสานงานกัน การติดต่อทางจดหมาย และการจัดทำรายงานผลการดำเนินงาน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงนโยบายของความพยายามในการรักษาและฟื้นฟูอัตลักษณ์ของโลกมุสลิม เพราะแม้ว่าภาษาอาหรับไม่ใช่คุณสมบัติพื้นฐานของมุสลิม แต่ก็ยังเป็นภาษาที่ใช้ในอัลกุรอาน เป็นภาษาแห่งคลังความรู้อิสลาม และเป็นภาษาที่เป็นสัญลักษณ์แห่งความรุ่งเรืองของโลกมุสลิม

และนอกเหนือจากจะเป็นปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อการขยายบทบาทขององค์กรมุสลิมข้ามชาติในลักษณะข้างต้นแล้ว โครงสร้างพื้นฐานของโลกาภิวัตน์ทั้ง 3 ด้านยังส่งผลในลักษณะที่เป็นอุปสรรคจำกัดการดำเนินงานด้วย ซึ่งอุปสรรคที่เกิดขึ้นกับ IIROSA มาจาก 2 บริบทหลักคือ บริบทหลังเหตุการณ์ 9/11 และสถานการณ์ความไม่สงบในภาคใต้ของประเทศไทย ดังที่จะได้วิเคราะห์ต่อไปนี้

3.1.4. อุปสรรคเชิงกายภาพ ในที่นี้ได้แก่ ระบบการโอนเงินของธนาคารที่เชื่อมโยงกันระหว่างประเทศ ซึ่งนอกเหนือจากจะเป็นปัจจัยเอื้ออำนวยแล้ว ในทางกลับกันก็ส่งผลในลักษณะที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานของ IIROSA ด้วย ซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในบริบทหลังเหตุการณ์ 9/11 ที่ทางสำนักงานใหญ่ไม่สามารถโอนเงินผ่านทางธนาคารที่เคยส่งกันมาได้ ทั้งนี้รายละเอียดของปัญหานั้นเป็นเรื่องที่ผู้วิจัยไม่สามารถล่วงรู้ได้ เพราะดังที่กล่าวมาแล้วในบทที่ 3 ว่า แม้แต่ผู้บริหารของ IIROSA ในประเทศไทยเอง ก็ยังไม่ทราบสาเหตุและขั้นตอนของปัญหาที่แน่ชัดว่าติดขัดในขั้นตอนใด โดยทราบเพียงแค่ว่ามีปัญหาในการโอนเงิน และเกิดความล่าช้าเนื่องจากการตรวจสอบจากธนาคารของต่างชาติในซาอุดีอาระเบียในขั้นตอนหลังจากที่เงินถูกส่งจากสำนักงานนิติศาสตร์ ทางสำนักงานใหญ่จึงตัดสินใจระงับการโอนเงินไปยังบางประเทศที่มีปัญหาไว้ชั่วคราว แม้จะไม่ทราบ

รายละเอียดที่ชัดเจน แต่คำกล่าวอ้างข้างต้นก็ยืนยันถึงปัญหาของโครงสร้างพื้นฐานเชิงกายภาพใน ส่วนของระบบธนาคารระหว่างประเทศ นอกจากนี้ยังมีปัญหาการใช้โครงสร้างพื้นฐานในการ ตรวจสอบการทำงานโดยใช้วิธีการละเมิดสิทธิส่วนบุคคล เช่น การดักฟังทางโทรศัพท์ รวมทั้งการปิด หรือบล็อกเว็บไซต์ของ IIROSA เป็นต้น

ขณะเดียวกัน เทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งสร้างปัจจัยที่เอื้ออำนวยอย่างมหาศาลนั้น ในมิติที่เป็นอุปสรรคก็ส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพอย่างกว้างขวางเช่นเดียวกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาทในการ แพร่กระจายของความเข้าใจผิด ความหวาดระแวง ความกลัว ตลอดจนความคิดอคติที่มีต่อเครือข่าย ขององค์กรมุสลิมไปทั่วทุกภูมิภาคในโลก ดังเช่นที่เกิดกับการทำงานของ IIROSA ในภาคเหนือของ ประเทศไทย ที่มักถูกสื่อลงข่าวอย่างเสียหายและสร้างความหวาดระแวงให้ประชาชนและเจ้าหน้าที่รัฐ บางส่วนในพื้นที่

3.1.5. อุปสรรคเชิงกฎระเบียบ เป็นขั้นตอนหนึ่งที่ทำให้เกิดสิ่งที่กล่าวถึงในหัวข้อก่อน หน้านี้ ซึ่งในหัวข้อนี้ผู้วิจัยขอลำดับถึงกฎระเบียบ 3 ระดับ ที่มีความเชื่อมโยงกันและส่งผลให้เกิด อุปสรรคต่อการดำเนินงานขององค์กรมุสลิมข้ามชาติ ระดับแรกคือ นโยบายการต่อต้านการก่อการ ร้ายของสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นระเบียบแม่แบบที่ก่อให้เกิดกฎระเบียบและกติกากฎในอีกระดับหนึ่งเช่น กฎระเบียบที่ออกและผลักดันโดยสหรัฐอเมริกา ซึ่งประกอบด้วย คำสั่งฝ่ายบริหารลำดับที่ 13224 (Executive Order 13224) ที่ลงนามโดยประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา และให้อำนาจกับสหรัฐฯ ในการอายัด ทรัพย์สินของผู้ก่อการร้ายและผู้ให้การสนับสนุนผู้ก่อการร้าย, พระราชบัญญัติรักชาติอเมริกา (USA PATRIOT Act)^{*} ที่ช่วยเสริมสร้างประสิทธิภาพในการค้นหาข้อมูลทางการเงินของกลุ่มก่อการ ร้ายและพัฒนากลไกในการสกัดกั้นและทำลายระบบการเงินขององค์กรก่อการร้าย และมติของ สมัชชาความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ ลำดับที่ 1373 และ 1390 (UN Security Council Resolution 1373 and 1390) ที่มีผลบังคับให้ชาติสมาชิกเข้าร่วมในการป้องกันและทำลายระบบการเงินของกลุ่ม ก่อการร้าย เป็นต้น⁵¹ ซึ่งกฎระเบียบในระดับนี้ได้ส่งผลอย่างเข้มข้นและกว้างขวางต่อการปรับเปลี่ยน หรือคิดค้นกลไกและระเบียบในระดับที่ 3 ซึ่งเป็นระเบียบที่ใช้ปฏิบัติการในระดับท้องถิ่นในประเทศ ต่างๆ ทั่วโลก ซึ่งมีทั้งระเบียบที่สร้างกลไกใหม่ขึ้นมา หรือให้อำนาจกับกลไกที่มีอยู่เดิม เช่น คณะทำงานปฏิบัติการทางการเงิน (Financial Action Task Force – FATF) การจัดตั้งหน่วย

^{*} USA PATRIOT ย่อมาจาก The Uniting and Strengthening America by Providing Appropriate Tools Required to Intercept and Obstruct Terrorism ซึ่งหมายถึง การเสริมสร้างเอกภาพและความเป็นปึกแผ่นของอเมริกาด้วยการจัดหา เครื่องมือที่เหมาะสมในการระงับยับยั้งการก่อการร้าย

⁵¹ United States Treasury Department, “Contributions by the Department of the Treasury to the Financial War on Terrorism,” Fact Sheet, September 2002. pp. 3-11.

ข่าวกรองทางด้านการเงิน (Financial Intelligence Unit – FIU) ใน 69 ประเทศ และรวมตัวกันเป็น Egmont Group แล้วได้พัฒนามาตรการและโครงการต่างๆ ร่วมกัน นอกจากนี้ยังมีแผนปฏิบัติการปราบปรามการฟอกเงินและการเงินของกลุ่มก่อการร้าย (Action Plan on Anti-Money Laundering and the Combat against Financing of Terrorism – (AML/CFT) ที่ร่วมกันปฏิบัติโดยธนาคารโลก และกองทุนการเงินระหว่างประเทศ หรือ IMF⁵² ซึ่งส่งผลให้กติกาในการตรวจสอบการโอนเงินระหว่างประเทศที่ถูกปรับเปลี่ยนเพื่อควบคุมและระงับการเคลื่อนย้ายทุนที่มาจากองค์กรการกุศลมุสลิมและมีอำนาจในการระงับการโอนเงินหรืออายัดบัญชี เป็นต้น

กฎระเบียบต่างๆ ข้างต้นชี้ให้เห็นว่า โครงสร้างพื้นฐานของโลกาภิวัตน์ในมิติของระเบียบกฎหมายเป็นสิ่งที่ส่งผลต่อเนื่องอย่างสลับซับซ้อนและขยายผลครอบคลุมไปทั่วโลก เมื่อเป็นเช่นนี้แล้ว IIROSA ซึ่งเป็นตัวแสดงที่สำคัญตัวหนึ่งในสนามขององค์กรการกุศลมุสลิม จึงยากที่จะรอดพ้นจากการได้รับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากกฎระเบียบ ที่ถักทอเป็นโครงข่ายในนโยบายการต่อต้านการก่อการร้าย เพราะในโลกนี้และระเบียบข้างต้นไม่มีมาตรฐานที่ชัดเจนและถูกต้องในการแยกแยะว่าองค์กรใดมีส่วนสนับสนุนก่อการร้ายหรือไม่ ยิ่งไปกว่านั้น อำนาจทางกฎหมายที่มากับระเบียบต่างๆ ก็เป็นสิ่งที่องค์กรการกุศลมุสลิมยากที่จะหลีกเลี่ยงจากการถูกตรวจสอบ สกัดกั้น และระงับทางการเงิน ซึ่งแม้ IIROSA จะไม่ได้รับผลกระทบโดยตรงอย่างรุนแรงดังเช่นอีกหลายองค์กรในโลกมุสลิมที่ถูกขึ้นบัญชีดำว่าเป็นองค์กรที่สนับสนุนการก่อการร้าย แต่กิจกรรมของ IIROSA ที่ได้ดำเนินอยู่อย่างกว้างขวางทั่วโลกก็ย่อมจะมีช่องทางให้ถูกครหาหรือได้รับผลกระทบจากมาตรการต่างๆ ที่เกิดขึ้นเพื่อสกัดกั้นองค์กรก่อการร้าย ดังที่เกิดขึ้นกับ IIROSA ในประเทศไทย

3.1.6. อุปสรรคเชิงสัญลักษณ์ อุปสรรคประการสำคัญที่เป็นปัญหาต่อการทำงานของ IIROSA รวมทั้งองค์กรการกุศลมุสลิมทั่วโลกก็คือ การที่สหรัฐอเมริกาได้สร้างสมมติฐานว่าองค์กรหรือกองทุนการกุศลของมุสลิมเป็นแหล่งทุนสนับสนุนเครือข่ายการก่อการร้ายอัลกออิดะฮ์ รวมทั้งองค์กรก่อการร้ายสากลและท้องถิ่นที่เป็นมุสลิมทั่วโลก ซึ่งเท่ากับเป็นการสร้างสัญลักษณ์ตีตราองค์กรการกุศลมุสลิมว่าเป็นองค์กรที่สนับสนุนการก่อการร้าย และมีผลต่อทัศนคติของคนทั่วโลกในการมององค์กรมุสลิมในลักษณะดังกล่าว ยิ่งไปกว่านั้น ยังส่งผลให้หน่วยงานความมั่นคงของประเทศต่างๆ เกิดความเคลือบแคลงสงสัยและไม่ไว้วางใจต่อการดำเนินกิจกรรมขององค์กรมุสลิมข้ามชาติ ทำให้เกิดการเพ่งเล็งและกล่าวหาต่อองค์กรดังกล่าวว่าเกี่ยวข้องกับก่อการร้ายสากล จนมีบางองค์กรที่ต้องถูกปิดไปอย่างไม่เป็นธรรม ในขณะที่อีกหลายองค์กรทั่วโลกก็กิจกรรมหยุดชะงัก ดังเช่นที่เกิดขึ้นกับ IIROSA ในประเทศไทย นอกจากนี้ แม้กระทั่งเป็นเหตุการณ์ความไม่มั่นคงภายในประเทศ เช่นใน

⁵² Ibid., pp. 17-20.

ประเทศไทยที่มีปัญหาความไม่สงบในภาคใต้ ชุดความคิดในการมองปัญหาในลักษณะดังกล่าวได้ถูกนำมาใช้โดยหน่วยงานความมั่นคงของไทย และเป็นปัญหาต่อการดำเนินงานของ IIROSA ดังที่กล่าวถึงในบทที่ 3

3.2. การพัฒนาจากเครือข่ายของความสัมพันธ์ในโลกไปสู่ความเป็นสถาบันและลักษณะการใช้อำนาจ

ปัจจัยของโลกาภิวัตน์ในประเด็นนี้เกี่ยวข้องกับรูปแบบทางประวัติศาสตร์ของโลกาภิวัตน์ในมิติของการปรับเปลี่ยนรูปแบบความสัมพันธ์ในต่างๆ ที่เกิดขึ้นในโลก (เช่น ความสัมพันธ์ที่เกิดจากการทำการค้าร่วมกัน เป็นต้น) ไปสู่ความเป็นสถาบันหรือองค์กร ซึ่งในการมองพัฒนาการข้างต้นนี้ จำเป็นต้องรับรู้ถึงวิถีทางต่างๆ ที่เครือข่ายและความสัมพันธ์ในโลกได้เปลี่ยนไปเป็นระเบียบกฎเกณฑ์และฝังอยู่ในวิถีปฏิบัติ รวมทั้งการดำเนินงานขององค์กร สถาบัน หน่วยงาน หรือบริษัทในระดับและสาขาต่างๆ ของสังคม ตั้งแต่องค์กรทางวัฒนธรรมไปจนถึงองค์กรอาชญากรรม⁵³ และวิถีทางดังกล่าวในมุมมองของเฮลด์และคณะก็คือ สภาพของอำนาจและลักษณะของการใช้อำนาจในความสัมพันธ์ดังกล่าวจนกระทั่งปรับเปลี่ยนเป็นองค์กร อำนาจข้างต้นหมายถึงความสามารถขององค์กรในการที่จะเปลี่ยนแปลงหรือคงสภาพแวดล้อมเดิม และหมายรวมถึงทรัพยากรที่เป็นฐานของความสามารถรวมทั้งกำลังที่จะใช้และควบคุมอำนาจด้วย นอกจากนี้ลักษณะการใช้อำนาจยังเกี่ยวพันกับความสามารถในการควบคุมสมาชิกภายในองค์กรด้วย⁵⁴

เมื่อพิจารณาการก่อเกิดองค์กรของ IIROSA ดังที่อธิบายไว้ในตอนต้นของบทที่ 2 จึงทำให้เห็นการเปลี่ยนแปลงของ IIROSA ว่ามีโลกาภิวัตน์เอื้ออำนวยในมิติที่มีความสอดคล้องกับกรอบการมองที่ยกมาข้างต้นในลักษณะที่ IIROSA เกิดขึ้นจากความสัมพันธ์ของความเป็นพี่น้องของกลุ่มนักศึกษาจากตะวันออกกลางที่ไปศึกษาและเห็นแบบอย่างการทำงานในโลกตะวันตก แล้วเกิดความต้องการที่จะช่วยเหลือมุสลิมที่เดือดร้อนจากปัญหาความไม่มั่นคงของมนุษย์ที่เกิดขึ้นทั่วโลก ซึ่งแต่เดิมนั้น ความสัมพันธ์ของกลุ่มคนเหล่านี้ถูกยึดโยงร่วมกันด้วยอุดมการณ์อิสลามนิยมและการทำงานฟื้นฟูศาสนาร่วมกับนักศึกษาในประเทศซาอุดีอาระเบีย อำนาจที่ควบคุมความสัมพันธ์ดังกล่าวก็คือจิตสำนึกและความเข้มแข็งในความศรัทธา และในหมู่ผู้ที่มีความเข้าใจทางด้านศาสนาแนวทางนิยมอิสลามนั้น สิ่งที่โดดเด่นก็คือความพยายามในการนำหลักศาสนามาใช้ให้เกิดผลในทุกมิติของชีวิต ดังนั้นการให้อำนาจและการเชื้อฟุ้งภายในกลุ่มจึงเป็นไปตามหลักและกระบวนการวิธีของศาสนานั้นคือ

⁵³ David Held et al., "Rethinking Globalization," in *The Global Transformations Reader: an Introduction to the Globalization Debate*, 2nd ed., eds. David Held and Anthony McGrew (Cambridge: Polity Press, 2003), p. 71.

⁵⁴ Ibid., pp. 71-72.

ระบบซุรอ ซึ่งหมายถึง การปรึกษาหารือ และให้สิทธิขาดกับผู้นำในการตัดสินใจ ซึ่งมีข้อแตกต่างบางประการจากลักษณะที่เฮลด์และคณะได้กล่าวถึงในประเด็นของการต่อรองอำนาจในองค์กรระหว่างผู้ปกครองกับผู้อยู่ใต้ปกครอง⁵⁵

จากลักษณะและธรรมชาติของความสัมพันธ์ในกลุ่มนักฟื้นฟูสังคมด้วยแนวทางอิสลามข้างต้น ทำให้เห็นว่ารากฐานแห่งอำนาจและทรัพยากรของกลุ่มนั้นมีส่วนที่เกี่ยวข้องกับอิสลาม เพราะกลุ่มรากฐานนิยมอิสลามมีมุมมองว่ารากฐานแห่งความรุ่งเรืองทุกประการนั้นมีอิสลามเป็นคลังสำคัญ ดังนั้น เมื่อมีมติจากสันนิบาตโลกมุสลิมให้ก่อตั้ง IIROSA เราจึงเห็นได้ว่า ยังคงมีเป้าหมายการทำงานในการฟื้นฟูศาสนาอยู่ (แม้ว่าในธรรมนูญขององค์กรฯ จะไม่ได้ระบุถึงเป้าหมายดังกล่าวไว้อย่างชัดเจนก็ตาม โดยผู้วิจัยได้สังเกตจากรูปแบบกิจกรรมและกฎระเบียบบางประการที่สื่อถึงอุดมการณ์ดังกล่าว เช่น โครงการช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยากโดยให้ปัจจัยยังชีพเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ในขณะเดียวกัน ก็พัฒนาจิตใจโดยใช้แนวทางศาสนา เป็นต้น) และได้ใช้รากฐานจากอิสลามเป็นกรอบการปฏิบัติภารกิจ ดังที่ภารกิจช่วยเหลือที่มาจากหลักการแห่งความเป็นพี่น้องได้รับการเติมเต็มด้วยทุนที่มาจากหลักคำสอนของศาสนาเช่นเดียวกัน จึงเห็นได้ว่า อิสลามเป็นอำนาจหนึ่งที่ยังคงมีอิทธิพลแม้ในช่วงที่ได้ปรับเปลี่ยนไปเป็นสถาบันแล้วก็ตาม หรืออภิปรายในอีกลักษณะหนึ่งได้ว่า อิสลามเป็นอำนาจสำคัญที่ช่วยสร้างความเป็นสถาบันและค้ำจุนการดำเนินงานของ IIROSA ทั้งนี้เนื่องจากอำนาจของอิสลามได้ฝังอยู่ตั้งแต่ขั้นตอนการจัดตั้งองค์กร กล่าวคือ IIROSA เป็นข้อเสนอจากเวทีของผู้รู้ทางด้านศาสนา ซึ่งได้รับการยอมรับนับถือในซาอูดีอาระเบีย อีกทั้งมีกษัตริย์เป็นผู้อุปถัมภ์ ทำให้เป็นที่น่าเชื่อถือและได้รับการยอมรับจากประชาชนผู้บริจาคว่า ซึ่งการบริจาคว่านี้เองที่เป็นองค์ประกอบสำคัญและมีอำนาจต่อการกำหนดกิจกรรมของ IIROSA จากที่เห็นได้ว่า IIROSA มีรูปแบบการทำงานโดยให้ผู้บริจาคว่าเป็นหุ้นส่วนในการให้ความช่วยเหลือ⁵⁶ ให้ความสำคัญกับเจตนารมณ์ของผู้บริจาคว่า และให้อำนาจในการตัดสินใจส่วนหนึ่งแก่ผู้บริจาคว่า ดังที่ ดร. อัदनาน คอสิลบาชา เลขาธิการ IIROSA อธิบายว่า

“เราจัดสรรทรัพย์สินที่ได้รับบริจาคว่าโดยเป็นไปตามความปรารถนาของผู้บริจาคว่า ซึ่งการดำเนินงานในลักษณะนี้ถูกระบุอยู่ในกรอบนโยบายและกฎระเบียบของ IIROSA ถ้าหากสิ่งทีบริจาคว่าถูกระบุโดยผู้บริจาคว่าที่ต้องการให้จัดสรร

⁵⁵ Ibid., p. 72.

⁵⁶ “Interview IIROSA Secretary-General to ‘Al Hayat’ Newspaper, “IIROSA Does Not Have Anything to Do With Terrorism,” *IIROSA Bulletin* 1, 23 (29 April 2005): 6.

ภายในประเทศ เราก็จะจัดสรรตามนั้น แต่ถ้าหากระบุว่าต้องการบริจาคให้ผู้เดือดร้อนที่อยู่ต่างประเทศ เราก็จะต้องทำตามเจตนารมณ์ของเขาด้วยเช่นกัน”⁵⁷

ดังนั้น การวิเคราะห์ในประเด็นนี้จึงทำให้เห็นได้ว่า IIROSA ได้พัฒนาความเป็นสถาบันของตนในบริบทที่มีปัจจัยจากความทันสมัยของโลกาภิวัตน์ที่ขึ้นมาจากความสัมพันธ์แรกเริ่มในกลุ่มผู้รู้ศาสนาและนักฟื้นฟูสังคมที่นิยมแนวทางอิสลาม รวมทั้งพัฒนาความสัมพันธ์พื้นฐานของสังคมมุสลิมระหว่างผู้บริจาคกับผู้รับบริจาคขึ้นมาเป็นการทำงานในรูปแบบองค์กร ที่มีการบริหารงานทางด้านการประมาณอย่างเป็นระบบและสอดคล้องกับเงื่อนไขของความทันสมัยในยุคโลกาภิวัตน์

3.3. รูปแบบของการแบ่งชนชั้นในสังคมโลก

รูปแบบทางประวัติศาสตร์ของโลกาภิวัตน์ในมิตินี้เป็นสภาพที่กระบวนการโลกาภิวัตน์ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงสาธารณูปโภค ทรัพยากร ตลอดจนผลประโยชน์ที่เกิดจากเครือข่ายความสัมพันธ์ในโลกในด้านต่างๆ กล่าวคือ “มือใครยาวสาวได้สาวเอา” ซึ่งส่งผลกระทบต่อความแตกต่างในคุณภาพชีวิต เกิดชนชั้นทางสังคม มีการแบ่งแยกและเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติ ศาสนาและเพศ เป็นต้น โดยเลือกให้ประโยชน์เฉพาะพวกพ้องของตน

และเมื่อพิจารณารูปแบบทางประวัติศาสตร์ของโลกาภิวัตน์ในมิตินี้ก็ทำให้เห็นว่าการดำเนินงานขององค์กรมุสลิมข้ามชาติในการช่วยเหลือทางด้านมนุษยธรรม หรือที่วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เรียกว่า เป็นการสร้างความมั่นคงของมนุษย์นั้น เกิดขึ้นมาเนื่องจากผลพวงของสภาพโลกในแบบดังกล่าว ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในช่วงต้นของบทที่ 1 นอกจากนี้ ยังเห็นได้ว่า มุสลิมที่ได้รับความช่วยเหลือส่วนใหญ่มักอยู่ในประเทศมุสลิมที่ยากจนในแถบเอเชียและแอฟริกา ที่ถูกเรียกว่า ประเทศโลกที่ 3 ซึ่งประชาชนในประเทศเหล่านี้ขาดโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากร สาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานที่เพียงพอ การศึกษา และเทคโนโลยีในด้านต่างๆ ของโลกาภิวัตน์ ช่องว่างทางคุณภาพชีวิตของประเทศเหล่านี้กับประเทศที่พัฒนาแล้วจึงยิ่งห่างกันมากขึ้น ดังนั้นการนำความช่วยเหลือจากประเทศร่ำรวยมาแบ่งปัน จึงเป็นการลดช่องว่างดังกล่าว

นอกเหนือจากมุสลิมในประเทศโลกที่ 3 ข้างต้นแล้ว อีกส่วนหนึ่งที่ทำให้เห็นภาพของการแบ่งพรรคแบ่งพวกทางสังคมและส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำกันก็คือ ประเทศที่มีมุสลิมเป็นชนกลุ่มน้อย ซึ่งไม่ใช่ว่าทุกประเทศจะมีการเลือกปฏิบัติต่อคนมุสลิมไปเสียทั้งหมด ยังมีหลายประเทศที่ให้โอกาสที่เท่าเทียมกัน หรือที่ยิ่งไปกว่านั้นอาจจะมีพยายามและนโยบายให้สิทธิพิเศษบางประการแก่ชนกลุ่มน้อยที่มีอัตลักษณ์เฉพาะกลุ่มที่แตกต่างกันเสียด้วยซ้ำ ดังเช่นในประเทศไทย เป็นต้น แต่ถึง

⁵⁷ Adnan Khalil Basha, “Why Should We Stop Donate to Charity?,” *IIROSA Bulletin* 1, 20 (August 2003): 3.

กระนั้น ความไม่เข้าใจของชนกลุ่มใหญ่ในอัตลักษณ์ของชนมุสลิมกลุ่มน้อยก็ยังคงเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดปัญหาการพัฒนาไม่ตรงจุดและเกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในประเทศ ดังนั้น สภาพความเหลื่อมล้ำข้างต้น จึงเป็นปัจจัยให้องค์กรมุสลิมข้ามชาติรวมทั้ง IIROSA เข้ามาลดช่องว่างของคุณภาพชีวิตในท้องถิ่นนั้น ซึ่งในอีกมิติหนึ่งก็คือเป็นการลดความเหลื่อมล้ำที่เกิดขึ้นในอุมมะฮ์ด้วย

จากบทบาทข้างต้น การช่วยเหลือของ IIROSA ที่ในภาคปฏิบัติเน้นเฉพาะคนมุสลิมจึงอาจถูกมองได้ว่า เป็นปัจจัยที่สร้างให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางสังคมในอีกระดับหนึ่ง เพราะช่วยโดยเน้นเฉพาะกลุ่มเดียวกัน แต่เมื่อมองนโยบายของ IIROSA แล้ว ก็พบว่า ไม่ได้ปิดกั้นการช่วยเหลือคนต่างศาสนาที่เดือดร้อนในสถานการณ์หรือบริบทเดียวกัน เมื่อเป็นเช่นนี้ การพิจารณาบริบทจึงเป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจากเมื่อได้พิจารณาในบริบทแล้ว ก็พบว่า บริบทที่ IIROSA เข้าไปให้ความช่วยเหลือนั้นแทบทั้งหมดล้วนเป็นบริบทที่คุณภาพชีวิตของคนมุสลิมสมควรที่จะได้รับการเติมเต็มเป็นลำดับแรกและอย่างเร่งด่วน ส่วนในกรณีที่มีคนต่างศาสนาเดือดร้อนในสถานการณ์เดียวกันนั้น พบว่า IIROSA ก็ให้ความช่วยเหลือเช่นเดียวกัน เช่น ในกรณีที่ประสบกับภัยพิบัติ เป็นต้น ดังนั้นการดำเนินงานของ IIROSA จึงถือเป็นการช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางด้านคุณภาพชีวิตในลักษณะที่สามารถสรุปได้ว่า “เมื่อเกิดช่องว่างทางสังคมกับกลุ่มหนึ่งกลุ่มใดแล้ว หากรัฐไม่สามารถที่จะจัดการดูแลได้อย่างทั่วถึงคนในกลุ่มนั้นก็ต้องช่วยเหลือกันเองภายในกลุ่มไปก่อนตามกำลังความสามารถที่มีอยู่”

3.4. ลักษณะที่โดดเด่นของปฏิสัมพันธ์ในโลก

ในประวัติศาสตร์ที่ผ่านมาหลายยุคสมัย ปฏิสัมพันธ์ภายในสังคมโลกในแต่ละยุคมีรูปแบบที่แตกต่างกันอย่างหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบของความร่วมมือ ความขัดแย้ง การแข่งขัน การช่วยเหลือ การใช้อำนาจในเชิงข่มขู่ และการใช้อำนาจในเชิงจักรวรรดิ เป็นต้น ซึ่งปฏิสัมพันธ์เหล่านี้ต่างเป็นรูปแบบทางประวัติศาสตร์ของโลกาภิวัตน์ทั้งสิ้น โดยในแต่ละยุคอาจจะมีการเปลี่ยนแปลงในเครื่องมือของการใช้อำนาจ เช่น ในยุคอดีตกำลังทหารคืออำนาจเดียวที่ผูกขาด แต่ในปัจจุบันอำนาจในการใช้ต่อรองในการมีปฏิสัมพันธ์ในสังคมโลกเริ่มมีเศรษฐกิจเป็นอำนาจในอีกทางหนึ่ง⁵⁸

เมื่อนำกรอบแนวคิดในมิตินี้มาพิจารณาการดำเนินกิจกรรมของ IIROSA แล้ว ก็พบว่า นอกเหนือจากปฏิสัมพันธ์ในรูปแบบของความร่วมมือที่ IIROSA ได้สร้างความร่วมมือกับองค์กรภาคีด้านการบรรเทาทุกข์ต่างๆ ทั่วโลกแล้ว ประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจและเป็นความท้าทายในการมองและใน

⁵⁸ David Held et al., “Rethinking Globalization,” p. 72.

การนำมาวิเคราะห์ว่าเป็นหนึ่งในปัจจัยต่อการดำเนินงานของ IIROSA ก็คือ ปฏิสัมพันธ์ในรูปแบบของการแข่งขันในกิจกรรมการให้ความช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ขององค์กรการกุศล ระหว่างองค์กรบรรเทาทุกข์ของโลกตะวันตกกับองค์กรของโลกมุสลิม หรือกล่าวอีกนัยยะหนึ่งคือ ระหว่างองค์กรมิชชันนารีของศาสนาคริสต์กับองค์กรฟื้นฟูและเผยแผ่ของศาสนาอิสลาม

ซึ่งในประเด็นนี้ अबดุลเราะฮ์มาน ฮอนดัวร์ (Abdel-Rahman Ghandour) ที่ปรึกษาทางด้านการเมืองของผู้แทนพิเศษแห่งสหประชาชาติประจำภาคพื้นเกรทเลคส์ (Great Lakes Region) ในแอฟริกา ซึ่งเคยปฏิบัติงานในองค์การกาชาดสากลและองค์การแพทย์ไร้พรมแดนประจำภูมิภาคตะวันออกกลาง ได้เขียนบทความเกี่ยวกับเรื่องการแข่งขันและความร่วมมือระหว่างองค์กรให้ความช่วยเหลือทางด้านมนุษยธรรมของอิสลามและคริสต์⁵⁹ โดยกล่าวถึงการดำรงอยู่ของปัญหาความขัดแย้งและการแข่งขันระหว่างองค์กรของทั้งสองศาสนาในประเทศต่างๆ ในเอเชีย ยุโรป และแอฟริกา เช่น ซูดาน ซาอุดีอาระเบีย เคนยา ยูกันดา โซมาเลีย บอสเนีย โคโซโว ปาเลสไตน์ อัฟกานิสถาน ฟิลิปปินส์ ไทย และกัมพูชา เป็นต้น และเสนอแนะแนวทางการสร้างความร่วมมือระหว่างทั้ง 2 ฝ่ายว่าจะต้องติดต่อประสานงานกันในระดับพื้นที่ภาคสนาม⁶⁰ โดยได้ยกตัวอย่างเวทีความร่วมมือที่เกิดขึ้นในกรุงไนโรบี ประเทศเคนยา ระหว่างองค์กรที่เข้าไปให้ความช่วยเหลือในประเทศโซมาเลีย ซึ่งมีตัวแทนของ IIROSA เข้าร่วมด้วย

โดยที่ในประเด็นเกี่ยวกับความขัดแย้งนั้น ฮอนดัวร์ได้เน้นถึงการแข่งขันที่เกิดขึ้นระหว่างองค์กรด้านมนุษยธรรมของศาสนาคริสต์และอิสลามที่ต่างมีวัตถุประสงค์ในการฟื้นฟูและเผยแผ่ศาสนา เช่น องค์กรที่มีฐานคิดจากกลุ่มที่มีอุดมการณ์รากฐานนิยมโปรเตสแตนต์ หรือกลุ่มที่เน้นการศึกษาและเผยแผ่คำสั่งสอนของพระเยซูในเชิงอนุรักษนิยม (evangelicalism) กับกลุ่มที่ยึดมั่นในแนวทางอิสลามนิยม เป็นต้น โดยแยกแยะองค์กรที่มีแนวทางนิยมทางโลกของทั้ง 2 ศาสนา ออกจากวงจรรวมความขัดแย้งดังกล่าว สิ่งที่เป็นตัวชี้วัดถึงแนวคิดในการทำงานของทั้งสองฝ่ายนั้นเห็นได้ไม่ยาก นั่นคือ มีการใช้คำภีร์ของแต่ละศาสนาเป็นแนวทางในการดำเนินงานควบคู่กับการให้ความช่วยเหลือในด้านมนุษยธรรม เช่น องค์กรคริสต์ที่เข้าไปในชุมชนมุสลิมแล้วแจกคำภีร์ไบเบิลและเอกสารเกี่ยวกับชีวประวัติของพระเยซู หรือนำเด็กมุสลิมไปร้องเพลงเกี่ยวกับศาสนาคริสต์ ดังที่เกิดในช่วงของการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยสึนามิในภาคใต้ตอนบนของประเทศไทย และในอาเจาะห์ของอินโดนีเซีย ส่วนองค์กรมุสลิมก็เน้นการช่วยเหลือบรรเทาทุกข์โดยใช้แนวทางศาสนาในการพัฒนา

⁵⁹ Abdel-Rahman Ghandour, "Humanitarianism, Islam and the West: Contest or Cooperation?,"

Humanitarian Exchange. 25 (December 2003): 14-17.

⁶⁰ *Ibid.*, p. 17.

จิตใจและเผยแพร่คำสอนของศาสนา เป็นต้น จึงกล่าวได้ว่าปัญหาความขัดแย้งข้างต้นจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อมีการรุกรานพื้นที่ของสมาชิกแห่งศาสนา หรือมีการแข่งขันแย่งชิงลูกค้าในพื้นที่ทางศาสนา ที่ยังไม่มีฝ่ายใดจับจอง เช่น ชนเผ่าต่างๆ ที่บูชาผีในแอฟริกา หรือชาวเขาในประเทศไทย ดังที่ปรากฏจากตัวอย่างต่อไปนี้

กิจกรรมของ IIROSA ในประเทศไทยที่มีภาพสะท้อนให้เห็นถึงการแข่งขันดังกล่าวก็คือ สิ่งที่มีการพูดถึงโดยบุคลากรของ IIROSA เกือบทุกระดับที่ผู้วิจัยได้พูดคุย เช่น ที่จังหวัดเชียงราย บุคลากรของ IIROSA ตั้งข้อสังเกตว่า ก่อนที่จะไปตั้งศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตชาวไทยภูเขาที่บ้านเวียงหมอก อำเภอเชียงของนั้น ในหมู่บ้านเคยมีโบสถ์ขององค์การศาสนาคริสต์เข้ามาดำเนินการและปิดกิจการไปแล้ว แต่หลังจากที่ IIROSA เข้าไปดำเนินการกิจกรรมได้ไม่นาน โบสถ์ดังกล่าวก็กลับมาใช้ชีวิตชีวอีกครั้ง และพัฒนายิ่งกว่าเดิม⁶¹ นอกจากนี้ ยังรวมถึงเหตุการณ์ที่ประชาสงเคราะห์จังหวัดเชียงรายได้เดินทางไปที่บ้านปางสา อำเภอแม่จัน ซึ่งเป็นอีกพื้นที่ที่มีการดำเนินการช่วยเหลือชาวเขาโดยองค์กรมุสลิม โดยได้นำเด็กกลับไปและแจ้งว่าจะเป็นผู้ดูแลแทน ทั้งๆ ที่ยังมีเด็กชาวไทยภูเขาอีกหลายแห่งที่สมควรได้รับการดูแล และยังไม่มีใครช่วยเหลือ

เหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นนั้น ในมุมมองของบุคลากรของ IIROSA ส่วนใหญ่จะมุ่งเน้นการวิเคราะห์ประเด็นนี้ในลักษณะที่เชื่อมโยงกับเหตุการณ์ 9/11 และมีความเชื่อเช่นเดียวกับมุสลิมอีกหลายคนในโลกว่า นโยบายการต่อต้านการก่อการร้ายของสหรัฐอเมริกาเป็นนโยบายของโลกตะวันตกที่มีวาระซ่อนเร้นในการสกัดกั้นการทำงานของกลุ่มนิยมแนวทางอิสลามทุกกลุ่มทั่วโลก หรือที่มีคำกล่าวแบบสั้นๆ ว่า “เป็นเครื่องมือในการสกัดกั้นการเติบโตของอิสลาม” ซึ่งแนวความคิดในลักษณะนี้ได้รับการต่อยอดจาก เกรแฮม อี ฟูลเลอร์ (Graham E. Fuller) นักวิชาการที่ศึกษาเกี่ยวกับกลุ่มนิยมแนวทางอิสลามและแนวคิดอิสลามทางการเมือง ที่มีความเห็นว่าการที่กลุ่มนิยมแนวทางอิสลามมีบทบาททางสังคมมากขึ้นในด้านต่างๆ ทำให้รัฐบาลของหลายประเทศพยายามสกัดกั้นการขยายบทบาทดังกล่าว ซึ่งในด้านหนึ่งที่กลุ่มนิยมแนวทางอิสลามประสบความสำเร็จในการดำเนินกิจกรรมขององค์กรการกุศลและองค์กรเอกชนอื่นๆ โดยมีเป้าหมายเพื่อช่วยเหลือในการเรียกร้องสิทธิและพัฒนาคุณภาพชีวิตของมุสลิมพร้อมๆ กับการสร้างความเข้มแข็งในด้านความศรัทธานั้น รัฐบาลในหลายประเทศ แม้กระทั่งรัฐบาลของประเทศมุสลิมก็ตาม ได้พยายามหาหนทางบั่นทอนแหล่งทุนขององค์กรต่างๆ และบริบทหนึ่งที่ถูกนำมาใช้ก็คือ นโยบายการต่อต้านการก่อการร้ายของสหรัฐอเมริกา ที่องค์กรการกุศลมุสลิมจำนวนมากถูกป้ายสีให้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการก่อการร้าย จน

⁶¹ สัมภาษณ์ อิสมาอิล เต๊ะมาหมัด, นักเผยแพร่ประจำ IIROSA และผู้จัดการศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตชาวไทยภูเขาภาคเหนือ จังหวัดเชียงราย, 18 ธันวาคม 2549.

เป็นเหตุให้ต้องถูกระงับการสนับสนุนทางด้านงบประมาณ⁶² ดังที่เห็นได้ว่าสหรัฐอเมริกามีมาตรการสกัดกั้นและปราบปรามกลุ่มก่อการร้ายแบบเหมารวมเอาองค์การการกุศลมุสลิมจำนวนมากเข้าไปอยู่ในบัญชีรายชื่อองค์กรให้ทุนแก่กลุ่มก่อการร้าย จึงไม่ใช่เรื่องแปลกที่จะมีมุสลิมจำนวนมากที่มีมุมมองว่าสิ่งที่เกิดขึ้นกับองค์การการกุศลมุสลิมในปัจจุบันเป็นผลที่เกิดขึ้นจากแผนการของโลกตะวันตกในเชิงสมรู้ร่วมคิด (conspiracy) ที่จะสกัดกั้นการขยายตัวของอิสลาม

นอกเหนือจากการแข่งขันในการเมืองขององค์กรสงเคราะห์แล้ว รูปแบบความสัมพันธ์ในโลกที่โดดเด่นอีกประการหนึ่งที่กลายเป็นอุปสรรคในการดำเนินงานขององค์กรมุสลิมข้ามชาติและ IIROSA ก็คือ ความร่วมมือระหว่างประเทศในการต่อต้านการก่อการร้าย ไม่ว่าจะเป็นความร่วมมือระหว่างรัฐในระดับทวิภาคีโดยสหรัฐอเมริกากับประเทศต่างๆ ทั้งในลักษณะที่ร่วมมือกันด้วยความสมัครใจและในลักษณะแกมบังคับ โดยใช้พลังอำนาจทางเศรษฐกิจ การทหาร และการทูตเป็นเครื่องมือในการจูงใจหรือบังคับ หลังจากทีประธานาธิบดีจอร์จ ดับเบิลยู บุช (George W. Bush) ได้ประกาศเจตนารมณ์แห่งหลักการที่ต้องเลือกข้างว่า “ถ้าคุณไม่อยู่กับเรา ก็เท่ากับต่อต้านเรา” (“If you are not with us, you are against us.”) และยังมีความร่วมมือในระดับพหุภาคีที่ผลักดันโดยสหรัฐอเมริกา ไม่ว่าจะเป็นในเวที ARF, ASEAN หรือแม้กระทั่ง APEC ที่เป็นความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจ เป็นต้น⁶³ ซึ่งมาตรการย่อยที่เกิดขึ้นจากความร่วมมือนี้นี้ได้ส่งผลกระทบต่อแบบเหมารวมต่อองค์การการกุศลมุสลิมทั้งหมดทั่วโลก

ปัจจัยต่างๆ ทั้งหมดข้างต้นในหัวข้อโลกาภิวัตน์กับเงื่อนไขต่อองค์กรมุสลิมข้ามชาตินี้ นอกเหนือจากจะเป็นเงื่อนไขต่อการดำเนินงานของ IIROSA แล้ว ยังชี้ให้เห็นถึงปัจจัยและพัฒนาการของความเป็นโลกาภิวัตน์ภายในองค์กรด้วย ซึ่งเป็นภาพย่อยหนึ่งของรูปแบบทางประวัติศาสตร์ของโลกาภิวัตน์ทั้งหมดตามกรอบแนวคิดของเฮลด์และคณะ อีกทั้งเป็นการยืนยันแนวความคิดของผู้วิจัยที่ว่า องค์การมุสลิมข้ามชาติและโลกาภิวัตน์นั้นต่างเป็นเงื่อนไขที่เอื้ออำนวยระหว่างกันในการขยายตัวครอบคลุมไปยังพื้นที่ต่างๆ ในโลก และในทำนองเดียวกันก็เป็นการยืนยันในสมมติฐานของการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ว่า องค์การมุสลิมข้ามชาติมีโลกาภิวัตน์เป็นเงื่อนไขสำคัญต่อการดำเนินงานขององค์กร

⁶² Graham E. Fuller, *The Future of Political Islam*, (Hampshire: Palgrave Macmillan, 2003), pp. 28-29.

⁶³ ชัยโชค จุลศิริวงศ์, *การก่อการร้ายในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้*, (กรุงเทพฯ: สแควร์ ปริ้นท์ 93, 2551), หน้า 43-47.

4. สรุปท้ายบท: อภิปรายสมมติฐานว่าด้วยโลกาภิวัตน์กับเงื่อนไขต่อการดำเนินงานขององค์กรมุสลิมข้ามชาติ

การที่องค์กรมุสลิมข้ามชาติเป็นองค์กรที่ดำเนินการให้ความช่วยเหลือบรรเทาทุกข์โดยใช้วิถีแห่งศาสนาเป็นแนวทางนั้น ทำให้ภารกิจขององค์กรมุสลิมข้ามชาติถูกอธิบายในแง่ของการฟื้นฟูศาสนา ซึ่งเป็นมิติที่ผู้วิจัยได้สังเกตเห็นและมีข้อสรุปในลักษณะดังกล่าวเช่นเดียวกัน กล่าวคือ เป็นองค์กรที่ดำเนินภารกิจหลักด้านการให้ความช่วยเหลือและบรรเทาทุกข์ให้แก่ผู้เดือดร้อนและด้อยโอกาส โดยมีเป้าหมายเพื่อฟื้นฟูคุณภาพชีวิตควบคู่กับวิถีการดำเนินชีวิตแห่งอิสลาม เมื่อเป็นเช่นนี้จึงจัดว่าเป็นหนึ่งในกลุ่มที่นิยมแนวทางอิสลามหรือที่นักวิชาการบางคนเรียกว่า กลุ่มรากฐานนิยมใหม่ (neofundamentalist) ซึ่งมีอุดมการณ์ในการสร้างความเข้มแข็งให้อูมมะฮ์และนำวิถีทางแห่งอิสลามมาเป็นกรอบแนวทางในการดำเนินชีวิตของมุสลิม และในการที่จะบรรลุเป้าหมายข้างต้น การดำเนินงานขององค์กรมุสลิมข้ามชาติ มีความเกี่ยวพันกับเงื่อนไขต่างๆ ของโลกาภิวัตน์ทั้งในลักษณะที่เป็นแรงเกื้อหนุนและเป็นอุปสรรค

ในด้านที่เกื้อหนุนนั้น โลกาภิวัตน์ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในบริบทของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ด้วยการเป็นเงื่อนไขให้มีมิติด้านพื้นที่และเวลาในโลกหดแคบลง เพราะเส้นเขตแดนของรัฐที่เคยเป็นอุปสรรคในการติดต่อกัน ถูกลดความสำคัญด้วยเทคโนโลยี ทำให้คนที่อยู่ต่างถิ่นต่างสัญชาติสามารถติดต่อสื่อสารกันได้อย่างรวดเร็วและเสรียิ่งขึ้น ส่งผลให้สายสัมพันธ์ในความเป็นมุสลิมเข้มแข็งขึ้น ซึ่งนอกเหนือจากจะเป็นผลของปัจจัยภายนอกที่มาจากโลกาภิวัตน์แล้ว ยังเป็นผลมาจากกระแสฟื้นฟูอิสลามอันเป็นปัจจัยภายในของโลกมุสลิมเองด้วย การฟื้นตัวของอูมมะฮ์จึงเป็นบริบทสำคัญที่เอื้ออำนวยต่อการดำเนินงานขององค์กรมุสลิมข้ามชาติซึ่งเป็นตัวแสดงที่มีลักษณะข้ามชาติในบริบทความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ นอกจากนี้ ปัจจัยภายในข้างต้นยังกลายเป็นพลวัตสำคัญที่นำไปสู่การฟื้นตัวของอัตลักษณ์มุสลิมให้กลับไปสู่อัตลักษณ์อิสลามดั้งเดิมอันบริสุทธิ์มากยิ่งขึ้น อันเป็นเป้าหมายที่องค์กรได้เรียกร้องรวมทั้งใช้เป็นป้อมปราการในการต่อสู้กับวัฒนธรรมด้านลบที่ไหลบ่ามากับกระแสโลกาภิวัตน์ อย่างไรก็ตาม องค์กรมุสลิมข้ามชาติจะไม่สามารถบรรลุซึ่งเป้าหมายในการบรรเทาทุกข์ได้ในระดับที่เป็นอยู่หากไม่มีโลกาภิวัตน์เป็นเครื่องมือและเงื่อนไขที่พัฒนาการดำเนินงานในรูปแบบองค์กรทันสมัยที่มีกฎระเบียบ การบริหารงาน และวิธีการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาเครื่องมือการติดต่อสื่อสาร การขนส่ง การระดมทุน เทคนิควิธีการดำเนินงานและประเมินผลงาน ตลอดจนการสร้างความร่วมมือในด้านต่างๆ เป็นต้น

ส่วนในด้านที่เป็นอุปสรรคนั้น แม้เราจะเห็นว่า ความเป็นอูมมะฮ์ได้เข้มแข็งขึ้น รวมทั้งมุสลิมได้กลับไปยึดมั่นในอัตลักษณ์แห่งอิสลามมากขึ้นกว่าในอดีต แต่หากพิจารณาในภาพรวมของโลกมุสลิมแล้วก็พบว่า ในกระแสการไหลบ่าของโลกาภิวัตน์นั้น อัตลักษณ์ของมุสลิมในส่วนของสูญเสียดังกล่าวถูกกัดกร่อนมีมากกว่าส่วนที่สามารถกลับไปสู่อิสลามหลายเท่า ทั้งนี้โดยผ่านกระบวนการหลอมรวม

และผสมผสานของโลกาภิวัตน์ ซึ่งเป็นปัญหาท้าทายและสวนทางกับสิ่งที่องค์กรมุสลิมข้ามชาติกำลังเรียกร้อง นอกจากนี้ กระบวนการในโลกาภิวัตน์ยังทำให้อัตลักษณ์เผชิญหน้ากันอย่างรุนแรงมากขึ้นกว่าในอดีต เป็นการปะทะระหว่างอัตลักษณ์ที่แตกต่างกันภายในศาสนา เช่น ปัญหาระหว่างสายใหม่-สายเก่า ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานขององค์กรมุสลิมข้ามชาติในหลายพื้นที่ด้วย ส่วนในมิติของโครงสร้างพื้นฐานที่สร้างปัจจัยเอื้ออำนวยอย่างมหาศาลแก่องค์กรมุสลิมข้ามชาตินั้น ในทางกลับกันก็ได้สร้างอุปสรรคในระดับที่เข้มข้นไม่แพ้กัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของโลกหลังเหตุการณ์ 9/11 ที่นโยบายการต่อต้านการก่อการร้ายได้ตั้งข้อสันนิษฐานว่า องค์กรมุสลิมการกุศลของมุสลิมเป็นแหล่งทุนสำคัญของกลุ่มก่อการร้าย และได้ใช้โครงสร้างพื้นฐานของโลกาภิวัตน์ในการสกัดกั้นระบบการเงินดังกล่าว ซึ่งไม่ได้ส่งผลกระทบเฉพาะองค์กรการก่อการร้ายเท่านั้น หากเกิดผลครอบคลุมไปถึงองค์กรมุสลิมข้ามชาติที่ไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องด้วยอีกเป็นจำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็นการกลไกความร่วมมือระดับพหุภาคีและทวิภาคีในด้านการตรวจสอบและทำลายระบบการเงินของเครือข่ายองค์กรมุสลิม การใช้ระบบธนาคารในการตรวจสอบและระงับการโอนเงิน การใช้เทคโนโลยีในการตรวจสอบและสกัดกั้นการทำงาน การดักฟังทางโทรศัพท์ การเฝ้าติดตามบุคคลากรขององค์กร การบล็อกเว็บไซต์ นอกจากนี้ยังรวมถึงการแพร่กระจายของความหวาดระแวงต่อเครือข่ายมุสลิมซึ่งส่งผลกระทบหลายระดับต่อการทำงานขององค์กรมุสลิมข้ามชาติทั้งหมด เป็นต้น

และเมื่อพิจารณาถึงองค์ความรู้ที่ได้ศึกษาในวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ก็พบว่า ปัจจัยและบริบทเหล่านี้มักถูกศึกษาในเชิงทฤษฎีและตัวอย่างเหตุการณ์ในภาพรวม หรือศึกษาจากมุมมองที่มีรัฐเป็นศูนย์กลาง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องผลกระทบของโลกาภิวัตน์ที่มีต่ออำนาจของรัฐ หรือในเรื่องนโยบายของรัฐเรื่องการต่อต้านการก่อการร้าย แต่เรามักจะไม่ค่อยทราบถึงผลกระทบของโครงสร้างต่างๆ ในระบบโลกหรือการตัดสินใจของรัฐ ที่มีต่อตัวแสดงต่างๆ ในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ดังนั้น สิ่งที่เกิดขึ้นกับองค์กรมุสลิมข้ามชาติจะเป็นหนึ่งในพื้นฐานความรู้ที่จะทำให้เข้าใจสถานการณ์ของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศได้ชัดเจนและลึกซึ้งขึ้นในอีกระดับหนึ่ง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

จากเนื้อหาทั้งหมดใน 4 บทที่ผ่านมา ผู้วิจัยได้อธิบายและวิเคราะห์ประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างละเอียดและครบถ้วนตามวัตถุประสงค์และสมมติฐานที่ได้ตั้งไว้ในบทที่ 1 ไม่ว่าจะเป็นการดำเนินงานเป็นเครือข่ายข้ามพรมแดนขององค์กรมุสลิมข้ามชาติในบทที่ 2 บทบาทขององค์กรมุสลิมข้ามชาติที่สอดคล้องกับความมั่นคงของมนุษย์ในบทที่ 3 และการพิสูจน์สมมติฐานว่าโลกาภิวัตน์เป็นเงื่อนไขสำคัญต่อการดำเนินงานขององค์กรมุสลิมข้ามชาติในบทที่ 4 ดังนั้นในบทสุดท้ายนี้จึงเป็นความพยายามในการสรุปประเด็นต่างๆ ที่ได้ศึกษามา เพื่อให้เห็นผลการศึกษาในภาพรวม รวมถึงเห็นประเด็นที่น่าสนใจและมีความสำคัญ รวมทั้งจะนำเสนอข้อค้นพบที่ได้รับจากการศึกษาพร้อมกับให้ข้อเสนอแนะของงานวิจัยต่อฝ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ดังที่จะได้นำเสนอต่อไป

1. บทสรุป: องค์กรมุสลิมข้ามชาติกับความมั่นคงของมนุษย์ในยุคโลกาภิวัตน์

การศึกษาวิจัยเรื่ององค์กรมุสลิมข้ามชาติกับความมั่นคงของมนุษย์ประกอบด้วยประเด็นที่เกี่ยวข้องต่างๆ อย่างหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นประเด็นทางด้านหลักการศาสนาที่เกี่ยวข้องกับองค์กร เช่น ภาวะสภาพในอิสลาม ประชาคมมุสลิมข้ามชาติ ระบบการบริจาคในอิสลาม และความมั่นคงของมนุษย์ในอิสลาม ประเด็นทางด้านศาสนาที่เกี่ยวข้องกับการเมือง เช่น แนวทางอิสลามนิยม แนวทางรากฐานนิยมใหม่ กระแสการปรับเปลี่ยนสู่อิสลาม และขบวนการฟื้นฟูอิสลาม รวมทั้งประเด็นเกี่ยวกับโลกาภิวัตน์และความสัมพันธ์ข้ามชาติ เช่น โลกาภิวัตน์อิสลาม ความสัมพันธ์ข้ามชาติในโลกมุสลิม อัตลักษณ์ข้ามถิ่น และผลกระทบของเหตุการณ์ 9/11 เป็นต้น ซึ่งประเด็นต่างๆ เหล่านี้สามารถเชื่อมต่อกันผ่านการสรุปและวิเคราะห์ใน 5 ประเด็นต่อไปนี้

1.1. ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกับองค์กรมุสลิมข้ามชาติและความมั่นคงของมนุษย์ในบริบทโลกาภิวัตน์

ในบทที่ 1 ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดพหุนิยมมาเป็นกรอบแนวคิดใหญ่ในการศึกษาเพื่อเปิดพื้นที่ในการอธิบายปรากฏการณ์ทางความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ที่มีรายละเอียดของตัวแปรต่างๆ เกินกว่าที่กรอบแนวคิดกระแสหลักซึ่งใช้รัฐเป็นศูนย์กลางในการศึกษาจะสามารถอธิบายได้อย่างครอบคลุม อันถือเป็นการปลดองค์ความรู้ของศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศให้หลุดจากการยึดติดเพียงแค่การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง “ประเทศ” หรือ “รัฐ” หากแต่เป็นการศึกษา “การเมืองโลก” ทั้งหมดที่ให้ความสำคัญกับตัวแสดงในทุกระดับ ดังที่เห็นได้ว่า สำนักคิดสังคมนิยมเน้นศึกษาการเมืองระหว่างประเทศในมิติที่เป็นอนาธิปไตย (anarchy) แต่ไม่ครอบคลุมมิติที่เป็นชุมชน (community) ซึ่งปรากฏ

ให้เห็นชัดเจนขึ้นหลังจากที่มีโลกาภิวัตน์เป็นปัจจัยสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาทของภาคประชาสังคม ซึ่งปัจจุบันมีหลายเหตุการณ์ที่ยังตอกย้ำถึงบทบาทที่เพิ่มขึ้นของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมกลุ่มต่างๆ ซึ่งเคลื่อนไหวอยู่ในระบบระหว่างประเทศ จนอยู่ในระดับที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมของรัฐ หรือในทางกลับกัน ก็ได้รับผลกระทบจากการตัดสินใจของรัฐอย่างมหาศาล ซึ่งเป็นอีกมิติหนึ่งที่ศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศควรจะสนใจและให้ความสำคัญ เพราะลักษณะเด่นประการหนึ่งของระบบโลกในยุคโลกาภิวัตน์ก็คือ การที่ตัวแสดงในแต่ละระดับต่างก็มีการพึ่งพาท่อกันและมีผลกระทบระหว่างกันอย่างสลับซับซ้อน

องค์กรมุสลิมข้ามชาติก็เช่นเดียวกัน ที่เคลื่อนไหวอยู่ในระบบโลกและมีการดำเนินงานในพื้นที่การเมืองโลก ซึ่งมีปฏิสัมพันธ์กับรัฐทั้งในลักษณะที่ส่งผลกระทบและได้รับผลกระทบต่อกันอย่างสลับซับซ้อน ดังจะเห็นได้ว่า องค์กรมุสลิมข้ามชาติได้เข้ามาดำเนินงานกับประชาชนซึ่งเป็นหน่วยหนึ่งของรัฐ เมื่อประชาชนเกิดการเปลี่ยนแปลงในลักษณะใด ไม่ว่าจะในด้านบวกหรือด้านลบก็ตาม รัฐก็ย่อมได้รับผลพวงจากการเปลี่ยนแปลงนั้นด้วย ในทางกลับกัน นโยบายของรัฐก็ส่งผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงขององค์กรด้วย ซึ่งการเปลี่ยนแปลงในแต่ละส่วนไม่ได้ยุติอยู่ที่ผลกระทบดังกล่าวเท่านั้น หากแต่มีพลวัตที่ส่งผลกระทบต่อเนื่องให้ตัวแสดงต่างๆ อย่างไม่สิ้นสุด เช่น การที่รัฐสนับสนุนองค์กรมุสลิมข้ามชาติ หรือจะสกัดกั้นการดำเนินงาน พฤติกรรมทั้งสองลักษณะนี้ของรัฐก็ย่อมส่งผลกระทบกลับมาที่รัฐในลักษณะที่แตกต่างและมีพลวัตต่อเนื่องกันไป เป็นต้น

องค์กรมุสลิมข้ามชาติที่เคลื่อนไหวอยู่ในพื้นที่การเมืองโลก ไม่ได้เกิดจากความร่วมมือระหว่างรัฐ แต่เป็นองค์กรเอกชนที่ทำงานด้านการศึกษาโดยไม่แสวงหาผลกำไร ซึ่งบางส่วนอาจจะได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลของประเทศที่องค์กรแม่ตั้งอยู่ ดังเช่นในกรณีของ IIROSA ที่เป็นองค์กรเอกชน แต่ได้รับการสนับสนุนจากทุกภาคส่วนในประเทศซาอุดีอาระเบีย ซึ่งรวมถึงรัฐบาลด้วย ทั้งนี้เนื่องจากเป็นองค์กรที่อ้างการทำงานเพื่อศาสนาและอุมมะฮ์ อันเป็นการประกาศเป้าหมายเพื่อมิติดสากล ทำให้เป็นที่ดึงดูดและได้รับการสนับสนุนเป็นอย่างดี ซึ่งแตกต่างจากองค์กรเอกชนที่ทำงานเพื่อวัตถุประสงค์หรือผลประโยชน์เฉพาะกลุ่มและอุดมการณ์อื่นๆ

นอกเหนือจากมิติของตัวแสดงแล้ว ในมิติของประเด็นปัญหานั้น การเปลี่ยนแปลงของระบบโลกโดยโลกาภิวัตน์ทำให้สำนักคิดพหุนิยมมองว่าประเด็นของการเมืองระหว่างประเทศมิได้จำกัดอยู่เพียงแค่ความมั่นคงของรัฐเท่านั้น แต่ยังสนใจในประเด็นทางเศรษฐกิจ สังคม หรือแม้กระทั่งสิ่งแวดล้อม ที่เกิดขึ้นมาจากการเติบโตของการพึ่งพาอาศัยกันภายในรัฐและสังคม ดังนั้น แนวคิดนี้จึงเหมาะสมที่จะนำมาอธิบายประเด็นเกี่ยวกับความมั่นคงของมนุษย์ เพราะปัญหาความไม่มั่นคงของมนุษย์ที่เกิดขึ้นในบริบทโลกาภิวัตน์นั้นไม่ได้มีผลกระทบที่จำกัดอยู่ในดินแดนของประเทศใดประเทศหนึ่ง หากแต่ส่งผลกระทบอย่างสลับซับซ้อนข้ามขอบเขตต่างๆ แนวความคิดเรื่องความมั่นคง

ของมนุษย์จึงชี้ให้เห็นว่า หน้าทีที่มีต่อความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตของเพื่อนมนุษย์นั้นไม่ได้อยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของรัฐเพียงอย่างเดียวเท่านั้น หากแต่เป็นหน้าที่ของชุมชนระหว่างประเทศและประชาสังคมโลกที่ต้องร่วมกันช่วยเหลือ ดังจะเห็นได้ว่า การขยายแนวความคิดจากประเด็นความมั่นคงแบบดั้งเดิม (traditional security) ที่เน้นความมั่นคงของรัฐเป็นหน่วยหลัก มาสู่ความมั่นคงแบบใหม่ (non-traditional security) ซึ่งรวมถึงเรื่องความมั่นคงของมนุษย์ ที่เน้นความมั่นคงของปัจเจกบุคคลนั้น ได้ขยายขอบเขตของความรับผิดชอบจากรัฐ ไปสู่ความร่วมมือระหว่างรัฐประชาสังคมท้องถิ่น ไปจนถึงประชาสังคมโลก ซึ่งเป็นไปตามการเปลี่ยนแปลงของประเด็นปัญหาความไม่มั่นคงของมนุษย์

เมื่อเป็นเช่นนี้ ทฤษฎีทางด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่ใช้รัฐเป็นศูนย์กลางเพียงลำพังจึงไม่สามารถที่จะอธิบายปรากฏการณ์ในระบบโลกได้อย่างครอบคลุมอีกต่อไป ดังนั้น อีกแนวคิดหนึ่งซึ่งสามารถเข้ามาช่วยอธิบายสิ่งที่เกิดขึ้นในการเมืองโลกยุคโลกาภิวัตน์ก็คือ แนวคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ข้ามชาติ ซึ่งมีประโยชน์อย่างยิ่งต่อการมองปรากฏการณ์ในการศึกษาของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เพราะทำให้เห็นถึงความสัมพันธ์ในอีกรูปแบบหนึ่งที่เกิดขึ้นในโลก นั่นคือ จากความสัมพันธ์ธรรมดาอันพี่น้องร่วมศาสนาที่ได้พัฒนาไปสู่การจัดตั้งเป็นสถาบันที่ดำเนินการข้ามชาติ และเป็นรูปแบบการเคลื่อนไหวทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์กับรัฐมากยิ่งขึ้น

1.2. จากความสัมพันธ์ฉันพี่น้องสู่องค์กรมุสลิมข้ามชาติ

จากวัตถุประสงค์ประการหนึ่งในการศึกษาของวิทยานิพนธ์นี้ได้กล่าวไว้ในบทที่ 1 คือ การศึกษาการทำงานที่มีลักษณะเป็นเครือข่ายข้ามพรมแดนขององค์กรมุสลิมข้ามชาติ ทำให้ทราบถึงการทำงานเป็นเครือข่ายข้ามพรมแดนของ IIROSA ไม่ว่าจะเป็โครงสร้างการบริหารงานภายในของ IIROSA วิธีการดำเนินงาน ลักษณะการสั่งการและประสานงานกับสำนักงานสาขากว่า 80 ประเทศทั่วโลก ตลอดจนการบริหารและใช้จ่ายงบประมาณ รวมทั้งเส้นทางของเงินบริจาคที่เริ่มต้นในชาอูดีอาระเบียจนกระทั่งเข้ามาแปรรูปเป็นโครงการที่ดำเนินงานในประเทศไทย

ซึ่งนอกเหนือจากภาพที่ชัดเจนของการดำเนินงานข้ามชาติข้างต้นแล้ว ข้อค้นพบอีก 2 ประการจากการศึกษาในประเด็นนี้ก็คือ ปัจจัยแวดล้อมที่ทำให้เกิดองค์กรมุสลิมข้ามชาติ ซึ่งประกอบด้วย ปัจจัยทางด้านปรากฏการณ์ คือ สภาพเศรษฐกิจสังคมที่เสื่อมโทรมในโลกมุสลิมที่ดำรงอยู่พร้อมๆ กับกระแสรวมเร้าและคุกคามจากโลกตะวันตก ส่งผลให้เกิดกระแสการฟื้นฟูอิสลามขึ้นมาตั้งแต่ทศวรรษที่ 19 ซึ่งเชื่อมต่อกับบทบาทของปัญญาชนมุสลิมที่ได้รับการศึกษาจากโลกตะวันตกแต่มีแนวคิดนิยมแนวทางอิสลาม และได้อาศัยคุณูปการจากโลกตะวันตกในส่วนของตัวเองการทำงานในรูปแบบขององค์กรและการเพิ่มบทบาทของภาคประชาสังคมในระดับโลกมาริเริ่มในการจัดตั้ง

องค์กรมุสลิมที่ปฏิบัติการกิจในระดับโลก โดยมีฐานเงินทุนจากการบริจาคของประชาชนในประเทศ ตะวันออกกลาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในซาอุดีอาระเบีย ที่มีความสามารถทางด้านเศรษฐกิจเพิ่มขึ้นโดย มีรายได้หลักมาจากธุรกิจน้ำมัน ส่วนปัจจัยอีกประการหนึ่งมาจากการผลักดันของหลักการแห่งความ เป็นพี่น้องในศาสนาอิสลามที่ทำให้มุสลิมรู้สึกผูกพันกันแม้จะอยู่กันคนละแห่งรวมทั้งเกิดความรู้สึก ทุกข์ร้อนและปรารถนาที่จะช่วยเหลือเมื่อเห็นพี่น้องมุสลิมเดือดร้อน อันเป็นพื้นฐานสำคัญของแนวคิด เกี่ยวกับสังคมสงเคราะห์ในอิสลาม

ในขณะที่ข้อค้นพบอีกประการหนึ่ง ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าน่าสนใจเป็นอย่างยิ่งคือ ลักษณะการ หล่อหลอมและก่อรูปขององค์กรมุสลิมข้ามชาติที่พัฒนาขึ้นมาจากความสัมพันธ์อันพี่น้องที่เกิดขึ้น โดยมีอุดมการณ์ร่วมกันในการฟื้นฟูศาสนาและต้องการรู้จักกับพี่น้องมุสลิมทั่วโลก และได้ปรับเปลี่ยน ไปสู่การทำงานในรูปแบบขององค์กรการกุศลและบรรเทาทุกข์ข้ามชาติ ซึ่งรากฐานในการพัฒนาไปสู่ ความเป็นสถาบันนั้น นอกเหนือจากความสัมพันธ์ระหว่างมุสลิมที่มีอุดมการณ์เดียวกันแล้ว อีกส่วน หนึ่งที่น่าสนใจคือ การประยุกต์ใช้วิถีชีวิตในด้านศาสนาของมุสลิม เช่น การบริจาคเงินชะกาต และเศาะตะเกาะฮ์ ซึ่งเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นโดยปกติธรรมดาในสังคมมุสลิม ได้ปรับเปลี่ยนมาเป็นโครงสร้าง ในการระดมทุนของ IIROSA ซึ่งทำงานในลักษณะที่เป็นหุ้นส่วนกับผู้บริจาค กล่าวคือ IIROSA ได้ กำหนดภารกิจในด้านต่างๆ ขึ้นมา เช่น หมวดบริการสังคม หมวดงานก่อสร้าง หมวดให้ความ ช่วยเหลือกรณีฉุกเฉิน เป็นต้น และให้ผู้บริจาคได้เลือกว่าจะสนับสนุนโครงการในหมวดใด ซึ่งเงิน บริจาคก็จะถูกใช้ตามเจตนาธรรมของผู้บริจาค ซึ่งถือได้ว่า IIROSA เป็นตัวกลางในการแปรรูป ทรัพย์สินไปสู่กิจกรรมการช่วยเหลือบรรเทาทุกข์

จากภารกิจในด้านต่างๆ ที่ IIROSA ได้ดำเนินงานไปนั้น ทำให้เกิดคำถามหนึ่งที่น่าสนใจว่า IIROSA เป็นองค์กรที่มีเป้าหมายในการให้ความช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ หรือ การฟื้นฟูศาสนา? ซึ่งเป็น คำถามในลักษณะเดียวกับที่เกิดขึ้นในหมู่ผู้ที่ศึกษาเกี่ยวกับกิจกรรมขององค์กรการกุศลมุสลิมนั้น¹ เมื่อพิจารณาการดำเนินงานของ IIROSA ก็พบว่า ทั้งสองประการต่างก็เป็นเป้าหมายร่วมกันของ IIROSA ซึ่งเป้าหมายประการแรก คือการช่วยเหลือบรรเทาทุกข์นั้น สามารถเห็นได้อย่างชัดเจนจาก ทุกส่วนของ IIROSA ไม่ว่าจะเป็นธรรมนูญองค์กร รายงานกิจกรรมประจำปี โครงการต่างๆ ที่ได้ ดำเนินงาน ซึ่งถือเป็นเป้าหมายหลักที่สะท้อนให้เห็นทั้งในเชิงลายลักษณ์อักษรและการปฏิบัติ ส่วน เป้าหมายในด้านการฟื้นฟูศาสนานั้น ไม่ได้มีการระบุอย่างเป็นลายลักษณ์อักษรที่ชัดเจนทั้งใน ธรรมนูญและรายงานกิจกรรมขององค์กร แต่ผู้วิจัยได้ให้ข้อสรุปจากการตั้งข้อสังเกตจากรายละเอียด

¹ Jérôme Bellion-Jourdan, "Islamic Relief Organizations: Between 'Islamism' and 'Humanitarianism'," *ISIM Newsletter* 5, (June 2000): 15.

ของกิจกรรมที่มีปรัชญาและเป้าหมายที่สะท้อนให้เห็นถึงการฟื้นฟูศาสนา รวมทั้งการเข้าไปสัมผัสกับกิจกรรมที่ได้ดำเนินงานในประเทศไทย นอกจากนี้ ยังพิจารณาจากองค์กรที่ก่อตั้ง IIROSA คือ สันนิบาตโลกมุสลิม ที่ระบุเป้าหมายทางด้านศาสนาอย่างชัดเจน จึงสามารถสรุปได้ว่า IIROSA เป็นองค์กรที่ดำเนินการให้ความช่วยเหลือทางด้านมนุษยธรรมควบคู่กับการใช้วิธีการฟื้นฟูศาสนาเป็นแนวทางหลัก ซึ่งทั้งสองประการต่างก็เป็นปัจจัยที่นำไปสู่การสร้างเสริมความมั่นคงของมนุษย์

1.3. ความมั่นคงของมนุษย์ในอิสลาม: วิธีคิดที่ควรพิจารณา

การที่องค์กรมุสลิมข้ามชาติมีอุดมการณ์อิสลามนิยมเป็นตัวขับเคลื่อนการทำงาน ปรัชญาที่เป็นแกนหลักของกิจกรรมต่างๆ จึงมีรากฐานที่มาจากศาสนาอิสลาม ดังนั้น การอธิบายบทบาทขององค์กรมุสลิมข้ามชาติในแง่ที่สอดคล้องกับความมั่นคงของมนุษย์จึงจำเป็นต้องอธิบายในมุมมองของอิสลาม ทั้งนี้เนื่องจากวิธีคิดในการพัฒนาและสร้างความสงบสุขให้กับมนุษย์ในอิสลามนั้นมีมิติที่อยู่นอกคำนิยามความมั่นคงของมนุษย์ทุกชุดที่ปรากฏอยู่ และการที่ ณ ปัจจุบันแนวคิดเรื่องความมั่นคงของมนุษย์ยังไม่มีความเสถียรในการให้คำอธิบาย ทำให้เปิดช่องทางให้อารยธรรมต่างๆ สามารถเข้ามาอธิบายในมุมมองของแต่ละกลุ่มได้ ซึ่งในแวดวงวิชาการของโลกมุสลิมก็เช่นเดียวกัน ที่ยังไม่มีนักวิชาการทางด้านศาสนาที่มีอำนาจเข้ามาให้คำอธิบายดังเช่นที่ได้เคยมีการให้คำอธิบายต่อชุดความคิดต่างๆ เช่น การพัฒนา เสรีภาพ ประชาธิปไตย และสิทธิมนุษยชน เป็นต้น

ดังนั้น การศึกษาของผู้วิจัยในประเด็นนี้ผ่านบทบาทขององค์กรมุสลิมข้ามชาติ จึงได้ข้อค้นพบใหม่ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนมุสลิม ซึ่งข้อค้นพบสำคัญที่ผู้วิจัยได้รับก็คือ ข้อแตกต่างระหว่างความมั่นคงของมนุษย์ในความหมายทั่วไปกับความมั่นคงของมนุษย์ในทัศนะอิสลาม นั่นคือ มุมมองต่อขอบเขตของความมั่นคง ซึ่งอิสลามให้ความสำคัญกับความมั่นคงของชีวิตในโลกหน้า ตามหลักของความศรัทธาต่อวันปรโลก โดยถือว่าแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตในโลกนี้จะไร้ค่าหากเป็นการสร้างความสะดวกสบายในโลกนี้ แต่กลับสร้างความลำบากให้ชีวิตในโลกหน้า เช่น การใช้เงินจากดอกเบี้ย การสนับสนุนห่วยบนดิน การสนับสนุนให้มีการละเมิดประเวณีโดยธรรมาภิบาลให้ใช้ถุงยางอนามัย เป็นต้น ซึ่งต่างเป็นสิ่งที่ต้องห้ามในอิสลามและขัดต่อศีลธรรมของศาสนาอื่นๆ ด้วยนั้น อิสลามมองว่าวิธีการข้างต้นจะทำให้มนุษย์ไม่ปลอดภัยจากการลงโทษในโลกหน้า อีกทั้งยังจะได้รับผลกระทบจากมาตรการที่สร้างความสะดวกสบายในระยะสั้น แต่ไม่เกิดผลที่ยั่งยืนและมีคุณภาพในระยะยาว การสร้างความมั่นคงของมนุษย์ในอิสลามจึงจะต้องพิจารณาทั้งสองมิติ ซึ่งสะท้อนให้เห็นแนวทางในการสร้างเสริมความมั่นคงของมนุษย์ของ IIROSA ในลักษณะของการให้ความช่วยเหลือบรรเทาทุกข์และพัฒนาคุณภาพชีวิต ควบคู่กับการพัฒนาศีลธรรมและจิตใจ

แม้ว่ามุมมองข้างต้นจะเป็นสิ่งที่แปลกและสวนทางกับกระแสสังคม หรือถูกมองว่าเป็นเรื่องของอุดมคติ แต่มุมมองข้างต้นก็ได้ถูกนำมาปฏิบัติโดยองค์กรมุสลิมข้ามชาติรวมทั้งมุสลิมกลุ่มอื่นๆ ที่นิยมแนวทางอิสลามอย่างที่ไม่สามารถเห็นผลในระยะสั้น แต่เป็นการสร้างความมั่นคงของมนุษย์ในระยะยาว ดังที่เห็นได้ว่าแนวทางการพัฒนาโดยเน้นทางโลกได้สร้างความเชื่อมโยงให้กับสังคมมนุษย์อย่างค่อยเป็นค่อยไป และเห็นผลกระทบในระยะยาวดังที่กำลังปรากฏอยู่ทุกวันนี้เช่นเดียวกัน ซึ่งสวนทางกับการก้าวอย่างของวิถีแห่ง “อุดมคติ” ที่ยังคงเดินหน้าสวนทางกับกระแสสังคมที่ “เป็นจริง” อย่างไม่หยุดยั้ง และขณะที่สังคมวัตถุนิยมบนพื้นฐานการมองแบบปัจเจกนิยมยังคงถือว่าการพัฒนาทางศีลธรรมไม่ใช่สิ่งจำเป็นต่อการสร้างความมั่นคง แต่ก็เป็นเรื่องแปลกที่เรากลับพบว่า ทุกสังคมต้องการที่จะพัฒนาด้วยความเป็นธรรม แต่อย่างไรก็ตาม การพัฒนาทางวัตถุด้วยความยุติธรรมก็ไม่อาจเป็นไปได้หากปราศจากการพัฒนาทางศีลธรรม²

มุมมองอิสลามต่อความมั่นคงของมนุษย์ข้างต้นจึงชี้ให้เห็นว่า แท้จริงแล้วตะวันตกมิได้เป็นผู้ผูกขาดหลักความคิดเรื่อง “ความมั่นคงของมนุษย์” และมีนัยยะสำคัญในฐานะที่เป็นทางเลือกของนโยบายใน 2 ระดับ ระดับแรกคือ ทางเลือกสำหรับนโยบายต่อประชาชนทั่วไป ซึ่งผู้วิจัยมองว่าคงจะเป็นเรื่องที่ยาก แต่สำหรับในอีกระดับหนึ่งนั้นมีความจำเป็นอย่างยิ่ง คือ นโยบายที่มีต่อประชาชนที่เป็นมุสลิม ซึ่งที่ผ่านมามักจะมีเสียงสะท้อนอยู่เสมอว่า แนวทางการพัฒนาของรัฐบาลในหลายประเทศนั้นไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของมุสลิม นโยบายจำนวนมากจึงล้มเหลว ดังนั้นตัวอย่างจากแนวทางการพัฒนาขององค์กรมุสลิมข้ามชาติในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้น่าจะเป็นส่วนสำคัญต่อการพัฒนาแนวทางการสร้างเสริมความมั่นคงของมนุษย์ในอีกระดับหนึ่ง

และจากมุมมองในเชิงเสนอแนะของผู้วิจัยข้างต้น กอปรกับพิจารณาคำนิยามความมั่นคงของมนุษย์ร่วมสมัยที่มีอยู่อย่างหลากหลายและล้นแต่มีเหตุผล จึงทำให้เกิดคำถามว่า “มีความจำเป็นเพียงใดที่จะต้องมีฉันทามติในคำนิยาม?” เพราะคำนิยามจะเป็นกรอบกำหนดพื้นที่ของแนวความคิด ทางแก้ ตลอดจนการลำดับความสำคัญของปัญหา ยิ่งไปกว่านั้นยังเป็นสิ่งที่กระทำโดยตัวแสดงฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด ที่ยอมไม่มีความเป็นกลางหรือภววิสัย ดังนั้น จึงเป็นเรื่องที่สำคัญอย่างยิ่งเมื่อมีความพยายามที่จะตอบคำถามว่า “อะไรคือความมั่นคงของมนุษย์?” ซึ่งจะต้องตระหนักว่าคำนิยามนั้นๆ เกิดขึ้นมาจากหรือต่อต้านทฤษฎีเดิมๆ อย่างไร ใครเป็นผู้นิยาม เพื่อวัตถุประสงค์อะไร และจะส่งผลกระทบอย่างไรในเชิงปฏิบัติ³ ดังนั้นหากไม่สามารถที่จะหาคำนิยามที่เป็นกลางซึ่งให้

² เอ็ม อุมร์ ชัฟรา, *อิสลามกับการพัฒนาเศรษฐกิจ*, แปลโดย บรรจง บินกาซัน (กรุงเทพฯ: คณะกรรมการจัดงานแมลิดกลางแห่งประเทศไทย, 2547), หน้า 28.

³ Shahrbanou Tadjbakhsh and Anuradha M. Chenoy, *Human Security: Concepts and Implications*, p.11.

“ความมั่นคง” กับทุกฝ่ายได้แล้ว ความมั่นคงของมนุษย์จึงไม่จำเป็นที่จะต้องมีการนิยามเพียงหนึ่งเดียว หากไม่แล้วเราก็จะต้องกลับไปติดกับดักในลักษณะที่เคยเกิดขึ้นจากแนวคิดเรื่องความมั่นคงแบบเก่า คือ ฝ่ายหนึ่งมั่นคงแต่อีกฝ่ายกลับไม่มั่นคง ทั้งนี้เนื่องจากมุมมองที่มีต่อ “ความสุข” ของคนแต่ละกลุ่มทางอุดมการณ์และความเชื่อยังคงแตกต่างกัน ดังนั้น การจำกัดหนทางสู่ความสุขด้วยคำนิยามที่เป็นอัตวิสัยจึงไม่ใช่เป้าหมายของแนวคิดเรื่องความมั่นคงของมนุษย์ แต่สิ่งที่สำคัญก็คือ คำนิยามแต่ละชุดจะต้องให้คำตอบถึงแนวทางและตัวชี้วัดที่สอดคล้องกับคำนิยามของตน และไม่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของปัจเจกชนกลุ่มอื่นๆ

1.4. โลกาภิวัตน์อิสลาม: โลก อภิวัตน์อิสลาม หรือ อิสลาม อภิวัตน์โลก?

ในบทที่ผ่านมาแม้ว่าส่วนใหญ่ของเนื้อหาเชิงวิเคราะห์จะสะท้อนให้เห็นว่าได้เน้นในเรื่องของการเปลี่ยนแปลงของมุสลิมที่หันเข้าหาหลักการแห่งศาสนา หรือที่เรียกว่า “การปรับเปลี่ยนสู่อิสลาม” ไม่ว่าจะเป็นพัฒนาการของอุมมะฮ์ และการปรับเปลี่ยนของอัตลักษณ์ในโลกาภิวัตน์ แต่ถึงกระนั้นวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ก็ไม่ได้ต้องการสำรวจรูปแบบใหม่ของความเคร่งครัดทางด้านศาสนาของมุสลิมรวมทั้งไม่ได้ศึกษามานุษยวิทยาหรือสังคมวิทยาทางศาสนา เพียงแต่ต้องการชี้ให้เห็นถึงปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับรูปแบบใหม่ของความเคร่งครัดทางศาสนาที่ปรับตัวต่อโลกาภิวัตน์ อันเป็นปัจจัยหนึ่งที่เป็นเงื่อนไขต่อการดำเนินงานขององค์กรมุสลิมข้ามชาติ

และแม้การทำงานของ IIROSA สามารถวิเคราะห์ได้ในหลายมิติ แต่มิติที่ผู้วิจัยเลือกที่จะวิเคราะห์คือ มิติที่มีโลกาภิวัตน์เป็นปัจจัย เนื่องจากองค์กรมุสลิมข้ามชาติอยู่ท่ามกลางโลกาภิวัตน์ที่มีบริบทอันตรงพลังซึ่งส่งผลกระทบต่อตัวแสดงในระบบโลกอย่างเข้มข้น จึงส่งผลให้โลกาภิวัตน์เป็นเงื่อนไขสำคัญต่อการดำเนินงานขององค์กรมุสลิมข้ามชาติทั้งในลักษณะที่เป็นอุปสรรคและที่เอื้ออำนวยต่อการดำเนินงาน ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 3 มิติ คือ อุมมะฮ์ อัตลักษณ์มุสลิม และองค์กรมุสลิม ซึ่งในมิติของอัตลักษณ์นั้น กระบวนการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ในเนื้อหาที่ผ่านมา ทำให้เราเห็นว่ามีความสำคัญอยู่ 3 กระแสในความสัมพันธ์ข้ามถิ่น อันได้แก่ กระแสการปรับเปลี่ยนสู่อิสลามที่ขับเคลื่อนโดยกลุ่มนิยมแนวทางอิสลาม กระแสการไหลบ่าของวัฒนธรรมที่มีพลวัตสวนทางกับอิสลาม ซึ่งเป็นที่ทราบกันดีว่า หมายถึงวัฒนธรรมด้านลบของโลกตะวันตก ส่วนกระแสสุดท้ายคือ กระแสโลกาภิวัตน์ที่เป็นโครงสร้างพื้นฐานและบริบทครอบคลุมทั้ง 2 กระแสดังกล่าว ซึ่งปรากฏการณ์สำคัญที่เห็นจากปฏิสัมพันธ์ของกระแสดังกล่าว ได้แก่ การปะทะและเปลี่ยนแปลงของอัตลักษณ์ที่แตกต่างกันภายในสังคมมุสลิม และการเผชิญหน้ากันระหว่างอัตลักษณ์อิสลามและตะวันตก ซึ่งมีรูปแบบของการปฏิสัมพันธ์ทั้งในลักษณะของการปะทะต่อต้าน การแลกเปลี่ยนแบบผสมผสาน และการหลอมรวมเป็นเนื้อเดียวกันโดยฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ซึ่งในภาพรวมนั้น รูปแบบที่วิทยานิพนธ์นี้ให้ความสนใจก็คือ รูปแบบที่นำไปสู่การกลับไปสู่อัตลักษณ์อิสลามแบบ “บริสุทธิ์” ซึ่ง

เป็นปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อการดำเนินงานขององค์กรมุสลิมข้ามชาติ รวมทั้งรูปแบบที่ทำให้อัตลักษณ์มุสลิมถูกกัดกร่อนและหลอมรวมตามอัตลักษณ์อื่นที่ส่วนทางกับอัตลักษณ์แห่งอิสลาม ซึ่งเป็นปัญหาในการดำเนินงานขององค์กรมุสลิมข้ามชาติ

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังชี้ให้เห็นว่า ความเข้มแข็งของอุมมะฮ์ทั้งในแนวราบและแนวดิ่งโดยได้รับการเร่งเร้าจากโลกาภิวัตน์นั้น ได้เป็นปัจจัยที่เอื้ออำนวยให้เครือข่ายข้ามชาติขององค์กรมุสลิมติดต่อสัมพันธ์กันได้อย่างเข้มข้นและกว้างขวางขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อได้รับการอำนวยจากโครงสร้างพื้นฐานในมิติต่างๆ ของโลกาภิวัตน์ แต่อย่างไรก็ตาม โครงสร้างพื้นฐานต่างๆ ข้างต้นก็กลับสร้างอุปสรรคขวางกั้นการทำงานขององค์กรอย่างรุนแรงเช่นเดียวกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของสงครามต่อต้านการก่อการร้ายหลังเหตุการณ์ 9/11 ที่ส่งผลกระทบต่อการกุศลมุสลิมทั้งหมด

สิ่งที่กล่าวมาข้างต้น นอกจากจะสะท้อนให้เห็นถึงปัจจัยของโลกาภิวัตน์ที่มีต่อองค์กรมุสลิมข้ามชาติและโลกมุสลิมแล้ว การศึกษาในประเด็นดังกล่าวยังทำให้ผู้วิจัยได้ข้อค้นพบใหม่ขึ้นมาว่าโลกาภิวัตน์ที่เกิดขึ้นนั้น ปัจจัยส่วนหนึ่งมาจากการแผ่ขยายไปทั่วโลกขององค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับอิสลาม เช่น การอพยพและลี้ภัย การก่อการร้ายสากล กระแสการฟื้นฟูอิสลาม กลุ่มนิยมแนวทางอิสลาม เครือข่ายองค์กรการกุศลข้ามชาติ เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้กลายเป็นมิติหนึ่งที่มีส่วนสำคัญในการนำมาอธิบายว่าเป็นปรากฏการณ์โลกาภิวัตน์ กล่าวคือ โลกาภิวัตน์เป็นปัจจัยที่เอื้ออำนวยให้อิสลามแผ่ขยายและกลับมาได้รับความสำคัญ แต่ในทำนองเดียวกัน อิสลามก็มีหลักคำสอนที่เป็นสากลและมีภูมิศาสตร์ประชากรของมุสลิมที่มีความเป็นนานาชาติในตัวเองอยู่แล้ว และทำให้เกิดรูปแบบทางประวัติศาสตร์ของโลกาภิวัตน์ในมิติของพื้นที่และเวลาในรูปแบบต่างๆ อย่างสลับซับซ้อน ทั้งนี้เพราะอิสลามได้อ้างหลักที่เป็นสากลโดยไม่ยึดติดอยู่กับพื้นที่และยุคสมัย

การที่อิสลามไม่ได้ยึดติดอยู่กับพื้นที่และเวลานี้เอง ที่ทำให้อิสลามแบบ “แก่นแท้” (authentic) หรือ อิสลามแบบ “บริสุทธิ์” (pure) กลายเป็นสิ่งที่แปลกแยกจากวิถีคิดและวัฒนธรรมของท้องถิ่น ซึ่งนอกเหนือจากด้านที่ทำให้เป็นจุดดึงดูดให้คนกลับมายึดมั่นแล้ว ในอีกด้านหนึ่งยังทำให้เกิดการเผชิญหน้าของวิถีคิดที่แตกต่างกันทั้งในหมู่มุสลิมและประชาชนทั่วไป ดังนั้น จึงไม่ใช่เรื่องแปลกที่กลุ่มนิยมแนวทางแห่งอิสลามที่อ้างอิสลามสากล จะถูกมองอย่างหวาดระแวงว่าเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐ

1.5. กลุ่มนิยมแนวทางอิสลาม: ภัยต่อความมั่นคง?

ความกลัวต่ออิสลามไม่ใช่สิ่งใหม่ แนวโน้มของการตัดสินใจกระทำของมุสลิมในสิ่งที่แปลกแยกจากสังคมทั่วไป การสรุปภาพลักษณ์ของอิสลามโดยมองจากพฤติกรรมด้านลบของคนมุสลิมเพียงส่วนน้อย รวมทั้งการปฏิเสธที่จะรับรู้พฤติกรรมสุดโต่งที่กระทำในนามศาสนาหรืออุดมการณ์อื่นๆ

ก็ไม่ใช่ว่าสิ่งที่เพิ่งเกิดขึ้นเช่นเดียวกัน เพราะสิ่งเหล่านี้ได้เคยเกิดขึ้นในการแข่งขันระหว่างทุนนิยมของโลกเสรีและสังคมนิยมที่เกิดขึ้นทั่วโลก⁴ ซึ่งในโลกหลังสงครามเย็นนี้สิ่งที่เป็นภัยใหม่สำหรับโลกเสรีก็คืออุดมการณ์อิสลามทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มที่ยึดมั่นในอุดมการณ์อิสลามนิยม ซึ่งมีลักษณะของการตีความจากรากฐานอิสลามอันบริสุทธิ์ ดังนั้น จึงเห็นได้ว่า คำว่า “รากฐานนิยมอิสลาม” (Islamic fundamentalism) ได้กลายเป็นวาทกรรมที่สร้างความน่าสะพรึงกลัวให้กับโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังจากที่ เบอ์นาร์ด ลูอิส (Bernard Lewis) นักวิชาการทางด้านบูรพาคติชาวอเมริกันได้บรรยายหัวข้อ “Islamic Fundamentalism” ในปี 1990 (Jefferson Lecture of 1990) ซึ่งกล่าวถึงคำดังกล่าวในความหมายของกลุ่มรากฐานนิยมหัวรุนแรงที่เน้นการใช้กำลังและเป็นภัยต่อความมั่นคง และติดตามด้วยการเขียนบทความชื่อดังเรื่อง “รากเหง้าแห่งความเดือดดาลของมุสลิม” (The Roots of Muslim Rage) ซึ่งสร้างภาพว่า กระแสการฟื้นฟูอิสลามเป็นผลสะท้อนกลับต่อโลกตะวันตกในลักษณะที่เป็นความโกรธแค้น หัวรุนแรง โหดร้าย รวมทั้งไร้เหตุผล และกลายเป็นชุดความคิดที่มีอิทธิพลต่อการมองและให้ความหมายกลุ่มนิยมแนวทางอิสลามทั้งหมดในด้านลบ ดังที่เห็นได้ว่า วาทกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับกลุ่มรากฐานนิยมอิสลามได้ผ่านกระบวนการสร้างคำในลักษณะที่รวมเอาความหมายต่างๆ มาบรรจุในคำนี้ ไม่ว่าจะเป็นความล้าหลัง การต่อต้านความทันสมัย การก่อการร้ายและใช้ความรุนแรง ความบ้าคลั่งสุดโต่งที่เกิดขึ้นจากความศรัทธาอย่างเกินขอบเขต เป็นต้น จนมีสื่อและนักวิชาการบางส่วนในประเทศไทยได้ให้ความหมายของคำดังกล่าวว่า “ลัทธิอิสลามสุดโต่ง” และ “อิสลามหัวรุนแรง” เป็นต้น ชุดความคิดข้างต้นได้ส่งผลกระทบต่อวิถีมองอิสลามและโลกมุสลิมอย่างกว้างขวางทั้งในระดับประเทศและระหว่างประเทศ ซึ่งแม้ว่าจะมีนักวิชาการทางด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและโลกมุสลิมจำนวนไม่น้อยที่ต่อต้านวิถีมองอิสลามในลักษณะดังกล่าว เช่น เอดเวิร์ด ซาอิด และ จอห์น เอสโปซิโต เป็นต้น แต่ก็ยังไม่มีพลังเพียงพอที่จะแทนที่หรือแย้งซึ่งพื้นที่ของชุดความคิดดังกล่าวในระดับที่สามารถผลักดันเป็นนโยบายได้ ซึ่งถือเป็นความล้มเหลวของศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่ไม่สามารถทำให้คนทั่วไปมองเห็นตัวแสดงและประเด็นดังกล่าวด้วยความหลากหลายได้ และส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างโลกมุสลิมและโลกตะวันตกเป็นไปในทิศทางที่อยู่กันคนละขั้ว โดยที่องค์ความรู้แห่งความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไม่สามารถที่จะเสนอทางออกอย่างสร้างสรรค์ได้

เมื่อสิ่งที่เกิดขึ้นข้างต้นสวนทางกับภาพที่ผู้วิจัยได้เห็นและเข้าใจอย่างประณีตในมิติที่หลากหลายของกลุ่มนิยมแนวทางอิสลามและองค์กรมุสลิมข้ามชาติ วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึงได้กำหนดวัตถุประสงค์หนึ่งในการปฏิเสธคำครหาของศาสตร์ของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกระแสหลักที่กล่าวถึงเครือข่ายมุสลิมข้ามชาติในลักษณะที่เป็นภัยต่อความมั่นคงในโลกเพียงด้านเดียว ซึ่งใน

⁴ John L. Esposito, *The Islamic Threat: Myth or Reality?*, (New York: Oxford University Press, 1992), p. 172.

ประเด็นเกี่ยวกับความสงสัยและข้อครหาแบบเหมารวมว่าองค์กรการกุศลมุสลิมทั้งในประเทศและจากต่างประเทศมีส่วนสนับสนุนในการก่อความไม่สงบในภาคใต้รวมทั้งการก่อการร้ายสากลนั้น ในส่วนของ IIROSA เอง ผู้วิจัยเชื่อมั่นว่า ผลการศึกษาในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จะมีส่วนช่วยในการสร้างความเข้าใจและลดความหวาดระแวงให้กับเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักวิชาการ สื่อมวลชน ตลอดจนประชาชนทั่วไป ที่ยังคงมีความรู้สึกไม่ไว้วางใจต่อองค์กรมุสลิมต่างๆ อันเป็นผลสืบเนื่องจากสถานการณ์ความรุนแรงทั้งในภาคใต้และในระดับโลก และในขณะเดียวกันผลการศึกษา ก็ได้สร้างงานหนักให้แก่ฝ่ายที่ต้องการเชื่อมโยงองค์กรการกุศลมุสลิมกับการก่อความไม่สงบและการก่อการร้ายอย่างมีอคติหรือด้วยเจตนาที่ไม่ประสงค์ดี เนื่องจากบุคคลเหล่านั้นจะต้องหาข้อมูลมาหักล้างข้อเท็จจริงที่ได้จากการวิจัยนี้ ซึ่งให้ข้อบ่งชี้หลายประการถึงระยะห่างระหว่าง IIROSA กับกลุ่มก่อความไม่สงบ ไม่ว่าจะเป็น เป้าหมาย อุดมการณ์ วิธีการ และวิธีคิด ดังที่ได้เห็นว่า IIROSA นิยมแนวทางอิสลามโดยใช้วิธีการพัฒนาและฟื้นฟูอย่างสร้างสรรค์และโดยสันติวิธี มีอุดมการณ์อิสลามสากลนิยมที่เรียกร้องไปสู่ความเป็นพี่น้องในระดับสากล รณรงค์ไม่ให้มีการยึดติดในเชื้อชาติและคลั่งไคล้ในชาตินิยมเหนือความเป็นอูมมะฮ์ ส่วนในแง่ของหลักฐานที่ยืนยันการปฏิบัติก็ได้แก่ระเบียบวิธีการของสำนักงานใหญ่ในตรวจสอบและควบคุมการดำเนินงานของสำนักงานสาขา การเบิกจ่ายงบประมาณที่มีขั้นตอนรัดกุมโดยส่งเงินเป็นงวดๆ หลังจากที่มีการรายงานผลและจะต้องโอนเงินผ่านธนาคารที่มีระดับความน่าเชื่อถือในประเทศ การดำเนินงานโดยจะต้องได้รับคำอนุญาตจากรัฐบาล การตรวจสอบประวัติของบุคคลากรที่จะรับเข้าทำงานเช่นให้ทางตำรวจรับรองประวัติ นอกจากนี้ ยังรวมถึงการที่ลำพังงบประมาณของ IIROSA เองก็ยังไม่เพียงพอที่จะช่วยเหลือเด็กกำพร้าตลอดจนดำเนินกิจกรรมอื่นๆ ขององค์กรฯ เป็นต้น ปัจจัยต่างๆ เหล่านี้ส่งผลให้ IIROSA รอดพ้นจากการถูกครหาได้มากขึ้นในปัจจุบัน

ในขณะที่องค์กรมุสลิมจำนวนเพียงแค่มือเดียวที่ไหลเข้าไปสู่อุดมการณ์ทางการเมืองแบบสุดขั้ว และเห็นว่าการใช้ความรุนแรงเป็นวิธีการที่จำเป็นในการปกป้องอิสลามนั้น ยังมีองค์กรที่เหลืออีกเป็นจำนวนมากที่เน้นวัตถุประสงค์อันบริสุทธิ์ในการให้ความช่วยเหลือทางด้านมนุษยธรรมอย่างแท้จริง⁵ ดังนั้น การแยกแยะความแตกต่างหลากหลายที่ดำรงอยู่จึงเป็นสิ่งสำคัญ และจากการที่กลุ่มนิยมแนวทางอิสลามมีความหลากหลาย โดยที่ส่วนใหญ่ก็เน้นการพัฒนาและไฝหาสันติภาพรวมทั้งประกอบกับการที่ IIROSA สามารถพิสูจน์ตัวเองด้วยการทำงานที่โปร่งใส ในขณะเดียวกัน ก็มีการประสานงานกับรัฐจนกระทั่งสามารถผ่านการพิจารณาจากหน่วยงานในประเทศไทยให้เข้ามาดำเนินการได้นั้น ทำให้สามารถสรุปได้ว่า

⁵ Abdel-Rahman Ghandour, "Humanitarianism, Islam and the West: Contest or Cooperation?," *Humanitarian Exchange*. 25 (December 2003): 17.

การฟื้นฟูสังคมโดยยึดแนวทางแห่งศาสนาจึงไม่จำเป็นว่าจะต้องเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐ ดังที่ถูกมองจากเจ้าหน้าที่ของรัฐบางส่วนเสมอไป แต่ในทางตรงกันข้าม กลับเป็นพลังหนึ่งที่จะขับเคลื่อนให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี และให้สังคมมีความสงบสุขบนพื้นฐานแห่งความหลากหลายในอัตลักษณ์อันดีงามของแต่ละกลุ่ม อันเป็นรากฐานที่สำคัญยิ่งของความมั่นคงแห่งชาติ

2. ข้อเสนอแนะ

2.1. ข้อเสนอแนะต่อองค์กรมุสลิมข้ามชาติ

1. จากการศึกษาถึงบทบาทที่เพิ่มขึ้นขององค์กรพัฒนาเอกชน ข้อค้นพบประการหนึ่งซึ่งเป็นที่รับรู้กันโดยทั่วไปก็คือ อาจเป็นการผลักดันบทบาทของรัฐไปอยู่ชายขอบ และทำให้ช่องว่างระหว่างรัฐกับประชาชนยิ่งเพิ่มขึ้นจนอาจทำให้รัฐเกิดความรู้สึกไม่ไว้วางใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรมุสลิมข้ามชาติกับประชาชนมุสลิม ในขณะเดียวกัน หากจะให้รัฐมาจำกัดบทบาทขององค์กร ซึ่งมีความเข้าใจปัญหาและสามารถเข้าถึงประชาชนในระดับรากหญ้าได้ดีกว่ารัฐ ก็จะส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการส่งเสริมความมั่นคงของมนุษย์ ดังนั้นองค์กรมุสลิมข้ามชาติควรจะมีบทบาทนำในการสร้างความเชื่อมโยงระหว่าง รัฐกับประชาชน และระหว่างตัวองค์กรกับรัฐ เพื่อสร้างความไว้วางใจให้แก่กันและกันและมีการเกื้อหนุนซึ่งกันและกันในจุดเด่นจุดด้อยของแต่ละฝ่ายโดยถือเอาผลประโยชน์ของความมั่นคงในชีวิตของประชาชนเป็นที่ตั้ง
2. แม้ว่าธรรมชาติของการทำงานการกุศลของมุสลิมจะเป็นแบบลับๆ เนื่องจากไม่ต้องการให้ผู้อื่นรับรู้เมื่อได้ทำความดีโดยมุ่งหวังให้เป็นกุศลทานที่บริสุทธิ์เพื่อให้ได้รับการตอบแทนจากพระผู้เป็นเจ้า แต่การประชาสัมพันธ์การทำงานและผลงานขององค์กรให้สาธารณชนได้รับรู้ในระดับที่เหมาะสมเพื่อไม่ให้เกิดความสงสัยและหวาดระแวงเป็นสิ่งที่จำเป็นที่องค์กรมุสลิมในบริบทพหุสังคมควรพิจารณา เพราะ “อิคลาศ” (ความบริสุทธิ์ใจ) ซึ่งเป็นหลักการในการทำงานขององค์กรมุสลิมเพียงอย่างเดียวเท่านั้น ไม่เพียงพอต่อการพ้นจากข้อกล่าวหา หากจะต้องแสดงให้เห็นถึงความโปร่งใสในภาคปฏิบัติด้วย เช่น เอกสารทางการเงินและรายงานกิจกรรมอย่างละเอียดที่เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เป็นต้น เพราะผู้วิจัยสังเกตเห็นว่า มีเอกสารที่น่าสนใจและเป็นประโยชน์จำนวนมากที่จัดทำขึ้นโดยใช้ภาษาอาหรับ แต่น่าเสียดายที่ไม่ได้รับการถ่ายทอดเป็นภาษาอังกฤษหรือภาษาไทย ซึ่งจะช่วยให้คนภายนอกมีความเข้าใจที่ดีขึ้น
3. จากการที่ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจข้อมูลของงานวิจัยเกี่ยวกับองค์กรสาธารณกุศลในประเทศไทย พบว่า ข้อมูลขององค์กรการกุศลมุสลิมทั้งในประเทศและจากต่างประเทศ ซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมากน้อยนั้น ได้เข้าไปอยู่ในสารบบขององค์กรสาธารณประโยชน์ในประเทศไทยน้อยมาก ซึ่ง

นอกเหนือจากความแตกต่างของลักษณะกิจกรรมแล้ว ปัจจัยอีกส่วนหนึ่งที่ทำให้องค์กรมุสลิมไม่เป็นที่รู้จักก็คือ การเปิดตัวเองในระดับที่ยังไม่เพียงพอให้คนภายนอกได้รู้จัก ดังนั้น องค์กรมุสลิมข้ามชาติควรเข้าร่วมในเครือข่ายขององค์กรการกุศลในประเทศไทยให้มากกว่าระดับที่เป็นอยู่ ทั้งนี้ เพื่อให้เป็นที่รู้จักและลดความระแวง ตลอดจนเพื่อแลกเปลี่ยนแนวทางในการดำเนินงาน

2.2. ข้อเสนอแนะต่อภาครัฐและแวดวงวิชาการ

1. ต้องเข้าใจว่ามุสลิมที่มีความเข้าใจศาสนา รู้สึกยึดมั่นและไม่ต้องการที่จะบริโภคนเงินที่หะรอม (ไม่เป็นที่อนุมัติตามหลักศาสนา) เช่น เงินดอกเบี้ย เงินจากสลากกินแบ่งรัฐบาล เป็นต้น ดังนั้น หากเงินที่หะรอม (เป็นที่อนุมัติตามหลักศาสนา) ภายในประเทศไม่เพียงพอ ก็จำเป็นที่จะต้องพึ่งพาเงินจากมุสลิมในต่างประเทศ
2. จัดตั้งหรือมอบหมายหน่วยงานเข้ามาทำหน้าที่ประสานงานและอำนวยความสะดวกในการรับเงินการกุศลจากต่างประเทศขององค์กรต่างๆ เพื่อให้ภาครัฐได้รับรู้และสามารถตรวจสอบการเข้ามารวมถึงการใช้จ่ายของเงิน อันเป็นการลดปัญหาความหวาดระแวงและสร้างความเชื่อมั่นต่อเงินการกุศลจากต่างประเทศ โดยรัฐจะต้องไม่ก้าวก่ายหรือแทรกแซงการทำงานของแต่ละองค์กร กล่าวอีกลักษณะหนึ่งคือ รัฐมีบทบาทเพียงแค่การรับรู้ ตรวจสอบ และสนับสนุน แต่ไม่ใช่เป็นผู้ดำเนินการเอง และยังคงเป็นงานขององค์กรภาคประชาสังคม
3. เปิดโอกาสอย่างจริงจังให้องค์กรพัฒนาเอกชนทั้งในและต่างประเทศได้เข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างความมั่นคงของมนุษย์ การรับเอาแนวคิดเรื่องความมั่นคงของมนุษย์มาเป็นแนวนโยบายที่สำคัญของประเทศนั้นเป็นสิ่งที่น่าชื่นชม แต่การดำเนินงานของรัฐบาลหรือการเป็นเจ้าของภาพจัดการประชุมนานาชาติว่าด้วยความมั่นคงของมนุษย์เพียงอย่างเดียวนั้นไม่เพียงพอ เนื่องจากปัญหาความไม่มั่นคงของมนุษย์มีความหลากหลาย การหาแนวทางในการป้องกันและแก้ไขจำเป็นที่จะต้องได้รับความร่วมมือจากหลายฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มที่มีความเข้าใจในปัญหาอย่างลึกซึ้งในด้านที่รัฐยังไม่สามารถเข้าถึง ซึ่งรัฐจะต้องเปิดใจยอมรับความอ่อนแอและข้อจำกัดของตนเอง แล้วเปิดโอกาสให้ภาคประชาสังคมได้เข้ามามีส่วนร่วมทำงานอย่างจริงจังโดยให้รัฐมีบทบาทเป็นผู้สนับสนุนหรือควบคุม มากกว่ากีดกัน เพราะการให้หลักประกันความมั่นคงของมนุษย์ไม่ใช่หน้าที่รัฐเพียงลำพัง หากเป็นหน้าที่ของสังคมทุกภาคส่วนที่จะต้องช่วยสอดส่องดูแลให้ทั่วถึงที่สุด ดังที่ถูกระบุอยู่ในรายงานของคณะกรรมการความมั่นคงของมนุษย์ว่า จะต้องให้อำนาจกับประชาชนในการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาและในกระบวนการตัดสินใจ
4. หน่วยงานของรัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเจ้าหน้าที่ในฝ่ายที่เกี่ยวข้องจะต้องปรับทัศนคติที่มีต่อองค์กรการกุศลจากตะวันออกกลาง โดยรื้อถอนหรือลดความคิดที่สร้างขึ้นโดยหน่วยงานความมั่นคงของ

โลกตะวันตกแบบเหมารวมว่าทุนการกุศลของมุสลิมส่วนใหญ่นำไปใช้ในการก่อการร้าย รัฐต้องมีความไว้วางใจในเบื้องต้นว่าการเข้ามาของเงินการกุศลจากต่างประเทศมีจุดประสงค์เพื่อทำความดีและช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ด้วยความบริสุทธิ์ใจ และรัฐควรเข้ามามีบทบาทร่วมส่งเสริม สนับสนุน รวมทั้งเอื้ออำนวย ซึ่งหากจะมีมาตรการ “ควบคุม” ตามความเหมาะสมเพื่อให้เกิดความไว้วางใจก็สามารถกระทำได้ แต่ไม่ใช่ในลักษณะของการ “กีดกัน” เพราะรัฐต้องยอมรับว่า กลไกของรัฐที่มีอยู่ไม่สามารถให้ความช่วยเหลือได้อย่างทั่วถึงด้วยข้อจำกัดทางด้านช่องว่างทางศาสนา ดังตัวอย่างประการหนึ่งซึ่งเห็นได้ชัดจากสัญญาณที่ดีที่เกิดขึ้นจากการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลไทยกับองค์การสันนิบาตโลกมุสลิมก็คือ การลงนามบันทึกความเข้าใจ (MOU) เพื่อออกรับรองให้แก่ผู้ประกอบการอาหารทะเลในประเทศไทยที่ต้องการส่งผลิตภัณฑ์ไปขายยังประเทศซาอุดีอาระเบีย ซึ่งเป็นผลที่เกิดขึ้นหลังจากที่ทางรัฐบาลไทยให้การต้อนรับเลขาธิการสันนิบาตโลกมุสลิมอย่างอบอุ่นเมื่อเดือนมิถุนายน 2007

5. จากการที่กลุ่มนิยมแนวทางอิสลามหรือกลุ่มรากฐานนิยมใหม่มีความหลากหลายทางด้านแนวคิดและอุดมการณ์ ดังนั้น รัฐบาลรวมทั้งนักวิชาการควรหลีกเลี่ยงการตีตราอย่างหยาบๆ และให้พิจารณาอย่างรอบคอบก่อนที่จะตัดสินว่ากลุ่มใดเป็นกลุ่มหัวรุนแรง (radical) หรือมีแนวคิดสายกลาง (moderate) ทั้งนี้เพื่อไม่ให้ส่งผลกระทบต่อกลุ่มที่ทำงานด้วยความบริสุทธิ์ใจและไม่ได้มีเจตนาหรือพฤติกรรมที่เป็นภัยต่อรัฐ เพราะคำว่า Islamism หรือ Salafism ที่ใช้กันอยู่โดยสื่อและนักวิชาการส่วนใหญ่ นั้น ไม่ได้สะท้อนให้เห็นถึงความหลากหลาย ซึ่งข้อสันนิษฐานทั่วไปก็คือ กลุ่มสะลาฟี หรือ วะฮาบี มีแนวคิดที่เป็นภัย⁶ แต่วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้ชี้ให้เห็นแล้วว่าข้อสันนิษฐานดังกล่าวไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นในทุกกรณี

2.3. ข้อเสนอแนะในเชิงวิจัย

1. ควรมีการวิจัยถึงความต้องการที่แท้จริงเกี่ยวกับการรับความช่วยเหลือในด้านสวัสดิการสังคมของผู้ด้อยโอกาสและ “ชนชายขอบ” กลุ่มต่างๆ เพื่อให้สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตตามศาสนา ความเชื่อและประเพณี ในอันที่จะรักษาไว้ซึ่งวิถีชีวิตและอัตลักษณ์ของแต่ละกลุ่ม
2. ควรมีการศึกษารวบรวมข้อมูลขององค์การการกุศลมุสลิมจากต่างประเทศทั้งหมดที่เข้ามาดำเนินงานในประเทศไทย

⁶ Anthony Bubalo and Greg Fealy, *Joining the Caravan?: The Middle East, Islamism and Indonesia*,

3. ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อประเมินความสำเร็จของการให้ความช่วยเหลือทางด้านมนุษยธรรมและสวัสดิการสังคม โดยเปรียบเทียบโครงการที่ดำเนินการโดยภาครัฐกับโครงการที่ดำเนินงานโดยองค์กรพัฒนาเอกชนมุสลิม
4. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบการดำเนินงานขององค์กรการกุศลในศาสนาต่างๆ เพื่อให้เห็นจุดดี-จุดด้อย และจุดร่วม-จุดต่าง ในอันที่จะสร้างมิติที่เป็นประโยชน์ให้กับการทำงานการกุศลในภาพรวม

2.4. ข้อเสนอแนะต่อสังคมและองค์กรมุสลิม

1. ควรปรับปรุงโครงสร้างการบริหารด้านการจัดการทรัพย์สินสาธารณะกุศลให้มีประสิทธิภาพเพื่อให้ได้รับความเชื่อถือและความไว้วางใจจากองค์กรมุสลิมในต่างประเทศ
2. ควรจัดตั้งหน่วยงานเพื่อประสานงานและอำนวยความสะดวกให้แก่การทำงานขององค์กรการกุศลจากต่างประเทศให้เป็นกิจจะลักษณะ เพื่อทำหน้าที่ อาทิเช่น การรับรององค์กรฯ การประสานงานกับภาครัฐ เป็นตัวกลางระหว่างองค์กรการกุศลจากต่างประเทศกับองค์กรมุสลิมในประเทศ การสำรวจพื้นที่ที่จำเป็นต่อการรับความช่วยเหลือ ตลอดจนจัดการศึกษาวิจัยและเก็บข้อมูลความต้องการที่แท้จริงของประชาชนในพื้นที่ต่างๆ เป็นต้น
3. ควรพัฒนาบทบาทในการสนับสนุนให้เกิดปฏิสัมพันธ์เชิงสร้างสรรค์และการสร้างความเข้าใจระหว่างมุสลิมกับโลกตะวันตก รวมทั้งคนมุสลิมกับเพื่อนต่างศาสนิกในประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับพี่น้องชาวไทยที่นับถือศาสนาพุทธ ซึ่งส่วนหนึ่งยังคงมีความรู้สึกแปลกแยก รวมทั้งเกิดความไม่เข้าใจและความหวาดระแวงต่อพี่น้องมุสลิม อันเนื่องมาจากสถานการณ์ภาคใต้และสถานการณ์การก่อการร้ายสากล ทั้งนี้เพื่อแก้ปัญหาความเข้าใจผิดและความหวาดระแวง ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่น่าไปสู่อุปสรรคในการทำงานขององค์กรมุสลิม

3. บทส่งท้าย

ข้อมูลที่ได้นำเสนอมาทั้งหมดนี้ ผู้วิจัยคาดหวังเป็นอย่างยิ่งว่าวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะเป็นหลักฐานอีกชิ้นหนึ่งที่จะทำให้มุมมองในการศึกษาในศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเปิดกว้างขึ้น และเป็นสาขาวิชาที่มีความอุดมสมบูรณ์ในองค์ความรู้ ที่สามารถอธิบายสถานการณ์โลกได้ทุกยุคทุกสมัย ซึ่งไม่ใช่การศึกษาเพียงแค่ความสัมพันธ์ระหว่าง “รัฐ” (inter-state) เท่านั้น หากแต่ศึกษาปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในมิติ “นานาชาติ” (international) หรือ “สากล” (universal) ที่ครอบคลุมความหมายของการเมืองในสังคมโลกทั้งหมด (global politics) ขณะเดียวกัน ผู้วิจัยก็คาดหวังเช่นเดียวกันว่า ความรู้จากการศึกษาของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะช่วยในการตั้งคำถามต่อประเด็น

ปัญหาต่างๆ ที่ปรากฏผ่านสื่อตลอดจนการวิเคราะห์ของนักวิชาการ ทั้งนี้เพื่อเปิดมุมมองในการศึกษามิติที่ถูกปิดอยู่ ดังที่วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้ทำหน้าที่ค้นหาความจริงและเปิดเผยข้อมูล “ใหม่” ที่น่าจะเป็นประโยชน์ต่อสังคม ดังปณิธานของผู้วิจัยในการศึกษาทางด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศว่า

“ความรู้ทางด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศจะต้องไม่จำกัดอยู่เพียงแค่การอธิบายปรากฏการณ์ในระดับโครงสร้าง และให้ข้อเสนอที่ไม่ถึงการเปลี่ยนแปลงในระดับรากหญ้า แต่จะต้องเป็นศาสตร์ขององค์ความรู้ที่สามารถบูรณาการกับศาสตร์อื่นๆ และให้ทางเลือกที่เป็นประโยชน์รวมทั้งปฏิบัติได้จริง ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในสังคมโลกทุกระดับด้วย”

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กรรณชญา พูนพนิช. บรรพชนของชนข้ามชาติกับประเทศไทยที่สาม: อุตสาหกรรมดีบุกในประเทศไทย
ไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะ
รัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526.

กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม. ระเบียบคณะกรรมการพิจารณาการดำเนินงานขององค์การ
เอกชนต่างประเทศว่าด้วยหลักเกณฑ์การพิจารณาและข้อปฏิบัติเกี่ยวกับการเข้ามา
ดำเนินงานขององค์การเอกชนต่างประเทศในประเทศไทยและการจัดตั้งสำนักงานภูมิภาค
ในประเทศไทย พ.ศ. 2543. แหล่งที่มา: <http://www.doe.go.th/ngo/myweb/index.htm>
[23/6/2550]

โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์. ประชาคม: มิติใหม่ของการเมืองสาธารณะ. ใน ประชาสังคมกับสุขภาพ.
นนทบุรี: สำนักนโยบายและแผนสาธารณสุข, 2544.

คอลีลีอเราะมัน ดือราแม. ผู้จัดการและผู้รับใบอนุญาตโรงเรียนศรีฟ้ารัตนาวิทยาลัย. สัมภาษณ์,
21 กันยายน 2549.

จิรวรรณ ภัคดีบุตร และ ภาวนา เขมะรัตน์. ประเภทขององค์การเอกชนสาธารณสุขประโยชน์.
กรุงเทพฯ: ศูนย์สาธารณสุขประโยชน์และประชาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์,
2543.

ชูชัย ศุภวงศ์ และ ยุวดี คาดการณโกล. ประชาสังคม: ทรรศนะนักคิดในสังคมไทย. กรุงเทพฯ:
สำนักพิมพ์มติชน, 2540.

ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
วิภาษา, 2545.

ชัยรัตน์ พุ่มสมบัติ. อดีตเด็กกำพร้าในสถานสงเคราะห์เด็กกำพร้าบ้านอัสสัมชัญศิษย์ นະพีชะยั ชัมลั.
สัมภาษณ์, 13 กันยายน 2550.

ชัยโชค จุลศิริวงศ์. การก่อการร้ายในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้. กรุงเทพฯ: สแควร์ ปริ้นท์ 93, 2551
ชะกะรียา บะชีร. ตะวันขึ้นที่มะดะฮ์. แปลโดย จรัญ มะลูลีม. กรุงเทพฯ: อิสลามอะเคเดมี, 2540.

ชะกะรียา บะชีร. ฮิจญ์เราะฮ์จากมักกะฮ์สู่มะดะฮ์: เส้นทางสู่อิสลาม. แปลโดย บรรจง
บินกาซัน. กรุงเทพฯ: อัลอะมีน, 2545.

ซอและห์ ตาละ. รักษาการณ์ผู้อำนวยการองค์การสงเคราะห์มุสลิมนานาชาติแห่งซาอุดีอาระเบีย
สำนักงานประเทศไทย. สัมภาษณ์, 23 กันยายน 2549.

- ซอและห์ ตาละ. รักษาการณ์ผู้อำนวยการองค์การสงเคราะห์มุสลิมนานาชาติแห่งซาอุดีอาระเบีย สำนักงานประเทศไทย. สัมภาษณ์, 26 สิงหาคม 2550.
- ณัช ภิญญวัฒน์ชีพ. ผู้อำนวยการกองตะวันออกเฉียงใต้ ตะวันออกกลางและแอฟริกา กระทรวงการต่างประเทศ. สัมภาษณ์, 11 กันยายน 2550.
- ทวี พานิชวัฒนาเจริญ. บทบาทของบริษัทน้ำมันข้ามชาติที่มีต่ออุตสาหกรรมน้ำมันของประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526.
- ธีรยุทธ บุญมี. ประชาสังคม. กรุงเทพฯ: สายธาร, 2547.
- นิพนธ์ พัวพงศกร. ความมั่นคงของมนุษย์: แนวทางสร้างตัวชี้วัดสำหรับประเทศไทย. ใน เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการประจำปี 2546 เรื่องความมั่นคงของมนุษย์. สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2546.
- นิฮารค์ นิแห. เด็กกำพร้า ศูนย์สถิติเพื่อพัฒนาเยาวชนมุสลิมจังหวัดยะลา. สัมภาษณ์, 22 กันยายน 2549.
- บุญสนอง มีพงษ์. หัวหน้าฝ่ายพิจารณาการดำเนินงานขององค์การเอกชนต่างประเทศ กองงานคนต่างด้าว กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม. สัมภาษณ์, 22 มิถุนายน 2550.
- ประสพ สุไชยะ. รองหัวหน้าฝ่ายสังคมสงเคราะห์ และหัวหน้างานดูแลเด็กกำพร้าตามบ้าน องค์การสงเคราะห์มุสลิมนานาชาติแห่งซาอุดีอาระเบีย สำนักงานประเทศไทย. สัมภาษณ์, 18 มิถุนายน 2550.
- ปิยลักษณ์ คู่ทรัพย์. เปิดปมเงินซาอุฯ แค้นทุนสงเคราะห์เด็กกำพร้ามุสลิม?. ศูนย์ข่าวอิศรา สยามคานักข่าวหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย. แหล่งที่มา: http://www.tjanews.org/cms/index.php?option=com_content&task=view&id=406&Itemid=58 [8/1/2549]
- ผาสุก พงษ์ไพจิตร. ทฤษฎีขบวนการทางสังคมสำหรับประเทศกำลังพัฒนา. ใน ศิริธัมม์ คล้ามไพบูลย์ (บรรณาธิการ), ทฤษฎีและความรู้ในยุคโลกาภิวัตน์. หน้า 83-128. กรุงเทพฯ: สถาบันวิถีสถิติศาสตร์, 2544.
- ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม. อะไรนะ... ความมั่นคงของมนุษย์. ใน เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการประจำปี 2546 เรื่องความมั่นคงของมนุษย์. สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.
- ภักดิ์ จิตต์หมวด. ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมของชาวไทยมุสลิม: ศึกษากรณีองค์กรต่อต้านสงครามในอัฟกานิสถาน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, ภาควิชาสังคมวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546.

- มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา. กว่าจะถึงวันนี้... มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา. บัตตานี: โรงพิมพ์
มิตรภาพ, 2550. (วารสารฉบับพิเศษเนื่องในโอกาสวันเปิดป้ายมหาวิทยาลัยอิสลามยะลา
และพิธีมอบปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์แก่ ฯพณฯ เลขาธิการสันนิบาต
โลกมุสลิม, 27 มิถุนายน 2550).
- มุณีรส ไบกาเด็ม. ผู้อำนวยการโรงพยาบาลรวมแพทย์จังหวัดกระบี่. สัมภาษณ์, 9 ธันวาคม
2549.
- มุชา ศรีมัน. อดีตเด็กกำพร้า สถานสงเคราะห์เด็กกำพร้าบ้านอัสซัยยิดะฮ์ นะฟีชะฮ์ ซัมส์.
สัมภาษณ์, 13 กันยายน 2550.
- มุฮัมมัดรุสดี มะรอฮิซะ. เด็กกำพร้า ศูนย์สาธิตเพื่อพัฒนาเยาวชนมุสลิมจังหวัดยะลา. สัมภาษณ์,
22 กันยายน 2549
- ยรรยง อามีน. หัวหน้าฝ่ายการเงิน องค์การสงเคราะห์มุสลิมนานาชาติแห่งชาอุดีอาระเบีย
สำนักงานประเทศไทย. สัมภาษณ์, 18 มิถุนายน 2550.
- รอซือมิง สาละ. อดีตเด็กกำพร้า สถานสงเคราะห์เด็กกำพร้าบ้านอัสซัยยิดะฮ์ นะฟีชะฮ์ ซัมส์.
สัมภาษณ์, 16 กันยายน 2550.
- ลูโอ มุฮัมมัด บาร์บิเกอร์. ผู้จัดการสถานสงเคราะห์เด็กกำพร้า “บ้านอัสซัยยิดะฮ์ นะฟีชะฮ์ ซัมส์”
องค์การสงเคราะห์มุสลิมนานาชาติแห่งชาอุดีอาระเบียสำนักงานประเทศไทย. สัมภาษณ์,
18 มิถุนายน 2550.
- วันมูหะหมัดนอร์ มะทา. นายกสภามหาวิทยาลัยอิสลามยะลา และ มนตรีสภาก่อตั้งสันนิบาตโลก
มุสลิม ประจำประเทศไทย. สัมภาษณ์, 27 มิถุนายน 2550.
- ศรยุทธ เขียมเอื้อยุทธ. การสร้างสรรค์ และการปะทะในความเป็นถิ่นฐานของ “มลายู”: ข้อสังเกต
เบื้องต้นจากภาคสนาม. ไทยคดีศึกษา 4, 1 (ตุลาคม 2549-มีนาคม 2550): 33-83.
- สมพงศ์ ชูมาก. ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศยุคปัจจุบัน (ทศวรรษ 1990 สู่ทศวรรษแรกแห่ง
ศตวรรษที่ 21). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.
- สมาคมนักเรียนเก่าอาหรับ. พระมหาคัมภีร์อัลกุรอานพร้อมคำแปลเป็นภาษาไทย. อัลมาดีนะห์:
ศูนย์กษัตริย์ฟาฮัดเพื่อการพิมพ์อัลกุรอาน, 2540.
- สุกรี หลั่งปุเต๊ะ. ความมั่นคงของมนุษย์ในทัศนะอิสลาม. ใน เอกสารในงานสัมมนาเรื่อง
วิกฤตการณ์ภาคใต้และแนวทางคลี่คลายปัญหา. เสนอที่มหาวิทยาลัยนเรศวร
14 ธันวาคม 2547.
- สุภาชัย สาระจรัส. ทิศทางใหม่ความมั่นคงของมนุษย์. เอกสารวิชาการหมายเลข 2 . กระทรวง
การพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2546.

สุรสิทธิ์ วิชิรขจร. การระดมทุน: กรณีศึกษา มัสยิด โรงเรียน และมูลนิธิในศาสนาอิสลาม.

กรุงเทพฯ: ศูนย์สาธารณประโยชน์และประชาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2544.

สุโรนี สายนุ้ย. ผู้นำศาสนาอิสลามกับขบวนการทางสังคม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต

ภาควิชาสังคมวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.

องค์การสงเคราะห์มุสลิมนานาชาติแห่งชาติแห่งชาอุดีอาระเบีย สำนักงานประเทศไทย. 13 ปีแห่งการ

ตรากตรำอุทิศตนขององค์การสงเคราะห์มุสลิมนานาชาติในประเทศไทย. [ซีดีรอม].

(ม.ป.ป.).

อมรา พงศาพิชญ์ และคณะ. องค์กรสาธารณประโยชน์ในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยทาง

สังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546.

อมรา พงศาพิชญ์ และนิตยา กัทลิตระพันธ์. องค์กรให้ทุนเพื่อประชาสังคมในประเทศไทย.

กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยทางสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.

อภิญา เพ็ญฟูสกุล. บทบาทบรรษัทข้ามชาติญี่ปุ่นในประเทศไทย: วิเคราะห์กรณีอุตสาหกรรม

สิ่งทอ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527.

อภิญา เพ็ญฟูสกุล. อัตลักษณ์: การทบทวนทฤษฎีและกรอบแนวคิด. กรุงเทพฯ:

คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาสังคมวิทยา สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ,

2546.

อิสมาอีล เต๊ะมาหมัด. ผู้จัดการศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตชาวไทยภูเขาภาคเหนือ บ้านเวียงหมอก

อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย. สัมภาษณ์, 18 ธันวาคม 2549.

อิสมาอีล ลุตฟี จะปะกียา. อธิการบดีมหาวิทยาลัยอิสลามยะลา และ มนตรีสภาก่อตั้งสันนิบาต

โลกมุสลิม ประจำประเทศไทย. สัมภาษณ์, 7 กันยายน 2550.

อิสมาอีล ลุตฟี จะปะกียา. อิสลาม: ศาสนาแห่งสันติภาพ. แปลโดย ซุฟอัม อุษมาน. (ปัตตานี:

มัจญลิสอิสลามีย, 2547.

เอนก เหล่าธรรมทัศน์. การเมืองของพลเมือง: สู้สหสวรรค์ใหม่. กรุงเทพฯ: คบไฟ, 2545.

เอ็ม อุมร์ ซัฟรา. อิสลามกับการพัฒนาเศรษฐกิจ. แปลโดย บรรจง บินกาซัน. กรุงเทพฯ:

คณะกรรมการจัดงานเมาลิดกลางแห่งประเทศไทย, 2547.

เอ็ม อับดุลมันนาน. เศรษฐศาสตร์อิสลาม. แปลโดย บรรจง บินกาซัน. กรุงเทพฯ: อิสลามิก

อะเคเดมี, 2539.

อับดุลร็อบ สะอะ. หัวหน้าฝ่ายก่อสร้าง องค์การสงเคราะห์มุสลิมนานาชาติสำนักงานประเทศ

ไทย. สัมภาษณ์, 29 สิงหาคม 2550.

อับดุลลอฮ์ นาซีฮ์ อุลวาน. ความเป็นพี่น้องในอิสลาม. แปลโดย มั่นศูร์ อับดุลลอฮ์. สงขลา:

ลัจญ์นัต อัด-ดะวะห์, 2545.

อัลลามะฮ์ ซัยยิด สุลัยมาน นัควี และ อับดุล อะซีซ เซค. ชะกาด: หลักประกันสังคมในอิสลาม.

แปลโดย บรรจง บินกาซัน. กรุงเทพฯ: อัล อะมีน, 2543.

อัล-อิหม่ามยะหฺยา บินซัรฟุดดีน อัน-นะวะวีย์. 40 ทัศนะของนะวะวีย์. แปลโดย นัศรุลลอฮ์

มัดตะพงค์. สงขลา: อาลีฟานิชย์, ม.ป.ป.

อนุสรณ์ ซัยอักษรวะฮ. “อุมมะฮ์” ในฐานะ “cosmopolitanism”: “ความเป็นเนื้อเดียวกัน” หรือ

“ความหลากหลาย”? บทความนำเสนอในโครงการสัมมนาทางวิชาการระดับ

บัณฑิตศึกษาเรื่อง “ลักษณะข้ามชาติ” คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ท่าพระจันทร์ 30 พฤศจิกายน 2549.

ฮาฟิซ สาละละ. เส้นทางการเมืองของฮามาส: ภาพสะท้อน Political Islam ในปาเลสไตน์. เอเชีย

ปริทัศน์ 2, 27 (กรกฎาคม- ธันวาคม 2549): 133-168.

อัมมุดะห์ อับดุลอาญีย์. อิสลามและมุสลิม. แปลโดย อับดุลเลาะ อับรู. ปัตตานี: โครงการแปล

และเรียบเรียงตำราอิสลาม วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2542.

ภาษาอังกฤษ

Abou Samh, Rasheed. Editorial: IIROSA Fund [Online]. Available from:

<http://arabnews.com/?page=7ion=0&article=90000&d=14&m=12&y=2006>

[26/1/ 2007]

Abuza, Zachary. Funding Terrorism in Southeast Asia: the Financial Network of

Al Qaeda and Jemaah Islamiyah. Seattle: The National Bureau of Asian

Research. NBR Analysis 14 (December 2003): Available from:

<http://www.nbr.org/publications/analysis/vol14no5/145.pdf> [21/4/2005]

Ahmad, Anis. Social Welfare: a Basic Islamic Value. [online]. Available from:

<http://muslim-canada.org/welfare.htm> [15/2/2007]

Ahsan. Abdullah. Ummah or Nation?: Identity Crisis in Muslim Society. Leicester:

Islamic Foundation, 1992.

Alavi, Khalid. Role of the Mosque in the Muslim Community. 2nd ed. Islamabad: Da'wah

Academy, International Islamic University, (n.d.).

- Alkire, Sabina. *A Conceptual Framework for Human Security*. CRISE Working Paper 2, Queen Elizabeth House, University of Oxford, 2003. Available from: <http://www.crise.ox.ac.uk/pubs/workingpaper2.pdf> [22/4/2008]
- Annan, Kofi. In *Larger Freedom: Towards Development, Security and Human Rights for All*. Report of the Secretary-general. Dated on 21 March 2005. Available from: <http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N05/270/78/PDF/N0527078.pdf?OpenElement> [22/2/2008]
- Ariff, Mohamed. *The Islamic Voluntary Sector in Southeast Asia: Islam and the Economic Development of Southeast Asia*. Singapore: Social Issues in Southeast Asia, Institute of Southeast Asian Studies, 1991.
- Attanassoff, Velko. Bosnia and Herzegovina – Islamic Revival, International Advocacy Networks and Islamic Terrorism. *Strategic Insights* 4, 5 (May 2005). Available from: <http://www.ccc.nps.navy.mil/si/2005/May/attanassoffMay05.asp> [20/7/2007]
- Ayubi, Nazih. *Political Islam: Religion and Politics in the Arab World*. London and New York: Routledge, 1991.
- Bajpai, Kanti. *Human Security: Concept and Measurement*. Kroc Institute Occasional Paper #19:OP:1, 2000. Available from: http://kroc.nd.edu/ocpapers/op_19_1.PDF
- Basha, Adnan Khalil. Why Should We Stop Donate to Charity?. *IIROSA Bulletin* 1, 20 (August 2003): 3.
- Beckford, James A. *Social Theory and Religion*. Cambridge: Cambridge University Press, 2003.
- Bellion-Jourdan, Jérôme. Islamic Relief Organizations: Between 'Islamism' and 'Humanitarianism'. *ISIM Newsletter* 5, (June 2000): 30.
- Benthall, Jonathan and Bellion-Jourdan, Jérôme. *The Charitable Crescent: Politics of Aid in the Muslim World*. London: I.B. Tauris, 2003.
- Bubalo, Anthony and Fealy, Greg. *Joining the Caravan?: the Middle East, Islamism and Indonesia*. Alexandria: Lowy Institute for International Policy, 2005.
- Burchill, Scott et al. *Theories of International Relations*. 2nd ed. New York: Palgrave,

2001.

Butko, Thomas. Unity through Opposition: Islam as an Instrument of Radical Political Change. Middle East Review of International Affairs 8, 3 (December 2004): pp. 33-48.

Collins Dunn, Michael. Islamic Movement at the End of 20th Century [Online]. Available from: <http://www.islamonline.net/english/Contemporary/2002/05/Article17.shtml#TOP> [29/12/2005]

Commission on Human Security. Human Security Now. New York: Commission on Human Security, 2003. Available from: <http://www.humansecurity-chs.org/finalreport/English/FinalReport.pdf> [5/5/2006]

Dalacoura, Katerina. Islamist Movements as Non-state Actors and their Relevance to International Relations. In D. Josselin and W. Wallace (eds.), Non-state Actors in World Politics, pp. 235-248. New York: Palgrave, 2001.

Dark, K. R. Religion in International Relations. London: Macmillan Press, 2000.

Dechaine, D. Robert. Global Humanitarianism: NGOs and the Crafting of Community. Lanham: Lexington Books, 2005.

Definitions of Human Security. Available from:

<http://www.gdrc.org/sustdev/husec/Definitions.pdf> [22/4/2008]

Dr. Basha Inaugurates IIROSA Strategic Planning Working in Jeddah. IIROSA Bulletin 1, 26 (14 July 2006): 5.

Dr. Basha Receives Thai Consul-General. IIROSA Bulletin 1, 27 (24 November 2004): 11.

Eschle, Catherine and Stammers, Neil. Taking Part: Social Movements, INGOs, and Global Change. Alternatives 29, 3 (June-July 2004): 333-372.

Esposito, John L. The Islamic Threat: Myth or Reality?. New York: Oxford University Press, 1992.

Fuller, Graham E. The Future of Political Islam. New York: Palgrave Macmillan, 2004.

Ghandour, Abdel-Rahman. Humanitarianism, Islam and the West: Contest or Cooperation?. Humanitarian Exchange 25 (December 2003): 14-17.

Giddens, Anthony. The Consequences of Modernity. Cambridge: Polity Press, 1990.

- Hashim Kamali, Mohammad. *Maqasid al Shariah: The Objectives of Islamic Law*
 [Online]. Available from: <http://www.sunniforum.com/forum/showthread.php?t=6176> [27/1/2007]
- Hassan, Riaz. *Globalization and Islamic Ummah: Challenge and Response*. Paper presented at the symposium: "Islam in Southeast Asia and China: Regional Faithlines and Faultlines in the Global Ummah," 28 November – 1 December, 2002. City University of Hong Kong.
- Held, David et al. *Rethinking Globalization*. In D. Held and A. McGrew (eds.), *The Global Transformations Reader: an Introduction to the Globalization Debate*, 2nd ed., pp. 67-74. Cambridge: Polity Press, 2003.
- IIROSA Condemns Hostage Taking. *IIROSA Bulletin* 1, 22 (10 December 2004): 2.
- IIROSA Denounces Terrorist Attacks. *IIROSA Bulletin* 1, 22 (10 December 2004): 4.
- IIROSA Establishes a Friendship Association in US [Online]. Available from: http://www.iirosa.org/en/index.php?subaction=showfull&id=1164020301&archive=&start_from=&ucat=1 [26/1/2007]
- IIROSA Provides SR4m of Relief Materials to Victims of Tsunami in Asian Countries. *IIROSA Bulletin* 1, 23 (29 April 2005): 3-4.
- IIROSA's Website Goes Multilingual. *IIROSA Bulletin* 1, 28 (9 March 2007): 8.
- IIROSA Slams Manila Court's Decision to Freeze Accounts. *IIROSA Bulletin* 1, 28 (9 March 2007): 2.
- International Islamic Relief Organization of Saudi Arabia. *Annual Report 1998*. Saudi Arabia, 1998.
- International Islamic Relief Organization of Saudi Arabia. *Annual Report: IIROSA Achievement in 1999-2000*. Saudi Arabia, 2000.
- International Islamic Relief Organization of Saudi Arabia. *Annual Report 2001-2002*. Saudi Arabia, 2002.
- International Islamic Relief Organization of Saudi Arabia. *Annual Report 2003-2004*. Saudi Arabia, 2004.
- International Islamic Relief Organization of Saudi Arabia. *Annual Report 2005-2006*. Available from: <http://www.iirosa.org/en/> [5/1/2007]

- Interview IIROSA Secretary-General to 'Al Hayat' Newspaper: 'IIROSA Does Not Have Anything to Do With Terrorism.' IIROSA Bulletin 1, 23 (29 April 2005): 6-7.
- Ismail, Salwa. Rethinking Islamist Politics: Culture, the State and Islamism. London and New York: I.B. Tauris, 2003.
- Josselin, Daphne and Wallace, William. Non-state Actors in World Politics. New York: Palgrave, 2001.
- Keohane, Robert O. and Nye, Joseph. S. Jr. Transnational Relations and World Politics. Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 1971.
- Khan, Saad S. Reasserting International Islam: a Focus on the Organization of Islamic Conference and other Islamic Institutions. Oxford: Oxford University Press, 2001
- Khan, Saad S. Reasserting International Islam: a Focus on the Organization of the Islamic Conference and Other Islamic Institutions. New York: Oxford University Press, 2001.
- Lapidus, Ira M. Between Universalism and Particularism: the Historical Bases of Muslim Communal, National, and Global Identities. Global Networks 1, 1 (2002): 37-55.
- Mandaville, Peter. Digital Islam: Changing the Boundaries of Religious Knowledge?. ISIM Newsletter 2 (March 1999): 1, 23.
- Mandaville, Peter G. Transnational Muslim Politics: Reimagining the Umma. London: Routledge, 2001.
- Manzoor, S. Parvez. Faith beyond Political Correctness: Islam's Commitment to Humanity. Available from: <http://www.islamonline.net/english/Contemporary/2003/08/Article01.shtml> [15/4/2005]
- Matsuo, Nakamura et al (eds.), Islam and Civil Society in Southeast Asia. Singapore: ISEAS, 2001.
- Modelski, George. Globalization. In The Global Transformations Reader: an Introduction to the Globalization Debate. 2nd ed., eds. David Held and Anthony McGrew. Cambridge: Polity Press, 2003. pp. 56-57.
- Ogata, Sadako. Empowering People for Human Security. Payne Lecture at Stanford University, 28 May, 2003. Available from: <http://www.humansecurity-chs.org/newsandevents/payne.html> [5/6/2007]

- Ogata, Sadako. Globalization and Human Security. Keynote Speech at Weatherhead Policy Forum at Columbia University. 27 March 2002.
- Owen, Taylor. Challenges and Opportunities for Defining and Measuring Human Security. Human Right, Human Security, and Disarmament 3 (2004): 15.
Available from: <http://www.unidir.org/pdf/articles/pdf-art2138.pdf> [22/4/2008]
- Owen, Taylor. Human Security Mapping: A New Methodology. Available from: <http://www.prio.no/publications/archive/2003/to002.pdf> [22/4/2008]
- Paris, Roland. Human Security: Paradigm Shift or Hot Air?. International Security 26, 2 (Fall 2001): 87-102.
- Peitersen, Nederveen. Globalization as Hybridization. In Mike Featherstone, Scott Lash and Roland Robertson (eds), Global Modernities. London: Sage, 1995.
- Pongsapich, Amara and Kataleeradabhan, Nittaya. Philanthropy, NGO Activities, and Corporate Funding in Thailand. Bangkok: Chulalongkorn University Social Research Institute, 1994.
- Pratt, Douglas. The Challenge of Islam: Encounters in Interfaith Dialogue. Hampshire: Ashgate, 2005.
- Rourke, John T. World Politics: International Politics on the World Stage. 4th ed. Guilford: McGraw-Hill/Dushkin, 2002.
- Roy, Olivier. Globalised Islam: the Search for a New Ummah. London: Columbia University Press, 2004.
- Roy, Olivier. Muslims in Europe: From Ethnic Identity of Religious Recasting. ISIM Newsletter 5, (June 2000): 1, 29.
- Salahi, Adil. No End to Charitable Deeds. Available from: http://www.islamonline.net/servlet/Satellite?c=Article_C&cid=1181062759027&pageName=Zone-English-Living_Shariah%2FLSELayout [21/6/2007]
- Said, Edward W. Covering Islam: How the Media and the Experts Determine How We See the Rest of the World. London: Vintage, 1997.
- Scholte, Jan A. Globalization: a Critical Introduction. New York: Palgrave, 2000.
- Schmidt, Garbi. The Transnational *Umma* – Myth or Reality?: Examples from the Western Diasporas. The Muslim World 95 (October 2005): 575-586.

- Spiegel, Steven L. World Politics in a New Era. Belmont, C.A.: Wadsworth/Thomson Learning, 2004.
- Stillman, Norman A. Charity and Social Service in Medieval Islam. In The Development of Islamic Ritual. ed. Gerald R. Hawting. Burlington: Ashgate Publishing, 2006.
- SR250 Million Donated to Tsunami Victims. IROSA Bulletin 1, 23 (29 April 2005): 1.
- Sutton, Philip W. and Vertigans, Stephen. Resurgent Islam: a Sociological Approach. Cambridge: Polity Press, 2005.
- Tadjbakhsh, Shahrbanou and Chenoy, Anuradha M. Human Security: Concepts and Implications. New York: Routledge, 2007.
- Tomlinson, John. Globalization and Cultural Identity. In David Held and Anthony McGrew (eds.), The Global Transformations Reader: an Introduction to the Globalization Debate, 2nd ed., pp. 271-275. Cambridge: Polity Press, 2003.
- United Nations Development Program. Human Development Report. New York: Oxford University Press, 1994. Available from: http://hdr.undp.org/en/media/hdr_1994_en.pdf [15/8/2007]
- United Nations Development Program. Redefining Security: The Human Dimension. Current History 94 (May 1995): 229-236.
- United States Treasury Department. Contributions by the Department of the Treasury to the Financial War on Terrorism. Fact Sheet September 2002.
- Viotti, Paul R. and Kauppi, Mark V. International Relations and World Politics: Security, Economy, and Identity. Upper Saddle River: Prentice-Hall, 2001.
- Viotti, Paul R. and Kauppi, Mark V. International Relations Theory: Realism, Pluralism, Globalism, and Beyond. 3rd ed. Neddham Heights: Allyn & Bacon, 1999.
- Ward, Keith. Islam and the Universal Ummah. In Keith Ward. Religion and Community. pp. 30-52. Oxford: Oxford University Press, 2000.
- White, Brian. Issues in World Politics. 2nd ed. New York: Palgrave, 2001.

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก

ธรรมนูญ IIROSA ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ค.ศ. 2002

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

INTERNATIONAL ISLAMIC RELIEF ORG.
THE KINGDOM OF SAUDI ARABIA

هيئة الإغاثة الإسلامية العالمية
بالمملكة العربية السعودية

الموضوع : Sub. :

الرقم : No :

التاريخ : Date :

International Islamic Relief Organization of Saudi Arabia

The Constitution

Chapter One: Terms:

Article One:

Whenever they appear, each of the following expressions would refer to the term on the opposite side:

- 1-1 - Constituent Council = The Constituent Council Of the Muslim World League
- 1-2 - The League = The Muslim World League
- 1-3 - The 'Organization' = International Islamic Relief Organization of Saudi Arabia
- 1-4 - General Assembly = General Assembly of the I.I.R.O. of Saudi Arabia
- 1-5 - The President = The Secretary General of the Muslim World League (president of both the general Assembly and the board of directors)
- 1-6 - The Board = Board of Directors of the I.I.R.O. of Saudi Arabia
- 1-7 - Secretariat General = The Secretariat General of the I.I.R.O., its welfare and programs
- 1-8 - Secretary General = The Secretary General of the I.I.R.O. of Saudi Arabia
- 1-9 - Offices and branches = I.I.R.O. offices inside and outside the host country

Please quote above ref. No. and date when replying. Pour répondre, Prière de citer la date et la référence sus - citées الرجاء عند الرد الإشارة إلى رقم وتاريخ هذه الرسالة

العنوان : ص.ب ١٤٨٤٢ جدة ٢١٤٣٤ - تليفون : ٦٥١٢٣٣٣ - ٦٥١٥٤١١ - فاكس : ٦٥١٨٤٩١ - تليكس : ٦٠٦٧٥٤ إغاثة إس جي
Address : P.O.Box 14843 Jeddah 21434 - Tel: 6512333 - 6515411 - Fax: 6518491 - Tlx: 606754 IGATHA SJ
البريد الإلكتروني : relief@iiosa.org

MUSLIM WORLD LEAGUE
INT'L. ISLAMIC RELIEF ORG.
THE KINGDOM OF SAUDI ARABIA

رابطة العالم الإسلامي
مينة الإغاثة الإسلامية العالمية
المملكة العربية السعودية

Sub. : الموضوع :

No : رقم :

Date : تاريخ :

Chapter Two

Article: 2

International Islamic Relief Organization of Saudi Arabia is a charity organization emanating from the Muslim World League and functioning internationally. In cooperation with philanthropists, the 'Organization', which was founded following a decision adopted at the 20th session of the Constituent Council of the Muslim World League in the year 1398 (1978), and a royal approval in 1399 (1979), helps in alleviating the suffering of distressed and needy people world-wide. It has a legal personality and an administrative and financial entity of its own, within the framework of its constitution and bylaws.

Headquarters

Article 3:

The headquarters of the international Islamic Relief Organization of Saudi Arabia shall be in the City of Makkah. However, its functions shall be carried out from its administrative center in Jeddah. It is entitled to set up offices and branches inside and outside the host country.

Please quote above ref. No. and date when replying. Pour répondre, Prière de citer la date et la référence sus - citées. الرجاء عند الرد الإشارة إلى رقم وتاريخ هذه الرسالة.

العنوان : ص.ب ١٤٨٤٢ جدة ٢١٤٣٤ - تليفون : ٦٥١٢٣٣٣ - ٦٥١٥٤١١ - فاكس : ٦٥١٨٤٩١ - تليكس : ٦٠٦٧٥٤ إغاثة إس جي
Address : P.O.Box 14843 Jeddah 21434 - Tel.: 6512333 - 6515411 - Fax: 6518491 - Tlx: 606754 IGATHA SJ

MUSLIM WORLD LEAGUE
INTERNATIONAL ISLAMIC RELIEF ORGANIZATION
THE KINGDOM OF SAUDI ARABIA

رابطة العالم الإسلامي
هيئة الإغاثة الإسلامية العالمية
بالمملكة العربية السعودية

الموضوع :

الرقم :

التاريخ :

General Policies

Article 4:

- 4-1 The 'Organization' shall pursue its goals and carry out its functions in accordance with the provisions of its constitution.
- 4-2 The 'Organization' is an indivisible entity, totally committed to its mission, policies, objectives, methods, regulations, bylaws and procedure.
- 4-3 The 'Organization' shall implement its programs through its own means whenever possible.
- 4-4 The 'Organization' shall insist on highest performance quality
- 4-5 The 'Organization' shall employ all its resources to strengthen relations between various societies
- 4-6 The 'Organization' shall never interfere in the affairs of other countries and organizations
- 4-7 The 'Organization' shall take keen interest in developing such means that could increase its income and protect its revenues against fluctuations.

Please quote above ref. No. and date when replying. Pour répondre, Prière de citer la date et la référence sus-citées. جا - عند الرد الإشارة إلى رقم وتاريخ هذه الرسالة

العنوان : ص.ب ١٤٨٤٢ جدة ٢١٤٣٤ - تليفون : ٦٥١٢٣٣٣ - ٦٥١٥٤١١ - فاكس : ٦٥١٨٤٩١ - تليكس : ٦٠٦٧٥٤ إغاثة إس جي
Address : P.O.Box 14843 Jeddah 21434 - Tel.: 6512333 - 6515411 - Fax: 6518491 - Tx: 606754 IGATHA SJ

MUSLIM WORLD LEAGUE
INT'L. ISLAMIC RELIEF ORG.
THE KINGDOM OF SAUDI ARABIA

رابطة انعام الإسلامى
هيئة الإغاثة الإسلامية العالمية
بالمملكة العربية السعودية

Sub. : الموضوع :
.....

No : الرقم :

Date : التاريخ :

Objectives

Article five:

The Organization shall strive to achieve the following objectives:

- 5 -1- Extending assistance to disaster victims, refugees and people suffering from famine all over the globe.
- 5 -2 - Contributing effectively to the educational, health, and social development of the various aspects of the society.
- 5 -3- Maintaining good relations with donors and other supportive circles
- 5 -4 Maintaining strong relations with the influencing sections of the society
- 5 -5 Taking care of persons with special needs
- 5 -6 Encouraging volunteer spirit and self reliance
- 5 -7 Cooperating and coordinating with societies, institutions and organizations with similar objectives inside and outside the host country

Please quote above ref. No. and date when replying. Pour répondre, Prière de citer la date et la référence sus - citées عند الرد الإشارة إلى رقم وتاريخ هذه الرسالة
العنوان : ص.ب ١٤٨٢٤ جدة ٢١٤٢٤ - تليفون : ٦٥١٢٣٣٣ - ٦٥١٥٤١١ - فاكس : ٦٥١٨٤١١ - تليكس : ٦٠٦٧٤٤ إغاثة إس جي
T. : 011 966 21 14824 F. : 011 966 21 15411 E. : 011 966 21 14801 Tlx : 606754 IGATHA S.J

MUSLIM WORLD LEAGUE
 INT'L ISLAMIC RELIEF ORG.
 THE KINGDOM OF SAUDI ARABIA

رابطة العالم الإسلامي
 هيئة الإغاثة الإسلامية العالمية
 بالمملكة العربية السعودية

الموضوع :

الرقم :

التاريخ :

Means

Article 6

The 'Organization' shall adopt every lawful means achieve its goals especially:

- 6-1- Fund raising through donations by philanthropists, government officials, businessmen and ordinary citizens, and urging people to volunteer and donate funds
- 6-2- Extending assistance to the needy and the poor, and providing victims of disasters and calamities with relief items and facilities
- 6-3 Building, running and developing hospitals and dispensaries where needed
- 6-4 Orphan sponsorship, and setting up and running social centers
- 6-5 Carrying out projects and programs that could help the organization enhance its resources and further it goals

Chapter Three

The Organization's Apparatus

Article 7

The Organization's apparatus consists of the following:

- 7-1 General Assembly
- 7-2 Board of Directors
- 7-3 Secretariat General

Please quote above ref. No. and date when replying. Pour répondre, Prière de citer la date et la référence sus-citées. الرجاء عند الرد الإشارة إلى رقم وتاريخ هذه الرسالة.

العنوان : ص.ب ١٤٨٤٣ جدة ٢١٤٣٤ - تليفون : ٦٥١٢٣٣٣ - ٦٥١٥٤١١ - فاكس : ٦٥١٨٤٩١ - تليكس : ٦٠٦٧٥٤ إغاثة إس جي
 Address : P.O.Box 14843 Jeddah 21434 - Tel.: 6512333 - 6515411 - Fax: 6518491 - Tlx: 606754 IGATHA SJ
 البريد الإلكتروني : relief@iiosa.org

MUSLIM WORLD LEAGUE
INT'L ISLAMIC RELIEF ORG.
THE KINGDOM OF SAUDI ARABIA

رابطة العالم الإسلامي
بيئة الإغاثة الإسلامية العالمية
لمملكة العربية السعودية

Sub. : الموضوع :

No : رقم :

Date : تاريخ :

(1st) - General Assembly

Article 8

The General Assembly consists of one hundred and eighty eight members as follows:

8 - A-1 Twenty five (25) members are appointed by the 'Constituent Council' following a proposal by the President as follows:

8 - A- 1-1 Six (6) intellectuals

8 - A- 1-2 Ten prominent founding members and supporters of the Organization's programs

8 - A- 1-3 Heads of nine (9) supportive relief organizations

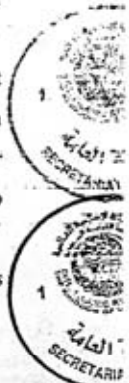
8 - A- 2 Hundred and twenty five (125) members appointed by the President upon proposal by the Secretary General as follows:

8 - A-2-1 Twenty five (25) supportive personalities of the Organization, nominated by the Secretariat General

8 - A-2-2 One hundred notable persons nominated by the domestic offices

8 - A-3 The Secretary General, the Assistant Secretaries General, heads of the main departments, directors of the major domestic offices and some directors of sub offices at home and abroad.

8 - A-4 Duration of membership is four (4) years (renewable)

Please quote above ref. No. and date when replying. Pour répondre, Prière de citer la date et la référence sus - citées عند الرد الإشارة إلى رقم وتاريخ هذه الرسالة

المنارة ا.ص. ب ١٤٨٢٢ جدة ٢١٤٢٤ - تلفون: ٦٥١٢٣٣٣ - ٦٥١٥٤١١ - فاكس: ٦٥١٨٤٩١ - تليكس: ٦٠٦٧٥٤ إغاثة إس جي
Address : P.O.Box 14843 Jeddah 21434 - Tel.: 6512333 - 6515411 - Fax: 6518491 - Tlx: 606754 IGATHA SJ

MUSLIM WORLD LEAGUE
INT'L ISLAMIC RELIEF ORG.
THE KINGDOM OF SAUDI ARABIA

رابطة العالم الإسلامي
هيئة الإغاثة الإسلامية العالمية
بالمملكة العربية السعودية

Sub. : الموضوع :

No : الرقم :

Date : التاريخ :

(C)- Presiding over the Meetings of the General

Assembly and voting

- 8 - C-1 The Secretary General of the 'League' presides over the meetings of the 'General Assembly'
- 8 - C-2 Meetings are considered valid when majority of the members are in attendance. When there is no quorum, the meeting shall be postponed for one (1) hour, following which the meeting is held by the members present, provided the President or the vice President is among those present. Decisions are taken by majority, and in case of equal votes, the president's vote shall decide.
- 8 - C-3 Deputation is permitted for no more than one vote per member
- 8 - C-4 Minutes and decisions of 'General Assembly' meetings shall be recorded and signed by the President, the Secretary General and the Rapporteur
- 8 - C-5 The General Assembly meets periodically, once every two years at the invitation of the President
- 8 - C-6 The decisions of the General Assembly are binding upon both the Board and the various apparatus of the Organization

Please quote above ref. No. and date when replying. Pour répondre, Prière de citer la date et la référence sus - citées. الرجاء الإشارة إلى رقم وتاريخ هذه الرسالة.

العنوان : ص.ب ١٤٨٤٣ جدة ٢١٤٣٤ - تليفون : ٦٥١٢٣٣٣ - ٦٥١٥٤١١ - فاكس : ٦٥١٨٤٩١ - تلکس : ٦٠٦٧٥٤ إغاثة إس جي
Address : P.O.Box 14843 Jeddah 21434 - Tel.: 6512333 - 6515411 - Fax: 6518491 - Tlx: 606754 IGATHA SJ

MUSLIM-WORLD LEAGUE
THE ISLAMIC RELIEF ORG.
 THE KINGDOM OF SAUDI ARABIA
 المملكة العربية السعودية

رابطة العالم الإسلامي
هيئة الإغاثة الإسلامية العالمية
بالمملكة العربية السعودية

الموضوع : : b.

الرقم : : No

التاريخ : : Date

8 - C-7

Membership to the General Assembly is voluntary. Members do not receive fees or remuneration

8 - C-8

Membership to the General Assembly is terminated either by resignation or by absence from the meetings on two consecutive occasions without an acceptable excuse, or by demise or by belonging to a party which have objectives that are in conflict with those of the Organization, or if membership is not renewed after expiration.

สถาบันวิทยบริการ
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Please quote above ref. No. and date when replying. Pour répondre, Prière de citer la date et la référence sus - citées الرجاء عند الرد الإشارة إلى رقم وتاريخ هذه الرسالة

العنوان : ص.ب 14843 جدة 21434 - ٢١٤٣٤ - تليفون : ٦٥١٢٣٣٣ - ٦٥١٥٤١١ - فاكس : ٦٥١٨٤٩١ - تليكس : ٦٠٦٧٥٤ إغاثة إس جي
 Address : P.O.Box 14843 Jeddah 21434 - Tel.: 6512333 - 6515411 - Fax: 6518491 - Tlx: 606754 IGATHA SJ
 البريد الإلكتروني : Email: relief@iirosa.org

MUSLIM-WORLD LEAGUE
INT'L ISLAMIC RELIEF ORG.
THE KINGDOM OF SAUDI ARABIA

رابطة العالم الإسلامي
لجنة الإغاثة الإسلامية العالمية
بمملكة العربية السعودية

Sub. : الموضوع

No : م

Date : تاريخ

The Competence of the President

Article 9

9-1-

General supervision of the functions of the Organization, and heading the meetings of both the General Assembly and the Board of Directors

9-2

Accepting material or monetary gifts, or endowments or grants and wills; although he may delegate this power to the executive wing of the Organization, or to its domestic branches and offices abroad

9-3

Appointing and dismissing the Secretary General

9-4

Nominating the consultative committee

9-5

Appointing and dismissing the Organization's internal auditor

The Board of Directors: Composition, Meetings and Competence

Article 10

10-1

The Board of Directors consists of twenty four (24) members. It is the administrative and financial terms of reference of the Organization, and its decisions are binding

Please quote above ref. No. and date when replying. Pour répondre, Prière de citer la date et la référence sus-citées. الرجاء الإشارة إلى رقم وتاريخ هذه الرسالة.

العنوان : ص.ب ١٤٤٢٣ جدة ٢١٤٢٤ - تليفون : ٦٥١٢٣٣٣ - ٦٥١٥٤١١ - فاكس : ٦٥١٤٤١١ - ٦٥١٤٤١١ - تليكس : ٦٠٦٧٥٤ إغاثة إس جي
Address : P.O. Box 14423, Jeddah 21424. Tel: 6512333, 6515411, Fax: 6514411, Telex: 60674 ICATUA SA

MUSLIM-WORLD LEAGUE
INT'L. ISLAMIC RELIEF ORG.
THE KINGDOM OF SAUDI ARABIA

رابطة العالم الإسلامي
هيئة الإغاثة الإسلامية العالمية
بالمملكة العربية السعودية

الموضوع : Sub. :

الرقم : No :

التاريخ : Date :

upon the Secretariat General as well as on its various apparatus, branches and external offices. It is headed by the President of the General Assembly with membership as follows:

10-1-A

Permanent ex-officio members from both the 'League' and the 'Organization' as follows:

10-1-A-1

Secretary General of the 'Organization'

10-1-A-2

The 'League's' Assistant Secretary

10-1-A-3

Trustee of the 'League's' legal Council

10-1-B

Eight (8) domestic office supervisors nominated by the President

10-1-C

Twelve (12) members appointed by the General Assembly upon the President's nomination

10-1-D

Every member of the 'Board' must have good reputation and be supportive of the 'Organization'. He must not subscribe to any party or organization whose objectives contradicts those of the 'Organization'

10-2

Membership runs for two (2) years, and is renewable

10-3

'Board' membership is voluntary. Members do not receive fees or any other remuneration

10-4

The 'Board' meets biannually, upon written invitation of the President

Please quote above ref. No. and date when replying. Pour répondre, Prière de citer la date et la référence sus-citées. عند الرد الإشارة إلى رقم وتاريخ هذه الرسالة
العنوان : ص.ب ١٤٨٤٣ جدة ٢١٤٣٤ - تليفون : ٦٥١٢٣٣٣ - ٦٥١٥٤١١ - فاكس : ٦٥١٨٤٩١ - تلکس : ٦٠٦٧٥٤٤ إغاثة إس جي
Address : P.O.Box 14843 Jeddah 21434 - Tel: 6512333 - 6515411 - Fax: 6518491 - Tlx: 606754 IGATHA SJ

MUSLIM-WORLD LEAGUE
INT'L. ISLAMIC RELIEF ORG.
THE KINGDOM OF SAUDI ARABIA

رابطة العالم الإسلامي
بنية الإغاثة الإسلامية العالمية
بمملكة العربية السعودية

Sub. : الموضوع :

No : م :

10 - 5

Date : يـ :

Meetings are considered valid when attended by two-thirds 2/3 of the members. In case there was no quorum, the 'Board' shall be invited to meet again in a week at the most. In this instance, the meeting shall be considered valid with the presence of twelve (12) members, provided the President and four members from outside the 'Organization' are present

10 - 6

The 'Board's' decisions are taken by majority of votes. In case of equal votes, the president's side prevails

1 - 7

Minutes of the 'Board's' meetings are written and recorded by the Rapporteur, and signed by the President, the Secretary General and the Rapporteur

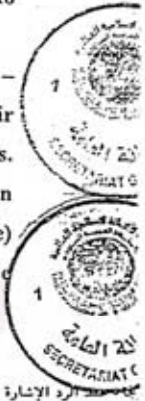
10 - 8

Assistant Secretaries General and Directors of the executive departments are entitled to attend and partake in the discussions at the 'Board' meetings, but are not entitled to vote

10 - 9

Members indicated to in paragraphs (10 - 1-A and 10 - 1-B of article 10) forfeit their membership by giving up their posts. However, members mentioned in paragraph (10-1-C of the same article) forfeit their membership in any of the following cases:

Please quote above ref. No. and date when replying. Pour répondre, Prière de citer la date et la référence sus-citées الرد الإشارة إلى رقم وتاريخ هذه الرسالة
العنوان : ص.ب ١٤٨٢٣ جدة ٢١٤٢٤ - تليفون : ٦٥١٢٢٢٢ - ٦٥١٥٤١١ - فاكس : ٦٥١٤٤١١ - تليكس : ٦٠٦٧٥٤ إغاثة إس جي
Address : P.O.Box 14823 Jeddah 21424 Tel: 6612222 6615411 Fax: 6614411 Telex: 606754 IGI

MUSLIM WORLD LEAGUE
INT'L ISLAMIC RELIEF ORG.
THE KINGDOM OF SAUDI ARABIA

رابطة العالم الإسلامي
هيئة الإغاثة الإسلامية العالمية
بالمملكة العربية السعودية

الموضوع : Sub. :

الرقم : No :

التاريخ : Date :

10 - 9-1

Written resignation accepted by the President

10 - 9-2

The 'Board's decision to dismiss a member who commits an act resulting in material or moral damage to the 'Organization', or a member who uses his membership for personal gains

10 - 9-3

Expiration of membership duration without renewal

10 - 9-4

Absence from two consecutive 'Board' meetings without an acceptable excuse

10 - 9-5

Demise or lost of legal competence

of Jurisdictions

10- 10

the Board of Directors:

10 - 10-1

Endorsing project and program plans submitted by the Secretariat General

10 - 10-2

Evaluating the performance of the Secretariat General, its apparatus, branches and offices inside and outside the host country

10 - 10-3

Forming ad-hoc committees, and determining their tasks and responsibilities within the framework of the 'Organization's strategies and means

10 - 10-4

Making recommendation for the amendment of the constitution

Please quote above ref. No. and date when replying. Pour répondre, Prière de citer la date et la référence sus-citées الرجاء عند الرد الإشارة إلى رقم وتاريخ هذه الرسالة

العنوان : ص.ب ١٤٨٤٣ جدة ٢١٤٣٤ - تليفون : ٦٥١٢٣٣٣ - ٦٥١٥٤١١ - فاكس : ٦٥١٨٤٩١ - تليكس : ٦٠٦٧٥٤ إغاثة إس جي
Address : P.O.Box 14843 Jeddah 21434 - Tel.: 6512333 - 6515411 - Fax: 6518491 - Tlx: 606754 IGATHA SJ
البريد الإلكتروني : relief@iirosa.org

MUSLIM WORLD LEAGUE
INT'L. ISLAMIC RELIEF ORG.
THE KINGDOM OF SAUDI ARABIA

رابطة العالم الإسلامي
مملكة العربية السعودية
يئة الإغاثة الإسلامية العالمية

Sub. : : الموضوع

No : : م

10 - 10-5

Date : : ي

Proposing the dissolution of the 'Organization' when it has exhausted its purposes, or when it becomes unable to function for reasons beyond its control

10 - 10-6

Endorsing the auditors report concerning the budget and the closing account (financial lists) of the just ended fiscal year, and making remarks and submitting the 'Board's' report to the General Assembly at its first meeting

10 - 10-7

Discussing the Secretary General's report on the 'Organization's' activities during the past fiscal year, as well as his plans for the ensuing fiscal year

10 - 10-8

Endorsing the estimated annual budget

10 - 10-9

Appointing the external auditor upon nomination by the president

10- 10-10

Issuing the financial and administrative regulations of the 'Organization'

10 - 10 -11

Endorsing required plans and policies for enhancing, good use, investing and observation of the 'Organization's' resources.

10 - 10-12

Realizing the 'Organization's' dues, fulfilling its obligations and issuing the necessary decrees in this regard

10 - 10-13

Endorsing policies and plans pertaining to investing the 'Organization's' funds, and

Please quote above ref. No. and date when replying. Pour répondre, Prière de citer la date et la référence sus-citées عند الرد الإشارة إلى رقم وتاريخ هذه الرسالة

العنوان : ص. ب ١٤٨٢٢ جدة ٢١٤٣٤ - تليفون : ٦٥١٢٣٣٣ - ٦٥١٥٤١١ - فاكس : ٦٥١٨٤١١ - تليكس : ٦٠٦٢٥٤ إغاثة إس جي
Adresse : P.O. Box 14822 Jeddah 21434 - Tel : 6512333 - 6515411 - Fax: 6518411 - Telex: 607541CATUA SA

MUSLIM WORLD LEAGUE
INT'L ISLAMIC RELIEF ORG.
THE KINGDOM OF SAUDI ARABIA

رابطة العالم الإسلامي
مينة الإغاثة الإسلامية العالمية
المملكة العربية السعودية

الموضوع : Sub.:

لرقم : No :

لتاريخ : Date :

evaluating the adequacy, abilities and accomplishment of the agencies responsible for its administration and issuing decrees guaranteeing the safety and growth of funds.

10-10-14

Setting up branches and offices found to be both feasible and significant in realizing the aims of the Organization; and merging or closing down such branches and offices.

10-10-15

Endorsing the organizational structure of the 'Organization', as well as its apparatus, branches and offices inside and outside the host country.

10-10-16

The 'Board' is entitled to interpret this 'constitution' and to subsequently submit the interpretation to the General Assembly.

The Executive Committee:

Composition, Meetings and Competence

Article 11

11 - A-1 An executive committee emanating from the 'Board' shall be set up, and headed by the 'President'. Other members shall be:

- 1 - The 'Secretary General'
- 2 - 'Assistant Secretaries-General'
- 3 Six (6) members of the 'Board' who are not employees of the 'Organization', to be

Please quote above ref. No. and date when replying. Pour répondre, Prière de citer la date et la référence sus - citées الرجاء عند الرد الإشارة إلى رقم وتاريخ هذه الرسالة

العنوان : ص.ب ١٤٨٤٣ جدة ٢١٤٣٤ - تليفون : ٦٥١٢٣٣٣ - ٦٥١٥٤١١ - فاكس : ٦٥١٨٤٩١ - تليكس : ٦٠٦٧٥٤ إلمانة إس جي
Address : P.O.Box 14843 Jeddah 21434 - Tel: 6512333 - 6515411 - Fax: 6518491 - Tlx: 606754 IGATHA SJ
البريد الإلكتروني : Email: relief@iiosa.org

MUSLIM WORLD LEAGUE
INT'L ISLAMIC RELIEF ORG.
THE KINGDOM OF SAUDI ARABIA

رابطة العالم الإسلامي
الإغاثة الإسلامية العالمية
مملكة العربية السعودية

Sub. : الموضوع :

No : :

Date : :

appointed by the 'Board' upon nomination
by its president.

4 - Directors of the 'Organization's' offices
in Makkah, Madina, Riyadh, Jeddah,
Eastern region, Assir region and Al-Qasim.

11 - A-2

The term of membership is two (2) years,
renewable by the 'Board's' decision and
upon the 'President's' recommendation.

11 - A-3

Membership of the executive committee is
voluntary. Members are neither paid nor
remunerated.

11 - A-4

The 'Executive Committee' meets
periodically once every month; but the
'President' may summon it to an
extraordinary meeting when the need arises

11 - A-5

The 'Committee's' meetings are valid if
attended by nine (9) members, provided
four (4) of them are not employees of the
'Organization'

11 - A-6

The 'Committee's' decisions are taken by
majority of votes of the members present.
In case of equal votes, the 'Presidents' vote
overweighs.

11 - A-7

Members of the 'Committee' shall attend
its meetings in person. Deputation is not
acceptable; and the meetings are held upon
a written invitation by the 'President' hand
or mail - delivered to the members or

Please quote above ref. No. and date when replying.

Pour répondre, Prière de citer la date et la référence sus - citées

الرجاء الإشارة إلى رقم وتاريخ هذه الرسالة

العنوان : ص.ب ١٤٨٢ جدة ٢١٤٣٤ - تليفون : ٦٥١٢٣٣٣ - ٦٥١٤٤١١ - فاكس : ٦٥١٨٤٩١ - تليكس : ٦٠٦٧٥٤ - إغاثة إيس جي

MUSLIM WORLD LEAGUE
INT'L. ISLAMIC RELIEF ORG.
THE KINGDOM OF SAUDI ARABIA

رابطة العالم الإسلامي
هيئة الإغاثة الإسلامية العالمية
بالمملكة العربية السعودية

الموضوع : Sub. :

الرقم : No :

التاريخ : Date :

through Facsimile or any other recognized means of delivery.

11 - A-8

The 'Committee', may-if necessary- and upon unanimous agreement of its members, adopt an urgent decision by way of passing it to the 'President' and the members.

11 - A-9

Minutes and decisions of the 'Committee' shall be kept in a special record signed by the 'President', the Secretary General, and the 'Committee's' secretary. The minutes and the decisions adopted shall be prepared and kept by the 'Committee's' secretary.

11 - A-10

Members of the 'Committee' who are mentioned in paragraphs (11-A-1-2) may forfeit their membership by leaving their posts, while members who are appointed may forfeit their membership in the following instances:

- 1- If membership is not renewed
- 2- Committing an act that may cause material or moral damage to the 'Organization', or exploiting membership for personal gains
- 3- Failing to attend three meetings consecutively without acceptable excuse
- 4 - Demise or lost of legal competence

Please route above ref. No. and date when replying. Pour répondre, Prière de citer la date et la référence sus - citées الرجاء عند الرد الإشارة إلى رقم وتاريخ هذه الرسالة

العنوان : ص.ب ١٤٨٤٣ جدة ٢١٤٣٤ - تليفون : ٦٥١٢٣٣٣ - ٦٥١٥٤١١ - فاكس : ٦٥١٨٤٩١ - تليكس : ٦٥٦٥٤٤ إغاثة إس جي
Address : P.O.Box 14843 Jeddah 21434 - Tel.: 6512333 - 6515411 - Fax: 6518491 - Tlx: 606754 IGATHA SJ
البريد الإلكتروني : relief@iiorosa.org

MUSLIM WORLD LEAGUE
INTERNATIONAL ISLAMIC RELIEF ORG.
THE KINGDOM OF SAUDI ARABIA

رابطة العالم الإسلامي
مينة الإغاثة الإسلامية العالمية
المملكة العربية السعودية

Sub. : الموضوع

No : رقم

Date : تاريخ

11 - B

Jurisdictions of the Executive Committee

11 - B-1 Considering urgent issues
and topics and taking
relevant decisions

11 - B-2 Implementing the 'Committee's' decisions through:

A)- Following up and supervising the implementation of
the 'Organization's' programs

B)- Endorsing the rules and procedure adopted by the
executive department; and taking the
general policies approved by the 'Board'
into consideration.

C)- Approving
new and urgent
non budgeted
programs

emerging
during the fiscal
year.

D)- Making proposals concerning the
setting up, merger or closure of certain
domestic branches or external offices when
the need arise

11 - B-3

Reviewing the estimated budget, and the
closing accounts, and submitting necessary
recommendations to the 'Board'.

Please quote above ref. No. and date when replying. Pour répondre, Prière de citer la date et la référence sus - citées
الرد الإشارة إلى رقم وتاريخ هذه الرسالة
العنوان : ص.ب ١٤٨٤٣ جدة ٢١٤٣٤ - ٢١٤٣٤ - ٢١٤٣٣ - ٢١٤٤١ - ٢١٤٤١ - ٢١٤٤١ - ٢١٤٤١ - ٢١٤٤١ - ٢١٤٤١ - ٢١٤٤١ - ٢١٤٤١
Address : P.O.Box 14843 Jeddah 21434 - Tel: 6512333 - 6515411 - Fax: 6518491 - Tlx: 606754 IGATHA SJ
Email: relief@mwleap.org

MODERN WORLD LEAGUE
INT'L. ISLAMIC RELIEF ORG.
THE KINGDOM OF SAUDI ARABIA

رابطة العالم الإسلامي
هيئة الإغاثة الإسلامية العالمية
بالمملكة العربية السعودية

الموضوع : Sub. :

الرقم : No :

التاريخ : Date :

11 - B-4

Discharging such duties that may be assigned to it by either the 'Board' or its 'President'

The Secretariat General

Article 12

12 - A

Upon the decision of the 'President', a Secretary General shall be appointed to head the executive machinery of the 'Organization'. The Secretary General shall be accountable before the 'President' and a full-timer

12 - B

Competence of the Secretary General

12 - B-1

Managing the executive machinery at the headquarters of the 'Organization', and supervising its domestic as well as external branches and offices

12 - B-2

Supervising the preparation of the 'Organization's' strategies, policies and goals, as well as its one-year and five year plans and other various programs

12 - B-3

Appointing the 'Organization's' employees domestically and externally, and terminating their contracts in accordance with rulers and regulations

12 - B-4

Preparing the annual report for the 'Board', showing the goals achieved by the

Please quote above ref. No. and date when replying. Pour répondre, Prière de citer la date et la référence sus-citées الرجاء عند الرد الإشارة إلى رقم وتاريخ هذه الرسالة

العنوان : ص.ب ١٤٨٤٣ جدة ٢١٤٣٤ - تليفون : ٦٥١٢٣٣٣ - ٦٥١٥٤١١ - فاكس : ٦٥١٨٤٩١ - تليكس : ٦٠٦٧٥٤ إجماعة إس جي
Address : P.O.Box 14843 Jeddah 21434 - Tel.: 6512333 - 6515411 - Fax: 6518491 - Tlx: 606754 IGATHA SJ
البريد الإلكتروني : relief@iiosa.org

MUSLIM WORLD LEAGUE
INT'L. ISLAMIC RELIEF ORG.
THE KINGDOM OF SAUDI ARABIA

رابطة العالم الإسلامي
الإغاثة الإسلامية العالمية
مكة العربية السعودية

Sub. : الموضوع :

No :

Date :

'Organization' and the administrative as well as financial position.

12 - B-5

Supervising the preparation of the closing account and submitting it to the 'Board'.

12 - B-6

Supervising the preparation of the draft estimated Annual budget and presenting it to the 'Board'.

12 - B-7

Representing the 'Organization' before government agencies and judicial departments in the host country. However, he may deputize another person to represent the 'Organization'.

The Consultative Committee

Article 13

The 'President' may choose a consultative committee, consisting of three (3) members or more to examine issues and problems referred to it by either the 'President' or the 'Secretary General.'

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Please quote above ref. No. and date when replying

Pour répondre, Please de citer la date et la référence sus-citées

عند الرد الإشارة إلى رقم التاريخ هذه الرسالة

MUSLIM WORLD LEAGUE
INT'L. ISLAMIC RELIEF ORG.
THE KINGDOM OF SAUDI ARABIA

رابطة العالم الإسلامي
بنية الإغاثة الإسلامية العالمية
مملكة العربية السعودية

Sub. : الموضوع :

No : رقم :

Date : تاريخ :

(1st) – The Competence of the Internal Auditor

Article 14

- 14 – A-1 The internal auditor may attend the meetings of the 'General Assembly' the 'Board' and committees emanating from the two, and express his opinion. But he is not entitled to vote.
- 14 – A-2 The internal auditor is directly linked to the 'President' of the 'Board'. His reports are submitted to both the 'President' and the 'Secretary General'.
- 14 – A-3 The internal auditor is furnished with copies of all the decisions adopted by the 'General Assembly', the 'Board', the committees emanating from both, the 'Executive Committee', the 'Secretariat General' and its offices and branches, as well as all financial reports.

(B)- Competence of the Internal Auditor

- 14 – B-1 Examining the voucher cycle, the registry system, internal control, ledgers and accounting records, in order to asses their adequacy and effectiveness and reporting any negligence or any observation he may have to both the 'President' and the 'Secretary General' including his proposals.
- 14 – B-2 Verifying the accuracy of financial, accounting and statistical statements and any other information in this regard derived from the 'Organization's' ledgers, records and vouchers, and submitting a report to both the 'President' and 'Secretary General'.

Please quote above ref. No. and date when replying

Pour répondre, Prière de citer la date et la référence sus - citées

لرجاء عند الرد الإشارة إلى رقم وتاريخ هذه الرسالة

العنوان - ص.ب. 14843 جدة 21434 - هاتف : 6512333 - فاكس : 6515411 - بريد إلكتروني : relief@irosa.org
Address : P.O.Box 14843 Jeddah 21434 - Tel. 6512333 - 6515411 - Fax 6518491 - Tlx 606754 IGATHA SJ
عنوان - ص.ب. 14843 جدة 21434 - هاتف : 6512333 - فاكس : 6515411 - بريد إلكتروني : relief@irosa.org

MUSLIM WORLD LEAGUE
INT'L. ISLAMIC RELIEF ORG.
THE KINGDOM OF SAUDI ARABIA

رابطة العالم الإسلامي
الإغاثة الإسلامية العالمية
بلدة العربية السعودية

Sub. : الموضوع :

No :

Date : التاريخ :

- 14 - B-3 Checking up financial procedure pertaining to expenditure and revenue, and the validity of accounting books and records and the process of entry into these books and records.
- 14 - B-4 Checking up validity and sufficiency of vouchers supporting the process of entries in the books according to the 'Organization's' rules, regulations and procedure including employees' competence and responsibilities.
- 14- B-5 Verifying the validity of procedure and the methods of protecting the 'Organization's' assets.
- 14 - B-6 Comparing actual accounting statements with estimated budgets, and reporting any discrepancy between the two, to both the 'President' and the 'Secretary General'.
- 14 - B-7 Submitting a quarterly report to both the 'President' and the 'Secretary General' about the 'Organization's' revenue and expenditure showing whether they are in compliance with the estimated budget approved by the 'Board' or not
- 14 - B-8 Studying the 'Organization's' plans and policies, as well as its rules and regulations and procedure and reporting to both the 'President' and the 'Secretary General'.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Please quote above ref. No. and date when replying

Pour répondre, Please or cite la date et la référence sus - citées

بعد الرد الإجابة إلى رقم وتاريخ هذه الرسالة

MUSLIM WORLD LEAGUE
INT'L. ISLAMIC RELIEF ORG.
THE KINGDOM OF SAUDI ARABIA

هيئة الإغاثة الإسلامية العالمية
بالمملكة العربية السعودية

Sub. : الموضوع :

No : لرقم :

Date : لتاريخ :

Chapter Four – Fiscal Year

Article 15

- 15-1 The 'Organization's' fiscal year commences on the 1st of Rajab (the 7th month of the Arabic Hijra lunar calendar), until the end of Jumada Al-Akhira (the 6th month of the Arabic lunar calendar) of the following year. A chartered auditor appointed by the 'Board' audits the closing accounts.
- 15-2 Should there be a delay in approving the new estimated budget despite the beginning of the new fiscal year, expenditure shall be made at the rates of the previous year, pending the approval of the estimated budget for the new fiscal year.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Please quote above ref. No. and date when replying. Pour répondre, Prière de citer la date et la référence sus-citées. الرجاء عند الرد الإشارة إلى رقم وتاريخ هذه الرسالة.

العنوان : ص.ب 14843 جدة 21434 - تليفون : 6512333 - 6515411 - فاكس : 6518491 - تيكس : 606754 IGATHA SJ
Address : P.O.Box 14843 Jeddah 21434 - Tel.: 6512333 - 6515411 - Fax: 6518491 - Tlx: 606754 IGATHA SJ
Email: relief@arabiiro.org

MUSLIM WORLD LEAGUE
INT'L ISLAMIC RELIEF ORG.
THE KINGDOM OF SAUDI ARABIA

رابطة العالم الإسلامي
الإغاثة الإسلامية العالمية
مملكة العربية السعودية

Sub. : الموضوع :

No : م :

Date : تاريخ :

Chapter Five

Article 16

The 'Organization' is entitled to own property, stocks and companies, and to hold shares in other firms' capital.

Revenue:

The 'Organization's' revenue consists of the following:

- 16 - 1 Zakat (poor due), Sadaqat (alms), donations, grants, deeds of gift, bequest and endowments not in contradiction with the objectives of the 'Organization'.
- 16 - 2 dividends accruing from the 'Organization's' financial investment, or from its immovable and movable properties, or from profits made either by firms established by the 'Organization' or by firms in which the 'Organization' is a shareholder.
- 16 - 3 Proceeds of fund raising campaigns
- 16 - 4 Contributions by international institutions and government agencies
- 16 - 5 Proceeds from programs and projects initiated by the 'Organization'.
- 16 - 6 Any other revenues approved by the 'Board'

Chapter Six

Rules pertaining to Expenditure:

Expenses are made according to the following rules:

Please quote above ref. No. and date when replying. Pour répondre, Prière de citer la date et la référence sus-citées. عند الرد: لإشارة إلى رقم وتاريخ هذه الرسالة.

العنوان : صندوق الإغاثة الإسلامية العالمية - تلغراف : ٢١٤٣٤ - تلفون : ٦٥١٣٣٣ - ٦٥١٥٤١١ - فاكس : ٦٥١٤٤١١ - تليكس : ٦٥١٧٥٤ : الجاهزة إلى ص. ١٤٦٤٣ - P. O. Box 14643 Jeddah 21434 - Tel. 6512333 - 6515411 - Fax. 6516491 - Tel. 606752 - ١٤٥٣٣٥٥٥٥

Sub. : الموضوع :

No : الرقم :

Date : التاريخ :

- 17-1 Funds shall not be used except for purposes furthering the 'Organization's' goals determined in this constitution, and according to the relevant resolutions and regulations.
- 17-2 The 'Organization's' funds shall be sent only in accordance with rules governing the budget, and on the basis of decrees and regulations.
- 17-3 No official, either at the executive apparatus or at one of its branches or offices is entitled to take a decision that may entail financial liabilities on the 'Organization', or to make commitment to any project or program before the necessary financial allocation for its implementation has been made.
- 17-4 In accordance with the 'President's' decree of competence, the 'Secretary General' may sanction transfer in the budget, from one item to another, and from one section to another, when demanded by necessity and public interest.
- 17-5 According to both the powers vested by the 'President' and the prevailing financial regulations, two signatures are required for all payments.
- 17-6 The expenditure of the domestic and external offices shall be within the limits of the approved budget and in accordance with both the financial rules and regulations as well as the powers vested.

Chapter Seven

Amending the Constitution

The 'Constitution' may be amended through the following procedure

Please quote above ref. No. and date when replying. Pour répondre. Prière de citer la date et la référence sus-citées. الرجاء عند الرد الإشارة إلى رقم وتاريخ هذه الرسالة.

العنوان : ص ب ١٤١٣ جدة ٢١٤٣٤ - تلفون : ٦٥١٢٣٣٣ - ٦٥١٥١١١ - فاكس : ٦٥١٥١١١ - ٦٥١٤١١١ - تلبريد : ٦٥١٤١١١ - إغاثة إس جي
Address : P.O. Box 14843 Jeddah 21434 - Tel: 6512333 - 6515411 - Fax 6515491 - Tlx 606754 IGATHA SJ
Email: relief@irosa.org

MUSLIM WORLD LEAGUE
 INT'L. ISLAMIC RELIEF ORG.
 THE KINGDOM OF SAUDI ARABIA

رابطة العالم الإسلامي
 الإغاثة الإسلامية العالمية
 مكة العربية السعودية

Sub.: : الموضوع No : :

Date : :

- 18-1 The 'President' may propose amendment of one or more articles stating his reasons and justifications for making the proposal. Should three thirds (3/3rd) of the members second the 'President's' motion, the proposal shall then be referred to the 'General Assembly'.
- 18-2 The proposal for amendment shall be discussed and put forward for voting with the presence of three thirds of the members of the 'General Assembly'.
- 18-3 Getting the approval of the 'Constituent Council'

Chapter Eight: Dissolution of the 'Organization'

Article 19

The 'Organization' may be dissolved when it has served its purposes, or when it becomes unable to discharge its duties for reasons beyond its control. However, upon a proposal by the 'Board', and a recommendation by the 'General Assembly' the issue shall be placed before the 'Constituent Council' for a final decision. Thereafter, the 'Organization's' assets shall be transferred to the 'League' for disbursement on designated items.

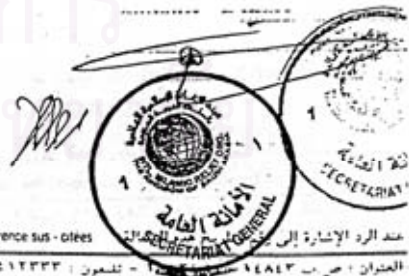
Chapter Nine

Article 20

This constitution came into effect following the approval of the 'Constituent Council' during its thirty seventh (37th) session held between 27 - 28 Muharram 1423 Hijra corresponding to 10 - 11 April

2002.
 مصادق وزارة الخارجية اخرج منطقة مكة المكرمة اعلى صحة الختم والتوقيع ووقت مسئولية الأمين المستويات.

Handwritten signature in Arabic script.

Please quote above ref. No. and date when referring to this document.
 عند الرد الإشارة إلى رقم المرجع أعلاه وتاريخه.
 Address: P.O. Box 11549, Jeddah, Saudi Arabia. Tel: 011-2611111 - 2611111.
 العنوان: ص.ب. 11549 جدة - المملكة العربية السعودية. هاتف: 011-2611111 - 2611111.

ภาคผนวก ข

เอกสารรับรองการดำเนินงานของ IIROSA

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบ ขพท 7

ใบอนุญาตให้เข้ามาดำเนินงานขององค์การเอกชนต่างประเทศ

เลขที่ ขชต./ภ. : 14 /2550

คณะกรรมการพิจารณาการดำเนินงาน
ขององค์การเอกชนต่างประเทศ

อนุญาตให้ องค์การสงเคราะห์มุสลิมนานาชาติแห่งราชอาณาจักรอ่าวเบอริ (International Islamic Relief Organization Saudi Arabia) สำนักงานในประเทศไทยตั้งอยู่เลขที่ 22/9 หมู่ 4 รอยบึงขวาง แขวงแสนแสบ เขตมีนบุรี กรุงเทพมหานคร เข้ามาจัดตั้งสำนักงานภูมิภาคในประเทศไทยและดำเนินงานในประเทศอื่น ตามโครงการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ยากไร้ในประเทศไทย โดยมี นายอับดุลลาห์ โมฮัมเหม็ด เอ. อัลบัตต้าย (Mr. Abdullah Mohammed a Albattah) ตำแหน่งผู้อำนวยการ เป็นผู้รับมอบอำนาจให้ดำเนินงานแทนองค์การฯ

ใบอนุญาตนี้มีกำหนดอายุ ตั้งแต่วันที่ 30 เดือน เมษายน พ.ศ. 2550 ถึงวันที่ 29 เดือน เมษายน พ.ศ. 2551

ออกให้ เมื่อวันที่ 28 เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2550

(ลายมือชื่อ)

ผู้อนุญาต

(นายพรชัย อยู่ประยงค์)

รองปลัดกระทรวงแรงงาน

สำนักงานกลุ่มภารกิจ ด้านส่งเสริมขีดความสามารถในกทแข่งขันของประเทศ

ประธานกรรมการพิจารณาการดำเนินงาน

ขององค์การเอกชนต่างประเทศ

ลายมือชื่อผู้ดำเนินงาน

แบบ อช.๗

ใบอนุญาตให้เข้ามาทำงานในประเทศไทย

เลขที่ อชก. ๐๘/๒๕๓๕

กระทรวงมหาดไทย

อนุญาตให้ มุสลิม/องค์การ/สถานศึกษา สันนิบาตมุสลิมโลก
สำนักงานเลขที่ ๒๐๕๔/๒๕๕ ทรอก/ซอย -
ถนน - หมู่ที่ - แขวง/ตำบล หัวหมาก
เขต/อำเภอ บางกะปิ จังหวัด กรุงเทพมหานคร เข้ามาทำงานใน
ประเทศไทยตามโครงการ กำนันสังคมสงเคราะห์นี้

ได้โดยมี (นาย,นาง,นางสาว) อับบาส มุฮัมมัด อาลี ซาร์กอวี ตำแหน่ง ผู้อำนวยการ
เป็นผู้รับมอบอำนาจให้ทำงานแทนมุสลิม/องค์การ/สถาบัน และมี (นาย,นาง,นางสาว) อับบาส
มุฮัมมัด อาลี ซาร์กอวี เป็นหัวหน้าโครงการ
ใบอนุญาตนี้มีกำหนดอายุ ตั้งแต่วันที่ ๑๓ เดือน มีนาคม พ.ศ. ๒๕๓๕
ถึงวันที่ ๑๒ เดือน มีนาคม พ.ศ. ๒๕๓๖ รวมระยะเวลา ๑ ปี
- เดือน - วัน และจะต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขข้อต่อไปนี้
ให้รายงานผลการปฏิบัติงานตามโครงการทุกระยะ ๒ เดือน และให้รายงานกิจกรรม
ประจำปี

ออกให้ เมื่อวันที่ ๒๕ เดือน เมษายน พ.ศ. ๒๕๓๕

(ลายมือชื่อ) ร้อยตรี

ผู้อนุญาต

(ไปตุรกี, มะกะระฮ์)

ลายมือชื่อผู้ทำงาน

ประธานคณะกรรมการพิจารณาการดำเนินงานขององค์การต่างประเทศ

MUSLIM WORLD LEAGUE
 MAKKAH AL MUKARRAMAH
 INTERNATIONAL ISLAMIC RELIEF
 ORGANIZATION

الهيئة العالمية للإغاثة الإسلامية

الهيئة العالمية للإغاثة الإسلامية
 منظمة إسلامية
 هيئة الإغاثة الإسلامية العالمية

الموضوع: تعيين مدير عام
 في مكتب المنظمة:

الرقم: 15/3282
 التاريخ: 1995/1/19

TO WHOM IT MAY CONCERN

This is to certify that Mr. Saleh Talek, Thai National, has been appointed as Acting Director of the office of the International Islamic Relief Organisation in Thailand.

The date of his appointment commence the 3rd December, 1994.

He has the overall authority to act accordingly in fulfilling his duties in this office.

Yours sincerely,

Dr. Farid Yaseen Gurashi
 General Secretary

กระทรวงศึกษาธิการ
 สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

30606

8 0 JAN 1995 ๑๖/๘๕๙

ได้รับแจ้งเรื่องแต่งตั้ง
 นายสุชาติ วัฒนศิริกุล
 เป็นผู้อำนวยการศูนย์
 การศึกษาอิสลาม
 กรุงเทพมหานคร

ศาสตราจารย์ ดร.สุชาติ วัฒนศิริกุล

محمد نافع المديني

مكة المكرمة - المملكة العربية السعودية
Makkah al-Mukarramah - Saudi Arabia

رابطة العالم الإسلامي
Muslim World League

No. ٣/١٤٥٧ / ١ الرقم
Date ٢٤/١٢/١٤١٩ التاريخ
Encl. المرفقات

مكتب الأمين العام
Office of the
Secretary-General

TO WHOM IT MAY CONCERN

This is to certify that Mr. Saleh Taleb, Thai National, has been appointed as Acting Director of the office of the Muslim World League (MWL), in Thailand.

The date of his appointment commence the 3rd December, 1994.

He has the overall authority to act accordingly in fulfilling his duties in this office.

Yours sincerely,

Dr. Ahmad Muhammad Ali
Secretary General

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ص. ب. ٥٣٧ - بوقياً : رابطة مكة - تلکس : ٥٤٠٢٨٠ IWOSJ - فاكس : ٥٤٣٦٢٠٢ - هاتف : ٥٤٤٦٧٠٠

P.O. Box : 537 - Cable : (Rabita-Makkah) - Telex : 540009 RABITA SJ - Fax : 5436202 - Phone : 5446700

رابطة العالم الإسلامي
الامانة العامة - مكة المكرمة

التاريخ ٢٠١٦/٢/١٤ المرفقات

الرقم ١ / ٥٠٤ / ٢

الموضوع

The Chairman of the Board of Directors,
Private Foreign Organizations in Thailand

Dear Sir,

As-Salamu Alaikum Warahmatullah Wabarakatuh,

The Muslim World League (MWL) is pleased to extend its utmost appreciation to your goodness and would like to submit to you its request to approve the recruitment of Mr. Saleh Talek as the Director of its office in Thailand, together with the following employees who are teachers of Arabic Language at our office:

- 1- Ibrahim Elzubair Osman - Sudanese
- 2- Nadir Fath Elalim - Sudanese
- 3- Luwai Mohamed Ahmed - Sudanese

Thank you for your kind cooperation.

With our best regards,

Sincerely Yours,

DR. Ahmed Muhammad Ali

The Secretary General - MWL

60317n1

MUSLIM WORLD LEAGUE
 MAKKAH AL MUKARRAMAH
**INTERNATIONAL ISLAMIC RELIEF
 ORGANIZATION**
 EASTERN PROVINCE OFFICE

لِإِطَاعَةِ الْمَلِكِ الْمَوْلَايِ
 مَحْمُودِ الْمَعْرُوفِ
هَيْئَةُ الْإِغَاثَةِ الْإِسْلَامِيَّةِ الْعَالَمِيَّةِ
 مكتب المنطقة الشرقية

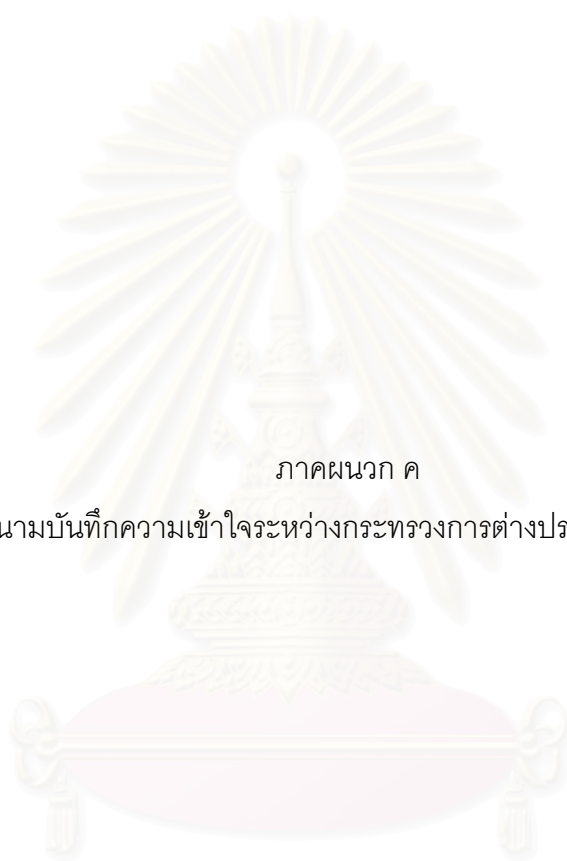
Dated 10 th. February 1997

TO WHOM IT MAY CONCERN.

This to assure that The Islamic College Yala, Thailand, is annually funded by the International Islamic Relief Organization, Eastern Province, Kingdom of Saudi Arabia. The amount agreed is 8,000,000.00 Bath.(eight million Bath) per year, as one of our welfare project, for education.

Mohammad Rashed Al-Wareek
 Al-Khobar Office Manager

สถาบันวิทยบริการ
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ค

เอกสารการลงนามบันทึกความเข้าใจระหว่างกระทรวงการต่างประเทศกัมพูชาและ IIROSA

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

INTL. ISLAMIC RELIEF ORG. – SAUDI ARABIA (IIROSA)

**CONGRATULATION FOR
MEMORANDUM OF UNDERSTANDING SIGNING CEREMONY**

BETWEEN

INTERNATIONAL ISLAMIC RELIEF ORGANISATION, THE KINGDOM OF SAUDI ARABIA
(IIROSA)

AND

ROYAL GOVERNMENT OF CAMBODIA,
MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS AND INTERNATIONAL COOPERATION
(MoFA)

MoFA CABINET

PHNOM PENH, 21 NOV 2003

TIME: 4:00 PM - 4:20 PM

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

MEMORANDUM OF UNDERSTANDING
BETWEEN
INTERNATIONAL ISLAMIC RELIEF ORGANISATION
(IIRO)
AND
THE ROYAL GOVERNMENT OF CAMBODIA

SECTION I

PREAMBLE

“Whereas” The Royal Government of Cambodia has expressed a desire that **International Islamic Relief Organisation** will engage exclusively in humanitarian activities for social welfare and public benefit in cooperation with the Royal Government of Cambodia; and

“Whereas” **International Islamic Relief Organisation**, with its international headquarters at Saudi Arabia and main office at Phnom Penh, is a non-profit, humanitarian organization as described in the accompanying organizational documents, mission statement and program of activities of **International Islamic Relief Organisation**.

“Whereas” **International Islamic Relief Organisation** agrees to comply with the laws and regulations of the Kingdom of Cambodia.
The Royal Government of Cambodia, represented by the Ministry of Foreign Affairs and International Cooperation, for the purposes of the present MOU, and **International Islamic Relief Organisation** have mutually agreed to the followings:

SECTION II

Undertaking of the Royal Government of Cambodia
The Royal Government of Cambodia undertakes to the following:

Article 1

Recognizes that **International Islamic Relief Organisation** is authorized to open its office in Phnom Penh and other provincial cities to conduct its humanitarian activities and to implement its approved projects within the laws and regulations of the Kingdom of Cambodia and in accordance with the provisions of this MOU.

Handwritten mark

1
✓ 2

Article 2

Allows **International Islamic Relief Organisation** to carry out its humanitarian projects in other locations or provincial cities upon due approval of relevant governmental authorities based on government priorities and on **International Islamic Relief Organisation's** field of competence and budget availabilities.

Article 3

Issues ID cards to expatriate staff with the understanding that expatriate staff must obtain work permit from the Ministry in charge of labor as required by the laws of the Kingdom of Cambodia. The term "expatriate staff" is defined to include the country representative, the foreign staff, consultants and contractors, recruited to perform a specific job based on proven skills and expertise.

Article 4

Grants permission for temporary residency to **International Islamic Relief Organisation's** expatriate staff when the period of their specific assignment exceeds three months and within the laws and regulations of the Kingdom of Cambodia.

Article 5

Authorizes **International Islamic Relief Organisation** to collaborate directly with its Cambodian relevant Ministries and other Government Institutions concerned for the purpose of the project planning, implementation, monitoring and evaluation.

Article 6

Informs **International Islamic Relief Organisation** of new law, regulations, administrative decision or other related rulings governing non-governmental organizations.

Article 7

Authorizes **International Islamic Relief Organisation** to lease land, rent or construct its office and buildings needed for its humanitarian activities in conformity with local laws and regulations and to recruit local staff with due respect to the rules and regulations of labour laws.

Article 8

Allows the import of materials, equipment, machinery as defined in the approved project proposals according to the rules and regulations of the Kingdom of Cambodia. The import taxes are paid by the Government.
The import of personnel effects and vehicles are approved according to the rules of the temporary admission (A.T.).

Article 9

Agrees that **International Islamic Relief Organisation** and its expatriate staff will benefit from and receive the same advantages as other NGOs and their staff authorized to operate in the Kingdom of Cambodia, except as described in article 19.

Article 10

Issues all necessary visas free of charge by the Cambodian diplomatic missions abroad for the approved expatriate staff and their family members for an initial period of one month stay in Cambodia. Any visa extension thereafter upon request will be free of charge. The term " family member "is defined to include husband, wife, children and parents.

SECTION III**Undertaking of the International Islamic Relief Organisation**

The International Islamic Relief Organisation undertakes to the following:

Article 11

Respects fully the laws and regulations of the Kingdom of Cambodia and will not allow its staff to engage in any activities which might disturb peace, stability and public order or undermine national security, unity, culture and tradition of the Cambodian society.

Article 12

Carries out its activities and implements its assistance program in Cambodia within the limitations of its personnel, resources and funding, as described in detail and annexed to this MOU.

Article 13

Engages exclusively in the type of activities that have been authorized for the social welfare and public interest. Refrains from engaging in any profit making activities and any political activities inconsistent with its declared humanitarian objectives and social development. Provides to the Ministry of Foreign Affairs and International Cooperation quarterly reports detailing **International Islamic Relief Organisation's** activities in planning, training and implementing of the projects and programs.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1/25

✓ K

Article 14

Opens a bank account in any bank recognized by the National Bank of Cambodia, ensures that average administrative costs do not exceed 25% of its total budget, and submits annual financial reports and other documents to the Ministry of Foreign Affairs and International Cooperation and the Ministry of Economy and Finance at latest ninety (90) days after closing its account or the fiscal year of the Kingdom of Cambodia.

Article 15

Provides the Ministry of Foreign Affairs and International Cooperation with regular updated lists of its expatriate staff and their work contracts and notify it immediately of any change thereafter as well as of its office address in Cambodia.

The list should include the following information:

1. Full name
2. Nationality
3. Passport number or ID or other relevant documents
4. Position in the NGO
5. Duration of Contract; work permit.
6. Name of accompanying family members; and
7. Address in Cambodia.

Provides the Ministry of Foreign Affairs and International Cooperation with a list of names and positions of local staff.

Article 16

Employs, wherever possible, a greater number of Cambodian staff with due respect to their labour rights and reduces to a minimum the number of expatriate employed in any project or program in line with its clearly stated policy to maximize the transfer of skills and expertise to Cambodian staff.

Article 17

Refrains from recruiting a tourist or an illegal immigrant to work in any capacity. Expatriate staff must obtain a work permit issued by the Ministry in charge of labour of the Kingdom of Cambodia.

Article 18

Works in close consultation with counterpart government institutions and local authorities to implement the approved projects or programs. In particular, requires to inform counterpart while assigning a consultant to work in the field or requesting visa extension for an expert to complete the job.

Article 19

Agrees that local and expatriate staff are subject to income tax regulations of the Kingdom of Cambodia, except as described in other decision of the Royal Government. **International Islamic Relief Organisation** agrees to comply with the taxation rules and regulations of the Kingdom of Cambodia.

SECTION IV**Concluding words****Article 20**

The **International Islamic Relief Organisation's** director or country representative in Cambodia or other officially designated representative is recognized to act on behalf of the **International Islamic Relief Organisation** with the Royal Government of Cambodia after this MOU has been signed.

Article 21

The **International Islamic Relief Organisation** is entitled to suspend its activities by informing the Royal Government of Cambodia, sixty days in advance by a registered letter. This NGO may restart its activities again after informing by registered letter to the Ministry of Foreign Affairs and International Cooperation.

Article 22

The Royal Government of Cambodia may, after duly notifying by registered letter the **International Islamic Relief Organisation**, terminate this MOU in the event of gross violation of the present MOU by the **International Islamic Relief Organisation** and terminate the temporary residency permit of an expatriate staff if found guilty of violation of this MOU.

Article 23

Any dispute between the Royal Government of Cambodia and the **International Islamic Relief Organisation** concerning the implementation of the MOU shall be settled through direct negotiation between parties in good faith.

Article 24

This MOU may be terminated by either party after sixty (60) days of written notice by registered letter delivered to the other party.

Article 25

This MOU comes into force after signing by both parties and is valid for three (3) years and may be renewed for another term by mutual consent.

Article 26

This MOU is written in duplicate, in Khmer and English, both texts are equally authentic.

Done in Phnom Penh this day.. ~~21. November~~ ...2003

**FOR INTERNATIONAL ISLAMIC
RELIEF ORGANISATION**

FOR THE GOVERNMENT

**SALEH TALIB
REGIONAL MANAGER**

**PHILIPPE CHAMROEUN
SECRETARY OF STATE**

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Annexe

The Non-governmental Organization; may be defined as the Organization which has been established by an individual or by any group of individuals to carry out humanitarian activities and non-profit, social development for social welfare and public benefit. The NGO refrains from any activities in support of any political Parties.

Administrative costs - include the expense of the administrative office, the administrative staff's salaries and the Director's salaries.

Expert staff - are the technical experts and the technical advisers.

Immigrants – are foreigners who have a legal entry into Cambodia for a long stay in order to perform their professions or conduct activities relating to an industry, services or agriculture.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

*Royal Embassy of
Saudi Arabia
Bangkok*

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مَسَارِدُ الْمَلِكَةِ الْحَبَشِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

بَانكوك

223/69A74(01)

The Royal Embassy of the Kingdom of Saudi Arabia presents its compliments to the Royal Embassy of Cambodia, Bangkok, and has the honor to inform that the Islamic Relief Organization-Saudi Arabia has previously setup an office in the Cambodian Capitol, Phnom Penh in compliance with the terms of agreement convened between the Islamic Relief Organization-Saudi Arabia and the Cambodian Government on the 14th January 1994 as enclosed herewith. The office played an important role in contributing to charity work and humanitarian aid in the country, however, due to the eruption of civil war in Cambodia the office has been shutdown.

The Islamic Relief Organization-Saudi Arabia currently wishes to renew the agreement between the Islamic Relief Organization-Saudi Arabia and the Cambodian Government in order to re-open its office to commence its charity work and humanitarian aid.

The Embassy, hereby, requests you to convey and forward the proposal of the Islamic Relief Organization of Saudi Arabia to renew the agreement to the concerned authority and to inform us accordingly of the outcome.

The Royal Embassy of the Kingdom of Saudi Arabia avails itself of this opportunity to renew to the Royal Embassy of Cambodia, Bangkok, the assurances of its highest consideration.

Bangkok, October 5, 2001

The Royal Embassy of Cambodia,
Bangkok

สถาบันวิทยการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

KINGDOM OF CAMBODIA
NATION RELIGION KING

Ministry of Education, Youth and Sports

No. 401 MEYS

រាជធានីភ្នំពេញ

Phnom Penh, February 14, 2001

Deputy Prime Minister
Minister of Education, Youth and Sports

TO

**MR. SEUK TAM, Supervisor of
Student Training Educational Center (STEC)**

- Sub** : Request for processing the Student Training Educational Center (STEC).
- Ref** : The proposal of Student Training Educational Center in Cambodia No. 0019/2001 STEC dated 02 January 2001.

Referring to the subject and reference as mentioned above, I have the great pleasure and express the compliment to the generosity of International Islamic Relief Organization that supported the budget for processing the humanitarian aid through the establishment one center in Phnom Penh City with the name Student Training Educational Center (STEC) in the project to support the poor Cambodian students coming from away city-province that existing the difficulty of all kinds in primarily the accommodation, food allowance, water supply, electricity, study materials, miscellaneous expense and others.

The Ministry of Education, Youth and Sports supports and motivates the encouragement all times to Student Training Educational Center in Cambodia in the processing the real requirement of poor students that believed and hope to the center and please Mr. Supervisor of the Center bring our compliment to Mr. Chairman of International Islamic Relief Organization.

Please, Mr. Supervisor accept our highest consideration.

Minister

TOL LAH

KINGDOM OF CAMBODIA
Nation Religion King

Royal Government of Cambodia

TO
Mr. Chairman and Associates
Of the International Islamic Relief Organization (IIRO)

Dear Mr. Chairman and all Associates,

In the name of the Royal Government of Cambodia, I am very pleased to accept your generous donation from the International Islamic Relief Organization totaling the sum of US\$ 16,900.00 (USD Six-teen thousands and nine hundreds) to the flood victims in Kompong Cham, Ta Keo, Kompong Chhnang, Kompong Thom and Phnom Penh, in cooperation with the Royal Government of Cambodia in helping relieve our people of their problems and miseries during this disaster.

We highly appreciate your kindness, and wish Mr. Chairman and all his Associates along, noble, happy, healthy and prosperous life always and forever.

Please, Mr. Chairman accept the assurances of our highest considerations.

Phnom Penh, December 05, 2000

Prime Minister

HUN SEN

ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា
ជាតិ សាសនា ព្រះមហាក្សត្រ

KINGDOM OF CAMBODIA
Nation Religion King

ក្រសួងអប់រំ យុវជន និងកីឡា
សូមថ្លែងអំណរគុណច្រៀមច្រៀមចំពោះ

The Ministry of Education, Youth
and Sport
would like to express its profound thanks to

លោក MA. SALEH TALIB

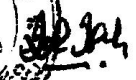
Mr. MA. SALEH TALIB

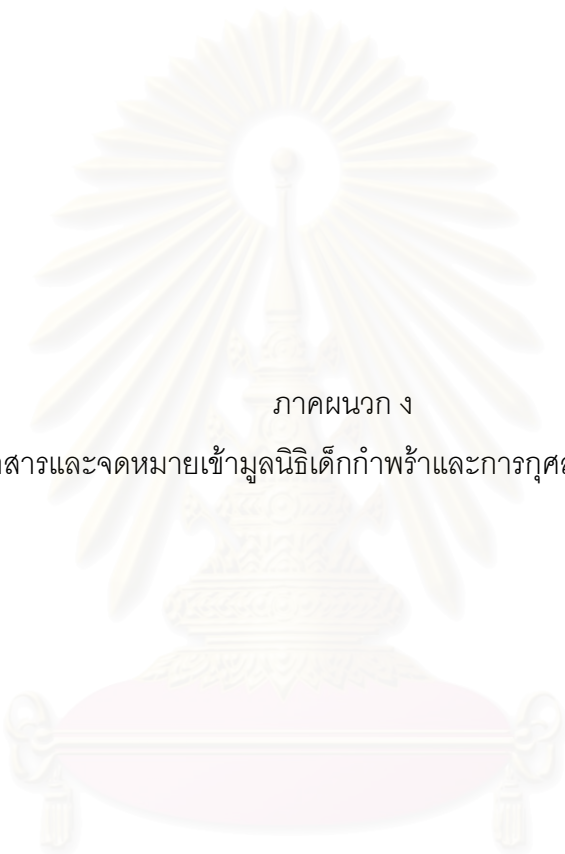
ប្រធានការិយាល័យអង្គការសង្គ្រោះស្ថាប័នពិភពលោក
នៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ប្រចាំប្រទេសថៃ ដែលបាននាំមកនូវសំភារៈ
ថវិកា ជួយបង្កើត "មជ្ឈមណ្ឌលអប់រំនិស្សិតមូស្លីមនៅកម្ពុជា" ដើម្បីរួមចំណែកស្តារ និង
អភិវឌ្ឍន៍វិស័យអប់រំនៅកម្ពុជា ប្រកបដោយស្មារតីភាគរកាត និងមនុស្សធម៌ ដ៏ខ្ពង់ខ្ពស់
បំផុត ។

DIRECTOR OF IIRO, THAILAND OFFICE, THE
KINGDOM OF SAUDI ARABIA for bringing fund and
materials to build "Student Training Educational Center"
to contribute to the restoration and development of
education in Cambodia.
This noble act represents the highest spirit of
fraternity, friendship and humanity.

ភ្នំពេញ ថ្ងៃ ទី ០៣ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០០៣

ស្រី តេជោ
លោក តេជោ

Phnom Penh, March 03, 2003
Minister

Tol Lañ

ภาคผนวก ง
เอกสารและจดหมายเข้ามูตนิธิเด็กกำพร้าและการกุศลและ IIROSA

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เลขที่รับ.....
วันที่..... / / ที่ พม 0212/..... 68258
เวลา.....

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
อาคารชั้นทาวเวอร์ส ถนนวิภาวดีรังสิต
เขตจตุจักร กทม. 10900

11 พฤศจิกายน 2548

เรื่อง การรับรองเป็นองค์กรสาธารณประโยชน์
เรียน ประธานมูลนิธิสงเคราะห์เด็กกำพร้าและการกุศล
สิ่งที่ส่งมาด้วย 1. ใบสำคัญแสดงการรับรองเป็นองค์กรสาธารณประโยชน์
2. สิทธิประโยชน์และหน้าที่ขององค์กรสาธารณประโยชน์

ตามที่องค์การของท่านขอรับรองเป็นองค์กรสาธารณประโยชน์ ตามมาตรา 34 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546 และคณะอนุกรรมการรับรองมูลนิธิสมาคม หรือองค์กรภาคเอกชนเป็นองค์กรสาธารณประโยชน์จังหวัด ได้ให้การรับรององค์การท่านเป็นองค์กรสาธารณประโยชน์แล้ว นั้น

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมแห่งชาติ สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ขอส่งใบสำคัญแสดงการรับรองเป็นองค์กรสาธารณประโยชน์ ตามสิ่งที่ส่งมาด้วย 1 และเอกสารสิทธิประโยชน์และหน้าที่ขององค์กรสาธารณประโยชน์ ตามสิ่งที่ส่งมาด้วย 2 โดยจะได้ดำเนินการประกาศการรับรองในราชกิจจานุเบกษาต่อไป ทั้งนี้ท่านสามารถติดต่อประสานงานในการดำเนินงานได้โดยตรง ณ หน่วยงานในเขตท้องที่ที่ได้ยื่นคำขอรับรองเป็นองค์กรสาธารณประโยชน์ หรือสอบถามข้อมูลได้ที่สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมแห่งชาติ สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์และดูรายละเอียดและดาวน์โหลดข้อมูลได้ที่ www.m-society.go.th/social

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

ขอแสดงความนับถือ

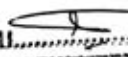
(นายชาญยุทธ โมศรินทร์)

รองปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
ผู้อำนวยการสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมแห่งชาติ

สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมแห่งชาติ

โทร. 0 2612 8906-9 โทรสาร. 0 2612 8911

เลขที่รับ.....
วันที่ 17 / 12 / 04
เวลา 14.00 น.

ที่ บค 0004/3852

สำนักงานพัฒนาสังคมและ
ความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดยะลา
ศาลากลางจังหวัดยะลา 95000

15 ธันวาคม 2547

เรื่อง แจ้งผลการพิจารณาเงินอุดหนุนแก่องค์กรสวัสดิการสังคมภาคเอกชน ประจำปี 2548

เรียน มูลนิธิสงเคราะห์เด็กกำพร้าและการกุศล

สิ่งที่ส่งมาด้วย รายชื่อโครงการที่ไม่ได้รับการสนับสนุนเงินอุดหนุน จำนวน 1 ฉบับ

ตามที่ มูลนิธิสงเคราะห์เด็กกำพร้าและการกุศล ได้เสนอโครงการเพื่อขอรับเงินอุดหนุน ประจำปี 2548 จากสำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ดังรายละเอียดโครงการ และค่าใช้จ่ายไปแล้วนั้น

สำนักงานปลัดกระทรวงฯ ได้แจ้งผลการพิจารณาโครงการของมูลนิธิ ที่ไม่ได้รับเงินอุดหนุน เนื่องจากไม่ได้รับการพิจารณาเงินอุดหนุนแก่องค์กรสวัสดิการภาคเอกชนประจำปี 2548 ตามรายละเอียดที่แนบ

จึงเรียนมาเพื่อทราบ

ขอแสดงความนับถือ

(นายสุรพงษ์ คณานุรักษ์)

พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดยะลา

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ฝ่ายการพัฒนาสังคม

โทร. 0 7321 2961, 0 7324 3004

โทรสาร 0 7324 3004

โครงการที่ไม่ได้รับการสนับสนุนเงินอุดหนุน ประจำปี 2548

องค์การที่เสนอขอ มูลนิธิสงเคราะห์เด็กกำพร้าและการกุศล

- ส่วนกลาง กรุงเทพฯ
 ส่วนภูมิภาค จังหวัดยะลา

รายชื่อโครงการที่ไม่ได้รับการสนับสนุนเงินอุดหนุน ประจำปี 2548

ลำดับที่	ชื่อโครงการ	จำนวนเงิน
1	โครงการค่ายอบรมวิทยาศาสตร์ภาคฤดูร้อน	274,850.-
2	โครงการบ้านพักฉุกเฉิน	360,000.-
3	โครงการสถานเลี้ยงเด็กกำพร้า "ศูนย์สวัสดิคเพื่อพัฒนาชุมชนมุสลิม"	761,400.-

ผลการพิจารณาโครงการ

- โครงการลำดับที่ 2 ผ่านการพิจารณาโครงการ ด้วยเห็นว่าเป็นประโยชน์ต่อการจัดสวัสดิการให้กลุ่มเป้าหมาย แต่ไม่สามารถให้การสนับสนุน เนื่องจากข้อจำกัดด้านงบประมาณไม่เพียงพอ
- โครงการลำดับที่ 1,3 ไม่ผ่านการพิจารณาโครงการ เนื่องจากไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์และแนวทางในการพิจารณาเงินอุดหนุนฯแนบท้ายระเบียบกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ว่าด้วยการให้เงินอุดหนุนแก่องค์การสวัสดิการสังคมภาคเอกชน

สถาบันวิทยบริการ
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บันทึกข้อความ

งานเลขานุการรอง ผวจ.ยล.

รับวันที่: 0. ส.ย. 2548
ลงชื่อ: ผู้รับ

ส่วนราชการ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดยะลา ฝ่ายสวัสดิการสังคม โทร. (073) 212961

ที่ ยล 0004/ 2061

วันที่ 10 มิถุนายน 2548

เรื่อง ขออนุมัติเบิกเงินสงเคราะห์เด็กในครอบครัว

เรียน ผู้ว่าราชการจังหวัดยะลา

1. เรื่องเดิมและข้อเท็จจริง

ด้วยฝ่ายสวัสดิการสังคมได้พิจารณาให้การช่วยเหลือนักเรียน นักศึกษา ขาดแคลนทุนทรัพย์ ซึ่งได้มาติดต่อขอความช่วยเหลือเงินทุนการศึกษา จำนวน 10 ราย ดังนี้

(1) นางสาวนุรไอนี โคะหลง	บ้านเลขที่ 94/34 ม.11 ค.สะเตงนอก อ.เมือง จ.ยะลา
(2) นางสาวนุรลสุดา แชนา	บ้านเลขที่ 25 ค.สะเตง อ.เมือง จ.ยะลา
(3) นางสาวอัยฟา ลายี	บ้านเลขที่ 37/1 ม.2 ค.บันนังส่าเรง อ.เมือง จ.ยะลา
(4) นางสาวนุรไอนี พูยี	บ้านเลขที่ 95/5 ม.11 ค.สะเตงนอก อ.เมือง จ.ยะลา
(5) นายมุฮัมมัดครุสดี มะรอไซ๊ะ	บ้านเลขที่ 40/4 ม.4 ค.บุคี อ.เมือง จ.ยะลา
(6) นายมารูถัน อุลามิ	บ้านเลขที่ 28 ม.2 ค.โกคบาบู อ.รามัน จ.ยะลา
(7) นายสุโฮมิ ชะกอคุม	บ้านเลขที่ 5 ถนนบาลาเซาะ ค.โกคบาบู อ.รามัน จ.ยะลา
(8) นายอับดุลละฮะ สาวา	บ้านเลขที่ 23/3 ม.2 ค.บันนังส่าเรง อ.เมือง จ.ยะลา
(9) เด็กชายอูดุลย์ เจ๊ะมะ	บ้านเลขที่ 23/3 ม.2 ค.บันนังส่าเรง อ.เมือง จ.ยะลา
(10) เด็กชายอาหาหมัด แวบีอซา	บ้านเลขที่ 23/3 ม.2 ค.บันนังส่าเรง อ.เมือง จ.ยะลา

2. ข้อพิจารณา

เห็นควรให้การช่วยเหลือเงินสงเคราะห์เด็กในครอบครัวสำหรับบุคคลลำดับ (1)-(10) จำนวน 10 ราย ๆ ละ 1,000 บาท รวมเป็นเงิน 10,000 บาท (หนึ่งหมื่นบาทถ้วน) โดยจ่ายจากผลผลิตที่ 1 การให้บริการสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์ฯ กิจการหลัก ; การให้บริการสังคมฯ แก่เด็กและเยาวชนเงินสงเคราะห์เด็กในครอบครัว

3. ข้อเสนอ

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุมัติเงินจำนวน 10,000 บาท (หนึ่งหมื่นบาทถ้วน)

- ๑๗ หน้า

อ.วิญญู

(นายวิญญู ทองสกุล)

รองผู้ว่าราชการจังหวัด ปฏิบัติราชการแทน

ผู้ว่าราชการจังหวัดยะลา

13 ส.ย. 2548

(นายสุรพงษ์ คณาภิรักษ์)

พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดยะลา

ที่ ขล 0004/ว. 2259

ศาลากลางจังหวัดฉะเชิงเทรา
ถนนสุขยางค์ ขล 95000

15 พฤษภาคม 2549

เรื่อง รายงานผลการปฏิบัติงานและการใช้จ่ายเงินอุดหนุนขององค์การสวัสดิการสังคมภาคเอกชน
ประจำปี 2549

เรียน ประธานกรรมการมูลนิธิสงเคราะห์เด็กกำพร้าและการกุศล

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบฟอร์มรายงานผลการปฏิบัติงานฯ จำนวน 1 ชุด

ตามที่กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้พิจารณาจัดสรรเงินอุดหนุน ประจำปีงบประมาณ 2549 แก่องค์กรของท่าน จำนวน 430,000.-บาท (สี่แสนสามหมื่นบาทถ้วน) เพื่อสนับสนุนการจัดกิจกรรมเพื่อการพัฒนาสังคม การช่วยเหลือ ป้องกันและแก้ไขปัญหาทางสังคมที่เกิดขึ้นแก่ประชาชนไปแล้ว นั้น

สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดฉะเชิงเทรา ขอความร่วมมือท่านส่งรายงานผลการปฏิบัติงานและการใช้จ่ายเงินอุดหนุน ปีงบประมาณ 2549 ตามแบบฟอร์มที่กำหนด พร้อมทั้งแนบบทสรุปประจำปี 2548 และรายงานการประชุมใหญ่ จำนวน 2 ชุด ให้ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดฉะเชิงเทรา ศาลากลางจังหวัดฉะเชิงเทรา ภายในวันที่ 15 พฤษภาคม 2549 เพื่อจักได้ดำเนินการต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณา และขอขอบคุณในความร่วมมือด้วยดีมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(นายศิริพรชัย ทวีตระกูล)

รองผู้ว่าราชการจังหวัด ปฏิบัติราชการแทน

ผู้ว่าราชการจังหวัดฉะเชิงเทรา

สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดฉะเชิงเทรา

กลุ่มการพัฒนาสังคม

โทร. 0 7321 2961

โทรสาร 0 7324 3004

ที่ บล 0004/ ๑ ๗4๗

สำนักงานพัฒนาสังคม
และความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดยะลา
ถนนสุขยางค์ บล 95000

๑๐ มีนาคม 2549

เรื่อง แจ้งผลการพิจารณาเงินอุดหนุนองค์การสวัสดิการสังคมภาคเอกชน ประจำปี 2549

เรียน ประธานกรรมการมูลนิธิสงเคราะห์เด็กกำพร้าและการกุศล

ตามที่องค์กรของท่านได้เสนอโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุนงบเงินอุดหนุน ประจำปี 2549 จากสำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยเสนอผ่าน สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดยะลา ไปแล้ว นั้น

ผลการพิจารณาโครงการดังกล่าว โดยคณะกรรมการพิจารณาให้เงินอุดหนุนแก่องค์การสวัสดิการสังคมภาคเอกชน ประจำปี 2549 ปรากฏว่าองค์การสวัสดิการสังคมของท่าน ได้รับการพิจารณา จำนวน 1 โครงการ คือ โครงการ "ศูนย์สวัสดิการเพื่อพัฒนาชุมชน" จำนวนเงิน 430,000.- บาท (สี่แสนสามหมื่นบาทถ้วน) และสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดยะลา ได้รับเงินอุดหนุนจากกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ซึ่งได้เบิกจ่ายให้องค์กรของท่านเป็นที่เรียบร้อยแล้ว จึงขอเชิญท่านมารับเงินจำนวนดังกล่าว ในที่ประชุมหัวหน้าส่วนราชการ วันที่ 30 มีนาคม 2549 เวลา 08.30 น. ณ ห้องประชุมศรีเมืองยะลา อาคาร 3 ศาลากลางจังหวัดยะลา พร้อมทั้งนำใบเสร็จรับเงินของสมาคมฯ ไปด้วย หากไม่สามารถรับเงินในวันดังกล่าวได้ กรุณาแจ้งให้ทราบล่วงหน้า ภายในวันที่ 27 มีนาคม 2549 ด้วย

จึงเรียนมาเพื่อทราบ

ขอแสดงความนับถือ

สถาบันวิทยบริการ

(นายสุรพงษ์ คณานุรักษ์)

พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดยะลา

กลุ่มการพัฒนาศังคม

โทร. 0 7321 2961

โทรสาร 0 7324 3004

ที่ ยล 51003/๗4๒

องค์การบริหารส่วนจังหวัดยะลา
ถนนวงเวียน 2 ยล 95000

10 เมษายน 2549

เรื่อง การอนุมัติตั้งจ่ายงบประมาณเงินอุดหนุน ประจำปีงบประมาณ 2549

เรียน ประธานกรรมการมูลนิธิสงเคราะห์เด็กกำพร้าและการกุศล

อ้างถึง หนังสือที่ สกว 246/9 ลงวันที่ 3 เมษายน 2549

- สิ่งที่ส่งมาด้วย 1. สำเนาบัญชีโอนเงินงบประมาณรายจ่ายประจำปี 2549 จำนวน 1 ชุด
2. สำเนาหนังสือ ที่ มท 0861.4/5816 ลงวันที่ 26 สิงหาคม 2547 จำนวน 1 ชุด

ตามที่ มูลนิธิสงเคราะห์เด็กกำพร้าและการกุศล ได้แจ้งเสนอโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณจาก องค์การบริหารส่วนจังหวัดยะลา โครงการค่ายอบรมเสริมทักษะวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และภาษาอังกฤษ ครั้งที่ 3 ประจำปีงบประมาณ 2549

บัดนี้ องค์การบริหารส่วนจังหวัดยะลา ได้ตั้งงบประมาณเงินอุดหนุนให้แก่ มูลนิธิสงเคราะห์เด็กกำพร้าและการกุศล เป็นเงิน 100,000.- บาท รายละเอียดปรากฏตามสำเนาบัญชีโอนเงินงบประมาณรายจ่ายประจำปี 2549 ที่ส่งมาพร้อมนี้

ในกรณีนี้ จึงขอให้มูลนิธิสงเคราะห์เด็กกำพร้าและการกุศล แจ้งขอรับเงินพร้อมโครงการขอรับเงินอุดหนุนและรายละเอียดค่าใช้จ่ายให้เป็นไปตามที่ได้รับอนุมัติงบประมาณ ส่งให้ องค์การบริหารส่วนจังหวัดยะลา เพื่อดำเนินการอนุมัติเบิกจ่ายตามระเบียบที่กำหนดไว้ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ และพิจารณาดำเนินการ

ขอแสดงความนับถือ

(นายชาติส เชื้อหวาน)

นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดยะลา

- นายชาติส เชื้อหวาน
12.๓.๖๔๙

กองแผนและงบประมาณ

โทร. 0-7320-3612

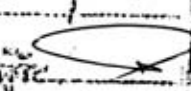

ที่ ยล 72201 / 499

องค์การบริหารส่วนตำบลบันนังสาเรง
อำเภอเมือง จังหวัดยะลา 95000

15 สิงหาคม 2548

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สถานที่
เรียน ประธานมูลนิธิสงเคราะห์เด็กกำพร้าและการกุศล
สิ่งที่ส่งมาด้วย กำหนดการฝึกอบรมฯ จำนวน 1 ฉบับ

เลขที่รับ.....
วันที่ 16 / 8 / 05
เวลา 10.00 น.

ด้วยองค์การบริหารส่วนตำบลบันนังสาเรง อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ได้จัดฝึกอบรม
โครงการป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติดและโรคเอดส์ ในวันที่ 17 สิงหาคม 2548 โดยมีกลุ่มเป้าหมาย
จำนวน 110 คน ตามกำหนดการที่แนบมาพร้อมนี้

ในการนี้ องค์การบริหารส่วนตำบลบันนังสาเรง ขอความอนุเคราะห์สถานที่ ห้อง
ประชุมมูลนิธิสงเคราะห์เด็กกำพร้าและการกุศล เพื่อจัดฝึกอบรมโครงการฯ ในวันและเวลา ดังกล่าว
หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์ในครั้งนี้ด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและโปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

(นายมาหามะ กอร์เดร์)

นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบันนังสาเรง

สำนักปลัด

โทรศัพท์ 0-7322-9298 ต่อ 16

โทรสาร 0-7322-9313

ที่ ศธ 04119.038 /

โรงเรียนบ้านตามตะวัน หมู่ที่ 2
ตำบลบ้านนั้งสาแหรง อำเภอเมืองยะลา
จังหวัดยะลา 95000

เลขที่รับ.....
วันที่ 10 / 12 / 25
เวลา 13.00 ผู้รับ.....

8 สิงหาคม 2548

เรื่อง ขอใช้ห้องประชุม

เรียน ผู้อำนวยการมูลนิธิสงเคราะห์เด็กกำพร้า และการกุศล

ด้วยทางโรงเรียนบ้านตามตะวัน จะจัดอบรมคุณภาพนักเรียนในโครงการวิถีคุณธรรมอิสลามขึ้น
ในวันพฤหัสบดีที่ 11 สิงหาคม 2548 เวลา 09.00-11.30 น.

ในการนี้ทางโรงเรียนบ้านตามตะวันขอห้องประชุมมูลนิธิ เพื่อใช้ในการจัดอบรม ในวันเวลาดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อทราบและโปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

(นายวิรัช พุพงษ์ทิพย์)

ผู้อำนวยการสถานศึกษา โรงเรียนบ้านตามตะวัน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ชมรมตาดีกาตำบลบันนังสาเรง

PERSATUAN TADIKA MUKIM BENDANG SARENG, MUANG YALA, 95000

วันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ. 2548

เรื่อง ขอใช้ห้องประชุม

เรียน ผู้อำนวยการมูลนิธิสงเคราะห์เด็กกำพร้า บันนังบูโย

ด้วยชมรมตาดีกาตำบลบันนังสาเรง มีโครงการอบรมสัมมนาครู(วิทยากร) ที่สอนอยู่ในศูนย์ตาดีกาเครือข่ายตำบลบันนังสาเรง ในวันศุกร์ที่ 12 สิงหาคม พ.ศ. 2548 ตั้งแต่เวลา 08.30 - 11.30 น. จำนวนผู้เข้าร่วมโครงการ 80 คน จากเหตุผลดังกล่าวเพื่อที่จะให้โครงการนี้ดำเนินการไปด้วยดี จึงขอใช้ห้องประชุมของมูลนิธิ เป็นที่อบรมสัมมนาครูตาดีการะยะเวลาครึ่งวัน หวังว่าคงจะได้รับความร่วมมือจากมูลนิธิ อินช่าลละาะห์

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ และดำเนินการต่อไป

เลขที่รับ.....
วันที่ 9 / 8 / 05
เวลา 10.00 ผู้รับ.....

ด้วยความนับถือ

(นายหะยีโมฮัมมัด อับดุลลาตีฟ)

ประธานชมรมตาดีกาตำบลบันนังสาเรง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

โทร. 073-209149, 09-0481423.

ที่ ยล 72201 / 587

องค์การบริหารส่วนตำบลบันนังสาเรง
อำเภอเมือง จังหวัดยะลา 95000

20 กันยายน 2548

เรื่อง ขอเชิญเป็นวิทยากรบรรยายวิชาการ

เรียน อาจารย์ชอและ ตอละ

สิ่งที่ส่งมาด้วย กำหนดการฝึกอบรมโครงการจริยธรรมและคุณธรรม จำนวน 1 ฉบับ

ด้วยองค์การบริหารส่วนตำบลบันนังสาเรง อำเภอเมือง จังหวัดยะลา จะจัดโครงการฝึกอบรมให้ความรู้เรื่องจริยธรรมและคุณธรรม ในวันที่ 22 กันยายน 2548 ณ ห้องประชุมมูลนิธิสงเคราะห์เด็กกำพร้าและการกุศล หมู่ที่ 2 ตำบลบันนังสาเรง อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

ในการนี้ องค์การบริหารส่วนตำบลบันนังสาเรง ใคร่ขอความอนุเคราะห์มายังท่านเพื่อขอวิทยากรจากหน่วยงานของท่านมาบรรยายวิชาการเรื่องจริยธรรมและคุณธรรมของเจ้าหน้าที่รัฐในการปฏิบัติหน้าที่ราชการ (วัฒนธรรมค่านิยมใหม่ในการทำงานเพื่อประชาชน)หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความร่วมมือด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

(นายมาหามะ กอร์ดไคว์)

นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบันนังสาเรง

รับทราบ
สมานันท์ กิ่งพันธ์
๒๑/๙/๒๕๔๘

สำนักปลัด

โทรศัพท์ 0-7322-9298 ต่อ 16

โทรสาร 0-7322-9313

องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านนั้งสาแวง
อำเภอเมือง จังหวัดยะลา 95000

ที่ ยล 72201 / 615

เลขที่รับ.....

วันที่ 5 / 10 / 05

เวลา 10.00 ผู้รับ.....

3 ตุลาคม 2548

เรื่อง ขอบขอบคุณ

เรียน ประธานมูลนิธิสงเคราะห์เด็กกำพร้าและการกุศล

ตามที่ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านนั้งสาแวง อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ได้จัดโครงการฝึกอบรมให้ความรู้เรื่องจริยธรรมและคุณธรรม ในวันที่ 22 กันยายน 2548 ณ ห้องประชุมมูลนิธิสงเคราะห์เด็กกำพร้าและการกุศล หมู่ที่ 2 ตำบลบ้านนั้งสาแวง อำเภอเมือง จังหวัดยะลา นั้น

ในการนี้ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านนั้งสาแวง ขอขอบขอบคุณในการเชื้อเชิญเพื่อสถานที่จัดโครงการฝึกอบรมดังกล่าว และหวังว่าจักได้รับความร่วมมือด้วยดีในโอกาสต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

ขอแสดงความนับถือ

(นายมาหามะ กอร์เดร์)

นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านนั้งสาแวง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สำนักปลัด

โทรศัพท์ 0-7322-9298 ต่อ 16

โทรสาร 0-7322-9313

ที่ ยล 72203 / 286

องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านนั้งสาเรง
ต.บ้านนั้งสาเรง อ.เมือง จ.ยะลา 95000**หนังสือรับรองว่าที่ดินอยู่นอกเขต พ.ร.บ. ควบคุมการปลูกสร้างอาคาร**

หนังสือฉบับนี้ออกเพื่อรับรองว่ามูลนิธิสงเคราะห์เด็กกำพร้าและการกุศลได้ดำเนินการก่อสร้างอาคารสำนักงานและห้องประชุมมูลนิธิสงเคราะห์เด็กกำพร้าและการกุศล ซึ่งได้รับบสนับสนุนจากองค์การสงเคราะห์มุสลิมนานาชาติชาอุดีอารเบีย ในพื้นที่ตำบลบ้านนั้งสาเรง อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา จริงโดยที่ดินดังกล่าวอยู่นอกเขตพระราชบัญญัติควบคุมการปลูกสร้างอาคาร พ.ศ. 2522

จึงออกหนังสือรับรองฉบับนี้ไว้เพื่อเป็นหลักฐาน

ให้ไว้ ณ วันที่ 18 พฤษภาคม 2548

(ลงชื่อ).....

(นายมาหามะ กอร์เดร์)

นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านนั้งสาเรง

ที่ นธ 0120(ส)/10๔๗

สถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองนราธิวาส
ถนนสุริยะประดิษฐ์ ตำบลบางนาค
อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส 96000

19 กุมภาพันธ์ 2547

เรื่อง แจ้งผลการตรวจสอบประวัติ

เรียน ประธานกรรมการมูลนิธิสงเคราะห์เด็กกำพร้าและการกุศล

อ้างถึง หนังสือที่ มสท.07/2547 ลงวันที่ 9 มกราคม 2547

สิ่งที่ส่งมาด้วย แผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือ จำนวน 1 แผ่น

ตามหนังสือที่อ้างถึง ได้ส่งตัว นายอาแวณู อาแว ซึ่งตรวจสอบประวัติเพื่อ เป็น
อาสาสมัครผู้ดูแลเด็กกำพร้าด้อยโอกาส ฯ ไปพิมพ์ลายนิ้วมือเพื่อตรวจสอบประวัตินั้น

บัดนี้ เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินการ จัดการพิมพ์ลายนิ้วมือส่งไปตรวจสอบยัง
กองทะเบียนประวัติอาชญากร สำนักงานวิทยาการตำรวจ และได้รับแจ้งผลการตรวจสอบประวัติตาม
หนังสือที่ ๐026.344(พ)/12878 ลงวันที่ 16 เดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2547 ปรากฏว่าเป็นบุคคล
ไม่พบประวัติ พร้อมหนังสือนี้ ได้ส่งแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือ จำนวน 1 แผ่น มายังท่านเพื่อ
ดำเนินการต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

พันตำรวจโท

(นิติชัย หลงยาหนาย)

รองผู้กำกับการสืบสวนสอบสวนฯปฏิบัติราชการแทน

ผู้กำกับการสถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองนราธิวาส

พิมพ์ลายนิ้วมือตรวจสอบประวัติ

โทร 0-73 51-1236

25 พฤษภาคม 2548

เรื่อง ส่งเอกสารเพิ่มเติม

เรียน พตอ.ทวิโชคส่อง

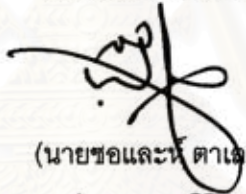
ตามที่เจ้าหน้าที่กรมสอบสวนคดีพิเศษได้ตรวจเยี่ยมมูลนิธิสงเคราะห์เด็กกำพร้าและการกุศล และได้ขอเอกสารข้อมูลมูลนิธิ ซึ่งทางมูลนิธิได้มอบให้แล้ว และยังคงขาดอีกบางส่วน

พร้อมจดหมายฉบับนี้ ทางมูลนิธิขอส่งเอกสารเพิ่มเติมดังนี้

1. รายชื่อเด็กกำพร้า พร้อมรายละเอียด
2. รายชื่อมัสยิดที่มูลนิธิได้ดำเนินการก่อสร้าง
3. รายงานงบดุล(ฉบับร่างเสนอให้ผู้ตรวจสอบบัญชี ตรวจสอบพิจารณาเพื่อเซ็นรับรอง)

หากมีอะไรเพิ่มเติมขอให้แจ้งเป็นลายลักษณ์อักษร จะได้รวบรวมส่งให้ ทางมูลนิธิยินดีที่จะให้ความร่วมมือเสมอ

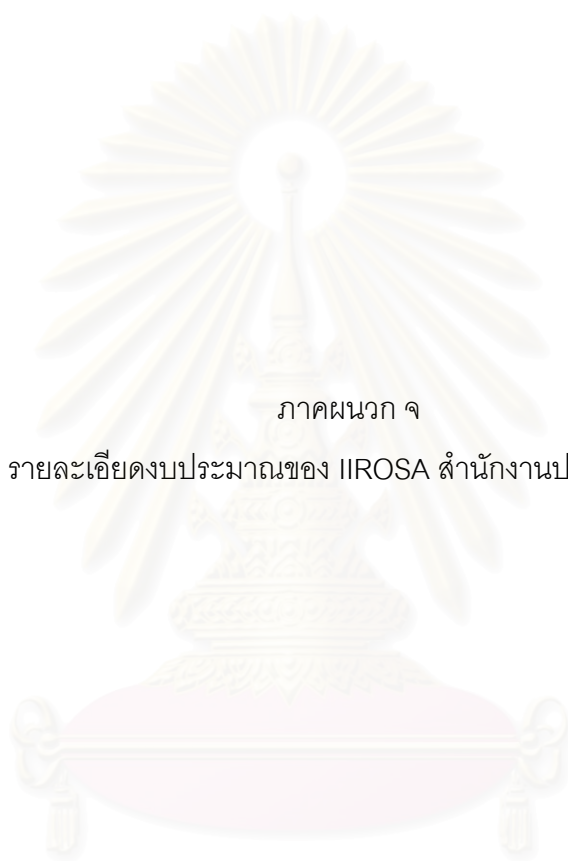
ขอแสดงความนับถือ

(นายชอและห์ ตาเอะ)

ประธานมูลนิธิ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก จ

รายละเอียดงบประมาณของ IIROSA สำนักงานประเทศไทย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

งบประมาณเข้าองค์การสงเคราะห์มูสลิมนานาชาติ สำนักงานประเทศไทย
ตั้งแต่เดือน มกราคม 1999 ถึง ธันวาคม 1999

ที่	วันที่	รายการ	จำนวนเงิน (บาท)
1	4/1/1999	งบประมาณใช้จ่ายสำนักงานกรุงเทพฯ	162,277.63
2	8/1/1999	งบสนับสนุนครูทองจำอัลกูราน	692,007.00
3	1/2/1999	งบประมาณใช้จ่ายสำนักงานกรุงเทพฯ	247,230.60
4	24/2/1999	งบสนับสนุนครูทองจำอัลกูราน	356,007.00
5	5/3/1999	งบสนับสนุนครูทองจำอัลกูราน	356,007.00
6	8/3/1999	งบบ้านอัสซัยยิดะฮ์ นะฟีชะฮ์ซัหม์ส	849,792.60
7	8/4/1999	งบอุปการะเด็กกำพร้า กรุงเทพฯ	42,103.14
8	13/5/1999	งบประมาณใช้จ่ายสำนักงานกรุงเทพฯ	250,098.37
9	22/6/1999	งบสนับสนุนครูทองจำอัลกูราน	1,070,319.00
10	27/7/1999	งบบ้านอัสซัยยิดะฮ์ นะฟีชะฮ์ซัหม์ส	847,279.32
11	30/8/1999	งบอุปการะเด็กกำพร้า กรุงเทพฯ	397,168.39
12	16/9/1999	งบสนับสนุนครูทองจำอัลกูราน	574,357.00
13	20/10/1999	งบชุดบ่อน้ำ 18 บ่อ งวดแรก 60%	403,467.80
14	23/11/1999	งบบ้านอัสซัยยิดะฮ์ นะฟีชะฮ์ซัหม์ส	267,299.16
15	8/12/1999	งบประมาณใช้จ่ายสำนักงานกรุงเทพฯ	265,584.98
16	8/12/1999	งบอาหารละศีลอด ปี 1420	921,447.00
รวม (เฉพาะงบประมาณของสำนักงานกรุงเทพฯ)			7,702,445.99

งบประมาณเข้าองค์การสงเคราะห์ผู้พลัดถิ่นนานาชาติ สำนักงานประเทศไทย
ตั้งแต่เดือน มกราคม 2000 ถึง ธันวาคม 2000

ที่	วันที่	รายการ	จำนวนเงิน (บาท)
1	31/1/2000	งบช่วยเหลือผู้ประสบภัย(น้ำท่วม)เร่งด่วน	179,175.00
2	31/1/2000	งบอุปการะเด็กกำพร้า กรุงเทพฯ	390,841.82
3	2/2/2000	งบสร้างมัสญิด 4 หลัง 60%	2,202,622.68
4	9/2/2000	งบช่วยเหลือผู้ประสบภัย(น้ำท่วม)เร่งด่วน	498,513.54
5	3/3/2000	งบค่าดำเนินการแจกจ่ายอินทผาลัม	94,297.00
6	3/3/2000	งบบ้านอัสซัยยิดะฮ์ นะฟีชะฮ์ซัมส์	575,311.96
7	25/4/2000	งบบ้านอัสซัยยิดะฮ์ นะฟีชะฮ์ซัมส์	1,516,300.00
8	26/4/2000	งบช่วยเหลือผู้ดูแลครูห้องจำอัลกุรอาน	4,902.87
9	15/6/2000	งบอุปการะเด็กกำพร้า กรุงเทพฯ	216,210.03
10	12/7/2000	งบบ้านอัสซัยยิดะฮ์ นะฟีชะฮ์ซัมส์	608,365.40
11	31/7/2000	งบสนับสนุนครูห้องจำอัลกุรอาน	1,123,751.80
12	14/9/2000	งบประมาณใช้จ่ายสำนักงานกรุงเทพฯ	281,444.58
13	13/11/2000	งบบ้านอัสซัยยิดะฮ์ นะฟีชะฮ์ซัมส์	663,048.28
14	6/12/2000	งบค่าดำเนินการแจกจ่ายอินทผาลัม	57,077.28
15	6/12/2000	งบค่าใช้จ่ายสำนักงานกรุงเทพฯ	298,416.00
16	6/12/2000	งบอุปการะเด็กกำพร้า กรุงเทพฯ	384,127.96
		รวม (เฉพาะงบประมาณของสำนักงานกรุงเทพฯ)	9,094,406.20

งบประมาณเข้าองค์การสงเคราะห์ผู้พลัดถิ่นนานาชาติ สำนักงานประเทศไทย
ตั้งแต่เดือน มกราคม 2001 ถึง ธันวาคม 2001

ที่	วันที่	รายการ	จำนวนเงิน (บาท)
1	11/4/2001	งบบ้านอัสซัยยิดะฮ์ นะพีชะฮ์ซั่มส์	1,377,733.72
2	11/4/2001	งบค่าใช้จ่ายสำนักงานกรุงเทพฯ	308,110.26
3	11/4/2001	งบสนับสนุนครูห้องจำอัลกุรอาน	298,111.71
4	28/5/2001	งบอุปการะเด็กกำพร้า กรุงเทพฯ	219,353.04
5	25/7/2001	งบค่าใช้จ่ายสำนักงานกรุงเทพฯ	304,138.90
6	24/8/2001	งบชุดบ่อน้ำ 18 บ่อ งวดที่ 2 (สุดท้าย)	304,827.61
7	27/8/2001	งบชุดบ่อน้ำ 35 บ่อ งวดแรก(60%)	581,614.20
8	12/10/2001	งบค่าใช้จ่ายสำนักงานกรุงเทพฯ	6,979.80
9	28/11/2001	งบบ้านอัสซัยยิดะฮ์ นะพีชะฮ์ซั่มส์	670,132.05
10	27/12/2001	งบค่าใช้จ่ายสำนักงานกรุงเทพฯ	308,197.46
11	27/12/2001	งบอาหารละศีลอด ปี 1422	1,056,347.10
12	27/12/2001	งบค่าใช้จ่ายสำนักงานกรุงเทพฯ	577,028.45
13	28/12/2001	งบอุปการะเด็กกำพร้า กรุงเทพฯ	314,964.12
รวม (เฉพาะงบประมาณของสำนักงานกรุงเทพฯ)			6,327,538.42

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

งบประมาณเข้าองค์การสงเคราะห์มุสลิมนานาชาติ สำนักงานประเทศไทย
ตั้งแต่เดือน มกราคม 2002 ถึง ธันวาคม 2002

ที่	วันที่	รายการ	จำนวนเงิน (บาท)
1	6/2/2002	งบสนับสนุนครูทองจำอัลกุรอาน	300,744.04
2	6/2/2002	งบสร้างมัสญิด 1 หลัง 60% อาลี มุหัมมัด งดแรก	417,013.40
3	8/3/2002	งบบ้านอัสซัยยิดะฮ์ นะพีชะฮ์ซัหม์	583,287.00
4	27/5/2002	งบค่าใช้จ่ายสำนักงานกรุงเทพฯ	270,825.31
5	29/5/2002	งบชุดบ่อน้ำ(มุหัมมัด สุลไลมาน) 1 บ่อ 100%	172,879.80
6	29/5/2002	งบชุดบ่อน้ำ 16 บ่อ 100%	528,488.07
7	11/7/2002	งบบ้านอัสซัยยิดะฮ์ นะพีชะฮ์ซัหม์	835,839.00
8	5/9/2002	งบอุปการะเด็กกำพร้า กรุงเทพฯ	175,168.59
9	19/9/2002	งบค่าใช้จ่ายสำนักงานกรุงเทพฯ	36,423.88
10	11/11/2002	งบอาหารละศีลอด ปี 1423	1,026,588.80
14	13/11/2002	งบค่าใช้จ่ายสำนักงานกรุงเทพฯ	297,280.20
15	17/12/2002	งบชุดบ่อน้ำ 35 บ่อ งดที่ 2 (สุดท้าย)	378,017.81
16	25/12/2002	งบบ้านอัสซัยยิดะฮ์ นะพีชะฮ์ซัหม์	872,457.00
รวม (เฉพาะงบประมาณของสำนักงานกรุงเทพฯ)			5,895,012.90

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

งบประมาณเข้าองค์การสงเคราะห์มุสลิมนานาชาติ สำนักงานประเทศไทย
ตั้งแต่เดือน มกราคม 2003 ถึง ธันวาคม 2003

ที่	วันที่	รายการ	จำนวนเงิน(บาท)
1	3/2/2003	งบสถาบันศึกษาและวิจัยอัลกุรอาน	496,341.87
2	3/2/2003	งบแจกจ่ายเนื้อสัตว์กุรบาน ปี 1423	170,327.00
3	13/3/2003	งบของขวัญวันตรุษสำหรับเด็กกำพร้า 1423	7,575.90
4	2/5/2003	งบชดเชยค่าเดินทาง อ. ซอและหนีไปกัมพูชา	56,381.74
5	23/5/2003	งบค่าใช้จ่ายสำนักงานกรุงเทพฯ	289,220.71
6	23/5/2003	งบสร้างมัสญิด 4 หลัง งวดที่ 2 (30 %)	1,232,858.36
7	12/6/2003	งบสถาบันศึกษาและวิจัยอัลกุรอาน	119,283.61
8	23/7/2003	งบค่าใช้จ่ายสำนักงานกรุงเทพฯ	288,500.81
9	1/8/2003	งบบ้านอัสซัยยิดะฮ์ นะฟีชะฮ์ซัหม์ส	852,771.00
10	22/10/2003	งบอุดหนุนวิทยาลัยอิสลามยะลา	5,306,166.93
11	18/11/2003	งบละศีลอด ปี 1424	849,432.00
12	18/11/2003	งบค่าใช้จ่ายสำนักงานกรุงเทพฯ	743,544.58
13	18/11/2003	งบบ้านอัสซัยยิดะฮ์ นะฟีชะฮ์ซัหม์ส	812,274.70
14	18/11/2003	งบซื้อรถของบ้านอัสซัยยิดะฮ์ นะฟีชะฮ์ซัหม์ส	792,079.32
15	18/11/2003	งบอุปการะเด็กกำพร้า 2 งด กรุงเทพฯ	1,345,710.89
16	18/11/2003	งบสถาบันศึกษาและวิจัยอัลกุรอาน	956,891.45
17	18/11/2003	งบซื้อรถอีซูซุแวนเพื่อสำนักงานกรุงเทพฯ	913,145.42
18	18/11/2003	งบสนับสนุนครูรายได้น้อย ปี 1423/1424	904,513.01
19	18/11/2003	งบโครงการสาธารณสุขในกัมพูชา	137,122.89
		รวม	16,274,142.19

งบประมาณเข้าองค์การสงเคราะห์ผู้พลัดถิ่นนานาชาติ สำนักงานประเทศไทย
ตั้งแต่เดือน มกราคม 2004 ถึง ธันวาคม 2004

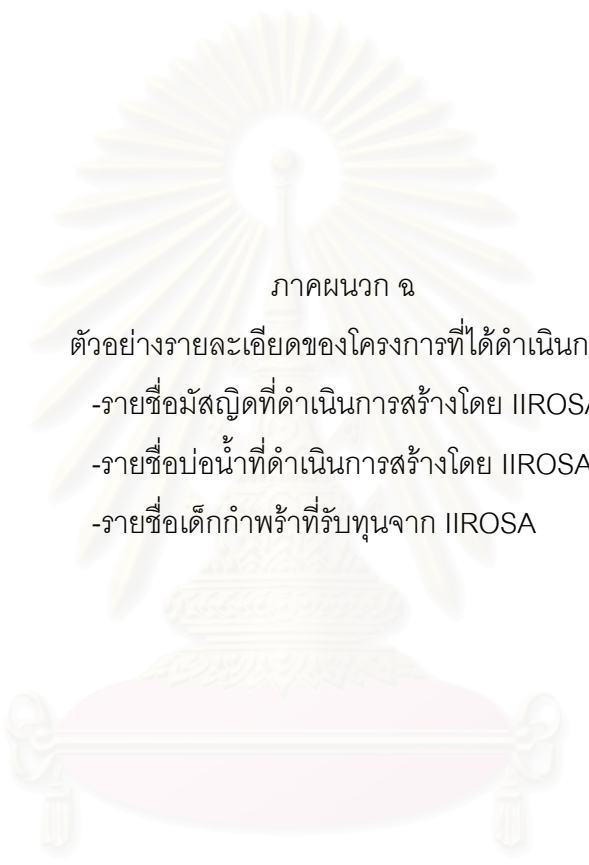
ที่	วันที่	รายการ	จำนวนเงิน(บาท)
1	14/1/2004	งบแจกจ่ายเนื้อสัตว์(กุรบาน) ปี 1424	154,197.69
2	5/4/2004	งบโครงการสาธารณสุข ยะลา	93,855.25
3	5/4/2004	งบอุดหนุนวิทยาลัยอิสลามยะลา	2,602,175.00
4	5/4/2004	งบค่าใช้จ่ายสำนักงานกรุงเทพฯ	270,106.06
5	20/5/2004	งบอุปการะเด็กกำพร้า กรุงเทพฯ	1,497,579.00
6	27/5/2004	งบสร้างมัสญิด 3 หลัง งวดที่ 3 (สุดท้าย 10 %)	341,070.71
7	3/6/2004	งบอุปการะเด็กกำพร้า กรุงเทพฯ	458,923.12
8	19/7/2004	งบอุดหนุนวิทยาลัยอิสลามยะลา	8,136,645.51
9	27/7/2004	งบบ้านอัสซัยยิดะฮ์ นะฟีซฮ์ซัมส์	838,707.22
10	6/8/2004	งบอุปการะเด็กกำพร้า กรุงเทพฯ	1,171,522.70
11	18/8/2004	งบค่าใช้จ่ายสำนักงานกรุงเทพฯ	484,743.60
12	29/9/2004	งบอาหารละศีลอดปี 1426	993,257.01
13	29/9/2004	งบสร้างมัสญิด 3 หลัง บ่อน้ำ 52 บ่อ งวดที่ 1	3,857,862.90
14	18/10/2004	งบแจกจ่ายเนื้อสัตว์(กุรบาน) ปี 1424	647,051.93
15	7/12/2004	งบสร้างมัสญิด 1 หลัง งวดที่ 3 (สุดท้าย 10 %)	54,065.74
16	7/12/2004	งบอุดหนุนวิทยาลัยอิสลามยะลา	3,712,723.28
17	17/12/2004	งบของขวัญวันตรุษสำหรับเด็กกำพร้า	8,371.26
		รวม	25,322,857.98

งบประมาณเข้าองค์การสงเคราะห์ผู้พลัดถิ่นนานาชาติ สำนักงานประเทศไทย
ตั้งแต่เดือน มกราคม 2005 ถึง ธันวาคม 2005

ที่	วันที่	รายการ	จำนวนเงิน (บาท)
1	26/1/2005	งบช่วยเหลือค่ารักษาพยาบาลคุณนิพนธ์ คล้ายศรี	29,737.44
2	26/1/2005	งบอุดหนุนวิทยาลัยอิสลามยะลา	3,030,731.25
3	9/2/2005	งบบ้านอัสซัยยิดะฮ์ นะฟีชะฮ์ ชัมส์	1,046,668.34
4	29/3/2005	งบค่าใช้จ่ายสำนักงานกรุงเทพฯ	202,466.94
5	29/3/2005	งบอุปการะเด็กกำพร้า กรุงเทพฯ	347,533.11
6	7/4/2005	งบอุปการะเด็กกำพร้าภาคใต้	1,625,790.69
7	7/6/2005	งบบ้านอัสซัยยิดะฮ์ นะฟีชะฮ์ ชัมส์	1,099,121.88
8	20/7/2005	งบอุดหนุนวิทยาลัยอิสลามยะลา	5,996,031.84
9	2/8/2005	งบอุปการะเด็กกำพร้า กรุงเทพฯ และภาคใต้	861,671.96
		รวม	14,239,753.45

งบประมาณเข้าองค์การสงเคราะห์ผู้พลัดถิ่นนานาชาติ สำนักงานประเทศไทย
ตั้งแต่เดือน มกราคม 2006 ถึง ธันวาคม 2006

ที่	วันที่	รายการ	จำนวนเงิน(บาท)
1	14/3/2006	งบสร้างมัสญิด 3 หลัง งวดที่ 2 (30 %)	343,909.95
2	14/3/2006	งบบ้านอัสซัยยิดะฮ์ นะฟีชะฮ์ ชัมส์	1,051,712.39
3	14/3/2006	งบค่าใช้จ่ายสำนักงานกรุงเทพฯ	269,197.13
4	14/3/2006	งบชะกาดช่วยเหลือ	25,777.26
5	10/7/2006	งบสนับสนุนครู-ดาอีรายได้น้อย	1,023,303.00
6	7/11/2006	งบบ้านอัสซัยยิดะฮ์ นะฟีชะฮ์ ชัมส์	1,014,672.54
7	7/11/2006	งบสร้างมัสญิด 1 หลัง งวดสุดท้าย	236,756.93
		รวม	3,965,329.20

ภาคผนวก ฉ

ตัวอย่างรายละเอียดของโครงการที่ได้ดำเนินการ

- รายชื่อมัสญิดที่ดำเนินการสร้างโดย IIROSA
- รายชื่อบ่อน้ำที่ดำเนินการสร้างโดย IIROSA
- รายชื่อเด็กกำพร้าที่รับทุนจาก IIROSA

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายชื่อมัสยิดที่สร้างขึ้นโดยมูลนิธิสงเคราะห์เด็กกำพร้าและการกุศล

ลำดับ	ชื่อมัสยิด	สถานที่สร้าง	งบประมาณ (บาท)	สร้างเมื่อ (ปี)
1	อมมุฮัมมาเราะห์	บ้านบ่าวเขาแหว ต.ลิดล อ.เมือง จ.ยะลา	285,000	2536
2	คารุลนาอิม	บ้านนางา ค.กูโป อ.เมือง จ.ยะลา	165,735	2536
3	อาบีบกาตาร์ อัศซิดิก	บ้านนาทุ่งโพธิ์ อ.กงหรา จ.พัทลุง	165,735	2536
4	อัลบุกอรี	บ้านบือดอ อ.เวียงสา จ.นราธิวาส	331,870	2536
5	อัลอิกดัศ	บ้านบานา อ.เมือง จ.ปัตตานี	230,000	2536
6	อัลอามีร์	ร.ร.ศานติธรรม บ้านมลายูบางกอก อ.เมือง จ.ยะลา	663,738	2544
7	อุมาร์ อิบบุกอตอบ	บ้านลำไพล อ.เทพา จ.สงขลา	780,000	2536
8	ยามาอาตุลมุสลิมิน	บ้านบาโจยบาแค อ.เมือง จ.ยะลา	384,000	2536
9	อูสมานบินอัฟฟาน	บ้านท่าวัง อ.เขาชัยสน จ.พัทลุง	208,825	2536
10	คารุสตาม	บ้านโค๊ะแหม อ.กะพ้อ จ.ปัตตานี	800,000	2539
11	อาบีมุซอ อัลอัศฮารี	บ้านปูเลากอระ อ.หนองจิก จ.ปัตตานี	300,000	2536
12	อาบีอาฮูบ	บ้านกะวะ อ.สุไหงปาดี จ.นราธิวาส	316,000	2536
13	อันนัวร์	บ้านกะนูวะ อ.ระแงะ จ.นราธิวาส	350,000	2536
14	อัซซุหดี	บ้านบาโจยลือปู อ.เมือง จ.นราธิวาส	300,000	2536

ลำดับ	ชื่อมัสยิด	สถานที่สร้าง	งบประมาณ (บาท)	สร้างเมื่อ (ปี)
15	อັดคักวา	บ้านปอเนาะโกะทมตง อ.เขาชัยสน จ.พัทลุง	250,000	2536
16	อานัส บินมาเลก	บ้านตานาะ ต.บางปอ อ.เมือง จ.นราธิวาส	400,000	2536
17	บิลาล บินรुบารห์	บ้านคลองขุ่ย อ.ตะโหมด จ.พัทลุง	250,000	2536
18	อັดคักวา	บ้านควนแดง อ.เขาชัยสน จ.พัทลุง	384,610	2544
19	บิลาล บินรुบารห์	บ้านท่าไทร ต.บ่อแสน อ.ทับปุด จ.พังงา	500,000	2544
20	คารุลฟัอิซัน	บ้านตันหยงบูดี อ.ยะหริ่ง จ.ปัตตานี	1,317,500	2543
21	อัลฟุรกอน	บ้านตานาะปูเตะ อ.บันนังสตา จ.ยะลา	527,000	2543
22	คารุลมุมีนิน	บ้านท่าน้ำ อ.ปะนาเระ จ.ปัตตานี	1,317,500	2543
23	อิกอมาตุลมุสลิมิน	บ้านบางบัวทอง อ.บางบัวทอง จ.นนทบุรี	500,000	2543
24	รอกีเยาะ อัศศากอร์	ร.ร.ศรีฟ้าริดาบารุวิทยา ต.โกตาบารู อ.รามัน จ.ยะลา	720,000	2545
25	คียาตุลอัก	บ้านบูแม อ.บึงอ จ.นราธิวาส	620,000	2545
26	อัลซอฮาระ	ร.ร.วิทยปัญญา อ.หนองจอก กรุงเทพฯ	297,500	2548
27	อมมุมาบี	ร.ร.คารุสตาดีศ บ้านลือมู อ.กรงปี่นัง จ.ยะลา	297,500	2548
28	อັดคักวา	บ้านสระบัว อ.ท่าศาลา จ.นครศรีธรรมราช	516,800	2548

มูลนิธิสงเคราะห์เด็กกำพร้าและการกุศล
รายละเอียดโครงการบ่อน้ำ งบประมาณ 3,116,504.00 บาท

ลำดับที่	ชื่อโครงการ/ผู้บริจาค	สถานที่ตั้ง	งบประมาณ
1	อัลอับลลาตีฟ 4/อัลบัลลาตีฟ	มัสยิดยามิ-ยัมรอฮ อ.ทุ่งยางแดง จ.ปัตตานี	45,000.00
2	อัลฮามีด/ฮาวานะห์ อาลี	รร.ตารุลมุสลิม อ.มายอ จ.ปัตตานี	59,000.00
3	ฟาอิลคอยรอบ/อัลบัลเราะห์มาน รอยีม	อ.เร.ร.อิติซอม นุกิตกุลิม อ.ทุ่งยางแดง จ.ปัตตานี	45,000.00
4	อัลฟาวิรี/มุตลัก ตามุก อัลฟูبری	รร.อายาตุลอิสลาม ปากบาง อ.เทพา จ.สงขลา	59,000.00
5	มุตลัก ตามุก อัลฟูبری	มัสยิดหลังสอด เกาะลันตา จ.กระบี่	45,000.00
6	อัลเราะห์ อัลซายีม	มัสยิดบ้านทุ่งยม เกาะลันตา กระบี่	45,000.00
7	ฟาอิล คอยรูล	มัสยิดบ้านทุ่ง เกาะลันตา กระบี่	45,000.00
8	ฟาอิลู คอยรูล	มัสยิดตันลิบง เกาะลันตา กระบี่	59,000.00
9	ชะตะห์ ซินี ฟาลีฟูลาน	บ้านกุวิง อ.มายอ จ.ปัตตานี	45,000.00
10	ชะตะห์ ซินี ฟาลีฟูลาน	บ้านจาเราะ อ.ยะหา จ.ยะลา	45,000.00
11	อัลฆอมีดี/มุสเตเราะห์ เอาตะห์	บ้านนุแม อ.ยิงอ จ.นราธิวาส	59,000.00
12	อัลฆอมีดี/มุสเตเราะห์ เอาตะห์	มัสยิดมีฟตาฮุลยันนะห์ บ้านยามู ภูเก็ต	59,000.00
13	บ่อน้ำมักกะ ฮาซัน มุฮัมหมัด	บ้านเกาะยาวเหนือ เกาะยาว ภูเก็ต	45,000.00
14	ฆอรรอมุลลอฮ มุซา อัลชะรอนี	มัสยิดบ้านห้วยสาบ คุระบุรี พังงา	59,000.00
15	ฆอรรอมุลลอฮ มุซา อัลชะรอนี	มัสยิดบ้านบันนังบูโย อ.เมือง จงยะลา	59,000.00
16	อัลฆอมีดี/ยะห์ยา ซาอิ อัลอัจมะห์	บ้านม่วงหวาน อ.มายอ จ.ปัตตานี	45,000.00
17	อัลฆอมีดี/ยะห์ยา ซาอิ อัลอัจมะห์	บ้านการิม อ.ศรีสาคร จ.นราธิวาส	59,000.00
18	มุสคอฟฟา อีรูกุส	รร.อิสลามี่ เก้าช้าง จ.พัทลุง	59,000.00
19	บ่อน้ำอับรอฮ ฮูดา อัลบัลเราะห์	ทุ่งป่า สะบ้าย้อย จ.สงขลา	45,000.00
20	บ่อน้ำมุวัลซอฟี อัลมาฮ์ดเตาะ	บ้านพงจืองา อ.บันนังสตา จ.ยะลา	45,000.00
21	บ่อน้ำอาฮิชะ มุบารอก อัลชัยฟู	บือมัง อ.รามัน จ.ยะลา	45,000.00
22	บ่อน้ำอาฟีฟี อาหามัด	ลือมุ อ.กรงปินัง จ.ยะลา	45,000.00
23	ฟัตฮียะห์ ซาเล็ม	บ้านหนึ่ง บีกาลู อ.แม่สอด จ.ตาก	45,000.00
24	บ่อน้ำมัจสาด บินเซารู	บ้านฮูตตูวอ อ.โคกโพธิ์ จ.ปัตตานี	59,000.00
25	อามีเราะห์ ซาเล็ม	บ้านสอง บีกาลู อ.แม่สอด จ.ตาก	45,000.00
26	ยูซุฟ อาบูคอยรอบ	บ้านสาม บีกาลู อ.แม่สอด จ.ตาก	59,000.00
27	อุมมูอาตียะห์ อัลอันซอริ	รร.อิสลาฮียะห์ สะเตงนอก อ.เมือง จ.ยะลา	59,000.00
28	บิณอับบาส/วาลีดาตน อัลบัลเราะห์	บ้านสี่ บีกาลู อ.แม่สอด จ.ตาก	45,000.00

มูลนิธิสงเคราะห์เด็กกำพร้าและการกุศล

รายละเอียดโครงการบ่อน้ำ งบประมาณ 3,116,504.00 บาท

ลำดับ ที่	ชื่อโครงการ/ผู้บริจาค	สถานที่ตั้ง	งบประมาณ
29	อ้นตายานีฟ้าอิล	ร.อิลลาฮียะฮ์ สะเตงนอก อ.เมือง จ.ยะลา	59,000.00
30	นูเราะ อาติก อัดญะฮีนี	บ้านห้า บีกาลู อ.แม่สอด จ.ตาก	45,000.00
31	อับดุลเราะห์มานอัดซามาลี	บ้านตากลง อ.เกาะลันตา จ.กระบี่	45,000.00
32	อุมมูมัลกัร บินฟูลาน	บ้านกาวปาน คลองยาง เกาะลันตา กระบี่	45,000.00
33	ฟาฮิลละฮ์ คอยรูล	มัสยิดบังกลา อ.แม่สอด จ.ตาก	59,000.00
34	อุมมูกัลซุม รอดีอัลลอฮูอันฮา	ร.อิลอิสลามมียะห์ อิลฮิมานียะห์ อ.ท่าศาลา จ.นครศรีธรรมราช	59,000.00
35	ไชนับ อับดุลอาซีล	มัสยิดอัลมาลากีน อิลมุสลิมีน อิลมูอาฮ์รีน เลขที่ 2 อุมเปียม อ.แม่สอด จ.ตาก	45,000.00 45,000.00
36	อิลมาฮูส/อิบรอฮีม	บ้านคลองยาง อ.เกาะลันตา จ.กระบี่	45,000.00
37	อิลมาฮูส/อิบรอฮีม	ร.ดารุลอูลูม อัดดีนียะห์ กานหลง กงหรา พัทลุง	45,000.00
38	อิลมาฮูส/อิบรอฮีม	บ้านลิ่งชียาน ชารอด กงหรา พัทลุง	45,000.00
39	ฟาอิล คอยรอบ	มัสยิดอิลมูอาฮ์รีน อัมพยาน อ.แม่สอด จ.ตาก	45,000.00
40	ฟาอิล คอยรอบ	ศูนย์อพยพ อุมเปียม จ.ตาก	45,000.00
41	อาฮิลลาตุณ ดัรดีส/อูบัยคิลลาฮ	บ้านเรียน อ.เรือเสาะ จ.นราธิวาส	45,000.00
42	ฟาตีเมาะ อับดุลลอฮ	มัสยิดดารุลสลาม อ.กรงปินัง จ.ยะลา	45,000.00
43	อิลฮาดิชะอาซารอ	บ้านสะนิ ทุ่งป่า จ.สงขลา	45,000.00
44	อาลาฮามัด/อาลี อิบรอฮีม	บ้านปิ้งมุดอ บูกิด อ.เจาะไอร้อง จ.นราธิวาส	45,000.00
45	ฟาฮิลละฮ์ ซาอิด	บ้านไพรวัน อ.ตากใบ จ.นราธิวาส	45,000.00
46	อิลอับตีดาฮียะห์ อีรรอบียะห์	บ้านไตรง เขาตุ้ม อ.ยะรัง จ.ปัตตานี	45,000.00
47	ซาเล็มฮาดิ/อิลฮัรบี	มัสยิดนูรุลอามาน ตารอ อ.เกาะยาว จ.พังงา	45,000.00
48	ฮัยยา อับนาคิล	มัสยิดฟิรเดา นิคมเทพา อ.เทพา จ.สงขลา	45,000.00
49	บ่อน้ำคอยรูล/ฮูเซ็น อัดดุรี	ร.เราดอตุลอัดฟาล ม.7 อ.กรงปินัง จ.ยะลา	45,000.00
50	บ่อน้ำอัสมาอ บินตีอาบูบักร	ร.ดารุลอิกมะห์ หนองจอก กรุงเทพฯ	45,000.00
51	บ่อน้ำอับดุลลอฮ บินซาอิด	มัสยิดดารุลตักวา จะเริงเทรา	45,000.00
52	บ่อน้ำมอพรอ	มัสยิดอิลอันศอร อ.แม่สอด จ.ตาก	45,000.00
53	บ่อน้ำอับตีดาฮียะห์ อีรรอบียะห์	ร.ซาลาฟียะห์ สมบุญ จ.นครนายก	45,000.00
54	บ่อน้ำซาอิด บินฮูเซ็น อิลชะห์รอนี	อ.แม่สอด จ.ตาก	45,000.00
55	บ่อน้ำอาลี บิน ซาอิด	ศูนย์ดำริยาตุลกุลาบ เวียนหมอก จ.เชียงราย	45,000.00

มูลนิธิสงเคราะห์เด็กกำพร้าและการกุศล

รายละเอียดโครงการบ่อน้ำ งบประมาณ 3,116,504.00 บาท

ลำดับ ที่	ชื่อโครงการ/ผู้บริจาค	สถานที่ตั้ง	งบประมาณ
56	บ่อน้ำตอนาน อาเกล/อัลฆอนดี	มัสยิดมุกอรรอบีน ลำหิน หนองจอก กทม.	45,000.00
57	บ่อน้ำระหะมะห์ อาลี อัลชะห์รอนี	ศูนย์อพยพ พม่า แม่ฮ่องสอน	59,000.00
58	บ่อน้ำอุมมุฆอริบ อัลฆอนนีซี	ศูนย์อพยพ พม่า แม่ฮ่องสอน	45,000.00
59	บ่อน้ำอับดุลเราะห์มาน	ศูนย์อพยพ พม่า แม่ฮ่องสอน	45,000.00
60	บ่อน้ำฟาฮัด ซอและห์	ศูนย์อพยพ พม่า แม่ฮ่องสอน	45,000.00
61	บ่อน้ำอับดุลเราะห์ ยัรฮามูซุลลอฮ	มัสยิดนุรุลฮูดา มูวัต วังตะเขียบ เขาสมิง จ.ตาก	45,000.00
62	บ่อน้ำวาเล็ดยีนี/นาวาฟ	ศูนย์อพยพ พม่า แม่ฮ่องสอน	43,504.00
๐3	บ่อน้ำมุฮัมหมัด สุไลมาน	รร.อิสลามวิทยา ๑.แม่สอด จ.ตาก	59,000.00
			3,116,504.00

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายชื่อเด็กกำพร้าบ้านที่อยู่ภายใต้การอุปถัมภ์ของมูลนิธิสงเคราะห์เด็กกำพร้า ต.บันนังสาเร้ง อ.เมือง จ.ยะลา

ลำดับ ที่	ชื่อ-สกุล	ที่อยู่	อายุ (ปี)	ปีเข้า	จำนวน เงิน/เดือน	จำนวน เงิน/ปี	หมายเหตุ
1	ค.ช.อะคือนัน เจ๊ะอูมา	12/2 ม.5 ต.วิโก อ.สุไหงปาดี จ.นราธิวาส	13	2545	700	8,400	
2	ค.ช.อัมราน มะอารง	133/1 ม.5 ต.วิโก อ.สุไหงปาดี จ.นราธิวาส	13	2545	700	8,400	
3	ค.ญ.ชิตาวาดี กะจิ	96 ม.5 ต.วิโก อ.สุไหงปาดี จ.นราธิวาส	9	2545	700	8,400	
4	ค.ญ.ศุพีตรา มะเย็ง	121 ม.4 ต.วิโก อ.สุไหงปาดี จ.นราธิวาส	9	2545	700	8,400	
5	ค.ช.ซูไฮมิง มะเย็ง	121 ม.4 ต.วิโก อ.สุไหงปาดี จ.นราธิวาส	14	2545	700	8,400	
6	ค.ญ.นิพภรณ์ โคชู	53 ม.5 ต.วิโก อ.สุไหงปาดี จ.นราธิวาส	10	2545	700	8,400	
7	ค.ญ.บุรีคา โคชู	53 ม.5 ต.วิโก อ.สุไหงปาดี จ.นราธิวาส	14	2545	700	8,400	
8	ค.ช.ฟาตะ กะจิ	635 ม.1 ต.ปะลูลู อ.สุไหงปาดี จ.นราธิวาส	15	2545	700	8,400	
9	ค.ช.ซัยฟีอี กะจิ	635 ม.1 ต.ปะลูลู อ.สุไหงปาดี จ.นราธิวาส	13	2545	700	8,400	
10	ค.ช.อายุ ซอและ	37 ม.2 ต.กูโบ๊ะบาเยห์ อ.ยังงอ จ.นราธิวาส	10	2545	700	8,400	
11	ค.ช.มุตศอทา ปูตะนิง	172/2 ม.2 ต.ตะปอเยาะ อ.ยังงอ จ.นราธิวาส	15	2545	700	8,400	
12	ค.ช.นัตรี มะมิง	83 ม.1 ต.ตะปอเยาะ อ.ยังงอ จ.นราธิวาส	11	2545	700	8,400	
13	ค.ญ.ฟานิละห์ ปูลา	92/3 ม.5 ต.กูโบ๊ะบือซา อ.ยังงอ จ.นราธิวาส	15	2545	700	8,400	
14	ค.ช.มะมะซอฟวาน สะตาฟา	45 ม.1 ต.ตะปอเยาะ อ.ยังงอ จ.นราธิวาส	13	2545	700	8,400	
15	ค.ญ.ฟาติมา สะตาฟา	38 ม.1 ต.ตะปอเยาะ อ.ยังงอ จ.นราธิวาส	11	2545	700	8,400	
16	ค.ช.ฮานาฟี เจ๊ะอูมะ	113 ม.1 ต.ตะปอเยาะ อ.ยังงอ จ.นราธิวาส	14	2545	700	8,400	
17	ค.ช.ฟาติมา เจ๊ะจวนณะ	9 ม.1 ต.ตะปอเยาะ อ.ยังงอ จ.นราธิวาส	11	2545	700	8,400	
18	ค.ช.ไพรัช บินคาโอ๊ะ	91 ม.3 ต.กูโบ๊ะบือซา อ.ยังงอ จ.นราธิวาส	12	2545	700	8,400	
19	ค.ญ.นุรฮาลิสตา ชูมิง	40/1 ม.3 ต.กูโบ๊ะบือซา อ.ยังงอ จ.นราธิวาส	13	2545	700	8,400	
20	ค.ญ.รอบืออะห์ มะมิง	19/1 ม.1 ต.กูโบ๊ะบือซา อ.ยังงอ จ.นราธิวาส	14	2545	700	8,400	
21	ค.ญ.สิตีตารี มะลา	44 ม.2 ต.กูโบ๊ะบาเยห์ อ.ยังงอ จ.นราธิวาส	14	2545	700	8,400	
22	ค.ญ.ฮานีดี สะมะแอ	64 ม.1 ต.กูโบ๊ะบาเยห์ อ.ยังงอ จ.นราธิวาส	13	2545	700	8,400	
23	ค.ช.อิสมาแอ เจ๊ะลีมาะ	30 ม.4 ต.กูโบ๊ะบาเยห์ อ.ยังงอ จ.นราธิวาส	12	2545	700	8,400	

ลำดับ ที่	ชื่อ-สกุล	ที่อยู่	อายุ (ปี)	ปีเข้า	จำนวน เงิน/เดือน	จำนวน เงิน/ปี	หมายเหตุ
24	ค.ช.ตาดารุส ชูสามะ	57/7 ม.2 ต.ภูโม่บือตอ อ.เชียง จ.นราธิวาส	10	2545	700	8,400	
25	ค.ญ.ฮานีชะ ชูสามะ	57/7 ม.2 ต.ภูโม่บือตอ อ.เชียง จ.นราธิวาส	12	2545	700	8,400	
26	ค.ญ.รอฮานา อือฮาสา	83/2 ม.3 ต.ภูโม่บือตอ อ.เชียง จ.นราธิวาส	15	2545	700	8,400	
27	ค.ช.แหวหรง อือฮาสา	83/2 ม.3 ต.ภูโม่บือตอ อ.เชียง จ.นราธิวาส	11	2545	700	8,400	
28	ค.ช.รอฮาลี ฮาลี	29/1 ม.2 ต.ภูโม่บือตอ อ.เชียง จ.นราธิวาส	13	2545	700	8,400	
29	ค.ญ.นาฮิชะ มุบลลา	105 ม.2 ต.ภูโม่บือตอ อ.เชียง จ.นราธิวาส	10	2545	700	8,400	
30	ค.ช.ฮารอฟะ สิริ	14 ม.1 ต.ตะปอเยาะ อ.เชียง จ.นราธิวาส	9	2545	700	8,400	
31	ค.ญ.ยัสมิยะห์ เจ๊ะยาลี	13/2 ม.2 ต.ตะปอเยาะ อ.เชียง จ.นราธิวาส	15	2545	700	8,400	
32	ค.ช.ตุไลมาน อือมาแอ	64 ม.1 ต.ภูโม่บือตอ อ.เชียง จ.นราธิวาส	10	2545	700	8,400	
33	ค.ญ.นารีชา ฮาลี	39/1 ม.3 ต.ภูโม่บือตอ อ.เชียง จ.นราธิวาส	12	2545	700	8,400	
34	ค.ช.อิตฮาม มิง	103 ม.1 ต.ตะปอเยาะ อ.เชียง จ.นราธิวาส	14	2545	700	8,400	
35	ค.ญ.นุรอฮากี คือราแม	127/2 ม.1 ต.ตะปอเยาะ อ.เชียง จ.นราธิวาส	13	2545	700	8,400	
36	ค.ญ.ฮาติกะห์ มะคิง	113 ม.1 ต.ตะปอเยาะ อ.เชียง จ.นราธิวาส	11	2545	700	8,400	
37	ค.ญ.ฮิซาดิ ฮารีซู	83 ม.5 ต.โล๊ะจูก อ.แว้ง จ.นราธิวาส	10	2545	700	8,400	
38	ค.ญ.ฮาฟัต ฮารีซู	83 ม.5 ต.โล๊ะจูก อ.แว้ง จ.นราธิวาส	13	2545	700	8,400	
39	ค.ญ.ฮาฟาห์ อูตง	465 ม.1 ต.เรือเตาะ อ.เรือเตาะ จ.นราธิวาส	11	2545	700	8,400	
40	ค.ญ.รอยฮาน อูตง	465 ม.1 ต.เรือเตาะ อ.เรือเตาะ จ.นราธิวาส	7	2545	700	8,400	
41	ค.ญ.ยาวาเย เจ็ธแม	65 ม.6 ต.บันนังสตาเรง อ.เมือง จ.ยะลา	15	2545	700	8,400	
42	ค.ญ.ฮามีเนาะ ลาตะ	66 ม.2 ต.บุคิ อ.เมือง จ.ยะลา	13	2545	700	8,400	
43	ค.ญ.รอฟิอะ ชูแหว	75 ม.7 ต.บุคิ อ.เมือง จ.ยะลา	12	2545	700	8,400	
44	ค.ช.บุกอรี คิง	82/1 ม.7 ต.บุคิ อ.เมือง จ.ยะลา	9	2545	700	8,400	
45	ค.ช.มุฮัมหมัดรอมฎอว์ คิง	82/1 ม.7 ต.บุคิ อ.เมือง จ.ยะลา	10	2545	700	8,400	
46	ค.ช.ฮาฮิดาน คิง	82/1 ม.7 ต.บุคิ อ.เมือง จ.ยะลา	12	2545	700	8,400	

ลำดับ ที่	ชื่อ-สกุล	ที่อยู่	อายุ (ปี)	ปีเข้า	จำนวน เงิน/เดือน	จำนวน เงิน/ปี	หมายเหตุ
47	ค.ช.มุสลิม ตุลา	26/2 ม.3 ต.บ้านนั้งสารง อ.เมือง จ.ยะลา	14	2545	700	8,400	
48	ค.ญ.นุริศา วาตะ	38 ม.2 ต.เนินงาม อ.รามัน จ.ยะลา	14	2545	700	8,400	
49	ค.ช.มาลิกี เจ๊ะแมะ	65 ม.6 ต.บ้านนั้งสารง อ.เมือง จ.ยะลา	11	2545	700	8,400	
50	ค.ช.มะตาฮ เจ๊ะแมะ	65 ม.6 ต.บ้านนั้งสารง อ.เมือง จ.ยะลา	13	2545	700	8,400	
51	ค.ญ.อาอิชะฮะ กอเต็ง	38 ม.1 ต.บุคี อ.เมือง จ.ยะลา	10	2545	700	8,400	
52	ค.ญ.ไซนับ เจ๊ะแวง	215 ม.3 ต.ตะบิง อ.สายบุรี จ.ปัตตานี	15	2545	700	8,400	
53	ค.ช.ซุลกิฟลี คาแม	52/1 ม.2 ต.มายอ อ.มายอ จ.ปัตตานี	15	2545	700	8,400	
54	ค.ญ.ฮัยฟะ วาเซ	139 ม.2 ต.มายอ อ.มายอ จ.ปัตตานี	10	2545	700	8,400	
55	ค.ช.มาหะมะมะวี	105 ม.1 ต.น้ำคำ อ.ทุ่งยางแดง จ.ปัตตานี	12	2545	700	8,400	
56	ค.ญ.นุริศา สามะ	56 ม.7 ต.ปาฏ อ.ทุ่งยางแดง จ.ปัตตานี	10	2545	700	8,400	
57	ค.ช.ซุลกิฟลี สามิง	60 ม.2 ต.มายอ อ.มายอ จ.ปัตตานี	10	2545	700	8,400	
58	ค.ญ.อาบีเนาะ สามิง	89 ม.4 ต.ลูโบ๊ะฮือโร อ.มายอ จ.ปัตตานี	14	2545	700	8,400	
59	ค.ญ.นุรอัยนี สะนั	234 ม.1 ต.มายอ อ.มายอ จ.ปัตตานี	14	2545	700	8,400	
60	ค.ช.อิกลฮาม มะแส	40 ม.1 ต.น้ำคำ อ.ทุ่งยางแดง จ.ปัตตานี	12	2545	700	8,400	
61	ค.ช.มะปารีส สามะ	14 ม.1 ต.น้ำคำ อ.ทุ่งยางแดง จ.ปัตตานี	13	2545	700	8,400	
62	ค.ญ.กอดีเยะ เจ๊ะและ	16 ม.2 ต.พิเทน อ.ทุ่งยางแดง จ.ปัตตานี	10	2545	700	8,400	
63	ค.ช.มะยูโซ๊ะ เจ๊ะและ	10 ม.2 ต.พิเทน อ.ทุ่งยางแดง จ.ปัตตานี	13	2545	700	8,400	
64	ค.ช.อาหามะ ตาเฮ	19/1 ม.4 ต.น้ำคำ อ.ทุ่งยางแดง จ.ปัตตานี	12	2545	700	8,400	
65	ค.ช.มูหามะสาเหะ กะจี	1 ม.1 ต.พิเทน อ.ทุ่งยางแดง จ.ปัตตานี	14	2545	700	8,400	
66	ค.ช.ชอยฟี สาและ	127/2 ม.1 ต.น้ำคำ อ.ทุ่งยางแดง จ.ปัตตานี	15	2545	700	8,400	
67	ค.ช.อานัน สาและ	42/1 ม.1 ต.น้ำคำ อ.ทุ่งยางแดง จ.ปัตตานี	11	2545	700	8,400	
68	ค.ช.มาหามะฟีนดี ปุตระ	36/2 ม.1 ต.น้ำคำ อ.ทุ่งยางแดง จ.ปัตตานี	14	2545	700	8,400	

ลำดับ ที่	ชื่อ-สกุล	ที่อยู่	อายุ (ปี)	ปีเข้า	จำนวน เงิน/เดือน	จำนวน เงิน/ปี	หมายเหตุ
69	ค.ช.ซากาเรีย นงค์	20/1 ม.4 ต.ป่าอู อ.ทุ่งยางแดง จ.ปัตตานี	15	2545	700	8,400	
70	ค.ช.บัสรี กะนาษา	36 ม.4 ต.กูโบ๊ะชือโร อ.มายอ จ.ปัตตานี	10	2545	700	8,400	
71	ค.ช.มะหะมะดีนา อาแว	109 ม.3 ต.กูโบ๊ะชือโร อ.มายอ จ.ปัตตานี	13	2545	700	8,400	
72	ค.ช.รอดี มีร์ตัม	118/7 ม.4 ต.ปะคู อ.มายอ จ.ปัตตานี	13	2545	700	8,400	
73	ค.ช.มาหะมะหานาฟี มะแส	45/13 ม.4 ต.มะนังคาล่า อ.สายบุรี จ.ปัตตานี	15	2545	700	8,400	
74	ค.ช.มาหะมะสุหัยดี ยูโวี๊ะ	88/2 ม.2 ต.บ้านเขา อ.สายบุรี จ.ปัตตานี	15	2545	700	8,400	
75	ค.ช.ฮัมดี แวแม	9 ม.4 ต.มะนังคาล่า อ.สายบุรี จ.ปัตตานี	14	2545	700	8,400	
76	ค.ช.อาหะมะ ลีรีปะจิ	199 ม.8 ต.บางคาล่า อ.ปะนาเระ จ.ปัตตานี	9	2545	700	8,400	
77	ค.ช.กามาตุคิน ลีรีปะจิ	199 ม.8 ต.บางคาล่า อ.ปะนาเระ จ.ปัตตานี	11	2545	700	8,400	
78	ค.ญ.นุริชชะห์ ลีรีปะจิ	199 ม.8 ต.บางคาล่า อ.ปะนาเระ จ.ปัตตานี	8	2545	700	8,400	
79	ค.ญ.วารพรม์ บุนณา	28/1 ม.1 ต.เกาะยาว อ.เกาะยาว จ.พังงา	10	2545	700	8,400	
80	ค.ญ.ณพาพรม์ อะสะการณ	8/5 ม.1 ต.เกาะยาว อ.เกาะยาว จ.พังงา	13	2545	700	8,400	
81	ค.ช.ธรรมมบุญ กวินการณเบียน	58/2 ม.6 ต.เกาะยาว อ.เกาะยาว จ.พังงา	9	2545	700	8,400	
82	ค.ญ.ตันณญา ญะละ	19 ม.1 ต.เกาะยาว อ.เกาะยาว จ.พังงา	11	2545	700	8,400	
83	ค.ช.สุภานัทร พลุพ	19/2 ม.2 ต.เกาะยาว อ.เกาะยาว จ.พังงา	14	2545	700	8,400	
84	ค.ช.คิง มาลี	38/3 ม.1 ต.เกาะยาว อ.เกาะยาว จ.พังงา	9	2545	700	8,400	
85	ค.ช.ซุชาติ นุคิง	35/10 ม.3 ต.เกาะยาว อ.เกาะยาว จ.พังงา	11	2545	700	8,400	
86	ค.ญ.สะระริณา เจ๊ะนาแว	5/2 ม.2 ต.พรุไอน อ.เกาะยาว จ.พังงา	13	2545	700	8,400	
87	ค.ญ.จาร์ฟา สุวาเพน	83/8 ม.6 ต.เกาะยาวน้อย อ.เกาะยาว จ.พังงา	8	2545	700	8,400	
88	ค.ญ.พงค์สินี นูวาฮัน	8/1 ม.4 ต.เกาะยาวน้อย อ.เกาะยาว จ.พังงา	10	2545	700	8,400	
89	ค.ช.สุรศักดิ์ โพลกหมาบ	49/13 ม.5 ต.เกาะยาวน้อย อ.เกาะยาว จ.พังงา	14	2545	700	8,400	
90	ค.ญ.อาพาพรม์ แสงหวด	20/1 ม.5 ต.ปากหลัก อ.ถากง จ.ภูเก็ต	13	2545	700	8,400	

ลำดับ ที่	ชื่อ-สกุล	ที่อยู่	อายุ (ปี)	ปีเข้า	จำนวน เงิน/เดือน	จำนวน เงิน/ปี	หมายเหตุ
91	ค.ญ.นาสุวาน แวเต๊ะ	54 ม.5 ต.ลิโก อ.สุโขทัย จ.นครราชสีมา	8	2547	700	8,400	
92	ค.ญ.โซเพ็ช มงสมบุญ	126/4 ม.1 ต.ลิโก อ.สุโขทัย จ.นครราชสีมา	11	2547	700	8,400	
93	ค.ญ.นุริยาน มีตาลง	21 ม.1 ต.ลิโก อ.สุโขทัย จ.นครราชสีมา	12	2547	700	8,400	
94	ค.ญ.ชารีนา สะอะ	67 ม.4 ต.ลิโก อ.สุโขทัย จ.นครราชสีมา	11	2547	700	8,400	
95	ค.ญ.ฮาฟีนี มงสมบุญ	126/4 ม.1 ต.ลิโก อ.สุโขทัย จ.นครราชสีมา	7	2547	700	8,400	
96	ค.ญ.สุรียา มามะ	148/5 ม.5 ต.ลิโก อ.สุโขทัย จ.นครราชสีมา	12	2547	700	8,400	
97	ค.ญ.อมรัตน์ มามะ	22 ม.1 ต.ลิโก อ.สุโขทัย จ.นครราชสีมา	7	2547	700	8,400	
98	ค.ช.คานียาน สามัง	8/1 ม.1 ต.ลิโก อ.สุโขทัย จ.นครราชสีมา	7	2547	700	8,400	
99	ค.ญ.ทันติดา ฮิมะ	4 ม.2 ต.ลิโก อ.สุโขทัย จ.นครราชสีมา	9	2547	700	8,400	
100	ค.ญ.สุกข์มัส มะรอวี	25 ม.4 ต.ลิโก อ.สุโขทัย จ.นครราชสีมา	9	2547	700	8,400	
101	ค.ญ.นุรไลลา อับดุลเกาะบุตร	8 ม.1 ต.ลิโก อ.สุโขทัย จ.นครราชสีมา	12	2547	700	8,400	
102	ค.ช.อัศวิน บือราเฮง	62 ม.5 ต.ลิโก อ.สุโขทัย จ.นครราชสีมา	7	2547	700	8,400	
103	ค.ช.พนัสชา มะสาอะ	2/1 ม.1 ต.ลิโก อ.สุโขทัย จ.นครราชสีมา	7	2547	700	8,400	
104	ค.ช.มุฮัมมัดการดาฟี อับดุลเกาะบุตร	8 ม.1 ต.ลิโก อ.สุโขทัย จ.นครราชสีมา	8	2547	700	8,400	
105	ค.ช.มุอิต วานู	42 ม.3 ต.ลิโก อ.สุโขทัย จ.นครราชสีมา	13	2547	700	8,400	
106	ค.ช.อัลกออู มะรอดี	28 ม.4 ต.ลิโก อ.สุโขทัย จ.นครราชสีมา	8	2547	700	8,400	
107	ค.ช.สุไลมี เจ๊ะมะ	119 ม.5 ต.ลิโก อ.สุโขทัย จ.นครราชสีมา	10	2547	700	8,400	
108	ค.ช.วันมุสลิม แวเต๊ะ	54 ม.5 ต.ลิโก อ.สุโขทัย จ.นครราชสีมา	10	2547	700	8,400	
109	ค.ญ.อาบีซา สาละ	549/5 ม.4 ต.ลิโก อ.สุโขทัย จ.นครราชสีมา	7	2547	700	8,400	
110	ค.ญ.สุรียาดี มูซา	184/2 ม.4 ต.ลิโก อ.สุโขทัย จ.นครราชสีมา	12	2547	700	8,400	
111	ค.ญ.นุรฮาดิลา บินรอซัค	149/2 ม.6 ต.ลิโก อ.สุโขทัย จ.นครราชสีมา	8	2547	700	8,400	
112	ค.ช.อับดุลมุบีน สสายฮุดง	53 ม.3 ต.สากอ อ.สุโขทัย จ.นครราชสีมา	10	2547	700	8,400	

ลำดับ ที่	ชื่อ-สกุล	ที่อยู่	อายุ (ปี)	ปีเข้า	จำนวน เงิน/เดือน	จำนวน เงิน/ปี	หมายเหตุ
113	ค.ญ.รุบือะห์ บินสาและ	38 ม.3 ต. ตากอ อ.สุโขทัย จ.นราธิวาส	14	2547	700	8,400	
114	ค.ช.มุฮัมหมัดบักกรี บินกอติส	179 ม.6 ต. ตากอ อ.สุโขทัย จ.นราธิวาส	7	2547	700	8,400	
115	ค.ช.นูวูอิน มาฮะ	51/2 ม.3 ต. ตากอ อ.สุโขทัย จ.นราธิวาส	10	2547	700	8,400	
116	ค.ช.ฮาฟิซ ฮาซัน	371 ม.4 ต. ตากอ อ.สุโขทัย จ.นราธิวาส	9	2547	700	8,400	
117	ค.ช.ซารีฟ บินคอเลาะ	106 ม.7 ต. ตากอ อ.สุโขทัย จ.นราธิวาส	7	2547	700	8,400	
118	ค.ญ.มรฺอัม บือราเฮง	88 ม.5 ต.เกาะ อ.สุโขทัย จ.นราธิวาส	12	2547	700	8,400	
119	ค.ช.นุรดิน สามะแอ	19 ม.2 ต.เกาะ อ.สุโขทัย จ.นราธิวาส	13	2547	700	8,400	
120	ค.ช.มะยาลี มะมิง	247/2 ม.5 ต.เกาะ อ.สุโขทัย จ.นราธิวาส	13	2547	700	8,400	
121	ค.ช.มุฮัมหมัดยาคิม นืออาแซ	113/1 ม.6 ต.เกาะ อ.สุโขทัย จ.นราธิวาส	6	2547	700	8,400	
122	ค.ญ.นุรไอนี สะมะแอ	19 ม.2 ต.เกาะ อ.สุโขทัย จ.นราธิวาส	11	2547	700	8,400	
123	ค.ช.มุฮัมหมัดบักกรี ดาวูด	135 ม.5 ต.เกาะ อ.สุโขทัย จ.นราธิวาส	9	2547	700	8,400	
124	ค.ช.ซุลกิฟลี มามะ	140/7 ต.บางนาก อ.เมือง จ. นราธิวาส	11	2547	700	8,400	
125	ค.ช.มุฮัมหมัดเฟรเดาส์ กาเซ็ง	23/1 ต.บางนาก อ.เมือง จ. นราธิวาส	14	2547	700	8,400	
126	ค.ช.อาลีมีน อัสมารอฮิม	60 ต.บางนาก อ.เมือง จ. นราธิวาส	8	2547	700	8,400	
127	ค.ช.สุฟยาน อาหะมะ	120/16 ต.บางนาก อ.เมือง จ. นราธิวาส	14	2547	700	8,400	
128	ค.ช.มุฮัมหมัดฮาซัน แวกาจิ	44 ต.บางนาก อ.เมือง จ. นราธิวาส	12	2547	700	8,400	
129	ค.ช.มุฮัมหมัดคอคาฟี บินมะดิง	117/1 ต.บางนาก อ.เมือง จ. นราธิวาส	13	2547	700	8,400	
130	ค.ช.สุกรี อิศทารอฮิม	60 ต.บางนาก อ.เมือง จ. นราธิวาส	10	2547	700	8,400	
131	ค.ญ.ฟิรฮานี มามะ	140/7 ต.บางนาก อ.เมือง จ. นราธิวาส	10	2547	700	8,400	
132	ค.ญ.อารีนา เต๊ะ	271/4 ต. โทกเคียน อ.เมือง จ. นราธิวาส	14	2547	700	8,400	
133	ค.ญ.คัสนี บินมุซา	15 ต.บางนาก อ.เมือง จ. นราธิวาส	12	2547	700	8,400	
134	ค.ญ.นุรไอนี ตาเฮร	14/4 ต.บางนาก อ.เมือง จ. นราธิวาส	12	2547	700	8,400	
135	ค.ญ.ซัลมานี กาเซ็ง	23/1 ต.บางนาก อ.เมือง จ. นราธิวาส	14	2547	700	8,400	

ลำดับ ที่	ชื่อ-สกุล	ที่อยู่	อายุ (ปี)	ปีเข้า	จำนวน เงิน/เดือน	จำนวน เงิน/ปี	หมายเหตุ
136	ค.ญ.แสงอรุณ บรรจงกรณ์	37 ต.บางนาค อ.เมือง จ. นราธิวาส	12	2547	700	8,400	
137	ค.ญ.ชัยตุน เจ๊ะแวง	50/1 ต.บางนาค อ.เมือง จ. นราธิวาส	10	2547	700	8,400	
138	ค.ช.ไชฟู สะมะแอ	7/5 ต.บางนาค อ.เมือง จ. นราธิวาส	7	2547	700	8,400	
139	ค.ช.อามาน สะมะแอ	7/5 ต.บางนาค อ.เมือง จ. นราธิวาส	13	2547	700	8,400	
140	ค.ญ.รอกีเยาะ มามะ	140/7 ต.บางนาค อ.เมือง จ. นราธิวาส	12	2547	700	8,400	
141	ค.ช.อับดุลอาซีม เซะ	69/2 ต.บางนาค อ.เมือง จ. นราธิวาส	9	2547	700	8,400	
142	ค.ช.ตอเพ๊ะ แลรอซา	106 ม.4 ต.เฉลิม อ.ระแงะ จ. นราธิวาส	12	2547	700	8,400	
143	ค.ช.อุซามะห์ ซิโปลาและ	117 ม.3 ต.เฉลิม อ.ระแงะ จ. นราธิวาส	10	2547	700	8,400	
144	ค.ญ.นีสายะห์ นุซอ	51/1 ม.6 ต.มะรือโบตก อ.ระแงะ จ. นราธิวาส	8	2547	700	8,400	
145	ค.ญ.อุมมุลกัลซุม นุซอ	51/1 ม.6 ต.มะรือโบตก อ.ระแงะ จ. นราธิวาส	15	2547	700	8,400	
146	ค.ช.อัสรี ซาฮานุกดิน	71 ม.1 ต.แวง อ.แวง จ. นราธิวาส	13	2547	700	8,400	
147	ค.ญ.รุตมินา เจ๊ะอาเซ	86 ม.6 ต.มะรือโบตก อ.ระแงะ จ. นราธิวาส	15	2547	700	8,400	
148	ค.ญ.ค่วนเยาะ ตอที	4 ม.6 ต.มะรือโบตก อ.ระแงะ จ. นราธิวาส	12	2547	700	8,400	
149	ค.ญ.บิยะห์ มะเร๊ะ	107/1 ม.3 ต.ทหาร อ.ยี่งอ	15	2547	700	8,400	
150	ค.ช.ศัรมิซึ อัจยีตาและ	40/1 ม.4 ต.กรงปินัง อ.กรงปินัง จ.ยะลา	6	2547	700	8,400	
151	ค.ช.อับดุลคอละ ยูโซ๊ะ	54 ม.3 ต.กรงปินัง อ.กรงปินัง จ.ยะลา	6	2547	700	8,400	
152	ค.ช.อับดุลอาซิต อัจยีตาและ	40/1 ม.4 ต.กรงปินัง อ.กรงปินัง จ.ยะลา	11	2547	700	8,400	
153	ค.ญ.อารีนา ยามา	82 ม.3 ต.กรงปินัง อ.กรงปินัง จ.ยะลา	9	2547	700	8,400	
154	ค.ญ.อิตฮาม กาจ	12 ม.6 ต.กรงปินัง อ.กรงปินัง จ.ยะลา	7	2547	700	8,400	
155	ค.ญ.นูรีดา กาจ	12 ม.6 ต.กรงปินัง อ.กรงปินัง จ.ยะลา	11	2547	700	8,400	
156	ค.ญ.มารีนี ยูโซ๊ะ	54 ม.3 ต.กรงปินัง อ.กรงปินัง จ.ยะลา	12	2547	700	8,400	
157	ค.ช.ฟูรกอน กาจ	12 ม.6 ต.กรงปินัง อ.กรงปินัง จ.ยะลา	10	2547	700	8,400	
158	ค.ช.อาหามะ อัจยีตาและ	40/1 ม.4 ต.กรงปินัง อ.กรงปินัง จ.ยะลา	14	2547	700	8,400	
159	ค.ช.อับดุลฮาดี อัจยีตาและ	40/1 ม.4 ต.กรงปินัง อ.กรงปินัง จ.ยะลา	13	2547	700	8,400	
160	ค.ช.ยาลิส อัจยีตาและ	40/1 ม.4 ต.กรงปินัง อ.กรงปินัง จ.ยะลา	8	2547	700	8,400	

ลำดับ ที่	ชื่อ-สกุล	ที่อยู่	อายุ (ปี)	ปีเข้า	จำนวน เงิน/เดือน	จำนวน เงิน/ปี	หมายเหตุ
161	ค.ช.อับดุลเลาะ สามเม	51 ม.3 ต.กรงปิ้ง อ.กรงปิ้ง จ.ยะลา	13	2547	700	8,400	
162	ค.ญ.อามานี ยามา	82 ม.3 ต.กรงปิ้ง อ.กรงปิ้ง จ.ยะลา	8	2547	700	8,400	
163	ค.ญ.ยัสมิ ยามา	51 ม.3 ต.กรงปิ้ง อ.กรงปิ้ง จ.ยะลา	11	2547	700	8,400	
164	ค.ญ.นูริยะ มะลาเฮง	5 ม.3 ต.กรงปิ้ง อ.กรงปิ้ง จ.ยะลา	11	2547	700	8,400	
165	ค.ญ.รุตคา เค็ง	88 ม.3 ต.กรงปิ้ง อ.กรงปิ้ง จ.ยะลา	9	2547	700	8,400	
166	ค.ญ.ไอนี ยามา	51 ม.3 ต.กรงปิ้ง อ.กรงปิ้ง จ.ยะลา	9	2547	700	8,400	
167	ค.ช.ซุลกิฟลี มะลาเฮง	5 ม.3 ต.กรงปิ้ง อ.กรงปิ้ง จ.ยะลา	7	2547	700	8,400	
168	ค.ช.มุฮัมหมัดนุรดิน มะลาเฮง	5 ม.3 ต.กรงปิ้ง อ.กรงปิ้ง จ.ยะลา	9	2547	700	8,400	
169	ค.ช.นูนิร แวงูเซ็ง	38/4 ม.2 ต.กรงปิ้ง อ.กรงปิ้ง จ.ยะลา	11	2547	700	8,400	
170	ค.ช.อารฟาน มะแซ	40/1 ม.3 ต.บาโงยซีเน อ.ยะหา จ.ยะลา	10	2547	700	8,400	
171	ค.ญ.ซิดีมารีเย ทิงปากดำ	49 ม.1 ต.กาตูบิง อ.รามัน จ.ยะลา	9	2547	700	8,400	
172	ค.ญ.อัสลิมา มะแซ	40/1 ม.3 ต.บาโงยซีเน อ.ยะหา จ.ยะลา	8	2547	700	8,400	
173	ค.ช.ฮาพิซ กาเจตอแล	116 ม.2 ต.กาตูบิง อ.รามัน จ.ยะลา	13	2547	700	8,400	
174	ค.ช.อิรฟาน เค๊ะมาซา	63/3 ม.2 ต.กาตูบิง อ.รามัน จ.ยะลา	9	2547	700	8,400	
175	ค.ญ.ซำซียะห์ มะยูนา	66 ม.2 ต.กาตูบิง อ.รามัน จ.ยะลา	11	2547	700	8,400	
176	ค.ช.อัมรี คอลา	58 ม.3 ต.กาตูบิงอเกาะ อ.เมือง จ.ยะลา	9	2547	700	8,400	
177	ค.ญ.อัสมี อารียะ	64/1 ม.2 ต.กาตูบิง อ.รามัน จ.ยะลา	11	2547	700	8,400	
178	ค.ญ.กอดีเยาะห์ มะนุง	67/1 ม.2 ต.บือเม็ง อ.รามัน จ.ยะลา	12	2547	700	8,400	
179	ค.ญ.ฟาติมะห์ ดิง	169 ม.3 ต.บางปู อ.ยะหริ่ง จ.ปัตตานี	12	2547	700	8,400	
180	ค.ญ.เจ๊ะวานีตา เจ๊ะมุ	159/1 ม.3 ต.บางปู อ.ยะหริ่ง จ.ปัตตานี	15	2547	700	8,400	
181	ค.ญ.นูรมา เจ๊ะมะ	211 ม.3 ต.บางปู อ.ยะหริ่ง จ.ปัตตานี	13	2547	700	8,400	
182	ค.ญ.อามีเนาะ เจ๊ะมะ	116 ม.3 ต.บางปู อ.ยะหริ่ง จ.ปัตตานี	15	2547	700	8,400	
183	ค.ญ.แวงซากินี คอแพ	232 ม.3 ต.บางปู อ.ยะหริ่ง จ.ปัตตานี	10	2547	700	8,400	
184	ค.ญ.อัสวานี คอเลาะ	138/2 ม.3 ต.บางปู อ.ยะหริ่ง จ.ปัตตานี	10	2547	700	8,400	
185	ค.ญ.บิสบะห์ มูลา	152 ม.3 ต.บางปู อ.ยะหริ่ง จ.ปัตตานี	14	2547	700	8,400	

ลำดับ ที่	ชื่อ-สกุล	ที่อยู่	อายุ (ปี)	ปีเข้า	จำนวน เงิน/เดือน	จำนวน เงิน/ปี	หมายเหตุ
186	ค.ญ.ยาวารี สนิ	84/1 ม.3 ต.บางปู อ.ยะหริ่ง จ.ปัตตานี	11	2547	700	8,400	
187	ค.ช.วันชัย อูมา	76/1 ม.3 ต.บางปู อ.ยะหริ่ง จ.ปัตตานี	15	2547	700	8,400	
188	ค.ช.อัฟมาน คอเลาะ	138 ม.3 ต.บางปู อ.ยะหริ่ง จ.ปัตตานี		2547	700	8,400	
189	ค.ช.อัมราน เปาะเต๊ะ	263 ม.3 ต.บางปู อ.ยะหริ่ง จ.ปัตตานี	10	2547	700	8,400	
190	ค.ช.อิบรอเฮม เปาะเต๊ะ	263 ม.3 ต.บางปู อ.ยะหริ่ง จ.ปัตตานี	12	2547	700	8,400	
191	ค.ช.เวอิตหะ เจ๊ะมะ	116 ม.3 ต.บางปู อ.ยะหริ่ง จ.ปัตตานี	10	2547	700	8,400	
192	ค.ช.อานัส สามี	176 ม.3 ต.บางปู อ.ยะหริ่ง จ.ปัตตานี	12	2547	700	8,400	
193	ค.ช.อับดุลเลาะ เปาะเต๊ะ	263/1 ม.3 ต.บางปู อ.ยะหริ่ง จ.ปัตตานี	15	2547	700	8,400	
194	ค.ช.ซารีฟ มูลา	152 ม.3 ต.บางปู อ.ยะหริ่ง จ.ปัตตานี	11	2547	700	8,400	
195	ค.ช.ซากาเรีย สะอะ	336/5 ม.3 ต.บางปู อ.ยะหริ่ง จ.ปัตตานี	15	2547	700	8,400	
196	ค.ช.ฟารู กอเดร์	66 ม.3 ต.บางปู อ.ยะหริ่ง จ.ปัตตานี	15	2547	700	8,400	
197	ค.ช.ซาฟิอัน เจ๊ะหะ	211/1 ม.3 ต.บางปู อ.ยะหริ่ง จ.ปัตตานี	15	2547	700	8,400	
198	ค.ญ.ซอลิหะห์ ปินิบาโจ	57 ถ.ตาปอ ต.ตะลุง อ.สายบุรี จ.ปัตตานี	8	2547	700	8,400	
199	ค.ญ.ฮาบีบะห์ เจ๊ะวีสารี	26/2 ต.มะนังคาลัม อ.สายบุรี จ.ปัตตานี	10	2547	700	8,400	
200	ค.ญ.ยาริยะห์ นิตง	8 ม.1 ต.มะนังคาลัม อ.สายบุรี จ.ปัตตานี	12	2547	700	8,400	
201	ค.ญ.ฟาตีเมาะ สามี	6 ม.1 ต.มะนังคาลัม อ.สายบุรี จ.ปัตตานี	9	2547	700	8,400	
202	ค.ญ.ฟาตีม สามี	6 ม.1 ต.มะนังคาลัม อ.สายบุรี จ.ปัตตานี	12	2547	700	8,400	
203	ค.ช.อัมนูน หะมะ	108 ม.1 ต.มะนังคาลัม อ.สายบุรี จ.ปัตตานี	10	2547	700	8,400	
204	ค.ช.อาฟาร์ แบโก๊ะ	7 ม.1 ต.มะนังคาลัม อ.สายบุรี จ.ปัตตานี	12	2547	700	8,400	
205	ค.ช.นาวารี มะมิง	86/1 ม.1 ต.มะนังคาลัม อ.สายบุรี จ.ปัตตานี	9	2547	700	8,400	
206	ค.ช.ซุฟยาน อาแว	27 ม.1 ต.มะนังคาลัม อ.สายบุรี จ.ปัตตานี	15	2547	700	8,400	
207	ค.ญ.กอดีเยาะ สามี	84/1 ม.8 ต.กูโม่ฮือไร อ.มายอ จ.ปัตตานี	11	2547	700	8,400	
208	ค.ญ.กอดีเฟาะ สะดา	91 ม.3 ต.กอล่า อ.ยะรัง จ.ปัตตานี	13	2547	700	8,400	
209	ค.ช.อัมรอน สามี	84/1 ม.8 ต.กูโม่ฮือไร อ.มายอ จ.ปัตตานี	7	2547	700	8,400	
210	ค.ช.อับดุลเลาะ ลาบีตา	13/2 ม.6 ต.เขาตุม อ.ยะรัง จ.ปัตตานี	9	2547	700	8,400	

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นายฮาฟิซ สาและ เกิดเมื่อวันที่ 27 มกราคม พ.ศ. 2524 ที่จังหวัดยะลา จบการศึกษา รัฐศาสตรบัณฑิต (การระหว่างประเทศ) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พ.ศ. 2545 และเข้าศึกษาต่อใน หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต (ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ใน พ.ศ. 2547

ประวัติการทำงาน

- ผู้ช่วยนักวิจัยและนิสิตประจำศูนย์มุสลิมศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (พ.ศ. 2549-2550)
- เจ้าหน้าที่บริหารทั่วไป โครงการปริญญาโทภาคภาษาอังกฤษสาขาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ (MIR) คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (พ.ศ. 2546)

ผลงานและประสบการณ์ทางวิชาการ

- นักวิจัยร่วมในโครงการวิจัยชุดปัจจัยทางเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรมของโลกมุสลิม และโอกาสของประเทศไทย ปีที่ 2 หัวข้อ “บทบาทขององค์กรมุสลิมข้ามชาติในประเทศไทย” โดยศูนย์มุสลิมศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทูลสนับสนุนของ สำนักงานคณะกรรมการสภานักวิจัยแห่งชาติ (วช.)
- บทความเรื่อง “เส้นทางการเมืองของฮามาส: ภาพสะท้อน Political Islam ในปาเลสไตน์.” **วารสารเอเชียปริทัศน์** 27, 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2549): 134-168.
- บทความเรื่อง “ประวัติศาสตร์มุสลิมในจีน: บทเรียนต่อรัฐชาติในยุคโลกาภิวัตน์.” **วารสารเอเชียปริทัศน์** 26, 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2548): 121-156.
- ผู้ช่วยนักวิจัยของ รศ. ดร. ชัยโชค จุลศิริวงศ์ ในงานวิจัยเรื่อง “ปัญหาความมั่นคงใหม่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้” ในโครงการวิจัยชุดปัญหาความมั่นคงใหม่ ภายใต้การสนับสนุนของ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) (กันยายน 2547-กุมภาพันธ์ 2549)

รางวัลที่ได้รับ

- รางวัลผู้ทำชื่อเสียงดีเด่นให้กับมหาวิทยาลัย ด้านบำเพ็ญประโยชน์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พ.ศ. 2546
- รางวัลรัฐศาสตร์ประกาศเกียรติคุณคนปดี (Dean's List) คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พ.ศ. 2545